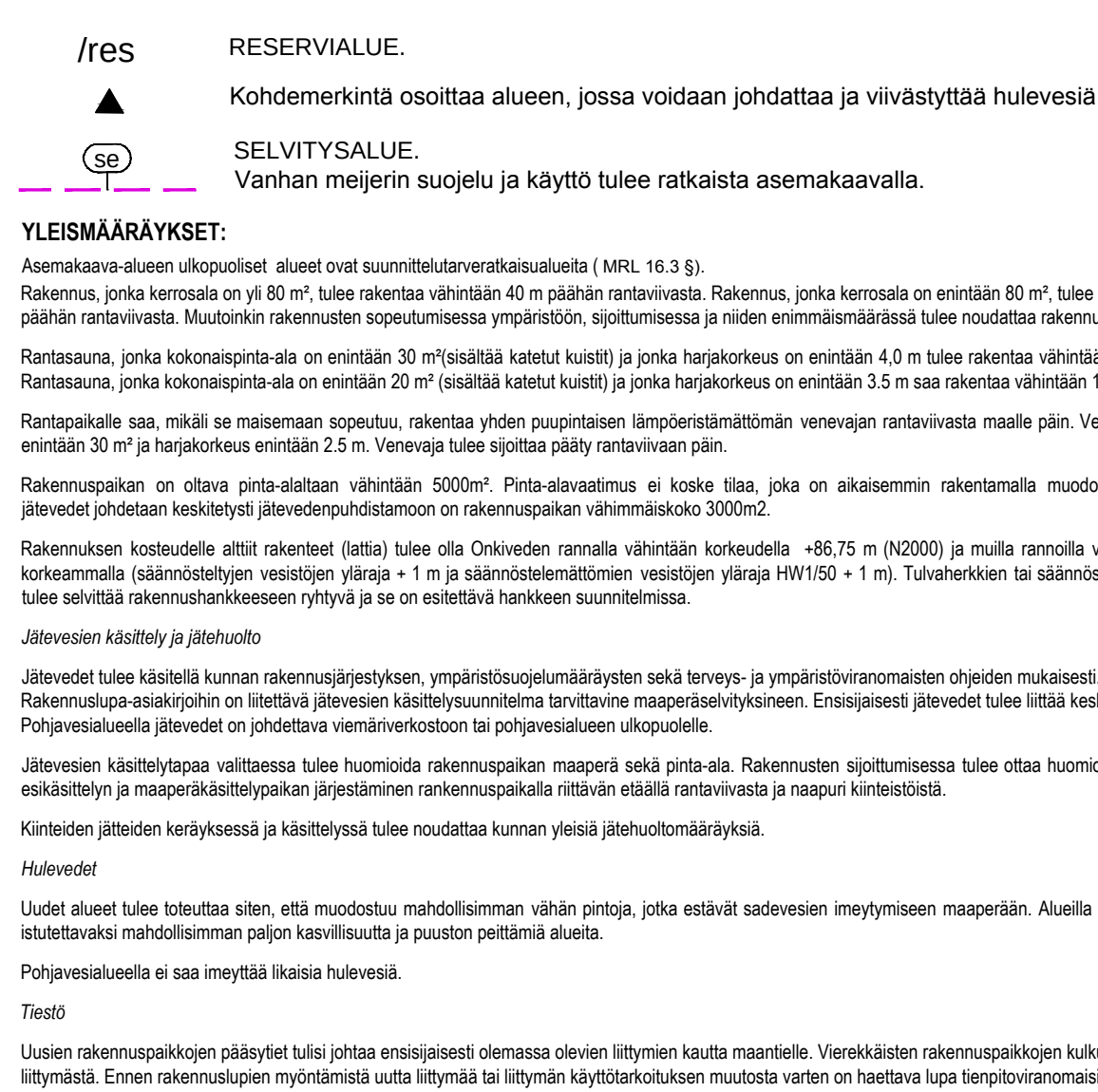
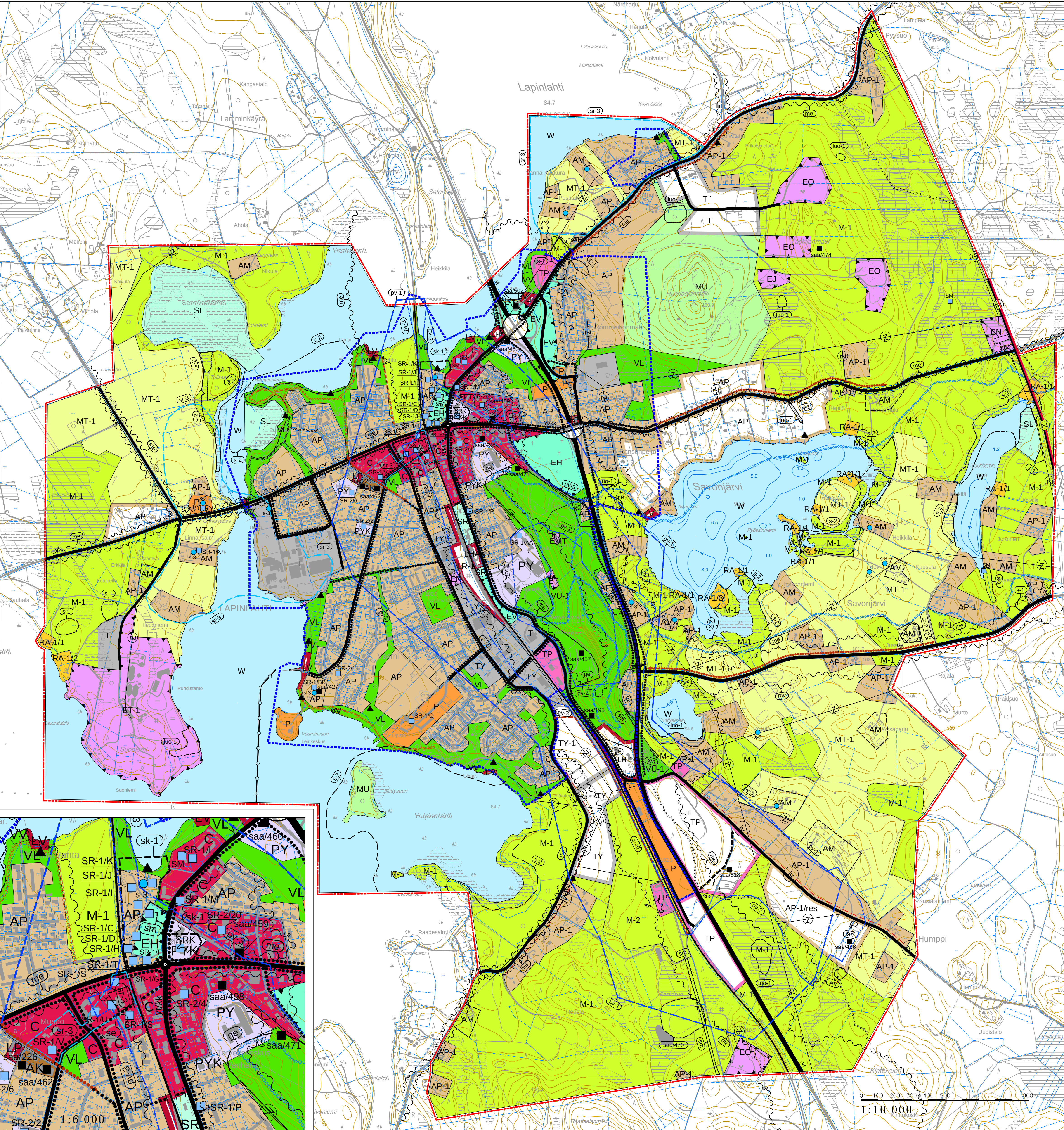

AK	KERROSTALOVALTAINEN ASUNTOALUE.
AP	PIENTALOVALTAINEN ASUNTOALUE. Aue vartaan pääosin tiiviseen pientaloasutukseen. Asuinlaatuolujen yhteydessä alueelle voidaan varata myös asuinympäristön soveltuvia työtiloja, asunnille tarpeellisia julkisia ja yksityisiä palveluja, alueen sisäisiä liikenneväyliä, pysäköintäaluetta, alueen asukaita palvelevia virkistys- ja puistoalueita sekä yhdyskuntateknisen huollon alueita. Ennen rakentamista alueelle on laadittava asemakaava.
AP-1	PIENTALOVALTAINEN ASUNTOALUE. Aue on tarkoitettu asuinrakennusten rakentamiseen. Rakennuspaikalle saa rakentaa yhden tai kahden perheen asuinrakennuksen lisäksi saunan ja tarvittavia talousrakennuksia. Rakennusnoikeus on 10 % rakennuspaikan pinta-alasta, kuitenkin rantavyöhykkeellä enintään 300 k-m ² .
AM	MAATILOJEN TALOUSKESKUSTEN ALUE. Aue on tarkoitettu maatiilojen talouskeskuksen alueeksi. Alueelle saa sijoittaa maataloutta ja siihen soveltuvia elinkeinoja palvelevia rakentamista asuin-, tuotanto- ja talousrakennuksia. Talouskeskuksen yhteyteen saa sijoittaa kaksi enintään 17%-kerroksista asuinrakennusta sekä rantasaunan.
AM	OHJELLINEEN MAATILOJEN TALOUSKESKUSTEN OSA-ALUE. Aue on tarkoitettu maatiilojen talouskeskuksen alueeksi. Alueelle saa sijoittaa maataloutta ja siihen soveltuvia elinkeinoja palvelevia rakentamista asuin-, tuotanto- ja talousrakennuksia. Talouskeskuksen yhteyteen saa sijoittaa kaksi enintään 17%-kerroksista asuinrakennusta.
C	KESKUSTATOIMINTOJEN ALUE.
P	PALVELUJEN JA HALLINNON ALUE.
PY	JULKISTEN PALVELUJEN JA HALLINNON ALUE.
PYK	KIRKKOJEN JA MUIDEN SEURAKUNNALLISTEN RAKENNUSTEN ALUE.
TP	TYÖPAIKKA-ALUE.
T	TEOLLISUUS- JA VARASTOALUE.
TY	TEOLLISUUSALUE, JOLLA YMPÄRISTÖ ASETTAA TOIMINNAN LAADULLE ERITYISIÄ VAATIMUKSIA.
TY-1	TEOLLISUUSALUE, JOLLA YMPÄRISTÖ ASETTAA TOIMINNAN LAADULLE ERITYISIÄ VAATIMUKSIA. Alueelle saa sijoittaa lämpökeskuksen.
VL	LAHVIRKISTYSALUE.
VV	UIMARANTA-ALUE. Alueelle saa rakentaa uimarantaa palvelevia rakennuksia ja rakenteita.
VU-1	URHEILU- JA VIRKISTYSPALVELUJEN ALUE. Alueelle saa rakentaa sen käyttötarkoituksia palvelevia rakennuksia ja laitteita.
RA-1/I	LOMA-ASUNTOALUE. Aue on tarkoitettu omantarhaisten loma-asuntojen rakentamiseen. Rakennuspaikalle saa rakentaa lomarakennuksen, saunan ja tarvittavia talousrakennuksia. Rakennusten yhteenlaskettu kerrosala maa-terrellä saa olla 80k-m ² + 3% rakennuspaikan pinta-alasta, enintään 250 k-m ² . Saarissa yhteenlaskettu kerrosala saa olla korkeintaan 80 k-m ² . Loma-kautta luvun jälkeen osittain rakennuspaikkojen enimmäismäärän alueella.
LHA	HENKILÖLIIKENTEEN TERMINAALI-ALUE.
LH	HUOLTOASEMA-ALUE.
LH-1	HUOLTOASEMA-ALUE. Alueelle saa sijoittaa myymälä- ja majoitusiloja. Alueen suunnittelussa ja toteutuksessa on huolehdittava siitä, että alueella varastoitavat ja käsiteltävät aineet eivät aiheuta pohjaviesien pilaantumisaaraa.
LR-1	RAILUOLIKENTEEN ALUE. Alueella ei saa varastoida aineita tai materiaalia, joista voi lueta pohjaviedelle vaaraa aiheuttavista aineista.
LV	VENEALUOMA-ALUE.
LP	YLEISEN PYSÄKÖNNIN ALUE.
EMT	MAASTOALUE.
ET	YHDYSKUNTATEKNISEN HUOLLON ALUE.
ET-1	YHDYSKUNTATEKNISEN HUOLLON ALUE. Merkinnällä osoitetaan yhdyskuntateknistä huoltoa palvelevia laitoksia kuten voimalaita, vedenottoaluita, vedenpuhdistamoloita ja niihin liittyviä jätevedenkäsittelylaitoksia varten varattavia alueita. Alueella saa rakentaa polttoaineen varastointia ja käsittelyä palvelevia rakennuksia ja rakenteita. Olemassa olevien lomarakennusten vähäinen korjaaminen ja laajentaminen on sallittua, käyttötarvikkeiden muutokset eivät ole sallittua.
EN	ENERGIAHUOLLON ALUE.
EJ	JÄTTEENKÄSITTELYALUE.
EO	MAA-ANESTEN OTTOALUE.
EH	HAUTAUSMAA-ALUE.
EV	SUOJAVERHALLUE.
SL	LUONNONSUOJELUALUE. Luonnonsuojeluajalla nollalla toteutettu tai toteutettava suojelualue. Alueella ei saa suorittaa sellaisia toimenpiteitä, jotka voi vaarantaa alueen suojeluajon.
SR	RAKENNUSUOJELUALUE. Alueita koskevista suunnitelmista on neuvoteltava museoviranomaisen kanssa.
M-1	MAA- JA METSÄTALOUSTAINEN ALUE. Aue on tarkoitettu pääasiassa maa- ja metsätalouden harjoittamiseen. Alueella sallitaan maa- ja metsätalouden liittyvä rakentaminen sekä haja-asutusmaiden rakentaminen.
M-2	MAA- JA METSÄTALOUSTAINEN ALUE. Alueelle saa rakentaa taimpuudatthatoiminta tukuvia rakennuksia ja rakenteita.
MT-1	MAATALOUSALUE. Aue on tarkoitettu maatalouden harjoittamiseen. Alueella sallitaan maa- ja metsätalouteen liittyvä rakentaminen sekä haja-asutusmaiden rakentaminen, joka tulee ensisijaisesti sijoittaa talouskeskuksen läheisyyteen ja peltojen reuna-alueelle.
MU	MAA- JA METSÄTALOUSTAINEN ALUE, JOLLO ON ERITYISTÄ ULKOILUN OHJAAAMISARVATTA.
W	VESIALUE.
	UUDET JA OLENNaisesti MUUTTUVAT ALUEET. Väri ja merkintä ilmaisevat käyttötarkoituksen.

Timo Leskinen

OAS OSALLISTUMIS- JA ARVIOINTISUUNNITELMA ~~17.5.2016~~ 3.3.2017**LAPINLAHDEN KUNTA****LAPINLAHDEN KIRKONKYLÄN OSAYLEISKAAVAN PÄIVITTÄMINEN****1 MIKÄ ON OSALLISTUMIS- JA ARVIOINTISUUNNITELMA?**

Maankäyttö- ja rakennuslain 63 §:n mukaan tulee kaavoitustyöhön sisällyttää kaavan laajuuteen ja sisältöön nähden tarpeellinen suunnitelma osallistumis- ja vuorovaikutusmenettelystä sekä kaavan vaikutusten arvioinnista. Osallisilla on mahdollisuus esittää alueelliselle ympäristökeskukselle neuvottelun käynnistämistä OAS:n riittävydestä. Esitys on tehtävä ennen kuin kaavaehdotus on asetettu julkisesti nähtäville.

2 MISSÄ JA MITÄ ON SUUNNITTEILLA?

Suunnittelutyö käsittää Lapinlahden kirkonkylän sekä lähiympäristön osayleiskaavan laatimisen. Osayleiskaava tulee olemaan yksityiskohtaisempaa suunnittelua (asemakaavoitus) ohjaava ohjeellinen osayleiskaava. Suunnittelualueen rajausta selviää oheisesta kuvasta (kuva 1).

Rajaus noudattaa pohjoisessa, lännessä ja lounaassa voimassa olevaa Kironkylän kaavaa sekä Onkivesi-Nerkoonjärven rantaosayleiskaavaa. Rantaosayleiskaava-alueella ei ole muutostarpeita. Kaavaa on laajennettu etelään ja itää Humpin ja Jouhtenon alueelle, missä ei ole yleiskaavaa.

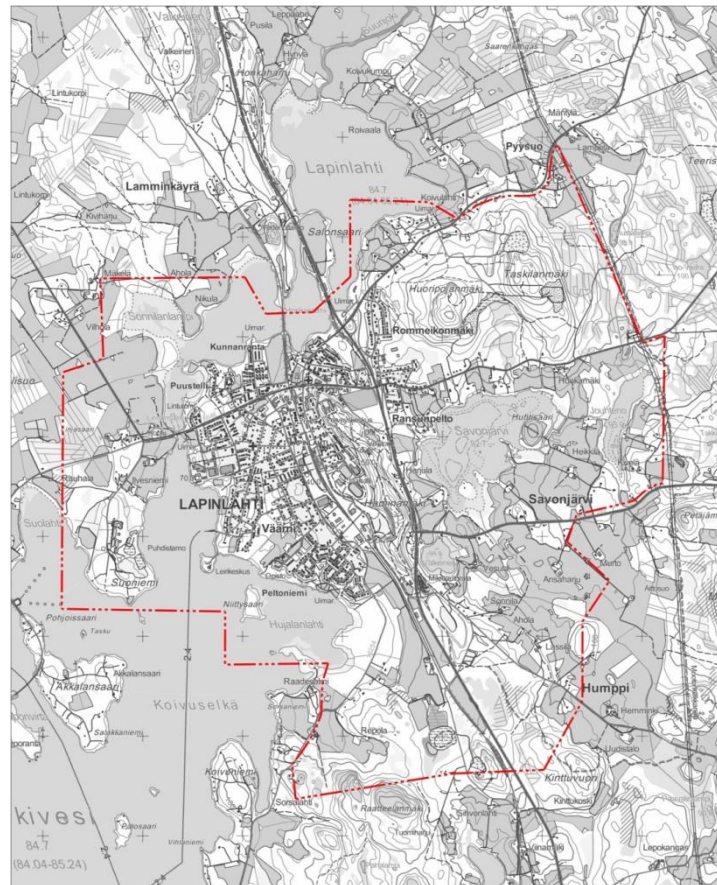
3 MIHIN SUUNNITTELULLA PYRITÄÄN?

Yleiskaavan tavoitteena on edistää, ohjata ja tukea alueen rakentamista, elinkeinojen kehittämistä, ympäristön- ja maisemanhoitoa sekä edistää taajamakuvausta sekä ympäristönparantamista. Kaava on tarkoitettu laatia maankäyttö- ja rakennuslain mukaisena oikeusvaikutteisena yleiskaavana, jota käytetään pohjana alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa.

Kaavalla edistetään olevan tonttivarannon hyödyntämistä. Kaavassa selvitetään, miten olevan yhdyskuntarakenteen sisälle voidaan osoittaa täydentävää ja tiivistävää asuinrakentamista tai käyttötarkoituksen muuttamismahdollisuuksia. Yleiskaavan tavoitteena on kartoittaa uusia rakentamiseen soveltuvia alueita asemakaava alueen läheisyydestä.

Ranta-alueiden käyttöä asuinrakentamiseen sekä yleisten ja yhteisten ranta-alueiden tarvetta tutkitaan. Samoin tarkastellaan teollisuustonttien riittävyyttä ja sijaintia.

Yleiskaavalla luodaan uusia edellytyksiä monipuoliselle palvelun ja teollisten työpaikkojen synnylle kuntastrategian mukaisesti. Lisäksi selvitetään nykyisten julkisten ja yksityisten palveluiden laajentumistarpeita.

Kuva 1. Suunnittelualueen raja (punaisella).

Kaavalla turvataan ja pyritään täydentämään olevaa viheralueiden verkostoa ja ulkoilureitistöä.

Suunnitteluratkaisulla pyritään minimoimaan ympäristöhäiriöitä. Kaavalla pyritään turvaamaan ja suojaamaan pohjaveden laatua määrää.

Alueen maankäyttöä pyritään suunnittelemaan siten, että tulevan maankäytön aiheuttama vaikutus kulttuuri- ja luonnonympäristön merkittävimmille ominaispiirteille jää mahdollisimman vähäiseksi.

Alueen liikenneverkkoa kehitetään toimivaksi ja turvalliseksi myös kevyenliikenteenväylien osalta. Nykyinen kunnallistekniikka huomioidaan aluerakenteessa ja uudet rakennettavat alueet sijoitetaan ensisijaisesti uuden kunnallisteknisen rakentamisen kannalta kustannustehokkaasti.

4 MITÄ SUUNNITELMIA TAUSTALLA?

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Valtioneuvosto on hyväksynyt valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet 31.11.2008. Tavoitteet astuivat voimaan 1.3.2009. (www.ymparisto.fi/vat)

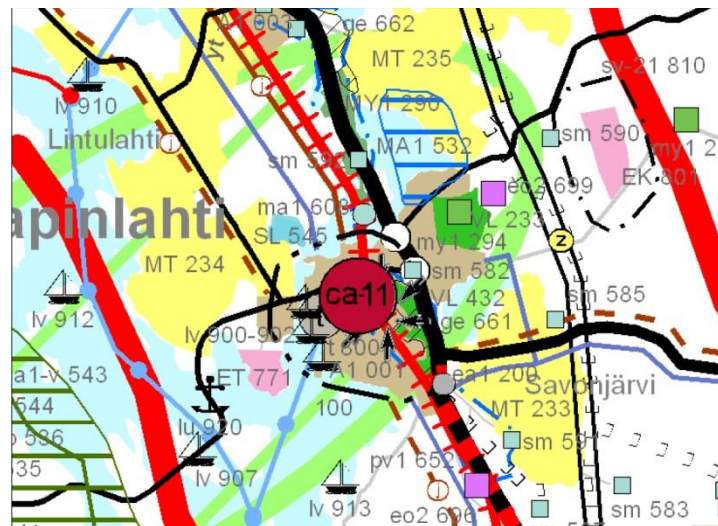
Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet koskevat seuraavia asiakokonaisuuksia:

- Toimiva aluerakenne
- Eheytyvä yhdyskuntarakenne ja elinympäristön laatu (mm. melu)
- Kulttuuri- ja luonnonperintö, virkistyskäyttö ja luonnonvarat
- Toimiva yhteysverkko ja energiahuolto
- Luonnon- ja kulttuuriympäristöinä erityiset aluekokonaisuudet

Maakuntakaava

Alueella on voimassa Pohjois-Savon maakuntakaava 2030, joka on hyväksytty 8.11.2010 ja vahvistettu Ympäristöministeriössä 7.12.2011.

Suunnittelualue sijoittuu maakuntakaavan virkistys- ja matkailuvyöhykkeelle sekä Viitostien kehittämisvyöhykkeellä ja taajamatoimintojen alueelle (A1 001). Alueelle kohdistuu yhdyskuntarakenteen eheyttämistarve sekä taajaman kulttuuriympäristömerkinnät, jotka ilmenevät kuvasta 3. Alueella on alakeskuksen kohdemerkintä (ca-11), jätevedenpuhdistamon alue (ET), Sonnilanlammen luonnonsuojelualue (SL 545), Maatalousalueet (MT 233 ja 234), Virkistysalueet (VL 432 ja 233) ja pohjavesialueet sekä tie-, rata-, vesiliikenne- ja satamamerkintöjä.

Kuva 2. Ote maakuntakaavasta

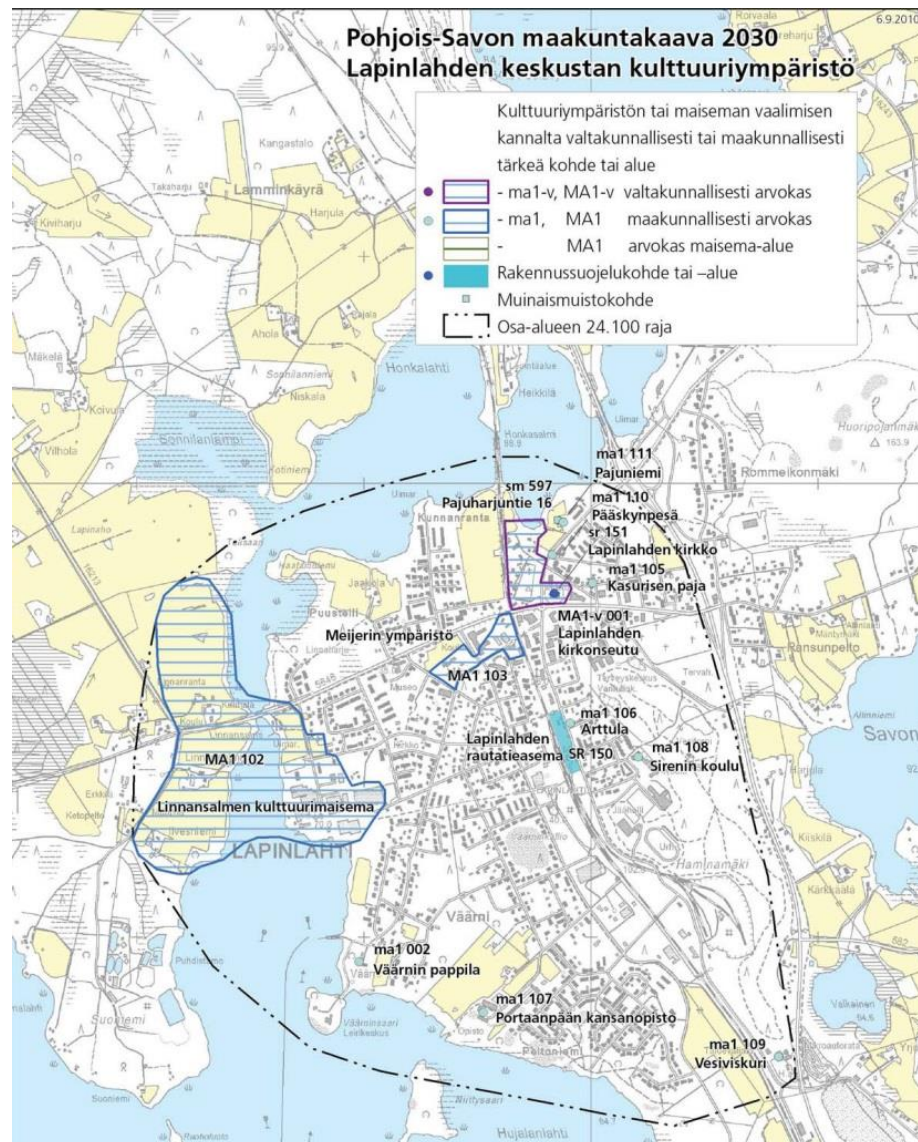
Ympäristöministeriö vahvisti Pohjois-Savon tuulivoimamaakuntakaavan 15.1.2014. Suunnittelualueella ei ole kaavavarauksia.

Maakuntavaltuusto on hyväksynyt 15.6.2015 Pohjois-Savon kaupan maakuntakaavan 2030. Kaava on ympäristöministeriön vahvistettavana. Lapinlahden kirkonkylä on merkitty kaupan maakuntakaavaan merkin-

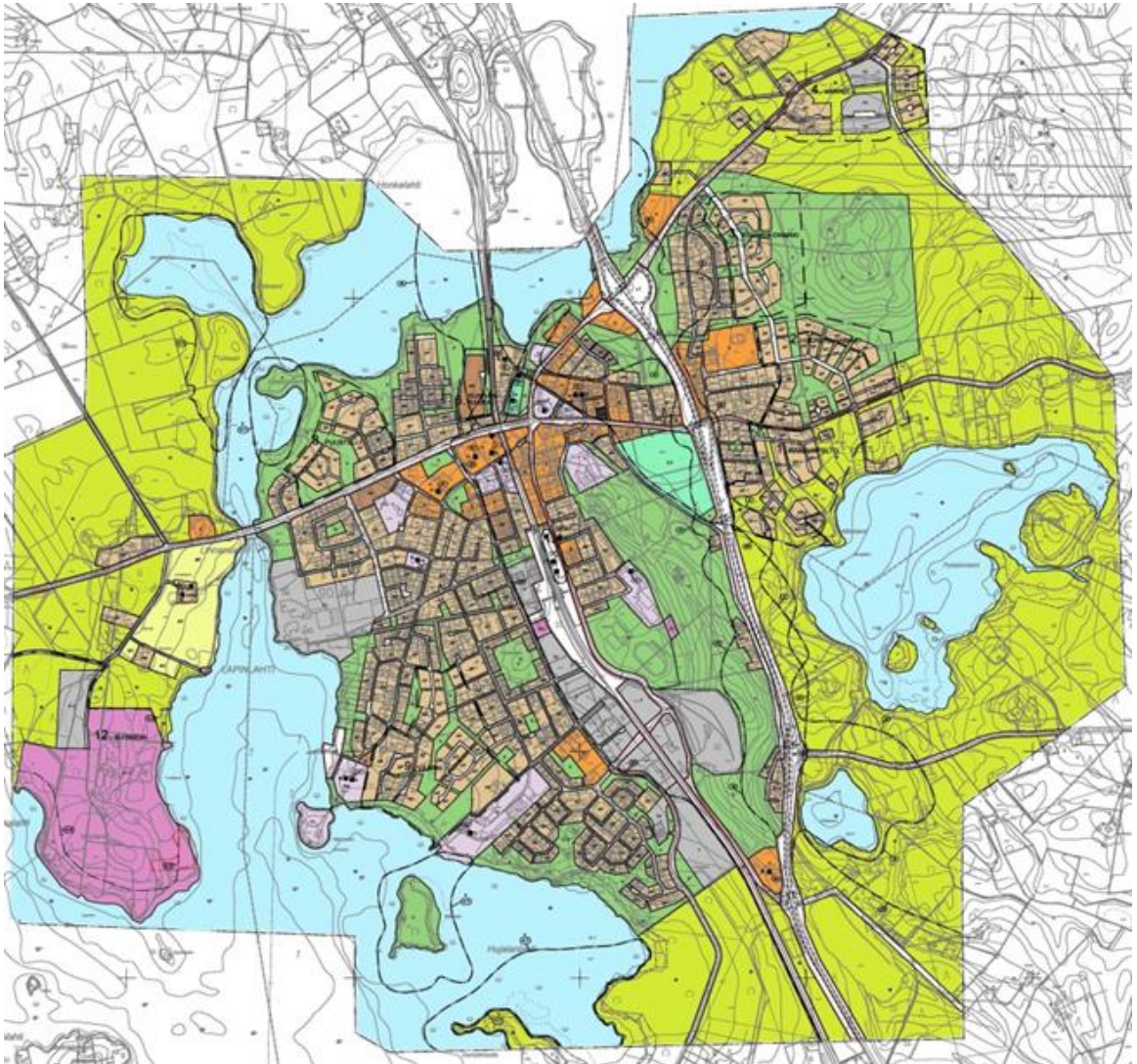
nällä "KESKUSTATOIMINTOJEN ALAKESKUS (ca1)". Merkinnän kuvaus on: "Merkinnällä osoitetaan seudullisesti merkittäviä, vahvoja keskustoimintojen alakeskuksia, joihin sijoittuu seudullisia palveluita sekä asumista. Merkinnän osoittamalle alueelle voidaan sijoittaa seudullisesti merkittäviä vähittäiskaupan suuryksiköitä."

Yleiskaavat

Alueella on voimassa Lapinlahden kirkonkylän osayleiskaava on hyväksytty 21.12.1994. Kaavaa on muutettu vuosina 2005 ja 2011 Suonien jätevedenpuhdistamon ja sen lähiympäristön alueelta. Maa- ja metsätalousmaa- ja teollisuus- ja varastorakennusten korttelialueita on osittain muutettu yhdyskuntateknistä huoltoa palvelevien rakennusten korttelialueeksi. Kaava-muutokset on hyväksytty 11.4.2005 ja 15.11.2011. (kuva 4). Etelässä, lännessä ja pohjoisessa suunnittelualaue rajautuu Onkivesi-Nerkoojärven rantaosayleiskaavaan.

Kuva 3. Ote maakuntakaavan liitteestä kulttuuriympäristö

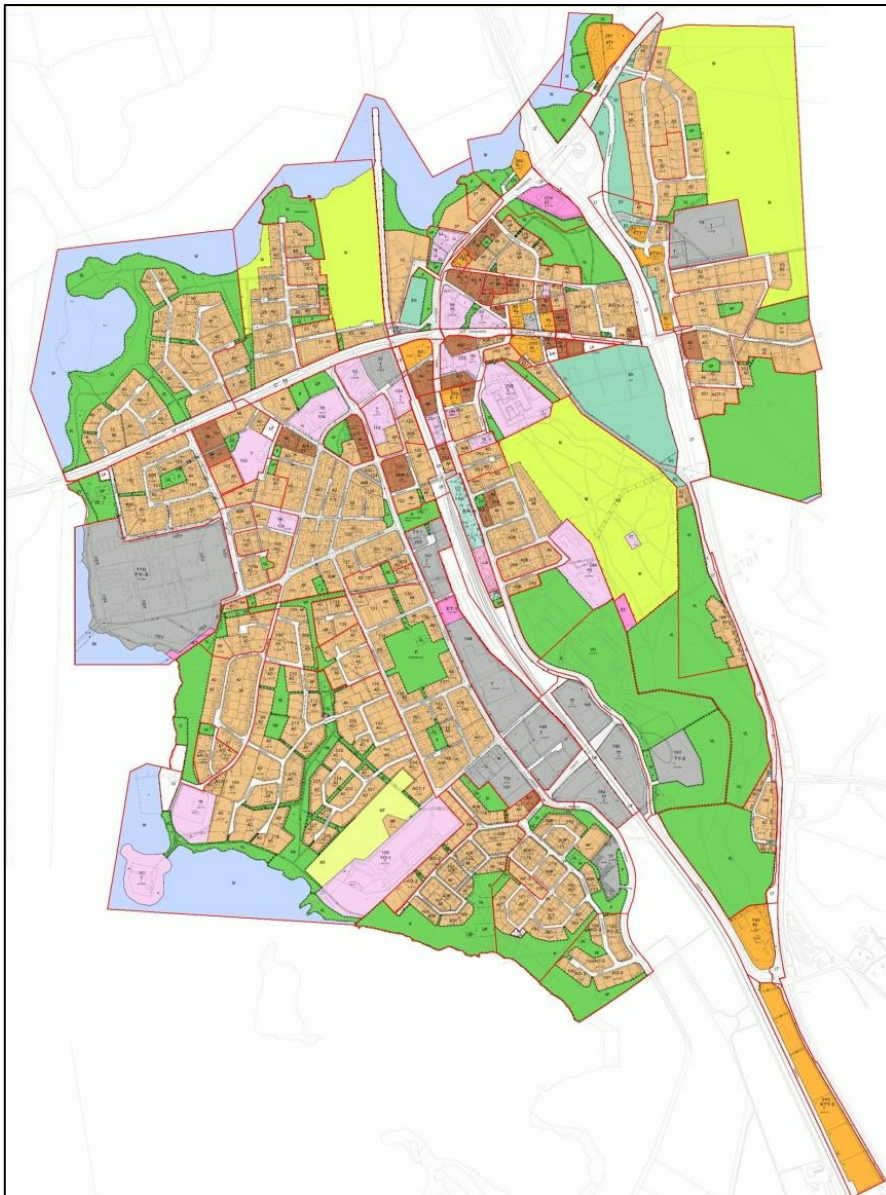
Kuva 4. Ote kirkonkylän ajantasaosayleiskaavasta

Asemakaava

Kirkonkylän asemakaava-alueen laajuus ilmenee kuvasta 5. Asemakaavan laajuus on noin 510 ha. Asemakaava muodostu vuosina 1953 – 2014 laaduista lukuisista eri kaavoista.

Kunnan rakennusjärjestys

Lapinlahden kunnanvaltuusto on hyväksynyt 15.11.2011 §99 rakennusjärjestyksen, joka on tullut voimaan 1.1.2012.

Kuva 5. Kirkonkylän ajantasa-asemakaava

Tehdyt ja tehtävät selvitykset ja suunnitelmat

- Kulttuuriympäristöselvitys laaditaan 2016, jolla päivitetään mm. 1993 tehtyä koko kuntaa koskevaa selvitystä
- Suunnittelualueen luonto- ja maisemaselvitys laaditaan vuonna 2016
- Muinaismuistoseelvitys laaditaan 2016
- Meluselvitykset laaditaan 2016
- Ylä-Savon liikenneturvallisuussuunnitelma 2011 (päivitetään parhaillaan)
- Vesihuollon kehittämissuunnitelman 2012
- Haminämäki-Humppi pohjavesialueen suojelusuunnitelma 2007
- Lapinlahden kunnan ympäristösuojelumääräykset 2012
- Rakennusjärjestys 2012 (Päivitys laadittavana)
- Maakuntakaavan selvitykset
- Hulevesiselvitys 2016

5 MITÄ JA MITEN VAIKUTUKSIA ARVIOIDAAN?

Odotettavissa olevien vaikutusten esiintyminen ja arviointi tapahtuu asiantuntijoiden, viranomaisten, maanomistajien, asukkaiden ja suunnittelijoiden kanssa yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa. Lähtökohtana ovat aiemmat suunnitelmat ja selvitykset, kartat, ilmakuvat sekä paikan päällä tehty luontoselvitykset ja inventoinnit. Vaikutusten arvioinnissa verrataan kaavan mukaista tilannetta nykytilanteeseen ja asetettuihin tavoitteisiin. Vaikutusten arviointi kohdennetaan erityisesti alueelle tyyppisiin seikkoihin kuten pohjaveteen, liikenteen estevaikutuksiin, kulttuuriympäristöön ja liikuntapalveluihin.

Arviointikohde

Näkökohta

Valtakunnalliset alueiden käyttöta-
voitteet

- Miten kaava toteuttaa tavoitteita

Yhdyskuntarakenne

- Kaavan soveltuvuus valtakunnallisiin ja seudullisiin kehittämistavoitteisiin.
- Alueen tuleva käyttö ja seudulliset yhteydet
- Olevien rakenteiden hyväksikäyttö
- Tekninen huolto (vesihuolto, energia)
- Palvelut ja asuminen
- Virkistys
- Maanomistus

Ympäristö

- Kasvillisuus
- Eläimistö
- Maisemakuva, kulttuuriympäristö
- Vesistö- ja pohjavedet
- Rakennettu ympäristö
- Melu ja päästöt
- Erityispiirteet ja -kohteet
- Ympäristöhäiriöt

Liikenne

- Liikenneverkko, toimivuus, yhteydet
- Ajoneuvo-, kevytliikenne
- Liikenneturvallisuus
- Estevaikutus

Taloudelliset vaikutukset

- Kustannukset asukkaille ja kunnalle

Ihmiset

- Elinolot ja viihtyisyys
- Liikuntamahdollisuudet

6 KETKÄ OVAT OSALLISET JA SIDOSRYHMÄT?

Alueelle osoitettavalla rakentamisella on vaikutuksia ihmisiin, ympäristöön, yhdyskuntarakenteeseen ja liikenteeseen.

Kaavahankkeessa osallisia ja sidosryhmiä ovat alustavan tarkastelun perusteella ainakin seuraavat tahot:

- Suunnittelualueen ja sen lähialueen maanomistajat
- Suunnittelualueella ja sen läheisyydessä asuvat ja työskentelevät ihmiset
- Alueen yritykset
- Kunnan luottamuselimet
- Kunnan eri hallintokunnat
 - o Lapinlahden tekninen lautakunta
 - o Lapinlahden ympäristölautakunta
 - o Perusturvalautakunta,
 - o Sivistyslautakunta
 - o Siilinjärven ympäristöterveyspalvelut
 - o Iisalmen kaupungin maaseutuhallinnon yhteislautakunta.
- Viranomaiset
 - o Pohjois-Savon ELY-keskus
 - o Pohjois-Savon liitto
 - o Kuopion kulttuurihistoriallinen museo
 - o Liikennevirasto
 - o Pohjois-Savon pelastuslaitos
 - o Metsäkeskus
- Yhteisöt
 - o Urheilu- ja metsästysseurat
 - o Yhdistykset
 - Lapinlahti seura ry
 - Lapinlahden yrittäjät ry
 - Lapinlahden omakotiyhdistys ry
 - Terveempi Onkivesi ry.
 - o Savon Voima Oyj ja Fingrid Oyj
 - o Ylä-Savon seurakuntayhtymä
 - o MTK
 - o Ylä-Savon Vesi Oy
 - o Lapinlahden Vesi Oy
 - o Pohjois-Savon luonnonsuojelupiiri

7 MITEN JA MILLOIN VOI OSALLISTUA? MITEN SUUNNITTELUSTA TIEDOTETAAN?

SUUNNITTELU- VAIHEET	TYÖSTÄMINEN	KÄSITTELY	OSALLISTUMINEN	TIEDOTTAMINEN
Alkuvuosi 2016 (Päätös aloituksesta KH 1.2.2016 §19) 1.Laatimisprosessin käynnistäminen	Osallistumis- ja arviointisuunnitelma	Aloitus- ja viranomaismeuvottelu Kaavoituksen aloittamisesta tiedottaminen	Osallistumis- ja arviointisuunnitelman (OAS) riittävyyden arviointi. OAS nähtäville ja yleisötilaisuus	Kuulutukset Tiedottaminen paikallislehdissä
Kevät - Talvi 2016 2. Perusselvitykset	Perustietojen keruu	Ohjausryhmä		

Talvi /kevät 2017 3. Luonnosvaihe	Luonnoksen laadinta ja vaikutusten arviointi Luonnoksen asettaminen nähtäville	Ohjausryhmä > tekninen lautakunta asettaa nähtäville Viranomaisneuvottelu (työneuvottelu)	Kaavaluonnos nähtäville Lausunnot Yleisötilaisuus Mahdollisuus muutosesitysten jättämiseen	Nähtäville asettamisesta ilmoitetaan kunnallisten ilmoitusten tapaan. Kunnan kotisivut
Kesä – alkuvuosi 2018 4. Ehdotusvaihe	Kaavaluonnoksesta saatujen mielipiteiden ja lausuntojen jälkeen työstetään kaavaehdotus	Ohjausryhmä > tekninen lautakunta asettaa nähtäville Viranomaisneuvottelu	Ehdotus nähtäville Lausunnot Mahdollisuus muistutusten jättämiseen	Ilmoitetaan samoin kuin luonnosvaiheessa Kunnan kotisivut
Kesä 2018 5. Hyväksymisvaihe	Muistutukset ja lausunnot tutkitaan. Kaavaehdotusta korjataan tarvittaessa	Kaavan hyväksyminen tekninen lautakunta > kunnanhallitus > kunnanvaltuusto	Kaavan hyväksymispäätöksen laillisuudesta voi valittaa Kuopion hallinto-oikeuteen	Hyväksymispäätöksestä kuulutetaan virallisesti.

8 KUKA VALMISTEE?

Kaavoitustyötä kunnassa ohjaa ja seuraa ohjausryhmä, johon kuuluvat puheenjohtaja Janne Airaksinen sekä jäsenet Esko Voutilainen, Seppo Jääskeläinen, Antti Valta, tekninen johtaja Eero Mykkänen, ympäristösihteeri Helena Tukiainen, rakennustarkastaja Raimo Haverinen ja maamittausinsinööri Päivi Lamberg

Käytännön suunnittelutyöstä vastaa FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy. Projektipäällikkönä toimii DI Timo Leskinen.

9 MISTÄ SAA TIETOA

Lapinlahden kunta
Asematie 4
73100 LAPINLAHTI

Maanmittausinsinööri Päivi Lamberg
puh. 040 4883 705
email: paivi.lamberg@lapinlahti.fi

Kaavan laatijana toimii:
FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy
Kuopion aluetoimisto
PL 1199 (Microkatu 1)
70211 KUOPIO

Aluepäällikkö Timo Leskinen
puh. 040 508 9680
e-mail: timo.leskinen@fcg.fi

Kaava-aineisto on nähtävillä kaavaprosessin aikana Lapinlahden kunnan kotisivuilla:

http://www.lapinlahti.fi/fi/Tietoa_kunnasta/Organisaatio/Osastot/Tekninen_osasto/Tekniset_palvelut/Tekninen_toimi/Kaavoitus.iw3

LAPINLAHDEN KUNTA

Lapinlahden kirkonkylän osayleiskaavan päivittäminen

Kaavaselostus

Sisällysluettelo

1	Osayleiskaava-alue	1
2	Perustiedot.....	2
2.1	Suunnittelutilanne	2
2.2	Maanomistus.....	15
2.3	Väestö ja työpaikat	16
2.4	Nykyinen maankäyttö	17
2.5	Liikenne	23
2.6	Yhdyskuntatekniikka	24
2.7	Kulttuuriympäristö	29
2.8	Ympäristön häiriötekijät.....	41
2.8.1	Pilaantuneet maa-alueet.....	42
3	Luonnonympäristö	47
1.1	Yleistä.....	47
1.2	Kallio- ja maaperä	47
1.3	Maisema.....	49
3.1	Vesiluonto	52
3.1.1	Pohjavedet.....	52
3.1.2	Pintavedet	53
1.4	Kasvillisuus	53
1.5	Eläimistö	54
3.2	Uhanalaiset ja silmälläpidettävät lajit	55
3.3	Luonto- ja lintudirektiivilajit	55
3.3.1	Luontodirektiivin liitteen IV(a) lajit.....	55
3.3.2	Lintudirektiivin liitteen I lajit.....	57
3.4	Arvokkaat luontokohteet.....	57
3.4.1	Kaavojen suojelu- ja virkistysaluevaraukset	57
3.4.2	Muut arvokkaat luontokohteet	57
4	Tavoitteet	58
4.1	Tavoiteasettelun lähtökohdat	58
4.2	Tavoitteellinen taajamarakenne	58
4.3	Maankäyttöä koskevia yleisiä tavoitteita	59
4.4	Asemakaavoitettavan alueen kehittämistavoitteita	60
5	Osayleiskaava ja sen perustelut	61
5.1	Aluevarausten pääperustelut.....	61
5.1.1	Yleistä	61
5.1.2	Asuntoalueet	61
5.1.3	Palvelu- ja työpaikka-alueet	62

Timo Leskinen

9.5.2018

5.1.4	Virkistysalueet ja -reitit.....	64
5.1.5	Erytisalueet.....	64
5.1.6	Kulttuuriympäristö	65
5.1.7	Luonnonympäristö	68
5.1.8	Muut alueet.....	70
5.1.9	Liikenne.....	71
5.1.10	Kunnallistekniikka	72
5.1.11	Ympäristön häiriötekijät.....	72
5.1.12	Yleismääräykset	73
6	Vaikutusten arviointi	74
6.1	Yleistä.....	74
6.2	Valtakunnallisten suunnittelutavoitteiden toteutuminen	74
6.3	Maakuntakaavan suunnittelutavoitteiden toteutuminen	75
6.4	Vaikutukset luontoon	75
6.5	Vaikutukset rakennettuun ympäristöön	77
6.6	Vaikutukset sosiaaliseen ympäristöön.....	79
7	Toteuttaminen	80
7.1	Rakentaminen osayleiskaava-alueella.....	80
7.1.1	Rakentaminen asemakaavoitettavalla alueella	80
7.1.2	Rakentaminen lievealueilla	80
7.2	Yhdyskuntatekniikka	80
8	Suunnitteluvaiheet ja osallistuminen	81
8.1	Vireille tulo	81
8.2	Valmistelu- ja luonnosvaihe	81

Liitteet:

1. Kaavakartta
2. OAS
3. Asemakaavan toteutuneisuus
4. Nykyinen maankäyttö ja kehittämistavoitteet
5. Meluvyöhykkeet
6. Kulttuurihistoriaselvitys
7. Muinaismuistiselvitys
8. Luontoselvitys

Muita suunnitteluun vaikuttaneita selvityksiä ja asiakirjoja:

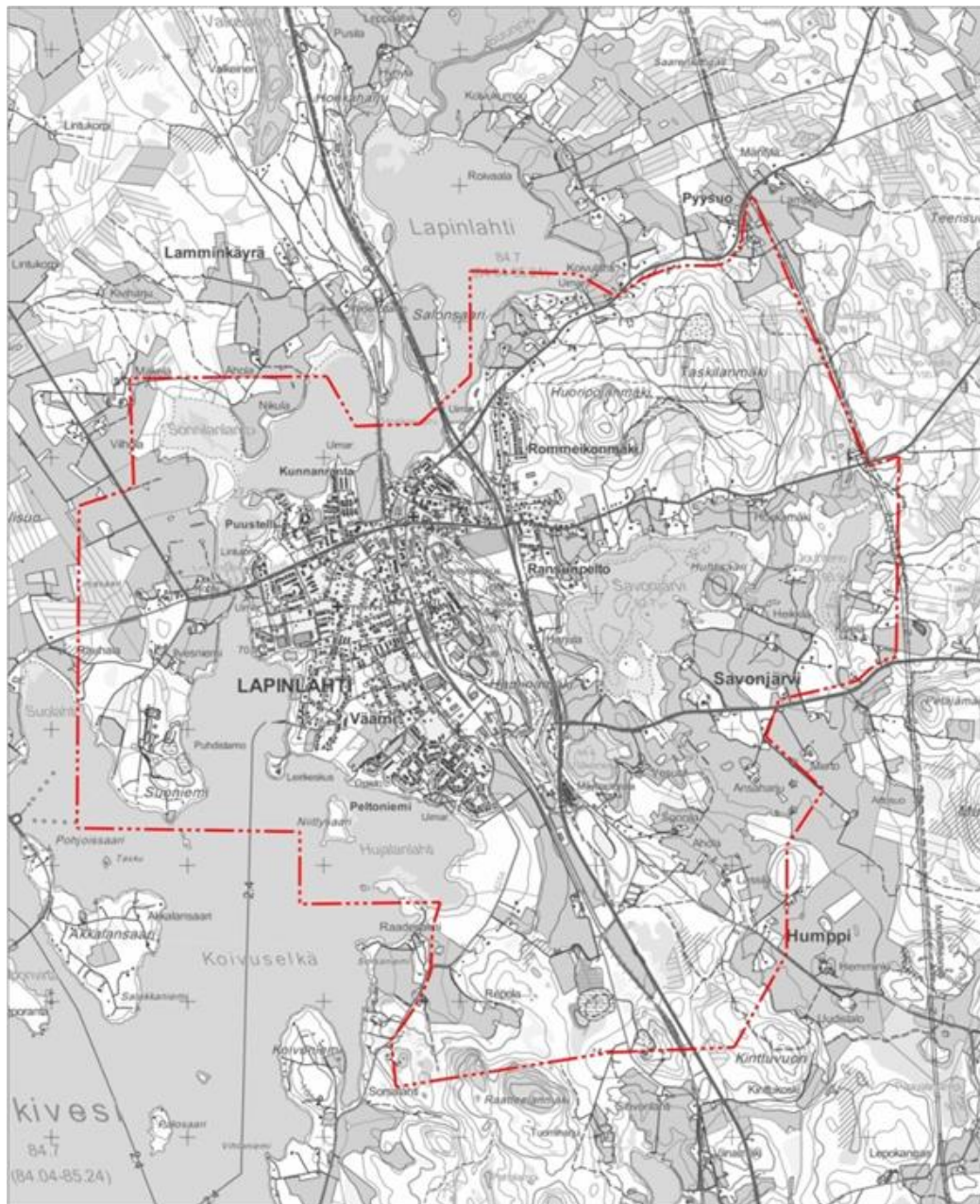
- Haminämäki-Humpin pohjavesialueen geologinen rakenetutkimus ja pohjavesien virtausmallinnus (GTK, 2017)
- Myllyn ja Meijerin kuntoselvitys (FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy, 2017)
- Myllyn ja meijerin RHS-selvitykset (Arkkitehtitoimisto Reijo Myllyn Oy, 2017)
- Työneuvottelun 16.11.2017 muistio.

9.5.2018

Lapinlahden kirkonkylän osayleiskaavan päivittäminen

1 Osayleiskaava-alue

Osayleiskaava laaditaan Lapinlahden kuntaan, kirkonkylän alueelle ja sen lähiympäristöön. Alustava rajausta ilmenee oheisesta kuvasta. Laadittavan osayleiskaavan tavoitteena on edistää, ohjata ja tukea alueen rakentamista, elinkeinojen kehittämistä, ympäristön- ja maisemanhoitoa sekä edistää taajamakuvaa sekä ympäristönparantamista.

Kuva 1. Suunnittelualan rajausta (punaisella).

9.5.2018

2 Perustiedot

2.1 Suunnittelutilanne

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoituksena on edistää hyvän elinympäristön ja kestävä kehityksen toteutumista alueiden käyttöä koskevassa päätöksenteossa. MRL:n 24§ velvoittaa: "Maakunnan suunnittelussa ja muussa alueiden käytön suunnittelussa on huolehdittava valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisesta siten, että edistetään niiden toteuttamista." Tavoitteita on tarkistettu valtionneuvoston päätöksellä 13.11.2008 ja ne astuvat voimaan 1.3.2009. Tavoitteet ovat luonteeltaan yleisiä ja ne on ryhmitelty kuuteen asiakokonaisuuteen, joista neljä/5 koskee kaava-aluetta:

- Toimiva aluerakenne
- Eheytyvä yhdyskuntarakenne ja elinympäristön laatu
- Kulttuuri- ja luonnonperintö, virkistyskäyttö ja luonnonvarat
- Toimivat yhteysverkot ja energiahuolto

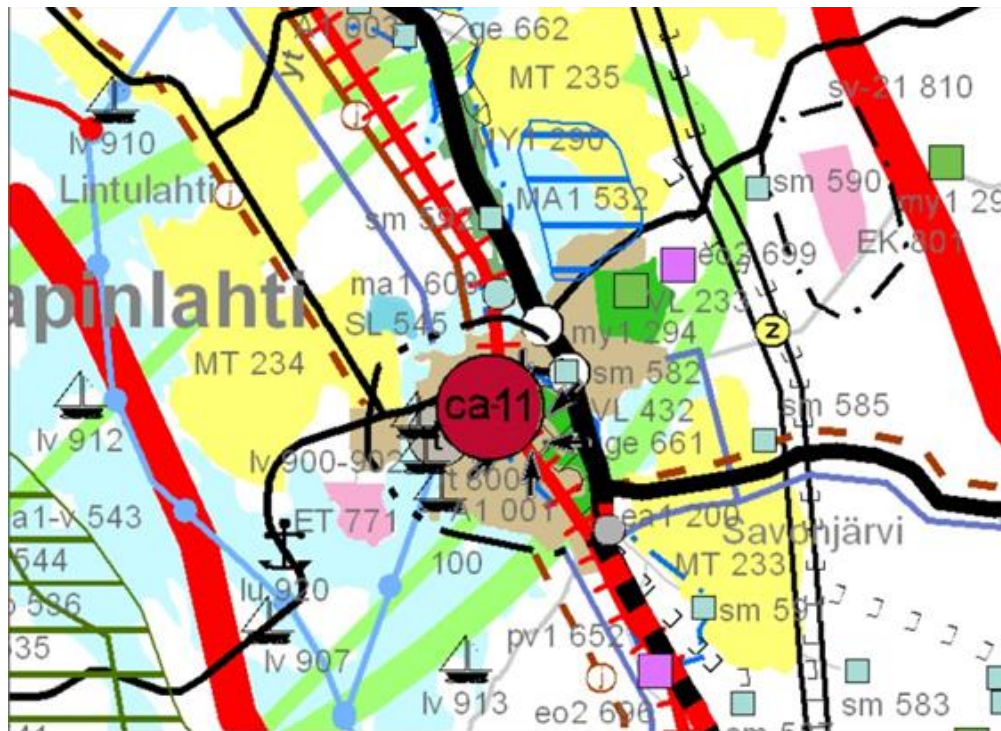
Maakuntakaava

Alueella on voimassa Pohjois-Savon maakuntakaava 2030, joka on hyväksytty 8.11.2010 ja vahvistettu Ympäristöministeriössä 7.12.2011. Maakuntakaavaan on vahvistettu muutoksia 15.1.2014.

Maakuntavaltuusto on hyväksynyt 15.6.2015 Pohjois-Savon kaupan maakuntakaavan 2030. Ympäristöministeriön vahvisti kaavan 1.6.2016. Lapinlahden kirkonkylä on merkitty kaupan maakuntakaavaan merkinnällä "KESKUSTATOIMINTOJEN ALAKESKUS (ca1)". Merkinnän kuvaus on: "Merkinnällä osoitetaan seudullisesti merkittäviä, vahvoja keskusta-toimintojen alakeskuksia, joihin sijoittuu seudullisia palveluita sekä asumista. Merkinnän osoittamalle alueelle voidaan sijoittaa seudullisesti merkittäviä vähittäiskaupan suuryksiköitä."

Kuvasta 2. näkyvät yleiskaavoitettavan alueen ja sen lähiympäristön merkinnät maakuntakaavassa.

9.5.2018

Kuva 2. Ote maakuntakaavasta

Suunnittelualue sijoittuu maakuntakaavan virkistys- ja matkailuvyöhykkeelle ja taajamatoimintojen alueelle. Alueelle kohdistuu yhdyskuntarakenteen eheyttämis-tarve sekä taajaman kulttuuriympäristö -merkinnät. Alueella on alakeskuksen kohdemerkintä (ca-11), tie-, rata- ja vesiliikennemerkin-töjä sekä satamamerkin-töjä.

Maakuntakaavan varauksia ovat:

KEHITTÄMISPERIAATEMERKINNÄT:

VIITOSTIEN KEHITTÄMISVYÖHYKE

Merkinnällä osoitetaan Pohjois-Savon maakuntasuunnitelma 2030:ssa määritelty valtatie 5 kehittämisvyöhyke Iisalmen, Kuopion ja Varkauden kaupunkien vaikutusalueineen. Vyöhyke on osoitettu myös Etelä-Savon maakuntakaavassa.

Suunnittelumääräys: Valtatie 5 kehittämisvyöhykettä kehitetään kansainvälisenä kehitys- ja liikennekäytävänä, jonka maankäytön suunnittelussa tulisi kiinnittää erityistä huomiota yritystoiminnan edistämiseen, liikenteen sujuvuuteen ja turvallisuuteen, liikenteen ja matkailun palveluihin sekä liikenneympäristön laatuun. Liikennekäytävän suunnittelussa tulee ottaa huomioon myös ekologisten yhteyksien jatkuvuus. Maankäytön suunnittelussa on otettava huomioon lentoliikenteen, korkealuokkaisen maantie- ja rautatieliikenteen sekä energia- ja tietoliikennelinjojen tilavaraukset ja rajoitukset ympäröivälle maankäytölle.

Vyöhykkeellä tulee turvata sujuvan ja turvallisen liikenteen vaatimukset sekä edellytykset taajamajunaliikenteen kehittämiselle. Valtatie 5 ja Savonradan kehittämistarpeiden selvitys Kuopion ja Iisalmen välillä olisi tehtävä yhteishankke-

9.5.2018

na. Liikenneväylien kehittämisessä on otettava huomioon, että valtatie 5 kuuluu yleiseurooppalaiseen TEN -tieverkkoon ja on osa suunniteltua valtakunnallista runkotieverkkoa.

VIRKISTYS- JA MATKAILUVYÖHYKE

Merkinnällä osoitetaan virkistykseen ja luontomatkailuun soveltuvia ja ko. *käyttöön* vakiintuneita vähintään seudullisesti merkittäviä alueita. Vyöhykemarkinnan tarkoitus on korostaa sen kattaman alueen virkistysarvoa ja tuoda tämä näkökulma huomioon otettavaksi vyöhykkeen suunnittelussa.

Suunnittelumääräys: Vyöhykkeen kehittämisessä ja maankäytön suunnittelussa tulee ottaa huomioon alueen virkistysmahdollisuudet ja suojelualueverkoston ekologisesti kestävä hyödyntäminen.

TAAJAMATOIMINTOJEN ALUE (A1, Lapinlahden kirkonkylä)

Merkinnällä osoitetaan alueen käytön suunnittelua edellyttävät asumiseen, palvelu-, teollisuus- ja työpaikka- sekä muihin taajamatoimintoihin varattavat rakentamisalueet. Merkintä sisältää taajamien sisäisiä liikenneväyliä sekä liikenteen tarvitsemat satama-, huolto-, varikko-, terminaali-, ratapiha- ja muita vastaavia alueita, ulkoilureitit, kevyen liikenteen väylät, paikalliskeskukset, yhdyskuntateknisen huollon alueet, muut erityisalueet, paikalliset suojelualueet sekä virkistys- ja puistoalueet.

Suunnittelumääräys: Aluetta suunnitellaan asumiseen, ympäristöönsä soveltuvien työpaikkatoimintojen sekä näihin liittyvien palveluiden ja toimintojen alueena. Uusi rakentaminen ja muu maankäyttö on sopeutettava suunnittelulla ympäristöönsä tavalla, joka eheyttää yhdyskuntarakennetta, vahvistaa taajaman omaleimaisuutta ja turvaa ympäristö-, virkistys-, luonto- ja kulttuuriarvot. Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on turvattava päivittäisten palveluiden saatavuus, riittävät ulkoilu- ja lähivirkistysmahdollisuudet sekä kevyen liikenteen yhteydet seudullisille virkistysalueille. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on osoitettava maakuntakaavakartalle merkittyjen ulkoilureittien jatkuvuus taajamatoimintojen alueella.

Alueen käytön suunnittelussa on säilytettävä riittävät virkistys- ja viheryhteydet viheralueiden välillä.

ALUEEN TAI KOHTEEN ERITYISOMINAISUUTTA KUVAAVAT MERKINNÄT:

KULTTUURIYMPÄRISTÖN KANNALTA VALTAKUNNALLISESTI TAI MAAKUNNALLISESTI TÄRKEÄ ALUE TAI KOHDE

Merkinnällä osoitetaan valtioneuvoston päätöksen mukaiset valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (MA1-v, ma1-v) ja maakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt (MA1, ma1).

Suunnittelumääräys: Alueen tai kohteen suunnittelussa on otettava huomioon rakennetun kulttuuriympäristön kokonaisuudet ja ominaislaatu. Alueen tai kohteen erityispiirteitä tulee vaalia. Valtakunnallisesti merkittävien alueiden (MA1-v, ma1-

9.5.2018

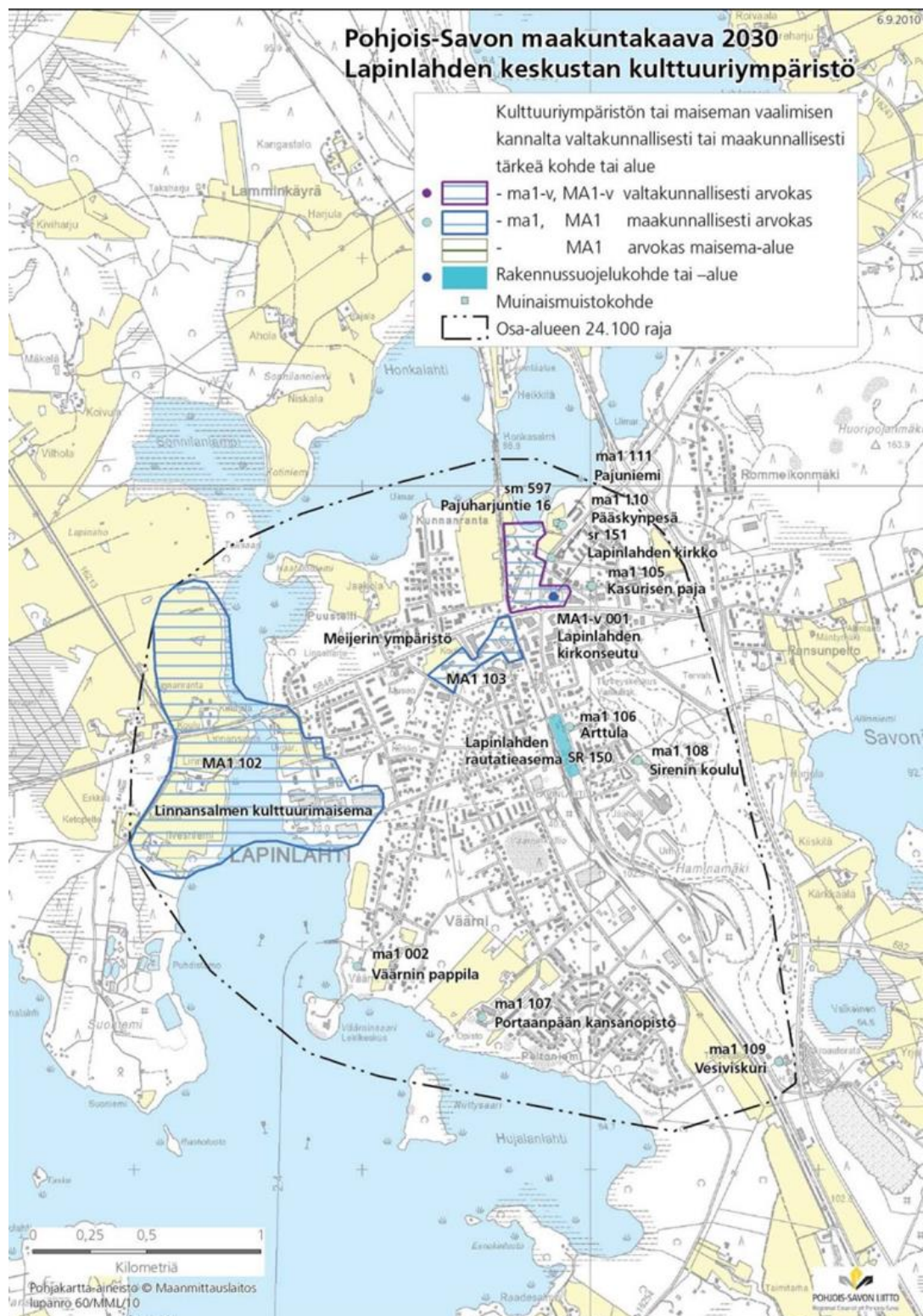
v) suunnittelussa on pyydettävä lausunto alueelliselta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta ja museoviranomaisilta.

LAPINLAHDEN KESKUSTAN KULTTUURIYMPÄRISTÖ

Maakuntakaavan arvokkaat rakennusalueet ja -kohteet sekä maisema-alueet ilmenevät oheisesta taulukosta ja kuvasta (kuva 3).

ma1 24.002	Väärin pappila		R, H, M
MA1 24.102	Linnansalmen kulttuurimaisema		R, H, M; Linnansalmen maatilakeskus, Vanhapiha, valion tehtaot, Tervola
MA1 24.103	Meijerin ympäristö		R, H, M; Osuusmeijeri, toimisto- ja asuinrakennus, Koivupiha, Vanha kansakoulu, Rovastilan vanha rakennuskanta
ma1 24.105	Kasurisen paja		H, M
ma1 24.106	Arttula		H, M
ma1 24.107	Portaanpään kansanopisto		R, H, M
ma1 24.108	Sirenin koulu		R, H
ma1 24.109	Vesiviskuri		R, H, M
ma1 24.110	Pääskynpesä		M
ma1 24.111	Pajuniemi		M
MA1-v 24.001	Lapinlahden kirkonseutu		RKY 2009, R, H, M; kirkko, hautausmaa, lainamakasiini, talonpoikaistalo
sm 24.597	Pajuharjuntie 16		historiallinen, hautapaikat, joukkohaudat
SR 24.150	Lapinlahden rautatieasema		RKY 2009, R, H, M; Asema, navetta, liiteri, sauna, maakellari, tavaramakasiini, henkilökunnan asunto
sr 24.151	Lapinlahden kirkko		Kirkkolaki, R, H, M

9.5.2018

Kuva 3. Ote maakuntakaavan liitteestä: Lapinlahden keskustan kulttuuriympäristö

9.5.2018

TÄRKEÄ TAI VEDENHANKINTAAN SOVELTUVA POHJAVESIALUE (pv 652)

Merkinnällä osoitetaan vedenhankinnan kannalta tärkeät (1.lk) tai vedenhankintaan soveltuvat (2.lk) pohjavesialueet.

Suunnittelumääräys: Aluetta koskevat toimenpiteet on suunniteltava ja toteutettava siten, ettei pohjaveden määrällinen ja laadullinen tila heikkene.

ge

HARJU-, KALLIO- TAI MOREENIALUE (ge 661)

Merkinnällä osoitetaan alueet, joilla mahdollisesti on maa-aineslain 3§:n tarkoittamia maisemaan liittyviä arvoja.

Suunnittelumääräys: Alueen maankäyttöä suunniteltaessa tulee erityisesti ottaa huomioon alueen maisemalliset arvot ja harju-, kallio- tai moreenimuodostuman luonteenomaiset piirteet, ympäröivä vesi- tai kulttuurimaisema sekä pohjaveden suojelu.

Ennen alueilla tehtävää maa-ainestenottoa tulee olla hyvissä ajoin yhteydessä Museovirastoon, jotta arkeologisen inventoinnin tarve voidaan arvioida.

ALUEVARAUS- JA KOHDEMERKINNÄT:

A1

TAAJAMATOIMINTOJEN ALUE (A1 001)

Merkinnällä osoitetaan alueen käytön suunnittelua edellyttävät

asumiseen, palvelu-, teollisuus- ja työpaikka- sekä muihin taajamatoimintoihin varattavat rakentamisalueet. Merkintä sisältää taajamien sisäisiä liikenneväyliä sekä liikenteen tarvitsemat satama-, huolto-, varikko-, terminaali-, ratapiha- ja muita vastaavia alueita, ulkoilureitit, kevyen liikenteen väylät, paikalliskeskukset, yhdyskuntateknisen huollon alueet, muut erityisalueet, paikalliset suojelualueet sekä virkistys- ja puistoalueet.

Suunnittelumääräys: Aluetta suunnitellaan asumiseen, ympäristöönsä soveltuvien työpaikkatoimintojen sekä näihin liittyvien palveluiden ja toimintojen alueena. Uusi rakentaminen ja muu maankäyttö on sopeutettava suunnittelulla ympäristöönsä tavalla, joka eheyttää yhdyskuntarakennetta, vahvistaa taajaman omaleimaisuutta ja turvaa ympäristö-, virkistys-, luonto- ja kulttuuriarvot. Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on turvattava päivittäisten palveluiden saatavuus, riittävät ulkoilu- ja lähivirkistysmahdollisuudet sekä kevyen liikenteen yhteydet seudullisille virkistysalueille. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on osoitettava maakuntakaavakartalle merkittyjen ulkoilureittien jatkuvuus taajamatoimintojen alueella.

Alueen käytön suunnittelussa on säilytettävä riittävät virkistys- ja viheryhteydet viheralueiden välillä.

9.5.2018

ALAKESKUS

(ca-11 Lapinlahden keskusta)

Merkinnällä osoitetaan seudullisesti merkittäviä keskustoimintojen alakeskuksia, joihin sijoittuu seudullisia yksityisiä ja julkisia palveluita. Merkinnän osoittamalle alueelle voidaan sijoittaa seudullisesti merkittäviä vähittäiskaupan suuryksikköjä. Lapinlahdella, Leppävirralla ja Suonenjoella seudullisesti merkittäväksi vähittäiskaupan suuryksiköksi tulkitaan yli 5 000 k-m² vähittäiskaupan yksikkö. Muissa kunnissa suuryksiköksi tulkitaan yli 2 000 k-m² vähittäiskaupan yksikkö.

Suunnittelumääräys: Alueen käytön suunnittelulla eheytetään yhdyskuntarakennetta ja osoitetaan tilaa seudullisille toiminnoille, joilla tuetaan alakeskukseen vetovoimaa. Edellä olevan määräyksen lisäksi seuraavissa alakeskuksissa vähittäiskaupan suuryksikköjen sijoittumista ohjataan seuraavasti:

Suunnittelumääräys Lapinlahden ca11 -merkinnälle: Vähittäiskaupan suuryksiköt tulee sijoittaa valtatie 5 länsipuolelle.

LLUONNONSUOJELUALUE

(SL 545)

Merkinnällä osoitetaan luonnonsuojelulain nojalla suojeltuja tai suojeltavaksi tarkoitettuja alueita.

Alueella on voimassa MRL:n 33 §:n mukainen rakentamisrajoitus.

YHDYSKUNTATEKNISEN HUOLLON ALUE

Alueella ET, 24.771 Suoniemi, Lapinlahti, on mahdollisuus jäteperäisten polttoainesten energiakäyttöön rinnakkaispolttona.

MAATALOUSALUE (MT)

(MT 233 ja MT 234)

Merkinnällä osoitetaan laatuluokaltaan hyvät, yhtenäiset, laajat peltoalueet, jotka halutaan jatkossakin säilyttää maatalouskäytössä.

Suunnittelumääräys: Alueet tulee ensisijaisesti säilyttää maatalouskäytössä. Rakentaminen tulee suunnitella siten, että yhtenäisiä peltoalueita ei pirstota, eikä muutoin heikennetä viljelyolosuhteita, ja otetaan huomioon maiseman peruspiirteet.

LÄHIVIRKISTYSALUE, JOKA ON TARKOITETTU PÄÄASIASSA LÄHIULKOILUA JA VIRKISTYSKESKUKSIA VARTEN

(VL 233 / VL432)

Alueella on voimassa MRL:n 33 §:n mukainen rakentamisrajoitus.

Rakentamismääräys: Alueella saa rakentaa vain yleistä virkistytymistä palvelevia rakennuksia ja rakenteita sekä suorittaa rakennusten peruskorjauksia.

Suunnittelumääräys: Alueen VL 43.432 (Tahkomäki-Tarpeisenmäki) käytön suunnittelussa on huolehdittava siitä, ettei hanke tai suunnitelma yksistään tai tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa luonnonsuo-

9.5.2018

jelulain 65 §:n tarkoittamalla tavalla merkittävästi heikennä Natura 2000- verkostoon kuuluvan alueen SL 43.544 (Huutavanholma) perusteena olevia luonnonarvoja. Suunnittelussa on erityisesti otettava huomioon vaikutukset Natura-alueen pohjavesi ja pintavalumaolosuhteisiin, maaston kulumiseen ja pienilmastoon.

MUINAISMUISTOKOHDE

Merkinnällä osoitetaan muinaismuistolain nojalla suojeltu tiedossa oleva valtakunnallisesti tai maakunnallisesti merkittävä esihistoriallinen tai historiallinen suojelukohde tai -alue.

Kaikki muinaismuistot on rauhoitettu muinaismuistolaille (295/1963). Rauhoitus koskee myös vielä löytämättömiä muinaismuistoja.

Alueella on voimassa MRL:n 33 §:n mukainen rakentamisrajoitus.

Suunnittelumääräys: Alueen käytön suunnittelussa on otettava huomioon alueella olevat muinaismuistot.

Suojelumääräys: Kaikista alueen muinaisjäänköksi mahdollisesti vaikuttavista maankäyttöhankkeista on neuvoteltava museoviranomaisten kanssa. Alueen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen tai muu siihen kajoaminen on muinaismuistolain nojalla kielletty.

INFRA

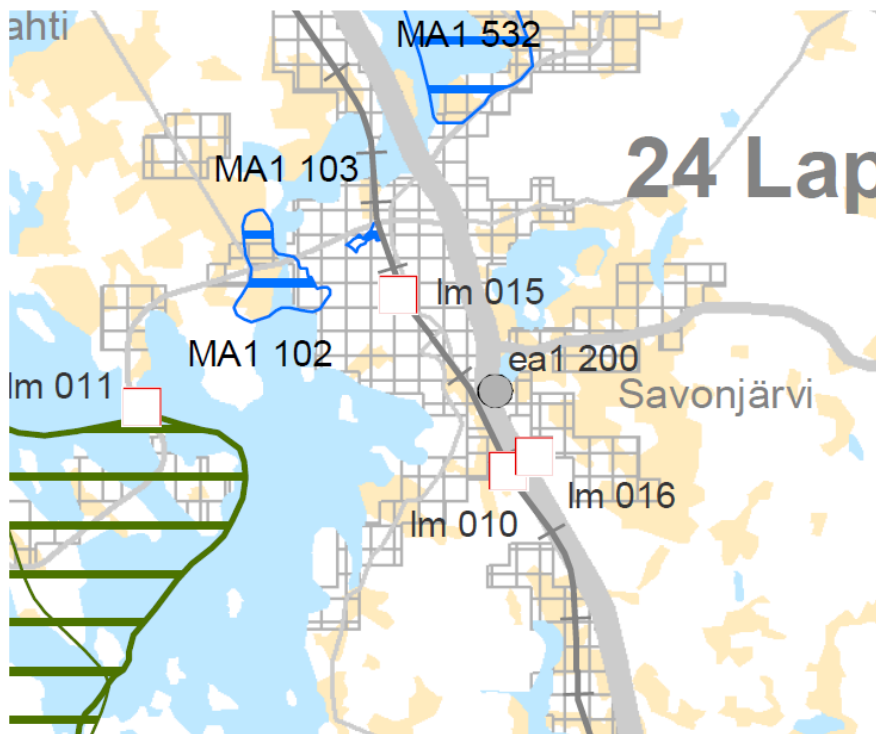
Kaavassa on osoitettu maantie, pääviemäri- ja päävesijohtolinjat ja sähkönsiirtolinjat sekä teknistä verkostoa.

Kaava-alueen läpi on osoitettu ohjeellisesti seudullisesti/maakunnallisesti merkittävät ulkoilureitit.

Pohjois-Savon Maakuntakaava 2014

Pohjois-Savon maakuntahallitus käynnisti 23.1.2017 Pohjois-Savon maakuntakaavan 2040 laadinnan 1. vaiheen. 1. vaiheen luonnos valmisteluaineistoinen oli maankäyttö- ja rakennuslain 62 §:n ja -asetuksen 30 §:n mukaisesti julkisesti nähtävillä 7.11.-15.12.2017. Maakuntahallitus hyväksyi saatuihin lausuntoihin (33 kpl) ja muistutuksiin (38 kpl) laaditut vastineet 29.1.2018 § 6. Kaavaehdotus on tarkoitus asettaa nähtäville kesällä 2018.

9.5.2018

Kuva 4. Ote Pohjois-Savon maakuntakaava 2040 luonnoksesta.

Yleiskaavoitus

Alueella on voimassa Lapinlahden kirkonkylän yleiskaava, joka on hyväksytty 21.12.1994. Kaavaa on muutettu vuosina 2005 ja 2011 Suoniemen jätevedenpuhdistamon ja sen lähiympäristön alueelta. Kaavamuutokset on hyväksytty 11.4.2005 ja 15.11.2011.

Yleiskaava ilmenee seuraavasta kuvasta (kuva 4). Etelässä, lännessä ja pohjoisessa suunnittelualue rajautuu Onkivesi-Nerkoojärven rantaosayleiskaavaan.

Suunnittelualueelle on osoitettu Kulttuuriympäristön kannalta valtakunnallisesti tai maakunnallisesti tärkeä alue tai kohde (MA1 102, MA1 105 ja MA1 532).

Suunnittelualueelle kohdistuu kolme tavaraliikenteen terminaalialue (Im 010, Im 015 ja Im016)

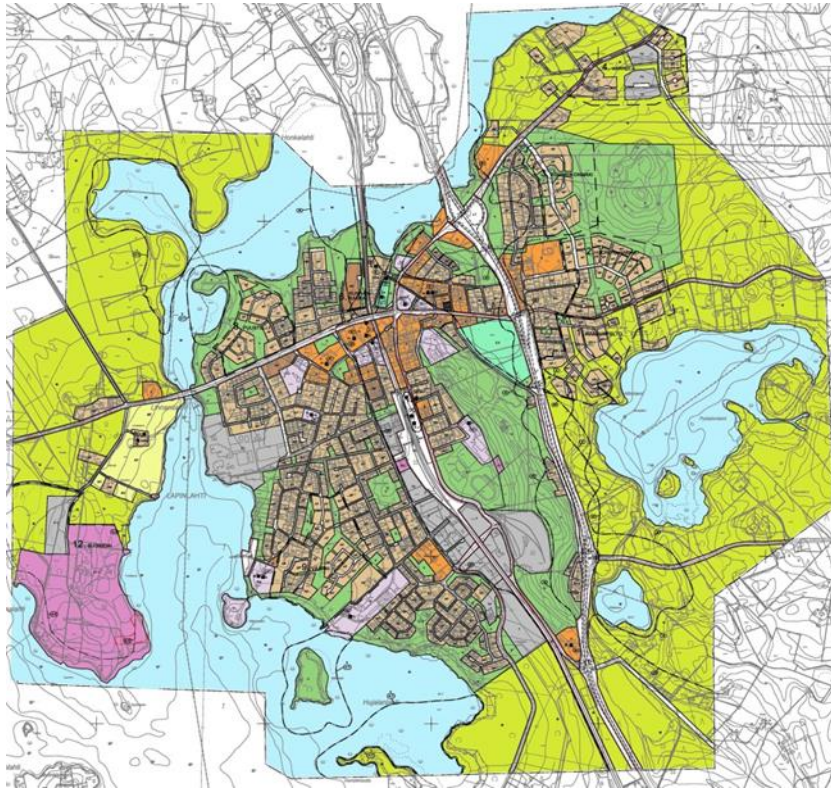
Merkinnän kuvaus:

Merkinnällä osoitetaan seudullisesti tai maakunnallisesti tärkeät tavaraliikenteen logistisia toimintoja palvelevat alueet.

Suunnittelumääräys:

Alueen käyttöä on suunniteltava niin, ettei melutaso alueen läheisillä taajama-toimintojen alueilla ylitä 55 dBA.

9.5.2018

Kuva 5. Ote kirkonkylän ajantasaosayleiskaavasta

Asemakaava

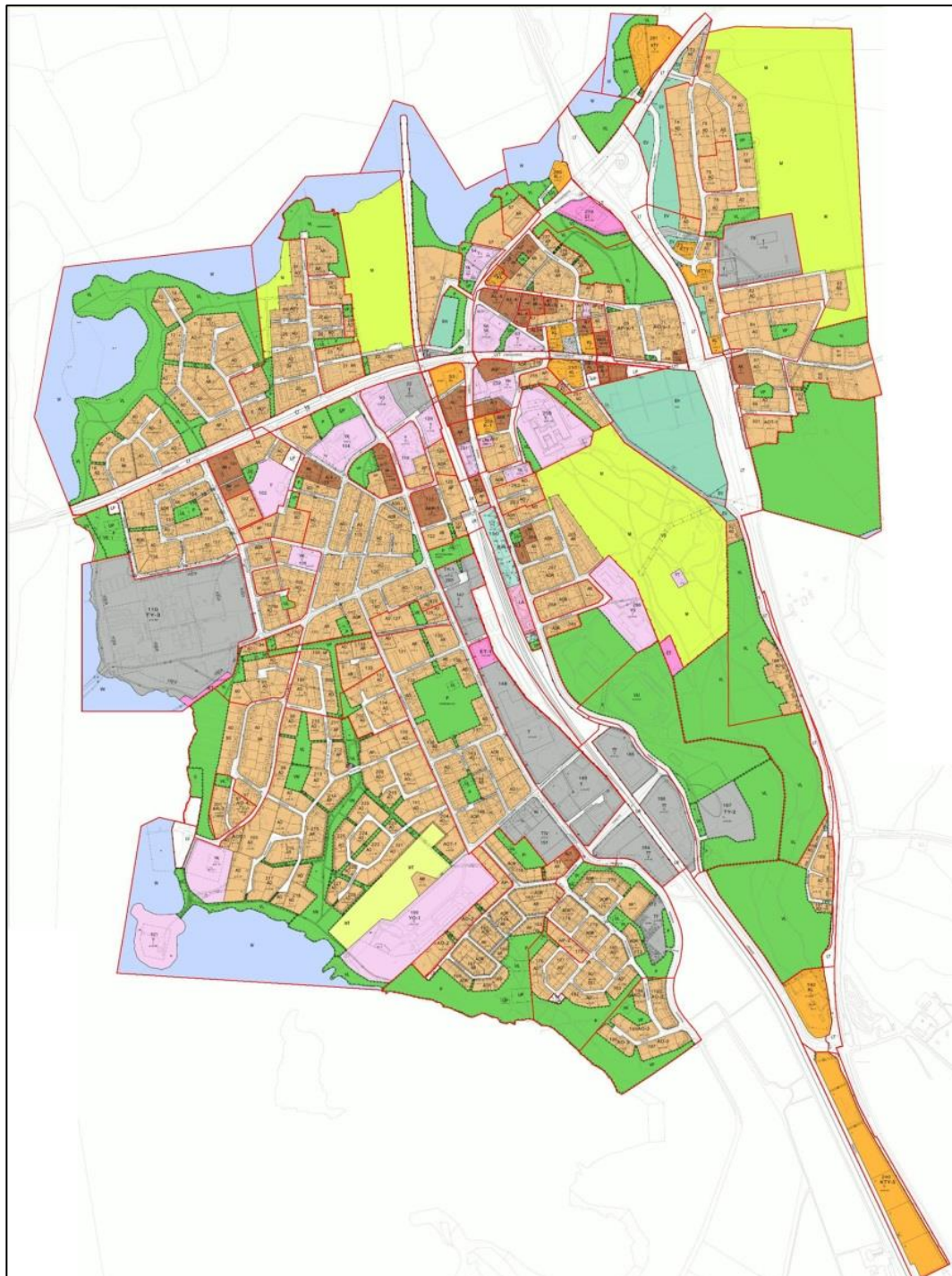
Lapinlahden kirkonkylän asemakaava muodostuu useasta vuosina 1953-2014 hyväksytystä kaavasta.

Keskeisellä taajama-alueella on voimassa vuonna 2009 hyväksytty ajantasa-
asemakaava. Asemakaava-alueen rajaus ilmenee alla olevasta kuvasta (kuva 5).

Asemakaava on melko hyvin toetutunut. Rakentamattomia asuinrakentamisen
soveltuvia kaava-alueita on Puustellin ja Väärnin alueilla.

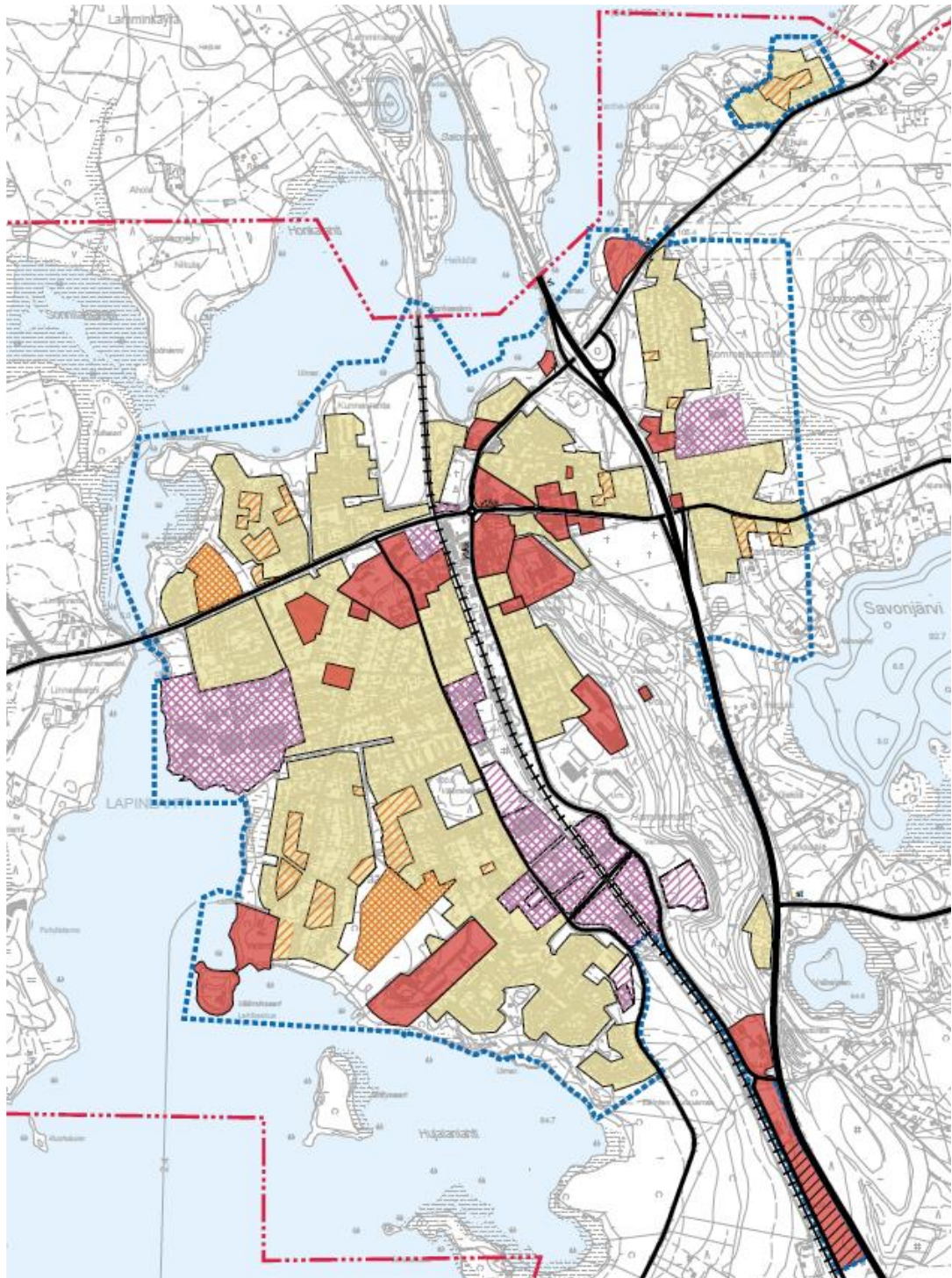

9.5.2018

Kuva 6. *Kirkonkylän ajantasa-asemakaava*

9.5.2018

Kuva 7. *Kirkonkylän ajantasa-asemakaavan toteutuminen (Toteutumattomat asuinalueet on osoitettu oranssilla tiheällä rasterilla ja osin toteutuneet oranssilla viivarasterilla. Osin toteutuneet tai toteutumattomat teollisuusalueet violetilla viivarasterilla.)*

9.5.2018

Muut suunnitelmat

Muita kaavan laadinnassa hyväksikäytettäviä suunnitelmia ovat:

- Liikenneturvallisuussuunnitelma
- Asemakaavoihin liittyviä kulttuuriympäristöselvityksiä
- Vesihuollon kehittämissuunnitelma
- Pohjavesien suojelusuunnitelma
- Lapinlahden kunnan ympäristösuojelumääräykset 2012,
- Rakennusjärjestys 2012,
- Maakuntakaavan selvitykset

Laadittavia inventointeja ovat suunnittelualueen luonto- ja maisemainventointi, kulttuuriympäristöselvitys, muinaismuistoseelvitys ja meluselvitys.

- Suunnittelualueen luonto- ja maisemaselvitys laaditaan vuonna 2016
- Muinaismuistoseelvitys laaditaan 2016
- Kulttuuriympäristöselvitys laaditaan 2016
- Meluselvitykset laaditaan 2016
- Hulevesiselvitys 2016

Rakennusjärjestys

Lapinlahden kunnanvaltuusto on hyväksynyt 1.11.2011 §99 rakennusjärjestyksen, joka on tullut voimaan 1.1.2012. Lapinlahden ja Varpaisjärven kuntaliitoksen johdosta vuodelta 2002 olleet kuntien omat rakennusjärjestykset yhtenäistettiin. Rakennusjärjestys on uusittu yhteistyössä Sonkajärven, Vieremän kuntien sekä Iisalmen ja Kiuruveden kaupunkien kanssa ja se on hyväksytty näissä kunnissa pääosin samansisältöisenä. Rakennusjärjestyksen uudistustyön on vi-
reillä.

Rakennusjärjestyksessä on annettu mm. seuraavia määräyksiä:

- Asemakaava-alueen ulkopuolella:
 - o Asuinrakennuspaikan pinta-alan on oltava vähintään 5000 m². Pinta-alavaatimus ei koske tilaa joka on aiemmin muodostettu rakennuspaikaksi.
 - o Rakennuspaikalle saa rakentaa enintään yhden kaksiasuntoisen ja kaksikerroksisen asuinrakennuksen.
 - o Rakennuspaikalle rakennettavaksi sallittu kokonaiskerrosala on enintään 10 % rakennuspaikan pinta-alasta.
 - o Rakennuksen etäisyyden tiestä tai muusta ympäristömelua aiheuttavasta kohteesta tulee olla sellainen, että rakennuspaikalle jää riittävästi oleskeluun tarkoitettua piha-aluetta, jonka melutaso ei ylitä päivällä 55 dBA ja yöllä 50 dBA (uusien alueiden osalta kuitenkin 45 dBA) ja loma-asuntojen osalta enintään 45 dBA ja yöllä 40 dBA.
 - o Asuinrakennuksen etäisyyden valtateiden ja kantateiden keskivii-
vasta tulee olla vähintään 100 metriä, seututeiden ja yhdysteiden osalta vähintään 50 metriä yksityisteiden osalta vähintään 12 metriä meluhaittojen torjumiseksi.
- Rakentaminen rantavyöhykkeelle

9.5.2018

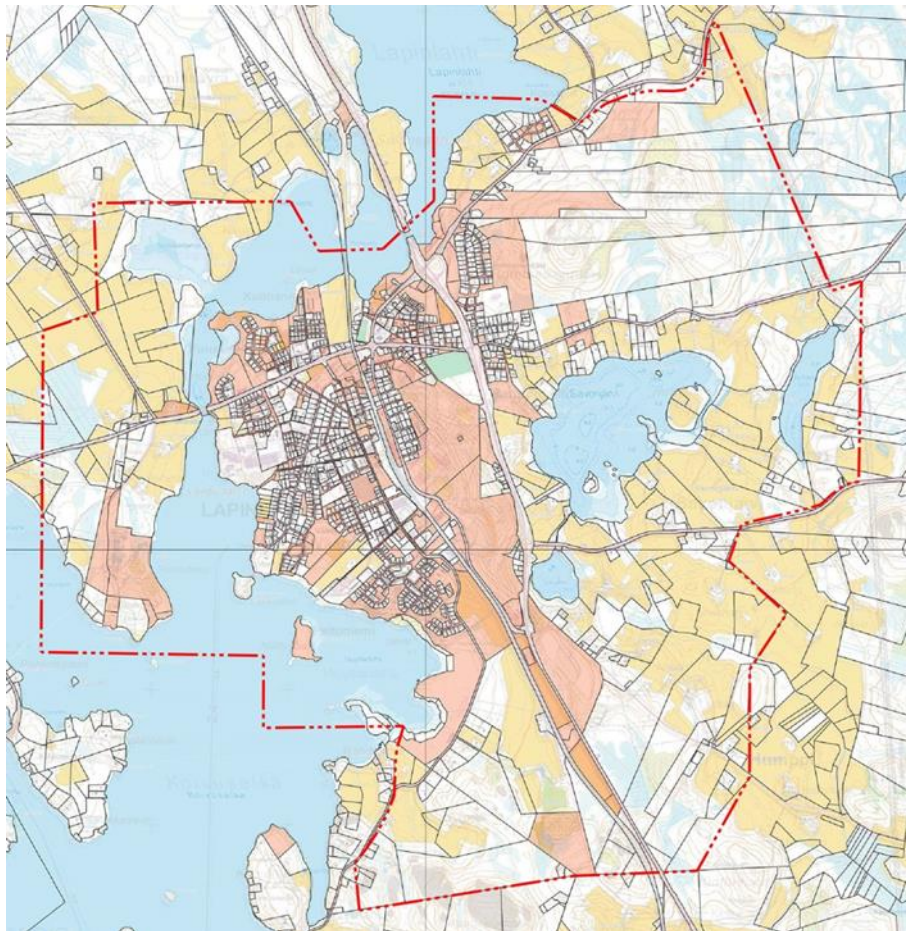
- Rakennuspaikan rantaviivan pituus vähintään 40 m.
- Yli 80 m² asuinrakennuksen/ rakennuksen tulee sijoittua vähintään 40 metrin päähän rantaviivasta.
- Enintään 80 m² asuinrakennuksen/rakennuksen tulee sijoittua vähintään 25 metrin päähän rantaviivasta
- Enintään 30 m² ja enintään 4 metrin harjakorkeuden omaava rantasauna tulee sijoittaa vähintään 20 m päähän rantaviivasta.
- Enintään 20 m² ja enintään 3,5 metrin harjakorkeuden omaava rantasauna tulee sijoittaa vähintään 10 m päähän rantaviivasta.

Pohjakartta

Osayleiskaavan pohjakarttana käytetään maastokarttaa 1:10 000.

2.2 Maanomistus

Oheisessa kartassa on esitetty maanomistus (kuva 7). Punaisella rasterilla on merkitty kunnan omistamat maa-alueet suunnittelualueella.

Kuva 8. Kunnan maanomistus

Kunnan rakennusvalmiit tontit vuoden 2016 lopussa:

- Puustelli 13
- Hiekkaranta 4

- Vääрни 7
- Peltoniemi 2

Puustellin alueella on 16 ja Väärnissä 12 asemakaavoitettua rakennuspaikkaa, joidenka kunnallistekniikkaa ei ole toteutettu. Väärnin alue on myös rakennettavuudeltaan hyvin haasteellinen alue.

Kuva 9. *Lapinlahden kunnan tonttialueet*

2.3 Väestö ja työpaikat

Väestörekisterikeskuksen mukaan Lapinlahden väkiluku oli vuoden 2015 lopussa 9980 asukasta ja väestötiheys 9,1/km².

Lapinlahden kunnan väestön historiaa

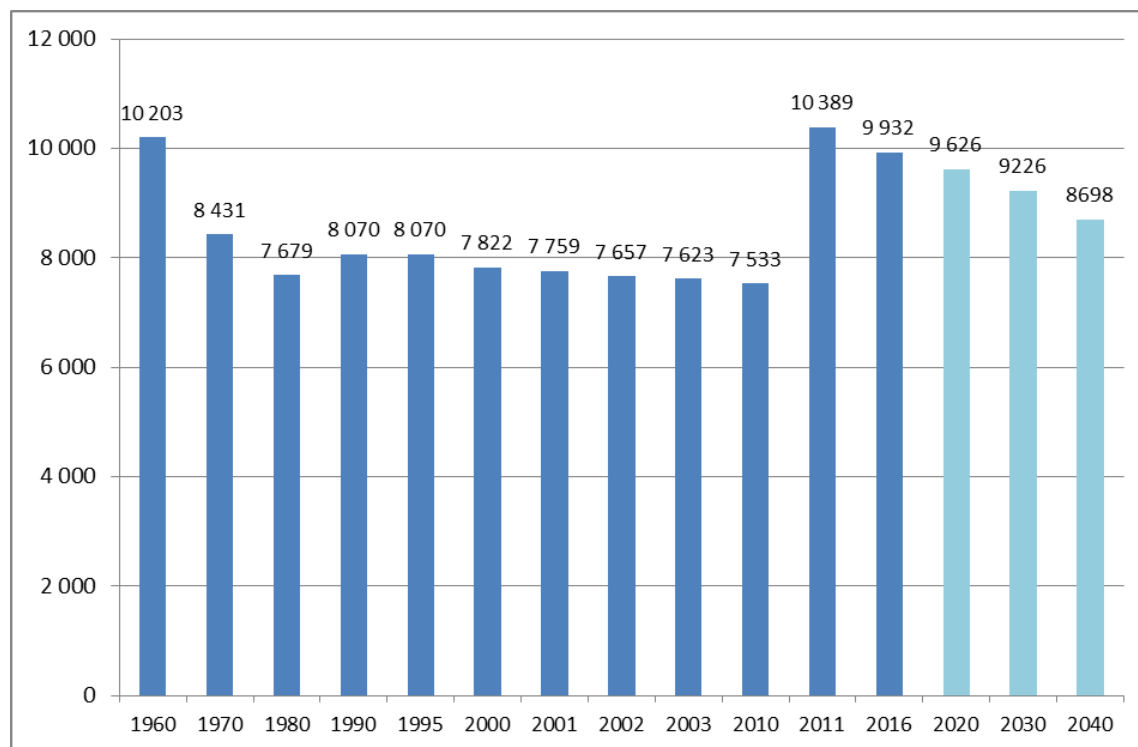
Lapinlahti on maalaispitäjä, joka on perustettu vuonna 1874. Lapinlahden kunnan alueet ovat kuuluneet 1700–1800 -luvuilla Iisalmen emäpitäjään.

Tilastokeskuksen vuoden 2012 työssäkäyntiliikenteen mukaan Lapinlahden kunnassa asuva työllinen työvoima oli 3 868 henkilöä. Asuinkunnassaan työssä-

9.5.2018

käyvien osuus työllisestä työvoimasta oli vuoden 2011 lopussa 66,2 %. Lapinlahden kunnassa vuonna 2012 oli 3 158 työpaikkaa.

Kuvassa 9 on esitetty väestönkehitys ennen Varpaisjärven liitosta ja sen jälkeen sekä ennuste vuoteen 2040 saakka. Varpaisjärvi liittyi Lapinlahteen vuonna 2011.

Kuva 10. Väestönkehitys 1960 -luvulta vuoteen 2011 ennen Varpaisjärven liitosta ja sen jälkeen sekä ennustettu väestön kehitys vuoteen 2040 saakka.

2.4 Nykyinen maankäyttö

Kokonaisrakenne

Lapinlahden kunta sijaitsee Pohjois-Savon maakunnan keskiosassa. Miltei koko kunnan läpi etelästä pohjoiseen ulottuu Iisalmen reittiin kuuluva Onkivesi. Lapinlahden naapurikuntia ovat Iisalmi, Kuopio, Rautavaara, Siilijärvi ja Sonkajärvi. Lapinlahti sijaitsee Onkiveden itärannalla rautatien ja valtatie 5:n varrella. Kirkonkylän keskustaajama sijaitsee Asematien ja Linnansalmentien risteysalueella, josta se levittäytyy pohjois-etelä suunnassa Honkalahden ja Hurjanlahden väliin. Keskusta-alueen länsipuolella sijaitsee Linnansalmi, jonka rannalla on Valion meijeri- ja juustolan tehdasalueet. Pohjoisessa taajama ulottuu Kunnanrantaan Honkasalmen eteläpuolelle. Etelässä Viitostien itäpuolella on kartingrata ja taajaman maamerkki on Matin ja Liisan asema, jonka kohdalla on Asematien liittymä ja yhteys keskusta-alueelle. Lännessä taajamaan kuuluvat Linnansalmi ja idässä Savonjärven alue.

Etelässä, lännessä ja idässä suunnittelualue rajautuu Onkiveden-Nerkoon ranta-osayleiskaavaan. Kaava-alue ulottuu koillisessa lähelle Pyysuota ja seurailee Heinäahontien eteläpuolta lähelle Mustalampea ja rajautuu länsiosassa sähkönsiirtolinjaan. Kaava-alue seurailee Varpaisjärventietä jatkuen Humpin läpi lähelle Kint-

9.5.2018

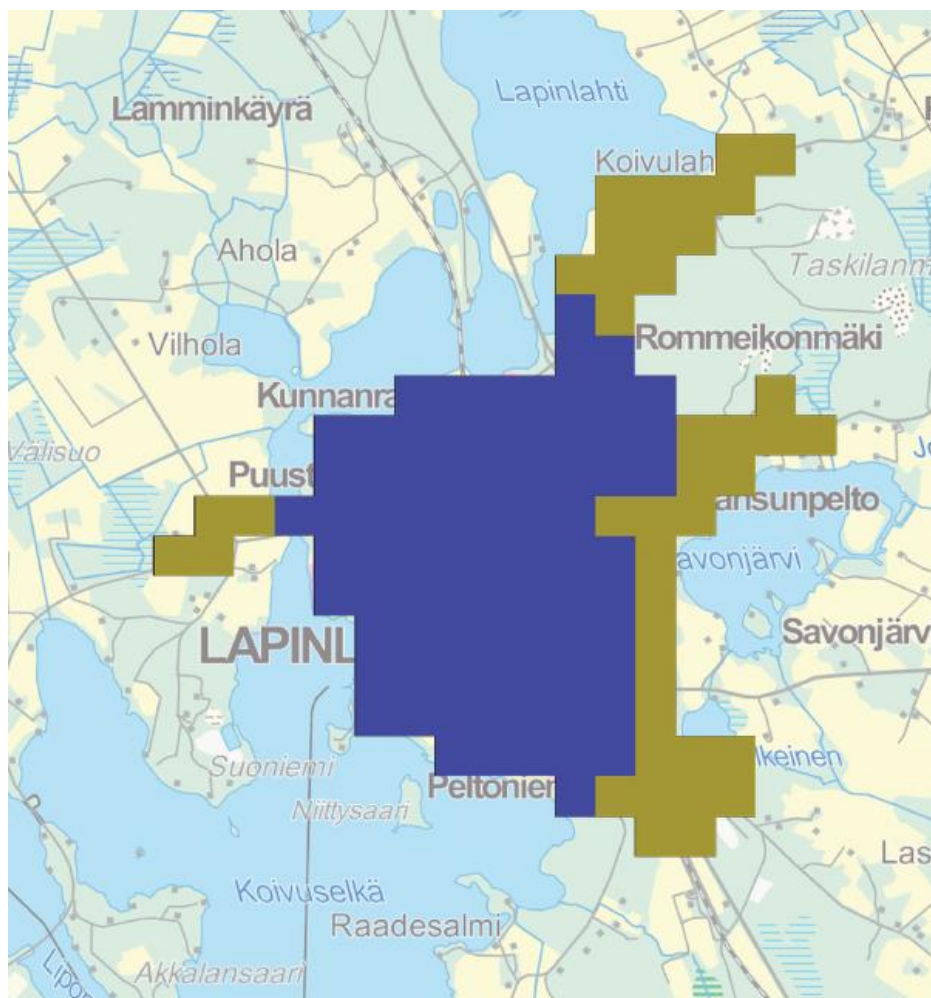
tuvuorta. Etelässä kaava-alue kulkee Raatteenalanmäen pohjoispuolella lähelle Sor-
salahtea seuraillen Kivistöntien linjausta Raadensalmeen. Lännessä alue ulottuu
Suoniemeen ulottuen Nerkoonnientietä kohti Sonninlammen pohjoispuolelle.
Pohjoisessa suunnittelualue käsittää Nikulan tilan Kotiniemessä, Honkasalmen
eteläosan sekä Lapinlahden etelärantaan rajoittuvat alueet.

Tiheinä asutus on asemakaava-alueella. Taajamaa ympäröivillä reuna-alueilla ympäristö on metsäistä.

Taajaman toteutuneet teollisuusalueet sijoittuvat radan varteen ja taajama-alueen eteläosaan aivan Lapinlahden keskustan läheisyydessä. Meijeri- ja juustolaitoiminnot sijoittuvat keskustajaaman länsipuolelle Onkiveden Linnasalmen rantaan.

Julkiset ja kaupalliset palvelut keskittyvät pääraitin (Linnansalmentien) läheisyyteen, koulukeskus sijaitsee keskustassa pääraitin varrella.

Urheilu- ja liikuntapaikoista jäähalli, urheilukenttä, hiihtostadion ja liikuntahalli ovat lähellä keskustaa. Mikroautorata sijaitsee taajaman eteläpuolella Viitostien varrella.

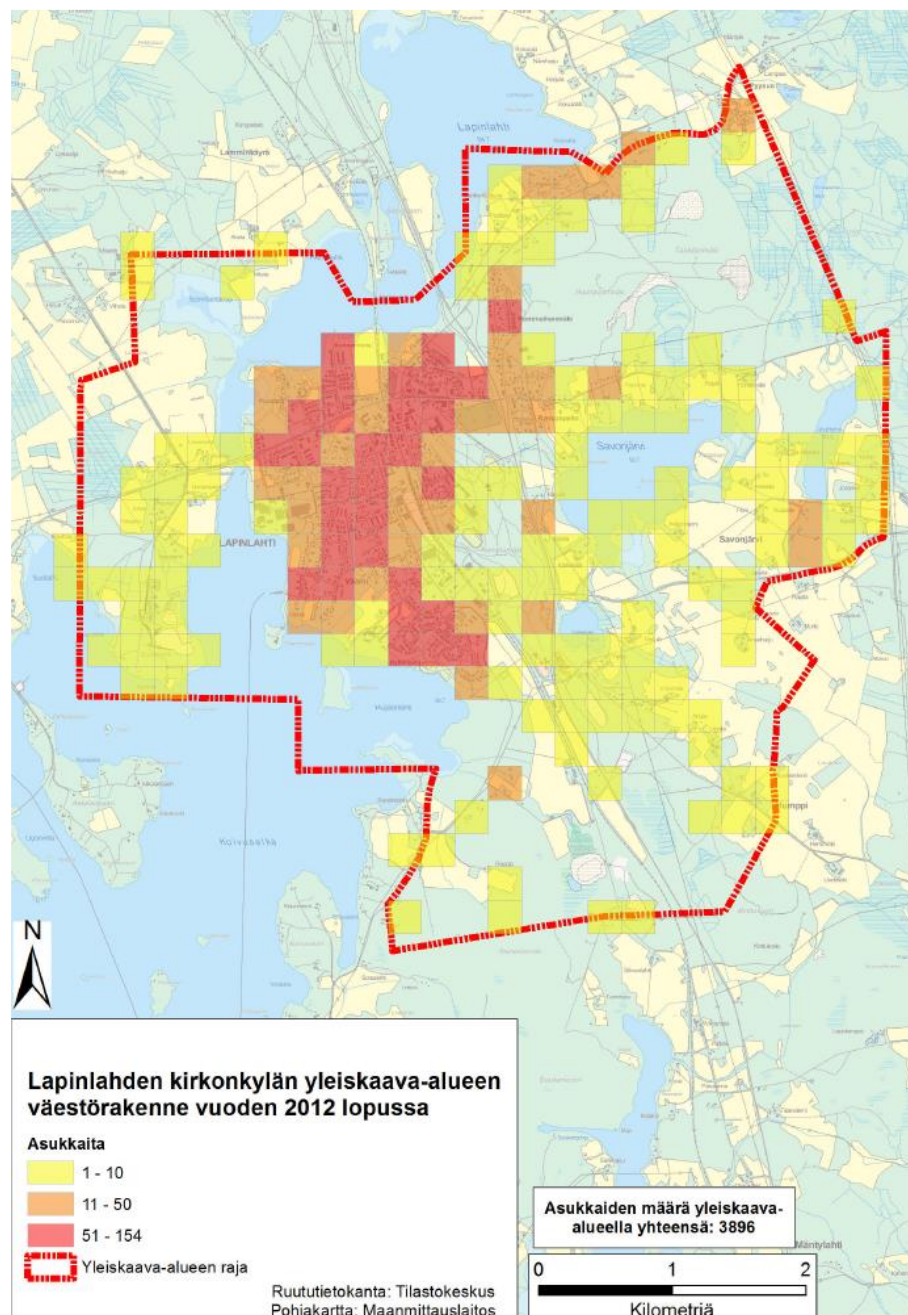
Kuva 11. *Taajama-alue.*

9.5.2018

Asutus

Asuntoalueet ovat rivi- ja pientalovaltaisista. Kirkonkylän asutus keskittyy valtatie 5 ja Onkiveden väliselle alueelle. Pieniosa asutuksesta sijoittuu Lapinlahden rannalle, Rommeikonmäen ja Savonjärven pohjoisrannalle. Toteutumattomat alueet sijoittuvat Puustellin ja Väärnin alueella.

Haja-asutusalueella on useita maatiloja sekä muuta asutusta melko kattavasti. Taskilanmäen alue sekä laajimmat avoimet peltoalueet sekä kaavan eteläosassa on laajempia alueita, jossa ei ole asutusta.

Kuva 12. Väestön jakautuminen kaava-alueella v. 2012

9.5.2018

Punaisella rajatulla osayleiskaavan alueella (kuva x) asui vuonna 2012 tilastokeskuksen ruututietokannan 250x250 metrin ruutukoolla laskettuna yhteensä 3896 ihmistä.

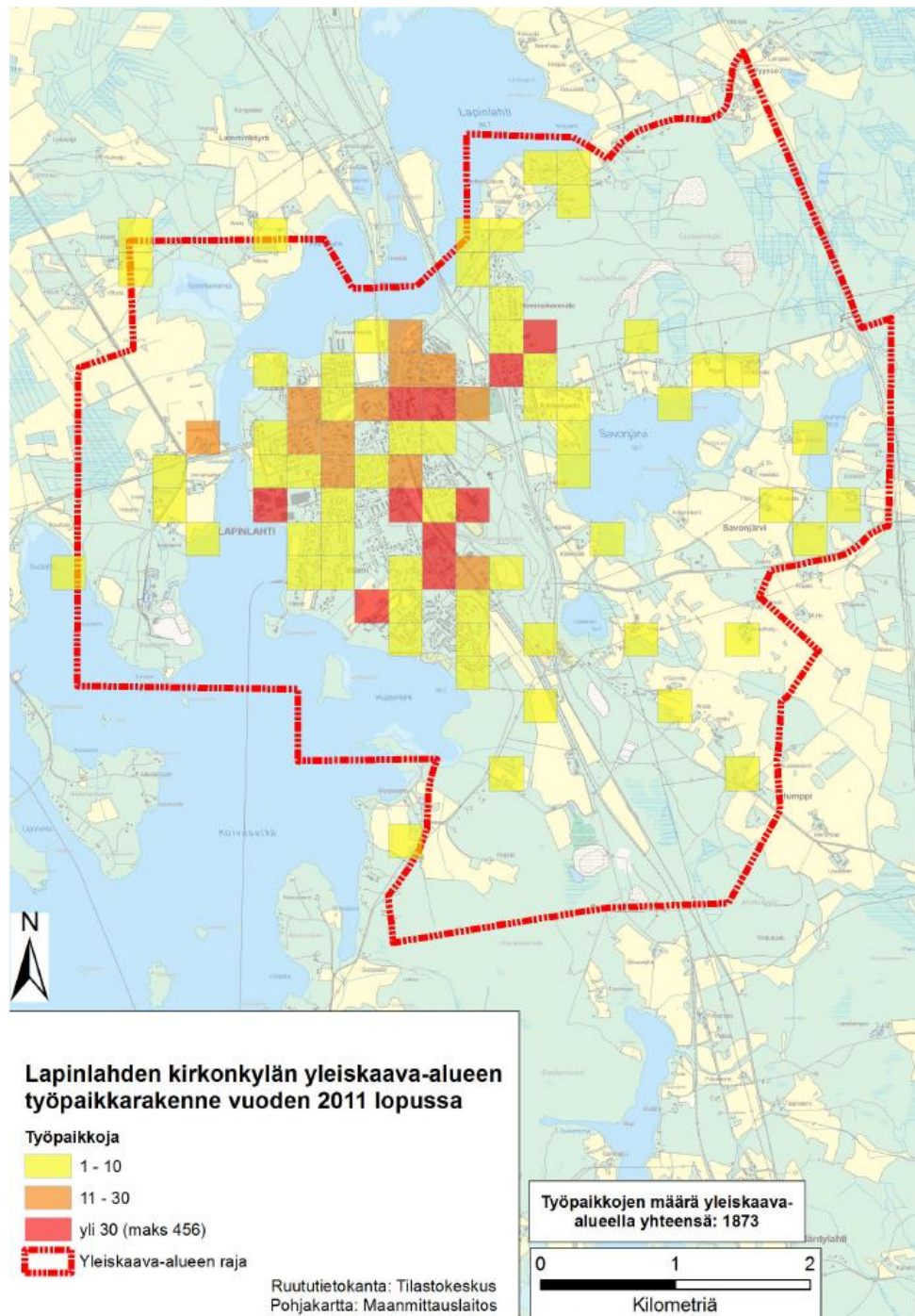
Palvelut ja työpaikat

Julkisista palveluista keskustaan ovat sijoittuneena Lapinlahden kunnanvirasto, Lapinlahden pääkirjasto, terveyskeskus, sosiaalipäivystys, poliisin, Pohjois-Savon pelastuslaitoksen Lapinlahden toimipiste, koulut, päiväkodit, kansalaisopisto, kirkko, Kirkkoherranvirasto ja seurakuntatalo sekä Emil Halosen museo ja Lapinlahden taidemuseo. Yksityiset palvelut keskittyvät myös vahvasti keskustaan, pääraitin varteen. Linnansalmessa sijaitsee Arkkitehtuuri- ja ympäristökoulu Lastu. Portaanpään opisto ja kesähotelli, Waivattujen sauna ja pienimuotoinen museo esittelevät Portaanpään opiston historiaa Hujanlahden rannalla.

Teolliset työpaikka-alueet sijoittuvat taajaman länsi- ja eteläosiin, keskustan välittömään läheisyyteen, kun taas yksityiset ja julkiset palvelut työllistävät ihmisiä keskustassa. Lapinlahden kunnan yrityspalveluita tuottaa kunnan omistama kiinteistöyhtiö Viitostien Ykköstilat Oy.

Suunnitteilla olevan osayleiskaavan alueella oli vuonna 2012 yhteensä 1873 työpaikkaa (kuva 13).

9.5.2018

Kuva 13. Työpaikkojen jakautuminen kaava-alueella v. 2012.

Virkistyspalvelut

Taajaman itäosassa sijaitsee Haminamäen pururata, ensilumenlatu ja valaistulatu (5,4 km), Hassilan hiihtomaa, jonka yhteydessä on myös taukopaikka. Haminamäen ja Hassilan laduilta on yhteys Paulin taipaleelle. Paulintaival on 55 km pitkä maastohiihtoreitti Lapinlahdelta Varpaisjärven kautta Nilsijään. Lahdenperän lenkki ja Rommeikonmäen uimaranta sijaitsevat lähellä viitostien ramppia kaava-alueen

9.5.2018

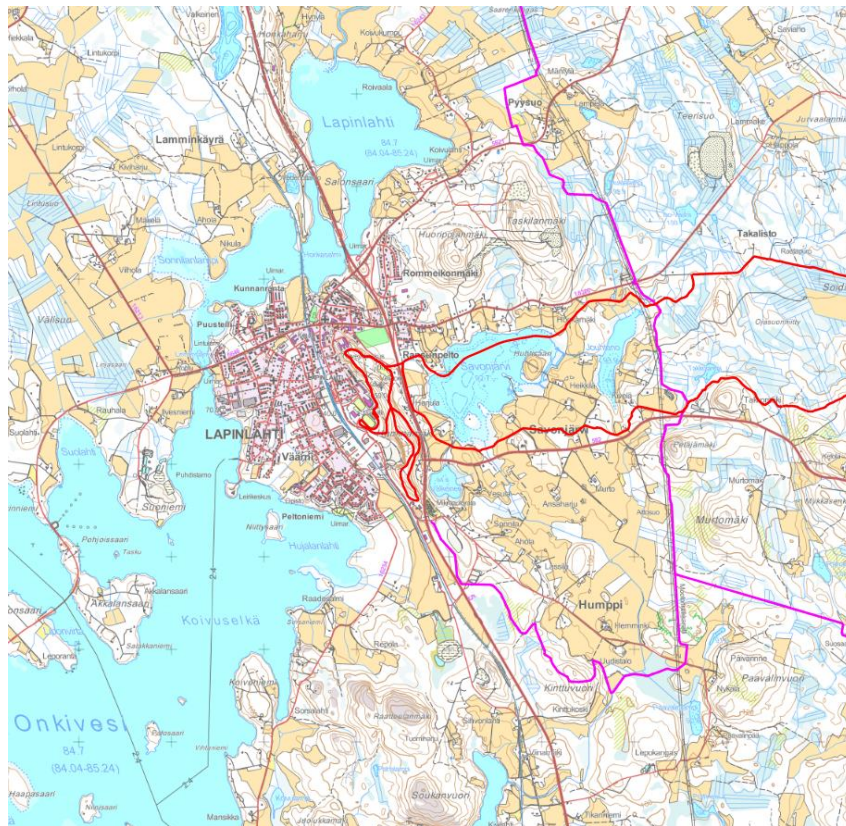
pohjoisosassa. Lapinlahdelta on yhteys luoteeseen ja lounaaseen Ylä-Savon retki-pyöräreitille.

Matin ja Liisan Aseman infopisteen ja mikroautoradan läheisyydestä 5-tien varrelta lähtee Lapinlahden moottorikelkkayhdysreitti ja yhteydet Ylä-Savon moottorikelkkareiteille. Savonjärven rannassa sijaitsevat Böösinniemen lomamökit. Hotelli- ja matkailuhotellimajoitusta on keskusta-alueella.

Koulukeskuksen yhteydessä on sisäliikuntatiloja. Ulkoliikuntaan on jääkiekkokaukalo, jossa kesäisin on tenniskenttä. Keskustan tuntumassa on yleisurheilukenttä. Haminamäen urheilupuiston Mondo-Areenalla järjestetään mm. Savo Games - yleisurheilun kansainväliset eliittikisat.

Onkiveden rannalla Väärninsaassa sijaitsee seurakunnan leirikeskus. Uimarantoja on Hujanlahdella Peltoniemessä sekä Linnansalmen kupeessa, Kunnanrannassa ja Koivulahdella. Linnansalmen lintutorni on Linnansalmentien pohjoispuolella. Venesatamat/-valkamat sijaitsevat asemakaava-alueella Onkiveden rannalla. Keskustaajamassa asemakaava-alueella on Lapinlahden venesatama, jossa on vierasvenelaituri, käymälä, nuotiokatos ja veneluiska.

Taajaman ulkopuolella on luontopolkuja, laavuja ja kalastuspaikkoja. Tahkon matkailukeskuksen virkistyspalvelut mm. laskettelurinne ja golfkenttiä sijaitsee n. 50 km:n päässä. Lapinlahdella on matkailua kehitetty erityisesti kulttuuri-matkailuna.

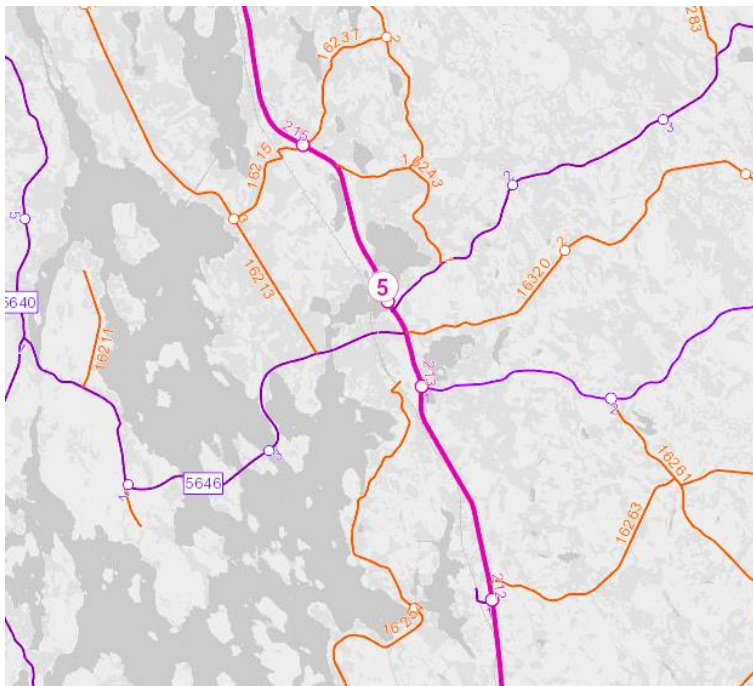
Kuva 14. Lapinlahden retkeilyreitit, punaisella ladut ja violetilla moottorikelkkareitit

9.5.2018

2.5 Liikenne

Seuraavassa on esitetty suunnittelualueen tärkeimmät maantiet. Tienumeron jäljessä on tien nimi kunnan osoitekartalla. Tiet on luokiteltu tiehallinnon käyttämän hallinnollisen luokituksen mukaan:

- Valtatie 5 / E63, Viitostie
- Seututie 582, Varpaisjärventie
- Yhdystie 5646, Linnansalmentie
- Yhdystie 5821, Heinäahontie
- Paikallistie 16320, Pitkämäentie
- Paikallistie 16254, Kivistöntie
- Paikallistie 16263, Humpintie
- Paikallistie 16213, Nerkoonniementie

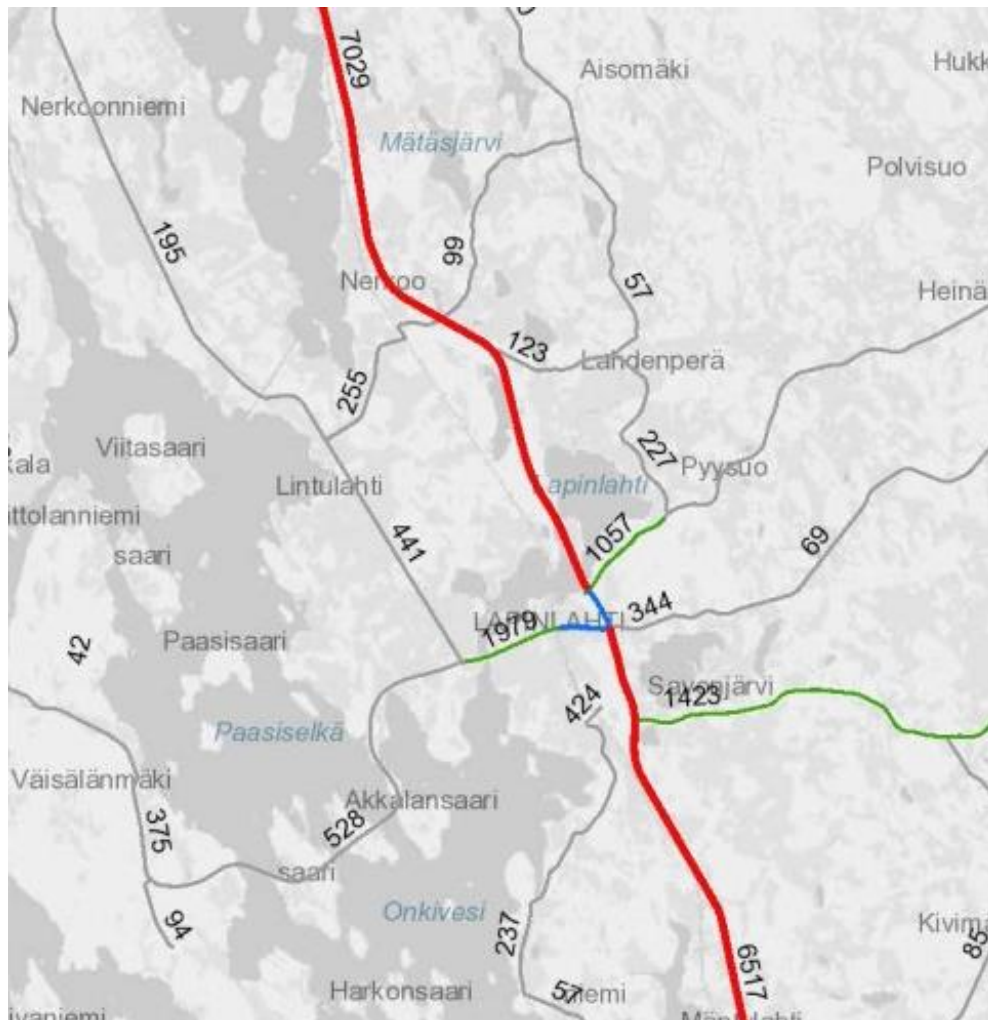

Kuva 15. Lapinlahden kirkonkylän alueen maantiet. (Lähde: Tiehallinto)

Asemakaavoitetulla alueella merkittävimmät tiet ovat em. maanteiden lisäksi Asematie, Pajuharjuntie, Eemil Halosentie, Juhani Ahontie, Oikotie, Tunnelitie, Suoniementie, Humpintie.

Alueen liikennemäärät (ajoneuvojen lkm/vrk) tammikuussa 2016 on esitetty oheisessa kuvassa.

9.5.2018

Kuva 16. Alueen maanteiden liikennemäärät

2.6 Yhdyskuntatekniikka

Lapinlahden kirkonkylän alueella on kattava vesi- ja viemäriverkosto. Kirkonkylän viemäriverkosto on hiukan laajempi kuin asemakaava-alue. Vesi- ja viemäriverkoston laajuus ilmenee oheisesta kuvasta.

Vesilaitos

Kaikki vesijohtoverkoston tuleva vesi on hyvälaatuista pohjavettä, joka tulee Ylä-Savon Vesi Oy:n omistamista vedenottamoista.

Lapinlahden Vesi Oy toimii talousveden jakeluyhtiönä ja ostaa tarvitsemansa veden Ylä-Savon Vesi Oy:ltä.

Vesilaitos vastaa puhtaan ja hyvälaatuisen talousveden toimittamisesta kuluttajille. Laitoksen toimintaan kuuluu veden laadun seuraaminen, vesijohtoverkoston kunnosta huolehtiminen ja uuden verkoston suunnittelu ja rakentaminen. Vesilaitos myy vuosittain noin 1 500 000 m³ talousvettä. Suurin vedenkuluttaja Lapinlahdella on maidonjalostusteollisuus.

9.5.2018

Vesiosuuskunnat

Lapinlahden kunnan alueella toimii neljatoista vesiosuuskuntaa, sekä yksitoista pientä vesiyhtymää. Osuuskunnat hoitavat pääasiassa Lapinlahden kunnan maa-seutualueen vesihuollon. Vesiosuuskunnat ovat itsenäisiä vesiyhtiöitä ja niillä on omat toiminta-alueet. Osuuskunnat ostavat pääsääntöisesti talousvetensä Lapinlahden Vesi Oy:ltä. Osalla vesiyhtymistä on myös omaa talousveden tuotantoa.

Jätevedenpuhdistamot

Suoniemen puhdistamo puhdistaa Lapinlahden kirkonkylän, Nerkoon, Alapitkän, sekä Lahdenperän viemäriosuuskunnan jätevedet. Alapitkän ja Nerkoon jätevedet johdetaan puhdistamolle siirtoviemäriä pitkin.

Suoniemen puhdistamo vastaa asukasvastineluvultaan 80 000 asukkaan puhdistamoa. Puhdistamon suureen kokoon on syynä maidonjalostusteollisuuden aiheuttama jätevesikuormitus.

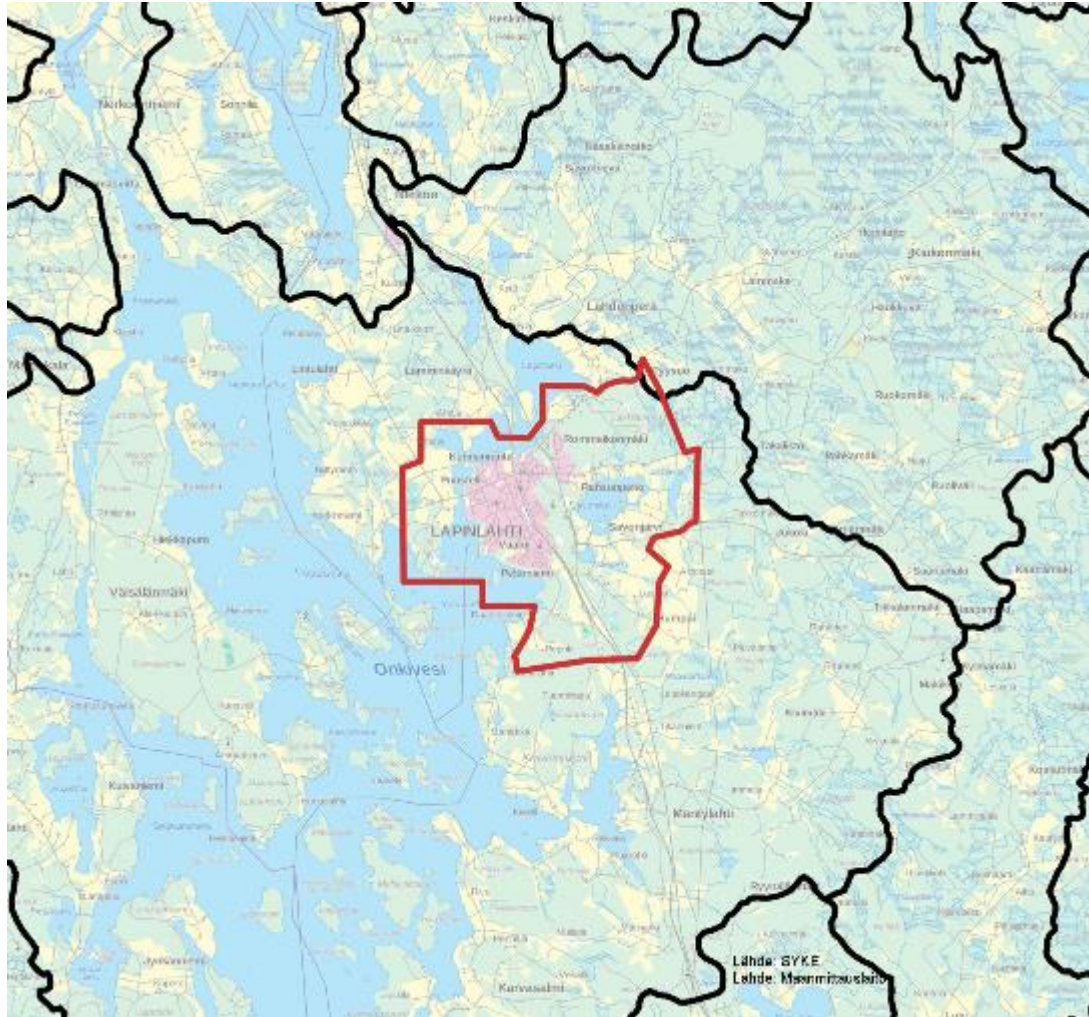

Kuva 17. *Vesi- ja viemärihuoltoverkosto ja toiminta-alueet, kaava-alueen raja-
aus punaisella*

9.5.2018

Pinta- ja hulevedet

Suunnittelualan pintavesiin kuuluu pieniä järviä, lampia, jokia sekä puroja. Pintavedet kuuluvat Vuoksen (4) vesistöalueeseen ja tarkemmin Iisalmen reitin valuma-alueen (4.5) Onkiveden lähialueeseen (4.511). Suunnittelualan sijainti valuma-alueella on esitetty kuvassa 17.

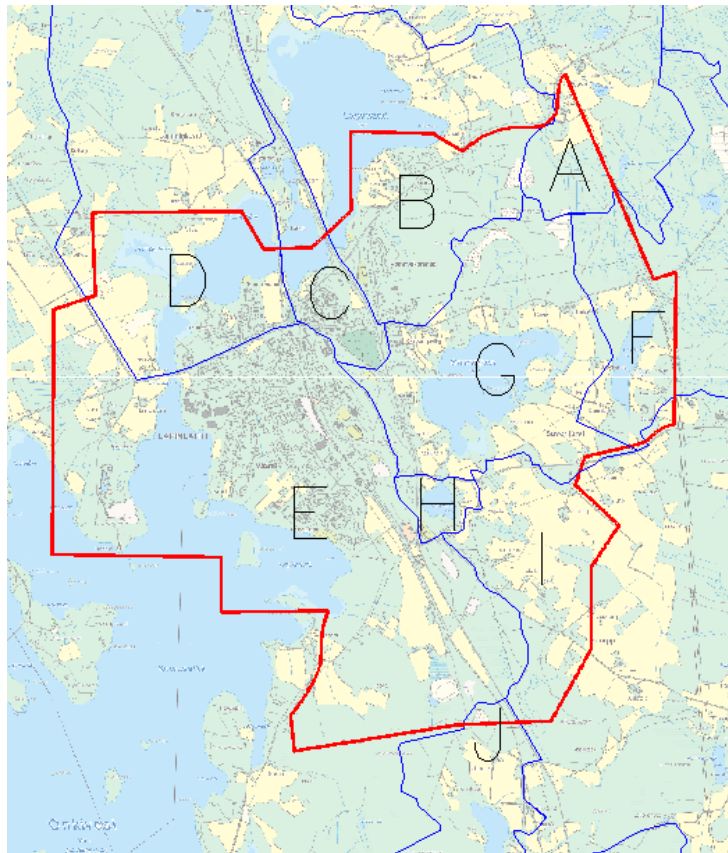

Kuva 18. Suunnittelualan sijainti (punainen raja) valuma-alueella.

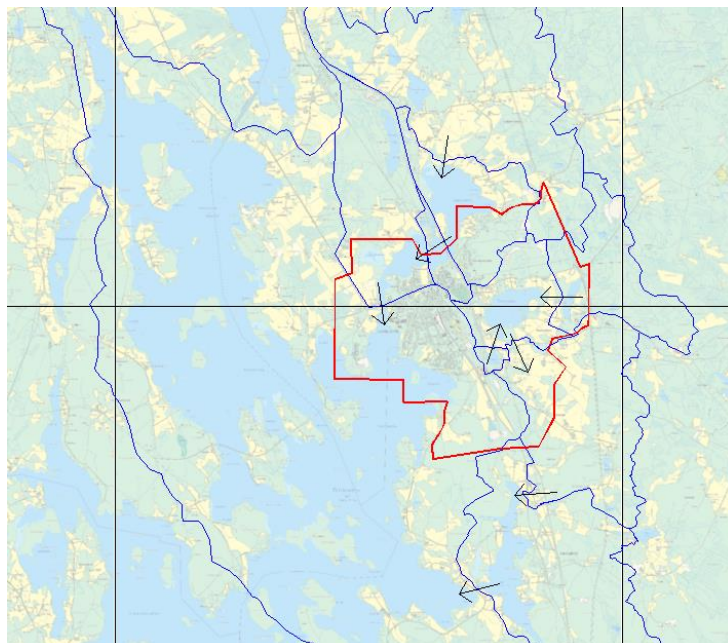
Tarkasteltavalla alueella kulkee päävedenjakaja luoteiskaakkosuunnassa suunnittelualan rajalla. Lisäksi suunnittelualue on jaettu pienvaluma-alueisiin alueen topografiaan, vedenjakajiin, pintavesiin sekä nykyiseen infrastruktuuriin perustuen. Näiden pienvaluma-alueiden maankäytön muutosta tutkimalla on selvitetty yleiskaavan mukaisen rakentamisen vaikutusta alueen pintavesiolosuhteisiin.

Suunnittelualue on jaettu 10 eri osavaluma-alueeseen (A-J) järvien ja uomien purkupisteiden mukaan. Valuma-alue A on rajattu Suurijoen alaosaan, B Onkiveden Lapinlahden ja Honkasalmen väliseen tienylitykseen, C Onkiveden Honkasalmen radanylitykseen, D Onkiveden Linnansalmen tienylitykseen ja E Onkiveden Kuhasalmen ja Levälähdän väliselle alueelle. Valuma-alue F on rajattu Jouhtenon alaosaan, G Savonjärven alaosaan ja H Valkeisen alaosaan. Valuma-alue J on rajattu Onkiveden Sonnilansalmeen. Suunnittelualan pienvaluma-aluejako on esitetty kuvassa 19 ja vesien kulkusuunta kuvassa 20.

9.5.2018

Kuva 19. Pienvaluma-aluejako suunnittelualueella.

Kuva 20. Vesien kulkusuunnat suunnittelualueella.

Nykyinen Lapinlahden keskustaajaman hulevesiverkosto on esitetty alla olevassa kuvassa. Selvitysalueella on lisäksi neljä hulevesien viivytykseen käytettyä allasta sekä muuhun infrastruktuuriin kuuluvaa hulevesiverkostoa, siltoja ja avo-ojia,

9.5.2018

joilla on vaikutusta veden virtaukseen. Hulevesien käsittelyyn liittyviä rakenteita on Väärnin, Valion ja Puustellin alueille sekä valtatie läheisyyteen.

Kuva 21. *Lapinlahden keskustaajaman hulevesiverkosto.*

SYKE on selvittänyt Lapinlahden kirkonkylän ranta-alueiden tulvakorkeudet Onki-veden osalta. Oheisessa kuvassa on esitetty kerran 200 vuodessa toistuvan tulva-
vyöhykkeet.

9.5.2018

Kuva 22. Lapinlahden keskustaajaman tulville herkäät alueet.

Energia ja sähkönsiirto

Osayleiskaavan alueen itäreunaan sijaitsevat Fingridin 110 kV (kilovoltin) voimajohto Peltomäki - Alapitkä ja 400 kV voimajohto Vuolijoki - Alapitkä. Lisäksi alueella on kattava Savon Voima Verkko Oy:n 20 kV voimajohtoverkosto. Sähköasema kytkinkenttineen sijoittuu voimajohtojen viereen kaava-alueen itäosaan.

Kirkonkylän lämpövoimala sijoittuu ratapihan länsipuolelle.

2.7 Kulttuuriympäristö

Lapinlahden historia

Lapinlahti on juureva maalaispitäjä, joka on perustettu vuonna 1874. Lapinlahden kunnan alueet ovat kuuluneet 1700 -1800-luvuilla Iisalmen emäpitäjään, jonne ensimmäinen kärkeillä ajettava tie saatiin 1783 tienoilla. Tärkeimpänä kulkuvälynä oli tuolloin vesireitti Onkivettä pitkin. Nerkoon kanavan valmistuminen 1869 paransi vesireitin kulkuyhteyttä pohjoisen suuntaan.

Kunnan juurissa on vahvana niin körttiläisyys kuin kulttuurikin, joka ilmenee mm. kunnan vaakunassa. Paavo Ruotsalainen "Ukko-Paavo" syntyi 1777 Lapinlahden Tölvänniemellä ja hänen "Savonjärven herätykset" tapahtuivat 1796. Paavo Ruotsalaisesta tuli aikanaan herännäisyysjohtaja, jonka vaikutukset ulottuvat vahvana vielä tähänkin aikaan, vaikkakin hän suurimman osan aikuisiästään asui Varpais-

9.5.2018

järvellä ja Nilsin Aholansaassa. Ukko-Paavon elämästä on akateemikko Joonas Kokkonen säveltänyt oopperan "Viimeiset kiusaukset".

Kansalliskirjailija Juhani Aho on syntynyt Lapinlahdella Väärnin pappilassa 1861. Hänen alkuperäinen sukunimensä oli Brofeldt. Parhaiten Juhani Aho yhdistetään Lapinlahteen Rautatie- kirjastaan, jossa päähenkilöt Matti ja Liisa tulivat katso- maan junaa Lapinlahdelle jo ennen kuin rautatie todellisuudessa oli Lapinlahdelle rakennettu.

Kuvataiteen perinteissä Lapinlahdella on erittäin vahva asema. Halosten lahjak- kaan suvun piiristä muistetaan monta Suomen eturivin taiteilijaa, eturivissä tie- tenkin Pekka Halonen "kultakauden" arvostettu mestari. Myös Eemil Halonen, Art- tu Halonen, Kalle Halonen ja Pikku-Kalle sekä useat muut Halos-suvun jäsenet ovat antaneet merkittävän panoksen niin Lapinlahden kuin koko Suomen kulttuu- rihistoriaan. Halosten suvun suurta taiteellista perintöä vaalimaan on perustettu Halosten Museosäätiö, joka ylläpitää Lapinlahden Taidemuseon ja Eemil Halosen museon toimintaa. Halosten taiteilijasuvun taiteilijaystävät ovat aikanaan vierail- leet ja työskennelleet Lapinlahdella, joiden tuloksena jälkipolville on ikuistettu la- pinlahtelaisia maisemia ja tunnelmia, jotka ovat nousseet kansallisaarteiksi. Täl- laisesta esimerkkinä voi mainita mm. Eero Järnefeltin vuonna 1893 Väisälänmäel- lä maalaama "Kaski" eli "Raatajat rahanalaiset".

Lapinlahden maantieteellisesti jakaa etelä-pohjoissuunnassa oleva Onkivesi kah- teen osaan. Aiemmin suurin osa kunnan länsiosista oli vesiyhteyden takana kir- konkylästä. Osittain sen vuoksi lounaisosassa ollut Leppälahden kylä irtaantui 1960-luvulla Lapin- lahdesta ja liittyi Maaninka. Kuitenkin muutaman vuoden kuluttua saatiin Onkiveden yli ensimmäinen tieyhteys, kun Väisälänmäen - Akka- lansaaren kautta saatiin lossilla varustettu tieyhteys Lapinlahden kirkonkylälle.

Lapinlahden itäisen osan jakaa kahteen osaan Syvärin järvi, jonka pohjoispuolella ovat Korpijärven, Karsanlahden, Paloisen, Jumisen ja Petäyksen kylät. Syvärin länsipuolella ovat Varpaisjärven kirkonkylä, Urimolahden, Jonsan, Lukkarilan ja Sutelan kylät. Syvärin eteläpuolella Urimolahden kylä rajoittuu Nilsin Tahkovuo- ren alueeseen.

Lapinlahteen vuoden 2011 alussa liitetty Varpaisjärven kunta ehti olla itsenäisenä kuntana 100 vuotta. Aloite Varpaisjärven itsenäistymisestä lähti liikkeelle seura- kunnan puolelta. Tuohon aikaan kunnallisen itsenäistymisen edellytys oli itsenäi- nen seurakunta. Varpaisjärveläiset valittelivat 1800-luvun lopulla yhteyksien puu- tetta emäpitäjään, Nilsin. Varpaisjärven alueet olivat syrjäkyliä emäkunnalle. Itsenäistymisellä haluttiin eroon syrjäkylän asemasta. Senaatin päätöksellä 24.3.1910 kunta itsenäistyi Nilsin kunnasta vuoden 1911 alussa.

Lapinlahden kirkonkylän kaava-alueen kulttuuriympäristöstä on tehty erillinen "Rakennuskulttuurin inventointi" -selvitys vuonna 1993. "Torinseudun rakennus- kulttuuri-inventoinnin tarkistus" on laadittu 30.6.2014.

Rakennetun kulttuurin selvitystä on päivitetty 2016 tätä osayleiskaavaa varten. Siinä on arvioitu kohteet joko valtakunnallisesti, maakunnallisesti tai paikallisesti merkittäviksi.

Taajaman kehitys

Kirkonkylän asutus on pääosin syntynyt 1900-luvun puolella. Kantalojen lisäksi alueella oli 1800-luvun lopulla vain jokunen mäkitupalaisasutus. Ne sijaitsivat

9.5.2018

pääosin Pajuharjun tai Mykkälän maalla. Kunta palstoitti ensimmäiset "tonttumaansa" v. 1897, jolloin halukkaille annettiin mahdollisuus vuokrata 2500 neliön suuruisia palstoja. Asutus taajeni nopeasti, mutta se keskittyi hyvin suppealle alueelle kirkon ympärille. Myös pappilan maille radan länsipuolelle kohosi muutama asuintalo. Kirkon ja Kuopio - Iisalmi valtatie välille syntyi kirkonkylän ensimmäinen liikekeskus lukuisine kauppoinen, erilaisine käsityöläisten verstaaineen ja pajoineen. Kunta ja tilalliset alkoivat 1920-luvulta lähtien myydä asuntotontteja niiden vuokraajille. Tämä saattoi olla syynä alueen hallitsemattomaan kasvuun, mikä sai nimismies Robert V. Räsänen v. 1941 vertaamaan sitä hökkelikylään ja pyytämään lääninhallitusta laatimaan rakennuskaavan. Sotien ja sodan jälkeisen kiireisen rakentamisen vuoksi kaava valmistui vasta 1953. Sotien jälkeen Juhani Ahon tie ja sen ympäristö sai asukkaansa. Alueelta jaettiin rintamamies- ja siirtolais-tontteja tarvitseville. Samoihin aikoihin sai myös Asematie nykyisen ilmeensä. (Lapinlahti. Rakennuskulttuurin inventointi. Osa I. 1993, s. 6.)

Vanhoja karttoja

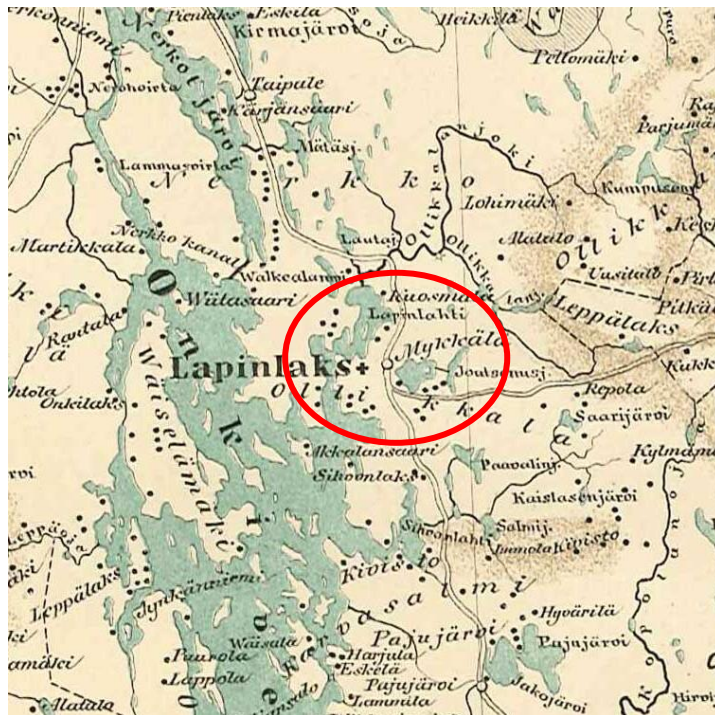
Suomen yleiskartta 1864–1873

Lapinlahtea koskeva 1800-luvun puolivälin Suomen yleiskartta (Karta öfver Finland : Sektionen D4 : sydöstra delen af Uleåborgs län med norra delen af Kuopio län. 1863.) kuvaa Lapinlahtea *Lapinlaks* yleispiirteisesti. Talojen paikkoja on merkitty, mutta kaikkia taloja ei ole nimetty. Lapinlahden kirkon lähellä eli juuri keskustassa olevat talot on jätetty nimeämättä. Vasta tämän työn aluerajauksen ulkopuolella sijaitsevia vanhoja talonpaikkoja on nimetty karttaan. Ollikkalan kylän Linnansalmen länsirannalle merkityt kaksi talonpaikkaa voisivat olla vuoden 1870 henkikirjan mukaan Linnansalmi 36 ja Halola 37 (Vanhapiha, nyk. Lastu). Ilvesniemi on erotettu myöhemmin Linnansalmen tilasta.

Linnansalmen länsirannalle on merkitty kaksi talonpaikkaa (nykyiset Linnansalmi ja Ilvesniemi?), joita ei ole nimetty. Lapinlahden kirkon paikka on merkitty ristillä. Kirkon eteläpuolella nykyisen Väärnin alueella on neljä nimeämätöntä taloa.

Savonjärven eteläpuolella on kuusi nimeämätöntä taloa. Lapinlahden kaakkoisrannalla on kaksi taloa. Talot on laskettu aluerajauksen alueelta.

9.5.2018

Kuva 23. Karttaote: Suomen yleiskartta 1864–1873. Karta öfver Finland : Sektionen D4 : sydöstra delen af Uleåborgs län med norra delen af Kuopio län. (1863. Punaisella ympyröity aluerajausta suurempi alue.)

9.5.2018

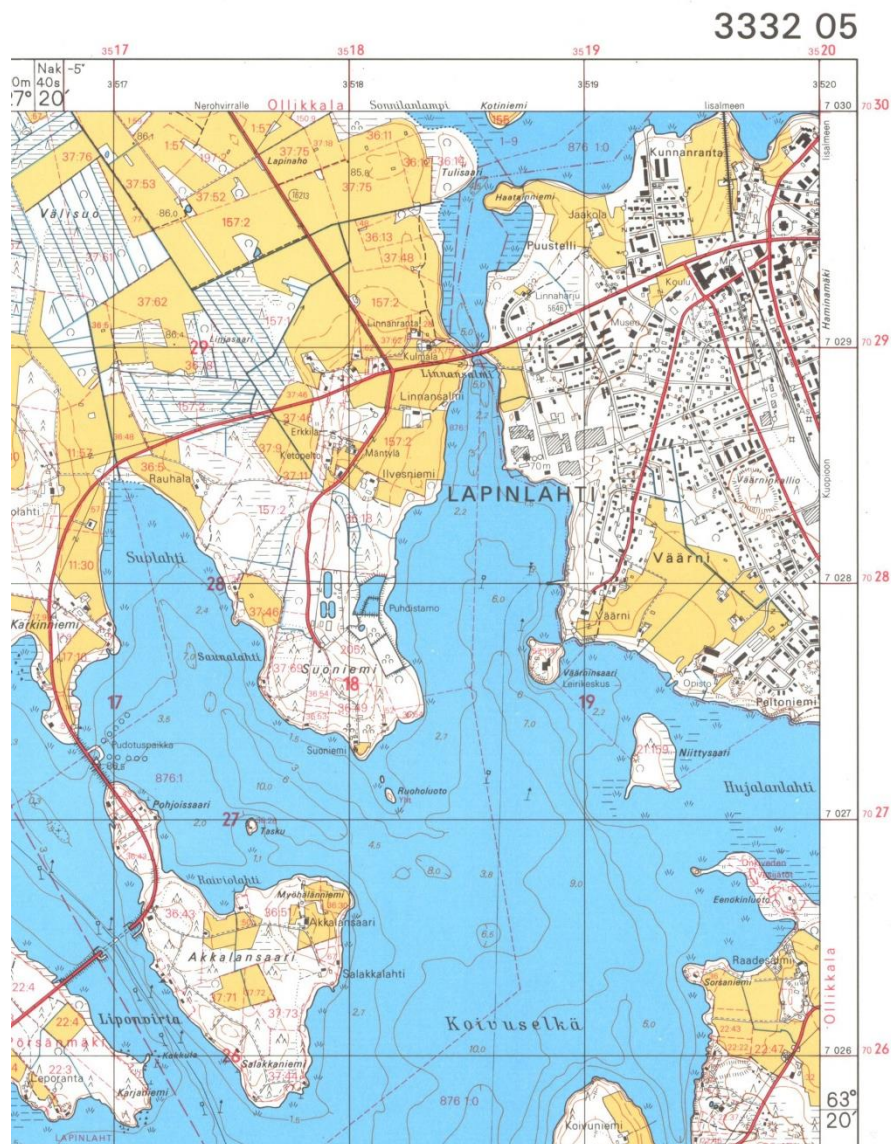
Vanhoja painettuja peruskarttoja vuosilta 1973 ja 1991

Lapinlahden keskustan kehittymistä voi tarkastella vanhojen painettujen peruskarttojen avulla. Vielä vuoden 1973 kartassa Väärnin ja nykyisten Puustellin ja Kunnanrannan alueilla ei ole asutusta yhtä paljon kuin vuoden 1991 kartassa. Keskusta on laajentunut varsinkin asuinalueilla. Lisäksi suuri vaikutus kirkonkylän keskusta on ollut uuden tien linjauksella, joka näkyy vuoden 1991 kartassa.

Kuva 24. Peruskarttaote 1:20 000 vuodelta 1973: 3332 05 Lapinlahti. Vanhat painetut kartat.

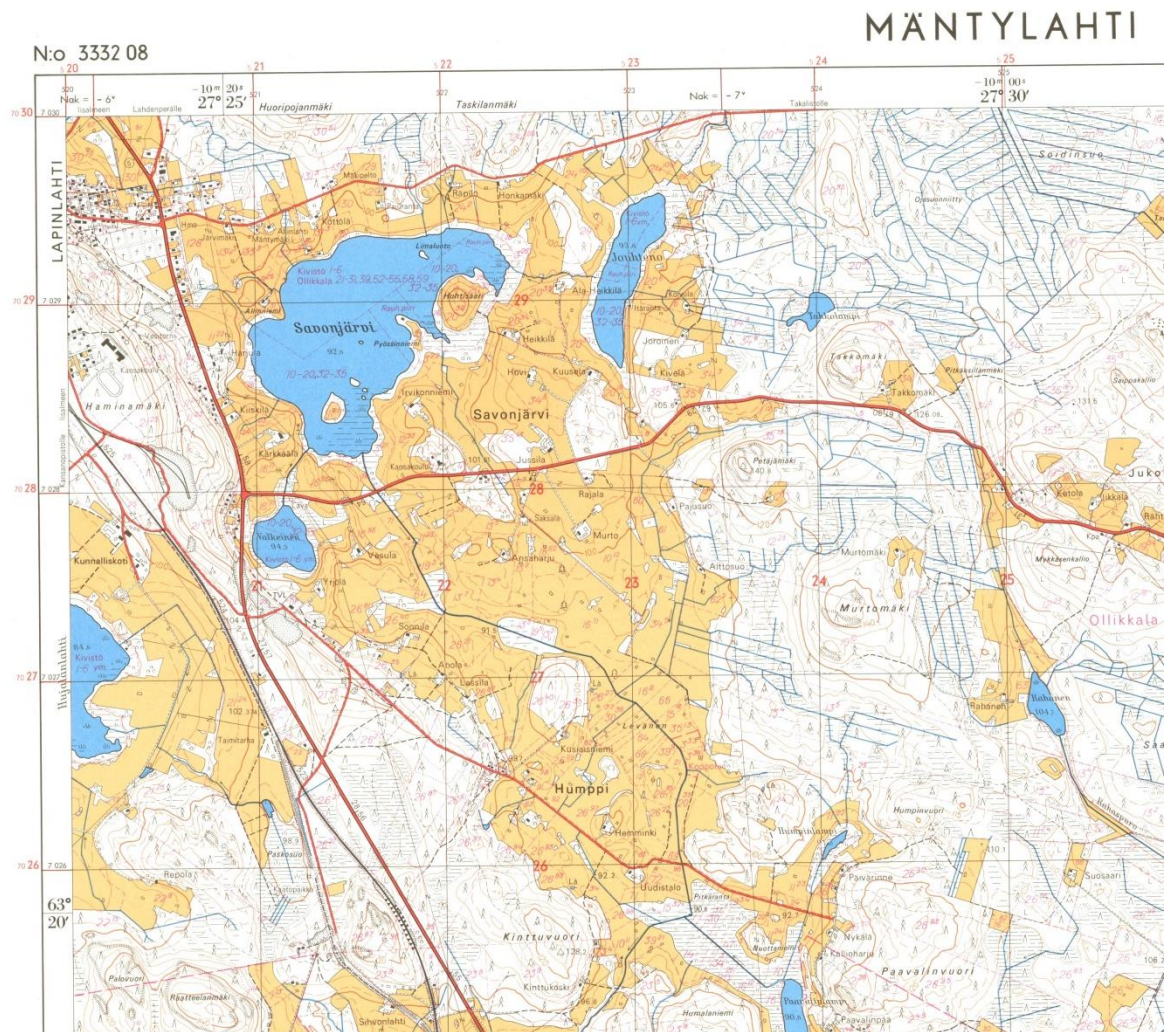
9.5.2018

Kuva 25. Peruskarttaote 1:20 000 vuodelta 1991: 3332 05 Lapinlahti. Vanhat painetut kartat.

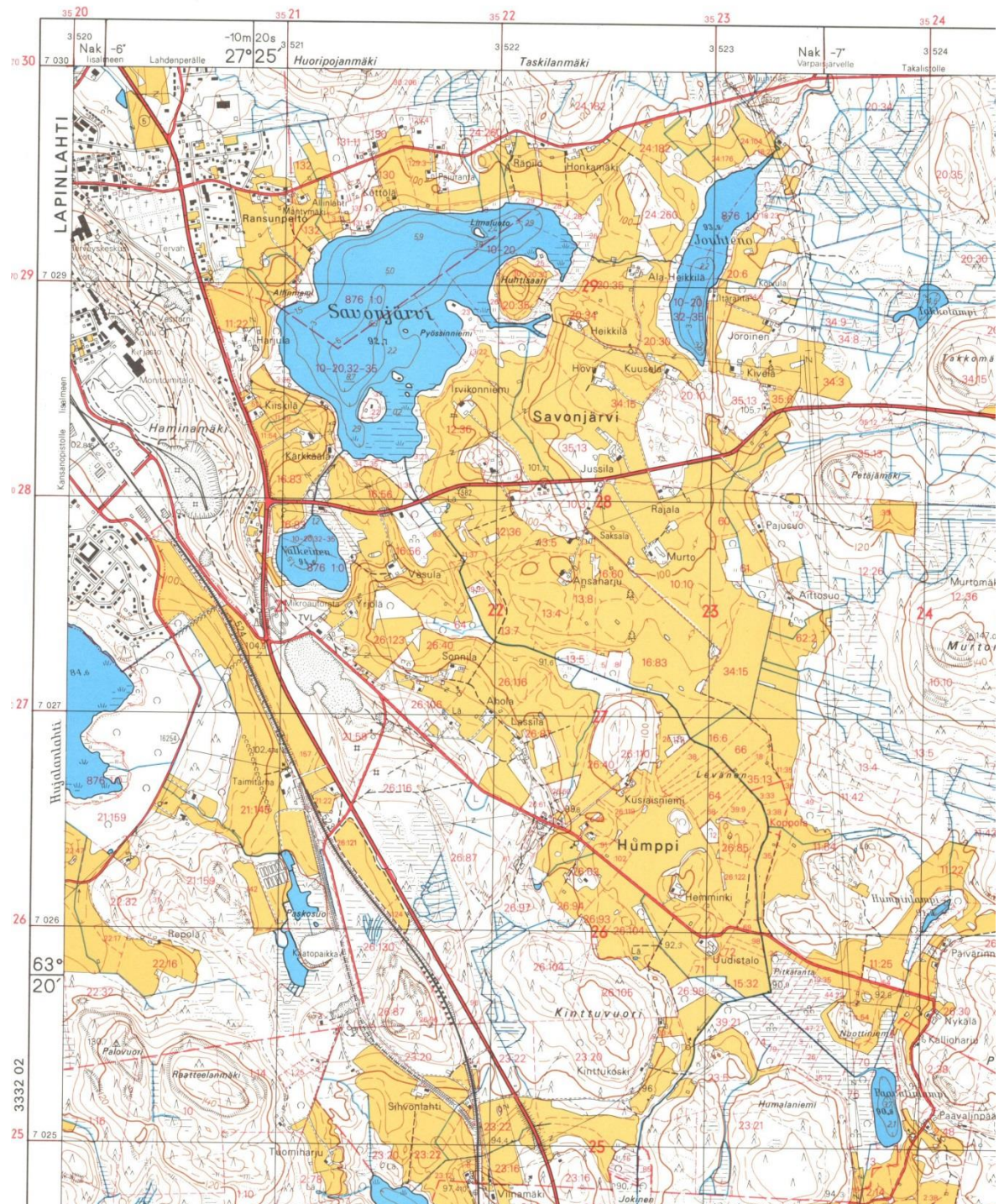
Savonjärven alueen kehitystä voi tarkastella nykytilanteeseen verraten vanhojen painettujen peruskarttojen avulla. Peltola on pienentynyt vuoden 1973 karttaan verrattuna. Vuoden 1991 kartassa peltola on hieman enemmän kuin nykyään. Maanviljelyn väheneminen on havaittavissa, mikä koskee yleisenä kehityksenä koko kuntaa.

9.5.2018

Kuva 26. Peruskarttaote 1:20 000 vuodelta 1973: 3332 08 Mäntylähti. Vanhat painetut kartat.

9.5.2018

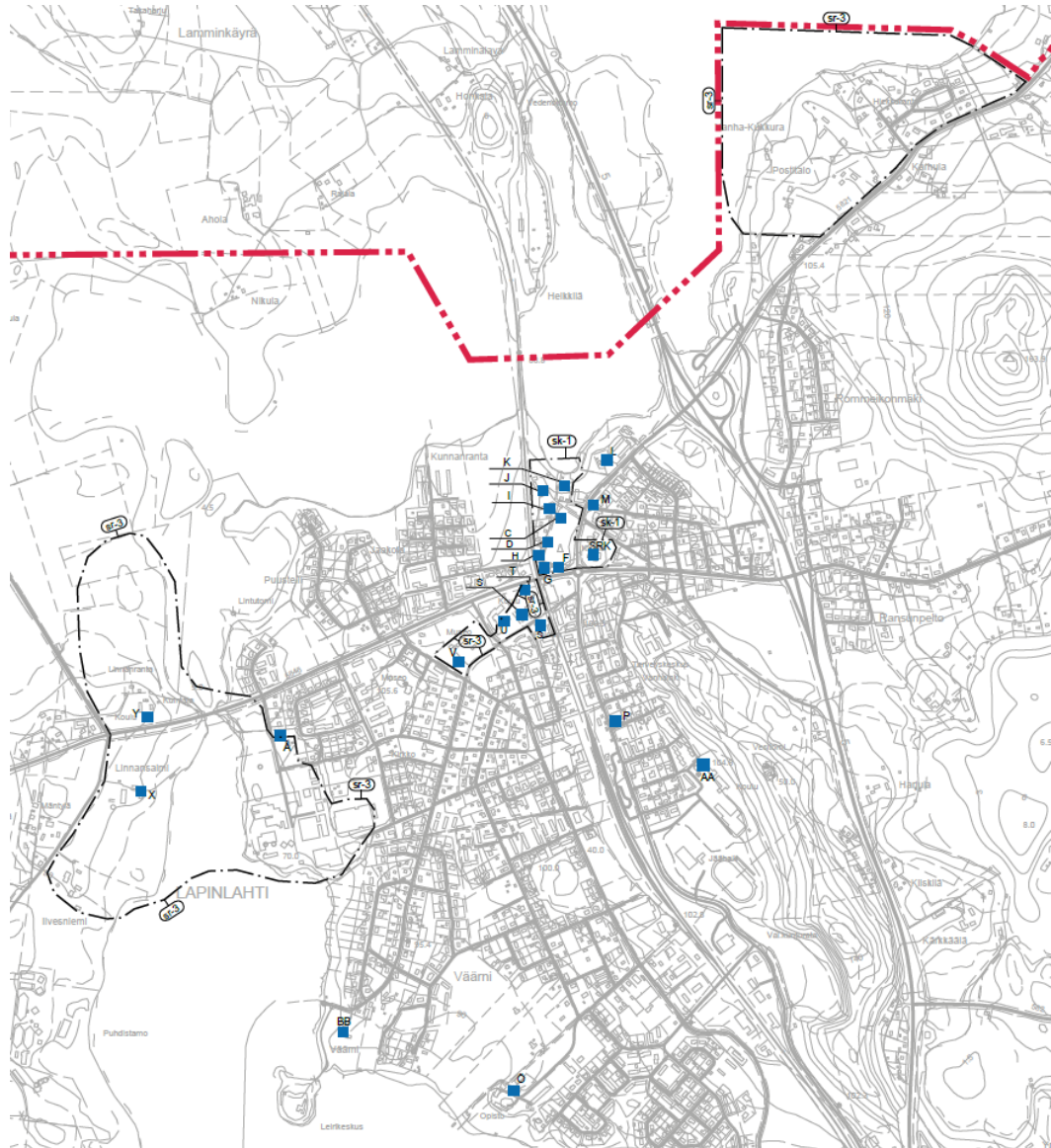

Kuva 27. Peruskarttaote 1:20 000 vuodelta 1991: 3332 08 Mäntylähti. Vanhat painetut kartat.

9.5.2018

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut ympäristöt (RKY)

Lapinlahden kirkonseutu ja Lapinlahden rautatieasema.

Maakunnallisesti merkittävät kohteet tai alueet

Kuva 28. *Maakunnallisesti merkittävät kohteet tai alueet.*

- B. Kirkko
- C. Vanha hautausmaa, parihuone ja vanhan kirkon muistomerkki
- D. Viljamakasiini
- E. Vanha kirkonkylän raitti
- F. Aarnila
- G. Hirvola
- H. Räsälä
- I. Apula
- J. Mykkälä

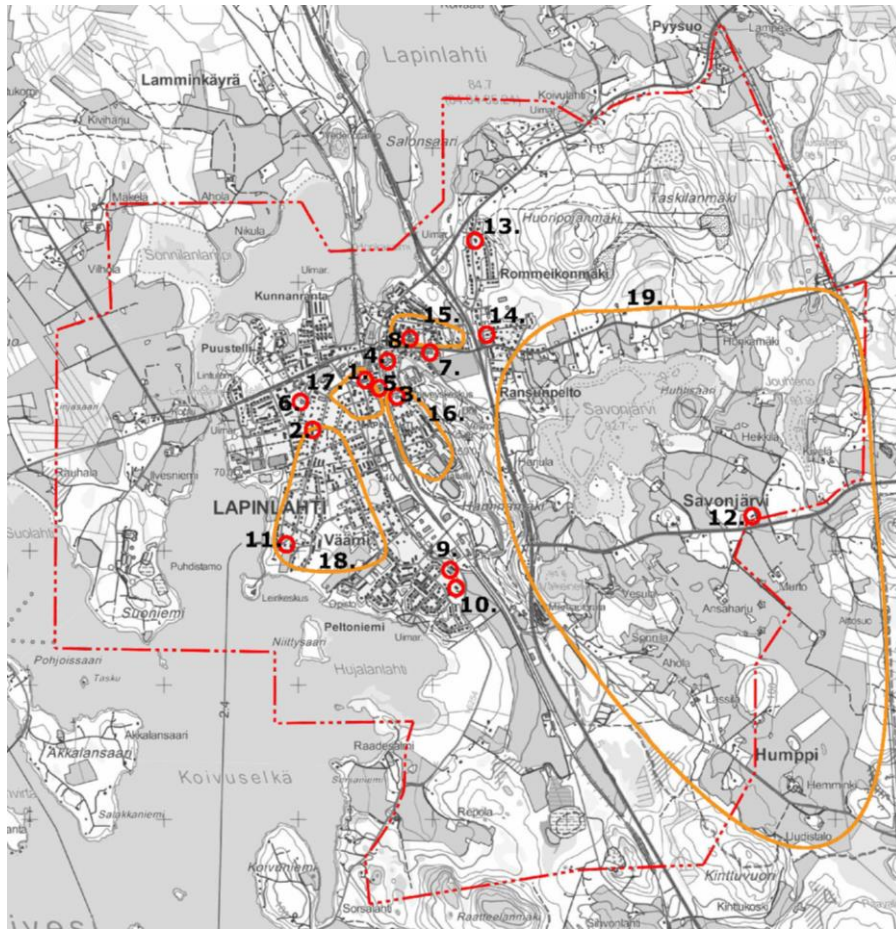
9.5.2018

- K. Törmälä
- L. Pajuniemi
- M. Pääskynpesä
- N. Kasurisen paja
- P. Arttula
- Q. Vesiviskuri
- R. Meijerin ympäristö
- S. Entinen Osuusmeijerirakennus, entisen meijerin toimisto- ja asuinrakennus sekä mylly
- T. Koivupiha, entinen kauppa ja meijerin isännöitsijän asunto
- U. Vanha kansakoulu, nykyinen kuvataidelukio
- V. Rovastilan vanha rakennuskanta, navetta ja aitta
- W. Linnansalmen kulttuurimaisema
- X. Linnansalmi, maatilakeskus
- Y. Vanhapiha
- Z. Valion tehtaot
- Å. Tervola
- Ä. Lahdenperä (vain osittain maisema-alueena)
- Ö. Portaanpään kansanopisto
- AA. Sirenin koulu, entinen kirkonkylän kansakoulu
- BB. Väärnin pappila, kappalaisen pappila

Paikallisesti merkittävät kohteet tai alueet

1. Lapinlahden paloasema
2. Ortodoksinen rukoushuone
3. Entinen terveystalo
4. Kunnantalo eli kunnanvirasto
5. Valtion virastotalo
6. Riihiateljee
7. Liiketalo Linnari
8. Tervola
9. Vanha Portaanpään tilan päärakennus ja entinen kunnalliskodin päärakennus
10. Entinen kunnalliskodin sairaala
11. Tuuttila ja Väärnin pappilan entinen navetta
12. Jussila
13. Käkikellotalot
14. Tiilinen asuinrakennus
15. Impantien-Kangaslahdentien alue
16. Haminamäen rinne (alue)
17. Keskustan 1900-luvun alun asuintalot (alue)
18. Juhani Ahon tien ympäristö (alue)
19. Savonjärven viljelysaukea (alue)

9.5.2018

Kuva 29. Paikallisesti merkittävien kohteiden sijaintikartta.

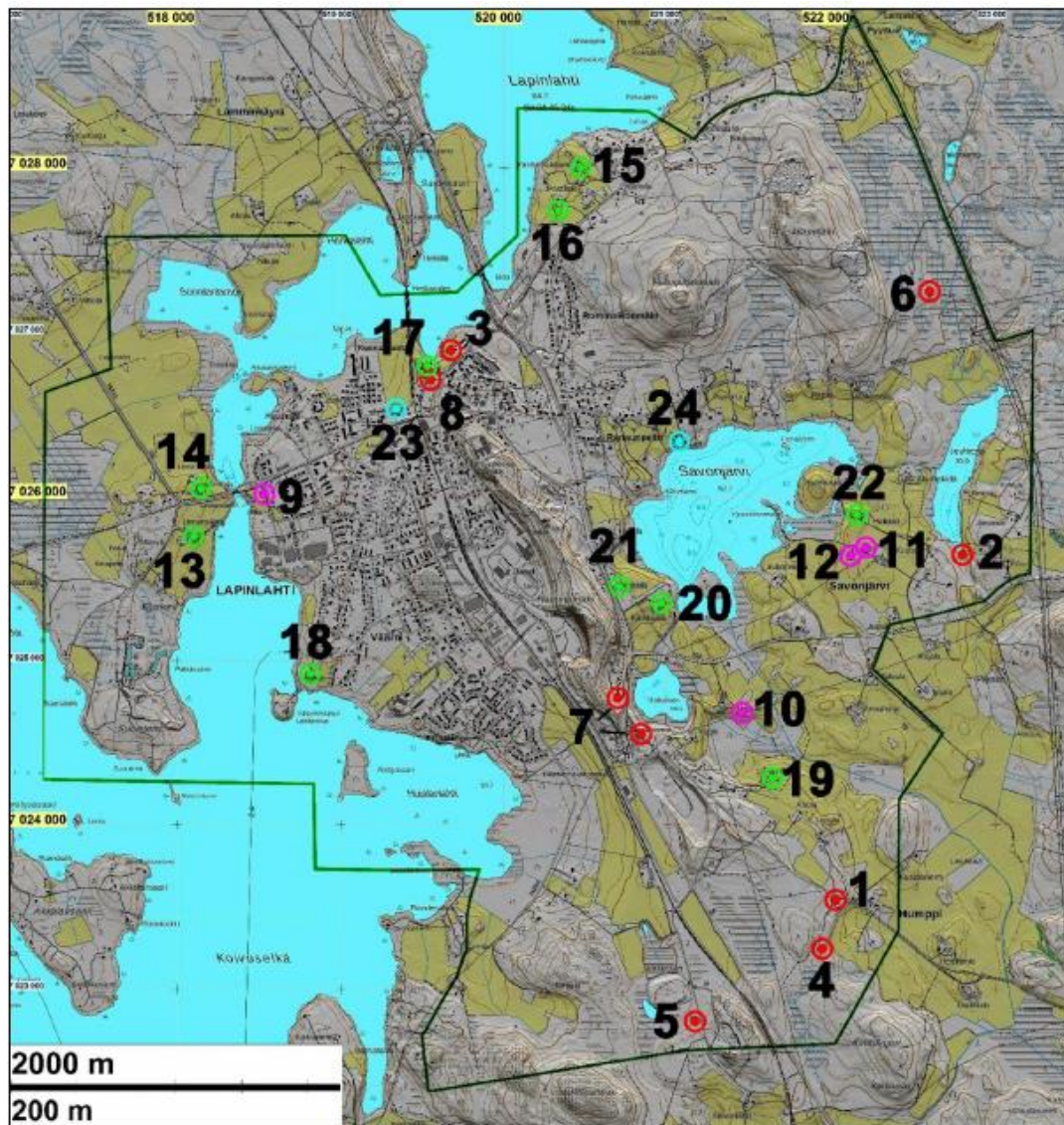
Muinaisjäännökset

Kesällä 2016 tehtiin arkeologinen inventoinnin suunnittelualueelle Mikroliitti Oy:n toimesta. Tehdyn inventoinnin perusteella suunniteltualueella on 8 kiinteää muinaisjäännöstä ja yhteensä 16 mahdollista muinaisjäännöstä tai muuta kohdetta. Kohteet ilmenevät oheisesta taulukosta ja kuvasta.

9.5.2018

Nr	Nimi	Ajoitus	Laji
	KIINTEÄT MUINAISJÄÄNNÖKSET		
1	HEMMINKI	esihistoriallinen	asuinpaikka
2	MARTIKAINEN	esihistoriallinen	asuinpaikka
3	PAJUHARJUNTIE 16	historiallinen	hautapaikka, joukkohauta
4	HUMPPI	esihistoriallinen	asuinpaikka
5	PASKOSUO	historiallinen	kulkuväylät, ratapohja
6	TASKILANMÄKI E	ajoittamaton	kuoppajäännös
7	HAMINAMÄKI VANHA TIE	historiallinen	kulkuväylät, tienpohja
8	1. KIRKON PAIKKA	historiallinen	kirkonpaikka
	MAHDOLLISET MUINAISJÄÄNNÖKSET		
9	JAAKOLA 2	historiallinen	talotontti
10	VESULA	historiallinen	talotontti
11	HOVI	historiallinen	talotontti
12	HOVI SW	historiallinen	talotontti
	MUUT KOHTEET		
13	HALOLA A	historiallinen	talotontti
14	HALOLA B	historiallinen	talotontti
15	VANHA KUKKURA	historiallinen	talotontti
16	AUTIO	historiallinen	talotontti
17	NIMETÖN	historiallinen	talotontti
18	VÄÄRNI	historiallinen	talotontti
19	SONNILA	historiallinen	talotontti
20	KÄRKÄÄLÄ	historiallinen	talotontti
21	KIISKILÄ	historiallinen	talotontti
22	HEIKKILÄ	historiallinen	talotontti
23	PÄIVÄKAKKARA	kivikautinen	löytöpaikka
24	OLLIKKALA	kivikautinen	löytöpaikka

9.5.2018

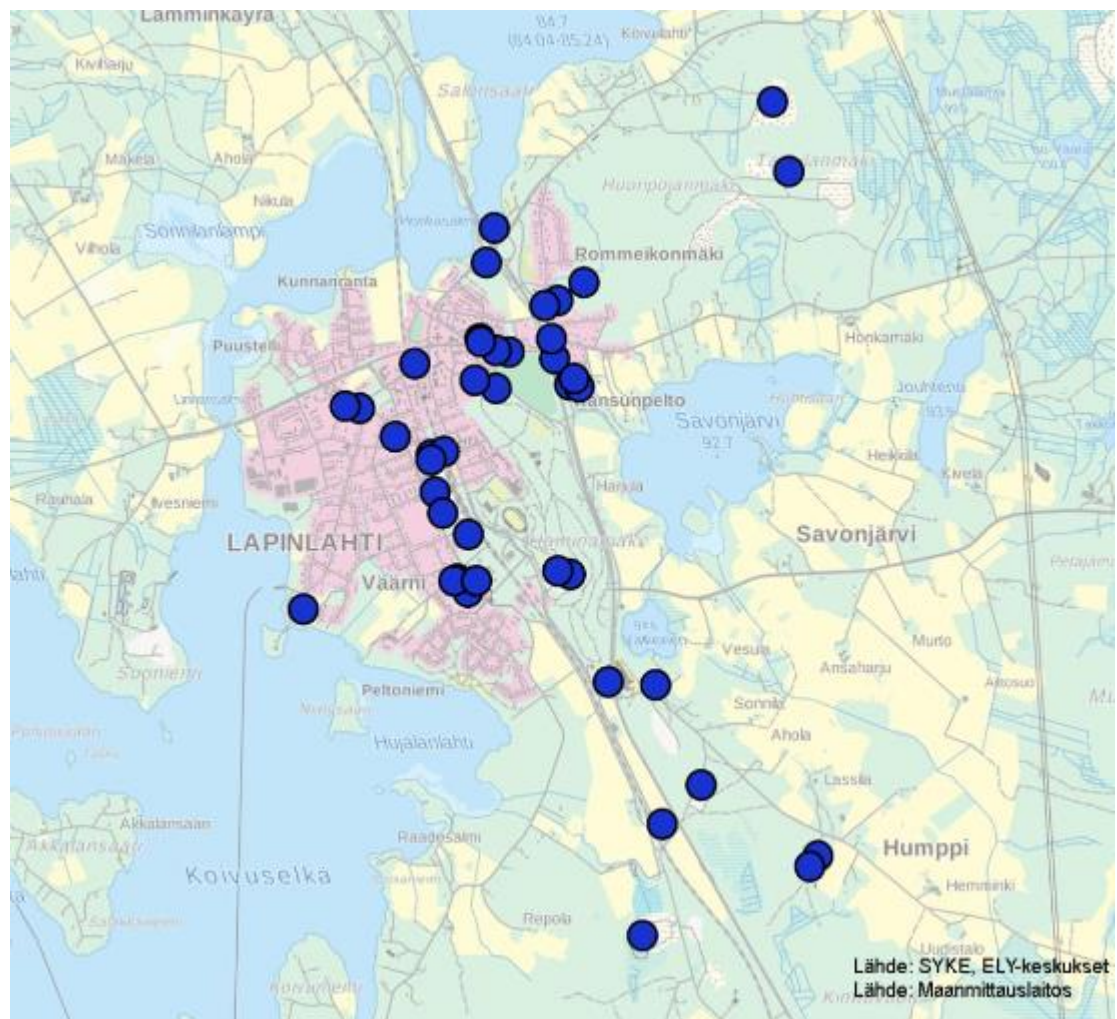
Kuva 30. Punaiset pisteet ovat kiinteitä muinaisjäänköksiä, violetit pisteet mahdollisia muinaisjäänköksiä, vaalean vihreät pisteet ovat muita kulttuuriperintökohteita ja vaalean siniset pisteet ovat irtolöytöpaikkoja.

2.8 Ympäristön häiriötekijät

Maanteiden liikenne aiheuttaa melua, joka on huomioitava tulevaa maankäyttöä suunniteltaessa. Liikennetietoina on käytetty Liikenneviraston tierekisterin liikennetietoja nykytilanteessa ja raideliikennetietoina VR Oy:ltä saatuja raideliikenteen tietoja. Yöliikenteen ja raskaiden ajoneuvojen osuudeksi on oletettu 10 %. Ennusteliikenne perustuu tieliikenteen maakuntakohtaiseen ennusteeseen vuodelle 2030 Pohjois-Savossa. Melun leviämisen kannalta mitoittavaksi melutilanteeksi muodostui v. 2030 ennusteen mukainen yöajan tilanne, jolloin melun leviäminen oli tarkastelluista vaihtoehtoista suurinta. Nykytilanteessa ja vuoden 2030 mukai-

2.8.1 Pilaantuneet maa-alueet

Lapinlahden kaava-alueella on 33 Ympäristöhallinnon ylläpitämään Maaperän tilan tietojärjestelmään (MATTI) merkittyä kohdetta. Kohteiden sijainti on esitetty alla olevassa kuvassa.

Kuva 31. *MATTI-rekisterin kohteet kaava-alueella.*

Matin ja Liisan asema, Asematie (130463)

Matin ja Liisan asema sijaitsee kiinteistöllä 402-412-21-209. Kiinteistöllä on toiminnassa oleva huoltoasema, jonka maaperää on tutkittu vuonna 2003. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

TB-huoltamo, Allinlahdentie 1 (130464)

9.5.2018

TB-huoltamo sijaitsee kiinteistöllä 402-412-24-252. Kiinteistöllä on toiminnassa oleva huoltoasema, jonka maaperää on tutkittu vuonna 2002. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *maankäyttörajoite*.

Maansiirtoliike Paldaniuksen korjaamohalli, Kukkurantie 1 (130467)

Maansiirtoliike Paldaniuksen korjaamohalli sijaitsee kiinteistöllä 402-412-30-251. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

Pietikäisen korjaamo, Linnansalmentie 4 (130468)

Pietikäisen korjaamo sijaitsee kiinteistöllä 402-412-24-42 ja 24-71. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

Mellano Oy, Kivistöntie 36 (130488)

Mellano Oy sijaitsee kiinteistöllä 402-412-182-5. Mellano Oy on toiminnassa oleva kiintokalusteiden ja MDF-ovien valmistaja. Alue on merkitty öljy- ja kemikaaliva-hinkoalueeksi ja alueella on tehty tutkimuksia 13.11.2012. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

Vore Oy, Kaskenviertäjäntie 10 (130489)

Metsäkonevarikko Vore Oy sijaitsee kiinteistöllä 402-412-21-218. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

TMI Autokorjaamo M. Ryhänen, Kaskenviertäjäntie 8 (130492)

TMI Autokorjaamo M. Ryhänen sijaitsee kiinteistöllä 402-412-21-30. Kiinteistöllä maalataan ja korjataan autoja. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

Lapinlahden automaalaus ja -korjaus (ent. Vallan maalaamo), Kehruukuja (130493)

Lapinlahden automaalaus ja -korjaus sijaitsee kiinteistöllä 402-412-209-1. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

Pykäläisen varikko, Ransuntie 20 (130496)

Pykäläisen varikko sijaitsee kiinteistöllä 402-412-128-31. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

Vanha Pietikäisen halli, Nygrenintie 11 ja 13 (130500)

Vanha Pietikäisen halli sijaitsee kiinteistöllä 402-412-30-155. Alueella harjoitettu romunkeräystä ja kiinteistöllä on tehty tutkimuksia 19.6.2007. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

ABC-kylmäasema, Asematie 1 (130504)

ABC-kylmäasema sijaitsee kiinteistöllä 402-412-24-317. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

9.5.2018

Kääriäisen kuljetus, Kivistöntie 15 (130508)

Kääriäisen kuljetus sijaitsee kiinteistöllä 402-412-85-43. Toiminta kiinteistöllä on merkitty korjaamotoiminnaksi. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

Pelkosen Autohuolto Oy, Kivistöntie (130509)

Pelkosen Autohuolto Oy sijainnut kiinteistöllä 402-412-21-47. Kiinteistöllä on ollut korjaamotoimintaa. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

Taimitarha (130515)

Taimitarha on sijainnut kiinteistöllä 402-412-21-142, -241, - 242 ja -248. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*. Nykyään toiminta keskittyy kiinteistöllä 402-412-21-241.

Varasto (130516)

Varasto sijaitsee kiinteistöllä 402-412-52-121. Kiinteistö on ollut mm. puutavaran varastointia ja lastausta ja toimintaa on edelleen. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

Varastoalue (130517)

Varastoalue sijaitsee kiinteistöllä 402-412-21-242. Aluetta käytetään lumen varastointiin. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

Varastoalue (130518)

Varastoalue sijaitsee kiinteistöllä 402-412-26-116. Kiinteistöllä on varastoitu ja edelleen varastoidaan puutavaraa. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

Savon Voima Oy:n raskasöljylämpökeskus, Kivistöntie (151532)

Savon Voima Oy:n raskasöljylämpökeskus sijaitsee kiinteistöllä 402-412-225-3. Toiminta on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

Lapinlahden seurakunta, Väärnin Pappila (20000427)

Lapinlahden seurakunnan Väärnin Pappila sijaitsee kiinteistöllä 402-412-52-120. Kiinteistöllä on ollut maanalainen lämpösäiliö, josta on päässyt öljyä maaperään. Alue on tutkittu ja puhdistettu vuonna 2008. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *maankäyttörajoite*.

Eg:n parruveistämö, Asematie (130457)

Eg:n parruveistämö on toiminut kiinteistöllä 402-412-21-242. Toiminta on lopetettu ja alueella on suoritettu tutkimuksia 29.4.2013. Alue on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *maankäyttörajoite*.

9.5.2018

K-Market Lapikas, Linnansalmentie 15 (130459)

K-Market Lapikas on toiminut kiinteistöllä ~~402-412-24-60~~, 402-412-24-30 ja 402-412-24-218. Alueella on toiminut polttonesteiden jakeluasema. Toiminta on lopetettu ja alueella on suoritettu jälkitarkkailua 27.4.2004. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *maankäyttörajoite*.

Ent. huoltoasema Esso (130460)

Ent. huoltoasema Esso on toiminut kiinteistöllä 402-884-1-8. Alueella on toiminut huoltoasema. Toiminta on lopetettu. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

Makasiini, Juhani Ahontie 13 (130462)

Makasiini on toiminut kiinteistöllä 402-412-85-15. Alueella on toiminut polttonesteiden jakeluasema. Toiminta on lopetettu ja alue on näytteillä todettu pilaantumattomaksi 13.11.2002. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *maankäyttörajoite*.

Autotalo Väisänen (130465)

Autotalo Väisänen on toiminut kiinteistöllä 402-895-0-5. Alueella on ollut korjaamotoimintaa. Toiminta on lopetettu. Alue on nykyisin tiealuetta. Alue on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

Eskelisen korjaamo, Humpintie 160 (130466)

Eskelisen korjaamo on toiminut kiinteistöllä 402-412-26-111. Korjaamotoiminta on lopetettu. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *maankäyttörajoite*.

VAK-Lapinlahti Oy, Nygrenintie (130469)

Pietikäisen kuljetuksen terminaali on toiminut kiinteistöllä 402-412-30-283. Kiinteistöllä on ollut korjaamotoimintaa. Toiminta on lopetettu. Alue on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

Lapinlahden Paskosuon kaatopaikka, Tikankoskentie 70-80 (130470)

Lapinlahden Paskosuon yhdyskuntajätteen kaatopaikka on toiminut kiinteistöllä 402-412-21-242. Toiminta on lopetettu ja aluetta on kunnostettu 29.4.2013. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *maankäyttörajoite*.

Lapinlahden vanha kaatopaikka, Haminmäki (130471)

Lapinlahden Haminmäen vanha yhdyskuntajätteen kaatopaikka on toiminut kiinteistöllä 402-412-24-311. Toiminta on lopetettu. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *maankäyttörajoite*.

Asema-alue, Asematie (130472)

Lapinlahden asema-alue on toiminut kiinteistöllä 402-412-225-3. Alue on merkitty öljy- ja kemikaalivahinkoalueeksi. Toiminta on lopetettu ja aluetta on kunnostettu vuonna 1987. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *maankäyttörajoite*.

9.5.2018

Taskilanmäen ampumarata, Ampumaradantie (130473)

Taskilanmäen ampumarata on toiminut kiinteistöllä 402-412-29-47. Toiminta on lopetettu ja aluetta on kunnostettu vuonna 2008. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *maa-ainesten käyttörajoite*.

Taskilanmäen haulikkorata, Ampumaradantie (130474)

Taskilanmäen haulikkorata on toiminut kiinteistöllä 402-412-30-268. Toiminta on lopetettu. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *maankäyttörajoite*.

Korhosen korjaamo, Sähkötie (130490)

Korhosen korjaamo (purkaamo) on toiminut kiinteistöllä 402-412-21-180. Toiminta on lopetettu. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

Sr metalli (ent. valimo), Kivistöntie 57 (130491)

Sr metalli (ent. valimo) on toiminut kiinteistöllä 402-412-21-31. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

Lapinlahden varaosa Ky, Kehruukuja (130494)

Lapinlahden varaosa Ky on toiminut kiinteistöllä 402-412-225-3. Kiinteistöllä on harjoitettu korjaamotoimintaa. Toiminta on lopetettu. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

Räsäsen varikko, Ransuntie 16-18 (130495)

Räsäsen varikko on toiminut kiinteistöllä 402-412-128-24. Toiminta on lopetettu. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

Rönkön varikko, Savojärventie (130497)

Rönkön varikko on toiminut kiinteistöllä 402-412-128-8. Toiminta on lopetettu. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

Terveyskeskus, Kansantie 10 (130498)

Terveyskeskuksen öljy- ja kemikaalivahinkoalue on sijainnut kiinteistöllä 402-412-175-2. Alue on kunnostettu vuonna 1993. Alue on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *maankäyttörajoite*.

Diesel-kylmäasema, Heinäahontie (130502)

Diesel-kylmäasema on toiminut kiinteistöllä 402-412-30-267. Toiminta on lopetettu. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *maankäyttörajoite*.

Lapinlahden Vesi- ja Lämpöpalvelu Oy, Linnansalmentie 8 (130506)

Kiinteistöllä 402-412-24-54 on toiminut korjaamo. Korjaamotoiminta on lopetettu. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

9.5.2018

Tielaitoksen entinen tukikohta (130514)

Tielaitoksen entinen tukikohta on toiminut kiinteistöllä 402-412-26-164. Alueella on ollut yksityinen polttonestesäiliö, josta ei ole ollut myyntiä. Toiminta on lopetettu. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

Lapinlahden MT-keskus, Suistamontie 4 (150226)

Kiinteistöllä 402-412-59-16 on ollut oljyvahinko. Alue on merkitty öljy- ja kemikaalivahinkoalueeksi. Alue on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

Ent. korjaamo, Humpintie 160 (20004571)

Ent. korjaamo ja romualue on toiminut kiinteistöllä 402-412-26-112. Toiminta on lopetettu ja alue on kunnostettu 31.8.2013. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

Öljysäiliön poisto, Ystintie 2 (20005258)

Kiinteistöltä 402-412-24-21 on poistettu rakennuksen öljysäiliö. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *ei käyttörajoitetta*.

Asematien vanha jätemonttu, Asematie (20007195)

Vanha maa-ainestenottoalue sijaitsee kiinteistöllä 402-412-21 -242. Kohde on vanha maa-ainestenottoalue. Alue on täytetty maa-aineksilla, mutta sinne on viety myös vähäisiä määriä muita jätteitä. Toiminta on lopetettu. Kohde on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *selvitystarve/tarkista selvitystarve*.

3 Luonnonympäristö

3.1 Yleistä

Tiedot luonnonoloista perustuu t FM, biologi Jari Kärkkäinen yleiskaavan päivittämistä varten laatimaan selvitykseen.

3.2 Kallio- ja maaperä

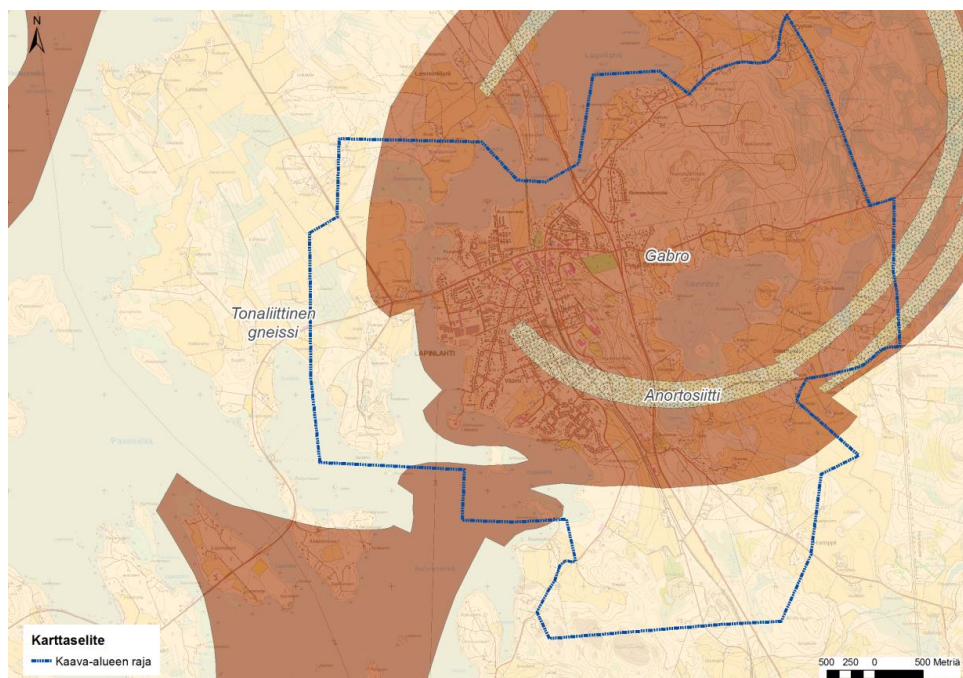
Lapinlahti kuuluu laajaan Itä-Suomen, Iisalmen ja Koilispohjan graniittigneissi-alueeseen, jolla on ikää noin 2 700 miljoonaa vuotta. Lapinlahden kirkonkylä sijoittuu alueelle, missä on rengasrakenteinen noin 34 km² laaja gabro-anortosiitti-intruusio, johon liittyy etelään, Onkiveden saarille, ulottuva noin 8 km pitkä häntä (Paavola 1988). Gabro-anortosiitti-intruusiota ympäröi tonaliittinen gneissi.

Alueen monipuolisen maaperän luonteeseen on vaikuttanut jääkauden jälkeiset vaihteet. Mannerjätikkö sulii noin 11 000 vuotta sitten, jolloin Itämeren muinaisvaihe Yoldiameri oli muuttumassa Ancylusjärveksi. Jäätikön sulaessa suuri osa Lapinlahdesta jäi alle. Kaava-alueelta vain Huoripojanmäen laki oli tällöin luotona. Yoldiameren muinaisranta on Lapinlahdella noin 160 m:n korkeudelle mpy. Syvänteisiin alkoi muodostua hienorakeisia kerrostumia. Yoldiameren jälkeisen vaiheen Ancylusjärven rantavalleja on löydettävissä noin 136–138 m:n korkeudelta.

9.5.2018

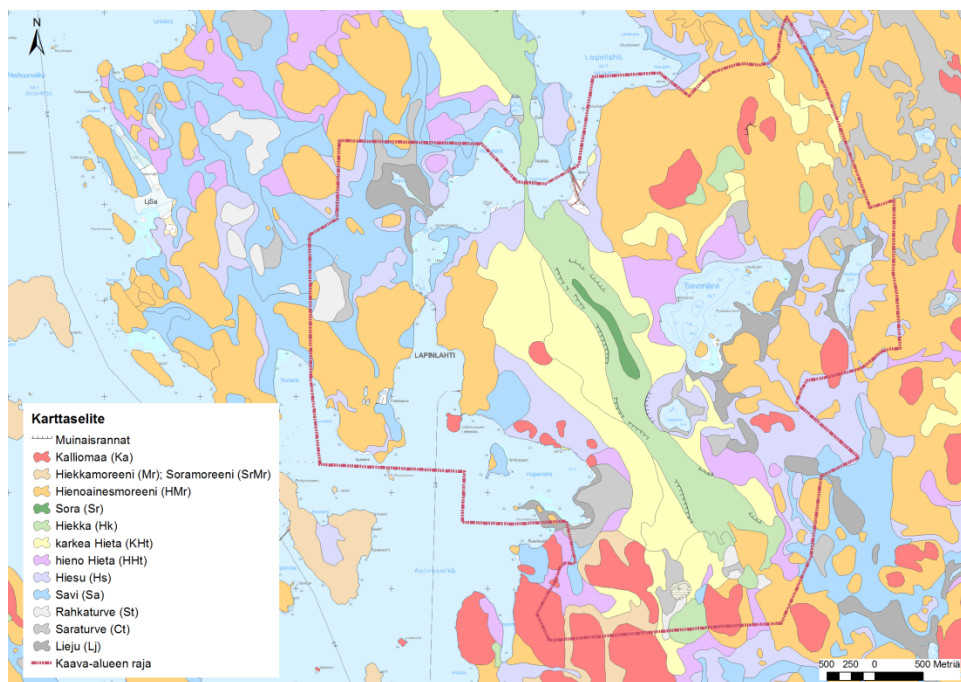
Maan kohotessa meri väistyi noin 9 500–10000 vuotta sitten. Maankohoaminen oli suurinta pohjoisessa, missä oli Muinais-Saimaan vesistöalueen ensimmäinen laskujoki Pielavedellä. Maankuori alkoi järvineen kallistua. Se aiheutti järvissä tulvimista. Tulva saavutti huippunsa 6 000–6 500 vuotta sitten, jolloin syntyi SuurSaimaa. Sen muinaisia rantamerkkejä on paikoin nähtävissä kaava-alueella noin 110–112 m:n tasolla mpy.

Noin 8 000 vuotta sitten Onkivesi alkoi kuroutua itsenäiseksi järvaltaaksi Suursaimaasta. Kun Saimaan uusi laskujoki Vuoksi syntyi noin 5 700 vuotta sitten, laski Suur-Saimaan pinta äkillisesti muutamia metrejä. Myös Onkiveden pinta laski ja alueella alkoi soistuminen.

Kuva 32. Lapinlahden osayleiskaava-alueen kallioperä

9.5.2018

Kuva 33. *Lapinlahden osayleiskaava-alueen maaperä*

Lapinlahden läpi menee Suomen pisin, Raahesta Iisalmen ja Siilinjärven kautta Outokumpuun ulottuva pitkittäisharjujakso, joka on muodostunut mannerjäätikön perääntymisvaiheessa. Kaava-alueella harjujaksoon kuuluvat Haminämäki ja sen luode- ja kaakkoispuolen hiekkakankaat. Jäätikköjokien sulamisvesien kuljettama hienoin aines kerrostui mannerjäätikön edessä syvään veteen savi- ja hiesukerrostumiksi.

Alueen moreenimaat ovat etupäässä hienoainesmoreenia. Kalliomaat keskittyvät Palovuorelle, Huoripojanmäelle ja Taskilanmäelle. Kalliomaita on hieman myös Savonjärven kaakkoispuolella, Peltoniemellä ja Paskosuon ympäristössä. Vähäiset turvemaat sijoittuvat mäkien notkoihin ja vesistöjen rannoille.

Kaava-alueen ylin kohta on Huoripojanmäen laki (163,9 m mpy.) ja alin Onkivesi (84,7 m mpy.). Suhteelliset korkeuserot ovat tavallisesti 10–40 m.

3.3 Maisema

Lapinlahti kuuluu valtakunnallisessa maisemamaakuntajaossa Pohjois-Savon järvisuuteuun. Seutu on korkeussuhteiltaan varsin vaihtelevaa ja maisemaan kuuluvat Kaava-alue kuuluu Suomen maisemamaakuntajaossa Itäisen Järvi-Suomen maisemamaakuntaan, Pohjois-Savon järvisuuteuun (Ympäristöministeriö 1993). Järvisuudelle on tyypillistä sokkeloisten vesistöjen ja pienten peltojen muodostama mosaiikkimaisuus sekä metsävaltaisuus.

Kaava-alue rajautuu pohjoisessa Onkiveteen, etelässä Linnansalmentiehen sekä lännessä Linnanniemen ja idässä Kunnanrannan asuntoalueeseen. Metsät ovat havupuuvaltaisia, selvitysalueen eteläosassa vallitsevat kuusikankaat. Rannoilla, peltojen reunoilla sekä rakennetuilla alueille puusto on yleensä lehtimetsää tai se-

9.5.2018

kametsää. Alueen vesistöjen matalat rannat ovat pitkälti ruohoisia ja luhtaisia. Ranta- ja vesikasvillisuus on yleisilmeiltään rehevää (kuva 5).

Kuva 34. *Hujalanlahden rantamaisemaa.*

Alueen maisemaan on suuresti vaikuttanut peltoviljelys, joka vakiintui alueella 1600-luvulla. Humpin ja Savonjärven eteläosan maisemaa muutti myös vesistöjen lasku kun Leväsenjärven, Jokisen järven ja Paavalinlammen veden pintoja laskettiin 1860-luvun lopulla (Kuopion lääninhallitus: Dnro Å 88/1860 AD).

Selvitysalueen kulttuurimaisemallisesti arvokkaimman osan muodostaa Linnansalmen kulttuurimaisema, joka on viljeltyjen peltojen, talouskeskuksen ja vanhojen rakennusten muodostama kulttuurimaisemakokonaisuus (kuva 6). Siihen liittyy myös meijerin ympäristö. Linnansalmen pelloilta avautuu maisemanäkymä kirkonkylälle, jossa yksittäisenä maamerkkinä erottuu puukirkon torni. Meijerin ja Linnansalmen ympäristö on maakunnallisesti arvokas alue.

9.5.2018

Kuva 35. *Linnansalmen kulttuurimaisema lintutornista nähtynä.*

Kuva 36. *Savonjärven kulttuurimaisema paikallistieltä 16320 nähtynä.*

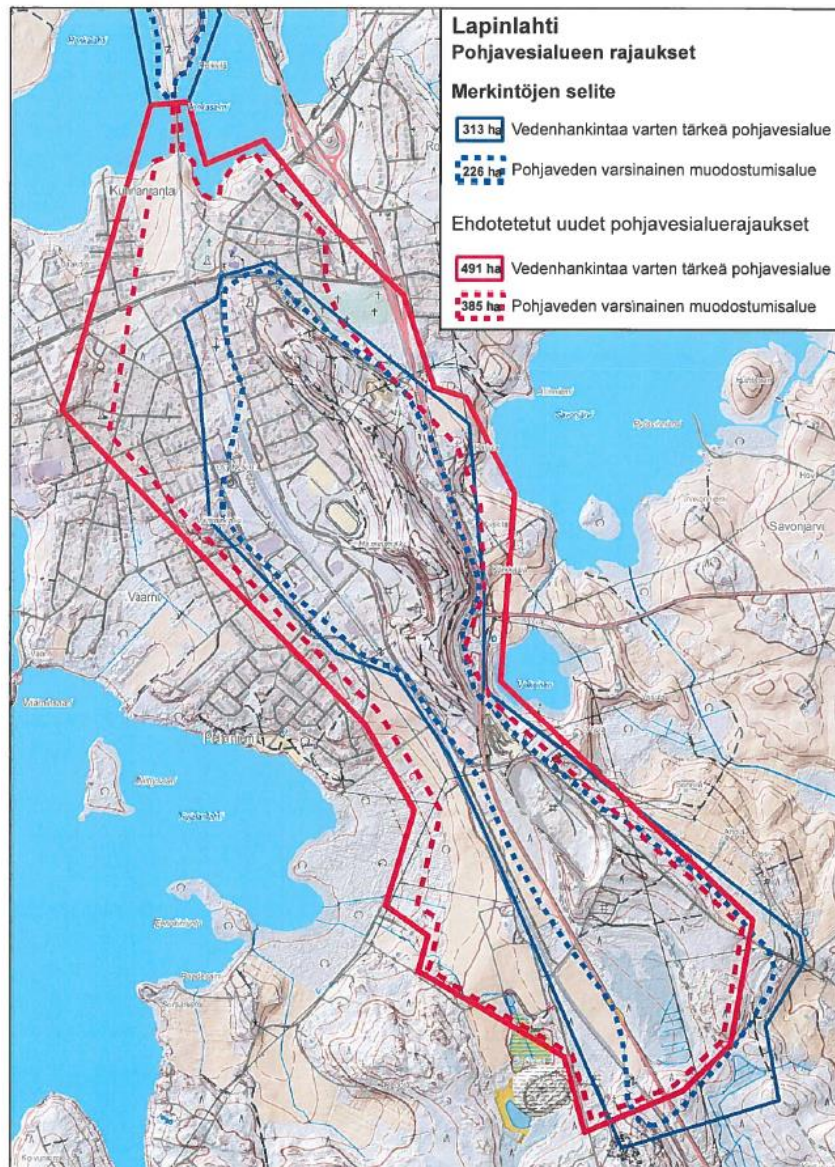
Toinen kulttuurimaisemallisesti merkittävä alue on Savonjärven ja Humpin Leväsen viljelyalue, missä laajat pellot Savonlahden luhtarantaan saakka muodostaan avoimen viljelymaiseman. Rakennetun ympäristön osalta Lapinlahden kirkon ympäristö on maisemallisesti valtakunnallisesti arvokas alue.

9.5.2018

3.4 Vesiluonto

3.4.1 Pohjavedet

Selvitysalueelta sijaitsee yksi pohjavesialue, Haminamäki-Humppi (0840202), joka on luokiteltu vedenhankintaa varten tärkeäksi pohjavesialueeksi. Alueen arvioitu pohjaveden muodostuminen on 1857 m³/d.

Kuva 37. Pohjavesialueen uusi ja vanha raja (GTK)

Itä-Suomen vesioikeus on tehnyt päätöksen 20.5.1987 Honkaniemen ja Hamina-
mäen pohjaveden ottamoiden suoja-alueista.

9.5.2018

3.4.2 Pintavedet

Suunnittelualan pintavesiin kuuluu pieniä järviä, lampia, jokia sekä puroja. Pintavedet kuuluvat Vuoksen (4) vesistöalueeseen ja tarkemmin Iisalmen reitin valuma-alueen (4.5) Onkiveden lähialueeseen (4.511).

Selvitysalueen suurin järvi on Onkivesi, jonka pinta-ala on noin 11291,2 ha. Muut järvet ja lammet ovat Valkeinen (n. 7,8 ha), Jouhteno (n. 16,6 ha) ja Savonjärvi (n. 81,7 ha). Lisäksi selvitysalueeseen kuuluu Sonninlampi, joka liittyy Onkiveeseen. Sonninlampi (n. 28 ha) on osoitettu Pohjois-Savon maakuntakaavassa luonnonsuojelualueeksi (SL 24.545).

3.5 Kasvillisuus

Lapinlahti sijaitsee eteläboreaalaisella kasvillisuusvyöhykkeellä, Järvi-Suomen kasvimaantieteellisellä alueella. Alue kuuluu Pohjois-Savon eliömaakuntaan.

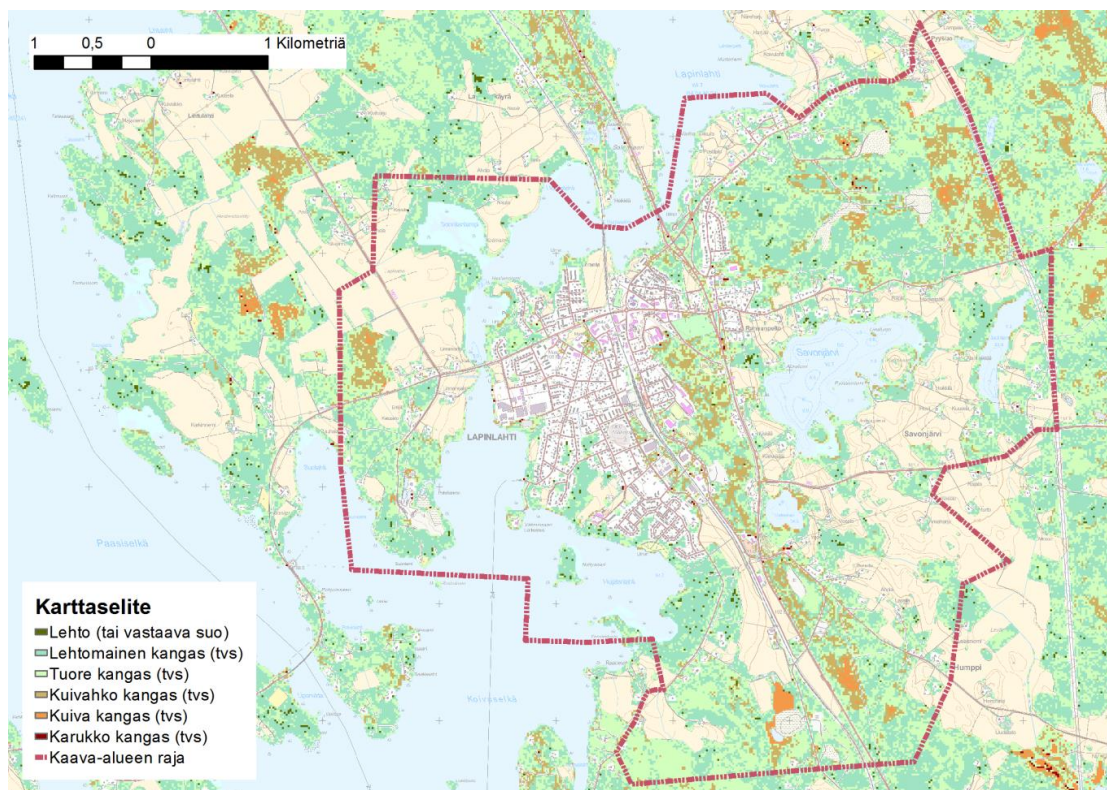
Haminamäen - Humpin harjujaksolla kasvillisuus on pitkälti kuivaa (CT) tai kuivahkoa (VT) mäntykangasta. Muualla metsäkasvillisuus on valtaosin tuoretta mustikkatyyppin (MT) ja lehtomaisen käenkaali-mustikkatyyppin (OMT) kangasta. Näillä kankailla metsät ovat yleensä eri-ikäisiä kuusikoita.

Lehtokasvillisuutta on vähän. Lehdot keskittyvät ranta-alueelle, maaston notkopaikkoihin ja purojenvarsille. Ne ovat tyyppiltään kulttuurivaikutteisia tuoreita lehtoja (OMaT) tai kosteita saniais- ja suurruoholehtoja (FT ja OFit). Lisäksi alueella on heinäisiä koivikoita, jotka ovat syntyneet vanhoille pelloille.

Taskilanmäen rinteellä on Lapinlahden kunnan hallinnoima Kukkuran tilan erikoismetsä, missä on viljelty erikoispuulajeja 1930-luvulla puulajikokeilutarkoituksessa. Metsän pinta-ala on 11 ha. Alueelle on istutettu mm. visakoivua, kontorta-, sembramäntyä, douglas- ja siperianlehtikuusia. Alueella on puulajipolku, jonka varrella on viljellyistä puulajeista opastauluja. Erikoismetsän kasvupaikkaluokat vaihtelevat kuivahkon kankaan ja lehdon välillä. Puusto on paikoin vanhaa, jopa yli 115 -vuotista.

Suokasvillisuutta on kangasmetsien soistumilla, luhtaisilla rantaosilla ja mäkien notkoissa. Suot on pääosin ojitettu. Vallitsevia suotyypppejä ovat avo-, pensas- ja metsäluhdut, eri korpi- ja rämetyyppien muuttumat ja ojikot. Lisäksi Taskilanmäen lounaspuolella, Paskosuo eteläosalla ja Humpin kankaalla on luonnontilaista räme- ja nevakasvillisuutta.

9.5.2018

Kuva 38. Selvitysalueen kasvupaikat (LUKE 2016).

Alueen vesistöjen rannat ovat suurelta osin sara- ja ruhovaltaista tai luhtaista järviruoko-, sara- sekä pajuluhtaa sekä luhtaista rantaniittyä. Saravyöhykkeellä valitsevia lajeja ovat vesisara ja luhtasara, rantaviivassa viiltosara ja pullosara. Sairaikon jälkeen vaihtelevat järvikorte-, järvikaisla-, ja järviruokovyöhykkeet. Onkivedellä järvikaislaa kasvaa erittäin runsaasti mm. Haatainniemen ja Kunnanrannan välisellä alueella. Uloimpana on upos- ja kelluslehtisten vyöhyke, jonka valtalajeja ovat uistinviita ja ulpukka. Onkiveden ranta- ja vesikasvistoon kuuluvat myös mm. kilpukka, piuru, pikkulimaska, sahalehti, tylppälehtiviita, litteäviita, pysytykeiholehti, kelluskeiholehti, palpakot, heinäviita ja ratamosarpio. Rantapensastot ovat tiheitä pajukkoja, joissa valtalajina on kiiltopaju. Lisäksi kasvaa koivua, pihlajaa ja tuomea.

3.6 Eläimistö

Alueen linnusto on monipuolinen. Suomen lintu-atlaksen mukaan (Valkama ym. 2011) Lapinlahden kirkonkylän ympäristössä (Ruutu 702:351, Lapinlahden keskusta) pesii varmasti 57 lajia, todennäköisesti 46 lajia ja mahdollisesti 15 lajia. Linnustoa leimaa rehevissä vesissä sekä maatalousympäristössä viihtyvät linnut.

Rehevät ja luhtarantaiset Sonnilanlampi, Linnasalmen ja Hujalanlahti-Niittysaaren alueet tarjoavat ruokailu- ja pesimäympäristön monelle vesilinnuille. Näitä ovat laulujoutsen, härkälintu, silkkiuikku, haapana, tavi, telkkä, jouhi-, lapa- ja sinisorsa, pikku-, nauru- ja harmaalokki, nokikana ja kaulushaikara. Lisäksi ruovikkoisten lahdilla ja rannoilla saalistaa tyypillisesti ruskosuohaukka, joka mahdollisesti myös pesii alueella. Kurki ruokaillee yleisesti luhtarannoilla.

9.5.2018

Pelloilla ja maatilojen pihapiireissä tyypillisiä lajeja ovat töyhtöhyppä, kiuru, isokuovi, kottarainen, kirjosieppo, haara- ja räystäspääsky. Kirkonkylässä viihtyvät mm. naakka, varis, varpunen, mustarastas, viherpeippo, vihervarpunen, harakka ja västäräkki.

Metsien pesimälinnuston valtaosan muodostavat peippo, pajulintu, vihervarpunen sekä metsäkirvinen. Lajistoon kuuluivat myös pyy ja teeri, talitiainen, lehtokurppa, punarinta, kulorastas, laulurastas ja räkättirastas.

Keväällä lintujen muuttoaikana alueen alavat rannat sekä peltolohkot ovat tulvan alla sekä Linnasalmi on sulana. Näille kohduille kertyy ruokailemaan ja levähtämään runsaasti kahlaajia ja vesilintuja. Muun muassa tulva nousee Leväsen entisen järven paikalle ja alueella levähtää joka kevät joutsenia ja sorsia.

Onkiveden kalastoon kuuluu tyypillisiä sisävesien kaloja, ja kalasto on särkikalavaltainen. Särkikalojen lisäksi yleisimmät kalat ovat ahven, lahna ja hauki.

3.7 Uhanalaiset ja silmälläpidettävät lajit

Uhanalaisten lajien tietokannassa on tietoa vain silmälläpidettävästä (NT) liito-oravasta Rommeikonmäeltä (SYKE 2016).

Erittäin uhanalainen (EN) jouhisorsa pesii Haatainniemen rantaluhdalla. Laji on taantunut varsinkin eteläisessä Suomessa 1970-luvulta lähtien. Haatainniemen alueella pesii myös uhanalainen (VU) naurulokki. Sen lisäksi naurulokilla on pesimäkolonia Hujalanlahden Eenokinluodolla. Erittäin uhanalainen (EN) tukkasotka ja nokikana, vaarantuneet (VU) haapana ja taivaanvuohi sekä silmälläpidettävä (NT) silkkiuikku kuuluvat alueen rehevien vesien pesimälajistoon. Tukkasotka pesii mm. Hujalanlahdella. (VU)

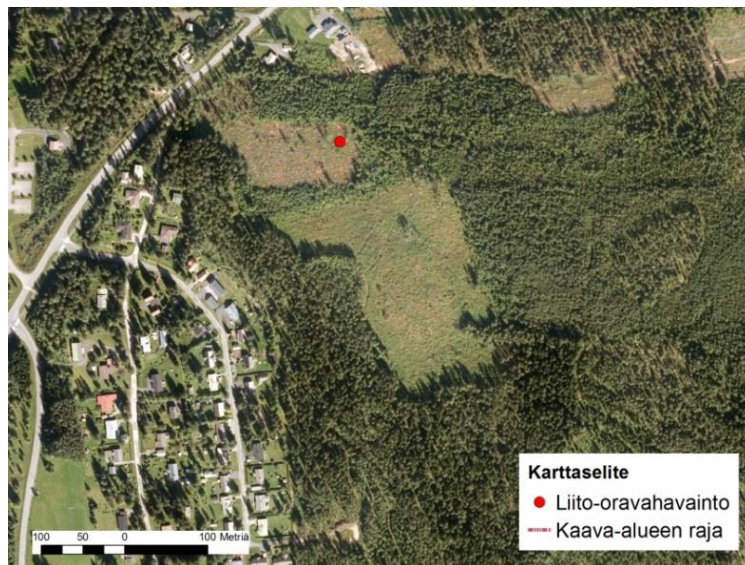
Erittäin uhanalainen (EN) räystäspääsky, vaarantuneet (VU) varpunen ja viherpeippo sekä silmälläpidettävät (NT) haarapääsky ja kuovi kuuluvat myös alueen linnustoon.

3.8 Luonto- ja lintudirektiivilajit

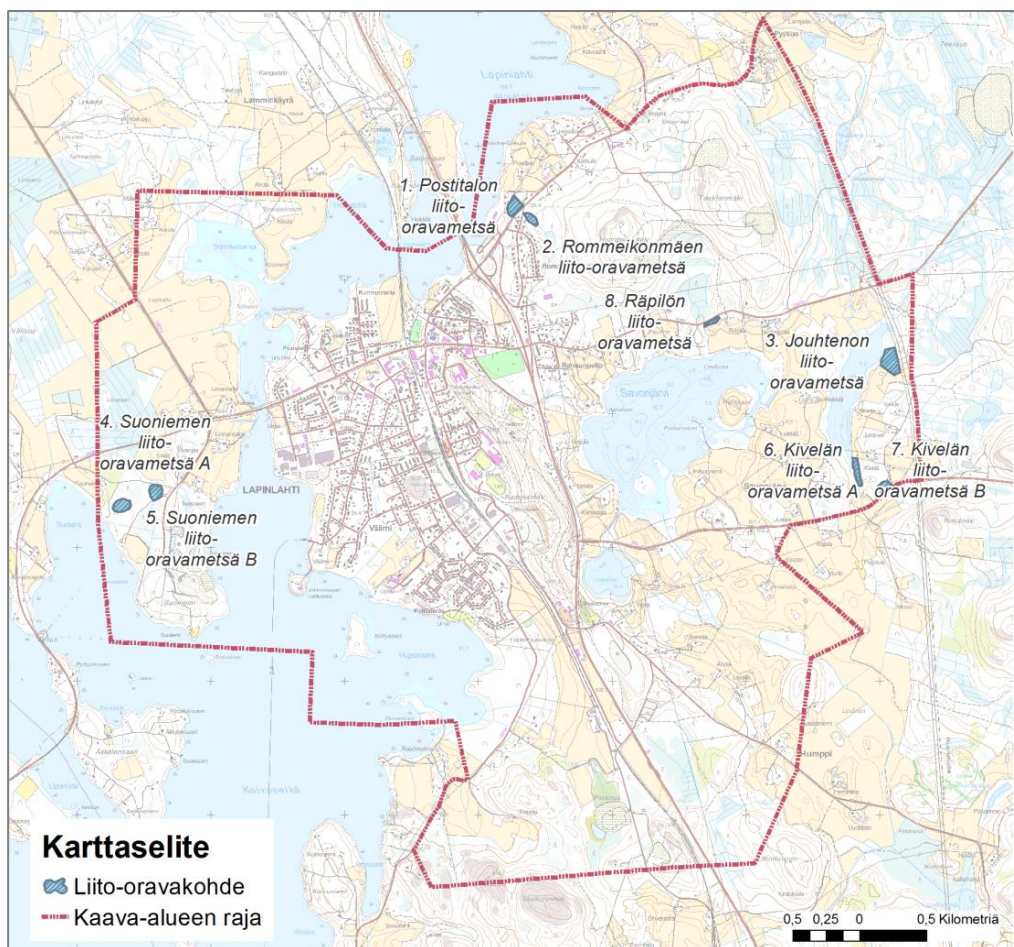
3.8.1 Luontodirektiivin liitteen IV(a) lajit

Alueen eläimistöön kuuluu liito-orava, joka on liitteessä IV a mainittu laji. Lajin lisääntymis- ja levähdyspaikkojen heikentäminen ja hävittäminen on kielletty (luonnonsuojelulaki 49 §). Liito-oravalta oli aikaisemmin tiedossa yksi havainto Rommeikonmäeltä. Havainto on tehty 16.6.2015, jolloin todettiin parin puun juurelta muutama hajonnut papana. Kohteena oleva metsä on tämän jälkeen hakattu (kuva 10). Maastokartoituksessa löydettiin seitsemän uutta esiintymää (kuva 11), jotka on kuvattu tarkemmin luvussa 5.8.

9.5.2018

Kuva 39. Rommeikonmäen liito-oravan papanahavainto, joka on tehty 16.6.2015.

Kuva 40. Liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikat. Rommeikonmäen kohdeelta todettiin vain yksi papanapuu, ja se viittaa siihen, että metsä on ilmeinen liito-oravan liikkumisväylä.

9.5.2018

3.8.2 Lintudirektiivin liitteen I lajit

Lintudirektiivin liitteen I lajeista alueen linnustoon kuuluvat kalatiira, kaulushaikara, ruskosuohaukka, laulujoutsen, pyy, teeri, kurki ja pikkulokki.

3.9 Arvokkaat luontokohteet

3.9.1 Kaavojen suojelu- ja virkistysaluevaraukset

1. Sonnilanlampi-Tulisaaren ympäristö

Sonnilanlampi on järviruokovaltainen, lähes umpeen kasvanut lampi, missä on monipuolinen linnusto.

2. Haatainniemen ympäristö

Linnansalmessa Haatainniemen etelä- ja pohjoispuolisilla luhtaisilla lahdilla on merkitystä sekä linnusto- että kasvillisuuskohteena.

3. Niittylahden-Hujalanlahden ympäristö

Alue muodostaa arvokkaan luontokokonaisuuden, missä on mm. metsälain mukaisia erityisen tärkeitä elinympäristöjä (luhdet ja lehdot), monipuolinen kasvillisuus ja eläimistö.

4. Haminämäki

Arvokas harjualue.

5. Huoripojanmäki

Maakuntakaavan virkistysaluevaraus.

3.9.2 Muut arvokkaat luontokohteet

Kaava-alueelle sijoittuu seuraavat luonnonoloiltaan arvokkaan kohteet. Numero viittaa luontoselvityksen numerointiin. Tarkemmat kuvaukset ilmenevät erillisestä luontoselvityksen raportista.

6. Taskilanmäen lehto
7. Huoripojan suo
8. Jouhtenon luhdat ja rantalehto
9. Valkeisen rantasuo
10. Savonjärven luhdat
11. Humpin suo
12. Savonjärven lehto
13. Suoniemen rantalehto
14. Postitalon liito-oravametsä
15. Rommeikonmäen liito-oravametsä
16. Jouhtenon liito-oravametsä
17. Suoniemen liito-oravametsä A
18. Suoniemen liito-oravametsä B
19. Kivelän liito-oravametsä A
20. Kivelän liito-oravametsä B

9.5.2018

- 21. Răpilön liito-oravametsä
- 22. Răpilön puro
- 23. Karhulan lehtometsä
- 24. Kukkuran tilan erikoismetsä

4 Tavoitteet

4.1 Tavoiteasettelun lähtökohdat

Tavoitteena on laatia yksityiskohtaista kaavoitusta ohjaava yleiskaava sekä ranta-alueilla rakentamista ohjaava yleiskaava. Yleiskaavalla luodaan edellytykset taajaman tiivistämiselle, erityyppisille uusille asuinalueille, edistetään alueen maisema-, luonto- ja kulttuuriarvojen säilyttämistä ja edistetään alueelle soveltuvien elinkeinojen harjoittamista. Tavoitteet perustuvat osayleiskaavaa varten kerättyyn perusselvitysaineistoon, tehtyihin suunnitelmiin ja erillisselvityksiin ja niiden analysointiin sekä osallistuvan suunnittelun kautta saatuihin palautteisiin. Yleiskaava laaditaan siten, että se täyttää maankäyttö- ja rakennuslain asettamat vaatimukset.

Perusselvityksiä on koottu mm. suunnittelutilanteesta, maanomistuksesta, väestöstä ja työpaikoista, maankäytöstä, liikenteestä, yhdyskuntatekniikasta, ympäristön häiriötekijöistä, kulttuuriympäristöstä sekä luonnonympäristöstä. Erillisselvityksiä on tehty kulttuuri- ja luonnonympäristöstä.

Asukas- ja viranomaispalautteita on saatu mm. seuraavista aineistoista:

- Viranomaisneuvottelu
- Asukastilaisuudet
- Työn aikana saadut muut palautteet.

4.2 Tavoitteellinen taajamarakenne

Lapinlahden kirkonkylä on rakentunut päätieverkon ympärille, Onkiveden järven itäpuolelle. Taajama rajoittuu lännessä ja pohjoisessa järviolueisiin. Palvelut keskittyvät aivan taajaman keskusta- ja asutus sen ympärille. Keskustan ympärille muodostuneesta asutuksesta hieman kauemmaksi sijoittuu Rommeikonmäen asuinalue.

Yleiskaavalla pyritään säilyttämään ja tiivistämään Lapinlahden taajaman yhdyskuntarakennetta, tarvittaessa osoittamaan uutta rakentamista olevan rakenteen keskelle tai välittömään läheisyyteen sekä ohjaamaan ja keskittämään taajaman ympäristön rakentamista ympäristö- ja maisema-arvot huomioiden. Mahdollisten uusien aluevarausten avulla pyritään säilyttämään kirkonkylän palvelutarjonta ja edelleen kehittämään kirkonkylän palveluja.

4.3 Maankäyttöä koskevia yleisiä tavoitteita

Asunto- ja loma-asunto alueet

- Olemassa oleva tonttivaranto hyödynnetään. Selvitetään, miten olemassa olevan rakenteen sisältä löydetään kaavan tiivistämis- tai käyttötarkoituksen muuttamismahdollisuuksia.
- Vajaasti rakennetuilla asuinalueilla täydennetään olemassa olevaa rakennetta. Yhdyskuntarakenteen puolesta ensisijaiset laajenemissuunnat ovat Allinlahdentien ja Heinäahontien suunnat.
- Asuinalueiksi osoitetaan maiseman, rakennettavuuden ja sijainnin puolesta hyviä alueita. Tavoitteena on tarjota rakentajille houkuttelevia ja kilpailukyisiä rakennuspaikkoja, jotta Lapinlahden kirkonkylän elinvoima saadaan säilymään.
- Lisääntyvää vanhusväestöä varten pyritään löytämään uusia pieniä asuntoja palveluasuntoja sekä läheltä palveluja sekä kevyenliikenteen yhteyksien varrelta.
- Hyvien yhtenäisten viljeltyjen peltoalueiden osoittamista asumiseen pyritään välttämään.

Työpaikka-alueet

- Säilytetään edellytykset monipuolisille palvelun ja teollisten työpaikkojen synnylle.
- Turvataan Valion meijerin toimintamahdollisuudet sekä laajentuminen.
- Nykyisten teollisuusalueiden tiivistämistä tutkitaan ja uutta työpaikka- ja teollisuusaluetta sijoitetaan jo olemassa olevien välittömään läheisyyteen.
- Ensisijainen laajenemissuunta on Taskilanmäen, Humpintien sekä Kivistöntien varsi

Palvelualueet

- Pyritään turvaamaan nykyisten julkisten ja yksityisten palveluiden säilyminen alueella.

Virkistysalueet

- Virkistysalueiden osalta säilytetään ja täydennetään olemassa olevaa viheralueiden verkostoa sekä ulkoilureitistöä. Yleiskaavalla selvitetään taajaman ranta-alueen reitistöjen kehittämistä.
- Huomioidaan venevalkamat ja uimarannat.
- Erityisiä laajenemispaineita ei ole.

Maa- ja metsätalous

- Maa- ja metsätalouden toimintaedellytyksiä ei rajoiteta tarpeettomasti osayleiskaavalla.
- Yhtenäiset hyvät peltoalueet pyritään säilyttämään maatalousalueina sekä osoittamaan maatalousalueiksi.

Liikenne ja liikennealueet

- Päätieverkon sekä radan meluhaitat otetaan huomioon maankäyttöratkaisuissa.

9.5.2018

- Lapinlahden kirkonkylän alueelle luodaan toimiva ja turvallinen kevyen liikenteen verkko.
- Liikennealueilla mahdollistetaan kaavallisesti liikenneturvallisuuteen ja taajamakuvaan liittyvät parannukset.

Yhdyskuntatekniikka ja sen aluevaraukset

- Olemassa olevat erityistoimintojen ja yhdyskuntatekniikan alueet säilytetään.
- Asemakaavan ulkopuoliset uudet rakennuspaikat osoitetaan siten, että ne ovat liitettävissä olevaan viemäriverkostoon.
- Uudet rakentamisalueet liitetään vesi- ja viemäriverkostoihin.
- Jätehuollon kehittäminen perustuu kunnallisiin ja seudullisiin ratkaisuihin.

Luonnon- ja maisemansuojelu

- Maankäyttöratkaisuissa otetaan huomioon alueen luonnon ja maiseman erityispiirteet ja suojeluarvot. Lähtökohtana on alueelle tehty luonto- ja maisemaselvitys sekä aikaisempien kaavojen yhteydessä tehdyt selvitykset.
- Luontoselvityksessä todettujen paikallisesti merkittävien luontokohteiden maankäyttösuositukset pyritään ottamaan kaavaratkaisussa huomioon.
- Pohjavesialue huomioidaan maankäyttöratkaisuja sijoitettaessa.

Rakennussuojelu, muinaismuistot

- Maankäyttöratkaisuja harkittaessa lähtökohtana on olemassa olevan käyttökelpoisen rakennuskannan hyödyntäminen. Alueen kulttuurihistorialliset arvot pyritään huomioimaan. Lähtökohtana on alueelle tehty kulttuurihistoriallinen ja arkeologinen selvitys sekä aikaisempien kaavojen yhteydessä tehdyt selvitykset.
- Alueen rakennuskulttuuri- ja muuta historiallista perintöä pyritään säilyttämään kaavallisin keinoin. Edustavimmat rakennuskohteet osoitetaan tarpeellisin merkinnöin.

4.4 Asemakaavoitettavan alueen kehittämistavoitteita

Lapinlahden kirkonkylää kehitetään asemakaava-aluetta maltillisesti laajentamalla, taajamakuva kehittäen, laajoja peltoalueita säilyttäen, luomalla edellytykset uusille yrityksille ja työpaikoille sekä olevassa olevien palveluiden ja työpaikkojen kehittämiseksi. Kaavalla turvataan myös virkistysalueiden riittävyys ja niiden kehittäminen.

Asumisen mitoitus

Tavoitteena on pyrkiä säilyttämään Lapinlahden kirkonkylän osayleiskaava-alueen väkiluku. Osayleiskaavan mitoituksen tavoitevuosi on 2030.

Lapinlahden kunnan tavoitteena on tarjota tarpeen mukaan omakotitalojen rakennuspaikkoja Lapinlahden taajaman läheisyydestä ja asemakaavoitetulta alueelta kunnan omistamilta alueilta yksityismailla tapahtuvan rakentamisen lisäksi.

Kaava-alueen väestömäärä on vähentynyt viime vuosina, joten painetta voimakkaalle asuntotuotannon lisäykselle ei ole. Väestön ikääntyessä ilmenee mahdollisesti tarvetta uusille palveluasunnoille.

9.5.2018

Työpaikka-alueet

Kunnalla tulee olla tarjota rakennettavuudeltaan ja sijainniltaan hyviä työpaikka-alueita erilaisille ja erikokoisille yrityksille riittävästi. Tarkkaa pinta-ala määrä ei ole arvioitu.

5 Osayleiskaava ja sen perustelut

5.1 Aluevarausten pääperustelut

5.1.1 Yleistä

Osayleiskaavalla tarkastellaan taajaman maankäyttöä kokonaisuutena ja luodaan kehittämispuitteet asemakaavan tarkastamiselle ja päivittämiseksi. Pääasiassa osayleiskaava laaditaan olevan tilanteen mukaisesti. Yleiskaava on laadittu melko yleispiirteiseksi, jolloin asemakaavavaiheessa maankäyttö tarkentuu. Yleiskaavalla ohjataan myös taajaman lähialueen rakentamista. Ranta-alueen rakennusoikeuksia ei ole laskettu. Kaavassa on osoitettu olemassa oleva ranta-rakentaminen.

5.1.2 Asuntoalueet

AM Maatilojen talouskeskusten alue

Alue on tarkoitettu maatilojen talouskeskuksen alueeksi. Alueelle saa sijoittaa maataloutta ja siihen soveltuvia elinkeinoja palvelevaa rakentamista asuin-, tuotanto- ja talousrakennuksineen. Talouskeskuksen yhteyteen saa sijoittaa kaksi enintään 1½-kerroksista asuinrakennusta sekä rantasaunan.

Suunnittelualueella ovat maatilojen talouskeskukset on osoitettu AM-alueeksi. Peltoalueiden keskellä olevat tilakeskukset on osoitettu ohjeellisella osaluemerkinnällä. Talouskeskuksen lisärakentaminen voi tapahtua yleiskaavan perusteella.

AM Ohjeellinen maatilojen talouskeskusten alue

Alue on tarkoitettu maatilojen talouskeskuksen alueeksi. Alueelle saa sijoittaa maataloutta ja siihen soveltuvia elinkeinoja palvelevaa rakentamista asuin-, tuotanto- ja talousrakennuksineen. Talouskeskuksen yhteyteen saa sijoittaa kaksi enintään 1½-kerroksista asuinrakennusta.

Ranta-alueen ulkopuoliset maatalon talouskeskukset on osoitettu ohjeellisella rajauksella.

AP Pientalovaltainen asuntoalue

Alue varataan pääosin tiiviiseen pientaloasutukseen.

Asemakaavoituksen yhteydessä alueelle voidaan varata myös asuinympäristöön soveltuvia työtiloja, asumiselle tarpeellisia julkisia ja yksityisiä palveluja, alueen sisäisiä liikenneväyliä, pysäköintialueita, alueen asukaita palvelevia virkistys- ja puistoalueita sekä yhdyskuntateknisen huollon alueita.

Ennen rakentamista alueelle on laadittava asemakaava.

9.5.2018

Merkinnöillä on osoitettu nykyiset asemakaavan mukaiset rivi- ja omakotitalorakentamiseen varatut alueet sekä aivan kaavoitetun alueen vieressä olevat uudet tai täydennettävät alueet. Uudet alueet ovat asemakaava-alueen välittömässä läheisyydessä, minkä johdosta tuleva rakentaminen vaatii asemakaavan laadintaa.

Uusi pientaloalue on osoitettu Rommeikonmäelle, Savonjärven pohjoisrannalle, sekä Linnasalmen ja Nerkoonnientien kulmaukseen. Rommeikonmäen aluetta lukuun ottamatta alueilla on jo olevaa asutusta. Uudet alueet rajoittuvat olevaan taajamarakenteeseen ja sijoittuvat taajaman palvelujen läheisyyteen.

Rommeikonmäen ja Savonjärven pohjoispuoleiselle alueelle on sijoitettavissa yhteensä noin 70 uutta pientalojen rakennuspaikkaa.

AP-1 Pientalovaltainen asuntoalue

Alue on tarkoitettu ympärivuotisten asuntojen rakentamiseen. Rakennuspaikalle saa rakentaa yhden tai kahden perheen asuinrakennuksen lisäksi saunan ja tarvittavia talousrakennuksia. Rakennusoikeus on 10 % rakennuspaikan pinta-alasta, kuitenkin rantavyöhykkeellä enintään 300 k-m². Luku kauttaviivan jälkeen osoittaa rakennuspaikkojen enimmäismäärän alueella.

Merkinnällä on osoitettu asemakaavoitetun alueen ulkopuolella olemassa olevat asuntoalueet sekä Humpintien vieressä oleva uusia asuinrakentamiseen soveltuva alue.

AP-1 reservialue on osoitettu Humpintien varteen. Alueen toteutuu, mikäli muita AP-alueita ei saada toteutukseen.

RA-1 Loma-asuntoalue

Alue on tarkoitettu omarantaisten loma-asuntojen rakentamiseen. Rakennuspaikalle saa rakentaa lomarakennuksen, saunan ja tarvittavia talousrakennuksia. Rakennusten yhteenlaskettu kerrosala manttereella saa olla 80 k-m² + 3% rakennuspaikan pinta-alasta, enintään 250 k-m². Saarissa yhteenlaskettu kerrosala saa olla korkeintaan 80 k-m².

Luku kauttaviivan jälkeen osoittaa rakennuspaikkojen enimmäismäärän alueella.

Kaavassa on osoitettu nykyisen käytön sekä emätiloille 12 lomarakennuspaikkaa Savonjärven, Jouhtenon sekä Onkiveden rannalla. Rakennusoikeuden määrä saarissa on rajattu 80 k-m². Ranta-alueiden rakennusoikeutta ei ole kaavassa selvitetty.

5.1.3 Palvelu- ja työpaikka-alueet

C Keskustatoimintojen alue

Keskustatoimintojen alueeksi on kaavassa merkitty taajaman keskeiset alueet, jolle sijoittuu kaupat, kunnantalo sekä muita palveluita ja asuntoja.

9.5.2018

PY Julkisten palveluiden ja hallinnon alue

Merkinnällä on osoitettu paloaseman, terveyskeskus ja koulukeskuksen alueet sekä museo.

PYK Kirkkojen ja muiden seurakunnallisten rakennusten alue

Ev.lut ja ord. kirkkojen alueet on osoitettu PYK-merkinnällä.

P Palvelun ja hallinnon alue

Merkinnällä on osoitettu Portaanpään opiston alue, seurakunnan leirikeskus, Lastu sekä valtatie ja radan välinen jo asemakaavoitettu alue. Matin ja Liisan koulun aluetta on laajennettu vireillä olevan kouluhankkeen johdosta.

TP Työpaikka-alue

Työpaikka alueeksi on osoitettu Tunnelitien ja Asematien risteyksen eteläpuoleinen alue, Tietokadun alue sekä uusi alueita Humpintien ja valtatie sekä radan ja valtatie väliset alueet.

Alueelle saa osoittaa monipuolisia työpaikka-alueita, joissa voi olla toimisto- ja palvelutyöpaikkoja, ympäristöhäiriöitä aiheuttamatonta teollisuutta ja siihen liittyvää myymälätilaa sekä varastointia ja että tuotannollisen toiminnan on oltava rinnastettavissa ympäristövaikutuksiltaan toimistotyyppiseen työhön.

T Teollisuus- ja varastoalue**TY Teollisuusalue, jolla ympäristö asettaa toiminnan laadulle erityisiä vaatimuksia.**

Olemassa olevat asemakaavan teollisuusalueet on osoitettu T tai TY-merkinnöillä. Valion aluetta on hiukan laajennettu. Uusina isoina teollisuusalueina on osoitettu Taskilanmäen luoteispuoleinen sekä Kivistöntien ja radan väliset alueet. Tämän lisäksi voimassa olevan yleiskaavan mukaisesti Suoniemeen on osoitettu T-alueita.

TY-1 Teollisuusalue, jolla ympäristö asettaa toiminnan laadulle erityisiä vaatimuksia.

Alueelle saa sijoittaa lämpökeskuksen.

Kivistöntien ja radan väliin on osoitettu alue, jolle voi sijoittaa lämpökeskuksen. Taajaman eteläpäähän tarvitaan varalämpövoimala, jos suunniteltu maankäyttö lisääntyy. Muutoinkin kaukolämpöverkoston toimintavarmuus puoltaa esitettyä paikkaa.

Koska alue on pohjavesialuetta, on laitokselle haettava ympäristölupaa. Lupa-harkinnan yhteydessä tullaan ratkaisemaan laitoksessa käytettävä polttoaine. Pohjavesialueilla on käytetty biopolttoaineita sekä varalla esim. nestekaasua.

9.5.2018

5.1.4 Virkistysalueet ja -reitit

VL Lähivirkistysalue.

Asemakaavan mukaiset laajimmat viheralueet on osoitettu lähivirkistysalueiksi. Suurimmat alueet sijoittuvat ranta-alueille ja Rommeikonmäen eteläosaan.

Ranta-alueen VL-alueita ei ole yhdistetty viereisiin kiinteistöihin ranta-alueiden yhtenäisyyden turvaamiseksi.

VV Uimaranta-alue

Alueelle saa rakentaa uimarantaa palvelevia rakennuksia ja rakenteita.

Peltoniemen uimaranta, Teknologiatalon uimaranta, Kunnan rannan uimapaikka, Linnansalmen uimapaikka ja Väärnin uimapaikka on osoitettu VV-merkinnällä.

VU-1 Urheilu- ja virkistyspalvelujen alueet

Alueelle saa rakentaa sen käyttötarkoitusta palvelevia rakennuksia ja laitteita.

Ulkoilu- ja virkistyspalveluiden alueeksi on osoitettu Haminamäen alue sekä mikroautoradan alue.

Ulkoilureitit

Taajaman valaistu kuntorata ja latupohjat, sekä virkistysalueiden kävelyreitit on osoitettu olevan tilanteen mukaan ulkoilureitiksi. Uutta reittiä on osoitettu asemakaava-alueen ranta-alueille.

Kaava-alueella olevat moottorikelkkareitit on sijoitettu nykyisen tilanteen ja tehtyjen suunnitelmien mukaisesti ohjeellisella merkinnällä.

5.1.5 Erityisalueet

ET Yhdyskuntateknisen huollon alue

Haminamäen vesitorni ja Haminamäen alueella oleva vedenottamo on osoitettu ET-alueeksi.

ET-1 Yhdyskuntateknisen huollon alue.

Merkinnällä osoitetaan yhdyskuntateknistä huoltoa palvelevia laitoksia kuten voimaloita, vedenottamoita, vedenpuhdistamoita ja niihin liittyviä jätteidenkäsittelylaitoksia varten varattavia alueita. Alueelle saa rakentaa polttoaineen varastoimista ja käsittelyä palvelevia rakennuksia ja rakenteita. Olemassa olevien lomarakennusten vähäinen korjaaminen ja laajentaminen on sallittua, käyttötarkoituksen muutokset eivät ole sallittuja.

Suoniemessä sijaitseva jäteveden puhdistamon alue on osoitettu ET-1-merkinnällä voimassa olevan yleiskaavan mukaisesti. Alue rajaukseen tai määräykseen ei ole tehty muutoksia.

9.5.2018

EN Energiahuollon alue

Kivistöntien lämpölaitos ja Pitkämäentien varrella sijaitsevat muuntamoalueet on osoitettu EN-alueeksi.

Pitkämäentien EN-alueella on mahdollista rakentaa sähköaseman tarvittavine tiloineen ja laitteineen. Alueella ja sen välittömässä läheisyydessä puuston sekä rakennelmien korkeuteen on kiinnitettävä erityistä huomiota. Esim. puut voidaan poistaa niiltä osin, kun ne ylettyvät kaatuessaan vaurioittamaan sähköverkon rakenteita. Käytännössä alue on osoitettu niin laajaksi, että mahdollista puuston poiston tarvetta on vain EN-alueella.

EJ Jätteenkäsittelyalue

Taskilanmäen alueella oleva asfaltin, betonin ja muiden jätteiden vastaanotto ja käsittelyalue on osoitettu EJ-alueeksi.

EO Maa-ainesten ottoalue

Taskilanmäen alueella olevat kaksi ja kaava-alueen eteläreunassa oleva yksi kallionlouhosaluetta on osoitettu voimassa olevien lupien mukaisesti EO-alueiksi. Taskilanmäellä oleva maantäyttöalue on myös osoitettu EO-alueeksi.

EMT Mastoalue

Haminamäellä oleva maston alue on osoitettu EMT-alueeksi.

EH Hautausmaa-alue.

Lapinlahden hautausmaa taajaman pohjoisosassa ja Sankarihautausmaa kirkon vieressä on osoitettu EH-merkinnällä.

EV Suojaviheralue

Radan ja Asematien väliin sekä pohjoisen eritasoliittymän ympärille on osoitettu suojaviheraluetta, koska alueet meluohjearvot ylittyvät liikenteen melun johdosta.

5.1.6 Kulttuuriympäristö**SR-2 Rakennussuojelukohde, paikallisesti arvokas**

Rakennukset tulee säilyttää ja kunnostuksessa tulee noudattaa säilyttävää korjaustapaa. Kirjain kauttaviivan jälkeen viittaa kaavaselostukseen.

SR- merkinnällä on osoitettu seuraavat kulttuuriympäristöselvityksessä paikallisesti merkittäväksi luokitellut kohteet:

2. Ortodoksinen rukoushuone
4. Kunnantalo eli kunnanvirasto
6. Riihiateljee
11. Tuuttila
12. Jussila
20. Impan tie 10 aitta

9.5.2018

Kaavasta on jätetty pois seuraavat paikallisesti arvokkaiksi luokitellut kulttuuriympäristöselvityksen kohteet:

Lapinlahden paloasema (1), Entinen terveystalo (3), Valtion virastotalo (5), Liiketalo Linnari (7), Teuvola (8), Portaanhäiden tilan päärakennus(ent. kunnalliskodin asuntola) (9), Entinen kunnalliskodin sairaala (10), Käkikellotalot (13) ja Tiilinen asuinrakennus (14) huonokuntoisuuden, alkuperäisen arvon heikentymisen, muutostöiden, omistajan vastustuksen tai rakennuksen nuoren iän perusteella.

SR-1 Rakennussuojelukohde, maakunnallisesti arvokas

Rakennustaiteellisesti tai historiallisesti arvokas rakennus. Rakennusta ei saa purkaa. Kunnostuksessa tulee noudattaa säilyttävää peruskorjaustapaa.

*Museoviranomaiselle tulee varata tilaisuus lausunnon antamiseen ennen suojelukohdeita koskevien lupahakemusten ratkaisemista. Kirjain tai numero kautta-
viivan jälkeen viittaa kaavaselostukseen.*

SR-1 -merkinnällä on osoitettu seuraavat kulttuuriympäristöselvityksessä maakunnallisesti merkittäväksi luokitellut kohteet:

- C. Vanha hautausmaa, paarihuone ja vanhan kirkon muistomerkki
- D. Viljamakasiini
- H. Räsälä
- I. Apula
- J. Mykkälä
- K. Törmälä
- L. Pajuniemi
- M. Pääskynpesä
- P. Arttula
- S. Entisen meijerin toimisto- ja asuinrakennus (vanha kunnantalo) ja mylly
- T. Koivupiha, entinen kauppa ja meijerin isännöitsijän asunto
- U. Vanha kansakoulu, nykyinen kuvataidelukio
- V. Rovastilan vanha rakennuskanta, navetta ja aitta
- X. Linnansalmi, maatilakeskus
- Y. Vanhapiha (Lastu)
- Ä. Lahdenperä (vain osittain maisema-alueena)
- Ö. Portaanhäiden kansanopisto
- AA. Sirenin koulu, entinen kirkonkylän kansakoulu
- BB. Väärnin pappila, kappalaisen pappila

Inventoiduista kohteista Aarnilaa ja Hirvolaa ei ole osoitettu suojelukohdeiksi. Aarnila ja Tervola ovat erittäin huonokuntoisia ja Aarnila sijoittuu Linnasalmentien välittömään läheisyyteen. Hirvola on täysin modernisoitu ja sitä on laajennettu.

Kasurisen paja on siirretty Lastun pihapiiriin. Pajan suojelumerkintään ei ole perusteita.

Vesiviskuri on siirretty asema-alueella, jossa on kaavassa SR-aluemerkintä. Kaksinkertaiseen suojelumerkintään ei ole tarvetta.

9.5.2018

Vanhaa meijerirakennusta ei ole osoitettu suojeltavaksi, koska se on erittäin heikossa kunnossa. Meijerin piippu on jo purettu. Rakennusta on laajennettu moneen kertaan. Se on rakenteeltaan hyvin sokkeloinen ja heikosti käytettävissä tai muutettavissa. Meijerin ympäristö on osoitettu selvitysalueeksi. Meijerin mahdollinen suojelu tulee ratkaista asemakaavalla.

Mylly on osoitettu suojeltavaksi. Suojelu koskee vanhaa alkuperäistä osaa. Laajennusosat ovat heikossa kunnossa ja niiden suojelua ei ole pidetty tarpeellisena. Laajennus osat on mahdollista purkaa tarvittaessa.

SRK Kirkkolain nojalla suojeltava rakennus

Kirkkolain nojalla suojeltu kirkollinen rakennus. Korjaus- ja muutostyöstä on pyydetty museoviraston lausunto.

Lapinlahden kirkko on osoitettu kirkkolailla suojeltavaksi rakennukseksi.

SR Rakennussuojelualue

Aluetta koskevista suunnitelmista on noudatettava museoviranomaisen kanssa.

Lapinlahden rautatieaseman alue on osoitettu SR-alueeksi voimassa olevan asemakaavan mukaisesti.

sk-1 Valtakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristö

Valtakunnallisesti merkittävän kulttuurihistorialliseen ympäristöön rakennettaessa on ympäristöön merkittävästi vaikuttavista hankkeista neuvoteltava museoviranomaisen kanssa.

Lapinlahden kirkonseutu ja asemanseutu on osoitettu RKY-alueena valtakunnallisesti merkittäväksi kulttuuriympäristöksi.

sr-3 Maakunnallinen kulttuurihistoriallisesti arvokas alue

Alueen suunnittelussa ja rakentamisessa on huomioitava kulttuuriympäristön vaaliminen, kulttuuriarvojen turvaaminen ja ominaispiirteiden säilyttäminen

sr-3 merkinnällä on osoitettu Meijerin ympäristö, Linnasalmen kulttuuriympäristö ja Lahdenperän alue.

se- selvitysalue

Vanhan meijerin suojelu ja tuleva käyttö tulee ratkaistaan asemakaavalla.

Vanhan meijerin kuntoa ja korjauskustannuksia olisi vielä selvitettävä tarkemmin. Minkä johdosta vanhan meijerin ympäristö on osoitettu selvitysalueeksi. Rakennuksen tuleva käyttö ja mahdollinen suojelu ratkaistaan asemakaavalla.

SM Muinaismuistokohde tai alue

Muinaismuistolain rauhoittama kiinteä muinaisjäännös. Alueen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen ja muu siihen kajoaminen on muinaismuistolain nojalla kielletty. Aluetta koskevat maankäyttösuunnitelma on lähetettävä Museovirastoon tai maakuntamuseoon lausuntoa varten.

9.5.2018

Kaavassa on osoitettu tehdyn selvityksen mukaisesti seuraavat SM-kohteet tai alueet:

- Hemminki, asuinpaikka
- Martikainen, asuinpaikka
- Pajuharjuntien 16, hautapaikka, joukkohauta
- Humppi, asuinpaikka
- Paskosuo, kulkuväylä, ratapohja (alue)
- Taskilanmäki E, kuoppapaikka
- Haminmäen vanha tie, kulkuväylä, tiepohja
- Kirkon paikka, kirkonpaikka

s-3 Historiallinen talon paikka

Alueella sijaitsevien historiallisten rakenteiden ja kerrostumien poistaminen on sallittua vain erityisestä syystä ja riittävän arkeologisen dokumentoinnin jälkeen. Aluetta koskevista suunnitelmista on kuultava museoviranomaisia.

Suunnittelualueelta löydetty vanhat talon paikat on osoitettu kohdemerkinnällä. Osoitetut kohteet ovat kaikki talotontteja:

- Jaakola2
- Vesula
- Hovi
- Hovi SW
- Halola A
- Halola B
- Vanha Kukkura
- Autio
- Kärkkäälä
- Kiiskilä
- Heikkilä
- Päiväkakkara
- Ollikkala

5.1.7 Luonnonympäristö

SL Luonnonsuojelualue

Luonnonsuojelulain nojalla toteutettu tai toteutettava suojelualue. Alueella ei saa suorittaa sellaisia toimenpiteitä, jotka voi vaarantaa alueen suojeluarvot.

SL-merkinnällä on osoitettu Sonnilanlammen alue sekä Haatainniemen eteläpuoleinen lahti. Sonnilanlampi on maakuntakaavan kohde. Molemmat alueet ovat linnustollisesti arvokkaita alueita.

Lisäksi on osoitettu uusi äskettäin perustettu SL-alue Joutenon itärannalle. Perustetulla alueella sallitut ja kielletyt toimenpiteet käyvät ilmi luonnonsuojelualueen perustamispäätöksestä/rauhotusmääräyksistä.

9.5.2018

luo Luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeä alue.

Mahdollinen metsälain 10 § tai joku muu ympäristön tai luontoarvoltaan merkityksellinen alue. Alueen ominaisuuksia ei saa heikentää.

Kaava-alueelle sijoittuu seuraavat luonnonoloiltaan arvokkaan ja pinta-alaltaan pienehköt kohteet. Numero viittaa luontoselvityksen numerointiin. Tarkemmat kuvaukset ilmenevät erillisestä luontoselvityksen raportista.

- 6. Taskilanmäen lehto
- 7. Huoripojan suo
- 9. Valkeisen rantasuo
- 11 Humpin suo
- 12. Savonjärven lehto
- 13 Suoniemen rantalehto
- 22. Karhulan lehtometsä
- 23. Räpilön puro

s-1 Suojeltava alueenosa

Alue on liito-oravan esiintymisaluetta, johon sisältyy luonnonsuojelulain 49 §:n mukaisia liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja. Alueella tehtävien toimenpiteiden yhteydessä on selvitettävä toimenpiteen vaikutukset liito-oravan kannalta. Mikäli toimenpiteellä voi olla vaikutusta alueeseen liito-oravan elinympäristönä, toimenpidettä koskevasta asiasta on pyydetty alueellisen ELY-keskuksen lausunto.

s-1 merkinnällä on osoitettu seuraavat liito-oravien esiintymisalueet:

- 14. Postitalon liito-oravametsä
- 15. Rommeikonmäen liito-oravametsä
- 16. Jouhtenon liito-oravametsä (SL-alueen ulkopuoliselta osin.)
- 17. Suoniemen liito-oravametsä A
- 18. Suoniemen liito-oravametsä B
- 19. Kivelän liito-oravametsä A
- 20. Kivelän liito-oravametsä B
- 21. Räpilön liito-oravametsä

s-2 Suojeltava alueen osa

Pääasiallisesti luonnontilassa säilytettävä alue. Alueen luonnonarvot on otettava huomioon alueeseen kohdistuvissa hankkeissa ja toiminnoissa.

Laaja-alaiset luhta ja ranta-alueet on osoitettu s-2-alueiksi.

- 1. Sonnilanlampi-Tulisaaren ympäristö
- 2. Haatainniemen ympäristö
- 3. Niittylahden-Hujalanlahden ympäristö
- 8. Jouhtenon luhdet ja rantalehto (SL-alueen ulkopuoliselta osin.)
- 10. Savonjärven luhdet

9.5.2018

pv-1 Pohjavesialue

Alueella on kielletty pohjaveden laatua ja määrää vaarantavat sekä maaperää pilaavat toimenpiteet.

Haminamäen-Humpin pohjavesialueet on osoitettu pv-1 merkinnöllä. Pohjavesialueen raja-
aus on muuttunut tehdyn geologisen rakennetutkimuksen ja pohjavesien virtausmallinnuksen perusteella.

**pv-2 Pohjavedenottamon lähisuojava-
vyöhyke**

*Alueella on voimassa 20.5.1987 suoja-aluepää-
töksen määräykset.*

**pv-3 Pohjavedenottamon kaukosuojava-
vyöhyke**

*Alueella on voimassa 20.5.1987 suoja-aluepää-
töksen määräykset.*

Itä-Suomen Vesisoikeuden 20.5.1987 tekemän päätöksen mukaiset lähi- ja kaukosuojava-
vyöhykkeet on osoitettu kaavassa. Alueilla on noudatettavan päätöksen mukaisia kieltoja.

Ainakin kaukosuojava-
vyöhykkeen raja-
aus on vanhentunut, kun sitä uusimman tutki-
muksen mukaiseen pohjavesialueen rajaukseen.

5.1.8 Muut alueet**M-1 Maa- ja metsätalousvaltainen alue.**

Alue on tarkoitettu pääasiassa maa- ja metsätalouden harjoittamiseen. Alueella sallitaan maa- ja metsätalouteen liittyvä rakentaminen sekä haja-asutusmainen rakentaminen.

Merkinnällä on osoitettu kaikki muiden aluevarausten ulkopuolelle jäävät maa- ja metsätalousvaltaiset alueet. Alueelle rakentaminen vaatii suunnittelutarveratkaisun.

M-2 Maa- ja metsätalousvaltainen alue.

Alueelle saa rakentaa taimipuutarhatoimintaa tukevia rakennuksia ja rakenteita

Taimitarhan käyttämä alue on osoitettu kaavassa omalla merkinnällään.

MT-1 Maatalousalue

Alue on tarkoitettu maatalouden harjoittamiseen. Alueella sallitaan maa- ja metsätalouteen liittyvä rakentaminen sekä haja-asutusmainen rakentaminen, joka tulee ensisijaisesti sijoittaa talouskeskuksen läheisyyteen tai peltojen reuna-alueelle.

Humpin, Linnasalmen, Nerkoenniementien varren edustavimmat peltoalueet on osoitettu MT-1 alueiksi. Alueella sallitaan vain maa- ja metsätalouteen liittyvä rakentaminen. Alueelle rakentaminen vaatii suunnittelutarveratkaisun.

9.5.2018

MU Maa- ja metsätalousalue, jolla ulkoilun ohjaustarvetta.

MU-merkinnällä on osoitettu Hujalanlahden Niittysaari ja Huoripojanmäki.

W Vesialue.

Kaava-alueeseen sisällytetty vesialueet on osoitettu vesialueeksi nykyisessä laajuudessaan.

5.1.9 Liikenne**Liikenneväylät**

Maantiealueet ja on osoitettu olevan tilanteen mukaisesti.

Olemassa olevaa katuverkostoon ei ole tehty muutoksia. Uusi yhteistarve on osoitettu Humpintien ja valtatie 5 väliin. Merkintä on osoitettu, koska Humpintien nykyinen liittymä on jossakin vaiheessa tarkoitus sulkea ja korvata likimäärin yhteystarpeen paikalle sijoittuvalla tieyhteydellä.

Kevyt liikenne

Kevyenliikenteen väylät on osoitettu pääkokoajien varteen olevan tilanteen mukaisesti. Uusina yhteystarpeina on osoitettu Varpaisjärventielle, Allinlahdentielle, Emil Halosentielle ja Heinäahontielle.

LR Rautatieliikenteen alue.

Alueella ei saa varastoida aineita tai materiaalia, joista voi liueta pohjavedelle vaaraa aiheuttavia haitta-aineita.

Lapinlahden ratapihan alue on osoitettu LR-alueeksi. Alueelle on annettu kielto määräys pohjaveden vaarantavien aineiden varastoinnista.

V Venesatama-alue.

Kaavalla on osoitettu seitsämän LV-aluetta Lapinlahdelle, Onkivedelle ja Savonjärvelle.

LH Huoltoasema-alue**LH-1 Huoltoasema-alue**

Alueelle saa sijoittaa myymälä- ja majoitustiloja.

Alueen suunnittelussa ja toteutuksessa on huolehdittava siitä, että alueella varastoitavat ja käsiteltävät aineet eivät aiheuta pohjavesien pilaantumisvaaraa.

Merkinnöillä on osoitettu suunnittelualueella sijaitseva kaksi huoltoasemaa. Lisäksi kaavaan on osoitettu kaksi LH-aluetta pohjoisen eritasoliittymän läheisyyteen pohjavesialueen ulkopuolelle. Alueille on mahdollista sijoittaa kulma-asema. Koska lähes koko taaja-alue sijoittuu pohjavesialueelle, ei kaava-alueelta ole löytynyt korvaavaa paikkaa Matin ja Liisan asemalle, joka on osoitettu LH-1 merkinnällä olevan toiminnan ja pohjaveden suojelun perusteella.

9.5.2018

5.1.10 Kunnallistekniikka

Suunnittelualueen voimajohdot on osoitettu kaavassa. Kaava-alueen itäreunassa olevat leveä johtoalue, jossa kulkee 400 ja 110 kV voimajohdot. Voimajohdot on osoitettu merkittävästi parannettavalla voimajohto merkinnällä, koska suunnitella on uuden 400 kV:n johdon sijoittaminen nykyisen johdon itäpuolelle. Kaavassa on osoitettu myös 20 kV:n johtoalueet.

Jatkosuunnittelussa tulee varata uusien alueiden sähköistämisen vaatimat linjat sekä muuntamoiden paikat.

Humpintien ja Kivistöntien varteen on osoitettu ohjeelliset uudet viemärilinjat, jotka joudutaan toteuttamaan, kun alueen rakentaminen edistyy.

Kaavassa on osoitettu seitsemän aluetta hulevesien käsittelyyn Onkiveden/Lapinlahden ranta-alueelle tai niiden tuntumaan sekä kaksi Savonjärven rannalle. Alueelle voidaan sijoittaa esim. hulevesien viivästyksen tarvittavia altaita. Osoitetut kohteilla sijoittuvat valuma-alueiden osa-alueille, missä tapahtuu sellaisia muutoksia maankäytössä, että pintavalunta kasvaa.

5.1.11 Ympäristön häiriötekijät

Melu

Yleiskaavalla ei ole osoitettu uutta ympäristöhäiriötä aiheuttavaa toimintaa. Valtatien ja radan liikenne on suurin ympäristöhäiriötä aiheuttava toiminto alueella. Laaditun meluselvityksen ennusteen mukainen yöajan 45 dB:n hyödyke on osoitettu kaavassa. Meluvyöhykkeelle ei tule rakentaa uusia asuintaloja tai sijoittaa muuta melulle herkkää toimintaa.

Pilaantuneet alueet

Mahdollisesti pilaantuneeksi alueeksi tai kohteet on osoitettu **saa**-merkinnällä.

Merkinnällä on osoitettu ne kohteen, jotka on todettu pilaantuneeksi tai on sattunut esim. öljyvuoto, joissa toiminta on loppunut ja maankäyttömuotoa on muutettu. Toimivia kohteita, jossa maankäyttö ei muutu ei ole osoitettu. Saa merkinnällä olevia kohteita ovat:

- Varastoalue (518)
- Eg:n parruveistämö (457)
- K-Market Lapikas (459)
- Ent. huoltoasema Esso (460)
- Eskelisen korjaamo (466)
- Lapinlahden Paskosuo kaatopaikka (470)
- Lapinlahden vanha kaatopaikka (471)
- Taskilanmäen haulikkorata, Ampumaradantie (474)
- Lapinlahden MT-keskus (226)
- Lapinlahden seurakunta, Väärnin Pappila (427)
- Makasiini, Juhani Ahontie 13 (462)
- Terveyskeskus (498)
- Diesel-kylmäasema, Heinäahontien (502)
- Asematien vanha jätemonttu, Asematie (7195)

9.5.2018

5.1.12 Yleismääräykset

Rakentaminen

Asemakaava-alueen ulkopuoliset alueet ovat suunnittelutarveratkaisualueita.

Rakennus, jonka kerrosala on yli 80 m², tulee rakentaa vähintään 40 m päähän rantaviivasta. Rakennus, jonka kerrosala on enintään 80 m², tulee rakentaa vähintään 25 m päähän rantaviivasta. Muutoinkin rakennusten sopeutumisessa ympäristöön, sijoittumisessa ja niiden enimmäismäärässä tulee noudattaa rakennusjärjestyksen määräyksiä.

Rantasauna, jonka kokonaispinta-ala on enintään 30 m² (sisältää katetut kuistit) ja jonka harjakorkeus on enintään 4,0 m tulee rakentaa vähintään 20 m päähän rantaviivasta. Rantasauna, jonka kokonaispinta-ala on enintään 20 m² (sisältää katetut kuistit) ja jonka harjakorkeus on enintään 3.5 m saa rakentaa vähintään 10 m päähän rantaviivasta.

Rantapaikalle saa, mikäli se maisemaan sopeutuu, rakentaa yhden puupintaisen lämpöeristämättömän venevajan rantaviivasta maalle päin. Venevajan rakennusala saa olla enintään 30 m² ja harjakorkeus enintään 2.5 m. Venevaja tulee sijoittaa pääty rantaviivaan päin.

Rakennuspaikan on oltava pinta-alaltaan vähintään 5000m². Pinta-alavaatimus ei koske tilaa, joka on aikaisemmin rakentamalla muodostettu rakennuspaikaksi. Jos jätevedet johdetaan keskitetysti jätevedenpuhdistamoon, on rakennuspaikan vähimmäiskoko 3000m².

Rakennuksen kosteudelle alttiit rakenteet (lattia) tulee olla Onkiveden rannalla vähintään korkeudella +86,75 m (N2000) ja muilla rannoilla vähintään 1 metri ylävesirajaa korkeammalla (säännösteltyjen vesistöjen yläraja + 1 m ja säännöstelemättömien vesistöjen yläraja HW1/50 + 1 m). Tulvaherkkien tai säännösteltyjen vesistöjen ylävesiraja tulee selvittää rakennushankkeeseen ryhtyvä ja se on esitettävä hankkeen suunnitelmissa.

Jätevesien käsittely ja jätehuolto

Jätevedet tulee käsitellä kunnan rakennusjärjestyksen, ympäristösuojelumääräysten sekä terveys- ja ympäristöviranomaisen ohjeiden mukaisesti. Rakennuslupa-asiakirjoihin on liitettävä jätevesien käsittelysuunnitelma tarvittavine maaperäselvityksineen. Ensisijaisesti jätevedet tulee liittää keskitettyyn jätevesijärjestelmään. Pohjavesialueella jätevedet on johdettava viemäriverkostoon tai pohjavesialueen ulkopuolelle.

Jätevesien käsittelytapaa valittaessa tulee huomioida rakennuspaikan maaperä sekä pinta-ala. Rakennusten sijoittumisessa tulee ottaa huomioon jätevesien asianmukaisen esikäsittelyn ja maaperäkäsittelypaikan järjestäminen rakennuspaikalla riittävän etäällä rantaviivasta ja naapuri kiinteistöistä.

Kiinteiden jätteiden keräyksessä ja käsittelyssä tulee noudattaa kunnan yleisiä jätehuoltomääräyksiä.

Hulevedet

9.5.2018

Uudet alueet tulee toteuttaa siten, että muodostuu mahdollisimman vähän pintoja, jotka estävät sadevesien imeytymiseen maaperään. Alueilla suositellaan säilytettäväksi tai istutettavaksi mahdollisimman paljon kasvillisuutta ja puuston peittämiä alueita.

Pohjavesialueella ei saa imeyttää likaisia hulevesiä.

Tiestö

Uusien rakennuspaikkojen pääsytiety tulisi johtaa ensisijaisesti olemassa olevien liittymien kautta maantielle. Vierekkäisten rakennuspaikkojen kulku tulisi tapahtua samasta liittymästä. Ennen rakennuslupien myöntämistä uutta liittymää tai liittymän käyttötarkoituksen muutosta varten on haettava lupa tienpitoviranomaisilta.

6 Vaikutusten arviointi

6.1 Yleistä

Vaikutusarviot on laadittu sen mukaisesti, että kaikki kaavassa osoitetut aluevaraukset tulevat toteutumaan.

Kaavaa laadittaessa on uusien aluevarausten sijoittamisella pyritty minimoimaan haitallisia vaikutuksia luontoon, rakennettuun ympäristöön ja ihmisiin.

6.2 Valtakunnallisten suunnittelutavoitteiden toteutuminen

Toimiva aluerakenne

Osayleiskaava tukee Lapinlahden kirkonkylän yhdyskuntarakenteen tasapainoista kehittämistä. Kehittäminen perustuu kirkonkylän vahvuuksiin ja olemassa olevaan rakenteeseen. Lapinlahti säilyy toimivana ja palvelutasoltaan hyvänä aluekeskukseksi.

Eheytävä yhdyskuntarakenne ja elinympäristön laatu

Osayleiskaava tukee taajaman sosiaalista ja kulttuurillista kestävyyttä.

Osayleiskaava tukee Lapinlahden kirkonkylän julkisten ja yksityisten palveluiden säilymistä ja luo niille kehittämisedellytyksiä ja taloudellista kestävyyttä.

Kaavan maankäyttöratkaisu hyödyntää ja eheyttää olemassa olevaa yhdyskuntarakennetta ja teknistä verkostoa. Uudet rakentamisalueet sijoittuvat olevan rakenteen välittömään läheisyyteen siten, että taajaman henkilöautoliikenteen tarve on mahdollisimman vähäinen. Kevyenliikenteen väylät on osoitettu siten, että palvelut ovat hyvin saavutettavissa asuinalueilta.

Osayleiskaavassa on varattu riittävästi erilaisia ja monipuolisia alueita elinkeinotoiminnan tarpeisiin olevan rakenteen sisällä ja välittömässä läheisyydessä.

9.5.2018

Osayleiskaavassa luodaan edellytykset toimivalle viheralueverkostolle ja niitä yhdistäville ulkoilu- ja kevyen liikenteen reiteille.

Uutta asuinrakentamista ei ole esitetty päätieverkon melualueelle tai tulva vaara-alueille.

Kulttuuri- ja luonnonperintö, virkistyskäyttö ja luonnonvarat

Kaavalla tuetaan kansallisen kulttuuriperinnön ja rakennusperinnön säilyttämistä.

Rakennussuojelullisesti ja -historiallisesti sekä kulttuurimaisemaltaan arvokkaimmat kohteet ja alueet on osoitettu säilyttävillä kaavamerkinnöillään. Kaavan toteuttaminen ei edellytä olevaa rakennuskannan purkamista. Avoimille peltoalueille ei ole osoitettu uutta rakentamista.

Arvokkaimmat luonto- ja maisemakohteet on jätetty rakentamisen ulkopuolelle ja ne on osoitettu asianmukaisin suojelumääräyksin ja kaavamerkinnöin.

Toimivat yhteysverkot ja energiahuolto

Osayleiskaavalla hyödynnetään olevaa tiestöä ja kevyen liikenteen verkostoa. Liikenteen yleinen turvallisuus ei huonone, koska uudet alueet ovat kevyenliikenteen verkoston ulottuvilla ja liikkuminen tapahtuu pääsääntöisesti yhdysteiden kautta taajaman keskustaan.

Oleva sähköverkosto on huomioitu kaavassa asianmukaisilla merkinnöillä.

6.3 Maakuntakaavan suunnittelutavoitteiden toteutuminen

Yleiskaava ei poikkea hyväksytyn maakuntakaavan tavoitteista tai aluevarauksista. Yleiskaava on maakuntakaavan mukainen.

6.4 Vaikutukset luontoon

Vaikutukset maa- ja kallioperään

Yleiskaavassa ei ole osoitettu uusia maa-aineksen ottoalueeseen, joten vaikutuksen maa- ja kallioperään tulevat rakentamisesta johtuvana kaivamisena ja kallion louhintana. Kaavan toteuttamisella ei ole merkittävää vaikutusta kallioperään.

Maaperän osalta merkittävimmät vaikutukset kohdistuvat uusien asuntoalueiden toteuttamiseen. Maaperältään alueet ovat moreeni, hietaa sekä hiekkamaita.

Rakentamisen aiheuttamia vaikutuksia voidaan vähentää hyvällä toteutussuunnittelulla.

Vaikutukset pinta- ja pohjaveteen

Haminamäen-Humpin pohjavesialueille on osoitettu uutta rakentamista, mikä lisää pohjaveden pilaantumisriskiä. Uutta toimintaa on osoitettu Humpintien varteen ja radan ja valtatieväliin.

Kaikki rakentaminen tulee liittää viemäriverkostoon ja alueelle ei tule osoittaa sellaista toimintaa josta aiheutuu merkittävää riskiä pohjaveden laadulle. Yleiskaavan

9.5.2018

määräys pohjaveden likaamis- ja muuttamiskiellosta antaa mahdollisuuden tarvittavien määräysten antamiselle.

Pohjavesialueella on kaksi olevaa polttonesteen jakeluasemaa. Kaavassa on keskustatoimintojen alueella sijoittuvalle asemalle osoitettu korvaavaa aluetta pohjoisen eritasoliittymän läheisyyteen. Matin ja Liisan asemalle ei ole voitu osoittaa korvaavaa aluetta. Kaava ratkaisu ei jakeluasemien osalta tuo muutossa pohjavesitilanteeseen tai lisää riskiä pohjaveden laatuun tai määrään muutoksille.

Koska valtaosa Lapinlahden kirkonkylän alueesta sijoittuu pohjavesialueella, on olemassa riski pohjaveden pilaantumiselle. Kaavaratkaisu ei oleellisesti lisää riskiä.

Hulevesien määrä lisääntyy, kun rakentamisalueet laajenevat, mikä lisää pintavesien kuormitusta. Ne hulevedet, jotka eivät ehdi imeytyä Vaikutukset ovat kuitenkin melko vähäiset pientaloalueilla, koska pintavaluntakerroin on pienempi kuin peltoalueilla. Rommeikonmäen alueella rakentaminen tulee metsäalueella osin voimassa olevan yleiskaavan mukaisesti.

Teollisuusalueilla hulevedet lisääntyvän. Lapinlahteen laskevalla pienvalluma-alueella B hulevedet lisääntyvät uuden teollisuusaluevarausten johdosta. Humpintien varteen osoitetut alueet myös lisäävät hulevesien määrää. Lisääntyvään hulevedet on mahdollista käsitellä, mitä varten hulevesien käsittelyyn liittyviä kohteita on osoitettu mm. Heinäahontien varteen Taskilanmäen alueelle sekä Hujalanlahden alueelle.

Yleiskaavaan on otettu myös yleismääräykset hulevesien hallinnasta.

Vaikutukset ilmaan ja ilmastoon

Kaavassa ei ole osoitettu uusia sellaisia toimintoja, joilla olisi suoraa vaikutusta alueen ilman laatuun tai ilmastoon. Uudet rakennuspaikat on sijoitettu mahdollisimman lähelle olevaa asutusta, jotta autoilu muodostuisi mahdollisimman vähäiseksi.

Työpaikka-alueiden toteutumisella ei ole suoraa vaikutusta ilman laatuun. Välillisiä vaikutuksia niillä voi olla, mikäli alueelle sijoittuu päästöjä aiheuttavaa tuotantoa.

Vaikutukset kasvillisuuteen ja eläimistöön

Luonto- ja maisemaselvityksessä todettujen uhanalaisten tai harvinaisten lajien esiintymispaikat, mahdollisten metsälakikohteiden tai paikallisesti arvokkaat pienialaiset luontokohteet on jätetty rakentamisalueiden ulkopuolelle.

Kaavan toteuttaminen ei vaaranna luonnon monimuotoisuuden säilymistä.

Rantavyöhykettä koskevissa asemakaavatöiden yhteydessä on syytä tehdä viitasammakko selvitys, jotta mahdolliset vaikutukset saadaan minimoitua.

9.5.2018

6.5 Vaikutukset rakennettuun ympäristöön

Vaikutukset nykyiseen yhdyskuntarakenteeseen

Lapinlahden kirkonkylän rakenne säilyy yhtenäisenä ja yleiskaava turvaa ympäröivän alueen kehittämisen jatkossa. Nykyisille palveluille luodaan kehittämisedellytykset nykyisillä sijaintipaikoillaan. Asuntojen uudisrakentaminen sijoittuu nykyisen rakenteen sisään tai reunalle. Teollisuusalueet on myös osoitettu nykyisen taajamarakenteen yhteyteen. Ainoastaan Nerkoonnientien alkuun on osoitettu pieni täydentävä asuinalue. Alueen koko ja oleva asutus sekä muu ympäröivä maankäyttö sekä infrastruktuuri huomioiden yhdyskuntarakenne ei oleellisesti haajannu.

Yleiskaavassa on osoitettu laajahkot keskustatoimintojen alueet, mikä mahdollistaa myös taajaman keskusta tiivistämisen.

Vaikutukset suunniteltuun maankäyttöön

Voimassa olevaan yleiskaavan verrattuna merkittävimmät muutokset tapahtuvat Savonjärven pohjoispuolella, Humpin alueella ja radan ja valtatie 5 varrella taajaman eteläosassa.

Yleiskaava merkittävimmät poikkeamat asemakaavasta:

- Keskusta laajat alueen merkitty keskustatoimintojen alueeksi.
- Haminamäen TY-alueen poistettu
- Tunnelitien ja Asematien risteyksen TT muutettu TP-alueeksi

Liikenneturvallisuus

Kaavaan osoitetut uudet asuinalueet ovat kevyenliikenteen reittien vaikutusalueella. Uusille asuntoalueille on sijoitettavissa noin 90 uutta pientaloasuntoa (noin 16 000 m²). Asumisen matkatuotosluvut alle 20 000 asukkaan kaupunkiseudulla, taajaman läheisyydessä on keskimäärin 4,25 matkaa/100 k-m², joista 59% tapahtuu henkilöautolla ja 39% kävellen tai polkupyörällä. Näin ollen päivittäinen henkilöautoliikenteen liikennesuorite kasvaisi uusien asuinalueen osalta n. 400 autolla/vrk ja kevytliikenne n. 260 matkalla/vrk.¹ Nykyinen katuverkosto kestää odotettavissa olevan liikenteen ja sen lisäyksen.

Uusia TP- ja T-alueita on osoitettu olevien työpaikka-alueiden välittömään läheisyyteen. Uusia alueita on osoitettu n. 70 ha. Teollisuus- ja varastointi alueilla matkatuotokset vaihtelevat mm. teollisuuden alasta ja toimipaikkojen määrästä riippuen. Esim. aluetehokkuudella $ea=0,15$ kerrosalaksi muodostuisi 105 000 k-m². (Kortteli- ja tonttitehokkuus tarkentuu asemakaavoituksen yhteydessä, nämä ovat pääasiassa suuremmat kuin aluetehokkuus). Työpaikkoja teollisuusalueella riippuen toimialasta on keskimäärin n. 0,9-1,2 / 100 k-m² eli uudelle alueelle olisi mahdollista syntyä n. 1000 uutta työpaikkaa. Työntekijöiden työssäkäynnin lisäksi matkatuotoksia syntyy alueelle suuntautuvista työasiointi- ja vierailumatkoista. Kävijöiden määrät vaihtelevat arkipäivinä 0,8-1,3 kävijää/työpaikka. Kävijöiden määrä uusilla alueilla vaihtelisi näin ollen 800 - 1300 välillä/arkipäivä, matka-

¹ Hanna Kalenoja, Kaisuliina Vihanti, Ville Voltti, Annu Korhonen ja Nina Karasmaa SUOMEN YMPÄRISTÖ 27 | 2008, Liikennetarpeen arviointi maankäytön suunnittelussa, YMPÄRISTÖMINISTERIÖ Helsinki (2008,s.33)

9.5.2018

tuotoksia syntyy tulo- ja menomatkoista eli uudella teollisuusalueella matka-tuotokset olisivat n. 1600 -2600 matkan välillä arkivuorokaudessa. Tavaraliikenteen käyntejä syntyy n 10-45 käyntiä/vrk/toimipaikka. ² Liikenne ohjautuu kolmelle eri alueelle.

Liiketurvallisuuden ja liikenteen sujuvuuden kannalta kriittinen paikka on Matin- ja Liisan aseman viereinen valtatie risteys. Valtatiellä on ryhmityskaistat pohjoiseen mentäessä vasemmalla ja etelään mentäessä molempiin suuntiin. Liiketurvallisuuden kannalta on ongelmallista se, että Humpin alueen maankäyttö lisää valtatie ylittävää liikennettä. Liittymän liikenneturvallisuuden parantamiseksi Humpintien liittymä on tarkoitettu sulkeksi ja kaavassa on osoitettu yhteystarvemmalla korvaavan yhteyden paikka.

Taajama-alueen olevilta asuinalueilta on turvalliset kevyen liikenteen yhteydet palvelujen äärelle sekä urheilu- ja virkistysalueille, ulkoilureitit tukevat kevyen liikenteen reittejä.

Kevyen liikenteen yhteystarpeet on osoitettu Varpaisjärventien, Allilahden/Pitkämäentien varteen ja Heinäahontien varteen. Asemakaava-alueella uusi yhdystarve on osoitettu Eemil Halosentielle. Näiltä osin liikenneturvallisuus parane kevyenliikenteen yhteyden myötä.

Uusi asuinalue ja uusi teollisuusalue kytkeytyvät olevaan tiestöön ja olevaan tai uutena osoitettuun kevyenliikenteen verkkoon, ja nämä kestävät odotettavissa olevan liikennemäärien kasvun.

Vaikutukset rakennuskantaan ja kulttuuriperintöön

Kaavan toteuttaminen ei edellytä olemassa olevan rakennuskannan ja muun infrastruktuurin purkamista.

Rakennussuojelullisesti tai -historiallisesti arvokkaat, kunnostettavissa olevat kohteet sekä kulttuurimaisemaltaan arvokkaat kohteet ja alueet on huomioitu asianmukaisilla, säilyttävillä kaavamerkinnöillä. Vanha meijerirakennus on osoitettu selvitysalueeksi. Meijerin suojelun mahdollisuus ja tarve selvitetään tarkemmin asemakaavalla.

Maisemallisesti arvokkailla maatalousalueilla mahdollinen rakentaminen on ohjattu reuna-alueille tai olevien rakennusten yhteyteen. Maiseman kannalta merkittävimmät yhtenäiset peltoalueet on osoitettu MT-merkinnällä, joka turvaa maankäyttömuodon säilymisen maatalouskäytössä.

Vaikutukset luonnonmaisemaan

Merkittävimmät maisema-alueet on osoitettu MY-merkinnällä. Kaavalla ei ole vaikutusta luonnonmaisemaan, koska uusia alueita ei ole osoitettu arvokkaille alueille. Uudet rantarakennuspaikat on sijoitettu siten, että ne eivät vaaranna maisema-arvoja, rakentamisen tulee huomioida rakennusjärjestyksen määräykset rakennusten etäisyyksissä rantaviivasta.

² Hanna Kalenoja, Kaisuliina Vihanti, Ville Voltti, Annu Korhonen ja Nina Karasmaa SUOMEN YMPÄRISTÖ 27 | 2008, Liikennetarpeen arviointi maankäytön suunnittelussa, YMPÄRISTÖMINISTERIÖ Helsinki (2008,s.36)

9.5.2018

6.6 Vaikutukset sosiaaliseen ympäristöön

Sosiaaliset vaikutukset

Omakotivaltaisen uudisrakentamisen suosiminen tuo uudelle alueelle erityisesti lapsiperheitä. Uusien perheiden sijoittuminen taajamaan säilyttää alueen väestöpohjaa ja turvaa palvelujen säilymistä ja kehittämistä kirkonkylällä. Asuinrakentamisen vuotuinen määrä on taajamassa ja sen ympäristössä ennustettu olevan vähäistä, viimevuosina väestömäärä kaava-alueella on vähentynyt. Näin ollen uusien palveluiden rakentamiselle ei ole suurta painetta.

Uusi teollisuusalue mahdollistaa uusien työpaikkojen syntymisen kirkonkylän läheisyyteen.

Vaikutukset viihtyvyyteen

Lapinlahden taajaman yleisilme säilyy edelleen. Asemakaava-alueen maankäyttöön ei ole tehty oleellisia muutoksia. Uusi teollisuusalue pienentää osaltaan virkistykseen soveltuvaa Taskilanmäen metsäaluetta. Vaikutus virkistysalueisiin jää kuitenkin vähäiseksi, koska ympäristössä on riittävästi virkistysmahdollistavaa aluetta ja läheinen kallionlouhinta on heikentänyt alueen virkistysarvoa merkittävästi.

Olevat reitistöt on voitu säilyttää entisellään, urheilu ja virkistysalueisiin ei myöskään ole tehty muutoksia.

Olevien viheralueiden hoitaminen ja kunnossapito lisäävät alueen viihtyisyyttä.

Vaikutukset terveyteen

Uusi asuinalue on osoitettu siten, että se eivät sijoitu melualueelle.

Kaavassa on osoitettu uusia työpaikka- ja teollisuusalueita, jotka sijaintinsa puolesta eivät aiheuta lisää häiriötä asumiselle. Uutta aluetta lähimpänä olevat asuinalueet ovat jo entuudestaan lähempänä muuta teollisuusaluetta. Rakennus- ja ympäristölupien yhteydessä tulee huolehtia siitä, että teollisuudesta ei ole haittaa terveydelle.

Taloudelliset vaikutukset

Uusien asuinalueen kaavoittaminen sekä vesihuollon ja tiestön rakentaminen edellyttää kunnan taloudellisia panostuksia. Alueiden tuntumassa on vesihuoltoverkosto olemassa. Uudet teollisuusalueet on osoitettu olemassa olevan kunnallistekniikan välittömään läheisyyteen.

Tarkemmat kustannukset ja niiden ajoitus selviää vasta toteutussuunnittelun yhteydessä. Uudet alueet sijoittuvat olemassa olevan rakenteen läheisyyteen, minkä ansiosta kytkentäkustannukset ovat kohtuulliset.

9.5.2018

7 Toteuttaminen

7.1 Rakentaminen osayleiskaava-alueella

7.1.1 Rakentaminen asemakaavoitettavalla alueella

Rakentaminen asemakaavoitettavalla alueella tapahtuu olemassa olevan asemakaavan tai laadittavien uusien asemakaavojen perusteella.

Uusien AP- ja T- alueiden toteuttaminen vaatii asemakaavat.

Yksityisten omistamien alueiden toteutuksesta kunnan kannattaa käyttää kaavoitus sopimusta, jossa sovitaan toteuttamisesta aiheutuvien kulujen ja hyötyjen jako.

Jo asemakaavoitettuja alueita on hyvä tiivistää ja rakentaa ennen uuden alueen käyttöönottamista.

7.1.2 Rakentaminen lievealueilla

Taajaman lievealueella rakentaminen jäänee keskimäärin 1- 2 omakotitaloon vuodessa. Uusien rakennuspaikkojen rakennuslupa vaatii ensin suunnittelutarveratkaisun.

Muilta osin kaava-alueella noudatetaan kunnan rakennusjärjestyksen rakentamista koskevia määräyksiä. Näitä ovat mm. etäisyyismääräykset rantaviivasta sekä maanteistä.

Ranta-alueelle rakennettaessa tarvitaan kunnanhallituksen poikkeuslupa.

7.2 Yhdyskuntatekniikka

Vesihuoltolain 5 §:n mukaisessa vesihuollon kehittämissuunnitelmassa kunta määrittelee vesi- ja viemärlaitoksen toiminta-alueen. Lapinlahden kunnassa tämä suunnitelma on laadittu. Toiminta-alueella kaikkien uusien kiinteistöjen ja vanhojen kiinteistöjen tulee liittyä rakennettavaan viemäriverkkoon.

Kaava-alueella olevaa vesi- ja jätevesiverkostoa tullaan laajentamaan tarpeen mukaan rakentamisen edistyttyä.

Alueen sähkö- ja televerkon rakentamisesta huolehtivat alueelliset yhtiöt. Alueen sähköverkkoa joudutaan laajentamaan tarvittaessa rakentamisen laajentumisen mukana.

9.5.2018

8 Suunnitteluvaiheet ja osallistuminen

8.1 Vireille tulo

Päätös aloituksesta on tehty KH 1.2.2016 §19.

Kaavaprosessi lähti vireille alkuvuodesta 2016. Aloitusvaiheen viranomaisneuvottelu pidettiin 25.2.2016.

Maastokäynnit alueella tehtiin keväällä ja kesällä 2016. Maaomistajien informaatiotilaisuus pidettiin 12.5.2016.

Osallistumis- ja arviointisuunnitelma on ollut julkisesti nähtävillä 6.6 – 8.7.2016 välisenä aikana.

Ympäristölautakunta, pelastuspalvelulautakunta, sivistyslautakunta, Ylä-Savon maaseutupalvelut, Pohjois-Savon ELY-keskus, Fingrid Oyj, Kuopion kulttuurihistoriallinen museo, Lapinlahden vammaisneuvosto, Kaskikuusen Omakotiyhdistys ry, Terveempi Onkivesi ry, Pohjois-Savon luonnonsuojelupiiri ry antoivat lausunnon OAS:ta. Lausunnoissa

OAS:ta saatiin kolme kannanottoa. Kannanotoissa ei ollut huomautettavaa itse OAS:aan.

Kaavaluonnoksen on huomioitu lausunnossa ja kannanotoissa esille tulleet asiat siinä laajuudessa kuin kaavan tavoitteet ovat sen mahdollistaneet.

8.2 Valmistelu- ja luonnosvaihe

Alustava luonnos valmistui alkuvuodesta 2017.

Tekninen lautakunta käsitteli luonnosta kokouksessaan 23.3.2017 ja päätti, että Lapinlahden ja Heinäahontien välinen uusi AP-alue muutetaan MT-1 alueeksi ja kaavaluonnos laitetaan nähtäville.

Osayleiskaavaluonnos oli nähtävillä 27.3. – 28.4.2017 välisen ajan.

Kaavaluonnoksesta on muutettu saadun palautteen, tehtyjen täydentävien selvitysten sekä neuvottelujen perusteella mm. seuraavasti:

- Lisätty selvitysalue vanhan meijerin alueelle.
- Mylly osoitettu suojeltavaksi rakennukseksi.
- Lisätty luonnonsuojelualue Haatainiemen lahteen.
- Osoitettu pohjavesialueen lähi- ja kaukosuoja-alueet.
- Lisätty kevyenliikenteen yhteystarve Varpaisjärventien varteen.
- Lisätty huoltoasemamerkinnot pohjoisen eritasoliittyyvä läheisyyteen.
- Osoitettu kaksi PIMA-kohdetta saa -merkinnällä.
- Lisätty yhteysmerkintä Humpintien ja vt 5. välille.
- Korjattu ja täydennetty kaavakarttaa ja -selostusta.

Kaava-ehdotus valmistui alkuvuodesta 2018.

9.5.2018

8.3 Ehdotusvaihe

Kaavaehdotus oli nähtävillä 19.2. – 21.3.2018 välisen ajan. Kaavaehdotuksesta saatiin 9 lausuntoa sekä 5 muistutusta.

Kaavaehdotusta on muutettu saadun palautteen, tehtyjen täydentävien selvitysten sekä neuvottelujen perusteella mm. seuraavasti:

- 110 ja 400 kV voimajohtovaraus on muutettu merkittävästi parannettavaksi voimajohdoksi.
- LR- ja LH-1-alueiden kaavamääräyksiä on tarkennettu.
- Entisen terveystalon SR-2 merkintä poistettu.
- Yleismääräyksiä hulevesien osalta on muutettu.
- Osoitettu yksi oleva heleveden viivästysalue.
- Osoitettu perustettu luonnonsuojelualue sekä SL-alueen määräystä on muokattu.
- Pohjavesialueen rajausta on tarkennettu.
- Osoitettu kaksi olevaa rakennuspaikkaa sekä laajennettu yhtä.
- Kaavaselostusta on korjattu ja täydennetty.

Kuopiossa 9.5.2018

FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy

Timo Leskinen
aluepäällikkö, DI

Leskinen Timo

17.11.2017

**LAPINLAHDEN KUNTA
LAPINLAHDEN KIRKONKYLÄN OSAYLEISKAAVA**

Luonnosvaiheen neuvottelu

Aika 16.11.2017 klo 13.00 – 15.10

Paikka Pohjois-Savon ELY-keskus

Läsnä	Eija Kinnunen Kati Matilainen Raimo Kaikkonen Eeva Pehkonen Antti Lammi Tapio Laitinen Mikko Rummukainen Eero Mykkänen Helena Tukiainen Raimo Haverinen Päivi Lamberg Timo Leskinen	Pohjois-Savon ELY-keskus Pohjois-Savon ELY-keskus Pohjois-Savon ELY-keskus Pohjois-Savon ELY-keskus Pohjois-Savon ELY-keskus Kuopion kulttuurihistoriallinen museo Pohjois-Savon liitto Lapinlahden kunta Lapinlahden kunta Lapinlahden kunta Lapinlahden kunta FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy
--------------	--	--

1 Avaus ja järjestäytyminen

Eija Kinnunen avasi neuvottelu. Avaaja toimi puheenjohtajana ja muistion laatii Timo Leskinen

2 Projektin tilanne

Todettiin, että luonnos on ollut nähtävillä ja palaute on käsitelty alustavasti kunnassa. Myllyn ja vanhan meijerin RHS:t sekä pohjavesiselvitys ovat valmistuneet.

3 Laaditut selvitykset
Pohjavesiselvitys

Todettiin, että pohjavesialue on laajentunut huomattavasti entisestään ja kaavaan pohjavesi rajataan tehdyn selvityksen mukaisesti.

RHS

Todettiin, että selvitykset ovat asialliset.

Molemmat rakennukset ovat arvokkaita ja niiden soisi säilyä. Myllyn koneisto on myös arvokas.

Kunnan edustajat totesivat, että kunnalla ei ole resursseja kunnostaa tiloja, joihin ei ole tiedossa sellaista käyttäjää, joka maksiasi käypää vuokraa. Erityisesti meijeri kaipaa kiireellistä kunnostusta.

4 Lausuntojen käsittely

Keskustelussa todettiin lausuntojen osalta täydennyksenä vastineeseen seuraavaa:

Savon Voima OYJ

Pohjavesialueelle ei tule osoittaa lämpövoimalaitokselle aluetta.

Liikennevirasto

Ratapihalle ei saa varastoida edes väliaikaisesti öljyä ja muista kemikaaleja ja ratapihan melu tulee huomioida selostuksessa.

Yrittäjät:

Matin ja Liisan kohdalla liikennemäärät ovat tällä hetkellä 6800 kvl ja 2030 ennusteen mukaan 8500 kvl.

Matin ja Liisan risteykseen ei ole tulossa eritasoliittymää. Humpintien ja valtatie väliin voidaan osoittaa yhteystarvemerkinä.

Heinäahontien 60 km/h rajoitusta joudutaan siirtämään itää, jos suunniteltu rakentaminen toteutuu.

Ylä-Savon vesi:

Lisätään yleismääräykseen, että teollisuusalueiden ja työpaikka-alueiden piha-alueiden hulevedet tulee ohjata pohjavesialueen ulkopuolelle.

Siilinjärven ympäristöterveyspalvelut:

Helevesiselvityksen tuloksia tulee kirjata selostukseen.

Kuopion Kulttuurihistoriallinen museo

Museon kannalta esisijainen vaihtoehto on Myllyn ja vanhan meijerin osoittaminen suojelukohteeksi. Alueen voi myös osoittaa selvitysalueeksi. Myllyn ja vanha meijerin suojelu ja niiden mahdollinen tuleva käyttö ratkaistaan asemakaavalla.

Pohjois-Savon ELY-keskus

AP-1 -alueiden rajauksia voisi supistaa siten, että ne käsittävät olevat rakennuspakat.

Todettiin, että merkitään lintutornin pohjoispuoleinen lahti SL-alueeksi.

Humpinsuon luo-alueen laajentamista ja Rommeikonmäen kallioalueiden osoittamista luo-alueeksi tulee vielä tutkia.

Vesioikeuden mukainen suojavyöhyke tulee osoittaa kaavassa.

Pohjavesialueen laajentumisen johdosta aiheutuvat riskit ja vaikutukset tulee kirjata selostukseen.

Matin ja Liisan huoltamon ja ABC-kylmäaseman korvaavaa paikkaa tulee etsiä.

Juhani Ahon tien ja Väärnin Pappilan PIMA-kohteet tulee osoittaa, koska MATTI rekisterissä maankäyttörajoite merkintä. Vanhan kaa-topaikan (Haminämäki) osoittamista tulee selvittää.

Yleismääräykseen tulee lisätä suunnittelutarveratkaisuun liittyvä MRL:n pykälän numero (16 §).

5 Muistutusten käsittely

Todettiin saadut muistutukset.

6 Jatkotoimet

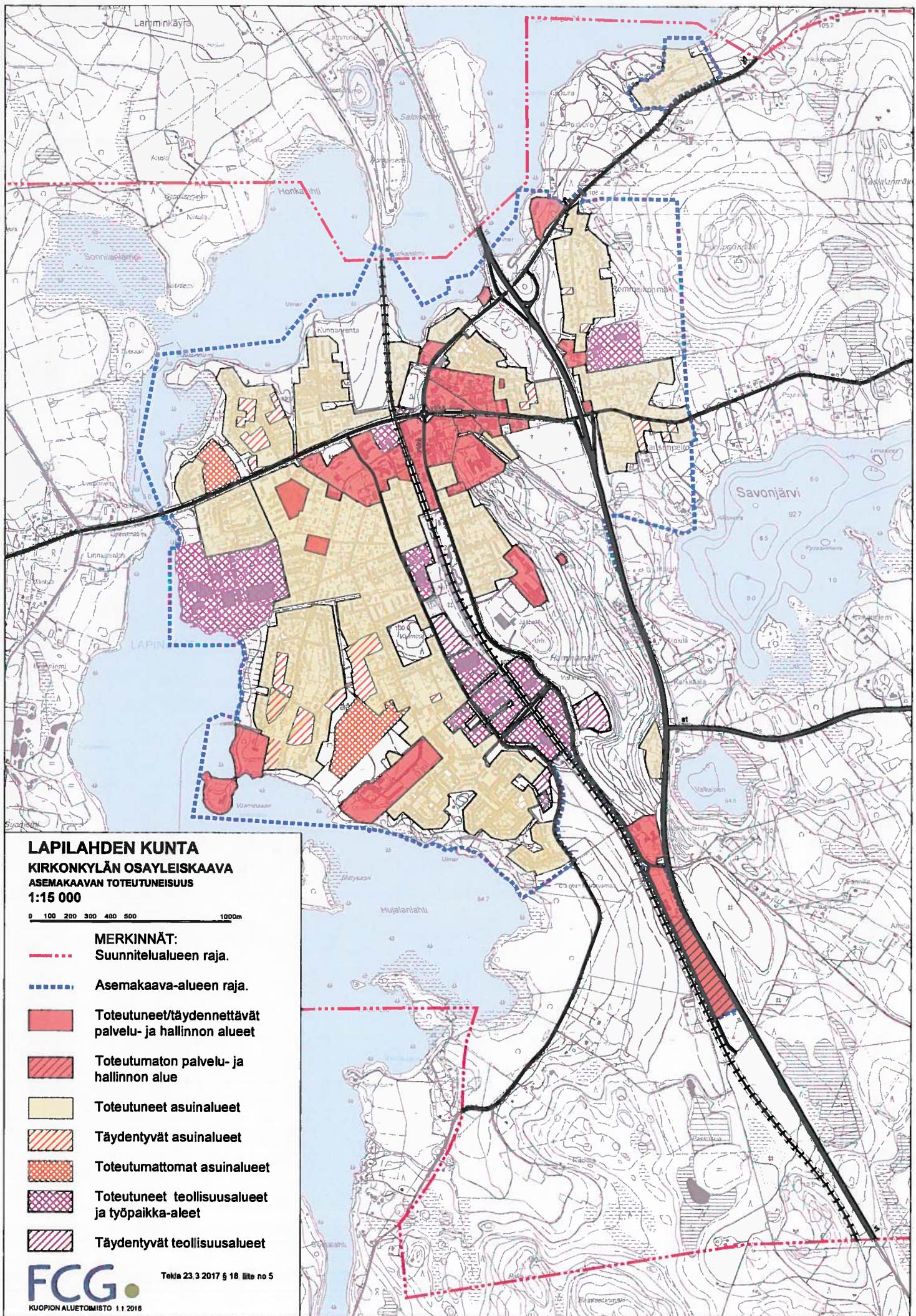
Sovittiin, että ehdotusvaiheen palaveristä sovitaan myöhemmin.

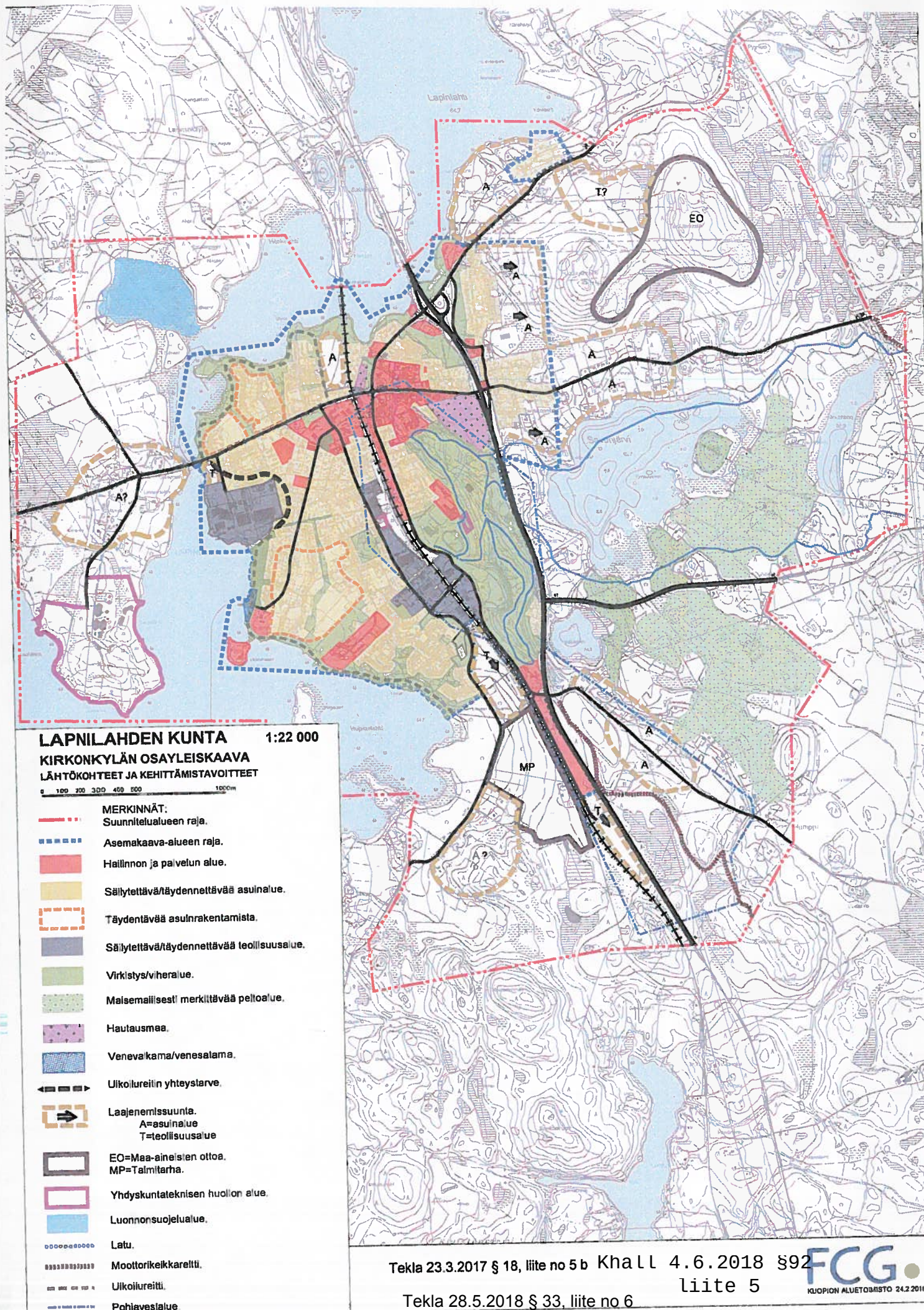
6 Neuvottelun päättäminen

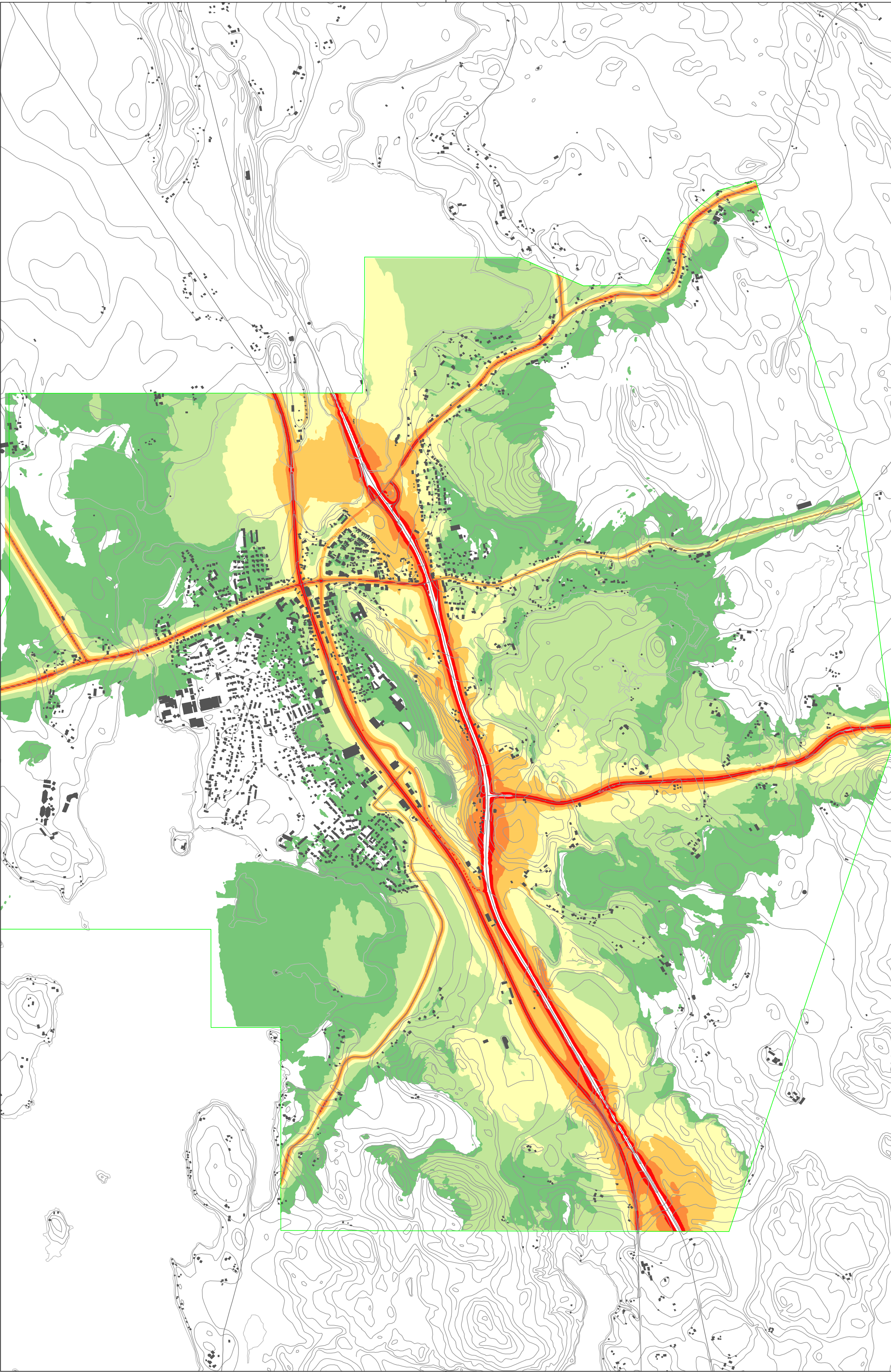
Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 15.05

Muistion laatija

Timo Leskinen

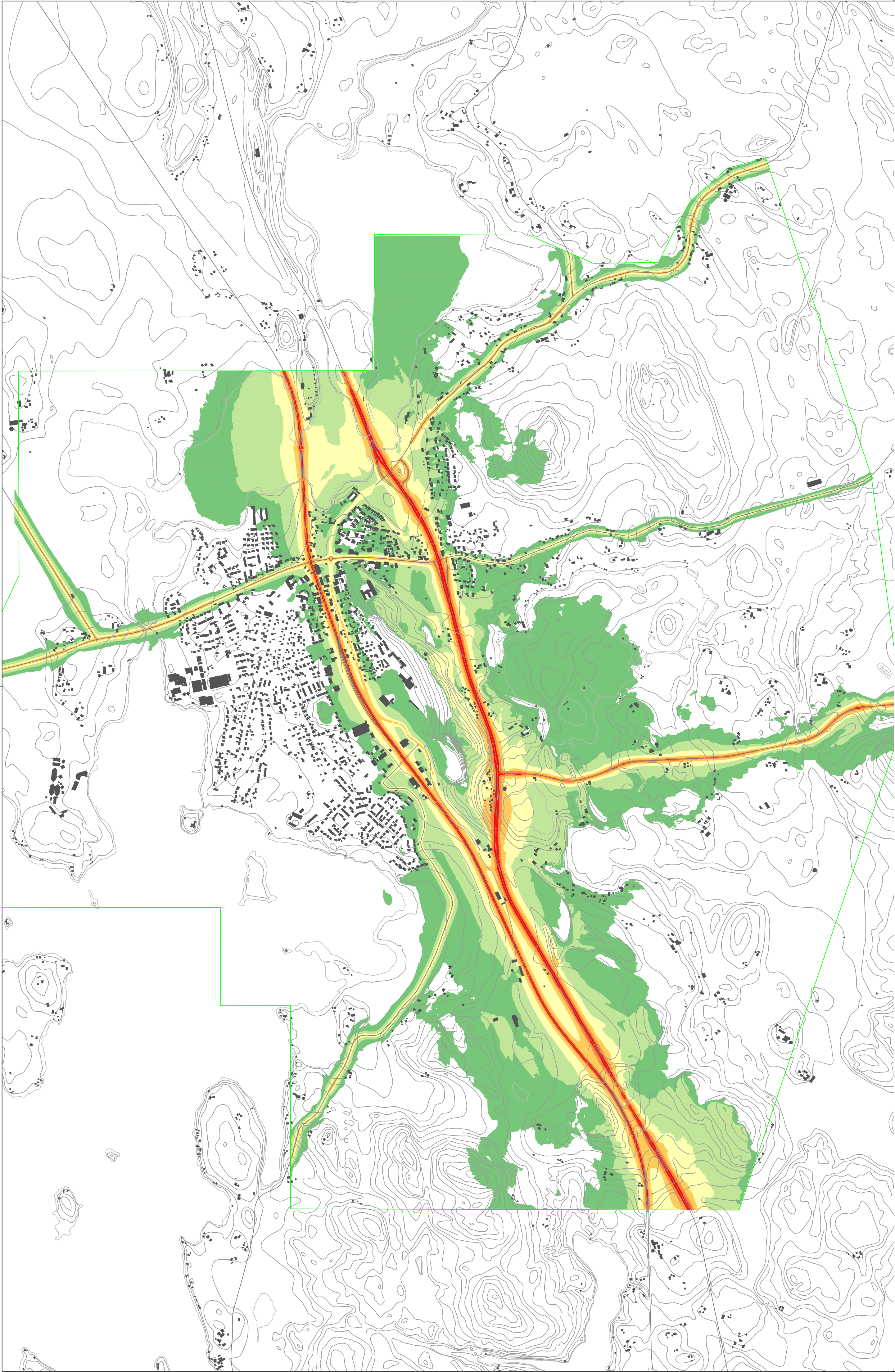

KESKIÄÄNITASO
L_{Aeq}, klo 7 - 22 [dB]

65 ->
60 - 65
55 - 60
50 - 55
45 - 50
40 - 45

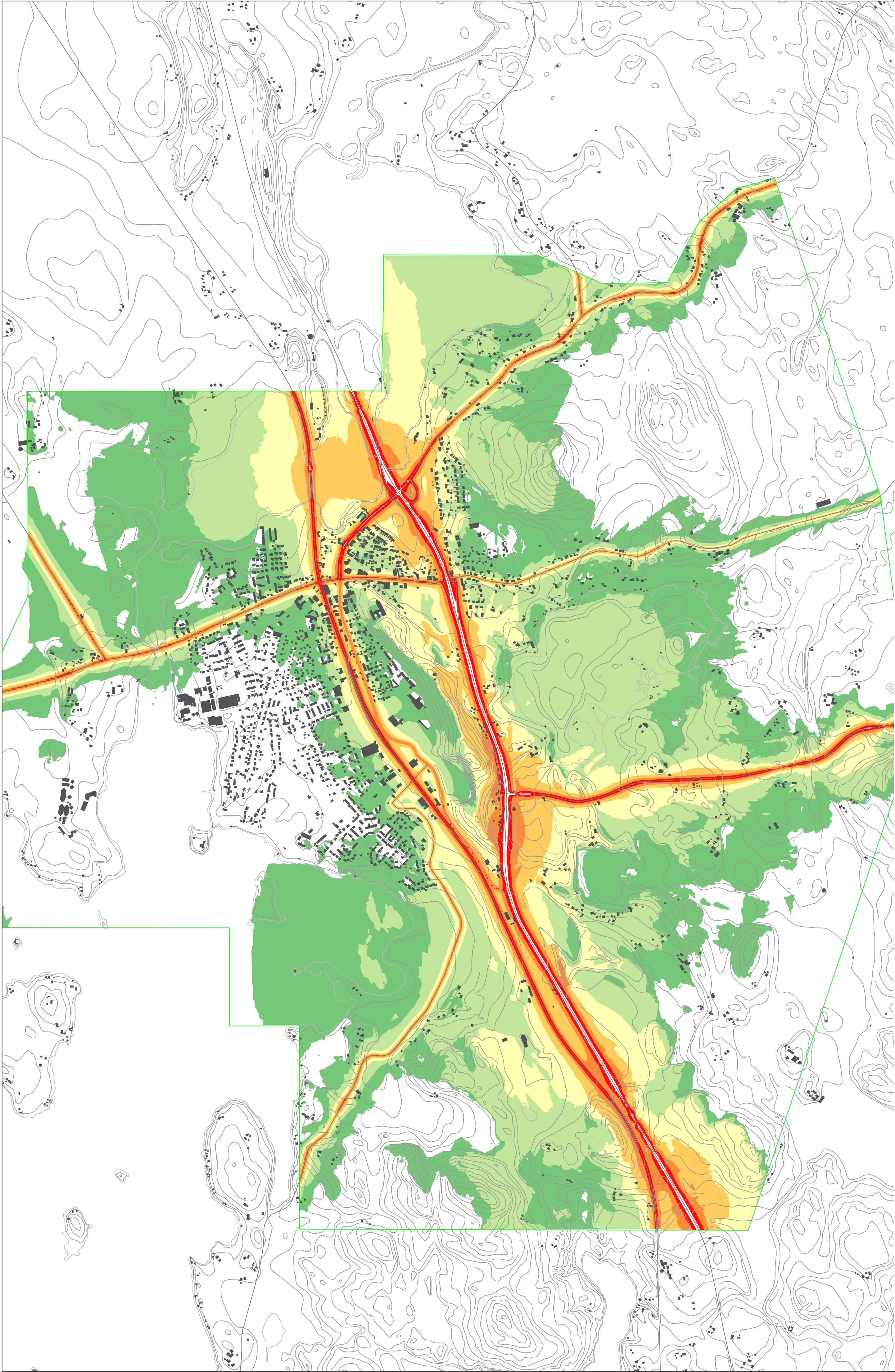
Rakennuskohde Lapinlahden kunta Kirkonkylän osayleiskaava Meluselvitys Lapinlahti	Pirustuksen sisältö Melukartta Päiväajan A-taajuuspainotettu keskiäänitaso ennustetilanteessa 2030		Mittakaavat 1:16000
	Suunnitteluala, työnumero ja piirustuksen numero AKU P28556 LIITE 3		Muutos
FCG FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy Mikrokatu 1, PL 1199, 70211 Kuopio Puh. 0104090 www.fcg.fi	Päiväys 20.5.2016 Pääsuunn. Tomi Puustinen Hyv. Timo Leskinen		
	Suunn./Piirt. Erja Eskelinen Tarkastaja Yhteyshenkilö Timo Leskinen		A S

KESKIÄÄNITASO
L_{Aeq}, klo 7 - 22 [dB]

65 ->
60 - 65
55 - 60
50 - 55
45 - 50
40 - 45

Rakennuskohde Lapinlahden kunta Kirkonkylän osayleiskaava Meluselvitys Lapinlahti		Pirustuksen sisältö Melukartta Yöajan A-taajuuspainotettu keskiäänitaso ennustetilanteessa 2030		Mittakaavat 1:16000
FCG FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy Mikrokatu 1, PL 1199, 70211 Kuopio Puh. 0104090 www.fcg.fi		Suunnitteluala, työnnumero ja piirustuksen numero AKU P28556 LIITE 4		Muutos
Päiväys 20.5.2016 Pääsuunn. Tomi Puustinen Hyv. Timo Leskinen		Suunn./Piirt. Erja Eskelinen Tarkastaja Yhteyshenkilö Timo Leskinen		A S

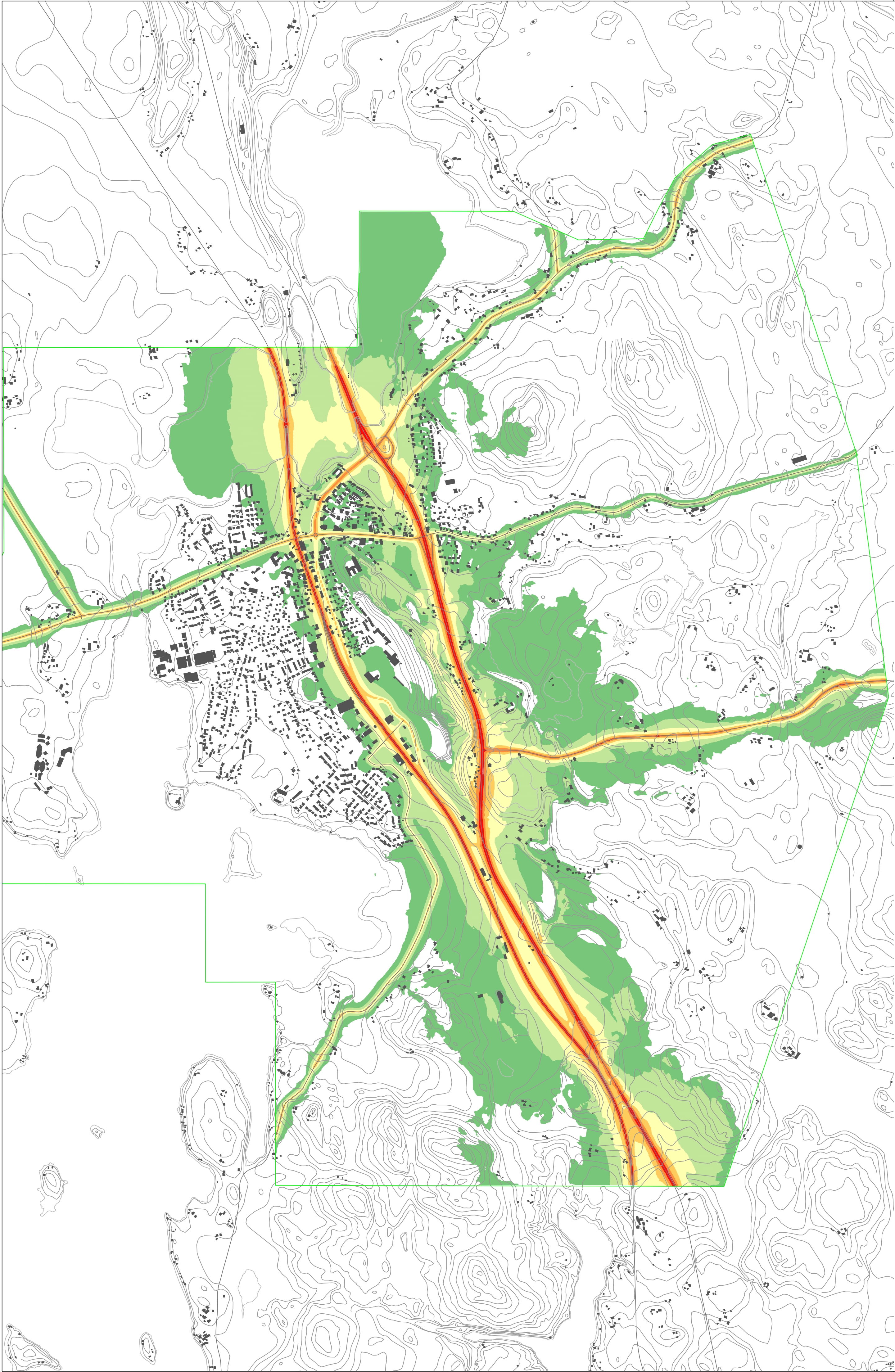

Tekla 28.5.2018 § 33, liite no 7

KESKIÄÄNITASO
L_{Aeq}, klo 7 - 22 [dB]

65 ->
60 - 65
55 - 60
50 - 55
45 - 50
40 - 45

Rakennuskohde Lapinlahden kunta Kirkonkylän osayleiskaava Meluselvitys Lapinlahti		Pirustuksen sisältö Melukartta Päiväajan A-taajuuspainotettu keskiäänitaso nykytilanteessa		Mittakaavat 1:16000
		FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy Mikrokatu 1, PL 1199, 70211 Kuopio Puh. 0104090 www.fcg.fi		Muutos
Päiväys 20.5.2016 Pääsuunn. Tomi Puustinen Hyv. Timo Leskinen		Suunniteluuala, työnnumero ja piirustuksen numero AKU P28556 LIITE 1 Tiedosto		
		Suunn./Piirt. Erja Eskelinen Tarkastaja Yhteyshenkilö Timo Leskinen		A S

KESKIÄÄNITASO
L_{Aeq}, klo 7 - 22 [dB]

65 ->
60 - 65
55 - 60
50 - 55
45 - 50
40 - 45

Rakennuskohde Lapinlahden kunta Kirkonkylän osayleiskaava Meluselvitys Lapinlahti		Pirustuksen sisältö Melukartta Yöajan A-taajuuspainotettu keskiäänitaso nykytilanteessa		Mittakaavat 1:16000
 FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy Mikrokatu 1, PL 1199, 70211 Kuopio Puh. 0104090 www.fcg.fi		Suunnitteluala, työnnumero ja piirustuksen numero AKU P28556 LIITE 2		Muutos
Päiväys 20.5.2016 Pääsuunn. Tomi Puustinen Hyv. Timo Leskinen		Suunn./Piirt. Erja Eskelinen Tarkastaja Yhteyshenkilö Timo Leskinen		A S

LAPINLAHDEN KUNTA

Lapinlahden kirkonkylän osayleiskaavan päivittäminen

Luontoselvitys

Tekla 28.5.2018 § 33, liite no 9

Khall 4.6.2018 § 92 liite 7

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO	1
2	SELVITYSALUE	2
3	AINEISTO JA MENETELMÄT	3
3.1	Yleistä	3
4	SELVITYSALUEEN LUONNONOLOLOT	6
4.1	Kallio- ja maaperä	6
4.2	Maisema	8
4.3	Vesistöt	10
4.3.1	Pohjavedet	10
4.3.2	Pintavedet	11
4.4	Kasvillisuus ja luontotyypit	11
4.5	Eläimistö	12
4.6	Erityisesti suojeltavat lajit	13
4.7	Uhanalaiset ja silmälläpidettävät lajit	13
4.8	Luonto- ja lintudirektiivilajit	13
4.8.1	Luontodirektiivin liitteen IV(a) lajit	13
4.8.2	Lintudirektiivin liitteen I lajit	15
4.9	Uhanalaiset luontotyypit	15
5	ARVOKKAAT LUONTOKOhteet	15
5.1	Natura 2000-alueet	15
5.2	Suojeluohjelmien alueet	15
5.3	Luonnonsuojelualueet	15
5.4	Kaavojen suojeluvaraukset	15
5.4.1	Pohjois-Savon maakuntakaava 2030	15
5.4.2	Yleiskaavat	17
5.5	Linnustollisesti arvokkaat kohteet	21
5.5.1	IBA ja FINIBA -alueet	21
5.5.2	MAALI -alueet	21
5.6	Arvokkaat harju-, moreenimuodostumat ja kalliosuojelukohdet	21
5.7	Arvokkaat tuuli- ja rantakerrostumat	22
5.8	Muut arvokkaat luontokohteet	22
6	Ekologinen verkosto	36
7	Lähteet	38

Kärkkäinen Jari

12.1.2017

Paikkatietoaineistot:

Ilmakuva, korkokuva- ja pohjakartta © Maanmittauslaitos 2016

Maa- ja kallioperä © GTK 2016

Kasvupaikat © LUKE 2016

Ympäristöhallinnon paikkatieto © Avoin tieto 2016

Valokuvat © FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy; Jari Kärkkäinen

Liitekartta: Arvokkaat luontokohteet ja liito-orava-alueet

12.1.2017

Lapinlahden kirkonkylän osayleiskaavan päivittäminen

1 JOHDANTO

Tämä luontoselvitys on laadittu Lapinlahden kirkonkylän osayleiskaavan päivittämistä varten. Osayleiskaava laaditaan Lapinlahden kuntaan, kirkonkylän alueelle ja sen lähiympäristöön. Yleiskaava laaditaan maankäyttö- ja rakennuslain mukaisena oikeusvaikutteisena yleiskaavana, jota käytetään pohjana alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa.

Luontoselvitys on laadittu maankäyttö- ja rakennuslain (1999/132) kaavalle asettamien sisältövaatimusten mukaisella tarkkuudella ja sen tavoitteena on paikantaa arvokkaat luontokohteet, jotka ovat joko lainsäädännöllä määritelty tai muutoin alueellisesti edustavia sekä selvittää uhanalaisen tai alueellisesti muutoin huomionarvoisen lajiston esiintymiä ja esiintymisedellytyksiä riittävällä tarkkuudella. Selvitysraportissa on kuvailtu alueen luonnon yleis- ja erityispiirteet. Selvitysalueelle sijoittuvat arvokkaat luontokohteet ja arvokkaan lajiston esiintymät on esitetty kartoilla, kuvailtu sekä arvotettu. Vaikutuksia kohteille ja lajistolle arvioidaan erikseen kaavaselostuksessa.

Inventoinnin tavoitteena oli saada kattava kuva kaava-alueen merkittävistä luontoarvoista. Työ perustuu kasvillisuus-, luontotyyppi- ja liito-oravakartoitukseen.

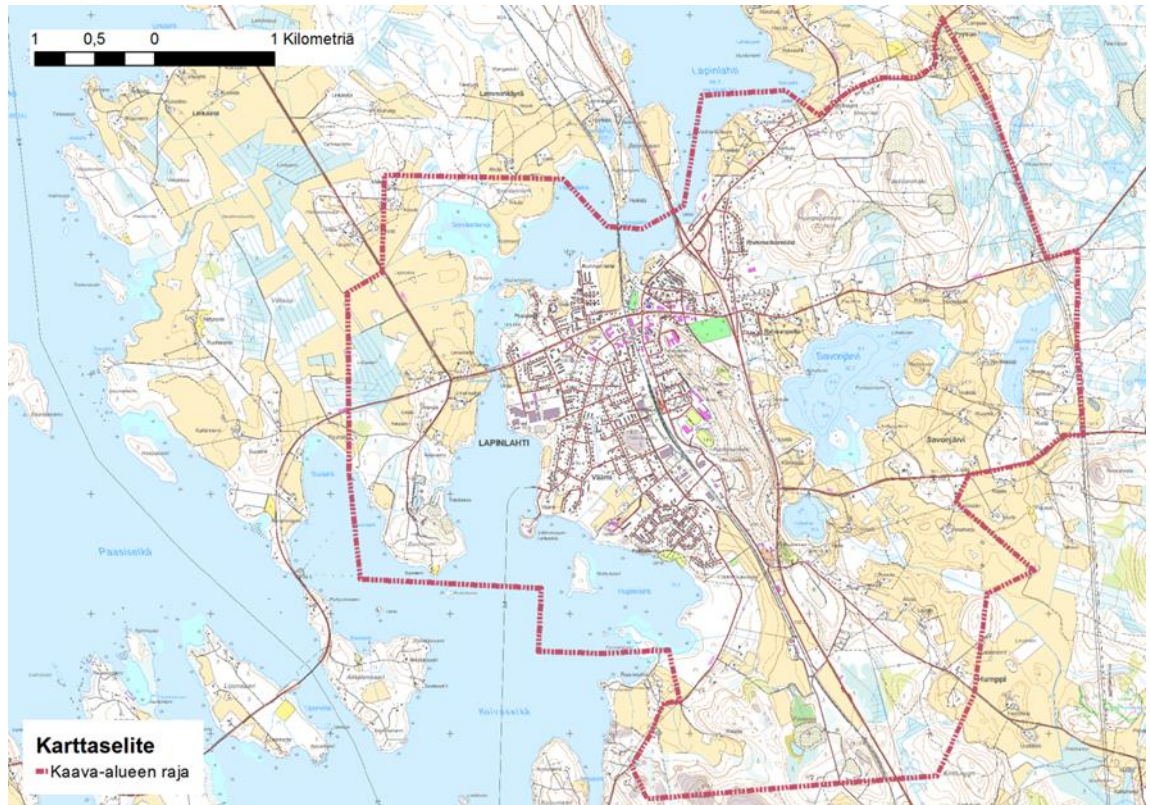
Luontoselvityksen on laatinut FM, biologi Jari Kärkkäinen FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy:n Kuopion aluetoimistosta.

12.1.2017

2 SELVITYSALUE

2.1 Selvitysalueen sijainti

Yleiskaava-alue sijaitsee Ylä-Savossa Lapinlahden kirkonkylän ja sen ympäristön alueella. Kaava-alueen raja on esitetty kuvassa 1.

Kuva 1. Selvitysalue.

2.2 Nykyinen maankäyttö

Keskeinen osa alueesta on kirkonkylän taajama-alue, joka sijaitsee Asematien ja Linnansalmentien risteysalueella, josta se levittäytyy pohjois-etelä suunnassa Honkalahden ja Hurjanlahden väliin. Pohjoisessa taajama ulottuu Kunnanrantaan Honkasalmen eteläpuolelle. Asuntoalueet ovat rivi- ja pientalovaltaisia. Pieni osa asutuksesta sijoittuu Lapinlahden rannalle, Rommeikonmäen ja Savonjärven pohjoisrannalle. Taajamaa ympäröivillä reuna-alueilla asutus on haja-asutusta. Keskusta-alueen länsipuolella sijaitsee Linnansalmi, jonka rannalla on Valion meijeri- ja juustolan tehdasalueet. Alueen läpi menee valtatie 5 ja rautatie. Suonniemessä on jäteveden puhdistamo.

Linnasalmen ja Savonjärven ympäristössä maisemaa leimaa laajat pellot ja asutus on keskittynyt peltoalueiden reunalle. Metsät ovat vallitsevina alueen kaakkoisosalla Taskilanmäellä ja Huoripojanmäellä sekä eteläosalla Kinttuvuoren ja Palovuoren pohjoispuolella (kuva 2).

12.1.2017

Kuva 2. Ilmakuva alueesta.

3 AINEISTO JA MENETELMÄT

3.1 Yleistä

Maastotöiden tueksi selvitettiin kaavoitettavan alueen ja sen lähistön tiedossa oleva uhanalaisten lajien paikkatietoaineisto ympäristöhallinnon uhanalaisrekisteristä (Hertta *Eliölajit* -tietokanta, Suomen ympäristökeskus, irrotusajankohta 29.4.2016). Lisäksi luontoselvityksessä on hyödynnetty erityisesti seuraavia aineistoja ja tietolähteitä maastaselvitysten pohjatiedoiksi sekä selvitysten täydentämiseksi:

- Maanmittauslaitoksen kartta- ja ilmakuva-aineistot (<https://tiedostopalvelu.maanmittauslaitos.fi>)
- GTK:n maa- ja kallioperäaineistot (<http://hakku.gtk.fi>)
- Ympäristöhallinnon paikkatieto (<http://www.syke.fi/avointieto>)
- Suoniemi, Kirkonkylän osayleiskaavan muutos. Luonto-, maisema- ja liito-oravaselvitys (FCG Finnish Consulting Group Oy 2010)
- Puustellin alueen asemakaava. Luonto- ja maisemaselvitys (Suunnittelukeskus Oy 2005)

3.2 Kasvillisuus- ja luontotyyppikartoitus

Maastotyö tehtiin 8.5.2016, 25.5.2016, 29.5.2016 ja 8.7.2016. Kasvillisuus- ja luontotyyppikartoitus kohdistettiin erityisesti alueille, joilla ilma- ja karttatulkinnan perusteella todennäköisesti sijoittuu metsälain erityisen tärkeitä elinympäristöjä tai luontotyyppien uhanalaisuusluokituksen (Raunio ym. 2008) mukaisia arvokkaita luontotyyppisiä. Näiden kohteiden lisäksi kartoitus tehtiin alueilla, joille on paineita muuttaa nykyistä maankäyttöä.

3.3 Liito-oravakartoitus

Liito-orava on EU:n luontodirektiivin liitteissä IV (a) mainittu laji ja se on luokiteltu silmälläpidettäväksi (NT) uusimmassa uhanalaisuusluokituksessa (Liukko, ym. 2016). Työn suorittamisessa on huomioitu viranomaisohjeistukset (Sierla ym. 2004, Söderman 2003).

Selvitysalueelta kartoitettiin liito-oravatilanne 8.5.2016, 25.5.2016 ja 29.5.2016. Maastossa tutkittiin ilmakehän- ja LUKE:n puustoaineiston perusteella rajatut liito-oravalle soveltuvat elinympäristöt eli varttuneet, vanhat kuusimetsät ja sekametsät, joissa kasvaa sekapuuna lehtipuuta kuten haapaa ja koivua.

Maastossa etsittiin lajille tyypillisiä ulostepapanoita, joita kertyy liito-oravan pesimiseen, ruokailuun, liikkumiseen ja oleskeluun talven aikana käyttämien puiden tyville. Tällaisia puita ovat erityisesti kookkaat kuuset ja haavat, mutta myös muiden lehtipuiden alta voi reviiirimerkintöjä tai merkkejä pesäpuusta löytyä. Lisäksi havainnoitiin kolopuita, risupesä, pesäpönttöjä sekä metsän rakennetta ja soveltuvuutta liito-oravalle.

Papanapuiden sijainti määritettiin GPS-laitteella, mitattiin puun läpimitta ja arvioitiin papanoiden määrä sekä merkittiin muistiin puulaji. Esiintymärajaus tehtiin metsän luonteen perusteella.

3.4 Linnusto ja muu eläimistö

Tiedot selvitysalueen linnustosta sekä muusta tavanomaisesta eläimistöstä perustuvat maastohavaintoihin ja kirjalliseen aineistoon.

3.5 Arvokkaat luontokohteet ja niiden arvottaminen

Luontokohteita suojellaan tai huomioidaan muutoin maankäytössä luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi ja lajien elinympäristöjen säilyttämiseksi.

Arvokkaiksi luontokohteiksi luetaan kohteet joiden olemassaolo merkittävästi lisää tarkasteltavan alueen luontoarvoja. Merkittävimmät tällaiset ympäristötyypit on lueteltu luonnonsuojelulaissa (LSL 29 §), ja niiden olemassaolo on lailla turvattu sen jälkeen kun alueellinen ELY-keskus on tehnyt niistä rajauspäätöksen ja saattanut sen maanomistajan tiedoksi. Metsälaki (Metsäl 10 §) määrittelee metsätaloustoimissa huomioitavia erityisen tärkeitä elinympäristöjä, jotka ilmentävät luonnon monimuotoisuutta ja ne on hyvä huomioida myös muussa maankäytön suunnittelussa. Vesilaissa on luonnontilaisten pienvesien muuttamiskielto (2 luku 11 §). Lisäksi selvityksessä huomioitu myös em. lakien mainitsemattomat muut metsäluonnon arvokkaat elinympäristöt (Meriluoto & Soininen 1998), joita ovat esimerkiksi vanhat havu- ja sekapuumetsiköt, vanhat lehtimetsiköt, paisterinteet, supat, ruohoiset suot, metsäniityt ja hakamaat.

12.1.2017

Arvokkaalla luontotyyppillä esiintyy usein myös arvokasta eliölajistoa. Arvokkaiden luontotyyppien lisäksi maankäytön suunnittelussa huomioitavia kohteita ovat uhanalaisten, ja varsinkin erityisesti suojeltavien eliölajien (Lsl 46 § ja 47 §) esiintymät sekä EU:n luontodirektiivin liitteeseen IV (a) sisällytettyjen eläinlajien lisääntymis- ja levähdyspaikat (LSL 49 §).

Arvokkaat luontokohteet arvotetaan luontoarvojen perusteella. Luontokohteiden arvoluokitus pohjautuu seuraavaan jaotukseen (Söderman 1996): a) kansainvälisesti arvokkaat kohteet, b) kansallisesti arvokkaat kohteet, c) maakunnallisesti ja seudullisesti arvokkaat kohteet, d) alueellisesti ja paikallisesti arvokkaat kohteet sekä e) muut luonnonsuojelullisesti arvokkaat kohteet.

Kansainvälisesti arvokkaat kohteet

Tähän ryhmään kuuluvat Natura 2000 –verkoston alueet, Ramsar -alueet ja kansainvälisesti merkittävät kosteikot ja lintualueet (IBA –alueet).

Kansallisesti arvokkaat kohteet

Kansallisesti arvokkaksi kohteisiin kuuluvat kansallispuistot, luonnonpuistot, suojeluohjelmien kohteet, erämaa-alueet, koskiensuojelulain mukaiset vesistöt, valtakunnallisten suojeluohjelmien kriteerit täyttävät kohteet, kansallisesti tärkeät lintuvesialueet (FINIBA -alueet), kohteet, joilla on luonnonsuojelulain luontotyyppijä (LSL 29§), äärimmäisen ja erittäin uhanalaisten sekä vaarantuneiden lajien esiintymispaikat ja edustavat luontotyytit ja niiden kokonaisuudet, erityisesti suojeltavien lajien esiintymispaikat ja muut arvokkaat luonnonsuojelualueet.

Lisäksi kansallisesti arvokkaksi kohteisiin kuuluvat valtakunnallisesti arvokkaat perinnemaisemat ja kulttuurimaisemat.

Maakunnallisesti ja seudullisesti arvokkaat kohteet

Tähän ryhmään kuuluvat valtakunnallisissa suojeluohjelmissa maakunnallisesti arvokkaiksi luokitellut kohteet, seutu- ja maakuntakaavan suojelualuevaraukset, alueellisesti uhanalaisten lajien esiintymispaikat ja maakunnallisesti/seudullisesti merkittävät muut luontokohteet, kuten edustavat uhanalaiset luontotyytit.

Alueellisesti ja paikallisesti arvokkaat kohteet

Alueellisesti ja paikallisesti arvokkaksi kohteisiin kuuluvat kohteet, joilla on metsälain erityisen tärkeitä elinympäristöjä (MeL 10§), yleis- ja asemakaavojen suojeluvaraukset, paikallisesti uhanalaisten ja harvinaisten lajien esiintymispaikat sekä muut paikallisesti harvinaiset ja edustavat luontokohteet, kuten pienialaiset uhanalaiset tai silmälläpidettävät luontotyytit.

Muut luonnonsuojelullisesti arvokkaat kohteet

Kohteet, jotka eivät ole edellä mainituissa luokissa mutta, jotka ovat luonnon monimuotoisuuden säilymisen kannalta tärkeitä, esimerkiksi suuret yhtenäiset tavanomaisen luonnon alueet ja ekologiset käytävät. Lisäksi tähän luokkaan kuuluvat luonnonmuistomerkit.

12.1.2017

3.6 Uhanalaisuusluokitus

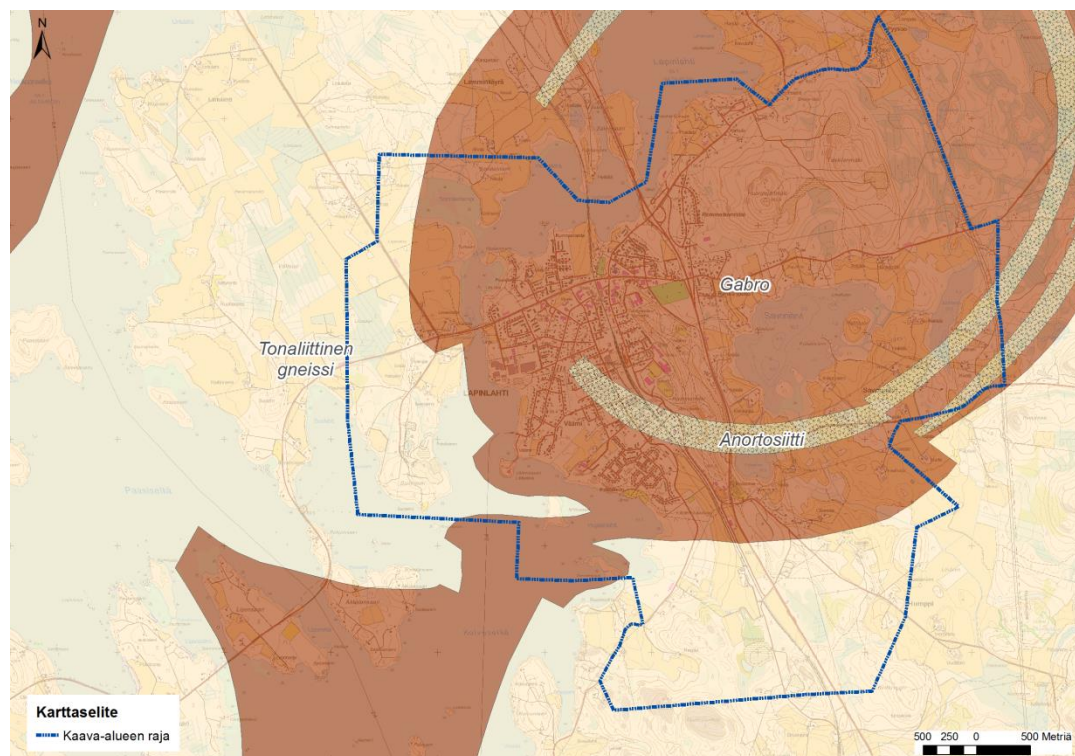
Selvityksen uhanalaisuusluokitus pohjautuu uhanalaisten lajien seurantatyöryhmän esitykseen (Rassi ym. 2010). Uhanalaisia ovat äärimmäisen uhanalaiset (CR), erittäin uhanalaiset (EN) ja vaarantuneet (VU) lajit. Silmälläpidettävät (NT) lajit eivät ole uhanalaisia lajeja.

Suomen luontotyyppien uhanalaisuusarviointi valmistui vuonna 2008 (Raunio ym. 2008). Arvioinnissa luontotyyppien uhanalaisuutta on tarkasteltu yleisesti koko maassa sekä erikseen Pohjois-Suomessa ja Etelä-Suomessa. Selvitysalue luetaan luontotyyppien uhanalaisuuden aluejaossa Etelä-Suomeen. Uhanalaisia luontotyyppieä ei ole lakisääteisesti turvattu, mutta ne ovat yleensä hyvä indikaattori arvokkaista luontokohteista. Luontotyyppit ovat luokiteltu samalla periaatteella kuin lajit. Selvityksessä on esitetty uhanalaisuusluokka koko maan osalta.

4 SELVITYSALUEEN LUONNONOLOT

4.1 Kallio- ja maaperä

Lapinlahti kuuluu laajaan Itä-Suomen, lialmen ja Koilispohjan graniittigneissi-alueeseen, jolla on ikää noin 2 700 miljoonaa vuotta. Lapinlahden kirkonkylä sijoittuu alueelle, missä on rengasrakenteinen noin 34 km² laaja gabro-anortosiitti-intruusio, johon liittyy etelään, Onkiveden saarille, ulottuva noin 8 km pitkä häntä (Paavola 1988). Gabro-anortosiitti-intruusiota ympäröi tonaliittinen gneissi.

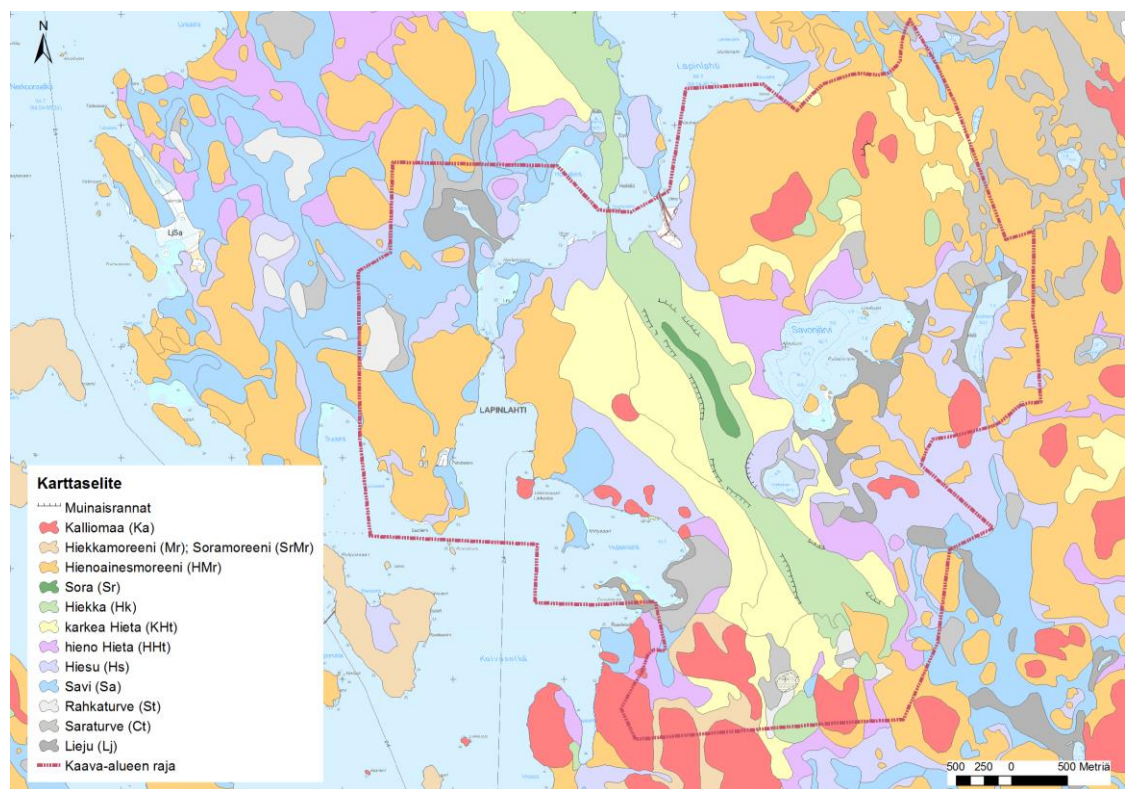
Kuva 3. Alueen kallioperä.

12.1.2017

Alueen monipuolisen maaperän luonteeseen on vaikuttanut jääkauden jälkeiset vaihteet. Mannerjäätikkö sulii noin 11 000 vuotta sitten, jolloin Itämeren muinaisvaihe Yoldiameri oli muuttumassa Ancyliusjärveksi. Jäätikön sulaessa suuri osa Lapinlahdesta jäi alle. Kaava-alueelta vain Huoripojanmäen laki oli tällöin luotona. Yoldiameren muinaisranta on Lapinlahdella noin 160 m:n korkeudelle mpy. Syvänteisiin alkoi muodostua hienorakeisia kerrostumia. Yoldiameren jälkeisen vaiheen Ancyliusjärven rantavalleja on löydettävissä noin 136–138 m:n korkeudelta.

Maan kohotessa meri väistyi noin 9 500–10 000 vuotta sitten. Maankohoaminen oli suurinta pohjoisessa, missä oli Muinais-Saimaan vesistöalueen ensimmäinen laskujoki Pielavedellä. Maankuori alkoi järvineen kallistua. Se aiheutti järvissä tulvimista. Tulva saavutti huippunsa 6 000–6 500 vuotta sitten, jolloin syntyi Suur-Saimaa. Sen muinaisia rantamerkkejä on paikoin nähtävissä kaava-alueella noin 110–112 m:n tasolla mpy.

Noin 8 000 vuotta sitten Onkivesi alkoi kuroutua itsenäiseksi järvaltaaksi Suursaimaasta. Kun Saimaan uusi laskujoki Vuoksi syntyi noin 5 700 vuotta sitten, laski Suur-Saimaan pinta äkillisesti muutamia metrejä. Myös Onkiveden pinta laski ja alueella alkoi soistuminen.

Kuva 4. Alueen maaperä (GTK 2016).

Lapinlahden läpi menee Suomen pisin, Raahesta Iisalmen ja Siilinjärven kautta Outokumpuun ulottuva pitkittäisharjajakso, joka on muodostunut mannerjäätikön peräntymisvaiheessa. Kaava-alueella harjajaksoon kuuluvat Haminämäki ja sen luode- ja kaakkoispuolen hiekkakankaat. Jäätikköjokien sulamisvesien kuljettama hienoin aines kerrostui mannerjäätikön edessä syvään veteen savi- ja hiesukerrostumiksi.

Alueen moreenimaat ovat etupäässä hienoainesmoreenia. Kalliomaat keskittyvät Palovuorelle, Huoripojanmäelle ja Taskilanmäelle. Kalliomaita on hieman myös Savonjärven

12.1.2017

kaakkoispuolella, Peltoniemellä ja Paskosun ympäristössä. Vähäiset turvemaat sijoittuvat mäkien notkoihin ja vesistöjen rannoille.

Kaava-alueen ylin kohta on Huoripojanmäen laki (163,9 m mpy.) ja alin Onkivesi (84,7 m mpy.). Suhteelliset korkeuserot ovat tavallisesti 10–40 m.

4.2 Maisema

Kaava-alue kuuluu Suomen maisemamaakuntajaossa Itäisen Järvi-Suomen maisemamaakuntaan, Pohjois-Savon järvisuutuun (Ympäristöministeriö 1993). Järvisuudulle on tyypillistä sokkeloisten vesistöjen ja pienten peltojen muodostama mosaiikkimaisuus sekä metsävaltaisuus.

Kaava-alue rajautuu pohjoisessa Onkiveteen, etelässä Linnansalmentiehen sekä lännessä Linnanniemen ja idässä Kunnanrannan asuntoalueeseen. Metsät ovat havupuuvaltaisia, selvitysalueen eteläosassa vallitsevat kuusikankaat. Rannoilla, peltojen reunoilla sekä rakennetuilla alueille puusto on yleensä lehtimetsää tai sekametsää. Alueen vesistöjen matalat rannat ovat pitkälti ruohoisia ja luhtaisia. Ranta- ja vesikasvillisuus on yleisilmeiltään rehevää (kuva 5).

Kuva 5. Hujalanlahden rantamaisemaa.

Alueen maisemaan on suuresti vaikuttanut peltoviljelys, joka vakiintui alueella 1600-luvulla. Humpin ja Savonjärven eteläosan maisemaa muutti myös vesistöjen lasku kun Leväsenjärven, Jokisen järven ja Paavalinlammen veden pintoja laskettiin 1860-luvun lopulla (Kuopion lääninhallitus: Dnro Å 88/1860 AD).

Selvitysalueen kulttuurimaisemallisesti arvokkaimman osan muodostaa Linnansalmen kulttuurimaisema, joka on viljeltyjen peltojen, talouskeskuksen ja vanhojen rakennusten muodostama kulttuurimaisemakokonaisuus (kuva 6). Siihen liittyy myös meijerin ympäristö.

12.1.2017

Linnansalmen pellolta avautuu maisemanäkymä kirkonkylälle, jossa yksittäisenä maamerkkinä erottuu puukirkon torni. Meijerin ja Linnansalmen ympäristö on maakunnallisesti arvokas alue.

Kuva 6. Linnansalmen kulttuurimaisema lintutornista nähtynä.

Kuva 7. Savonjärven kulttuurimaisema paikallistieltä 16320 nähtynä.

12.1.2017

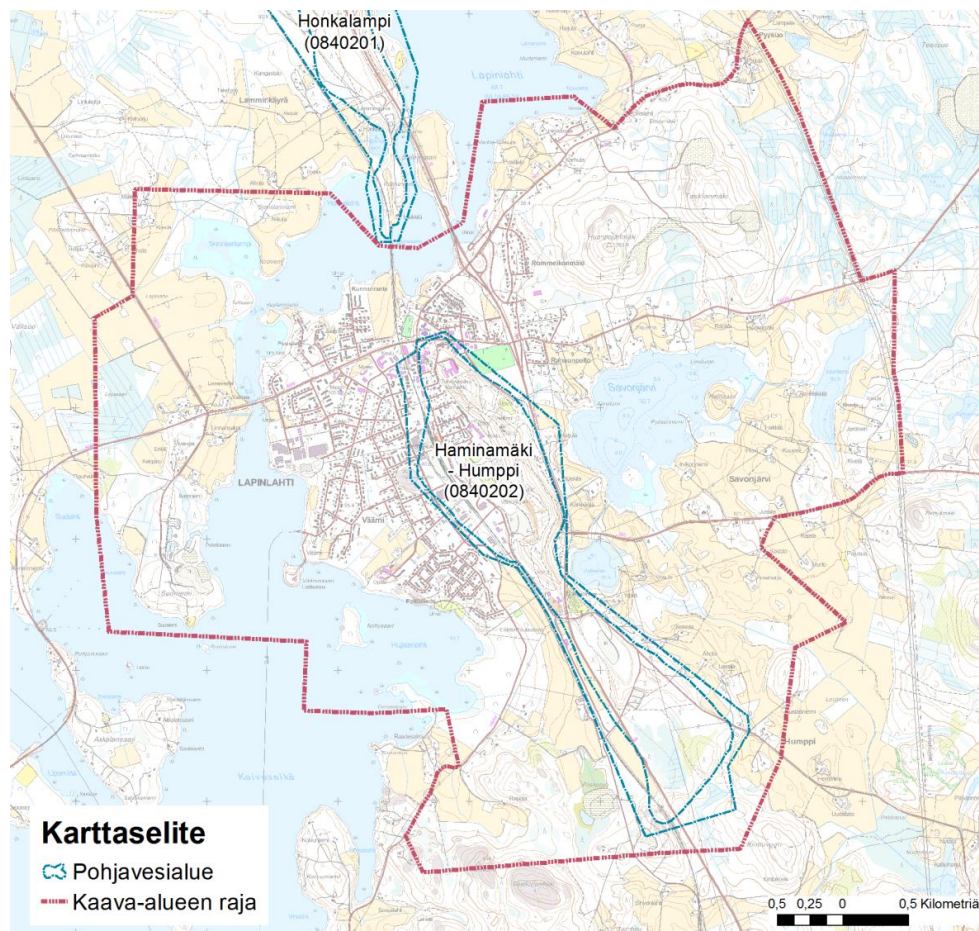
Toinen kulttuurimaisemallisesti merkittävä alue on Savonjärven ja Humpin Leväsen viljelyalue, missä laajat pellot Savonlahden luhtarantaan saakka muodostaan avoimen viljelymaiseman. Rakennetun ympäristön osalta Lapinlahden kirkon ympäristö on maisemallisesti valtakunnallisesti arvokas alue.

4.3 Vesistöt

4.3.1 Pohjavedet

Lapinlahden taajama-alueella on Haminamäen pohjavesialue (0840202), jonka kokonaispinta-ala on 3,13 km² ja muodostumisalueen pinta-ala on 2,26 km². Siihen kuuluu Haminamäen harjun lisäksi osa Humpin pitkittäisharjusta. Pohjavettä on arvioitu muodostuvan 1 857 m³/d (Remes ja Valta 2007). Pohjaveden päävirtaussuunta on etelästä ja kaakosta luoteeseen, jossa vesi purkautuu Onkiveteen. Pohjavettä purkautuu mm. ojien kautta Hujanlahteen.

Pohjavettä on purkautunut luontaisesti Valkeisenlammen kautta Savonjärveen, mutta nykyisin pohjavedenpinta Valkeislammen kohdalla harjussa on ajoittain alempana kuin Valkeislammen veden pinta (Remes ja Valta 2007). Pohjavesialueella on Haminamäen pohjaveden ottamoa, joka on otettu käyttöön vuonna 1981. Pumpattava vesi johdetaan Lapinlahden taajama-alueen kuluttajille. Kaava-alue rajautuu pohjoisessa Honkalammen pohjavesialueeseen (0840201), joka on vedenhankinnan kannalta tärkeä pohjavesialue.

Kuva 8. Pohjavesialueet.

12.1.2017

Taskilanmäen ja Huoripojanmäen rinteellä on paikoin nähtävissä lähteisyyttä ja maastokartassa on yksi lähde merkitty Karhulan talon eteläpuolelle. Tätä lähdeä ei maastokartoituksessa löydetty, mutta kasvillisuus antoi viitteen siitä, missä lähde on ollut.

4.3.2 Pintavedet

Kaava-alue kuuluu lähes kokonaisuudessaan Onkiveden lähivaluma-alueeseen (04.511). Vain kaava-alueen kaakkoisosalla pieni osa kuuluu Suurijoen valuma-alueeseen (04.518).

Lapinlahden kirkonkylä rajautuu Onkiveteen (04.511.1.001), jonka pinta-ala on 123 km². Onkivesi on osa Vuoksen (04) päävesistön lialmen reittiä, joka on Kallaveden reitin läntisin haara. Onkivesi laskee Ahkiolahden kanavan ja Viannankosken kautta Maaninkajärveen.

Onkiveden keskisyvyys on noin 5 m ja suurin mitattu syvyys 36 m. Onkivettä on säännöstelty vuodesta 1951 alkaen. Yläraja on NN+84,80 m ja säännöstelyväli on metri. Onkiveden vesi on ruskeata ja ravinteikasta. Sen ekologinen tila on tyydyttävä. Järven vedenlaatuun ja ekologiseen tilaan vaikuttaa erityisesti yläpuolisen vesistöreitän vedenlaatu. Arviolta yli 80 % järveen kohdistuvasta ulkoisesta ravinnekuormituksesta tulee kaukovaluma-alueelta (Onkivesi/Järvikortti, <https://www.jarviwiki.fi>). Lisäksi Onkiveden tilaan vaikuttaa sisäinen ravinnekuormitus sekä vesistön säännöstely. Lähivaluma-alueella merkittävin kuormittaja on maatalous.

Kaava-alueella on myös Valkeinen (04.511.1.031), Savonjärvi (04.511.1.030) ja siihen laskeva luhtarantainen Jouhteno (04.511.1.032). Peltojen ympäröimä Savonjärven ekologinen tila on välttävä. Tilaa heikentää korkea fosfori- ja typpipitoisuudet ja alusveden toistuva hapettomuus kesä- ja talvikerrostuneisuuskausien lopulla. Savonjärven merkittävimpiä kuormitustekijöitä ovat maatalous, järven sisäinen kuormitus ja haja-asutuksen jätevedet. Valtatien 5 itäpuolella oleva Valkeinen on matala ja suoranrantainen lampi. Sen on pinta-ala 7,9 ha.

4.4 Kasvillisuus ja luontotyytit

Lapinlahti sijaitsee eteläborealisella kasvillisuusvyöhykkeellä, Järvi-Suomen kasvimaantieteellisellä alueella. Alue kuuluu Pohjois-Savon eliömaakuntaan.

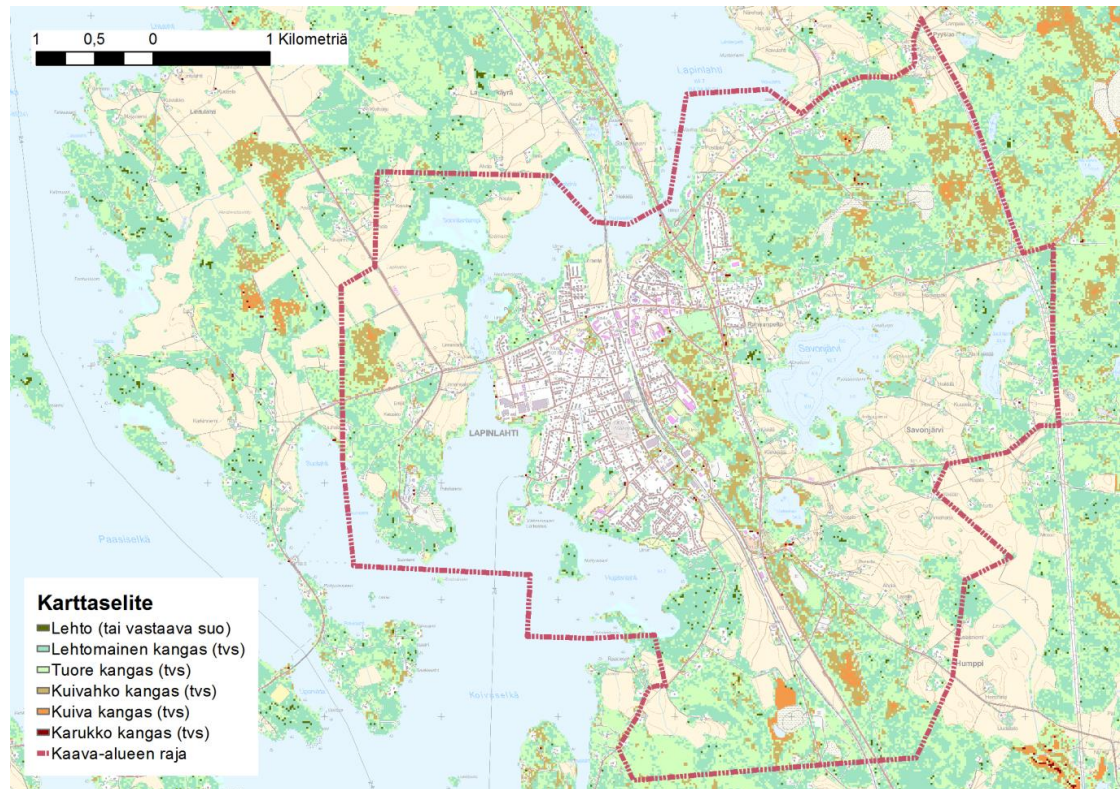
Haminamäen - Humpin harjujaksolla kasvillisuus on pitkälti kuivaa (CT) tai kuivahkoa (VT) mäntykangasta. Muualla metsäkasvillisuus on valtaosin tuoretta mustikkatyytin (MT) ja lehtomaisen käenkaali-mustikkatyytin (OMT) kangasta. Näillä kankailla metsät ovat yleensä eri-ikäisiä kuusikoita.

Lehtokasvillisuutta on vähän. Lehdot keskittyvät ranta-alueelle, maaston notkopaikkoihin ja purojenvarsille. Ne ovat tyyppiltään kulttuurivaikutteisia tuoreita lehtoja (OMaT) tai kosteita saniais- ja suurruoholehtoja (FT ja OFiT). Lisäksi alueella on heinäisiä koivikoita, jotka ovat syntyneet vanhoille pelloille.

Taskilanmäen rinteellä on Lapinlahden kunnan hallinnoima Kukkuran tilan erikoismetsä, missä on viljelty erikoispuulajeja 1930-luvulla puulajikokeilutarkoituksessa. Metsän pinta-ala on 11 ha. Alueelle on istutettu mm. visakoivua, kontorta-, sembramäntyä, douglas- ja siperianlehtikuusia. Alueella on puulajipolku, jonka varrella on viljellyistä puulajeista opastauluja. Erikoismetsän kasvupaikkaluokat vaihtelevat kuivahkon kankaan ja lehdon välillä. Puusto on paikoin vanhaa, jopa yli 115 -vuotista.

12.1.2017

Suokasvillisuutta on kangasmetsien soistumilla, luhtaisilla rantaosilla ja mäkien notkoissa. Suot on pääosin ojitettu. Vallitsevia suotyypppejä ovat avo-, pensas- ja metsäluhdet, eri korpi- ja rämetyyppien muuttumat ja ojikot. Lisäksi Taskilanmäen lounaspuolella, Paskosuo eteläosalla ja Humpin kankaalla on luonnontilaista räme- ja nevakasvillisuutta.

Kuva 9. Selvitysalueen kasvupaikat (LUKE 2016).

Alueen vesistöjen rannat ovat suurelta osin sara- ja ruhovaltaista tai luhtaista järviruoko-, sara- sekä pajuluhtaa sekä luhtaista rantaniittyä. Saravyöhykkeellä vallitsevia lajeja ovat vesisara ja luhtasara, rantaviivassa viiltosara ja pullosara. Saraikon jälkeen vaihtelevat järvikorte-, järvikaisla-, ja järviruokovyöhykkeet. Onkivedellä järvikaislaa kasvaa erittäin runsaasti mm. Haatainniemen ja Kunnanrannan välisellä alueella. Uloimpana on upos- ja kelluslehtisten vyöhyke, jonka valtalajeja ovat uistinviita ja ulpukka. Onkiveden ranta- ja vesikasvistoon kuuluvat myös mm. kilpukka, piuru, pikkulimaska, sahalehti, tylppälehtiviita, litteäviita, pystykeiholehti, kelluskeiholehti, palpakot, heinäviita ja ratamosarpio. Rantapensastot ovat tiheitä pajukkoja, joissa valtalajina on kiiltopaju. Lisäksi kasvaa koivua, pihlajaa ja tuomea.

4.5 Eläimistö

Alueen linnusto on monipuolinen. Suomen lintu-atlaksen mukaan (Valkama ym. 2011) Lapinlahden kirkonkylän ympäristössä (Ruutu 702:351, Lapinlahden keskusta) pesii varmasti 57 lajia, todennäköisesti 46 lajia ja mahdollisesti 15 lajia. Linnustoa leimaa rehevissä vesissä sekä maatalousympäristössä viihtyvät linnut.

Rehevät ja luhtarantaiset Sonnilanlampi, Linnasalmen ja Hujalanlahti-Niittysaaren alueet tarjoavat ruokailu- ja pesimäympäristön monelle vesilinnulle. Näitä ovat laulujoutsen, härkälintu, silkkiiukku, haapana, tavi, telkkä, jouhi-, lapa- ja sinisorsa, pikku-, nauru- ja

12.1.2017

harmaalokki, nokikana ja kaulushaikara. Lisäksi ruovikkoisten lahdilla ja rannoilla saalistaa tyypillisesti ruskosuohaukka, joka mahdollisesti myös pesii alueella. Kurki ruokaillee yleisesti luhtarannoilla.

Pelloilla ja maatilojen pihapiireissä tyypillisiä lajeja ovat töyhtöhyppä, kiuru, isokuovi, kottarainen, kirjosiippo, haara- ja räystäspääsky. Kirkonkylässä viihtyvät mm. naakka, varis, varpunen, mustarastas, viherpeippo, vihervarpunen, harakka ja västäräkki.

Metsien pesimälinnuston valtaosan muodostavat peippo, pajulintu, vihervarpunen sekä metsäkirvinen. Lajistoon kuuluivat myös pyy ja teeri, talitiainen, lehtokurppa, punarinta, kulorastas, laulurastas ja räkättirastas.

Keväällä lintujen muuttoaikana alueen alavat rannat sekä peltolohkot ovat tulvan alla sekä Linnasalmi on sulana. Näille kohduille kertyy ruokailemaan ja levähtämään runsaasti kahlaajia ja vesilintuja. Muun muassa tulva nousee Leväsen entisen järven paikalle ja alueella levähtää joka kevät joutsenia ja sorsia.

Onkiveden kalastoon kuuluu tyypillisiä sisävesien kaloja, ja kalasto on särkikalavaltainen. Särkikalajien lisäksi yleisimmät kalat ovat ahven, lahna ja hauki.

4.6 Erityisesti suojeltavat lajit

Alueelta ei ole tiedossa erityisesti suojeltavien lajien esiintymisiä.

4.7 Uhanalaiset ja silmälläpidettävät lajit

Uhanalaisten lajien tietokannassa on tietoa vain silmälläpidettävästä (NT) liito-oravasta Rommeikonmäeltä (SYKE 2016).

Erittäin uhanalainen (EN) jouhisorsa pesii Haatainniemen rantaluhdalla. Laji on taantunut varsinkin eteläisessä Suomessa 1970-luvulta lähtien. Haatainniemen alueella pesii myös uhanalainen (VU) naurulokki. Sen lisäksi naurulokilla on pesimäkolonia Hujanlahden Eenokinluodolla. Erittäin uhanalainen (EN) tukkasotka ja nokikana, vaarantuneet (VU) haapana ja taivaanvuohi sekä silmälläpidettävä (NT) silkkiuikku kuuluvat alueen rehevien vesien pesimälajistoon. Tukkasotka pesii mm. Hujanlahdella. (VU)

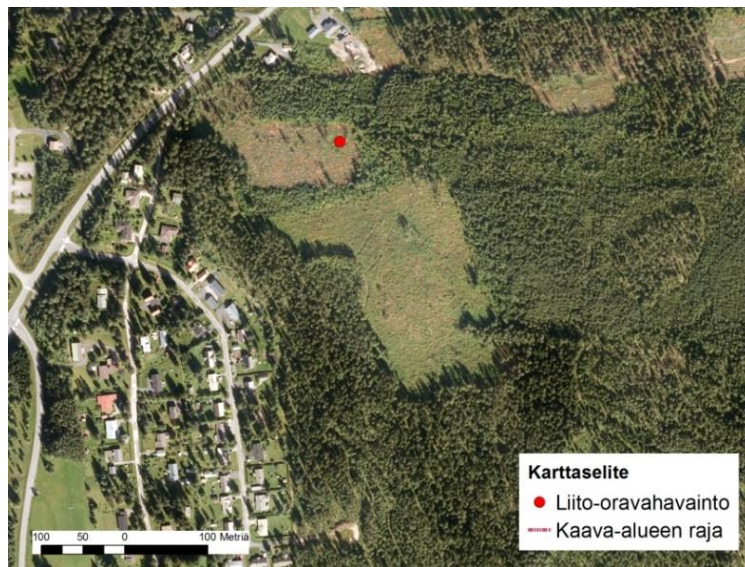
Erittäin uhanalainen (EN) räystäspääsky, vaarantuneet (VU) varpunen ja viherpeippo sekä silmälläpidettävät (NT) haarapääsky ja kuovi kuuluvat myös alueen linnustoon.

4.8 Luonto- ja lintudirektiivilajit

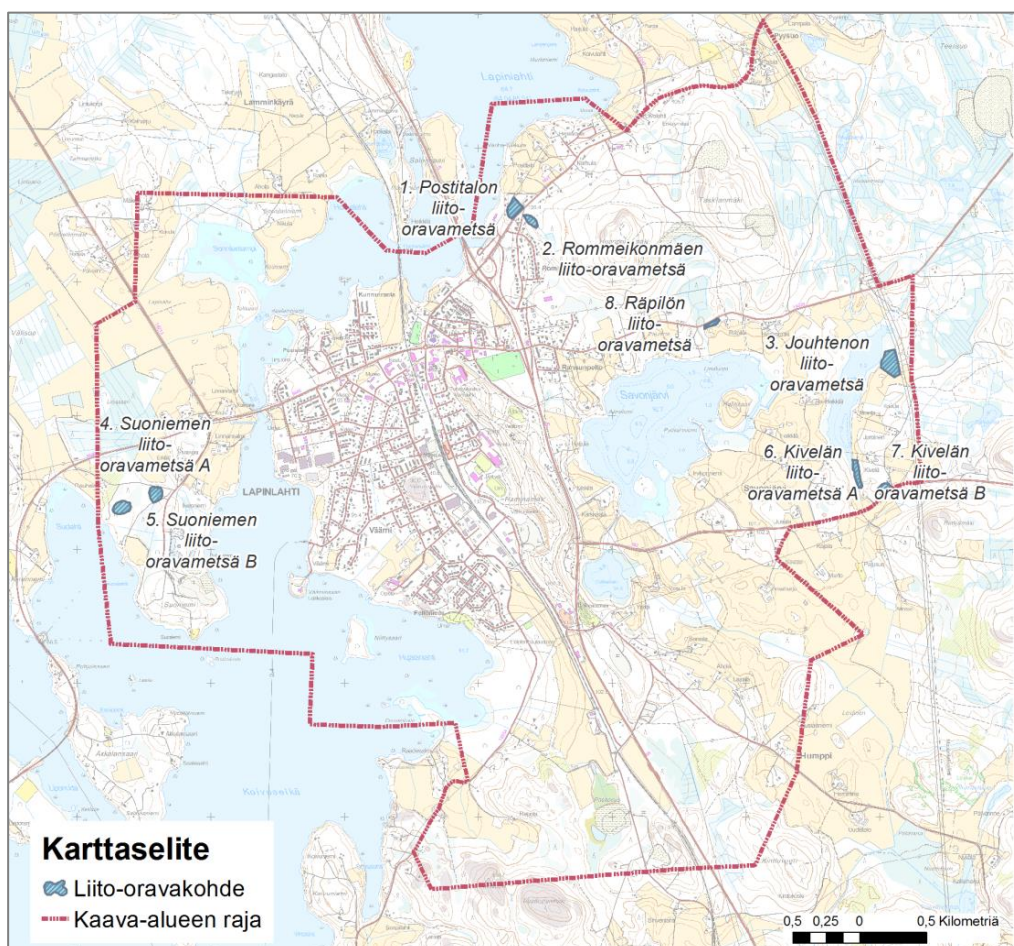
4.8.1 Luontodirektiivin liitteen IV(a) lajit

Alueen eläimistöön kuuluu liito-orava, joka on liitteessä IV a mainittu laji. Lajin lisääntymis- ja levähdyspaikkojen heikentäminen ja hävittäminen on kielletty (luonnonsuojelulaki 49 §). Liito-oravalta oli aikaisemmin tiedossa yksi havainto Rommeikonmäeltä. Havainto on tehty 16.6.2015, jolloin todettiin parin puun juurelta muutama hajonnut papana. Kohteena oleva metsä on tämän jälkeen hakattu (kuva 10). Maastokartoituksessa löydettiin seitsemän uutta esiintymää (kuva 11), jotka on kuvattu tarkemmin luvussa 5.8.

12.1.2017

Kuva 10. Rommeikonmäen liito-oravan papanahavainto, joka on tehty 16.6.2015.

Kuva 11. Liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikat. Rommeikonmäen kohteelta todettiin vain yksi papanapuu, ja se viittaa siihen, että metsä on ilmeinen liito-oravan liikkumisväylä.

12.1.2017

4.8.2 Lintudirektiivin liitteen I lajit

Lintudirektiivin liitteen I lajeista alueen linnustoon kuuluvat kalatiira, kaulushaikara, ruskosuohaukka, laulujoutsen, pyy, teeri, kurki ja pikkulokki.

4.9 Uhanalaiset luontotyypit

Yleiskaava-alueelta todettiin seuraavat uhanalaiset ja silmälläpidettävät luontotyypit:

Vaarantuneet luontotyypit (VU)

- Harjumetsien valorinteet
- Tuoreet keskiravinteiset lehdot
- Metsäluhdet

Silmälläpidettävät luontotyypit (NT)

- Kosteat keskiravinteiset lehdot
- Lyhytkorsirämeet

5 ARVOKKAAT LUONTOKOhteet

5.1 Natura 2000-alueet

Yleiskaava-alueelle ei sijoitu Natura-alueita.

5.2 Suojeluohjelmien alueet

Yleiskaava-alueelle ei sijoitu luonnonsuojeluohjelmien kohteita.

5.3 Luonnonsuojelualueet

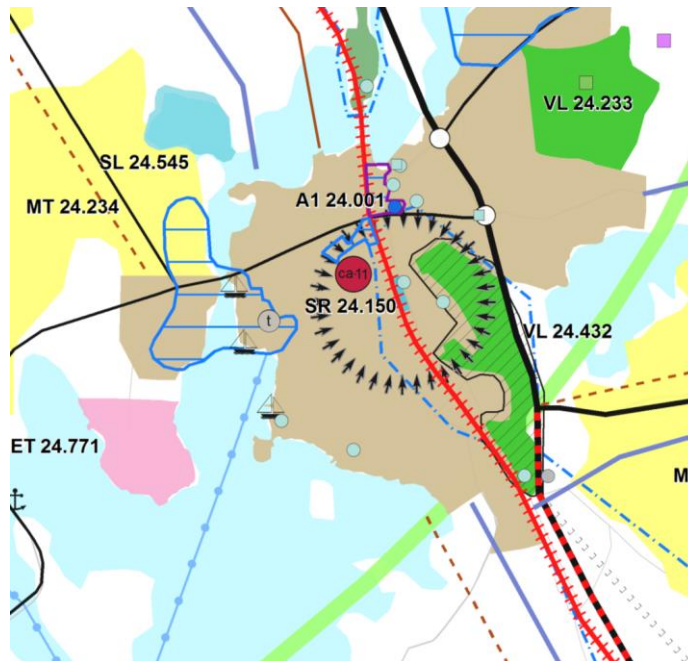
Yleiskaava-alueelle ei sijoitu luonnonsuojelualueita.

5.4 Kaavojen suojeluvaraukset

5.4.1 Pohjois-Savon maakuntakaava 2030

Alueella on voimassa Pohjois-Savon maakuntakaava 2030, joka on hyväksytty 8.11.2010 ja vahvistettu Ympäristöministeriössä 7.12.2011. Maakuntakaavaan on vahvistettu muutoksia 15.1.2014.

12.1.2017

Kuva 12. Ote maakuntakaavan yhdistelmästä.

Kaavassa on osoitettu **Sonnilanlampi** (liitekartta, kohde sisältyy Sonnilanlampi-Tulisaaren ympäristö -kohteeseen) luonnonsuojelualueeksi (SL 24.545). Alueella on voimassa MRL:n 33 §:n mukainen rakentamisrajoitus. Sonnilanlammen pinta-ala on 27,8 ha

Sonnilanlampi on järviruokovaltainen, lähes umpeen kasvanut lampi, missä on monipuolinen linnusto. Alueella ruokailevat ja pesivät mm. ruskosuohaukka ja kaulushaikara. Alueen linnustoon kuuluu useita uhanalaisia ja silmälläpidettäviä lajeja. Kasvillisuus on pääosin ruovikkoluhtaa, jota reunustaa kiiltopajuvaltaiset pensasluhdet ja luhtaiset rantaniityt, missä kasvillisuutta luonnehtivat mm. pullo- ja luhtasara, rantakukka, vesihierakka ja kurjenjalka. Lehtipuuvaltaiset reunametsät ovat tulva-alaisia.

Kuva 13. Sonnilanlampi.

12.1.2017

Haminamäki (liitekartalla kohde 4) on osoitettu arvokkaaksi harjalueeksi (ge 24.661) ja lähivirkistysalueeksi (VL 24.432). Harju muodostaa selvästi ympäristöstään erottuvan harjanteen ja sen korkein laki on tasolla +147,5 m mpy. Maa-aines on pääosin hyvin vettä läpäisevää hiekkaa ja soraa. Haminamäen pinta-ala on 44 ha. Liitekartalla esitettyä rajausta on tarkennettu ja siihen ei ole sisälletty rakennettuja alueita.

Huoripojanmäki on merkinnällä lähivirkistysalue (VL 24.433).

5.4.2 Yleiskaavat

Alueella on voimassa Lapinlahden kirkonkylän yleiskaava, joka on hyväksytty 21.12.1994. Kaavaa on muutettu vuosina 2005 ja 2011 Suoniemen jätevedenpuhdistamon ja sen lähiympäristön alueelta. Kaavamuutokset on hyväksytty 11.4.2005 ja 15.11.2011.

Yleiskaavassa **Sonnilanlampi-Tulisaaren ympäristö** (liitekartalla kohde 1), **Haatainniemen ympäristö** (liitekartalla kohde 2) sekä **Niittysaari-Hujalanlahden ympäristö** (liitekartalla kohde 3), on merkinnällä s-1: ”Pääasiallisesti luonnontilassa säilytettävä alue, joka on otettava huomioon alueelle rakennuskaavaa laadittaessa”.

Haatainniemen ympäristö

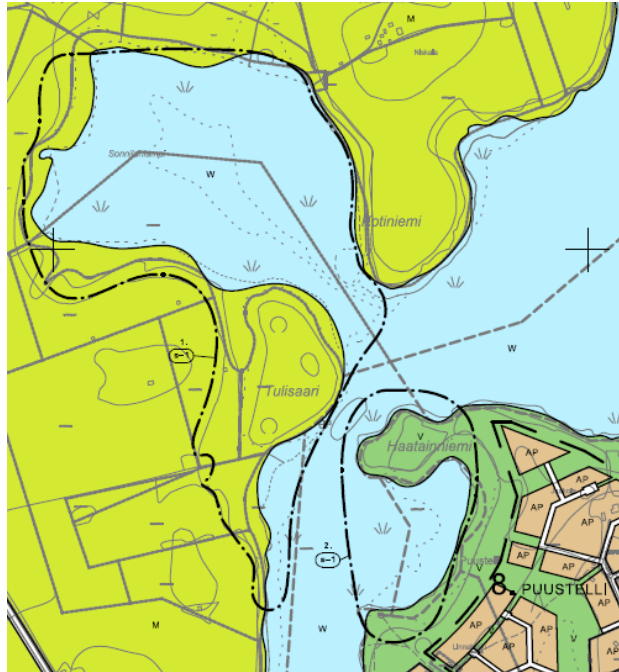
Linnansalmessa Haatainniemen etelä- ja pohjoispuolisilla luhtaisilla lahdilla on merkitystä sekä linnusto- että kasvillisuuskohteena. Kohteen pinta-ala 20,4 ha. Alueella pesivät mm. erittäin uhanalainen (EN) jouhisorsa ja nokikana sekä uhanalainen naurulokki ja harvinaisia lintulajeja, sekä alueen vesikasvillisuus on monimuotoinen. Pesimälinnustoon kuuluvat myös taivaanvuohi, sinisorsa, tavi ja alueella saalistaa ruskosuohaukka. Alueella on merkitystä myös lintujen muutonaikaisena levähdyspaikkana.

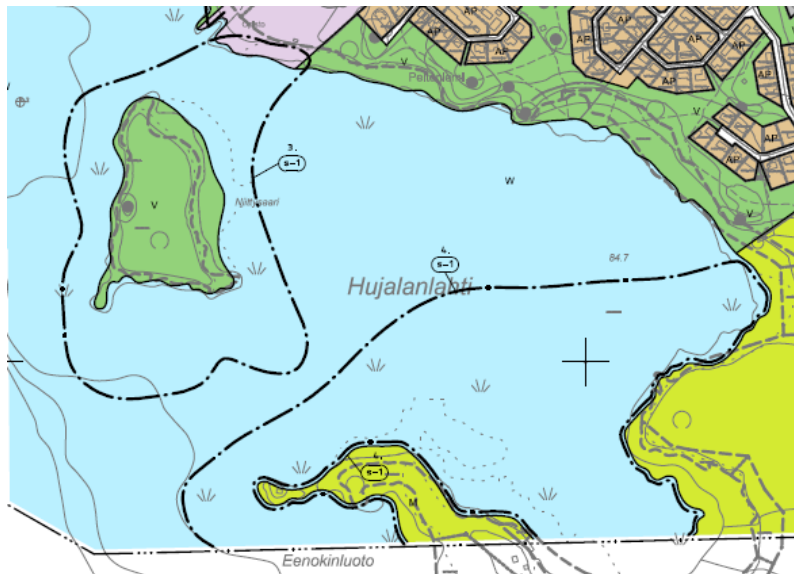
Kuva 14. Näkymä toukokuun alussa 2016 lintutornista Haatainniemen pohjoispuoliselle lahdelle.

12.1.2017

Umpeenkasvaneilla lahdilla on vetistä ruoho- ja saraluhtaa, jossa yhtenäisiä kasvustoja muodostavat vehka, järvikorte, sahalehti ja järviruoko. Tyypillisiä lajeja ovat lisäksi pullosara, harmaasara, luhtakastikka, järviruoko, järvikaisla, kurjenjalka, myrkkykeiso ja suoputki. Avointa luhtaa reunustavat vetiset, tiheäpensastoiset paju- ja koivuluhdut, joiden tyypillistä lajistoa ovat mm. vehka, kurjenjalka, terttualpi, rentukka, metsäalvejuuri, rönsyleinikki ja järvikorte. Haatainniemen ja Sonnilanlampi-Tulisaaren ympäristöt muodostavat yhdessä luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaan aluekokonaisuuden yleiskaava-alueella.

Kuva 15. Ote Lapinlahden kirkonkylän yleiskaavasta. Haatainniemen ja sen eteläosa sekä Sonnilanlampi-Tulisaaren ympäristö on yleiskaavassa merkinnällä s-1.

Kuva 16. Ote Lapinlahden kirkonkylän yleiskaavasta. Niittysaaren ympäristö ja Hujalanlahti on yleiskaavassa merkinnällä s-1.

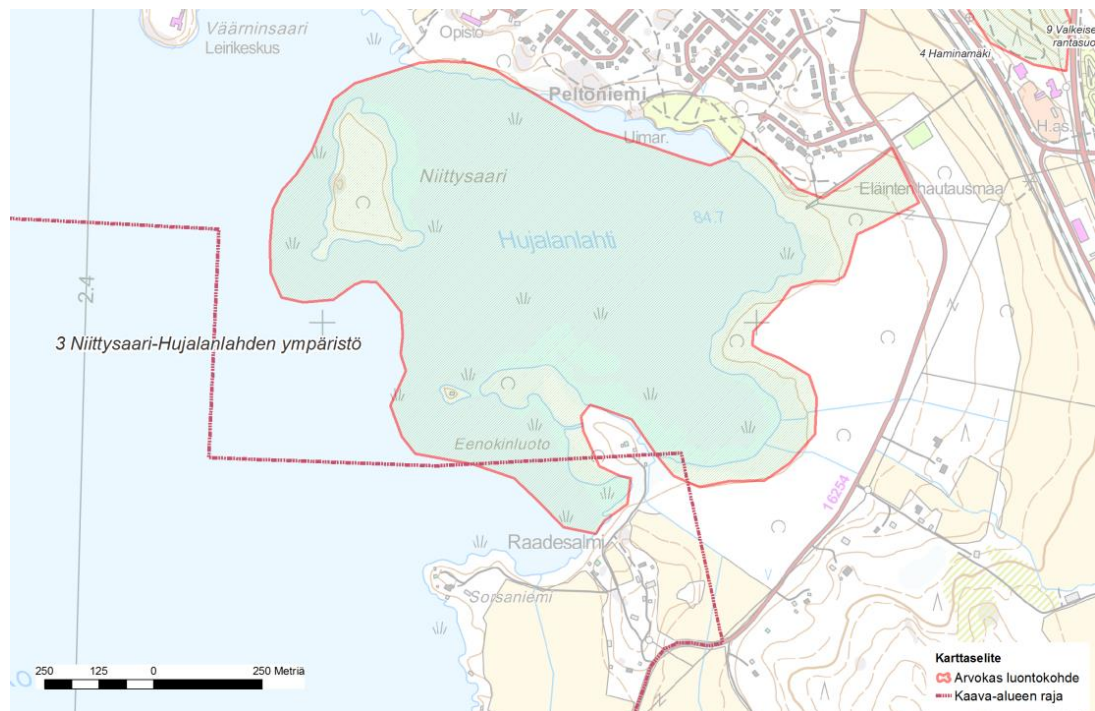
12.1.2017

Niittysaari-Hujalanlahden ympäristö

Alue muodostaa arvokkaan luontokokonaisuuden, missä on mm. metsälain mukaisia erityisen tärkeitä elinympäristöjä (luhdet ja lehdot), monipuolinen kasvillisuus ja eläimistö. Yleiskaavan s-1 aluerajaukseen on liitetty Eenokinuoto, Peltoniemen rantalehto, Hujalanlahden rantalehdot, luhtaiset ja tulva-alaiset rantametsät (kuva 17). Alueen pinta-ala on 90,8 ha.

Alueen linnustossa on uhanalaisia ja silmälläpidettäviä lajeja. Alueen pesimälinnustoon kuuluvat mm. joutsen, härkälintu, telkkä, silkkiuikku, tukkasotka ja kaulushaikara. Naurulokilla on Hujalanlahden Eenokinuodolla noin 30–60 yksion kolonia. Alueella saalistavat harmaa-, pikku- ja kalalokki sekä ruskosuohaukka. Alueella on merkitystä myös lintujen muutonaikaisena levähdyspaikkana.

Rannat ovat avoluhtaa ja kelluslehtisten vyöhyke on lajistollisesti monipuolinen. Ranta- ja vesikasvistoon kuuluvat mm. rantapalpakko, vehka, järvikorte, kilpukka, sahalehti ja järviruoko.

Kuva 17. Niittysaari-Hujalanlahden ympäristö.

Hujalanlahden rantametsät ovat tulva-alaisia ja luhtaisuus on selvästi nähtävissä kasvillisuudessa. Lisäksi rantametsien kasvillisuuteen vaikuttaa pohjavesivaikutus. Tämä ilmenee mm. tihkupintoina, lehtisammallajistossa ja ojien varsien leskenlehtikasvustoina. Erityisesti itärannalla oleviin ojiin purkautuu runsaasti pohjavettä. Rantapuusto on lehtipuuvaltaista.

Lahden itärannan kosteiden rantametsien kenttäkerroksessa runsaimpina ovat hiirenporras, vehka, vadelma, korpikaisla, mesiangervo, järvikorte, kurjanjalka, nokkonen, rönsyleinikki ja karhunputki. Paikoittain on sudenmarjaa. Rannan läheisyydessä ilmaantuu vehka-

12.1.2017

järvikortevaltaista kasvillisuutta ja tervaleppiä. Rannalla on metsä- ja pensasluhtaa ennen sara-osmankäämivaltaista avoluhtaa. Pensasluhdalla kasvaa mm. punakoiso.

Kuva 18. Hujalanlahden itärannan ojiin purkautuu pohjavettä.

Paikoin on rantalehtoa. Laajin rantalehto on Peltoniemen itäosalla, missä on rehevä ja kostea lehtipuuvaltainen rantalehto. Kasvillisuus on tuoretta, suurruohovaltaista ja osin saniaisvaltaista lehtoa. Kasvillisuutta leimaa kulttuurivaikutus. Kasvistossa ilmenee myös pohjavesivaikutus.

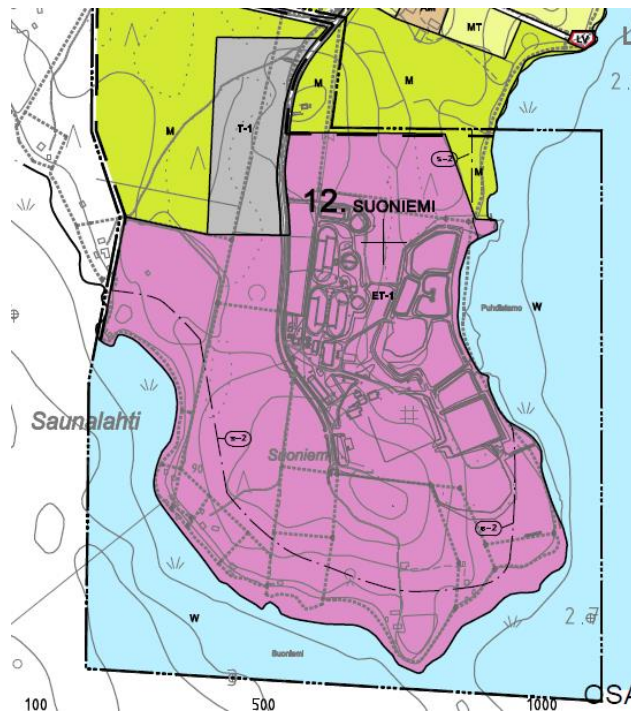

Kuva 19. Hujalanlahden rannalla on paikoin rehevää saniaislehtoa.

12.1.2017

Suoniemen rannat

Suoniemen kaakkois-, etelä- ja lounaisrannan ja pieneltä osin koillisrannan osalla on yleiskaavassa merkintä s-2: ”Pääasiallisesti luonnontilassa säilytettävä alue, joka on otettava huomioon alueelle rakennettaessa”. Alueella on Suoniemen rantalehto, joka kuvataan tarkemmin luvussa 5.8.

Kuva 20. Ote Suoniemen yleiskaavamuutoksesta.

5.5 Linnustollisesti arvokkaat kohteet

5.5.1 IBA ja FINIBA -alueet

Yleiskaava-alueelle ei sijoitu IBA tai FINIBA -kohteita (<http://www.birdlife.fi>).

5.5.2 MAALI -alueet

Kaava-alueelle ei sijoitu Pohjois-Savon MAALI-kohteita (tiedonanto: Lintuyhdistys Kuikka, Jarmo Yliluoma 28.4.2016).

5.6 Arvokkaat harju-, moreenimuodostumat ja kalliosuojelukohteet

Haminämäki (liitekartalla kohde 4) on maakunnallisesti arvokas kaakko-luoteissuuntainen pitkittäisharju.

Alueelle ei sijoitu arvokkaita moreenimuodostumia.

Huoripojanmäki (liitekartalla kohde 5) on paikallisesti merkittävä kallioalue (Husa ym. 2001). Alueen pinta-ala on 32 ha. Kalliolaki on korkeimmillaan noin 164 m mpy ja alueella suhteellinen korkeusero on 79 metriä. Kallion pohjoisosalla on lähimaisemassa erottuva kalliojyrkäne.

12.1.2017

5.7 Arvokkaat tuuli- ja rantakerrostumat

Yleiskaava-alueelle ei ole arvokkaita tuuli- ja rantakerrostuma-alueita.

5.8 Muut arvokkaat luontokohteet

Kohdenumerointi on sama kuin liitekartassa.

6. Taskilanmäen lehto

Pinta-ala: 0,2 ha

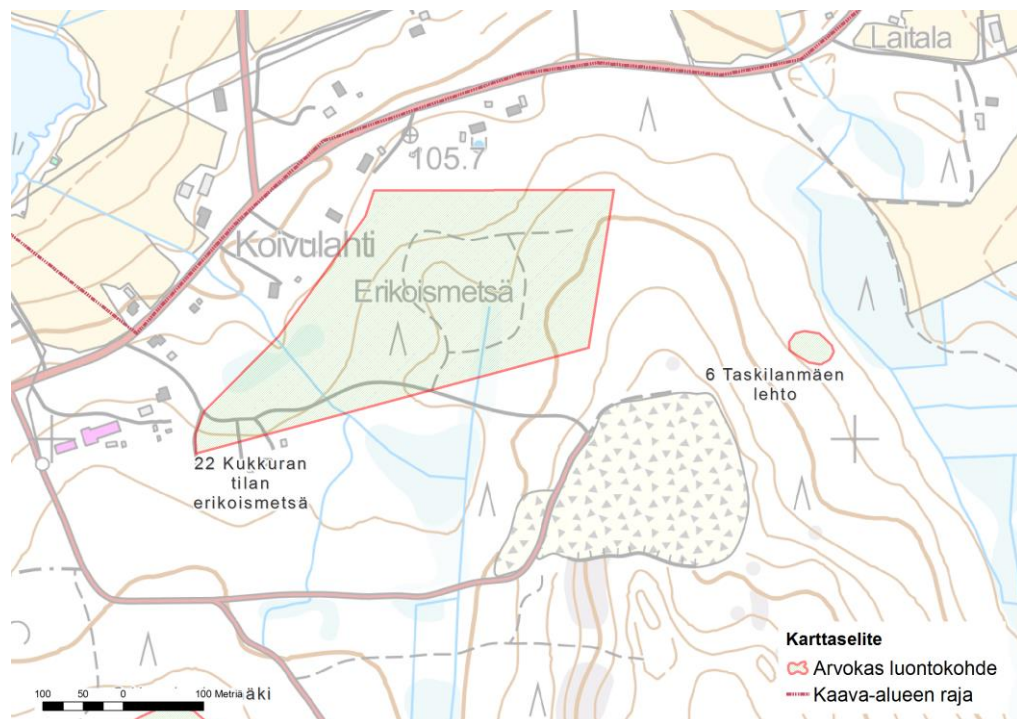
Arvoluokka: paikallisesti arvokas

Uhanalaiset ja huomionarvoiset lajit: -

Uhanalaiset luontotyytit: tuoreet keskiravinteiset lehdot (VU)

Pienialainen Taskilanmäen lehto sijaitsee Taskilanmäen koillisrinteellä. Kasvillisuus on tuoretta lehtoa. Puusto on erikerroksinen ja monipuolinen. Koostuen koivusta, kuusesta, harmaaleppä, tuomesta ja haavasta. Lahopuuta on hieman. Kenttäkerroksen kasvillisuutta luonnehtivat hiirenporras, metsäalvejuuri, isoalvejuuri, käenkaali, oravanmarja, puna-ailakki, metsätähti, rönsyleinikki, metsäkorte, nurmilauha ja vadelma.

Rehevät lehtolaikut ovat metsälain mukaisia erityisen tärkeitä elinympäristöjä.

Kuva 21. Taskilanmäen lehto ja Kukkuran erikoismetsä.

12.1.2017

7. Huoripojanmäen suo

Pinta-ala: 0,3 ha

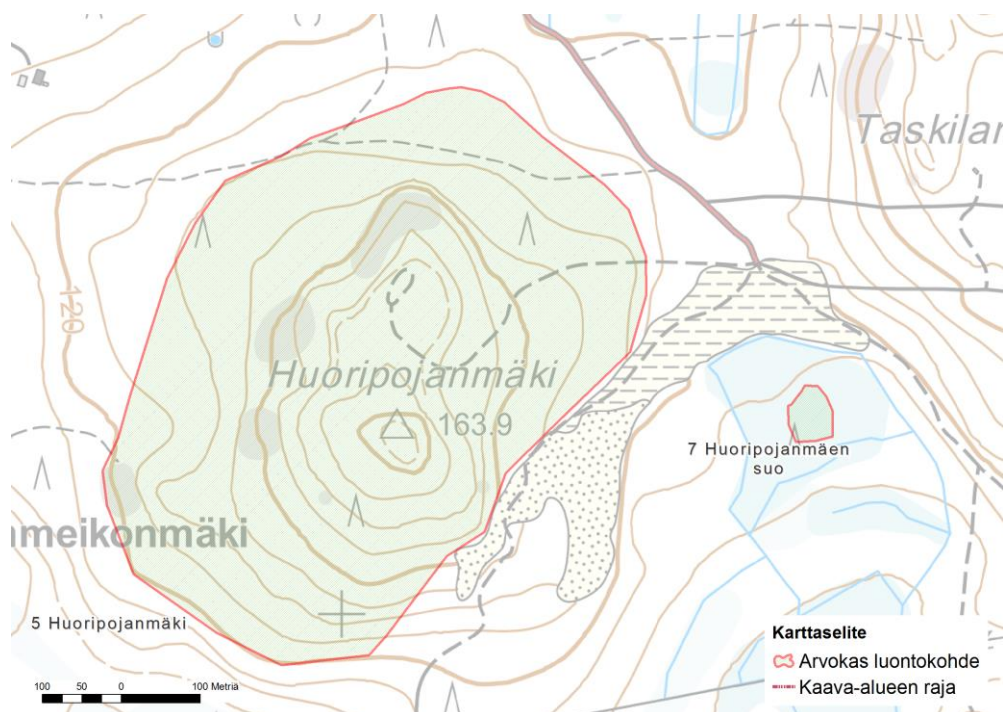
Arvoluokka: paikallisesti arvokas

Uhanalaiset ja huomionarvoiset lajit: -

Uhanalaiset luontotyytit: Lyhytkorsirämeet (NT)

Huoripojanmäen suo on isovarpurämeen keskellä oleva avoin karu lyhytkorsiräme- ja suursaranevakuvio. Isovarpurämeen räme- ja korpilaide on ojitettu.

Vähäpuustoiset jouto- ja kitumaan suot ovat metsälain mukaisia erityisen tärkeitä elinympäristöjä.

Kuva 22. Huoripojanmäki ja Huoripojanmäen suo.

8. Jouhtenon luhdet ja rantalehto

Pinta-ala: 10,2 ha

Arvoluokka: paikallisesti arvokas

Uhanalaiset ja huomionarvoiset lajit:

Uhanalaiset luontotyytit: tuoreet keskiravinteiset lehdot (VU) ja kosteat runsasravinteiset lehdot (VU)

Jouhtenon pohjois- ja länsiranta on luhtarantainen. Saraluhkaa reunustaa kiiltopajuvaltainen pensasluhta. Avoluhtan edustalla on kelluslehtisten vyöhyke.

Jouhtenon pohjukan itärannalla on rehevä lehtipuuvaltainen lehto, missä kasvillisuus vaihtelee. Kuivemmillä osilla kasvillisuus on heinäistä puolilehtoa ja kosteammilla osilla

12.1.2017

kostea suurruoholehtoa. Rannan läheisyydessä kasvillisuus muuttuu tulvavaikutteiseksi metsäksi. Lehdon eteläosa on lisäksi vanhaa metsittynyttä peltoa, missä kasvillisuus on pääosin suurruohovaltaista.

Valtapuuna on koivu. Sen lisäksi kohteella kasvaa haapaa, mäntyä, kuusta ja harmaaleppää.

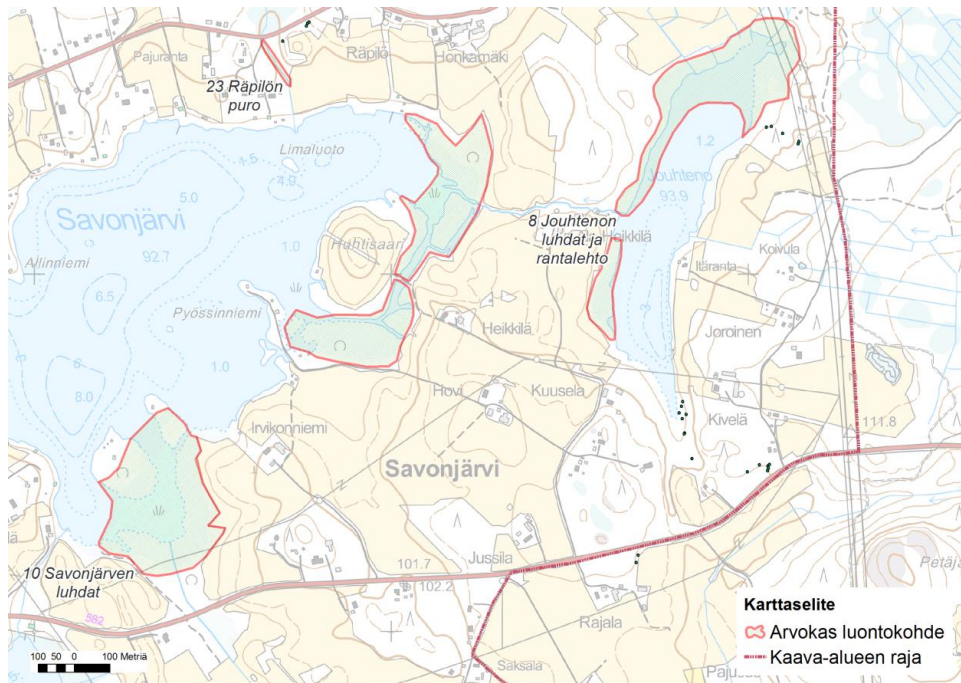
Kohteen kasviston kuuluvat mm. lillukka, metsäkurjenpolvi, mesiangervo, metsämatikka, rönsyleinikki, kevätleinikki, pikkutalvikki, tesma, nokkonen, käenkaali, metsäkastikka, nuokkuhelmikkä, nurmilauha, niittyleinikki, punaherukka ja mustikka.

Rehevät lehtolaikut ja luhdat ovat metsälain mukaisia erityisen tärkeitä elinympäristöjä.

Kuva 23. Jouhtenon rantalehto on lehtipuuvaltainen.

12.1.2017

Kuva 24. Jouhtenon luhdet ja rantalehto sekä Savonjärven luhdet.

9. Valkeisen rantasuo

Pinta-ala: 1,6 ha

Arvoluokka: paikallisesti arvokas

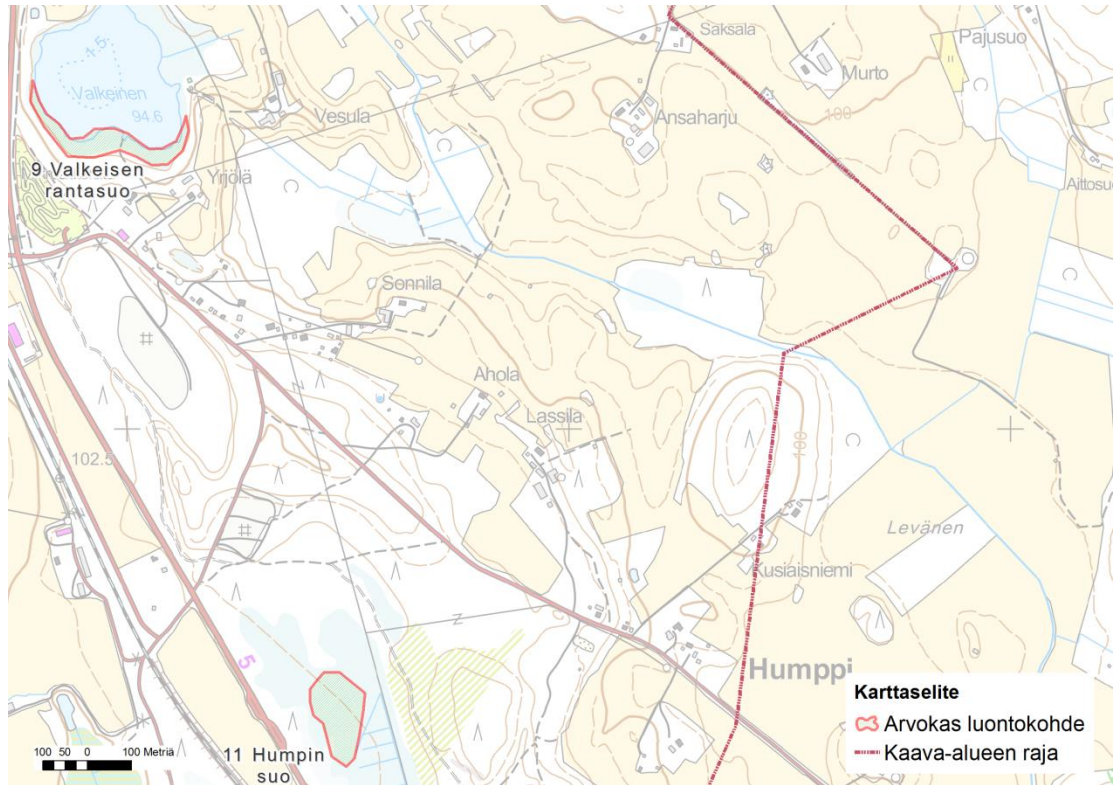
Uhanalaiset ja huomionarvoiset lajit: kuovi (NT)

Uhanalaiset luontotyytit: -

Valkeisen etelärannalla on pullosaravaltainen avoluhta, missä kasvaa niukasti hieskoivua ja mäntyä. Luhdalla pesii silmälläpidettävä (NT) kuovi.

Vähäpuustoiset jouto- ja kitumaan suot ovat metsälain mukaisia erityisen tärkeitä elinympäristöjä.

12.1.2017

Kuva 25. Valkeisen rantasuo ja Humpin suo.

10. Savonjärven lehto

Pinta-ala: 0,5 ha

Arvoluokka: Muut luonnonsuojelullisesti arvokkaat kohteet

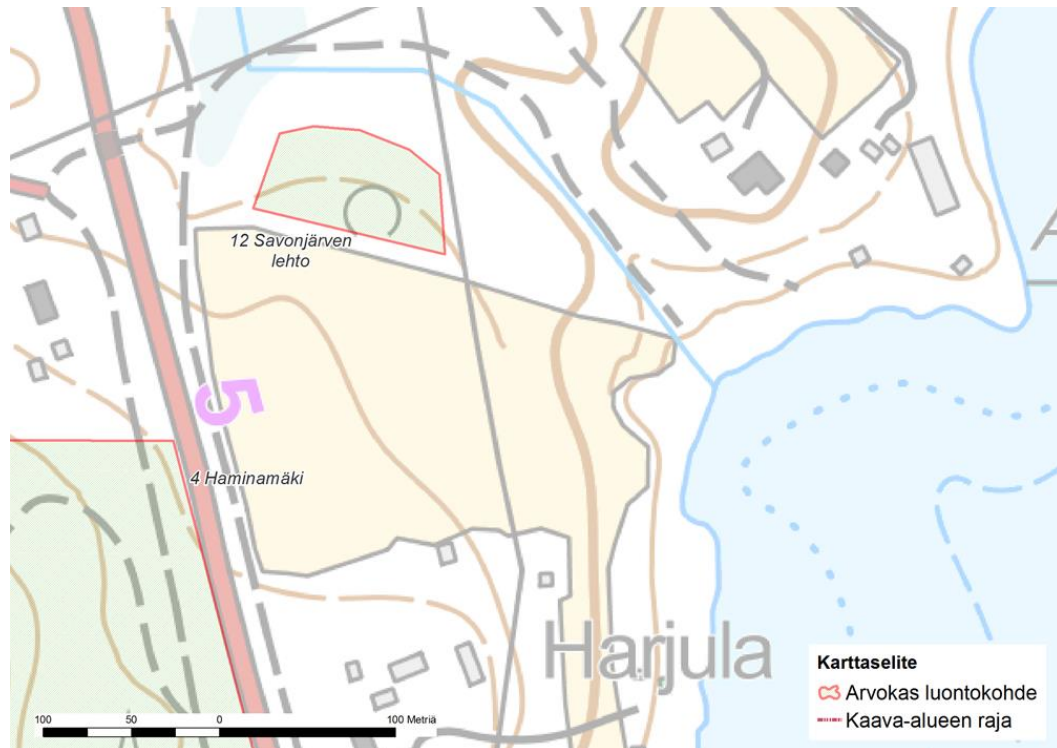
Uhanalaiset ja huomionarvoiset lajit: -

Uhanalaiset luontotyypit: -

Savonjärven lehto sijoittuu valtatie 5 itäpuolelle Harjulan tilan pellon pohjoispuolelle.

Lehto on suurruohovaltainen ja kulttuurivaikutteinen. Puusto on varttuvaa raitaa ja harmaaleppää. Kohde on vanhaa peltoa, joka on metsittynyt.

12.1.2017

Kuva 26. Savonjärven lehto.

11. Humpin suo

Pinta-ala: 1,8 ha

Arvoluokka: paikallisesti arvokas

Uhanalaiset ja huomionarvoiset lajit: -

Uhanalaiset luontotyytit: -

Humpin suo on isovarpurämeen keskellä oleva karu tupasvillaräme- ja suursaranevakuvio. Isovarpurämeen kaakkoisosa on ojitettu (kuva 25).

Vähäpuustoiset jouto- ja kitumaan suot ovat metsälain mukaisia erityisen tärkeitä elinympäristöjä.

12. Savonjärven luhdet

Pinta-ala: 21,8 ha

Arvoluokka: paikallisesti arvokas

Uhanalaiset ja huomionarvoiset lajit: silkkiuikku (NT)

Uhanalaiset luontotyytit: -

Savonjärven etelä- ja itärannalla on laajasti sara-ruovikkoluhtaa, joka rajautuu paikoin pensasluhtaan. Huhtisaaren osalla on kaivettu luhdan läpi veneväyliä. Luhdan yleisimmät lajit ovat viiltosara, luhtasara, pullosara, järviruoko, kurjenjalka, ranta-alpi ja rantayrtti. Luhdet rajautuvat etupäässä peltoon ja Irvikkoniemellä tulva-alaiseen koivikkoon.

12.1.2017

Vähäpuustoiset jouto- ja kitumaan suot ja luhdot ovat metsälain mukaisia erityisen tärkeitä elinympäristöjä.

13. Suoniemen rantalehto

Pinta-ala: 1,6 ha

Arvoluokka: paikallisesti arvokas

Uhanalaiset luontotyypit: tuoreet keskiravinteiset lehdot (VU) ja kosteat runsasravinteiset lehdot (VU)

Uhanalaiset ja harvinaiset lajit: -

Lehto on kulttuurivaikutteinen. Se on ollut joskus peltona tai laitumena, koska matalat ojat on vielä nähtävissä.

Lehto on lehtipuuvaltainen. Valtapuuna on koivu, joiden joukossa kasvaa harmaaleppää, haapaa, tuomea, raitaa ja pihlajaa. Paikoin on järeitä koivuja, muuten puusto on varttuvaa. Aluspensasto on paikoin hyvin ryteikköistä. Lahopuuta on kohtalaisesti. Muuan muassa siellä täällä on koivupökölöitä ja koivumaapuuta.

Kuva 27. Suoniemen rantalehto.

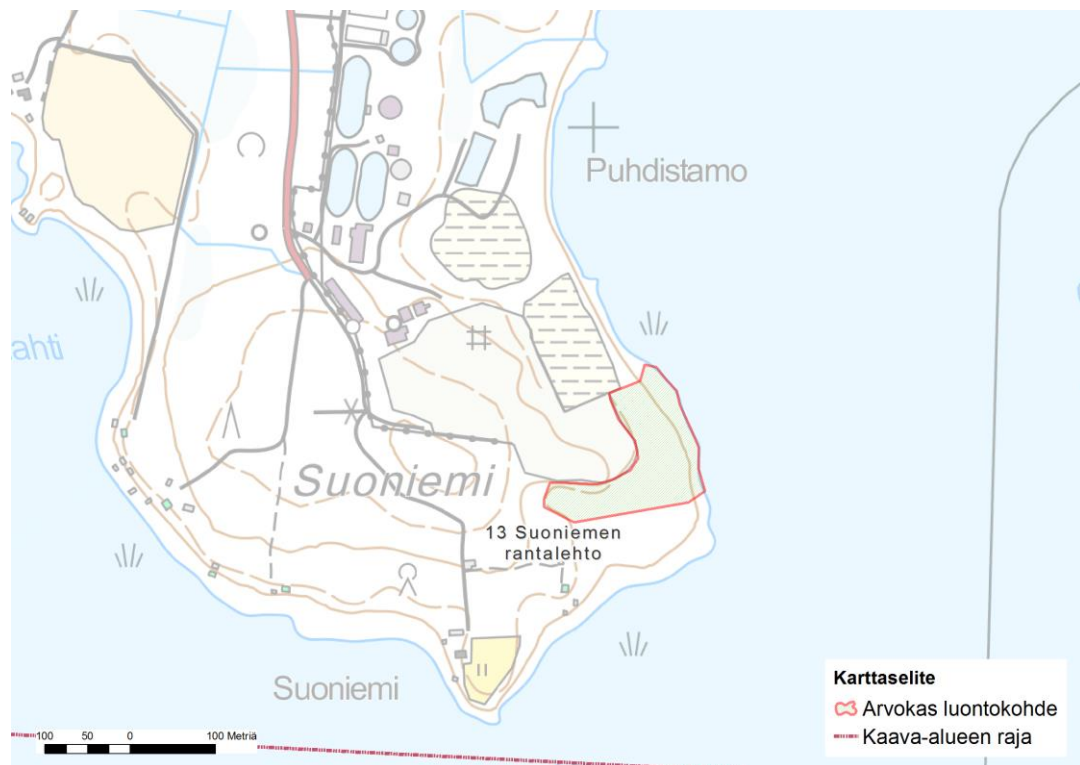
Kasvillisuus on tuoretta lehtoa ja paikoin on kostea ruoho- ja saniaisvaltaista lehtoa.

Käenkaali-mesiangervotyyppin kostea lehtoa on hieman kohteen länsiosassa.

Metsälvejuuren ja rikkapalsamin runsaus leimaavat aluskasvillisuutta. Muusta lajistosta mainittakoon punaherukka, mesiangervo, mesimarja, puna-ailakki, sudenmarja, hiirenporras, vadelma, särmäkuisma, nurmilauha, kevätpiippo, korpi-orvokki, metsäkorte, metsäkastikka ja koiranheisi. Lehdossa pesii mm. käpytikka.

Rehevät lehtolaikut ovat metsälain erityisen tärkeitä elinympäristöjä (Metsäl 10 §).

12.1.2017

Kuva 28. Suoniemen rantalehto.

14. Postitalon liito-oravametsä

Pinta-ala: 1,1 ha

Arvoluokka: paikallisesti arvokas

Uhanalaiset ja huomionarvoiset lajit: Liito-orava (NT)

Uhanalaiset luontotyytit: -

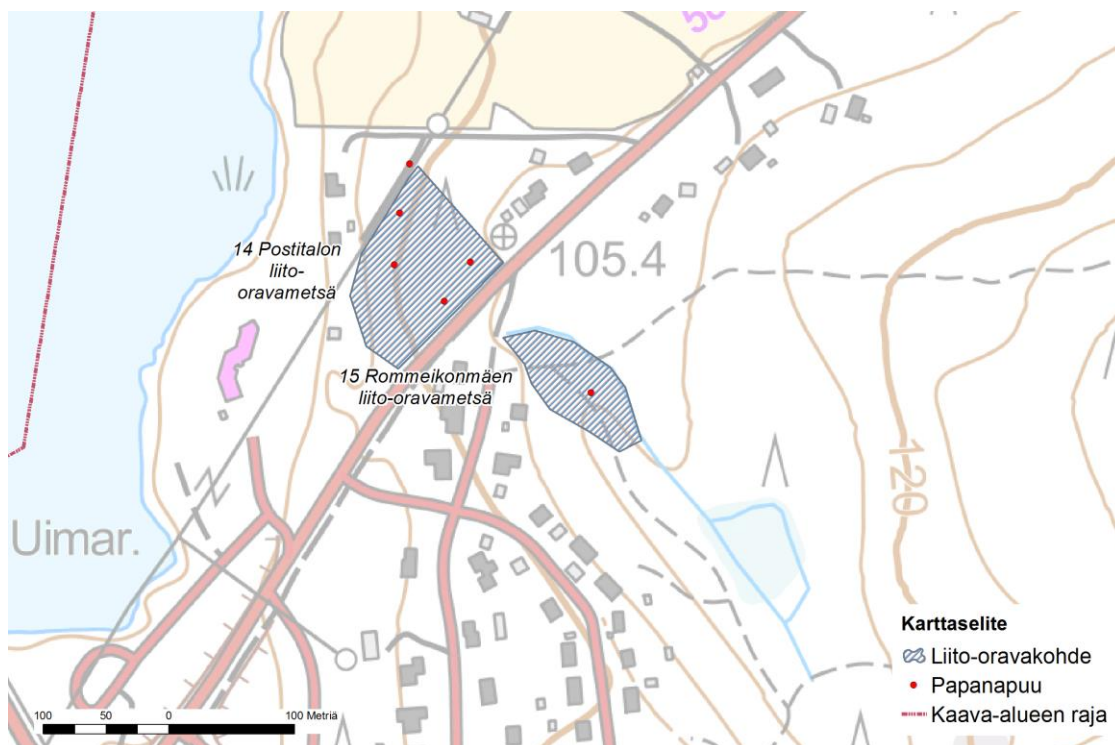
Postitalon nimisen talon eteläpuolelta, voimalinjan ja paikallistien 5821 välisestä erirakenteisesta sekametsästä todettiin viiden järeän kuusen alta liito-oravan papanoita. Valtapuusto on vanhaa. Ylispuuston valtapuu on mänty. Järeää kuusta ja koivua kasvaa siellä täällä. Alis- ja välipuuston muodostavat koivu, pihlaja ja kuusi. Pensaskerros on varsin tiheä. Kasvillisuus on lehtomaista kangasta.

Puulaji	Läpimitta	Papanamäärä	E TM35FIN	N TM35FIN
Kuusi	50	Alle 10	520309,478	7027557,206
Kuusi	50	25-50	520253,281	7027596,072
Kuusi	50	Alle 10	520261,133	7027635,232
Kuusi	40	10-25	520249,192	7027554,818
Kuusi	50	Alle 10	520288,926	7027525,765

12.1.2017

Kuva 29. 14. Postitalon liito-oravametsä.

Kuva 30. Postitalon ja Rommeikonmäen liito-oravametsät.

12.1.2017

15. Rommeikonmäen liito-oravametsä

Pinta-ala: 0,5 ha

Arvoluokka: paikallisesti arvokas

Uhanalaiset ja huomionarvoiset lajit: Liito-orava (NT)

Uhanalaiset luontotyypit: -

Rommeikonmäen länsiosalla olevasta tuoreen kankaan kuusikosta löydettiin papanoita yhden järeän kuusen alta. Puusto on varttunutta. Laidoilla kasvillisuus on kuivahkoa tai lehtomaista kangasta. Metsikkö toimii lajille liikkumisväylänä.

16. Jouhtenon liito-oravametsä

Pinta-ala: 1,9 ha

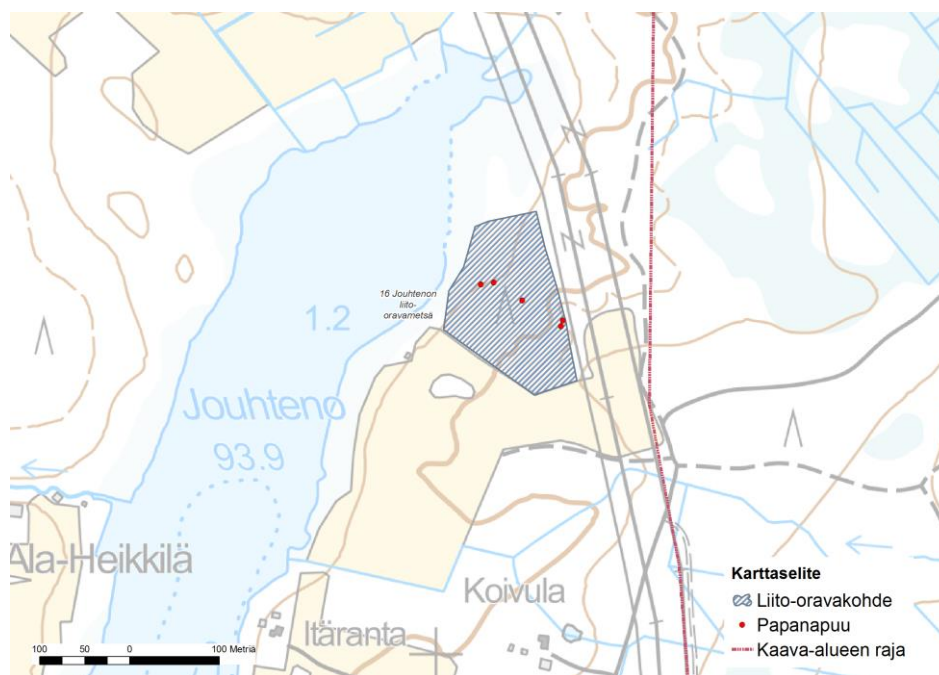
Arvoluokka: paikallisesti arvokas

Uhanalaiset ja huomionarvoiset lajit: Liito-orava (NT)

Uhanalaiset luontotyypit: Kosteat keskiravinteiset lehdot (NT)

Varttunut lehtomaisen kankaan kuusikko, missä notkossa on saniaisvaltainen lehtolaikku. Kuusen joukossa on hieman koivuja ja mäntyjä. Papanapuita todettiin viisi kappaletta. Kaikki olivat järeitä kuusia. Rehevät lehtolaikut ovat metsälain erityisen tärkeitä elinympäristöjä (Metsäl 10 §).

Puulaji	Läpimitta	Papanamäärä	E TM35FIN	N TM35FIN
Kuusi	40	Alle 10	523064,479	7026414,117
Kuusi	50	10–25	523050,091	7026411,674
Kuusi	30	Alle 10	523096,236	7026394,066
Kuusi	40	10–25	523139,511	7026365,185
Kuusi	40	Alle 10	523141,516	7026371,551

Kuva 31. Jouhtenon liito-oravametsän papanapuiden sijainti.

12.1.2017

17. Suoniemen liito-oravametsä A

Pinta-ala: 0,9 ha

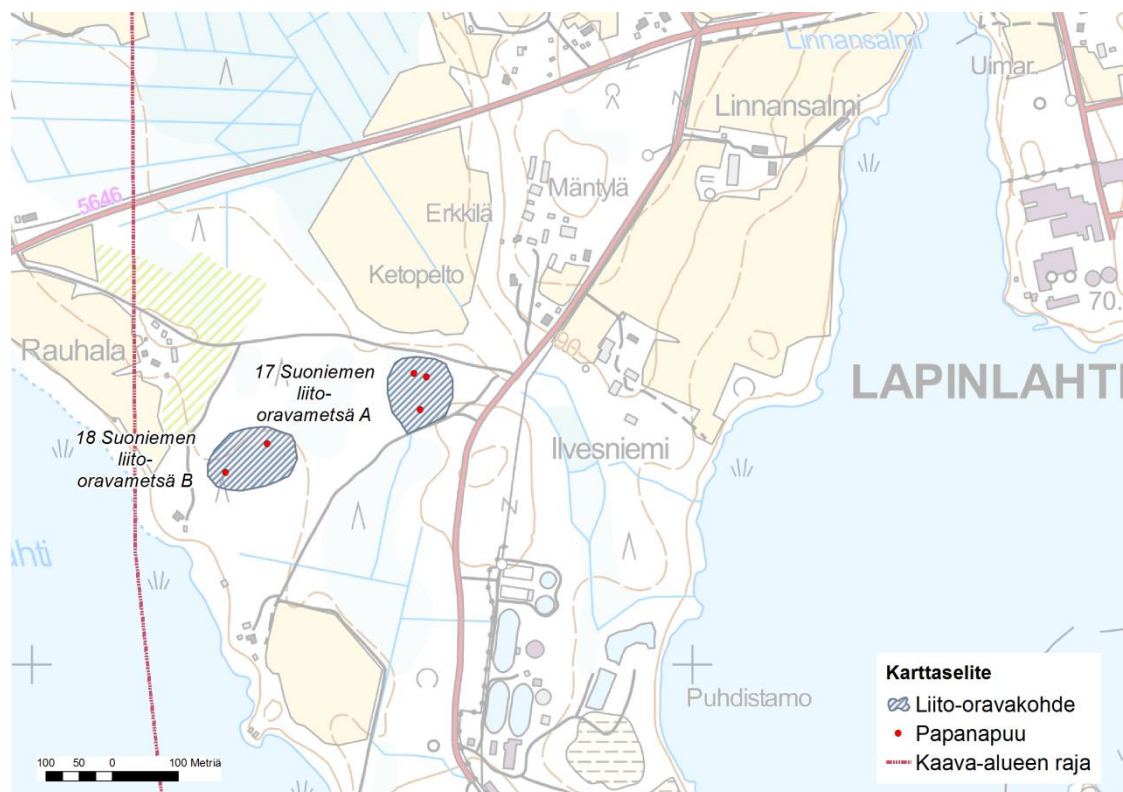
Arvoluokka: paikallisesti arvokas

Uhanalaiset ja huomionarvoiset lajit: Liito-orava (NT)

Uhanalaiset luontotyytit: -

Varttuvasta lehtomaisen kankaan kuusimetsästä löydettiin kolmen kuusen alta liito-oravan papanoita (Kuva 19).

Puulaji	Läpimitta	Papanamäärä	E TM35FIN	N TM35FIN
Kuusi	35	Alle 10	517578,584	7025441,147
Kuusi	30	Alle 10	517597,376	7025435,678
Kuusi	30	Alle 10	517588,388	7025386,714

Kuva 32. Suoniemen liito-oravakohteet.

18. Suoniemen liito-oravametsä B

Pinta-ala: 1,0 ha

Arvoluokka: paikallisesti arvokas

Uhanalaiset ja huomionarvoiset lajit: Liito-orava (NT)

Uhanalaiset luontotyytit: Tuoreet keskiravinteiset lehdot (VU) ja kosteat keskiravinteiset lehdot (NT)

12.1.2017

Suoniemen itäosan varttuneesta kuusikosta todettiin merkkejä liito-oravasta. Kohteella kasvillisuus on lehtomaisen kangasta, saniaislehtoa ja tuoretta lehtoa. Papanoita oli kahden järeän kuusen juurella.

Puulaji	Läpimitta	Papanamäärä	E TM35FIN	N TM35FIN
Kuusi	40	Alle 10	517356,609	7025334,975
Kuusi	30	25-50	517293,198	7025291,623

Rehevät lehtolaikut ovat metsälain erityisen tärkeitä elinympäristöjä (Metsäl 10 §).

19. Kivelän liito-oravametsä A

Pinta-ala: 0,5 ha

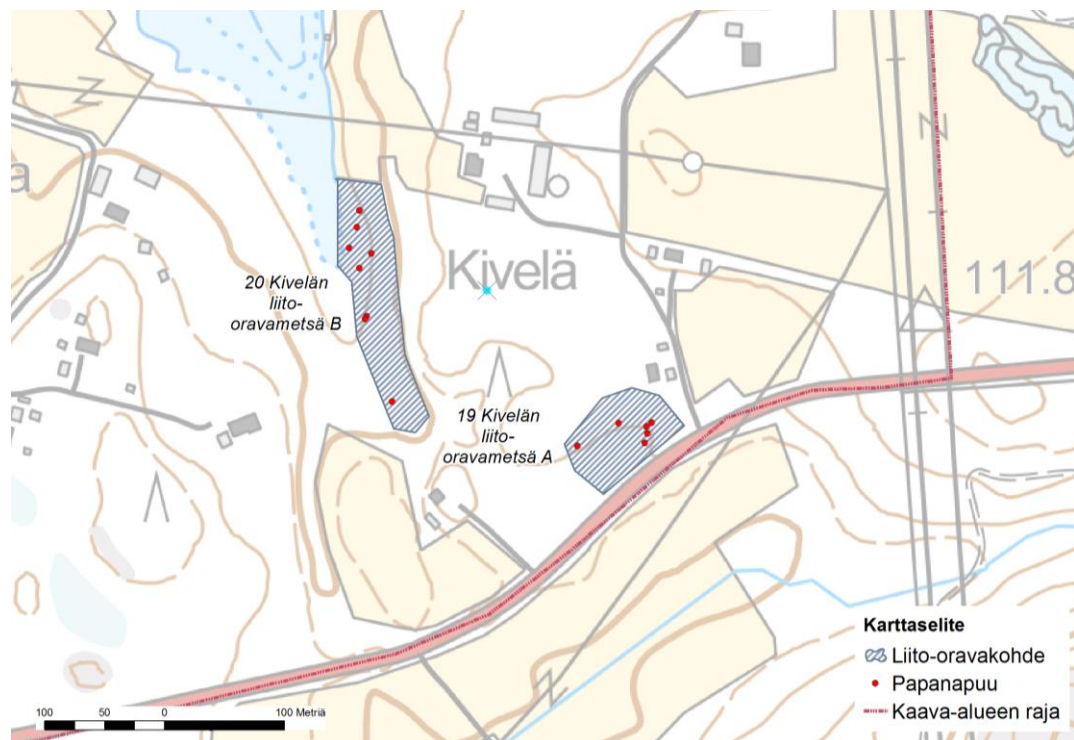
Arvoluokka: paikallisesti arvokas

Uhanalaiset ja huomionarvoiset lajit: Liito-orava (NT)

Uhanalaiset luontotyytit: tuoreet keskivänteiset lehdot (VU)

Varttunut lehtomaisen kankaan kuusikko, mistä kuuden kuusen alta todettiin liito-oravan papanoita. Lisäksi kohteella on tuoreen lehdon laikkuja.

Puulaji	Läpimitta	Papanamäärä	E TM35FIN	N TM35FIN
Kuusi	30	Alle 10	523053,703	7025449,979
Kuusi	35	10-25	523055,208	7025463,361
Kuusi	40	25-50	523055,698	7025457,793
Kuusi	45	10-25	523059,285	7025466,844
Kuusi	40	10-25	523031,570	7025466,311
Kuusi	30	10-25	522997,283	7025447,234

Kuva 33. Kivelän liito-oravametsät.

12.1.2017

20. Kivelän liito-oravametsä B

Pinta-ala: 0,8 ha

Arvoluokka: paikallisesti arvokas

Uhanalaiset ja huomionarvoiset lajit: Liito-orava (NT)

Uhanalaiset luontotyypit: tuoreet keskiravinteiset lehdot (VU) ja kosteat runsasravinteiset lehdot (VU)

Liito-oravan papanoita havaittiin kahdeksan puun alta. Papanapuista pääosa on kuusia. Papanapuut sijoittuvat rinnemetsään, jossa kasvillisuus on lehtomaista kangasta ja tuoretta, suurruoho- ja saniaislehtoa. Valtapuun kuusen lisäksi puustoon kuuluvat harmaaleppä, tuomi, haapa, koivu ja mänty. Rinteen alaosalla on lehtipuut runsastuvat.

Rehevät lehtolaikut ovat metsälain erityisen tärkeitä elinympäristöjä (Metsäl 10 §).

Puulaji	Läpimitta	Papanamäärä	E TM35FIN	N TM35FIN
Kuusi	30	25-50	522806,930	7025612,122
Kuusi	35	50-100	522815,662	7025643,495
Kuusi	30	25-50	522813,259	7025629,661
Kuusi	35	10-25	522825,425	7025607,463
Kuusi	30	10-25	522815,454	7025595,469
Haapa	35	Alle 10	522821,743	7025555,400
Haapa	35	Alle 10	522820,108	7025553,049
Kuusi	55	25-50	522842,664	7025484,125

21. Räpilön liito-oravametsä

Pinta-ala: 0,3 ha

Arvoluokka: paikallisesti arvokas

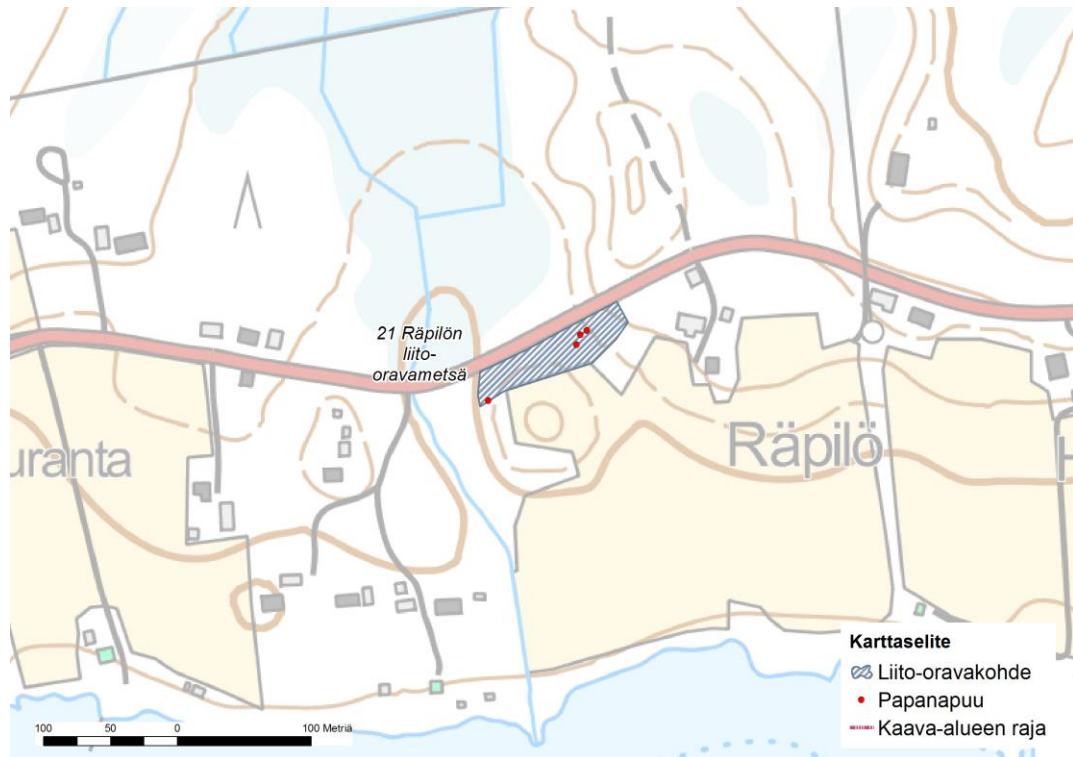
Uhanalaiset ja huomionarvoiset lajit: Liito-orava (NT)

Uhanalaiset luontotyypit: -

Paikallistien 16320 reunametsästä löydettiin kolmen haavan ja yhden kuusen alta liito-oravan papanoita. Metsä on lehtomaisen kankaan varttunut kuusikko, joka rajautuu peltoon. Valtapuu on kuusi. Kuusien joukossa on hieman haapaa ja koivua.

Puulaji	Läpimitta	Papanamäärä	E TM35FIN	N TM35FIN
Haapa	35	10	521765,069	7026702,317
Haapa	20	10	521769,897	7026705,693
Haapa	25	10	521762,219	7026694,832
Kuusi	30	10	521696,082	7026653,045

12.1.2017

Kuva 34. Räpilön liito-oravametsä.

22. Räpilön puro

Pinta-ala: 0,2 ha

Arvoluokka: paikallisesti arvokas

Uhanalaiset ja huomionarvoiset lajit: -

Uhanalaiset luontotyytit: tuoreet keskivänteiset lehdot (VU)

Räpilön puro varressa on tuoretta lehtoa. Uoma on luonnontilainen. Puusto on varttunutta kuusta ja osittain nuorta. Rehevät lehtolaikut ja purojen välittömät lähiympäristöt ovat metsälain erityisen tärkeitä elinympäristöjä (Metsäl 10 §).

23. Karhulan lehtometsä

Pinta-ala 1,1 ha

Arvoluokka: paikallisesti arvokas

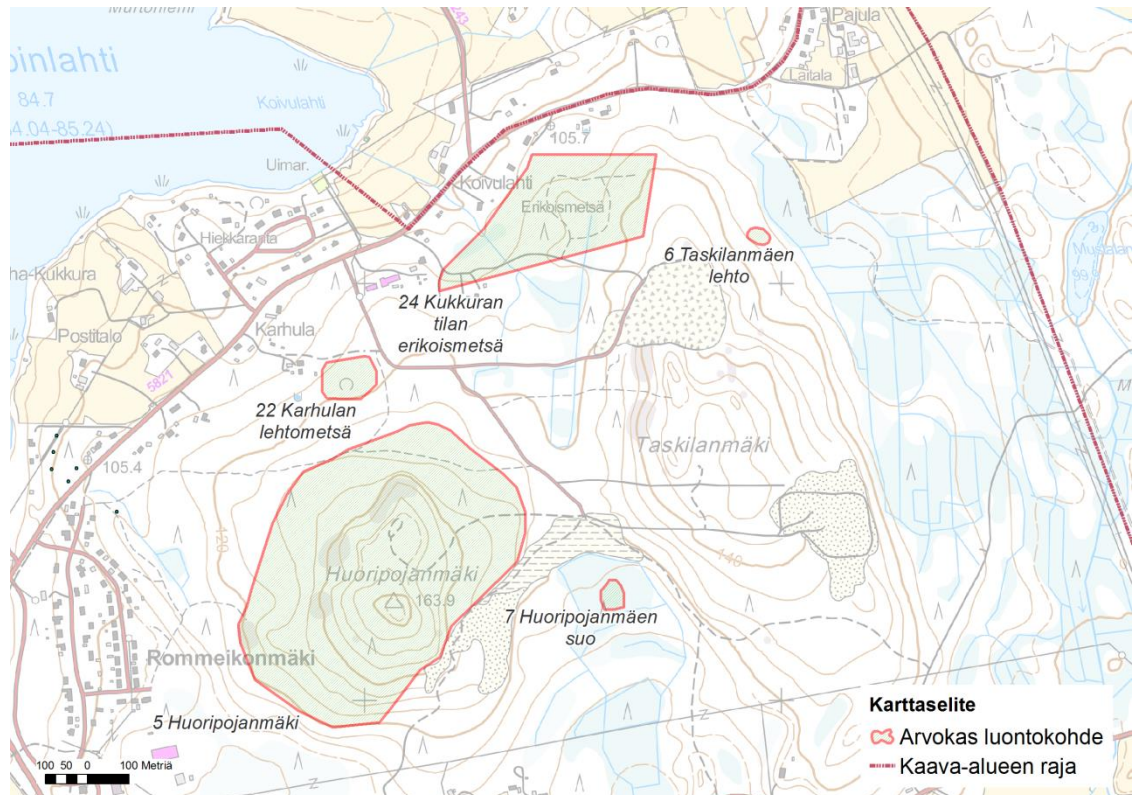
Uhanalaiset ja huomionarvoiset lajit: -

Uhanalaiset luontotyytit: tuoreet keskivänteiset lehdot (VU)

Lehtometsä on tuore koivusekapuulehto. Puuston rakenne on luonnontilainen. Eriakenteisen puuston valtalaji on koivu, jonka lisäksi kasvaa eri-ikäistä tuomea, pihlajaa, harmaaleppä ja paikoin järeää kuusta. Lahopuuta on paikoin mm. tuulenkaatoja. Kenttäkerrosta luonnohtivat käenkaali, metsäälvejuuri, oarvanmarja, pmetssäimarre, vadelma, nurmilauha, hiirenporras, rönsyleinikki, isoälvejuuri ja metsäkorte.

Rehevät lehtolaikut ovat metsälain erityisen tärkeitä elinympäristöjä (Metsäl 10 §).

12.1.2017

Kuva 35. Kukkuran tilan erikoismetsä ja Karhulan lehtometsä.

24. Kukkuran tilan erikoismetsä

Pinta-ala 11,0 ha

Arvoluokka: Muut luonnonsuojellisesti arvokkaat kohteet

Uhanalaiset ja huomionarvoiset lajit: -

Uhanalaiset luontotyytit: tuoreet keskiravinteiset lehdot (VU)

Kukkuran tilan erikoismetsällä on suojellista ja ympäristöopetuksen kannalta merkitystä. Puusto on pitkälti varttunutta ja vanhaa, jopa yli 115 -vuotista, mutta tasaikäistä. Paikoin on nuorempaa metsää. Itäosalla on taimikko, missä on tehty uudistushakkuu 2008.

Alueelle on istutettu mm. visakoivua, kontorta-, sembramäntyä, douglas- ja siperianlehtikuusia. Alueella on puulajipolku, jonka varrella on viljellyistä puulajeista opastauluja. Puulajiopastaulut, jotka pystytetty vuonna 1988, ovat heikkokuntoisia. Kasvillisuus on etupäässä tuoretta ja lehtomaista kangasta. Paikoittain on tuoreen lehdon kasvillisuutta.

6 EKOLOGINEN VERKOSTO

Kaava-alueen ekologisen verkoston pää rakenne koostuvan luonnon ydinalueista ja ekologisista käytävistä, joiden tehtävänä on ylläpitää luonnon monimuotoisuutta, muodostaa eliöiden leviämis- ja levittäytymisteitä alueelta toiselle.

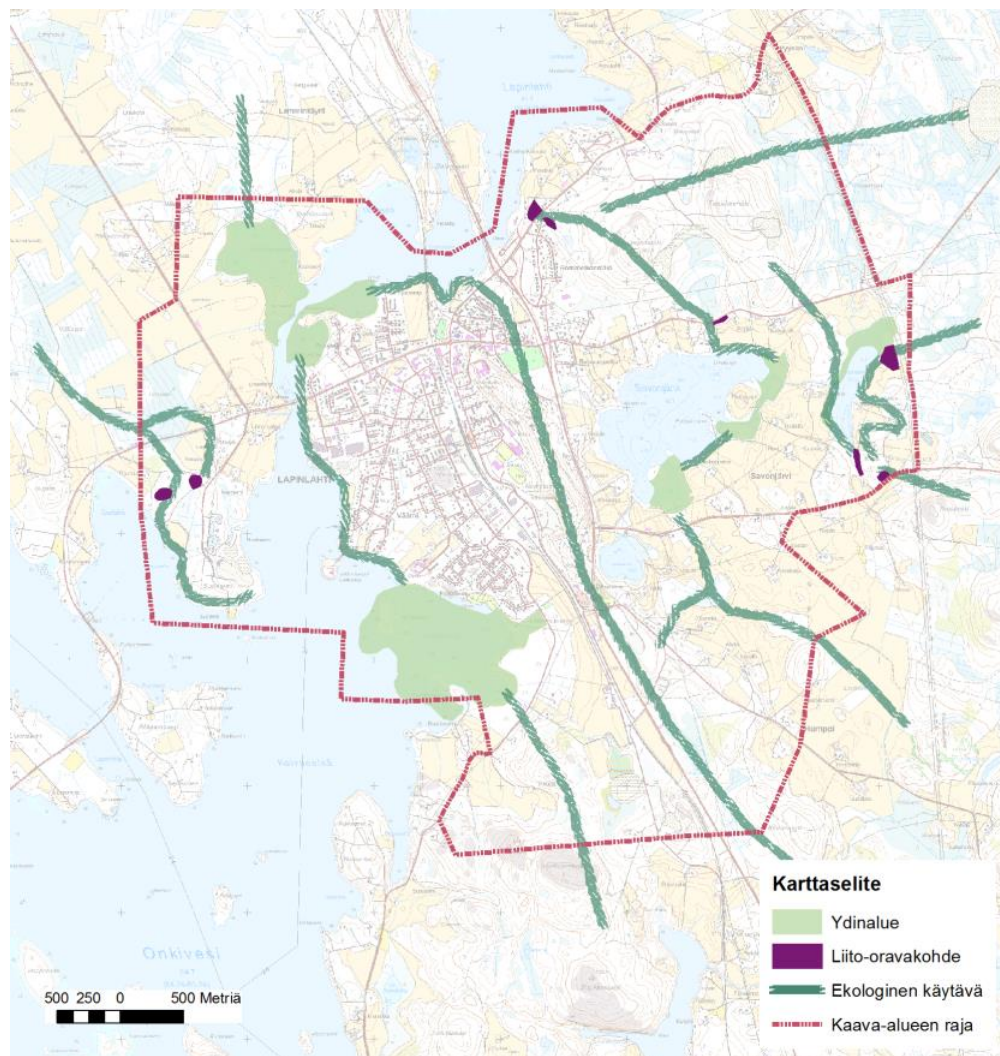
- Luonnon ydinalue on yhtenäinen luonnonalue. Näille on tyypillistä runsas paikallinen eläimistö ja ne voivat toimia myös liikkuvien eläinten pysähdysalueina,

12.1.2017

ravinnonhankintapaikkoina tai levähdys- ja piilopaikkoina. Kaava-alueella erityisiä ydinalueita ovat laajat kosteikot.

- Ekologiset käytävät eli ydinalueiden väliset ekologiset yhteydet. Ne ovat vaihtelevan levyisiä ja muotoisia luonnonympäristöjen käytäviä, jotka ylläpitävät ydinalueiden välistä ja sisäistä ekologista toimintaa. Kaava-alueella nämä käytävät ovat rantametsäyhteyksiä, metsien muodostamia yhteyksiä ja peltoalueen lävitse menevä metsiköiden ja puustoisten ojavarsien muodostamia ketjuja.

Lapinlahden kirkonkylän osayleiskaava-alue on pitkälti peltojen ja asutuksen pirstomaa maisemaa. Alueen viljelysmaisema muodostuu ihmistoiminnan muovaamien peltojen, reunaniittyjen ja rehevien, lehtomaisten metsien muodostamista elinympäristökokonaisuuksista. Ekologiset yhteydet laajempiin metsäalueisiin on olemassa kaikin ilmansuuntiin.

Kuva 36. Kaava-alueen ekologinen verkosto.

12.1.2017

7 LÄHTEET

- Alalammi, P. (toim.). 1990: Suomen kartasto, vihko 123–126. *Geologia*. – Maanmittaushallitus & Suomen maantieteellinen seura.
- Bisi, J. 1988: Ylä-Savon luonto ja sen kehittymisen taustatekijöitä. Ylä-Savon Instituutti. Tutkimusraportti 2.
- FCG Finnish Consulting Group Oy 2010: Suoniemi, Kirkonkylän osayleiskaavan muutos. Luonto-, maisema- ja liito-oravaselvitys.
- GTK 2016: Suomen maa- ja kallioperäkartta. WWW-palvelu: <http://geomaps2.gtk.fi/geo/> (viitattu 30.11.2016).
- Husa, J., Teeriaho, J., Kontula, T. ja Fagersten R. 2001: Luonnon- ja maisemansuojelun kannalta arvokkaat kallioalueet Pohjois-Savossa. *Alueelliset ympäristöjulkaisut* 214.
- Ilmonen, J., Rytteri, T. & Alanen, A. (toim.). 2001: Luontodirektiivin kasvit ja selkärangattomat eläimet: Suomen Natura 2000 -ehdotuksen luonnontieteellinen arviointi. Suomen ympäristö 510. Suomen ympäristökeskus.
- Kiimalainen, R. 2012: Lapinlahden kunnan erikoismetsälön hoito- ja käyttösuunnitelma. Opinnäytetyö. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu. Metsätalouden koulutusohjelma.
- Kuosmanen, E., Nironen, M. ja Wasenius, P 2002: Keski-Suomen granitoidikompleksi, kallioperäkartta. 1: 400 000. Geologinen tutkimuskeskus, Espoo.
- Kuusipalo, J. 1996: Suomen metsätyypit. Kirjayhtymä Oy, Rauma.
- Liukko, U-M., Henttonen, H., Hanski, I. K., Kauhala, K., Kojola, I., Kyheröinen, E-M. & Pitkänen, J. 2016: Suomen nisäkkäiden uhanalaisuus 2015 – The 2015 Red List of Finnish Mammal Species. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus.
- Luonnonsuojelulaki (1096/1996) ja -asetus (160/1997).
- Marttila, V., Heikkilä, H., Hellas, K., Liukko, U-M., Malmberg, O., Merisaari, H., Salminen, P. & Laanikari, J. 2002: Liito-oravatyöryhmän 2002 raportti. Työryhmämuistio MMM 2002:21. Maa- ja metsätalousministeriö, Helsinki.
- Meriluoto, M & Soininen, T. 1998: Metsäluonnon arvokkaat elinympäristöt. Metsälehti kustannus. Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio.
- Neuvoston direktiivi luonnonvaraisten lintujen suojelusta (NDir 79/409/ETY).
- Neuvoston direktiivi luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta (NDir 92/43/ETY).
- Paavola, J. 1988: Lapinlahden kartta-alueen kallioperä. Suomen geologinen kartta 1: 100 000. Kallioperäkarttojen selitykset. Lehti 3332. Geologian tutkimuskeskus.
- Pohjois-Savon Liitto 2009: Maastokäynnit harju- ja kallioalueille v. 2009 Pohjois-Savon maakuntakaavan selvityksiä.

12.1.2017

Punju, P & Lillberg, J. 1992: Onkiveden Linnansalmen vesikasvikartoitus. Pohjois-Savon ympäristökeskus. Moniste, 19 s.

Punju, P., Miettinen, M. & Sokero, M. 1997: Vesikasvikartoitus: Lapinlahti taajaman ranta-alueita 1996. Pohjois-Savon ympäristökeskus. Moniste, 4 s.

Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslen, A. & Mannerkoski, I. (toim.) 2010: Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2010. Erillisjulkaisu. Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus.

Raunio, A., Schulman, A. & Kontula, T. (toim.) 2008: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus. Suomen ympäristö 8/2008. Osat I ja II. Suomen ympäristökeskus, Helsinki.

Raunio, A., Schulman, A. ja Kontula, T. (toim.) 2008a: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus. Osa 1: Tulokset ja arvioinnin perusteet. Suomen ympäristö 8.

Raunio, A., Schulman, A. ja Kontula, T. (toim.) 2008b: Luontotyyppien kuvaukset. Osa 2: Suomen ympäristö 8.

Remes, P. ja Valta, H. (toim.) 2007: Pohjavesialueiden suojelusuunnitelma Peltosalmi-Ohenmäki, Honkalampi ja Haminämäki-Humppi. Pohjois-Savon ympäristökeskuksen raportteja 1/2007.

Saarela, S-R. ja Söderman, T. 2008: Ekologisesti kestävät kaupunkiseudut ja niiden ekosysteempipalvelut. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 33/2008.

Sierla, L., Lammi, E. Mannila, J. & Nironen, M. 2004: Direktiivilajien huomioon ottaminen suunnittelussa. Suomen ympäristö 742. Luonto ja luonnonvarat. Ympäristöministeriö.

Suomen geologinen yleiskartta. 1933: Kivilajikartta. Kuopio. Lehti C 3. Geologinen toimikunta.

Suunnittelukeskus Oy 2005: Puustellin alueen asemakaava. Luonto- ja maisemaselvitys.

Söderman, T. 2003: Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi – kaavoituksessa, YVA-menettelyssä ja Natura-arvioinnissa. Ympäristöopas 109. Suomen ympäristökeskus, Helsinki.

Tapio, P 1991: Onkiveden Hujalanlahden vesikasvikartoitus. Kuopion vesi- ja ympäristöpiiri. Moniste 4 s.

Tiainen, J., Mikkola-Roos, M., Below, A., Jukarainen, A., Lehikoinen, A., Lehtiniemi, T., Pessa, J., Rajasärkkä, A., Rintala, J., Sirkiä, P. & Valkama, J. 2016: Suomen lintujen uhanalaisuus 2015 – The 2015 Red List of Finnish Bird Species. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus.

Tiljander, M. (toim.) 2007: Pohjavesien suojelun ja kiviaineshuollon yhteensovittaminen. Pohjois-Savon loppuraportti. Pohjois-Savon ympäristökeskuksen raportteja 4/2007.

Toivonen, H. & Leivo, A. 1997: Kasvillisuuskartoituksessa käytettävä kasvillisuus- ja kasvupaikkaluokitus. Kokeiluversio. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A; 14.

12.1.2017

Valkama, J., Vepsäläinen, V. ja Lehtikainen, A. 2011: Suomen III Lintuatlas. – Luonnontieteellinen keskusmuseo ja ympäristöministeriö. <<http://atlas3.lintuatlas.fi>> (viitattu 15.12.2016)

Vallinkoski, V-M. ja Hämäläinen, A. 2010: Maatalousalueen monivaikutteisten kosteikkojen ja luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelma, Onkiveden alue. Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskuksen julkaisu 8/2010.

Väisänen, R.A., Lammi, E. & Koskimies, P. 1998: Muuttuva pesimälinnusto. Otava, Keuruu.

Ympäristöministeriö 1993: Maisemanhoito. Maisema-aluetyöryhmän mietintö I. Mietintö 66/1992. Ympäristöministeriö, Ympäristönsuojeluosasto.

Ympäristöministeriö. 2005: Liito-oravan huomioon ottaminen kaavoituksessa. Kirje YM/1/501/2005.

Lapinlahden kunta

Lapinlahden kirkonkylän osayleiskaavan päivittäminen

Luontoselvitys

Arvokkaat luontokohteet

Liito-orava-alueet

Karttaselite

Sonnilanlampi (SL 24.545)

Liito-oravakohde

Arvokas luontokohde

Kaava-alueen raja

Khall 4.6.2018 § 92 liite 8

1:24 000

Tekla 28.5.2018 § 33, liite no 8

Liite

LAPINLAHTI

Kirkonkylän osayleiskaava-alueen muinaisjäännösinventointi 2016

**Teemu Tiainen
Timo Sepänmaa**

Tilaaaja: Lapinlahden kunta

Sisältö

Perustiedot.....	2
Yleiskartat	5
Vanhoja karttoja.....	8
Kohdeluettelo.....	11
Inventointi	11
Tulos	14
Lähteet	15
Muinaisjäännökset.....	16
1 LAPINLAHTI HEMMINKI	16
2 LAPINLAHTI MARTIKAINEN	17
3 LAPINLAHTI PAJUHARJUNTIE 16	17
4 LAPINLAHTI HUMPPI	18
5 LAPINLAHTI PASKOSUO	19
6 LAPINLAHTI TASKILANMÄKI E.....	21
7 LAPINLAHTI HAMINAMÄKI VANHA TIE	23
8 LAPINLAHTI 1. KIRKON PAIKKA.....	25
Mahdolliset muinaisjäännökset.....	26
9 LAPINLAHTI JAAKOLA 2	26
10 LAPINLAHTI VESULA	28
11 LAPINLAHTI HOVI	29
12 LAPINLAHTI HOVI SW.....	30
Muut kohteet	30
13 LAPINLAHTI HALOLA A.....	30
14 LAPINLAHTI HALOLA B.....	31
15 LAPINLAHTI VANHA KUKKURA.....	32
16 LAPINLAHTI AUTIO	33
17 LAPINLAHTI NIMETÖN.....	34
18 LAPINLAHTI VÄÄRNI	35
19 LAPINLAHTI SONNILA	36
20 LAPINLAHTI KÄRKKÄÄLÄ	37
21 LAPINLAHTI KIISKILÄ.....	38
22 LAPINLAHTI HEIKKILÄ	38
23 LAPINLAHTI PÄIVÄKAKKARA	39
24 LAPINLAHTI OLLIKKALA.....	39

Kansikuva: Kohde 5 Paskosuo. Savon radan vanhaa ja hylättyä ratapohjaa inventointialueen eteläosassa. Kuvattu Tuomiharjuntien eteläpuolelta kaakkoon.

Perustiedot

Alue: Lapinlahden kirkonkylän osayleiskaava-alue.

Tarkoitus: Selvittää sijaitseeko osayleiskaava-alueella kiinteitä muinaisjäännöksiä tai muita kulttuurihistoriallisia, suojeltavaksi katsottavia jäänteitä.

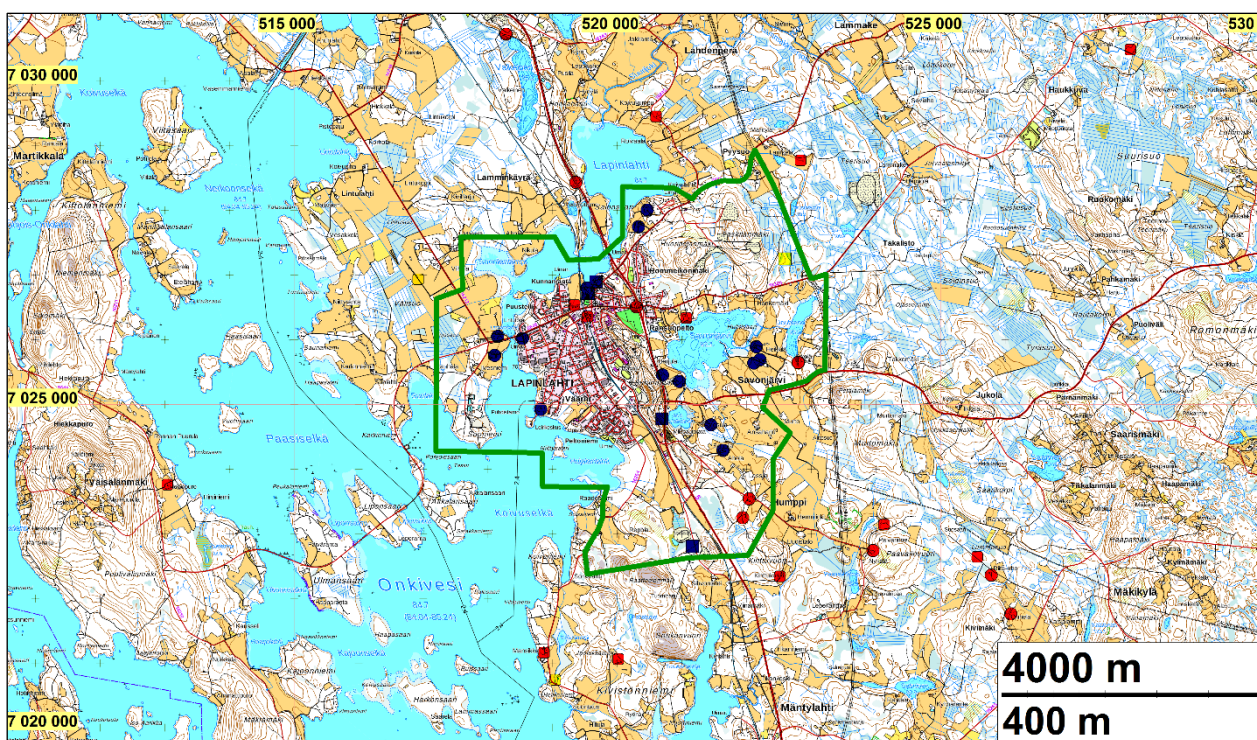
Työaika: Maastotyöt kesäkuun alussa 2016.

Kustantaja: Lapinlahden kunta.

Aiemmat tutkimukset: Julius Aulio 1925 kaivaus (yksittäinen kohde), Lauri Pohjakallio 1979, koko kunnan inventointi sekä Jouko Aroaho 1994 tarkastus (yksittäinen kohde).

Tekijät: Mikroliitti Oy, Timo Sepänmaa ja Teemu Tiainen.

Tulokset: Tutkimusalueelta tunnettiin entuudestaan neljä kiinteää muinaisjäännöstä (kolme kivikautista asuinpaikkaa sekä historiallinen hautaus) sekä kaksi kivikautisen esineen irtolöytöpaikkaa. Muinaisjäännösinventoinnin tuloksena alueelta tunnetaan kahdeksan kiinteää muinaisjäännöstä: vanha tielinjaus, vanha ratapohja, Lapinlahden ensimmäisen kirkon paikka, historialliseen aikaan ajoittuva hautapaikka, ajoittamaton kuoppakohde sekä kolme kivikautista asuinpaikkaa. Kivikautisista asuinpaikoista yksi on uusi kohde – yksi entuudestaan tunnettu kivikautinen asuinpaikka on tuhoutunut tienrakentamisen yhteydessä. Kiinteiden muinaisjäännösten lisäksi inventointialueelta havaittiin neljä historiallisen ajan talotonttia, jotka ovat mahdollisia muinaisjäännöksiä. Historiallisen ajan talotonteista 10 on muita kulttuuriperintökohteita. Alueen kaksi aiemmin tunnettua kivikautisen esineen löytökohtaa säilyvät irtolöytöpaikkoina.

Inventointialue on rajattu vihreällä viivalla. Alueen muinaisjäännökset on merkattu eri symbolein.

Selityksiä: Koordinaatit ETRS-TM35FIN koordinaatistossa (Euref). Kartat ovat Maanmittauslaitoksen maastotietokannasta kesältä 2016, ellei toisin mainittu. Muinaisjäännösrekisteri on tarkastettu 05/2016. Valokuvia ei ole talletettu mihinkään viralliseen arkistoon eikä niillä ole mitään kokoelmatunnusta. Valokuvat ovat digitaalisia ja ne ovat tallessa Mikrolitti Oy:n serverillä. Kuvat: T. Tiainen ja T. Sepänmaa.

Kohteiden luokittelutermit

Arkeologisten kohteiden suojelustatuksen luokittelussa pyrimme noudattamaan Museoviraston viimeisimpiä ohjeistuksia. Ohjeet ovat paikoin tulkinnanvaraisia ja usein muuttuvia. Käyttämämme Museoviraston ohjeistukset ovat: A) [Maaseudun historiallisten asuinpaikkojen inventointi - ohje 2015](#) ja B) [Ensimmäisen maailmansodan maalinnoitteet – ohje 2015](#) ja C) Kulttuuriperintö ja kaavoitus 2015 (opas ei ole netissä, siihen viitataan ohjeistuksessa A). Niissä tapauksissa joita viimeisin ohjeistus ei käsittele tai ei anna niihin vastausta, käytämme kohteiden suojelustatuksen määrittelyssä Museoviraston v. 2009 julkaisemaa D) [Historiallisen ajan kiinteät muinaisjäännökset. Tunnistaminen ja suojelu](#) opasta. Esihistorian osalta noudattamme muinaismuistolakia ja vakiintuneita käytäntöjä: pääsääntöisesti esihistoriallinen kohde on aina kiinteä muinaisjäännös. Alla olevan termistön selitykset **ovat omia tulkintojamme** Museoviraston em. oppaista.

Arkeologisessa inventoinnissa (tai muinaisjäännösinventoinnissa) käsitellään – etsitään, tutkitaan ja dokumentoidaan – ainoastaan ihmisen tekemiä vanhoja ja alkuperäisestä käytöstä poistuneita, hylättyjä jäännöksiä, joista arkeologisin menetelmin tutkimalla voidaan saada relevanttia tietoa vanhasta ihmistoinnista (Museovirasto D).

Muinaisjäännös

Muinaismuistolain mukainen kiinteä muinaisjäännös. Lähtökohtaisesti suojelukohde. Maankäyttöä rajoittaa ja ohjaa muinaismuistolaki. Muinaisjäännös on tarkoin paikannettu maastonkohta ja siitä on esitetty konkreettiset todisteet. Inventoinnissa esitetty muinaisjäännösalueen raja on kuitenkin usein vain enemmän tai vähemmän tarkka arvio.

Kaavassa SM, kiinteä muinaisjäännös.

Tuhoutunut muinaisjäännös: Kiinteäksi muinaisjäännökseksi todettu maastonkohta joka on arkeologin näkökulmasta tuhoutunut. Paikalla ei ole jäljellä tutkimusarvoisia, vanhoja rakenteiden jäännöksiä tai maanalaisia kerrostumia.

Paikkaa ei suojella. Ei kaavamerkintää.

Mahdollinen muinaisjäännös

1) Museovirasto A: ”Vanhoille kartoille merkittyjä autioituneita asuinpaikka-kohteita on pidettävä mahdollisina muinaisjäännöksinä, vaikka havaintoja kiinteistä muinaisjäännöksistä ei ole saatu maaston pintapuolisessa tarkastelussa tai pienimuotoisessa koekuopituksessa”.
2) Vanhoilta kartoilta tai muista lähteistä paikannettu maastonkohta tai yleisöilmoituksena saatu ja luotettavaksi arvioitu tieto kohteesta, joka saattaa olla tai todennäköisesti on kiinteä muinaisjäännös, mutta jota arkeologi ei ole maastossa tarkastanut.

Ei suojella muinaismuistolailla – muinaismuistolain rajoitukset ja määräykset eivät päde kohteella. Suojelustatus on muutoin epäselvä.

Muu kulttuuriperintökohde

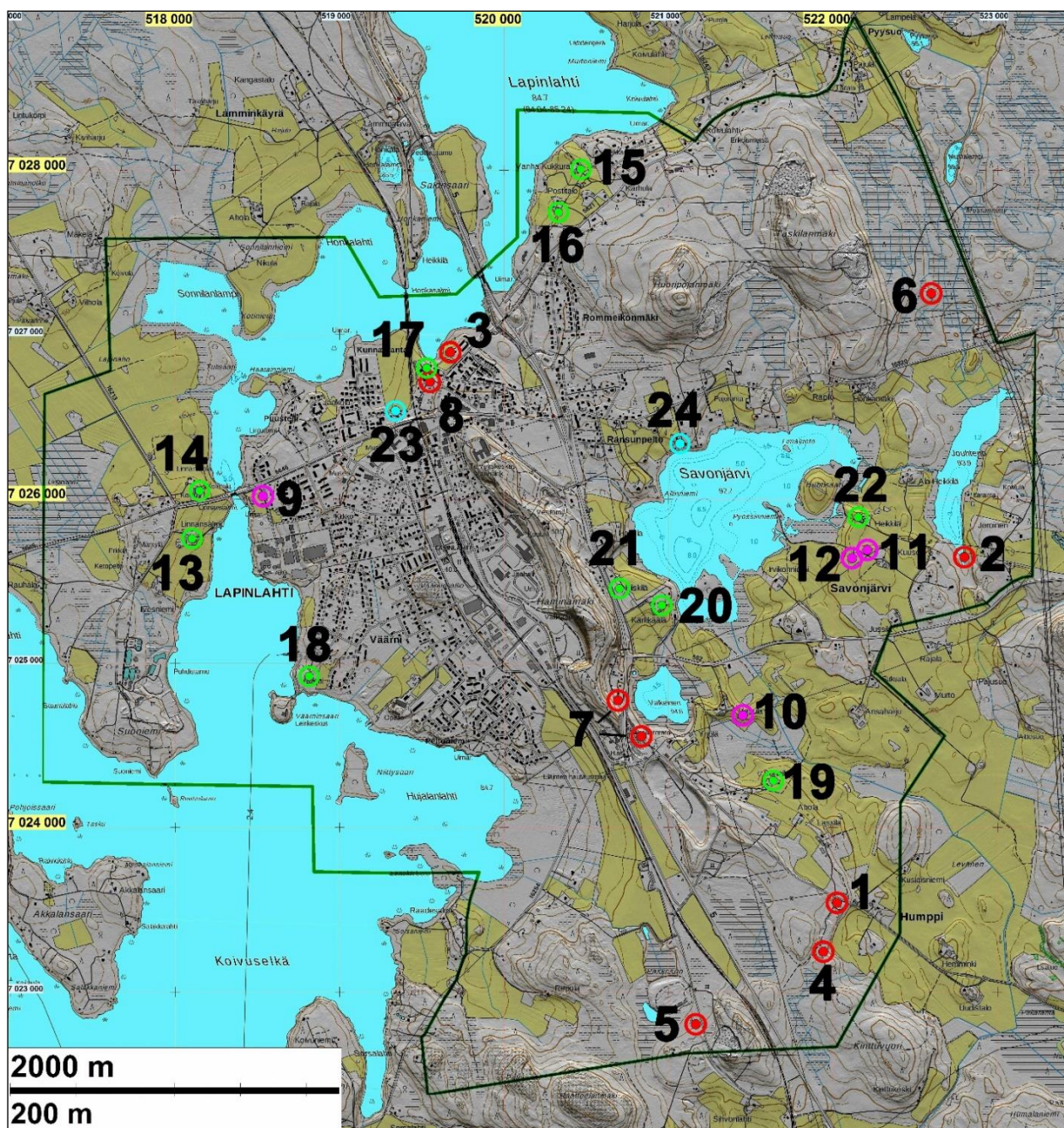
Museovirasto A: ”Mikäli muinaisjäännöksen kriteerit eivät historiallisen ajan vanhalla kyläpaikalla täyty, kokonaan käytössä olevat alkuperäisen luonteensa ja maatalousvaltaisen elinkeinonsa säilyttäneet vanhat kyläpaikat määritetään muiksi kulttuuriperintökohteiksi”. Olemme tässä ulottaneet ohjeen koskemaan myös vanhoja yksittäistaloja ja v. 1750 vanhempia tai vanhemmiksi oletettuja torppia ohjeen D perusteella. Museovirasto C: toisen maailmansodan aikaiset varustukset. Porkkalan vuokra-alueen venäläiset varustukset ja rakenteet.

Ei suojella muinaismuistolailla – muinaismuistolain rajoitukset ja määräykset eivät päde kohteella. Museovirasto C: ”Museoviranomaiset voivat esittää, että muut kulttuuriperintökohteet suojellaan kaavassa MRL:n keinoin (132/1999). Kaavoittaja tekee päätöksen annetaanko kohteelle suojelumääräyksiä”.

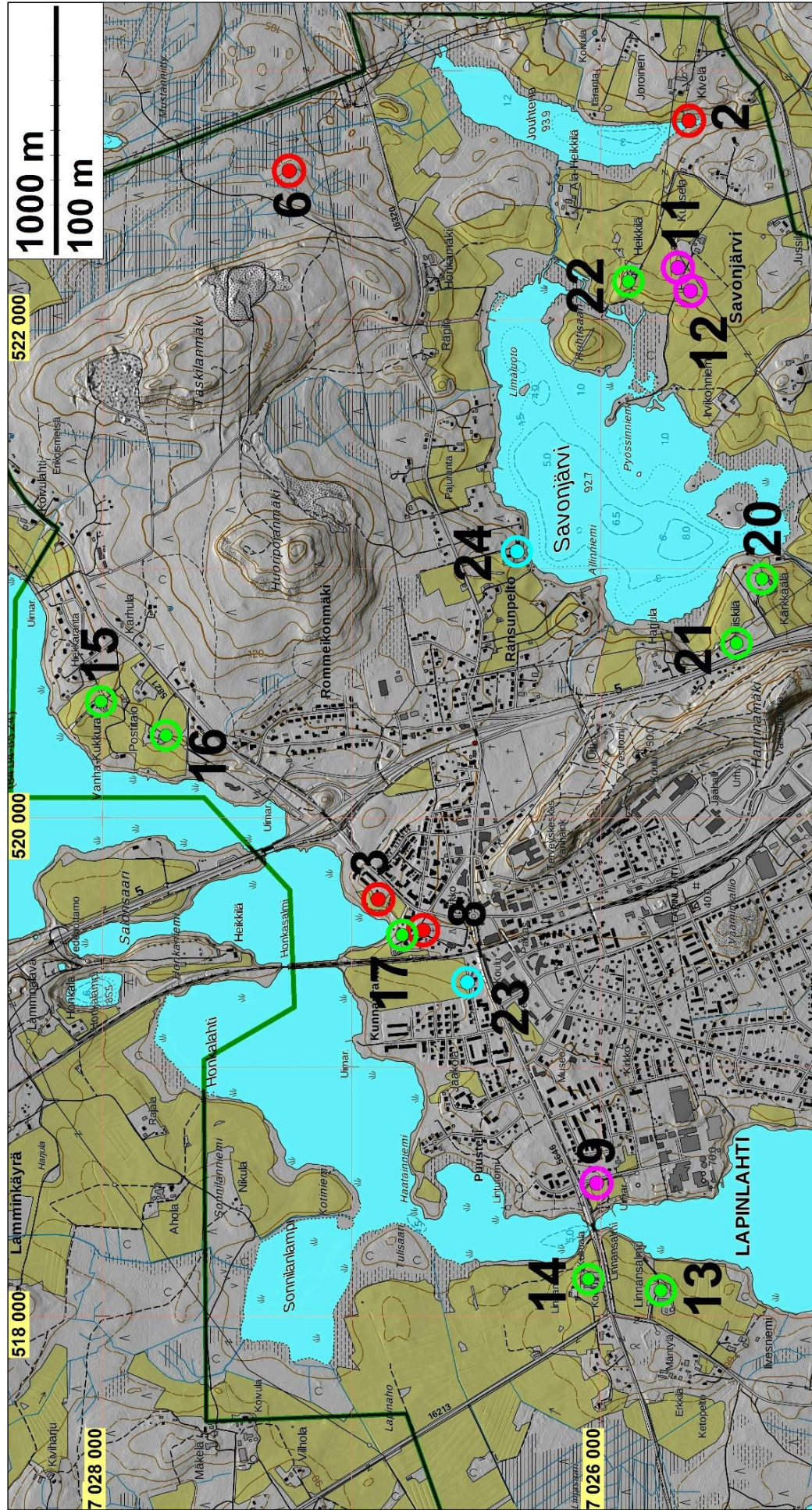
Löytöpaikka

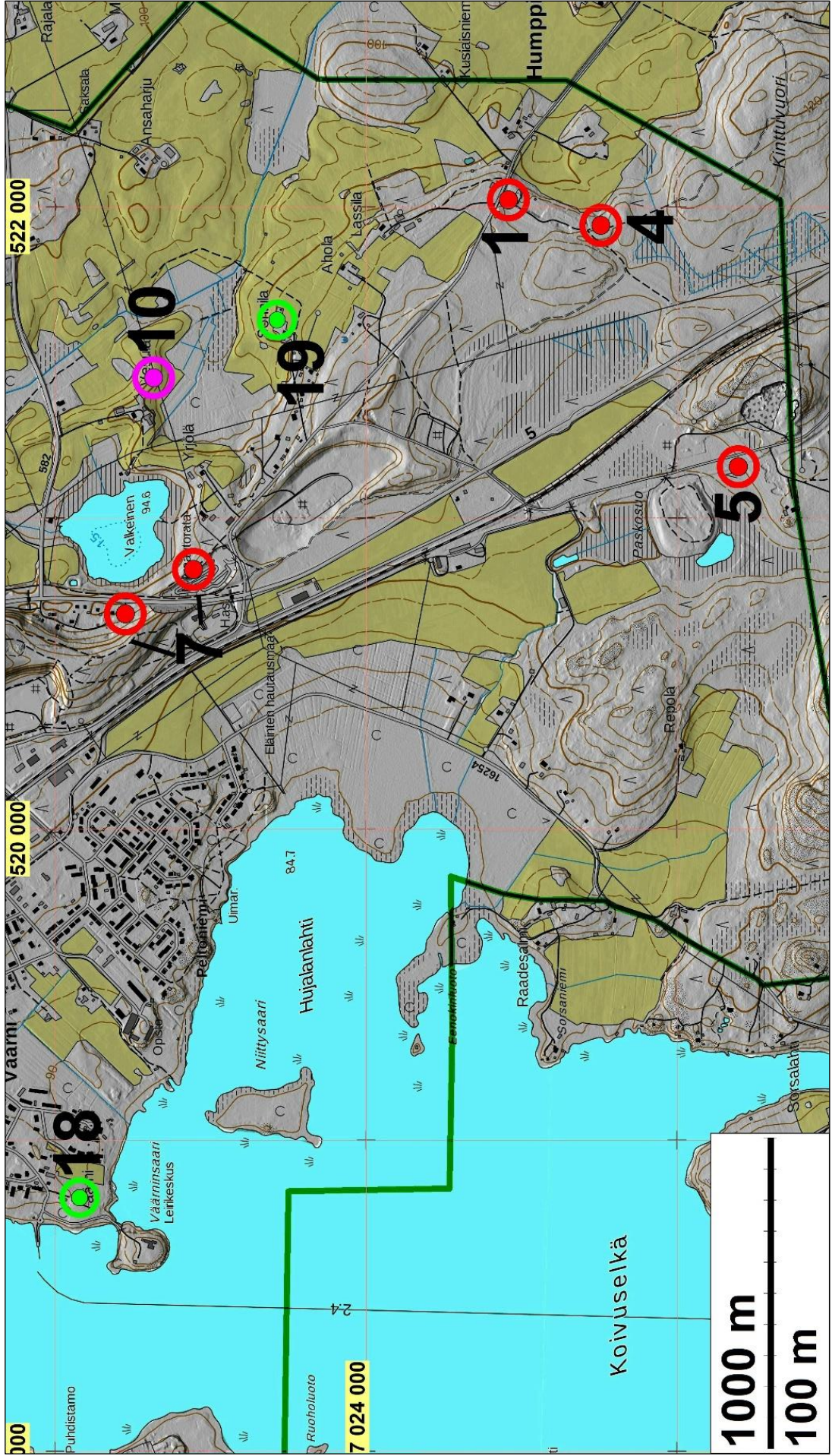
Vanhan esineen löytöpaikka (kuten esim. kivikirves). Paikalla ei ole havaittu merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä. Ei ole kiinteä muinaisjäännös. Paikkaa ei suojella. Ei kaavamerkintää.

Yleiskartat

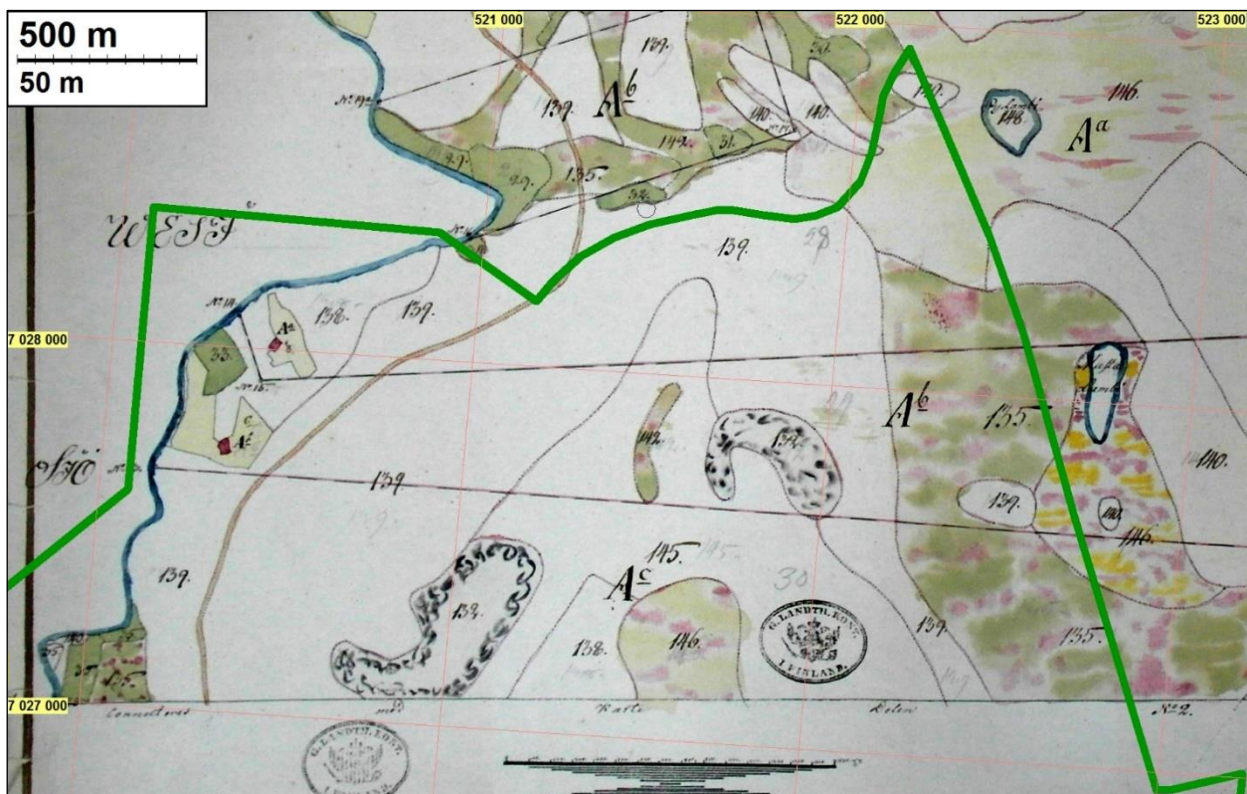

Selitteet yllä olevaan sekä kahteen alla olevaan karttaan: inventointialue on rajattu vihreällä viivalla. Numerot vastaavat raportin kohdenumeroita. Punaiset pisteet ovat *kiinteitä muinaisjäännöksiä*, violetit pisteet *mahdollisia muinaisjäännöksiä*, vaalean vihreät pisteet ovat *muuta kulttuuriperintökohteita* ja vaalean siniset pisteet ovat *irtolöytöpaikkoja*.

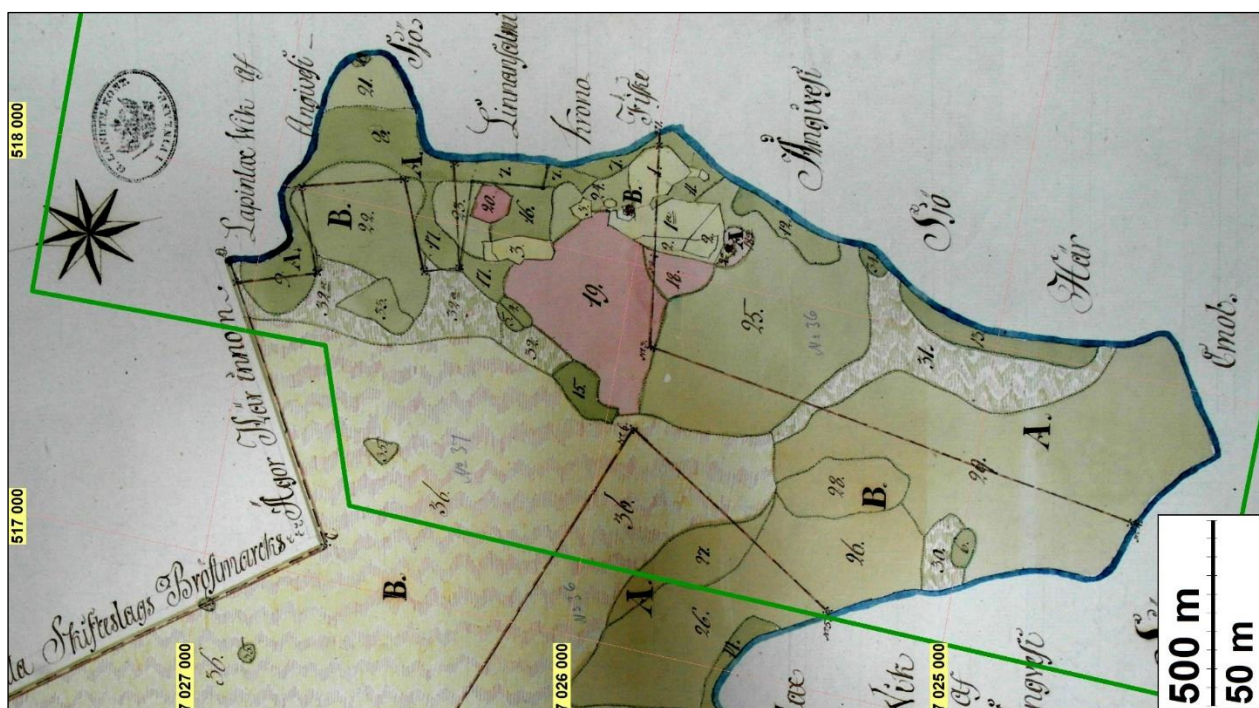

Vanhoja karttoja

Ote isojakokartasta (D14:2/1-10 Kivistö; N:ot 1-6 tässä kylässä sekä N:ot 21-31, 39 ja 52 Ollikkalan kylässä, isojaonkarta, pöytä- ja jakokirja 1779-1787). Karttaote kuvaa inventointialueen koillisosaa, inventointialueen raja on merkattu vihreällä viivalla. Alueella on sijainnut kaksi taloa sekä muutamia peltoja ja niittyjä. Muuten alue on ollut mäkistä ja kallioista metsää.

Ote isojakokartasta (D14:9/1-2 Ollikkala; N:ot 36 ja 37, isojaonkarta, pöytä- ja jakokirja 1803). Karttaote kuvaa inventointialueen länsilaitaa, inventointialueen raja on merkattu vihreällä viivalla. Alueella on sijainnut kaksi taloa sekä niiden omistuksessa olevia peltoja, niittyjä ja metsää.

Ote isojakokartasta (D14:2/1-10 Kivistö; N:ot 1-6 tässä kylässä sekä N:ot 21-31, 39 ja 52 Ollikkalan kylässä, isojaonkartta, pöytä- ja jakokirja 1779-1787). Karttaote kuvaa inventointialueen lounaisnurkkaa, inventointialueen raja on merkattu vihreällä viivalla. Alueella ei ole merkattu asutusta. Pohjois-eteläsuuntainen tie noudattaa nykyisen Tikankoskentien linjausta.

Kohdeluettelo

Nr	Nimi	Ajoitus	Laji	N	E
	KIINTEÄT MUINAISJÄÄNNÖKSET				
1	HEMMINKI	esihistoriallinen	asuinpaikka	7023542	522024
2	MARTIKAINEN	esihistoriallinen	asuinpaikka	7025646	522799
3	PAJUJARJUNTIE 16	historiallinen	hautapaikka, joukkohauta	7026893	519674
4	HUMPPI	esihistoriallinen	asuinpaikka	7023245	521942
5	PASKOSUO	historiallinen	kulkuväylät, ratapohja	7022803	521166
6	TASKILANMÄKI E	ajoittamaton	kuoppajäännös	7027251	522598
7	HAMINAMÄKI VANHA TIE	historiallinen	kulkuväylät, tienpohja	7024774	520693
				7024555	520836
8	1. KIRKON PAIKKA	historiallinen	kirkonpaikka	7026713	519550
	MAHDOLLISET MUINAISJÄÄNNÖKSET				
9	JAAKOLA 2	historiallinen	talotontti	7026017	518535
10	VESULA	historiallinen	talotontti	7024683	521452
11	HOVI	historiallinen	talotontti	7025690	522209
12	HOVI SW	historiallinen	talotontti	7025640	522116
	MUUT KOHTEET				
13	HALOLA A	historiallinen	talotontti	7025759	518104
14	HALOLA B	historiallinen	talotontti	7026050	518150
15	VANHA KUKKURA	historiallinen	talotontti	7028006	520468
16	AUTIO	historiallinen	talotontti	7027745	520332
17	NIMETÖN	historiallinen	talotontti	7026797	519531
18	VÄÄRNI	historiallinen	talotontti	7024921	518816
19	SONNILA	historiallinen	talotontti	7024286	521638
20	KÄRKÄÄLÄ	historiallinen	talotontti	7025353	520960
21	KIISKILÄ	historiallinen	talotontti	7025455	520702
22	HEIKKILÄ	historiallinen	talotontti	7025889	522154
23	PÄIVÄKAKKARA	kivikautinen	löytöpaikka	7026536	519341
24	OLLIKKALA	kivikautinen	löytöpaikka	7026336	521070

Inventointi

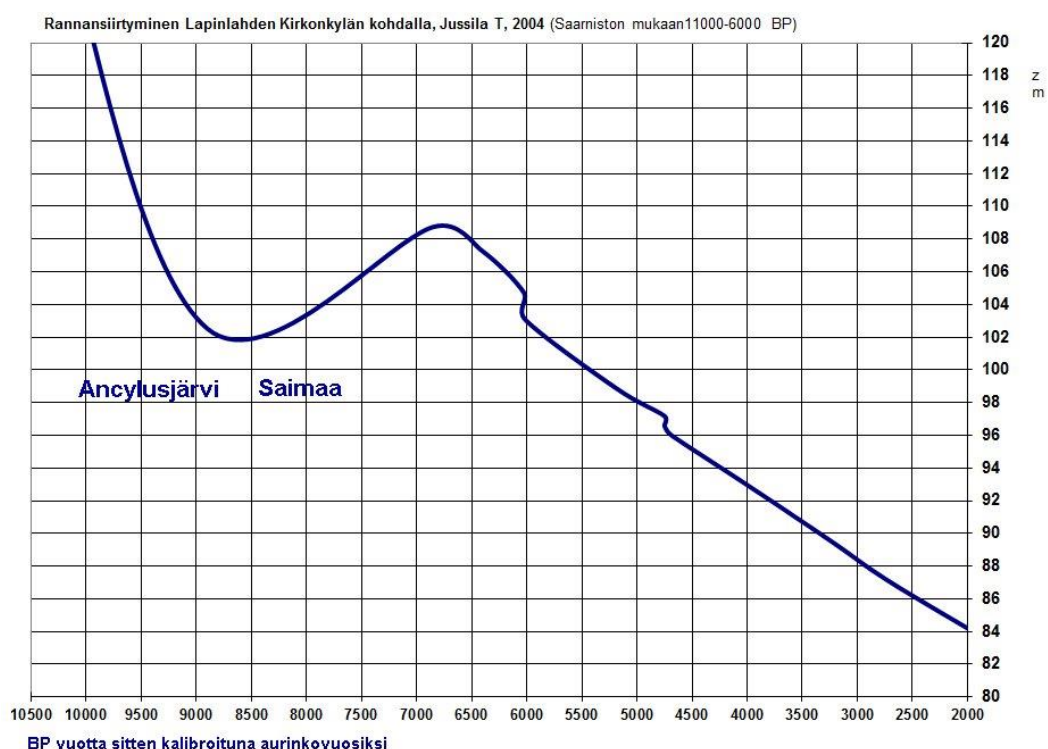
Lapinlahden kunta on päivittämässä kirkonkylän alueen osayleiskaavaa. Kaavan päivittämiseen liittyi alueen muinaisjäännösinventointi, jonka oli ohjeistanut Kuopion kulttuurihistoriallisen museon intendentti Tanja Tenhunen. Kunta tilasi muinaisjäännösinventoinnin Mikroliitti Oy:ltä. Inventoinnin suorittivat Teemu Tiainen ja Timo Sepänmaa (maastotyöt kesäkuun alussa 2016), tutkimuksen kannalta hyvissä olosuhteissa.

Ennen muinaisjäännösinventoinnin maastotöitä selvitettiin kaava-alueelta entuudestaan tunnetut muinaisjäännökset. Maanmittaushallituksen laserkeilausaineistosta laaditun maastomallin avulla kaava-alueelta etsittiin merkkejä arkeologisesti kiinnostavista maarakenteista sekä pinnanmuodoista. Aluetta kuvaavien vanhojen karttojen (vanhat peruskartat, 1840-luvun pitäjänkartat sekä 1700–1800-lukujen taitteen molemmiin puolin laaditut isojakokartat) avulla paikannettiin alueen historiallisen ajan asutusta. Maastotöissä noudatettiin normaaleja arkeologisen inventoinnin menetelmiä: maastossa tehtiin silmämääräistä havainnointia ja potentiaalisiksi arvioituille paikoille

tehtiin koekuoppia maanpinnalle näkymättömien muinaisjäännösten löytämiseksi. Maastotöiden aikana kaava-alueen pellot olivat miltei kokonaan viljelyksessä tai heinällä ja niitä voitiin tarkastella vain rajallisesti.

Inventointialue kattaa Lapinlahden keskustaajaman, Linnansalmen länsipuolen, Rommeikonmäen alueen, Savonjärven ympäristöineen sekä Humpin länsipuolisen alueen. Inventointialueen kokonaispinta-ala on noin 25 neliökilometriä. Alueen korkein kohta on Rommeikonmäellä sijaitseva Huoripojanmäki, jonka laki kohoaa yli 160 metrin korkeuteen merenpinnasta. Aluetta sen länsiosassa laajalta rajaavan Onkiveden keskikorkeus on 84,7 m. Alueen itäosassa sijaitsevan Savonjärven pinnankorkeus on puolestaan 92,7 m. Kirkonkylän keskustaajaman lisäksi alueen ominaispiirteiksi voidaan lukea Onkiveden ja Savonjärven vesistöt, Linnansalmen länsipuolen ja Savonjärven eteläpuolen peltoaukeat sekä Hamina- ja Rommeikonmäen korkeat laet.

Alueelta tunnettiin ennen kesällä 2016 suoritettua muinaisjäännösinventointia kolme kivikautista asuinpaikkaa sekä kaksi kivikautisen esineen löytöpaikkaa. Inventoinnin havaintojen perusteella kaksi entuudestaan tunnetuista kivikautisista asuinpaikoista pysyy kiinteinä muinaisjäännöksinä (raportin kohde 1) Hemminki ja (2) Martikainen. Myös kaksi tunnettua löytöpaikkaa, (23) Päiväkakkara ja (24) Ollikkala pysyvät löytöpaikkoina, koska niiltä ei tehty uusia havaintoja. Inventoinnin yhteydessä löydettiin yksi uusi kivikautinen asuinpaikka (4) Humppi.

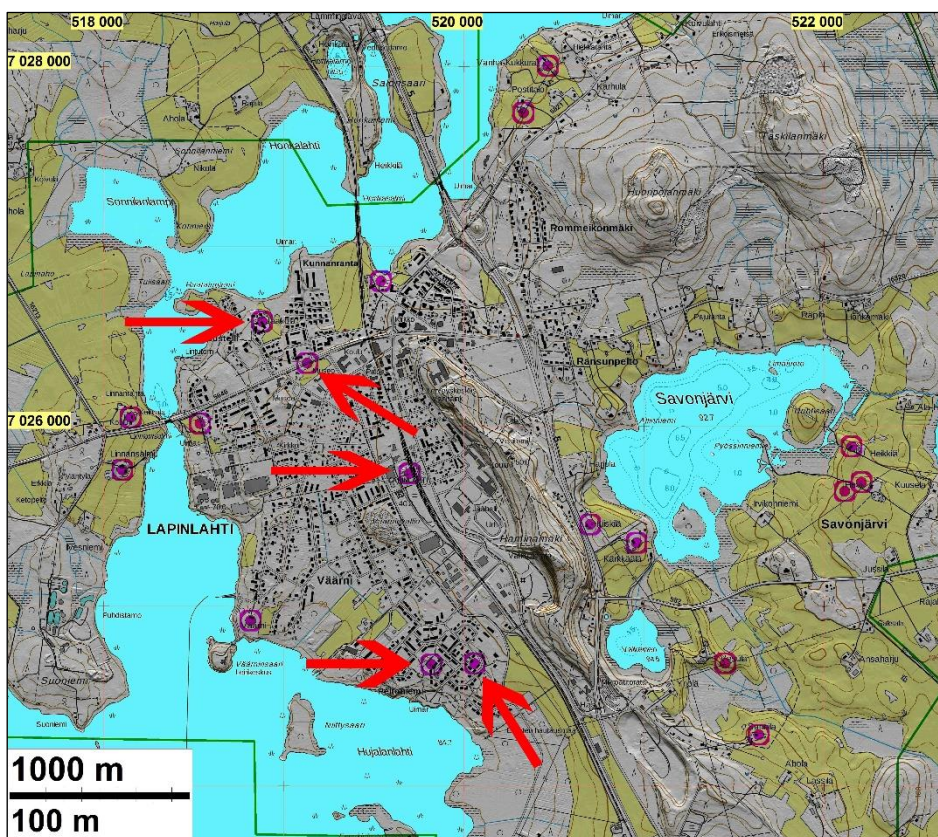
Yllä olevassa rannansiirtymiskäyrässä sininen viiva kuvaa Itämeren varhaisvaiheen, Ancylusjärven ja muinaisen Saimaan vedenkorkeutta Lapinlahden Kirkonkylän tasalla. Ihmisasutuksen aikainen Ancylusjärven korkein rantataso on alueella n. 120 m korkeustasolla (8000 eKr.) ja Saimaan korkein rantataso on n. 109 m korkeustasolla. Rantasidonnaisia, esihistoriaan ajoittuvia asuinpaikkoja, on mahdollista löytää noin 86–120 m korkeustasojen väliseltä alueelta.

Entuudestaan tunnettu kivikautinen asuinpaikka *Kärkkäinen* on maastotarkastuksen perusteella tuhoutunut ja sen muinaisjäännösstatuksen poistamista suositellaan. Asuinpaikka on sijainnut Kuopiontien (E63) ja Allinlahdentien risteämän luoteispuolella. Kivikautinen asuinpaikka on ilmeisesti tuhoutunut 1990-luvun jälkeen, Kuopiontien parannustöiden yhteydessä.

Vasen: punainen pallo osoittaa kivikautisen asuinpaikan (Kärkkäinen) muinaisjäännösrekisterin mukaisen paikkatiedon. Oikea: asuinpaikka on sijainnut tien vasemmassa laidassa, taideteoksen kohdalla. Kuvattu Kuopiontien suuntaisesti eteläkaakkoon.

Lapinlahti on kuulunut aiemmin Iisalmen kirkkopitäjään, joka on perustettu vuonna 1627. Omaksi kunnaksi Lapinlahti itsenäistyi vuonna 1874. Suurin osa inventointialueesta kuuluu Ollikkalan maakirjakylään – vain pieni osa alueen eteläosasta kuuluu Kivistön maakirjakylään. Ollikkalassa (nykyisen kirkonkylän alueella) on jo vuonna 1557 laaditun Tavinsalmen papinsaatavien rästiluettelon mukaan ollut asutusta. Kyseinen alue on suurella todennäköisyydellä inventointialueen vanhimman historiallisen asutuksen aluetta.

Vaalean punaiset ympyröidyt pallot kuvaavat isojakokartoilta paikannettuja talotontteja. Punaisilla nuolilla on osoitettu ne talotontit, jotka inventoinnin aikana todettiin täysin tuhoutuneiksi. Nuolilla merkkäamattomat kohteet ovat raportin kohteet 9–22.

Inventointialueella sijainneet vanhat talotontit paikannettiin isokartoilta (isojakokartat on laadittu vuosina 1779–1787, 1803 ja 1818). Alueella ei ole sijainnut useiden talojen kylätontteja vaan kaikki isojakokartoilta paikannetut 19 taloa ovat yksittäistaloja, ns. talotontteja.

Vanhoilta kartoilta paikannetut talotontit (sekä muut havainnot, kuten torpat, myllyt, kylien väliset rajamerkit yms.) arvoitettiin maastotarkastuksen perusteella Museoviraston oppaiden ja määrittämisen mukaisesti. Yhtäkään kaava-alueen talotonteista ei todettu kiinteäksi muinaisjäännöksi. *Mahdollisia muinaisjäännöksiä* talotonteista on neljä – ne sijaitsevat viljelyksessä olevilla pelloilla, joita ei pystytty luotettavasti tarkastamaan maastotöiden yhteydessä. Talotonteista 10 tulkittiin *muiksi kulttuuriperintökohteiksi*. Näissä kohteissa talotontit paikantuvat alkuperäisen luonteensa ja maatalousvaltaisen elinkeinonsa säilyttäneiden, edelleen asuttujen talojen ja/tai tilojen kohdalle. Inventointialueella sijainneet loput viisi talotonttia todettiin täysin tuhoutuneiksi sotien jälkeisen maankäytön seurauksena. Viimeksi mainituista kolme sijoittuu nykyaikaisen asuinalueen kohdalle, yksi tien kohdalle ja yksi junaradan-ratapihan kohdalle.

Vasen: isojakokartalta paikannettu täysin tuhoutunut vanha talotontti sijaitsee kuvassa näkyvän auton kohdalla, uuden asuinalueen keskellä. Oikea: isojakokartalta paikannettu täysin tuhoutunut talotontti sijaitsee ratapihalla, kuvassa näkyvän tukkuuorman ja rautatien välissä.

Tulos

Tutkimusalueelta tunnettiin ennestään neljää kiinteää muinaisjäännöstä (historialliseen aikaan ajoittuva hautapaikka sekä kolme kivikautista asuinpaikkaa) ja kaksi kivikautisen esineen irtolöytöpaikkaa.

Muinaisjäännösinventoinnin perusteella alueella sijaitsee kahdeksan *kiinteää muinaisjäännöstä*: vanha tielinjaus (raportin kohdenumero 7 Haminämäki vanha tie), vanha ratapohja (5 Paskosuo), Lapinlahden ensimmäisen kirkon paikka (8 1. kirkon paikka), historialliseen aikaan ajoittuva hautapaikka (3 Pajuharjuntie 16), ajoittamaton kuoppakohde (6 Taskilanmäki E) sekä kolme kivikautista asuinpaikkaa (1 Hemminki, 2 Martikainen ja 4 Humppi). Kivikautisista asuinpaikoista yksi on uusi kohde – yksi entuudestaan tunnettu kivikautinen asuinpaikka on tuhoutunut tienrakentamisen yhteydessä.

Kiinteiden muinaisjäännösten lisäksi inventointialueelta havaittiin neljä historiallisen ajan talotonttia, jotka ovat *mahdollisia muinaisjäännöksiä*. Niin ikään historiallisen ajan talotonteista 10 ovat *muuta kulttuuriperintökohteita*. Alueen kaksi aiemmin tunnettua kivikautisen esineen löytökohtaa säilyvät irtolöytöpaikkoina.

5.8.2016

Teemu Tiainen

Lähteet

Pohjakallio, Lauri 1979: Lapinlahden esihistoriallisten kohteiden inventointi v.1979. Kuopion museo KhO.

Isojakokartat:

D14:2/1-10 Kivistö; N:ot 1-6 tässä kylässä sekä N:ot 21-31, 39 ja 52 Ollikkalan kylässä, isojaonkartta, pöytä- ja jakokirja 1779-1787.

D14:9/1-2 Ollikkala; N:ot 36 ja 37, isojaonkartta, pöytä- ja jakokirja 1803.

D14:9/44-50 Ollikkala; N:ot 10-20, 32-35, isojaonkartta pöytä- ja jakokirja (Savojärven jakokunta) 1818.

Pitäjänkartat v.1844–46:

3332 05, 3333 06, 3332 08, 3332 09

Peruskartat v. 1973 ja 1991:

3332 05, 3332 06, 3332 08, 3332 09

Yleiskuva tutkimusalueen eteläosasta (Raateelanmäen itäpuolelta). Länteen.

Muinaisjäännökset

1 LAPINLAHTI HEMMINKI

Mjtunnus: 402010013
 Rauh.lk: kiinteä muinaisjäännös
 Ajoitus: kivikausi
 Laji: asuinpaikka

Koordin: N: 7023 537 E: 522 040 Z: 105
 P: 7026 480 I: 3522 220

Tutkijat: Aroaho 1994 tarkastus, Tiainen & Sepänmaa 2016 inventointi

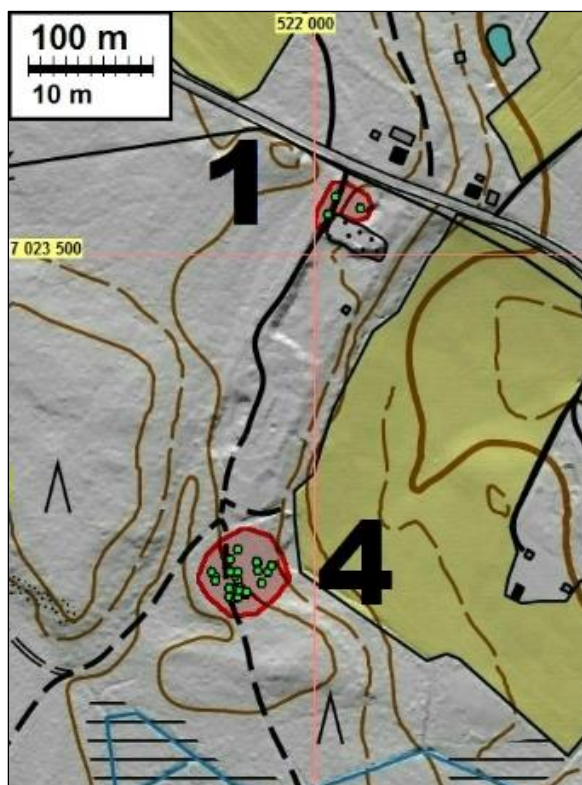
Huomiot: Muinaisjäännösrekisteri:

Kohde sijaitsee valtatieltä 5 kaakkoon, Humppiin erkanevan tien varressa, soraharjun kaakkoispäässä, kahden hiekkakuopan välisellä kaistaleella. Hiekkakuopan reunoilla on havaittu värjäätynyttä ja paikalta on poimittu talteen kvartsi-iskoksia. Asuinpaikka lieene suurelta osin tuhoutunut hiekanoton myötä.

Tiainen & Sepänmaa 2016:

Muinaisjäännöksen etelä-kaakkoispuolella on hiekkakuoppa, joka on tuhonnut muinaisjäännöstä. Hiekkakuopan sortuneilta (eroosion vuoksi) reunoilta ei tehty uusia havaintoja asuinpaikasta. Metsäautotien länsireunan leikkauksesta havaittiin kolme palaa palanutta luuta kahdesta eri kohtaa.

Hemmingin kivikautinen asuinpaikka oli ennen kesällä 2016 tehtyä muinaisjäännösinventointia muinaisjäännösrekisterissä pistekohteena. Tehdyn inventoinnin perusteella muinaisjäännös rajattiin. Rajausta perustuu muinaisjäännösrekisterin pistetietoon sekä paikalle tehtyihin uusiin havaintoihin.

Vasen: muinaisjäännökset on rajattu punaisella rasterilla, vihreät pisteet osoittavat alueiden löytökohdat. Alla: Hemmingin muinaisjäännösalue. T. Tiainen seisoo tienleikkauksen vieressä kohdalla, missä havaittiin palanutta luuta.

2 LAPINLAHTI MARTIKAINEN

Mjtunnus: 402010005

Rauh.lk: kiinteä muinaisjäänös

Ajoitus: kivikausi

Laji: asuinpaikka

Koordin: N: 7025 646 E: 522 800 Z: 95

P: 7028 590 I: 3522 980

Tutkijat: Lauri Pohjakallio 1979 inventointi, Tiainen & Sepänmaa 2016 inventointi

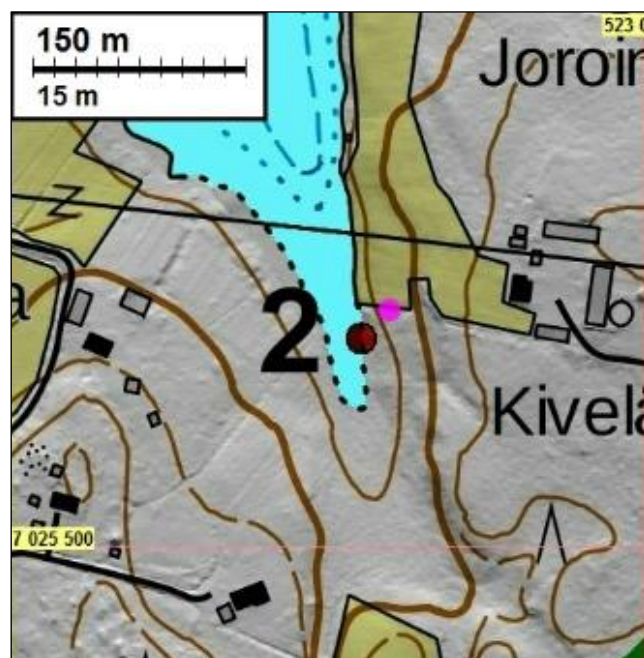
Huomiot: Muinaisjäänösrekisteri:

Kohde sijaitsee Jouhteno-järven (Joutseninen) eteläpäässä, noin 60 m päässä rannasta, savipellolla. Paikalta on löytynyt poikkikirves ja kvartsi (KM 19504).

Tiainen & Sepänmaa 2016:

Paikkaa ei tarkastettu lähemmin erittäin sankan kasvillisuuden ja "ummessa" olleiden peltojen vuoksi. Muinaisjäänösrekisterissä oleva pistetieto osoittaa rantaveen. Alueen topografian perusteella sopivampi paikka kivikautiselle asuinpaikalle on N 7025 666 E 522 821. Kivikautinen asuinpaikka on syytä pitää edelleen piste-kohteena.

Muinaisjäänösrekisterin pistemäinen paikkatieto on merkattu oheiseen karttaan punaisella pallolla. Topografian perusteella sopivampi paikka kivikautiselle asuinpaikalle on merkattu vaalean punaisella pallolla.

3 LAPINLAHTI PAJUHARJUNTIE 16

Mjtunnus: 1000013104

Rauh.lk: kiinteä muinaisjäänös

Ajoitus: historiallinen

Laji: hautaus, joukkohautaus

Koordin: N: 7026 893 E: 519 674

P: 7029 837 I: 3519 853

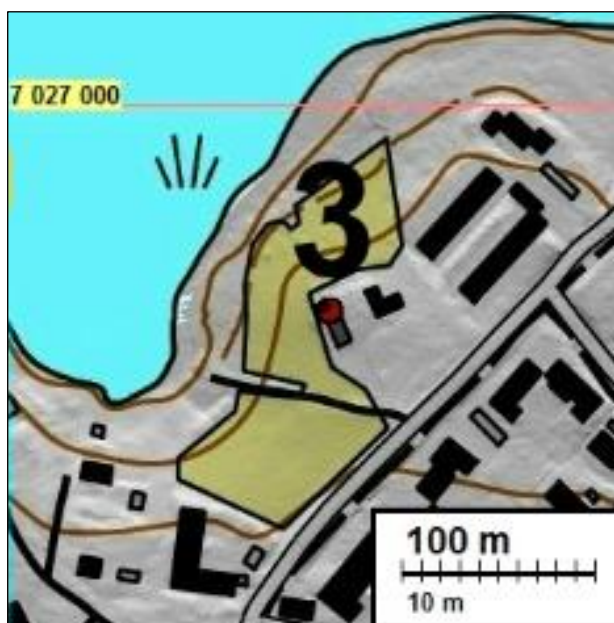
Tutkijat: Tiainen & Sepänmaa 2016 inventointi

Huomiot: Muinaisjäänösrekisteri:

Oletettavasti 1900-luvun alussa rakennetun saunan korjaustöiden yhteydessä löytyi maankaivutöissä ihmisluita lokakuussa 2008. Löytöpaikka sijaitsee saunarakennuksen etelänpuoleisella sivulla 130–200 cm:n etäisyydellä julkisivusta. Hautapaikka tutkittiin Ylä-Savon kihlakunnan poliisilaitoksen toimesta. Samassa haudassa oli neljä pääkalloa sekä huonosti säilyneitä muita luita vain noin puolen metrin syvyydellä hiekkamaassa. Vainajat oli haudattu jalat kohti länttä lähes saunan julkisivun suuntaisesti. Vainajista yksi on määriteltävissä todennäköisesti mieheksi ja yksi naiseksi. Haudasta löytyi myös rautanauvoja sekä nappi, joka on luultavasti haudasta nuorempi. Haudauksia saattaa sijaita myös laajemmalla alueella.

Tiainen & Sepänmaa 2016:

Paikkaa ei tarkastettu inventoinnin yhteydessä tarkemmin, koska se sijaitsee asutussa pihapiirissä.

Muinaisjäänös on merkattu punaisella pisteellä.

4 LAPINLAHTI HUMPPI

Mjtunnus: uusi kohde
 Rauh.lk: kiinteä muinaisjäänös
 Ajoitus: kivikausi
 Laji: asuinpaikka

Koordin: N: 7023 245 E: 521 942 Z: 108 ±5 m
 P: 7026 188 I: 3522 122

Tutkijat: Tiainen & Sepänmaa 2016 inventointi

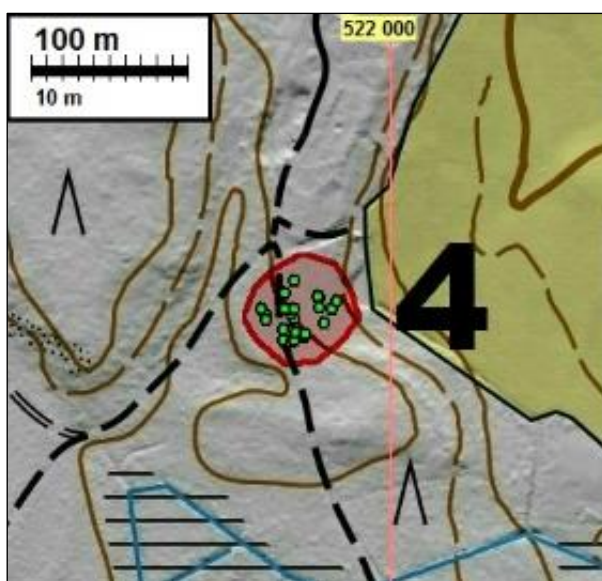
Huomiot: Tiainen & Sepänmaa 2016:

Lapinlahden kirkolta noin 3,8 km kaakkoon, Humpintien ja Kuopiontien (E63) väliseltä metsäalueelta havaittiin kivikautinen asuinpaikka noin 105–111 metrin korkeustasolla. Korkeustasonsa perusteella kyseessä on kampakeraaminen asuin-

paikka. Asuinpaikka sijaitsee osittain metsäautotiellä, osin itään-koilliseen loivasti laskevassa havupuuvaltaisessa metsässä. Maalaji alueella on kivinen hiekka.

Kivikautisen asuinpaikan aluetta on laikutettu metsänhoidollisten toimenpiteiden yhteydessä. Laikutettu alue tarkastettiin laajalti, jolloin yhteensä 22 laikusta havaittiin useita kymmeniä kvartsi-iskoksia sekä palaneen luun kappaleita. Lisäksi kahdesta laikusta havaittiin palaneen oloisia kiviä. Löytöjä otettiin talteen näytteenomaisesti kahdesta laikutuskuopasta, yhteensä 15 palaa palanutta luuta sekä kolme kvartsi-iskosta. Muut löydöt jätettiin niille sijoilleen.

Kohteen rajausta perustuu laikutuskuopissa havaittuihin löytöihin sekä alueen topografiaan.

Vasen: muinaisjäännösrajaus on merkattu punaisella rasterilla, löydöllisten laikkujen kohdat vihreillä palloilla. Alavasen: yhdestä laikutuskuopasta havaitut löydöt: valkoiset palat ovat kvartsi-iskoksia ja vaalean keltaiset palat palaneen luun kappaleita. Alaoikea: kivikautinen asuinpaikka sijaitsee itään laskevalla hiekkaisella kankaalla. Löytöjä havaittiin kuvassa näkyvistä laikutuskuopista. Itään.

5 LAPINLAHTI PASKOSUO

Mjtunnus: uusi kohde
 Rauh.lk: kiinteä muinaisjäännös
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: kulkuväylät, ratapohjat

Koordin: N: 7022 803 E: 521 166

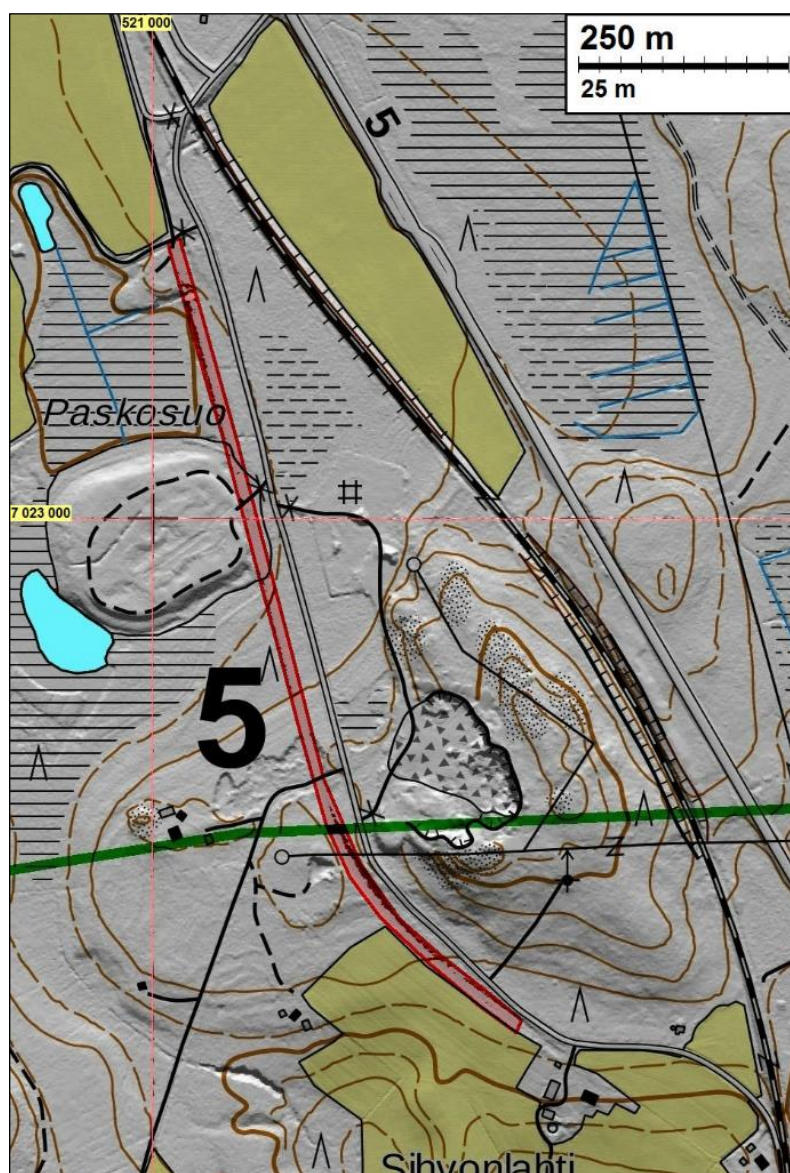
P: 7025 745 I: 3521 346

Tutkijat: Tiainen & Sepänmaa 2016 inventointi

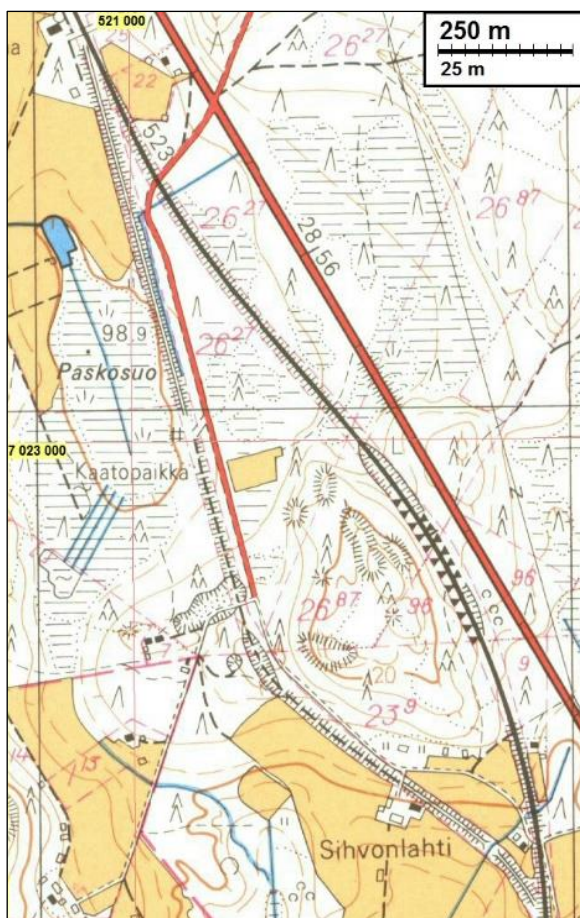
Huomiot: Tiainen & Sepänmaa 2016:

Vanha, noin kilometrin pituinen, Savon radan käytöstä poisjäänyt osuus sijaitsee Lapinlahden kirkonkylän eteläpuolella - Kuopiontien (E63) länsipuolella. Vanha ratapohja mukailee Tikankoskentietä, sijoittuen välittömästi sen länsipuolelle. Inventoinnin yhteydessä todettu vanha ratapohja ulottuu myös inventointialueen ulkopuolelle, eikä radan vanhaa linjaa tarkastettu tästä syystä Sihvonlahden talon idän puoleisella pellolla.

Vuonna 1902 käyttöön otettua rautatietä on oikaistu Paskosuon kohdalla 1960-luvulla. Maastossa vanha ratapohja erottuu selvästi, leveimmillään noin kahdeksan metrin levyisenä tasaisena alueena. Museoviraston ohjeiden mukaan Suomen vanhimpaan rataverkkoon (rakennettu 1800-luvulla) kuuluvat käytöstä pois jääneet rakenteet ovat kiinteitä muinaisjäännöksiä. Käsillä oleva Savon radan pois jäänyt osuus tulkittiin kiinteäksi muinaisjäännökseksi, koska se edustaa Itä-Suomen vanhinta rataverkkoa.

Muinaisjäännös on merkattu kartalle punaisella.

Ylävasen: käytöstä pois jääneen rautatien eteläosaa inventointialueen rajalla. Rataa oli kaivattu kyseisellä kohdalla matalaan moreenimäkeen. Luoteeseen. *Yläoikea:* muinaisjäännösalueen keskiosaa. Vanha ratapohja on hieman muuta maastoa korkeammalla. Kaakkoon. *Vasen:* Ote vuoden 1973 peruskartasta. Kyseisestä kartasta näkee selvästi vanhan radan reitin. Rautatien uusi linjaus kiertää mäen sen itäpuolelta.

6 LAPINLAHTI TASKILANMÄKI E

Mjtunnus: uusi kohde
 Rauh.lk: kiinteä muinaisjäännös
 Ajoitus: ajoittamaton, mahdollisesti esihistoriallinen
 Laji: kuoppajäännös

Koordin: N: 7027 251 E: 522 598
 P: 7030 195 I: 3522 778

Tutkijat: Tiainen & Sepänmaa 2016 inventointi

Huomiot: Tiainen & Sepänmaa 2016:

Lapinlahden kirkolta noin kolme kilometriä itä-koilliseen havaittiin 4 x 3 metrin kokoinen kuoppa, jonka syvyys on noin 0,8 metriä. Kuoppa sijaitsee havupuuvaltaisessa metsässä, soiden ympäröimällä itään työntyvällä hiekkaisella niemellä noin 106 metrin korkeustasolla. Kuoppaan lapiolla tehdyssä koekuopassa havaittiin noin 15 cm:n paksuinen huuhtoutumiskerros, minkä perusteella kuoppa on vähintään sata vuotta vanha. Ei ole poissuljettua, että kuoppa olisi esihistoriallinen. On ilmeistä, että kuoppa on ihmistekoinen – tuulenkaadoksi se on liian laaja.

Yllä: ajoittamaton kuoppajäännös on rajattu punaisella rasterilla, vihreä piste osoittaa kuopan keskipistettä. Alla: Lapiopystyssä kuopan keskellä. Koilliseen.

7 LAPINLAHTI HAMINAMÄKI VANHA TIE

Mjtnnus: uusi kohde
 Rauh.lk: kiinteä muinaisjäännös
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: kulkuväylät, tienpohjat

Koordin: N: 7024 774 E: 520 693
 P: 7027 717 I: 3520 872

Tutkijat: Tiainen & Sepänmaa 2016 inventointi

Huomiot: Tiainen & Sepänmaa 2016:

Vanha, vähintään 1700-luvulle periytyvä, lisalmen ja Kuopion välillä kulkenut tie noudattaa inventointialueella suurilta osin nykyisiä tielinjoja. Valkeinen järven länsi- ja lounaispuolella, Kuopiontien (E63) molemmin puolin, vanha tielinjaa on säilynyt käytöstä poisjääneenä kahdessa eri osassa, noin 115 ja 60 metrin matkoilta.

Kuopiontien itäpuolella, mikroautoradan koillispuolella vanhan tielinjan kohdalla on peruskarttaankin merkattu polku – umpeen kasvanut tie. Hiekkatietä on ilmiselvästi tasattu suurilta osin voimakkaasti. Vanha tielinja on paremmin hahmotettavissa noin 60 metrin matkalla kyseistä hiekkatietä, kohdalla jossa tien koillispuolella on matala ojapainanne.

Kuopiontien länsipuolella vanhaa tielinjaa on säilynyt noin 115 metrin matkalta. Täysin käytöstä poisjäänyt tieosuus alkaa muutaman metrin Kuopiontien länsipuolelta, jatkuen siitä luoteeseen, kohti Roopenkujan eteläpäätyä. Vanha tie erottuu selvästi maastossa noin 8 metriä leveänä tasattuna linjana. Tielinjalle ei tehty koe-kuoppia. Maastohavaintojen perusteella on kuitenkin varsin todennäköistä, että muinaisjäännösrajausten sisällä olevilla alueilla, eritoten Kuopiontien länsipuolisella osalla, on säilyneitä vanhoja tiekerroksia.

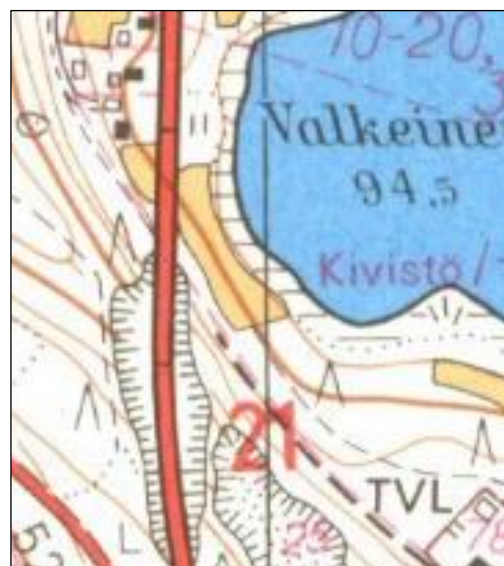
Kaksiosaisen muinaisjäännöksen keskikoordinaatit: N 7024774 E 520693 - pohjoisosa, Kuopiontien W-puoli. N 7024555 E 520836 - eteläosa, Kuopiontien E-puoli

Edellinen sivu vasen: muinaisjäännösrajaus on esitetty punaisella rasterilla Kuopiontien molemmin puolin. *Edellinen sivu oikea:* Ote vuosina 1779–1787 laaditusta isojakokartasta. Vanha tielinjaus kulkee Walkiainen-järven länsipuolitse.

Alavasen: ote pitäjänkartasta 3332 08 (v. 1844–46). Vanha tielinjaus kulkee samaa linjausta kuin isojakokartassa. Rautatie on lisätty karttaan myöhemmin.

Alaoikea: ote vuoden 1973 peruskartasta 3332 08. Kuopiontien uusi, edelleen käytössä oleva linjaus on otettu käyttöön. Vanhan tielinjaus näkyy kartassa polkuna uuden tien molemmin puolin.

Ylävasen: pohjoisemman muinaisjäännösalueen etelälaita. Kuvan taustalla näkyy Kuopiontie E63. Kaakkoon. *Yläoikea:* pohjoisemman muinaisjäännösalueen keskiosaa. Luoteeseen. *Alavasen:* eteläisempi muinaisjäännösalue. Taustalla oleva auto on muinaisjäännösalueen etelärajan kohdalla. Kaakkoon.

8 LAPINLAHTI 1. KIRKON PAIKKA

Mjtunnus: uusi kohde
 Rauh.lk: kiinteä muinaisjäännös
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: kirkon paikat

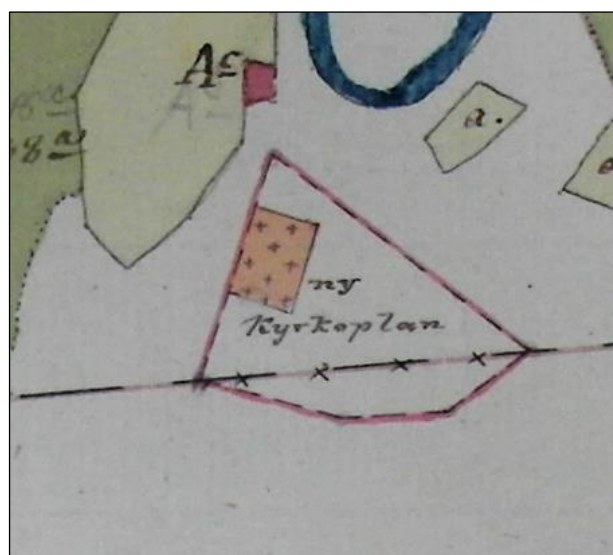
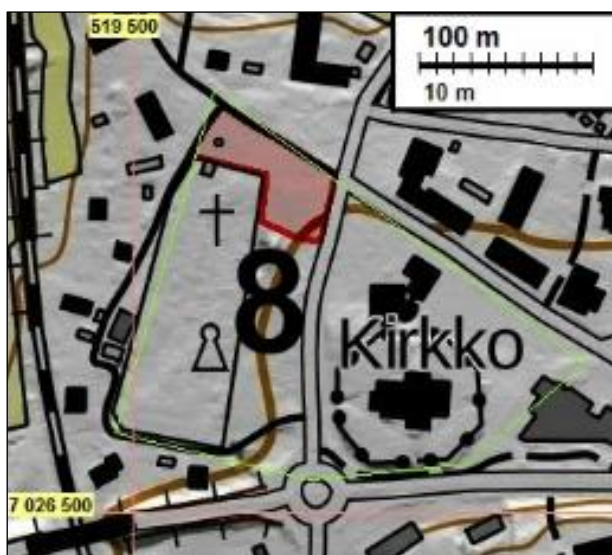
Koordin: N: 7026 713 E: 519 550
 P: 7029 657 I: 3519 729

Tutkijat: Tiainen & Sepänmaa 2016 inventointi

Huomiot: Tiainen & Sepänmaa 2016:
 Lapinlahden kirkon luoteispuolella (noin 170 metrin etäisyydellä), välittömästi vanhan hautausmaan pohjoispuolella, sijaitsee Lapinlahden ensimmäisen kirkon muistomerkki. Muistomerkissä olevassa kyltissä ensimmäisen kirkon vuosiksi ilmoitetaan olleen käytössä vuodet 1826–1881.

Vuosina 1779–1787 laadittuun isojakokarttaan paikalle on merkattu kirkko- ja hautausmaa sekä teksti ”ny kyrkoplan”. Lapinlahden kirkolle on siis varattu tontti jo isojakokartan laatimisen aikaan, noin 40 vuotta ennen ensimmäisen kirkon käyttöönottoa.

Muinaisjäännösrajausta perustuu muistomerkin osoittamaan kohtaan, sekä isojakokartassa rajatun kirkkomaan luoteiskulmaan, jota rajaavat tiet pohjoisessa ja lännessä. Vanha hautausmaa rajautuu muinaisjäännösalueen ulkopuolelle.

Ylävasen: muinaisjäännösrajausta on merkattu punaisella rasterilla vanhan hautausmaan pohjoispuolelle. Vaalean vihreä viiva kuvaa isojakokartan kirkkomaan rajaa. *Yläoikea:* vuosina 1779–1787 laadittuun isojakokarttaan merkattu ”ny kyrkoplan”. Kartan yläkulmassa on merkattu punaisella talotontti, joka on tämän rapotin kohde 17 Nimetön.

Vasen: muinaisjäännösalueen luoteisosaa, nurmialueen keskellä oleva pystykivi on vanhan kirkon muistokivi. Kaakkoon. Oikea: muinaisjäännösalueen kaakkoisosaa. Lounaaseen.

Mahdolliset muinaisjäännökset

9 LAPINLAHTI JAAKOLA 2

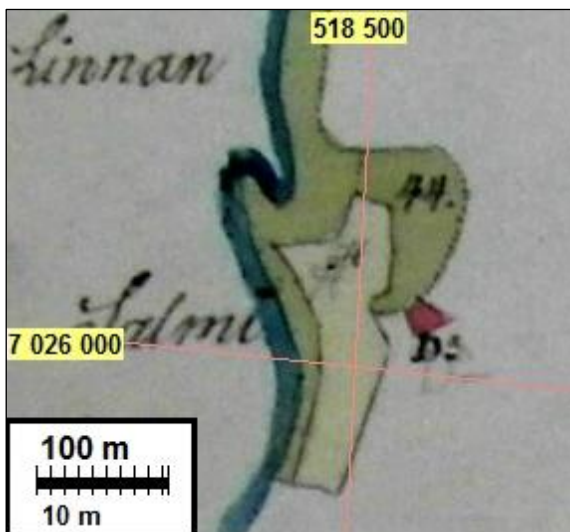
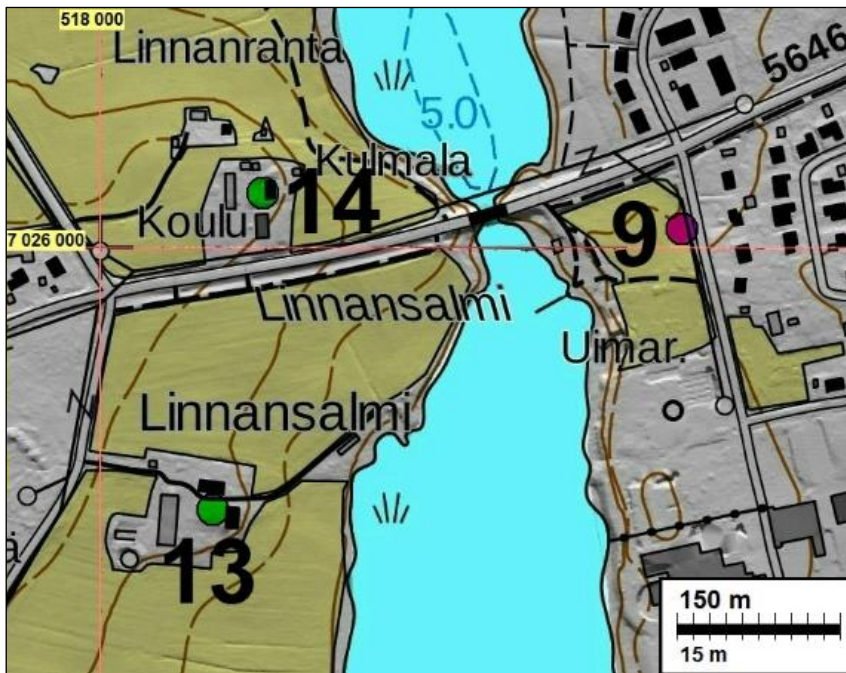
Mjtunnus: uusi kohde
 Rauh.lk: mahdollinen muinaisjäännös
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: talotontti

Koordin: N: 7026 017 E: 518 535
 P: 7028 961 I: 3518 714

Tutkijat: Tiainen & Sepänmaa 2016 inventointi

Huomiot: Tiainen & Sepänmaa 2016:

Vuosina 1779–1787 laaditusta isojakokartasta paikannettu talotontti sijoittuu suurimmalta osalta nykyisen pellon kohdalle ja pieneltä osin tien alle. Paikannuksen tarkkuudeksi arvioidaan noin 20 metriä. Pelto oli inventoinnin hetkellä heinällä, joten havaintojen tekeminen maastossa oli varsin rajallista. Tien ja pellon väliseltä pientareelta havaittiin muutamia tiilen kappaleita. Kohdetta tulee pitää mahdollisena muinaisjäännöksenä.

Yllä: raportin kohteet 9 Jaakola 2, 13 Halola A ja 14 Halola B. Kohde 9 on mahdollinen muinaisjäännös, kohteet 13 ja 14 muita kulttuuriperintökohteita. Vasen: Jaakolan talotontti 1700-luvun lopun isojakokartalla.

Isojakokartalta paikannettu talotontti sijaitsee pellolla. Itäkoilliseen.

10 LAPINLAHTI VESULA

Mjtnnus: uusi kohde
 Rauh.lk: mahdollinen muinaisjäännös
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: talotontti

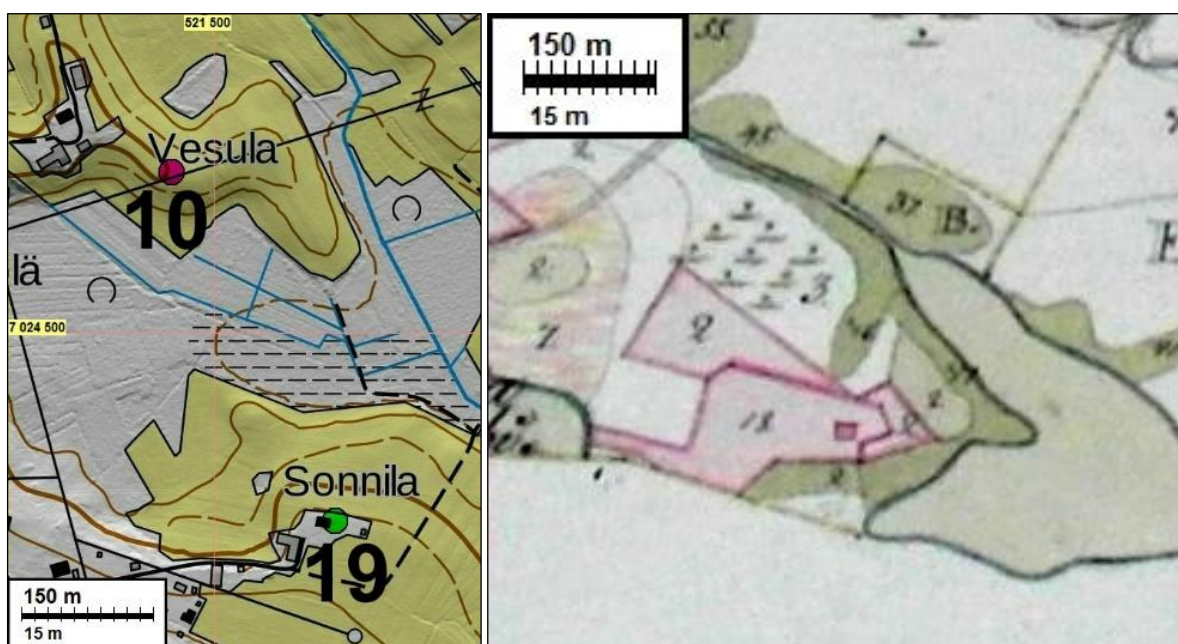
Koordin: N: 7024 683 E: 521 452
 P: 7027 626 I: 3521 632

Tutkijat: Tiainen & Sepänmaa 2016 inventointi

Huomiot: Tiainen & Sepänmaa 2016:
 Vuonna 1818 laaditun isojakokartan perusteella paikannettu Vesulan talo sijaitsee nykyisen tilakeskuksen itäpuolella olevalla pellolla. Pelto oli inventoinnin aikaan viljelyksessä, joten paikkaa ei kyetty tarkastamaan maastossa. Kohdetta tulee pitää mahdollisena muinaisjäännöksenä.

Isojakokartalta paikannettu talotontti sijoittuu käytössä olevalle pellolle, kuvan keskellä olevan sähkötolpan etualueelle. Itäkoilliseen.

Vasen: vaalean punaisella pallolla merkattu mahdollinen muinaisjäännös Vesula. Vihreällä pallolla merkattu muu kulttuuriperintökohde Sonnila. Oikea: ote vuoden 1818 isojakokartasta. Karttaan merkattu Vesulan talotontti.

11 LAPINLAHTI HOVI

Mjtnnus: uusi kohde
 Rauh.lk: mahdollinen muinaisjäännös
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: talotontti

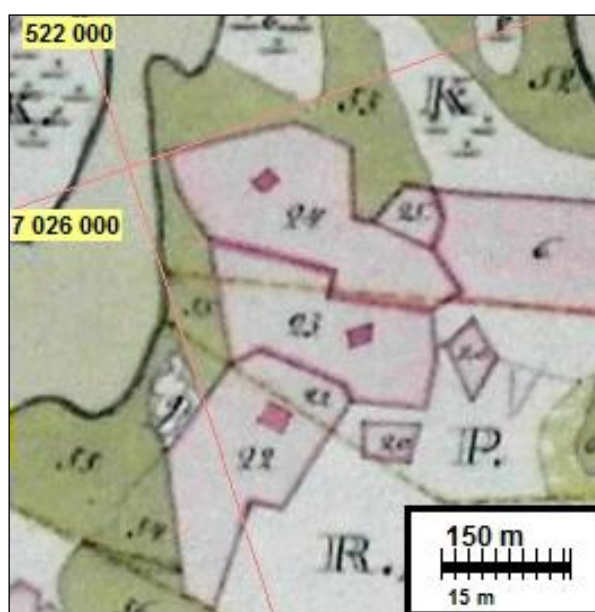
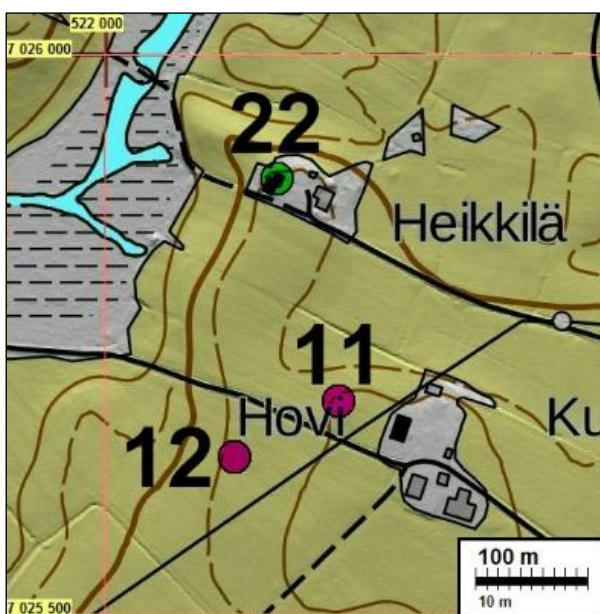
Koordin: N: 7025 690 E: 522 209
 P: 7028 634 I: 3522 389

Tutkijat: Tiainen & Sepänmaa 2016 inventointi

Huomiot: Tiainen & Sepänmaa 2016:
 Hovin tilan länsipuolella sijaitsevat kaksi vanhaa talotonttia on paikannettu vuoden 1818 isojakokartan perusteella. Molemmat vanhat talotontit, Hovi ja Hovi SW, sijaitsevat viljellyllä pellolla. Kesällä 2016 tehdyn inventoinnin aikana vanhojen talotonttien paikkoja ei pystytty tästä syystä tarkastamaan. Molemmat kohteet ovat mahdollisia muinaisjäännöksiä.

Mahdollinen muinaisjäännös 11 Hovi sijoittuu vuoden 1818 isojakokartan perusteella kuvassa näkyvän tien vasemmalle puolelle, peltoon. mahdollinen muinaisjäännös 12 Hovi SW sijoittuu saman isojakokartan perusteella tien oikealle puolelle, myöskin peltoon. Itäkaakkoon.

Vasen: mahdolliset muinaisjäännökset 11 Hovi ja 12 Hovi SW merkattu kartalle vaalean punaisilla palloilla. Muu kulttuuriperintökohde 22 Heikkilä on merkattu vihreällä pallolla. Oikea: viereisen karttaan merkattut talotontit vuoden 1818 isojakokartalla.

12 LAPINLAHTI HOVI SW

Mjtunnus: uusi kohde
 Rauh.lk: mahdollinen muinaisjäännös
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: talotontti

Koordin: N: 7025 640 E: 522 116
 P: 7028 584 I: 3522 296

Tutkijat: Tiainen & Sepänmaa 2016 inventointi

Huomiot: Tiainen & Sepänmaa 2016:
 Hovin tilan länsipuolella sijaitsevat kaksi vanhaa talotonttia on paikannettu vuoden 1818 isojakokartan perusteella. Molemmat vanhat talotontit, Hovi ja Hovi SW, sijaitsevat viljellyllä pellolla. Kesällä 2016 tehdyn inventoinnin aikana vanhojen talotonttien paikkoja ei pystytty tästä syystä tarkastamaan. Molemmat kohteet ovat mahdollisia muinaisjäännöksiä.

[Kartta ja kuva edellisen kohteen yhteydessä.](#)

Muut kohteet

13 LAPINLAHTI HALOLA A

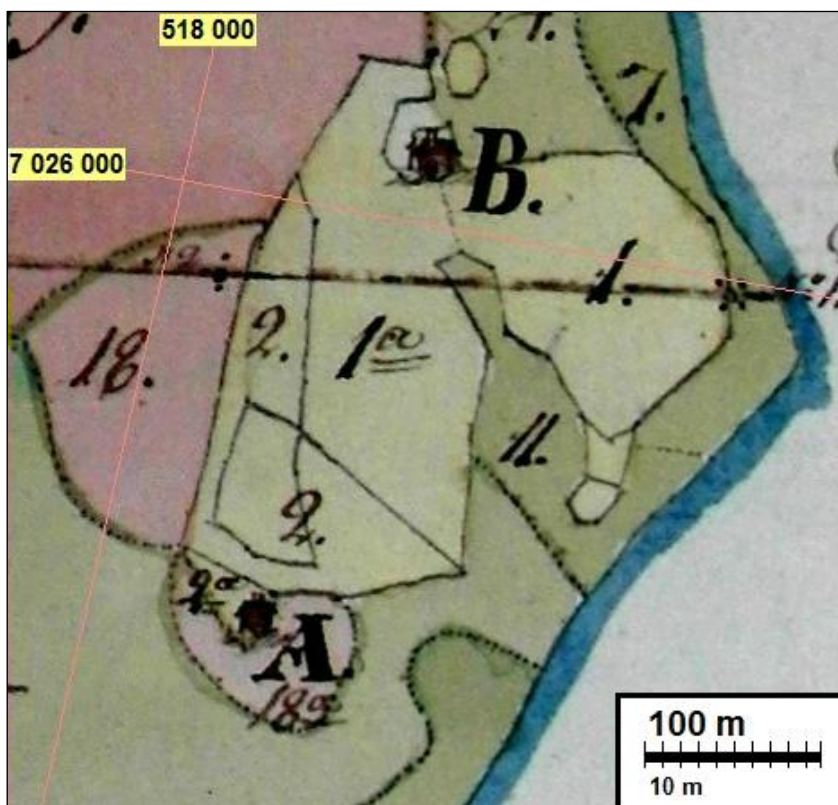
Mjtunnus: uusi kohde
 Rauh.lk: muu kulttuuriperintökohde
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: talotontti

Koordin: N: 7025 759 E: 518 104
 P: 7028 703 I: 3518 282

Tutkijat: Tiainen & Sepänmaa 2016 inventointi

Huomiot: Tiainen & Sepänmaa 2016:
 Vuoden 1803 isojakokartalta paikannetut talotontit Halola A ja Halola B sijaitsevat vanhojen tilakeskusten kohdalla. Halola A sijaitsee nykyisen Linnansalmen tilan kohdalla ja Halola B Kulmalan koulun kohdalla. Molempien vanhojen talotonttien kohdalla niiden alkuperäinen luonne sekä maatalousvaltainen elinkeino on säilynyt varsin hyvin. Kyseiset vanhat talotontit ovat muita kulttuuriperintökohteita.

Sijaintikartta kohteen 9 yhteydessä sivulla [26](#).

Vasen: ote vuoden 1803 isojakokartassa. Alla: Halola A:n talotontti sijoittuu edelleen asuttuun pihapiiriin. Itään.

14 LAPINLAHTI HALOLA B

Mjtunnus: uusi kohde
 Rauh.lk: muu kulttuuriperintökohde
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: talotontti

Koordin: N: 7026 050 E: 518 150
 P: 7028 994 I: 3518 328

Tutkijat: Tiainen & Sepänmaa 2016 inventointi

Huomiot: Tiainen & Sepänmaa 2016:

Vuoden 1803 isojakokartalta paikannetut talotontit Halola A ja Halola B sijaitsevat vanhojen tilakeskusten kohdalla. Halola A sijaitsee nykyisen Linnansalmen tilan kohdalla ja Halola B Kulmalan koulun kohdalla. Molempien vanhojen talotonttien kohdalla niiden alkuperäinen luonne sekä maatalousvaltainen elinkeino on säilynyt varsin hyvin. Kyseiset vanhat talotontit ovat muita kulttuuriperintökohteita.

Kartat kohteiden [9](#) ja [13](#) yhteydessä.

Vanha talotontti Halola B sijoittuu kuvan vuoden 1803 isojakokartan perusteella oikealla puolella olevan tilakeskuksen kohdalle

15 LAPINLAHTI VANHA KUKKURA

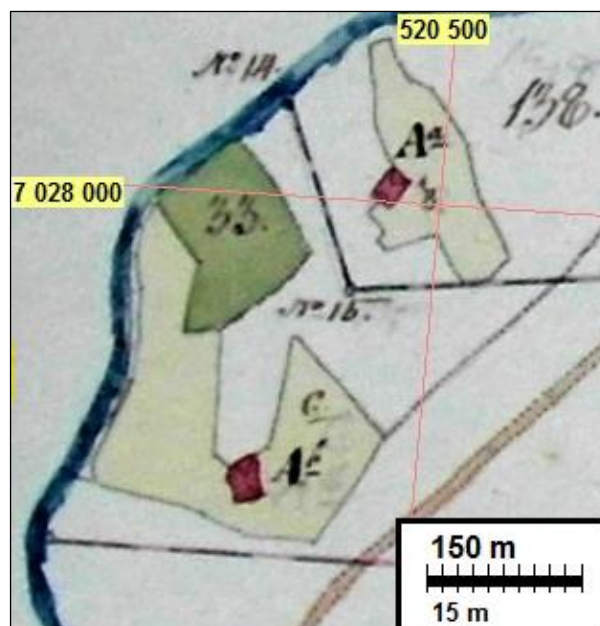
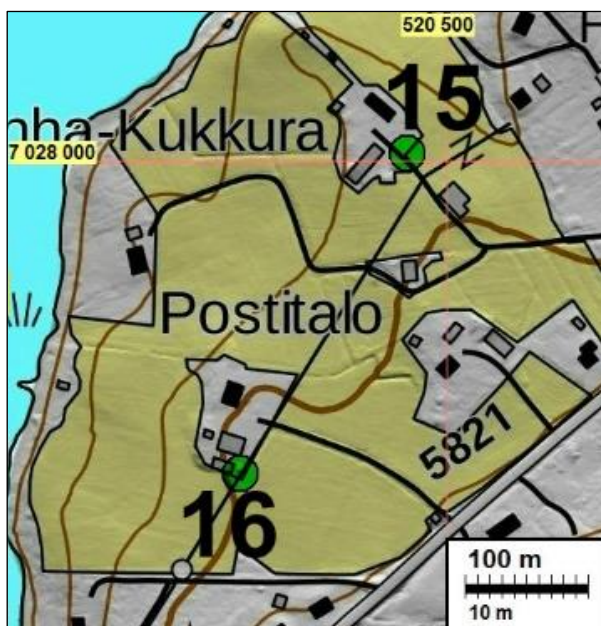
Mjtunnus: uusi kohde
 Rauh.lk: muu kulttuuriperintökohde
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: talotontti

Koordin: N: 7028 006 E: 520 468
 P: 7030 950 I: 3520 647

Tutkijat: Tiainen & Sepänmaa 2016 inventointi

Huomiot: Tiainen & Sepänmaa 2016:

Vuosina 1779–1787 laaditun isojakokartan avulla paikannetut talotontit sijaitsevat nykyisten Vanha-Kukkurin ja Postitalon kohdalla. Molempien vanhojen talotonttien kohdalla niiden alkuperäinen luonne sekä maatalousvaltainen elinkeino on säilynyt varsin hyvin.

Ylävasen: muut kulttuuriperintökohteet 15 Vanha Kukkura ja 16 Autio on merkattu kartalle vihreillä palloilla. *Yläoikea:* raportin kohteet 15 ja 16 vuosina 1779–1787 laaditulla isojakokartalla. *Oikea:* vanha talotontti Vanha Kukkura sijoittuu isojakokartan perusteella kuvassa näkyvien rakennusten väliin, matalien lehtipuiden paikoille. Koilliseen.

16 LAPINLAHTI AUTIO

Mjtunnus: uusi kohde
Rauh.lk: muu kulttuuriperintökohde
Ajoitus: historiallinen
Laji: talotontti

Koordin: N: 7027 745 E: 520 332
P: 7030 689 I: 3520 511

Tutkijat: Tiainen & Sepänmaa 2016 inventointi

Huomiot: Tiainen & Sepänmaa 2016:
Vuosina 1779–1787 laaditun isojakokartan avulla paikannetut talotontit sijaitsevat nykyisten Vanha-Kukkurin ja Postitalon kohdalla. Molempien vanhojen talotonttien kohdalla niiden alkuperäinen luonne sekä maatalousvaltainen elinkeino on säilynyt varsin hyvin. Kyseiset vanhat talotontit ovat muita kulttuuriperintökohteita.

[Kartat kohteen 15 yhteydessä.](#)

Vanha talotontti sijoittuu isojakokartan perusteella tien päässä näkyvän tilakeskuksen vasemmalle puolelle. Länsilounaaseen.

17 LAPINLAHTI NIMETÖN

Mjtnnuss: uusi kohde
 Rauh.lk: muu kulttuuriperintökohde
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: talotontti

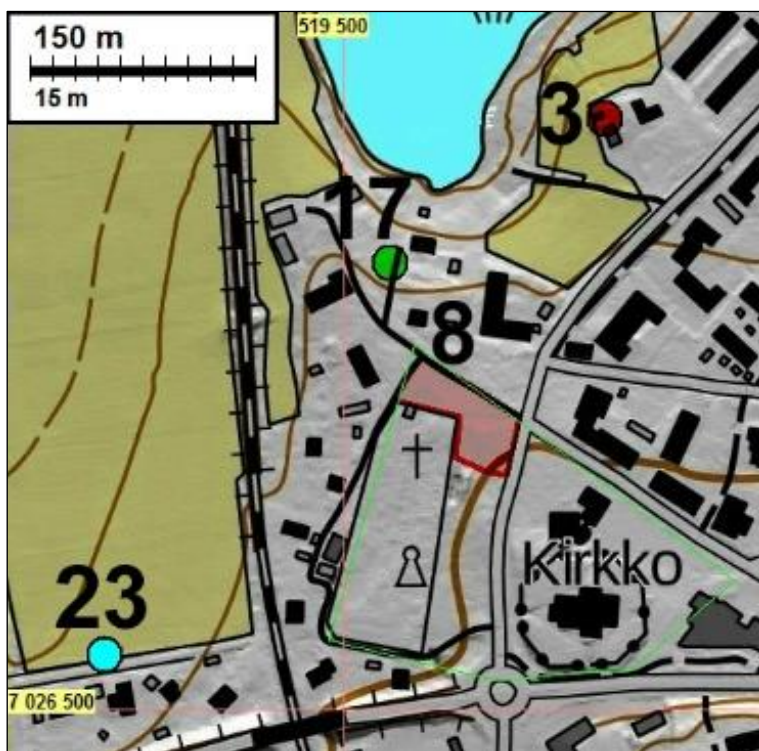
Koordin: N: 7026 797 E: 519 531
 P: 7029 741 I: 3519 710

Tutkijat: Tiainen & Sepänmaa 2016 inventointi

Huomiot: Tiainen & Sepänmaa 2016:
 Vuosina 1779–1787 laaditun isojakokartan avulla paikannettu talotontti (asukkaaksi kartan selitysosassa on merkattu Ivar Ollikain) sijaitsee vanhan hautausmaan pohjoispuolella. Vanha talotontti paikantuu nykyisen päärakennuksen itäpuolelle, alueelle jolla vanhan asutuksen alkuperäinen luonne on säilynyt hyvin. Kohde on muu kulttuuriperintökohde.

Vanha talotontti paikantuu isojakokartan perusteella asuttuun pihapiiriin, kuvassa näkyvän talon ja tien oikealla puolelle. Luoteeseen.

Kartassa näkyvät myös raportin kohdet 3 Pajuharjuntie 16 ja 8 1. kirkon paikka (punaiset pallot) sekä 23 Päiväkakkara (turkoosi pallo). Muu kulttuuriperintökohde 17 Nimetön on merkattu vihreällä pallolla.

18 LAPINLAHTI VÄÄRNÄ

Mjtunnus: uusi kohde
 Rauh.lk: muu kulttuuriperintökohde
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: talotontti

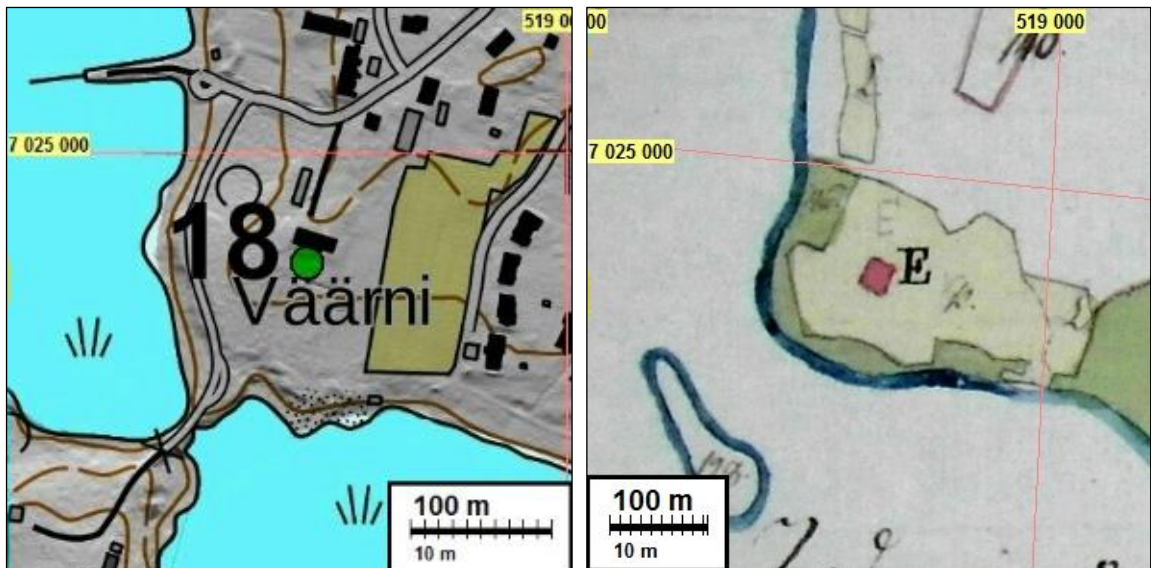
Koordin: N: 7024 921 E: 518 816
 P: 7027 864 I: 3518 995

Tutkijat: Tiainen & Sepänmaa 2016 inventointi

Huomiot: Tiainen & Sepänmaa 2016:
 Väärnin vanhan talotontin sijainti paikannettiin vuosina 1779–1787 laaditun isojakokartan perusteella. Vanha talotontti paikantuu nykyisen Väärnin päärakennuksen kohdalle ja eteläpuolelle. Väärnin pihapiiri on säilyttänyt vanhan luonteensa, minkä perusteella kohdetta on pidettävä muuna kulttuuriperintökohteena.

Vuosina 1779–1787 laaditun isojakokartan perusteella paikannettu talotontti sijoittuu kuvassa rakennuksen kohdalle ja siitä kohti kasvimaata. Pohjoiseen.

Vanha talotontti on vasemman puoleisessa kartassa vihreän pallon kohdalla. Oikean puoleinen kartta esittää talotontin vuosina 1779–1787 laaditussa isojakokartassa.

19 LAPINLAHTI SONNILA

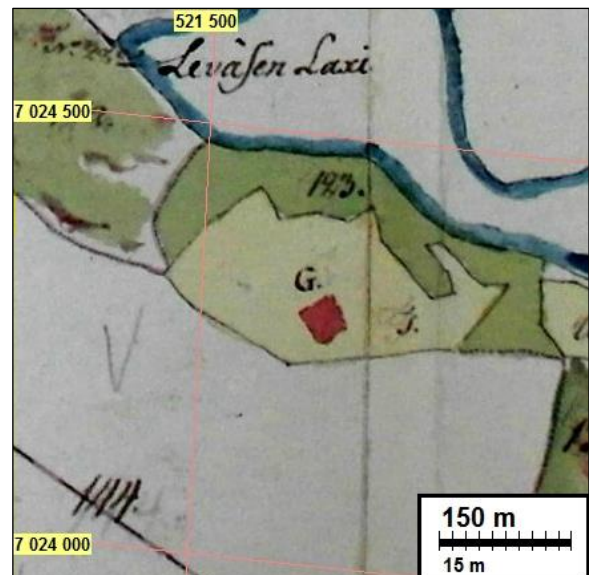
Mjtnnus: uusi kohde
 Rauh.lk: muu kulttuuriperintökohde
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: talotontti

Koordin: N: 7024 286 E: 521 638
 P: 7027 229 I: 3521 818

Tutkijat: Tiainen & Sepänmaa 2016 inventointi

Huomiot: Tiainen & Sepänmaa 2016:
 Vuosina 1779–1787 laaditun isojakokartan perusteella paikannettu vanha talotontti sijoittuu nykyisen Sonnilan tilakeskuksen kohdalle. Kohteen alkuperäinen luonne ja maatalousvaltainen elinkeino on hyvin säilynyt, joten kohdetta on syytä pitää muuna kulttuuriperintökohteena.

SIJAINTIKARTTA KOHTEEN 10 YHTEY-
 DESSÄ. Alla: vanha talotontti sijoittuu isojakokartan perusteella edelleen asuttuun pihapiiriin. Oikea: ote vuosina 1779–1787 laaditusta isojakokartasta.

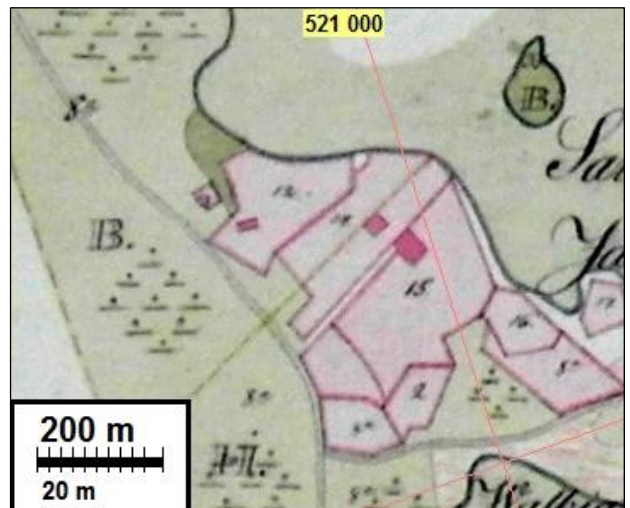
20 LAPINLAHTI KÄRKKÄÄLÄ

Mjtunnus: uusi kohde
 Rauh.lk: muu kulttuuriperintökohde
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: talotontti

Koordin: N: 7025 353 E: 520 960
 P: 7028 296 I: 3521 140

Tutkijat: Tiainen & Sepänmaa 2016 inventointi

Huomiot: Tiainen & Sepänmaa 2016:
 Vuoden 1818 isojakokartalta paikannetut kaksi vierekkäistä talotonttia sijaitsevat Savonjärven lounaisrannalla, nykyisten Kärkkäälän ja Kiiskilän päärakennusten kohdalla. Vanhojen talotonttien alkuperäinen luonne on hyvin säilynyt. Molemmat kohteet ovat muita kulttuuriperintökohteita.

Ylävasen: karttaan merkattu muut kulttuuriperintökohteet 20 Kärkkäälä ja 21 Kiiskilä vihreillä palloilla. *Yläoikea:* vanhat talotontit vuoden 1818 isojakokartalla. *Alla:* vanha talotontti paikantuu kuvassa näkyvien talousrakennusten taakse. Kaakkoon.

21 LAPINLAHTI KIISKILÄ

Mjtunnus: uusi kohde
 Rauh.lk: muu kulttuuriperintökohde
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: talotontti

Koordin: N: 7025 455 E: 520 702
 P: 7028 398 I: 3520 881

Tutkijat: Tiainen & Sepänmaa 2016 inventointi

Huomiot: Tiainen & Sepänmaa 2016:
 Vuoden 1818 isojakokartalta paikannetut kaksi vierekkäistä talotonttia sijaitsevat Savonjärven lounaisrannalla, nykyisten Kärkkäälän ja Kiiskilan päärakennusten kohdalla. Vanhojen talotonttien alkuperäinen luonne on hyvin säilynyt. Molemmat kohteet ovat muita kulttuuriperintökohteita.

Kartta kohteen 20 [yhteydessä](#).

22 LAPINLAHTI HEIKKILÄ

Mjtunnus: uusi kohde
 Rauh.lk: muu kulttuuriperintökohde
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: talotontti

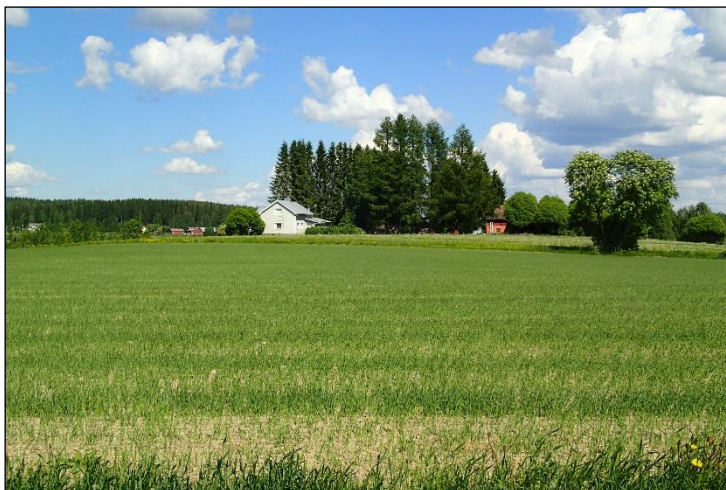
Koordin: N: 7025 889 E: 522 154
 P: 7028 833 I: 3522 334

Tutkijat: Tiainen & Sepänmaa 2016 inventointi

Huomiot: Tiainen & Sepänmaa 2016:
 Nykyisen Heikkilän tilan päärakennuksen kohdalla sijainnut vanha talotontti on paikannettu vuoden 1818 isojakokartan perusteella. Vanhan talotontin alue on säilyttänyt alkuperäisen luonteensa sekä maatalousvaltaisen elinkeinonsa, minkä perusteella kohde on muu kulttuuriperintökohde.

Kartat kohteen [11](#) yhteydessä.

Vuoden 1818 isojakokartalta paikannettu talotontti sijoittuu kuvassa näkyvän tilakeskuksen kohdalle. Pohjoiseen.

23 LAPINLAHTI PÄIVÄKAKKARA

Mjtunnus: 1000016726
 Rauh.lk: löytöpaikka
 Ajoitus: kivikausi
 Laji: irtolöytö

Koordin: N: 7026 536 E: 519 341 Z: 90
 P: 7029 480 I: 3519 520

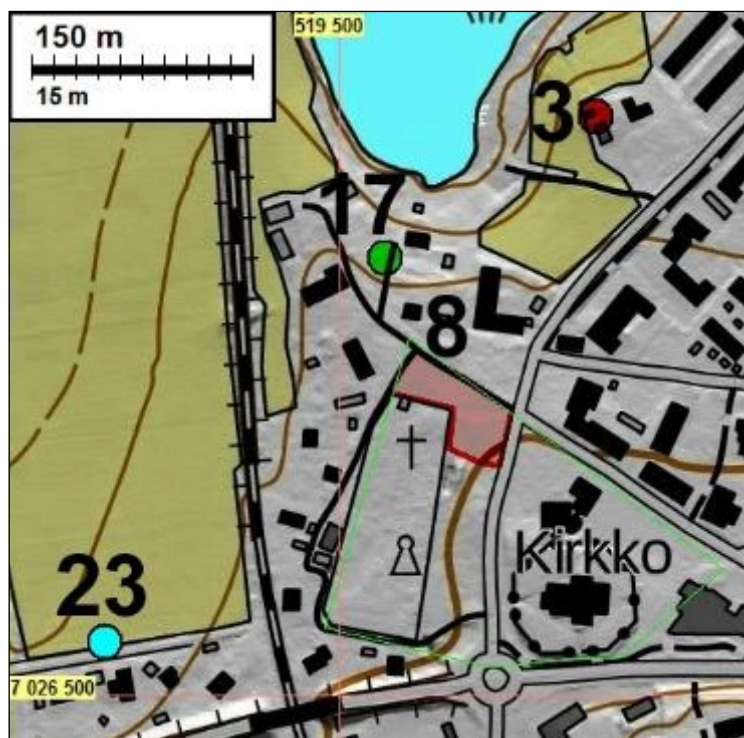
Tutkijat: Lauri Pohjakallio 1979 inventointi, Tiainen & Sepänmaa 2016 inventointi

Huomiot: Muinaisjäännösrekisteri:
 Taltan (KuM) löytöpaikka on Kunnanrannassa, loivasti Lapinlahteen viettävällä pellolla. Tarkka löytöpaikka ei ole tiedossa.

Tiainen & Sepänmaa 2016:

Kunnanrannan pelto oli viljelyksessä inventoinnin maastotöiden aikana, eikä alueelta saatu mitään havaintoja esihistoriallisesta toiminnasta. Kivitaltan tarkka löytöpaikka on edelleen hämärän peitossa.

Karttaan on merkattu raportin kohteet (kiinteät muinaisjäännökset) 3 Pajuharjuntie 16 ja 8 1. kirkon paikka, (muu kulttuuriperintökohde) 17 Nimetön sekä (löytöpaikka) 23 Päiväkakkara.

24 LAPINLAHTI OLLIKKALA

Mjtunnus: 1000016738
 Rauh.lk: löytöpaikka
 Ajoitus: kivikausi
 Laji: irtolöytö

Koordin: N: 7026 336 E: 521 070 Z: 100
P: 7029 280 I: 3521 250

Tutkijat: Lauri Pohjakallio 1979 inventointi, Tiainen & Sepänmaa 2016 inventointi

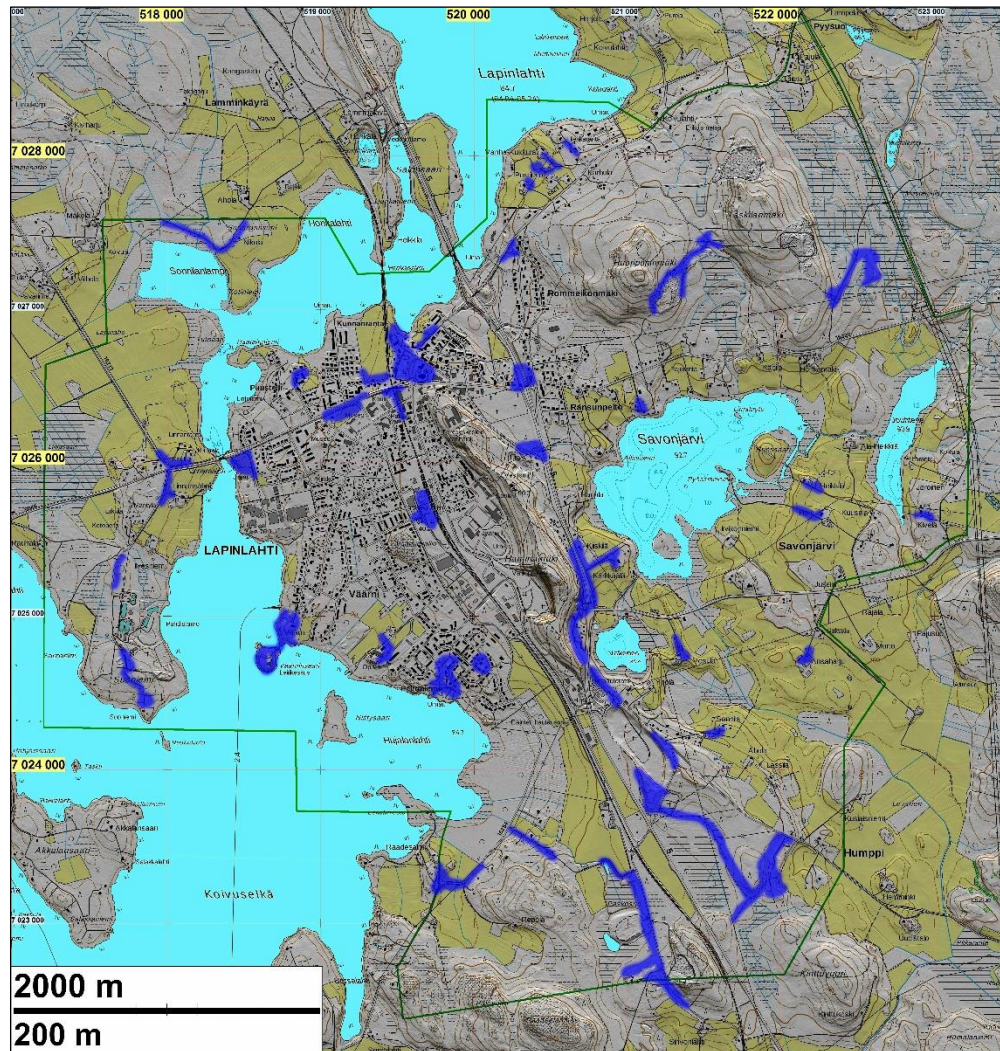
Huomiot: Muinaisjäännösrekisteri:
Tuuran löytöpaikka on löytötietojen perusteella Myöhäsen talon navetankohdalla, noin 50 metriä Savojärvestä pohjoiseen. Alue oli inventoinnin aikana heinällä.

Tiainen & Sepänmaa 2016:
Vuoden 2016 maastotöiden aikaan tilanne oli sama kuin kohteen edellisen tarkastuksen yhteydessä: alue oli heinällä, eikä uusia havaintoja saatu.

Liite: inventoinnissa tarkastetut alueet

Inventointialue tutkittiin ja arvioitiin kokonaisuudessaan eri menetelmin. Maastossa käytiin läpi kartalla sinisellä merkatut alueet.

LAPINLAHDEN KUNTA

Lapinlahden keskustan rakennettua kulttuuriympäristöä 2016

Raportti

Oulu 2016

FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy:n FCG Arkkitehtien työryhmä:
Kai Tolonen, arkkitehti SAFA
Jaana Tahkokorpi, arkkitehtiyo

Työtä ovat kommentoineet:
Päivi Lamberg, Lapinlahden kunta

2.9.2016

Sisällysluettelo

1	Työn tarkoitus	4
	Inventoinnin menetelmät.....	4
	Kulttuurimaisema	5
	Rakennusperintö.....	5
	Arvottamisen kriteerit	6
	Toimenpidesuosituksset	10
	Aiemmat paikallisia kohteita käsitteleviä inventointeja	10
2	Tutkimusalue.....	11
	Lapinlahden historiaa	12
	Taajaman kehitys	13
	Vanhoja karttoja	14
3	Inventoidut kohteet ja alueet	19
	Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut ympäristöt	19
	Lapinlahden kirkonseutu	20
	Lapinlahden rautatieasema	23
	Maakunnallisesti merkittävät kohteet	25
A.	Kirkonseutu	28
B.	Kirkko	28
C.	Vanha hautausmaa, parihuone ja vanhan kirkon muistomerkki	30
D.	Viljamakasiini.....	31
E.	Vanha kirkonkylän raitti.....	32
F.	Aarnila	32
G.	Hirvola	33
H.	Räsälä	34
I.	Apula	35
J.	Mykkälä.....	37
K.	Törmälä.....	38
L.	Pajuniemi	39
M.	Pääskynpesä (Pajurinne, Tavara-Tupa).....	40
N.	Kasurisen paja	41
O.	Asema-alue.....	42
P.	Arttula.....	45
Q.	Vesiviskuri	46
R.	Meijerin ympäristö	47
S.	Entinen Osuusmeijerirakennus, entisen meijerin toimisto- ja asuinrakennus sekä mylly	47
T.	Koivupiha, entinen kauppa ja meijerin isännöitsijän asunto	51

2.9.2016

U.	Vanha kansakoulu, nykyinen kuvataidelukio.....	52
V.	Rovastilan vanha rakennuskanta, navetta ja aitta	53
W.	Linnansalmen kulttuurimaisema	55
X.	Linnansalmi, maatilakeskus	56
Y.	Vanhapiha	57
Z.	Valion tehtaat	58
Å.	Tervola.....	59
Ä.	Lahdenperä.....	61
Ö.	Portaanpään kansanopisto	62
AA.	Sirenin koulu, entinen kirkonkylän kansakoulu	64
BB.	Väärnin pappila, kappalaisen pappila.....	66
	Paikallisesti merkittävät kohteet ja alueet.....	68
1.	Lapinlahden paloasema.....	71
2.	Ortodoksinen rukoushuone.....	74
3.	Entinen terveystalo	75
4.	Kunnantalo.....	76
5.	Valtion virastotalo	78
6.	Riihiateljee	80
7.	Liiketalo Linnari	82
8.	Teuvola	83
9.	Vanha Portaanpään tilan päärakennus (ent. kunnalliskodin asuntola) ja ent. kunnalliskodin yleinen osasto	84
10.	Entinen kunnalliskodin sairaala	87
11.	Tuuttila ja Väärnin pappilan ent. navetta.....	89
12.	Jussila	91
13.	Käkikellotalot.....	94
14.	Tiilinen asuinrakennus	95
15.	Impantien–Kangaslahdentien alue.....	96
16.	Haminamäen rinne (alue)	104
17.	Keskustan 1900-luvun alun asuintalot (alue)	109
18.	Juhani Ahon tien ympäristö (alue).....	112
19.	Savonjärven viljelysaukea (alue)	116
4	Lähteet.....	120

2.9.2016

Liite: Paikallisesti merkittävien kohteiden sijaintikartta.

2.9.2016

Lapinlahden keskustan rakennettua kulttuuriympäristöä 2016

1 TYÖN TARKOITUS

Tehtävänä on Lapinlahden keskustan rakennetun ympäristön selvityksen laatiminen tulevaa osayleiskaava-aluetta koskien. Työ tehdään yleiskaavatyön vaatimalla tasolla. Selvitykseen liittyvän rakennetun kulttuuriympäristön inventoinnin tarkoituksena on, että se kattaa laajuudeltaan ja sisällöltään alueen kaavoitukselle maankäyttö- ja rakennuslain edellyttämät vaatimukset.

Inventoinnissa tarkastellaan tarkastelualueella sijaitsevien rakennusperintökohteiden merkittävyyttä. Rakennettua ympäristöä ja sen arvoja tarkastellaan osana kunnan kehitystä sekä verrataan alueen arvoja maakunnan muuhun rakennettuun ympäristöön ja kehitykseen.

Inventoinnin menetelmät

Kohteen inventointiin kuuluvat maastotyöt, neuvottelut keskeisten viranhaltijoiden kanssa sekä haastattelut (tarvittaessa) muun inventointityön lisäksi. Työ tehdään kolmessa vaiheessa:

- lähtötietojen koonti
- analyysi- ja arvottamisvaihe sekä
- yhteenvetovaihe

Lähtötietojen (kunnan toimittamat) kokoamisen jälkeen alueen rakennuskantaan vaikuttaneen kehityshistorian pääpiirteet kuvataan lähdekirjallisuuden perusteella. Kunta on koonnut osasta alueen rakennuskantaa inventointitietoja, joiden tietoja hyödynnetään ja täydennetään tarkemmin inventoitavaksi valittujen kohteiden osalta. Kohteet myös tarkistetaan maastossa. Kohteiden arviointi perustuu karttatyöskentelyn ja maastokäynnin lisäksi kirjallisen materiaalin perusteella tehtyyn arviointiin.

Analyysivaiheen inventointityön maastossa tekevät FCG Arkkitehtien asiantuntijat. Maastokäyntien yhteydessä kohteet on valokuvattu mahdollisimman hyvin yksityisyyttä kunnioittaen.

Arvottamisvaiheessa määritellään kohteiden arvo ja merkittävyys. Kohteita arvioidaan yleiskaavallisella tasolla. Alustavan arvottamisen tekevät FCG:n asiantuntijat, minkä jälkeen alustavaa arvotusta tarkistetaan hyvän paikallistuntemuksen omaavien kunnan viranhaltijoiden kanssa. Kaavoitusta varten paikallisesti merkittäviksi arvioidut kohteet arvotetaan.

2.9.2016

Kulttuurimaisema

Selvityksen yhteydessä ei varsinaisesti tarkastella kulttuurimaiseman kehitystä, vaan selvitys keskittyy rakennettuun kulttuuriympäristöön ja maisemallisiin arvoihin.

Rakennusperintö

Alueen valtakunnallisesti merkittävien kohteiden inventointitieto on ajantasaista ja saatavissa museoviraston ylläpitämästä nettiportaalista Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY (www.rky.fi).

Maakunnallisesti merkittäviä kohteita on arvioitu Pohjois-Savon maakuntakaavaa var-
ten tehdyssä selvityksessä Pohjois-Savon kulttuuriympäristöselvitys osa 2. (kulttuu-
riympäristön asiantuntijaselvitys Arkkitehtitoimisto Hannu Puurunen, arkkitehdit Han-
na Oijala ja Hannu Puurunen.)

Lisäksi kunta on teettänyt inventointeja asemakaavoituksen pohjaksi. Vuonna 1993 on
koottu koko kunnan rakennuskulttuuri-inventoinnin kohteita. Aiemmat inventoinnit
ovat laajuudeltaan vaihtelevia. Lapinlahti-Seura ry on koonnut ansiokkaasti rakennuk-
siin liittyvää tietoa, jota on saatu tämä työn aineistoksi.

Tässä rakennetun ympäristön selvityksessä pyritään yhtenäistämään tietoa yleiskaa-
vatasoiseksi. Tässä selvityksessä myös tutkitaan kaava-alueella sijaitsevat uudet
mahdolliset rakennusperintökohteet, jotka arvotetaan samalla.

2.9.2016

Aluekohteiden arviointi

Selvityksessä on sanalliset kuvaukset aluemuotoisista kohteista. Sanallisessa kuvauksessa kuvaillaan alueen syntyhistoriaa ja kehitystä sekä tuodaan esille alueen arvoja, kuten harvinaisuus, tyypillisuus alueelle ja merkitys paikan hengelle, aluetta tai tiettyä aikaa kuvaavat piirteet, alkuperäisyys, historiallinen todistusvoimaisuus ja kerroksellisuus.

Yksittäisistä rakennuksista koostuvien kohteiden arviointi

Yhden rakennuksen, taloyhtiön tai pihapiirin käsittävistä kohteista on sanalliset kuvaukset selvityksessä. Kuvauksessa kerrotaan rakennuksen valmistumisvuosi ja suunnittelija, mikäli nämä ovat tiedossa, ja kuvaillaan rakennuksen ulkonäköä ja käyttötarkoitusta sekä arvioidaan rakennuksen ulkoasun alkuperäisyyttä sekä tuodaan esille alueen arvoja, kuten harvinaisuus, tyypillisuus alueelle ja merkitys paikanhengelle, aluetta tai tiettyä aikaa kuvaavat piirteet, alkuperäisyys, historiallinen todistusvoimaisuus ja kerroksellisuus.

Arvottamisen kriteerit

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt eli RKY 2009 on Museoviraston laatima inventointi, joka on valtioneuvoston päätöksellä 22.12.2009 otettu maankäyttö- ja rakennuslakiin perustuvien valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittamaksi inventoinniksi rakennetun kulttuuriympäristön osalta 1.1.2010 alkaen. Valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita koskeva valtioneuvoston päätös on tullut voimaan 30.11.2000 ja sen tarkistus 1.3.2009.

Maakunnallisesti merkittävät kohteet on esitelty ja arvotettu Pohjois-Savon liiton vuonna 2011 julkaisemassa teoksessa Pohjois-Savon kulttuuriympäristöselvitys osa 2, jonka asiantuntijaselvitykset kulttuuriympäristöstä ovat tehneet Arkkitehtitoimisto Hannu Puurunen arkkitehdit Hannu Puurunen ja Hanna Oijala.

Arvokkaiden rakennettujen kulttuuriympäristöjen rajaukset perustuvat aiempien selvitysten ohella tämän tutkimuksen kartta- ja maastotyöskentelyyn sekä työn yhteydessä tehtyyn arvottamiseen eivätkä ne noudata kiinteistörajoja välttämättä. Aluekoko- naisuuksien tai kohteiden arvottamisessa on kiinnitetty huomiota aluekohteen tai rakennuksen arkkitehtoniin, historiallisiin ja ympäristöllisiin arvoihin. Perusteluissa on keskitytty taajamakuulliseen tai maisemalliseen tarkasteluun työn liittyessä yleiskäyttötyöhön. Arvottamisessa kokonaisuus on ollut yksityiskohtaisia ominaisuuksia tärkeämpää.

Laissa rakennusperinnön suojelemisesta rakennusten merkittävyyttä arvioidaan rakennushistorian, rakennustaiteen, rakennustekniikan, erityisten ympäristöarvojen tai rakennuksen käytön tai siihen liittyvien tapahtumien kannalta.

2.9.2016

Rakennusperintökohteet jaetaan siis kolmeen luokkaan eli valtakunnallisesti, maakunnallisesti ja paikallisesti merkittäviin kohteisiin. Kohde muodostuu yleensä yhden kiinteistön rakennuksista. Alue muodostuu useista kohteista.

Laki rakennusperinnön suojelemisesta jakaa kohteet valtakunnallisesti, maakunnallisesti ja paikallisesti merkittäviin kohteisiin. Myös tässä selvityksessä käytetään samaa luokittelua. Laissa rakennuksen merkittävyys arvioidaan seuraavilla perusteilla:

- 1) harvinaisuus tai ainutlaatuisuus (harvinaisuus);
- 2) historiallinen tyypillisuus alueelle (tyypillisuus);
- 3) aluetta tai tiettyä aikaa kuvaavat tyypilliset piirteet (edustavuus);
- 4) alkuperäistä tai sitä vastaavan käytön, rakentamistavan, arkkitehtuurin tai tyylin ilmeneminen ja jatkuminen (alkuperäisyys);
- 5) merkitys historiallisen tapahtuman tai ilmiön todisteena tai siitä kertovana ja tietoa lisäävänä esimerkkinä (historiallinen todistusvoimaisuus); tai
- 6) näkyvissä olevat eri aikakausien rakenteet, materiaalit ja tyylipiirteet, jotka ilmentävät rakentamisen, hoidon ja käytön historiaa ja jatkuvuutta (historiallinen kerroksisuus).

Laki rakennusperinnön suojelemisesta määrää, että rakennus voidaan suojella, jos se on valtakunnallisesti, maakunnallisesti tai paikallisesti merkittävä.

Kohteiden arvottamisessa on tässä työssä kiinnitetty huomiota rakennuksen arkkitehtoniin, historiallisiin ja ympäristöllisiin arvoihin. Historiallisina arvoina on tarkasteltu rakennusmateriaalien säilyneisyyttä ja käyttötarkoituksen luontevuutta suhteessa rakennukseen, ei välttämättä henkilöhistoriaa tai tapahtumia.

Perusteluissa on keskitytty kylä- tai taajamakuulliseen tarkasteluun. Arvottamisessa kokonaisuus on ollut yksityiskohtaisia ominaisuuksia tärkeämpää.

Vain paikallisesti merkittävät kohteet ja alueet arvotetaan erikseen ja pisteytetään, koska muut luokittelut on jo arvotettu RKY-kohteina tai maakuntakaavassa.

2.9.2016

Kohteen tai alueen merkittävyyttä on arvioitu työssä seuraavilla perusteilla. Samoilla perusteilla (kohdat 1–6) arvioidaan rakennusten merkittävyyttä myös laissa rakennusperinnön suojelemisesta. Arvottamisessa käytetty pisteytys ja sen perusteet ovat FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy:n omaa tulkintaa.

Harvinaisuus tai ainutlaatuisuus (harvinaisuus)

- 2 Edustava rakennustyyppinsä yksilö, ainutlaatuinen, ei muutoksia tai muutokset tukevat kokonaisuutta.
- 1 Tyypillinen, mahdolliset muutokset eivät häiritse kokonaisuutta.
- 0 Tavanomainen, merkityksetön

Historiallinen tyypillisuus alueelle (tyypillisuus)

- 2 Tyypillinen kaupunkikuvallisesti ja tärkeä osa paikan hengen (genius logi) kannalta.
- 1 Rakennuksen tai ympäristön muutosten vuoksi merkitys osana kokonaisuutta on vähentynyt.
- 0 Rakennus poikkeaa ympäristöstään merkittävästi eikä tue kokonaisuutta.

Aluetta tai tiettyä aikaa kuvaavat tyypilliset piirteet (edustavuus)

- 2 Säilyttänyt roolinsa osana kaupunkirakennetta tai alueen sisäistä kokonaisuutta. Rakennus on tärkeä osa kokonaisuutta.
- 1 Rakennuksen rooli on osittain muuttunut tai heikentynyt osana kokonaisuutta.
- 0 Rakennus on menettänyt merkityksensä osana kokonaisuutta tai se on ollut alun perinkin vähäinen.

Alkuperäistä tai sitä vastaavan käytön, rakentamistavan, arkkitehtuurin tai tyylin ilmeneminen ja jatkuminen (alkuperäisyys)

- 2 Hyvin säilynyt ja rakennuksen ominaispiirteet ovat selkeästi tunnistettavissa
- 1 Tavanomainen, rakennuksen ominaispiirteet ovat muuttuneet mutta tunnistettavat
- 0 Rakennuksen ominaispiirteet eivät ole tunnistettavat tai sillä ei ole identiteettiä.

2.9.2016

Merkitys historiallisen tapahtuman tai ilmiön todisteena tai siitä kertovana ja tietoa lisäävänä esimerkkinä (historiallinen todistusvoimaisuus)

- 2 Rakennus ilmentää selkeästi tiettyä tapahtumaa, ilmiötä tai henkilöä.
- 1 Rakennus liittyy etäisesti johonkin tiettyyn ajanjaksoon tai tapahtumaan.
- 0 Rakennuksella ei ole historiallista merkitystä osana mitään tapahtumaa, ilmiötä tai henkilöä.

Näkyvissä olevat eri aikakausien rakenteet, materiaalit ja tyylipiirteet, jotka ilmentävät rakentamisen, hoidon ja käytön historiaa ja jatkuvuutta (historiallinen kerroksisuus)

- 2 Rakennuksen eri vaiheet ovat hyvin luettavissa sen rakenteissa ja rakennusosissa ja ilmentävät hyvin omaa aikaansa.
- 1 Rakennusta on uudistettu voimakkaasti, muutettu materiaaleja ja/tai rakennusosia.
- 0 Ei rakennusajankohdan tai vaiheiden tuomaa merkitystä.

Kokonaispisteet**Yhteensä 0–4 pistettä**

Arkkitehtonisilta, historiallisilta ja ympäristöarvoiltaan **vaatimaton** kohde

Yhteensä 5–8 pistettä

Arkkitehtonisilta, historiallisilta ja ympäristöarvoiltaan **tavanomainen** kohde

Yhteensä 9–12 pistettä

Arkkitehtonisilta, historiallisilta ja ympäristöarvoiltaan **tärkeä** kohde

Kohteen tai alueen pisteytys annetaan yhteenlaskettuna pistemääränä.

Pisteytys on FCG Arkkitehtien ja FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy:n omaa tulkintaa. Pisteytyksen tarkoituksena on antaa helposti ymmärrettävää tietoa kohteen merkittävyydestä lakitekstiin perustuvien arviointien lisäksi.

2.9.2016

Toimenpidesuosituks

Kokonaispisteiden perusteella tärkeiksi eli paikallisesti merkittäviksi arvioiduille alueille ja kohteille voidaan antaa toimenpidesuosituksia. Yleisenä toimenpidesuosituksena on turvata kohteen/alueen alkuperäisinä säilyneet piirteet mahdollisimman hyvin tulevaisuudessa korjauksissa ja mahdollisissa muutoksissa. Esim. alkuperäisten rakennusosien, väritusten ja materiaalien säilyttämistä suositellaan. Vanha rakennus voidaan helposti saada näyttämään lähes uudelta, jos esim. ikkunat, ovet ja ulkoverhous muutetaan täysin. Tällöin rakennuksen arvoja tuhoutuu ja rakennus voi muuttua jopa tunnistamattomaksi. Paras – ja vaikein – korjaus on sellainen, ettei sitä juuri huomaa.

Muutokset kuuluvat rakennusten elämään, mutta ne kannattaa tehdä siten, ettei rakennus muutu tunnistamattomaksi vaan sen historia saa näkyä, sillä vasta aika luo arvon. Korjausrakentamisen asiantuntijoiden apua kannattaa käyttää, kun korjataan tai muutetaan vanhaa rakennusta. Lapinlahdella tällaisia komeita ja vaativiakin töitä on tehty yksityisin voimin mm. Väärnin pappilassa. Vaikka kohde olisi ns. tavallisempi jälleenrakennuskauden pientalo, voidaan myös sen yksikertaista detaljikieltä vaalia korjauksissa.

Paikallisesti merkittäviksi arvoitettavien kohteiden tai alueiden merkitsemistä tarvitta-
viin yleiskaavoihin suositellaan. Suojelumerkintä edellyttää kohteen omistajan suos-
tumusta. Suojelumerkintä voi auttaa kiinteistönomistajaa saamaan korjausneuvontaa
tai -avustusta asiasta vastaavilta viranomaisilta.

Aiemmat paikallisesti merkittäviä kohteita käsitteleviä inventointeja

Lapinlahden rakennuskulttuurin inventoinnin osa I on vuodelta 1993. Tässä inventoin-
nissa on koottu koko kunnan alueen rakennusperintökohteita pääasiassa yksittäisinä
rakennuksina. Käytännön inventointityön on tehnyt HuK Ismo Koponen. Työtä ohjasi
työryhmä, jossa toimivat arkkitehti Hannu Puurunen, rakennustarkastaja Seppo Tik-
kanen, kulttuurilautakunnan pj Pentti Seppänen sekä kulttuurisihteeri Sinikka Peltola.

Lapinlahden kirkonseudun asemakaavan muutokseen liittyen on laadittu vuonna 2014
Torinseudun rakennuskulttuuri-inventoinnin tarkistus. Työ on asemakaavatasoinen.
(Eeva Martikainen 2014).

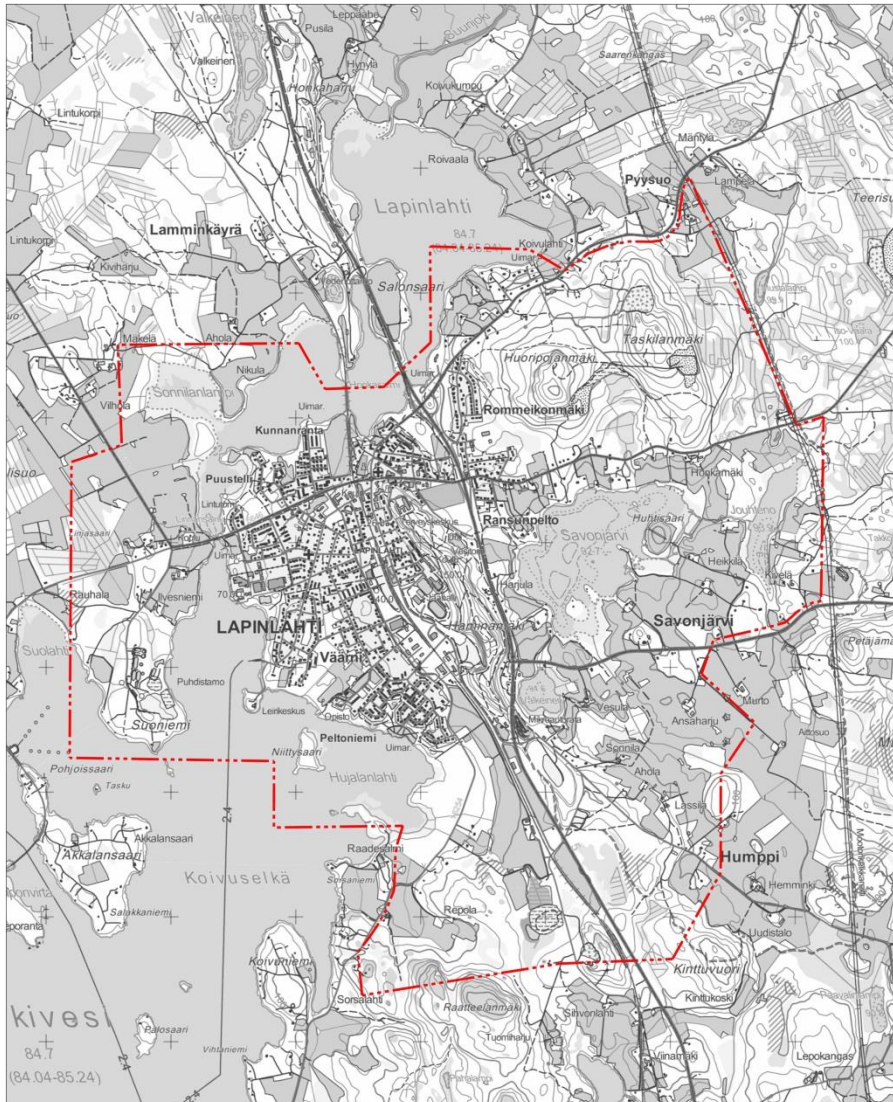
Lisäksi Lapinlahti-Seura ry on koonnut tarkistuksia ja rakennuksiin liittyviä tietoja eri
vuosina. Tietoja ovat keränneet ja koonneet mm. HuK Mirja Lehikoinen, FM Veli-Matti
Sormunen, rehtori Raija Pasanen ja FM Pia Kyyrö-Harju.

2.9.2016

2 TUTKIMUSALUE

Lapinlahti sijaitsee Pohjois-Savon maakunnassa noin 25 kilometriä Iisalmesta etelään ja n. 60 km Kuopiosta pohjoiseen. Onkiveden rantaan syntyneessä kunnassa on nykyisin noin yli 10 000 asukasta.

Inventoitava ja osayleiskaava-alueen aluerajaus alue sijaitsee Lapinlahden keskusta-alueella.

Tutkimusalueen rajaus.

2.9.2016

Lapinlahden historiaa

Lapinlahden kunta kertoo omilla kotisivuillaan kunnan historiasta seuraavaa:

Lapinlahti on juureva maalaispitäjä, joka on perustettu vuonna 1874. Lapinlahden kunnan alueet ovat kuuluneet 1700-1800-luvuilla Iisalmen emäpitäjään, jonne ensimmäinen kärkeillä ajettava tie saatiin 1783 tienoilla. Tärkeimpänä kulkuväylänä oli tuolloin vesireitti Onkivettä pitkin. Nerkoon kanavan valmistuminen 1869 paransi vesireitin kulkuyhteyttä pohjoisen suuntaan.

Kunnan juurissa on vahvana niin körttiläisyys kuin kulttuurikin, joka ilmenee mm. kunnan vaakunassa. Paavo Ruotsalainen "Ukko-Paavo" syntyi 1777 Lapinlahden Tölvänniemellä ja hänen "Savonjärven herätykset" tapahtuivat 1796. Paavo Ruotsalaisesta tuli aikanaan herännäisyysjohtaja, jonka vaikutukset ulottuvat vahvana vielä tähänkin aikaan, vaikkakin hän suurimman osan aikuisiästään asui Varpaisjärvellä ja Nilsiän Aholansaaressa. Ukko-Paavon elämästä on akateemikko Joonas Kokkonen säveltänyt oopperan "Viimeiset kiusaukset".

Kansalliskirjailija Juhani Aho on syntynyt Lapinlahdella Väärnin pappilassa 1861. Hänen alkuperäinen sukunimensä oli Brofeldt. Parhaiten Juhani Aho yhdistetään Lapinlahteen Rautatie- kirjastaan, jossa päähenkilöt Matti ja Liisa tulivat katsomaan junaa Lapinlahdelle jo ennen kuin rautatie todellisuudessa oli Lapinlahdelle rakennettu.

Kuvataiteen perinteissä Lapinlahdella on erittäin vahva asema. Halosten lahjakkaan suvun piiristä muistetaan monta Suomen eturivin taiteilijaa, eturivissä tietenkin Pekka Halonen "kultakauden" arvostettu mestari. Myös Eemil Halonen, Arttu Halonen, Kalle Halonen ja Pikku-Kalle sekä useat muut Halos-suvun jäsenet ovat antaneet merkittävän panoksen niin Lapinlahden kuin koko Suomen kulttuurihistoriaan. Halosten suvun suurta taiteellista perintöä vaalimaan on perustettu Halosten Museosäätiö, joka ylläpitää Lapinlahden Taidemuseon ja Eemil Halosen museon toimintaa. Halosten taiteilijasuvun taiteilijaystävät ovat aikanaan vierailleet ja työskennelleet Lapinlahdella, joiden tuloksena jälkipolville on ikuistettu lapinlahtelaisia maisemia ja tunnelmia, jotka ovat nousseet kansallisaarteiksi. Tällaisesta esimerkkinä voi mainita mm. Eero Järnefeltin vuonna 1893 Väisälänmäellä maalaama "Kaski" eli "Raatajat rahanalaiset".

Lapinlahden maantieteellisesti jakaa etelä-pohjoissuunnassa oleva Onkivesi kahteen osaan. Aiemmin suurin osa kunnan länsiosista oli vesiyhteyden takana kirkonkylästä. Osittain sen vuoksi lounaisosassa ollut Leppälahden kylä irtaantui 1960-luvulla Lapinlahdesta ja liittyi Maaninkaan. Kuitenkin muutaman vuoden kuluttua saatiin Onkiveden yli ensimmäinen tieyhteys, kun Väisälänmäen - Akkalansaaren kautta saatiin lossilla varustettu tieyhteys Lapinlahden kirkonkylälle.

Lapinlahden itäisen osan jakaa kahteen osaan Syvärin järvi, jonka pohjoispuolella ovat Korpijärven, Karsanlahden, Paloisen, Jumisen ja Petäyksen kylät. Syvärin länsipuolella ovat Varpaisjärven kirkonkylä, Urimolahden, Jonsan, Lukkarilan ja Sutelan kylät. Syvärin eteläpuolella Urimolahden kylä rajoittuu Nilsiän Tahkovuoren alueeseen.

Lapinlahteen vuoden 2011 alussa liitetty Varpaisjärven kunta ehti olla itsenäisenä kuntana 100 vuotta. Aloite Varpaisjärven itsenäistymisestä lähti liikkeelle seurakunnan puolelta. Tuohon aikaan kunnallisen itsenäistymisen edellytys oli itsenäinen seurakunta. Varpaisjärveläiset valittelivat 1800-luvun lopulla yhteyksien puutetta emäpitäjään, Nilsiään. Varpaisjärven alueet olivat syrjäkylä emäkunnalle. Itsenäistymisellä haluttiin eroon syrjäkylän asemasta. Senaatin päätöksellä 24.3.1910 kunta itsenäistyi Nilsiän kunnasta vuoden 1911 alussa.

2.9.2016

Varpaisjärven ja Lapinlahden yhteistyö tiivistyen kohti 1900-luvun loppua. 1970-luvulla valtio määräsi Varpaisjärven jaettavaksi Lapinlahden ja Rautavaaran kesken. Jako kuitenkin kariutui, mutta valtion painostuksesta yhteistyö Lapinlahden kanssa syveni. Kunnat perustivat keskenään kansanterveystyön kuntayhtymän 1970-luvulla. Kuntayhtymä purkautui 1993 vuoden lopussa. Lapinlahti kuitenkin tuotti Varpaisjärvelle terveydenhuollon palvelut uudelleen vuoden 2006 alusta lähtien. Kunnilla oli runsaasti muitakin yhteisiä toimintoja jo ennen kuin Varpaisjärvi lopulta liitettiin kokonaan Lapinlahden kuntaan 1.1.2011.

Taajaman kehitys

Kirkonkylän asutus on pääosin syntynyt 1900-luvun puolella. Kantatalojen lisäksi alueella oli 1800-luvun lopulla vain jokunen mäkitupalaisasumus. Ne sijaitsivat pääosin Pajuharjun tai Mykkälän maalla. Kunta palstoitti ensimmäiset "tonttumaansa" v. 1897, jolloin halukkaille annettiin mahdollisuus vuokrata 2500 neliön suuruisia palstoja. Asutus taajani nopeasti, mutta se keskittyi hyvin suppealle alueelle kirkon ympärille. Myös pappilan maille radan länsipuolelle kohosi muutama asuintalo. Kirkon ja Kuopio - Iisalmi valtatie välille syntyi kirkonkylän ensimmäinen liikekeskus lukuisine kauppoi-
neen, erilaisine käsityöläisten verstaineen ja pajoineen. Kunta ja tilalliset alkoivat 1920-luvulta lähtien myydä asuntotontteja niiden vuokraajille. Tämä saattoi olla syynä alueen hallitsemattomaan kasvuun, mikä sai nimismies Robert V. Räsänen v. 1941 vertaamaan sitä hökkelikylään ja pyytämään lääninhallitusta laatimaan rakennuskaavan. Sotien ja sodan jälkeisen kiireisen rakentamisen vuoksi kaava valmistui vasta 1953. Sotien jälkeen Juhani Ahon tie ja sen ympäristö sai asukkaansa. Alueelta jaettiin rintamamies- ja siirtolaistontteja tarvitseville. Samoihin aikoihin sai myös Asematie nykyisen ilmeensä. (Lapinlahti. Rakennuskulttuurin inventointi. Osa I. 1993, s. 6.)

2.9.2016

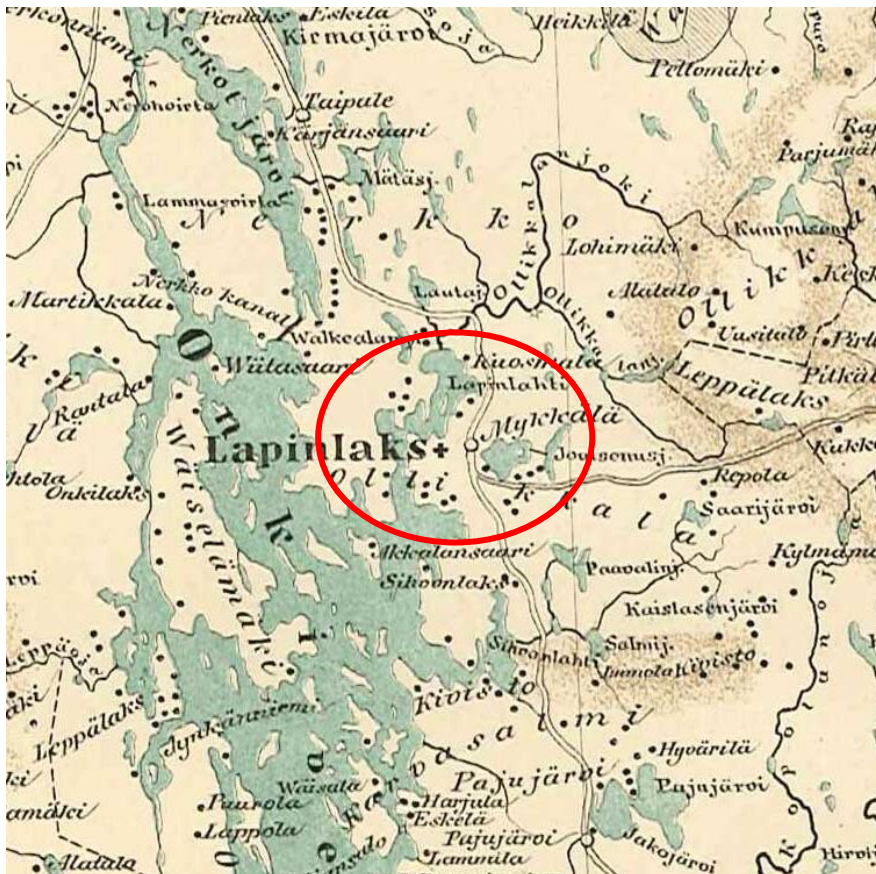
Vanhoja karttoja

Suomen yleiskartta 1864–1873

Lapinlahtea koskeva 1800-luvun puolivälin Suomen yleiskartta (Karta öfver Finland : Sektionen D4 : sydöstra delen af Uleåborgs län med norra delen af Kuopio län. 1863.) kuvaa Lapinlahtea *Lapinlaks* yleispiirteisesti. Talojen paikkoja on merkitty, mutta kaikkia taloja ei ole nimetty. Lapinlahden kirkon lähellä eli juuri keskustassa olevat talot on jätetty nimeämättä. Vasta tämän työn aluerajauksen ulkopuolella sijaitsevia vanhoja talonpaikkoja on nimetty karttaan.

Linnansalmen länsirannalle on merkitty kaksi talonpaikkaa (nykyiset Linnansalmi ja Ilvesniemi?), joita ei ole nimetty. Lapinlahden kirkon paikka on merkitty ristillä. Kirkon eteläpuolella nykyisen Väärnin alueella on neljä nimeämätöntä taloa.

Savonjärven eteläpuolella on kuusi nimeämätöntä taloa. Lapinlahden kaakkoisrannalla on kaksi taloa. Talot on laskettu aluerajauksen alueelta.

Karttaote: Suomen yleiskartta 1864–1873. Karta öfver Finland : Sektionen D4 : sydöstra delen af Uleåborgs län med norra delen af Kuopio län. (1863. Punaisella ympyröity aluerajausta suurempi alue.)

2.9.2016

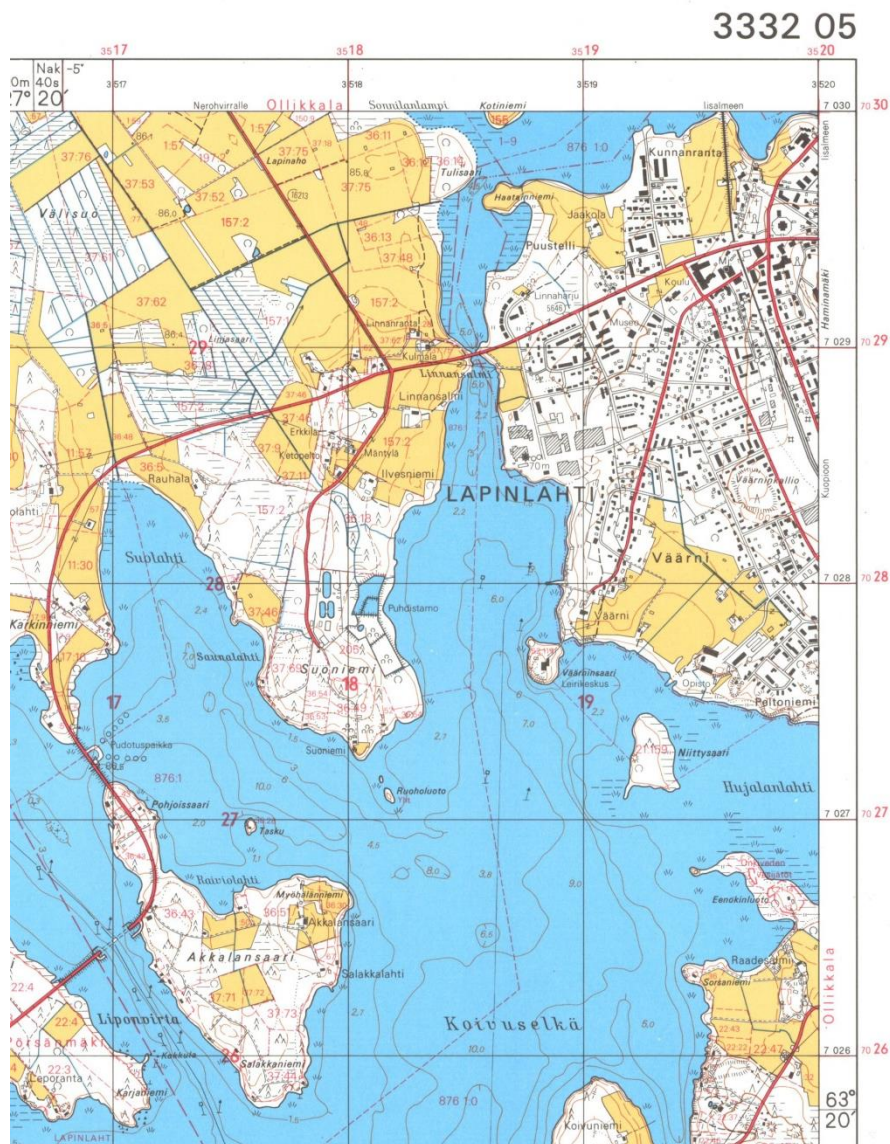
Vanhoja painettuja peruskarttoja vuosilta 1973 ja 1991

Lapinlahden keskustan kehittymistä voi tarkastella vanhojen painettujen peruskarttojen avulla. Vielä vuoden 1973 kartassa Väärnin ja nykyisten Puustellin ja Kunnanrannan alueilla ei ole asutusta yhtä paljon kuin vuoden 1991 kartassa. Keskusta on laajentunut varsinkin asuinalueilla. Lisäksi suuri vaikutus kirkonkylän keskusta on ollut uuden tien linjauksella, joka näkyi vuoden 1991 kartassa.

Peruskarttaote 1:20 000 vuodelta 1973: 3332 05 Lapinlahti. Vanhat painetut kartat.

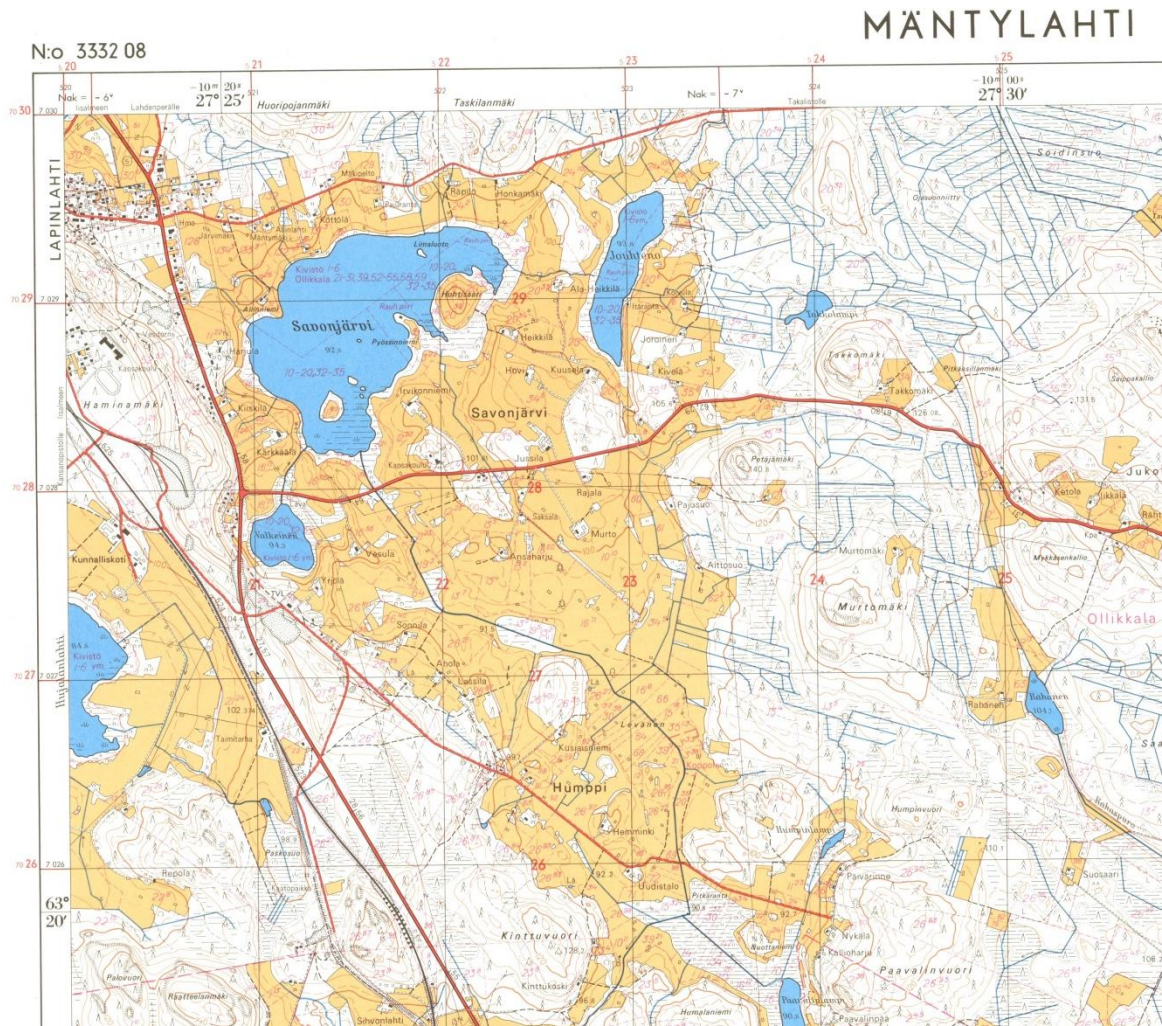
2.9.2016

Peruskarttaote 1:20 000 vuodelta 1991: 3332 05 Lapinlahti. Vanhat painetut kartat.

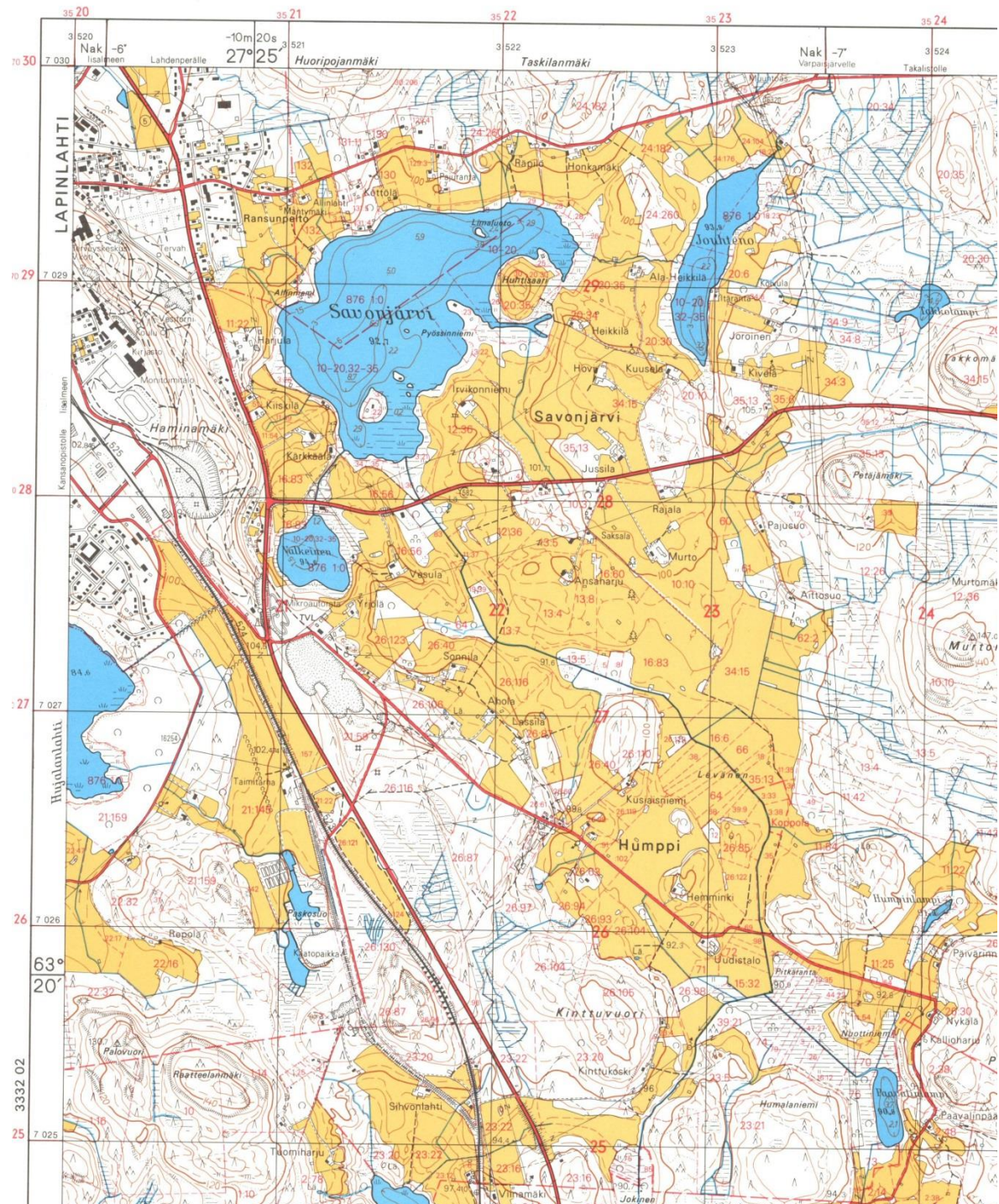
2.9.2016

Savonjärven alueen kehitystä voi tarkastella nykytilanteeseen verraten vanhojen painettujen peruskarttojen avulla. Peltoala on pienentynyt vuoden 1973 karttaan verrattuna. Vuoden 1991 kartassa peltoa on hieman enemmän kuin nykyään. Maanviljelyn väheneminen on havaittavissa, mikä koskee yleisenä kehityksenä koko kuntaa.

Peruskarttaote 1:20 000 vuodelta 1973: 3332 08 Mäntylähti. Vanhat painetut kartat.

2.9.2016

Peruskarttaote 1:20 000 vuodelta 1991: 3332 08 Mäntylähti. Vanhat painetut kartat.

2.9.2016

3 INVENTOIDUT KOhteET JA ALUEET

Tässä selvityksessä alueet ja kohteet on jaettu maakunnallisesti ja paikallisesti merkittäviin. Valtakunnallisesti merkittävät alueet tai kohteet esitellään Museoviraston RKY 2009 -inventoinnin mukaisesti. Maakunnalliset kohteet on arvioitu Pohjois-Savon maakuntakaavan ja Pohjois-Savon maakuntakaavaan liittyvien selvitysten yhteydessä.

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut ympäristöt

Lapinlahden kunnan alueella on 4 valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä (RKY 2009):

1. Lapinlahden kirkonseutu
2. Lapinlahden rautatieasema
3. Tiilikanjoen uittorakenteet
4. Väisälänmäen kylä

Valtakunnallisesti merkittävistä rakennetuista kulttuuriympäristöistä Lapinlahden kirkonseutu ja rautatieasema sijaitsevat tämän inventoinnin tarkastelualueella. RKY 2009 -kohteet esitellään RKY 2009 -sivuston mukaisesti. Lainaukset kursivoilla.

1. Lapinlahden kirkonseutu
2. Lapinlahden rautatieasema

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt tarkastelualueella RKY 2009.

2.9.2016

Lapinlahden kirkonseutu

Kuvaus

Lapinlahden kirkon ympäristössä on säilynyt pieni saareke, joka edustaa hyvin pienen maalaiskunnan kehitysvaiheita 1800-luvun alkupuolelta lähtien.

Lapinlahden kirkonkylän vanhinta vaihetta edustavat pitäjän ensimmäisen, vuonna 1881 puretun kirkon vieritse kulkevan maantien varteen syntyneet rakennukset ja vanha rukoushuoneen aikainen hautausmaa. Hautausmaan eteläpäähän on lisätty viime sotien sankarihautausmaa. Vanhan kirkkotien (Haapalaisentie) julkisia rakennuksia ovat hautausmaan aidassa oleva pieni ruumishuone ja kookas pitäjän lainamakasiini. Tien varren vanhimmat rakennukset ovat Mykkälän, Apulan ja Törmälän talot. Vanhan kirkon paikkaa osoittaa 1951 pystytetty muistomerkki. Uudempi kirkko sijaitsee vanhan hautausmaan itäpuolella. Uudet tielinjat erottavat kirkonkylän vanhan alueen uudesta kirkonmäestä.

2.9.2016

Lapinlahden nykyinen puukirkko on valmistunut 1880 maisemaa hallitsevalle mäelle. Leveän suorakaiteen muotoiseen runkokuoneeseen liittyvän poikkilaivan vesikatto jää runkokuoneen kattoa matalammalle. Länsipäässä on korkea torni ja sen sivuilla eteishuoneet. Itäpäädyssä on matala, keskilaivan levyinen sakaristo. Seinäpintoja jäsenöivät pareittain kahteen kerrokseen sijoitetut ikkunat. Julkisivut on koristeltu runsailla puuleikkauksilla, joista osalla on myös rakenteellista merkitystä. Keskilaivaa reunustavat kolmitaitteista kattoa ja lehtereitä kannattelevat pilarit.

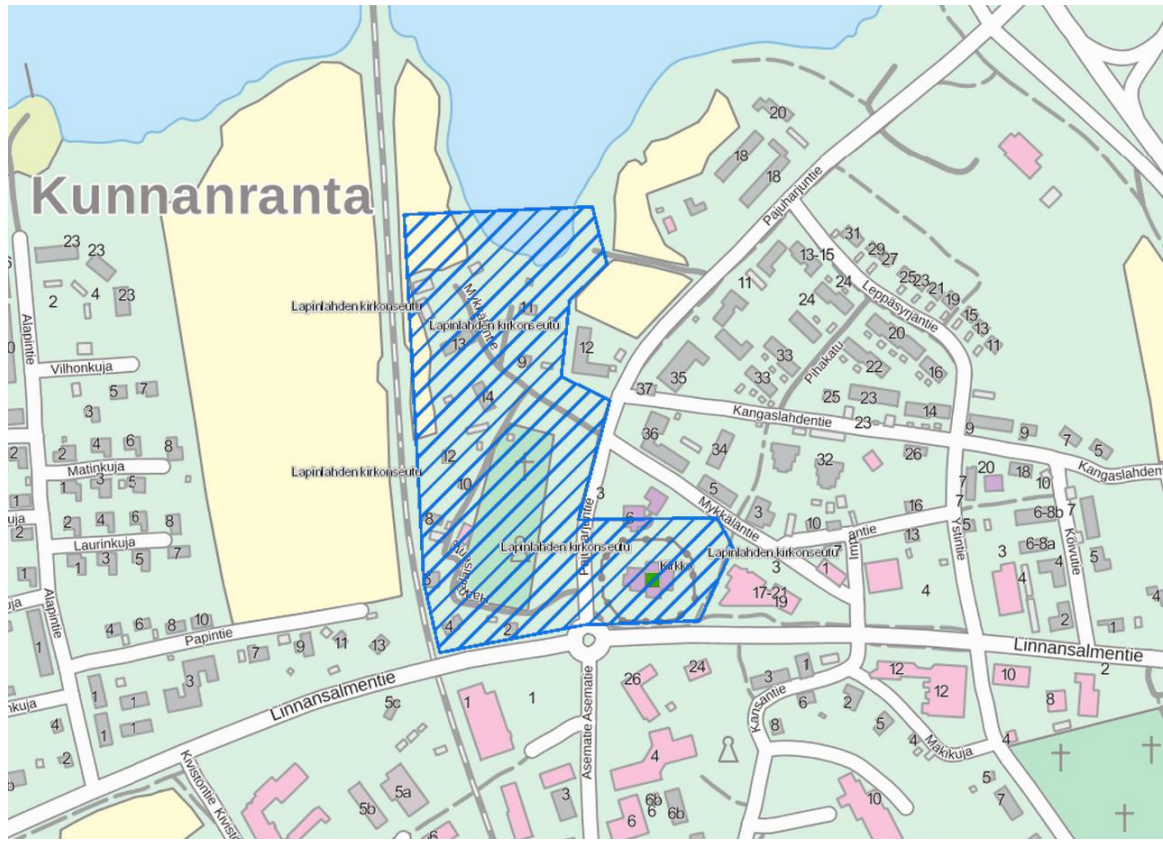
Historia

Iisalmen emäseurakuntaan kuuluva Lapinlahti sai 1819 luvan rakentaa oman saarnahuoneen. Saarnahuone valmistui 1826, mutta purettiin 1881 uuden kirkon valmistuksen jälkeen. Uusi kirkko rakennettiin 1877-1880 vanhan kirkonkylän reunamalle, ja kirkonkylän rakentamisen painopiste siirtyi kirkon ympäristöön. Kirkon suunnittelija, arkkitehti F.A. Sjöström, suunnitteli myös Kiteen ja Kurkijoen kirkot sekä laati Iisalmen kirkon uudistussuunnitelman.

Lapinlahden vanha rukoushuoneen aikainen hautausmaa jäi pois käytöstä 1887. Hautausmaan ruumishuone valmistui 1840-luvulla, viljamakasiini (lainajyvästö) 1859. Mykkälän tilan päärakennuksen vanhin osa rakennettiin 1829, uusi tupapää 1859. Rakennuksessa toimi kestikievari vuoteen 1916 saakka. Apula 1800-luvulta muutettiin kunnanlääkärin taloksi 1928 rakennusmestari M. Pitkäsen uusklassillisen suunnitelman mukaan.

Lapinlahden kirkon kunnostus toteutettiin 1955 arkkitehti Kauno S. Kallion piirustuksilla. Tuolloin kirkkosali paneloitiin, kuoriseinän ikkunat suljettiin, penkistö ja saarnatuoli sekä alttarikaide uudistettiin.

2.9.2016

(Lähde: Museoviraston RKY 2009 -sivusto. Karttaote: Maanmittauslaitoksen Paikkatietoikkuna 2016.)

Nykytila: Lapinlahden kirkonseudun rakennukset ovat yleensä hyvässä kunnossa. Kirkko on erityisen komea tien pääteenä. Useat alueen rakennukset ovat maakunnallisesti merkittäviä, joten ne esitellään maakunnallisissa kohteissa erikseen.

2.9.2016

Lapinlahden rautatieasema

Kuvaus

Lapinlahden rautatieasema on Savon radan pieni maalaisasema, jossa on yhtenäinen rakennuskanta ja hoidettu asemapuisto.

Lapinlahden V luokan asemarakennuksen on suunnitellut Bruno Granholm ja se on rakennettu 1902. Kaksoisvahtitupa, talousrakennukset ja maakellari on rakennettu 1903. Asemarakennusta on laajennettu 1927.

Historia

Savon radan jatkamisesta Kuopiosta pohjoiseen tehtiin periaatepäätös vuoden 1897 valtiopäivillä. Rakennustyöt aloitettiin 1898 ja rata avattiin liikenteelle 1901.

Kunta hankki asema-alueen omistukseensa ja se vihittiin kunnostuksen jälkeen kulttuurimatkailun käyttöön 2000.

2.9.2016

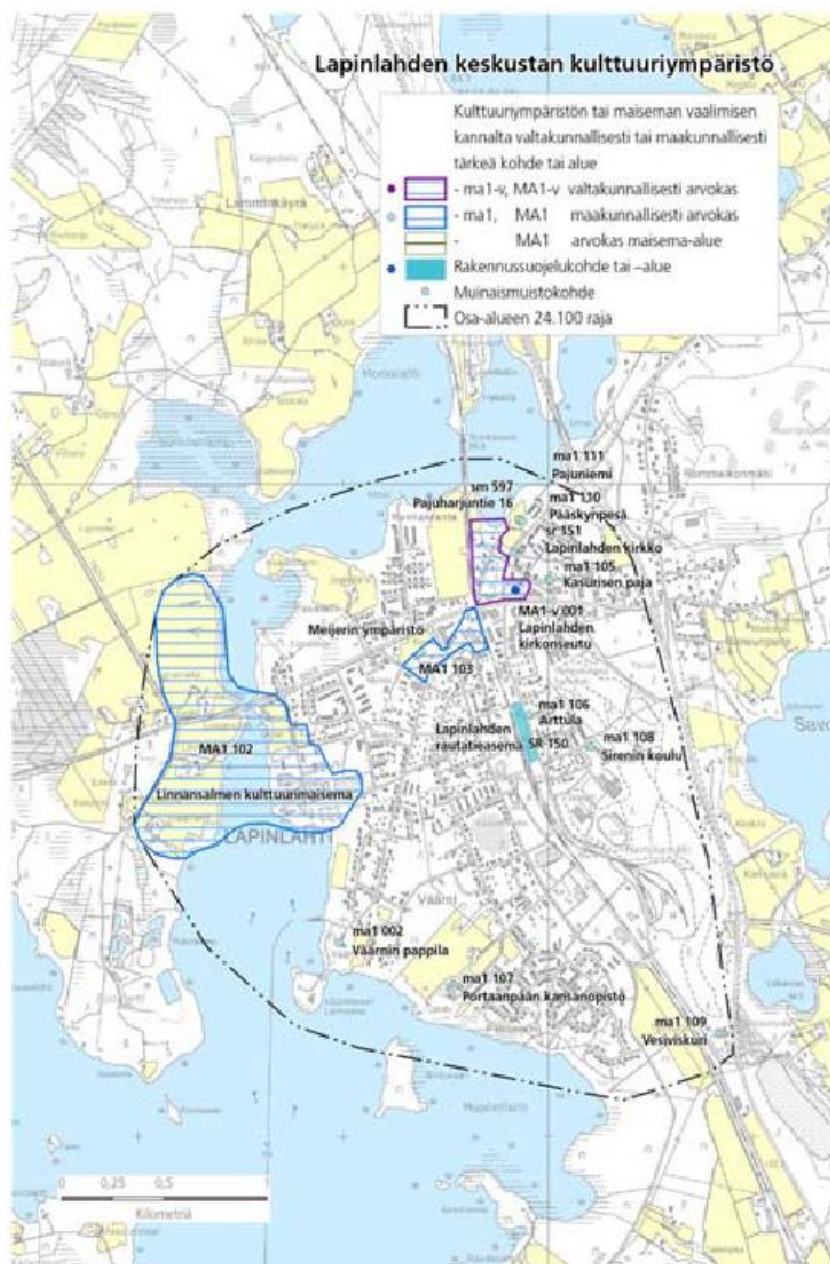
(Lähde: Museoviraston RKY 2009 -sivusto. Karttaote: Maanmittauslaitoksen Paikkatietoikkuna 2016.

Nykytila: Rautatieaseman rakennukset ovat hyvässä kunnossa ja ne muodostavat erittäin edustavan kokonaisuuden Lapinlahden keskustassa keskeisellä paikalla. Useat alueen rakennukset ovat maakunnallisesti merkittäviä, joten ne esitellään maakunnallisissa kohteissa erikseen.

2.9.2016

Maakunnallisesti merkittävät kohteet

Maakunnallisesti merkittävät kohteet on esitelty Pohjois-Savon liiton vuonna 2011 julkaisemassa teoksessa Pohjois-Savon kulttuuriympäristöselvitys osa 2, jonka asiantuntijaselvitykset kulttuuriympäristöstä ovat tehneet Arkkitehtitoimisto Hannu Puurusen arkkitehdit Hannu Puurunen ja Hanna Oijala. Kursivoidut tekstit on lainattu teoksesta, jotta kohteisiin liittyvä taustatieto olisi mahdollisimman helposti saatavilla. Vaikka kohde on esitelty jo RKY-kohteena, se esitellään lyhyesti maakunnallisesti merkittävänä kohteena lähdetekstien mukaisesti. Nykytilaa kommentoidaan tarpeen mukaan.

Lapinlahden keskustan kulttuuriympäristö. Kuvalähde: Pohjois-Savon kulttuuriympäristöselvitys osa 2, s. 98.

2.9.2016

Seuraavat Lapinlahden maakunnallisesti merkittävät kohteet sijaitsevat tämän selvityksen tarkastelualueella:

Kirkonseutu

Kirkko

Vanha hautausmaa, parihuone ja vanhan kirkon muistomerkki

Viljamakasiini

Vanha kirkonkylän raitti

Aarnila

Hirvola

Räsälä

Apula

Mykkälä

Törmälä

Pajuniemi

Pääskynpesä

Kasurisen paja

Asema-alue

Arttula

Vesiviskuri

Meijerin ympäristö

Entinen Osuusmeijerirakennus, entisen meijerin toimisto- ja asuinrakennus sekä mylly

Koivupiha, entinen kauppa ja meijerin isännöitsijän asunto

Vanha kansakoulu, nykyinen kuvataidelukio

Rovastilan vanha rakennuskanta, navetta ja aitta

Linnansalmen kulttuurimaisema

Linnansalmi, maatilakeskus

Vanhapiha

Valion tehtaات

Tervola

2.9.2016

Lahdenperä (vain osittain maisema-alueena)

Kirkonkylän yksittäiset kohteet:

Portaanpään kansanopisto

Sirenin koulu, entinen kirkonkylän kansakoulu

Väärnin pappila, kappalaisen pappila

2.9.2016

A. KIRKONSEUTU

Valintaperuste: R, H, M

Valtakunnallisesti merkittävä, RKY v. 2009.

Kirkonseutu on säilynyt omana saarekkeenaan uudisrakentamisen ja tiejärjestelyjen muuttamassa kirkonkylämiljöössä. Alueeseen kuuluu vanha hautausmaa ja sankari-hautausmaa, lainajyvästö ja vanhankirkon paikka muistokivineen sekä näiden länsi- ja pohjoispuolella olevan asutus.

Kylän pääraitti kulki aiemmin vanhan hautausmaan länsipuolella, lainajyvästön ja entisen kirkonpaikan vieritse Mykkälän kievariin. Rautatien rakentaminen 1900-luvun alussa katkaisi raitin, mutta sen sijainti on edelleen hahmotettavissa.

B. KIRKKO

F.A. Sjöström v. 1880.

Valintaperuste: R, H, M

Valtakunnallisesti merkittävä, RKY v. 2009.

Lapinlahden seurakunta oli itsenäistynyt omaksi seurakunnakseen Iisalmesta v. 1858. Jo noihin aikoihin suunniteltiin kappeliseurakunnan aikaisen kirkon korvaamista suuremmalla. Hanke toteutui vasta v. 1880, jolloin vihittiin käyttöön ajalle tyypillinen länsitornillinen pitkäkirkko, joka tosin oli poikkeuksellisen runsaasti uusgotiikan ja uusrenessanssin aihein koristeltu. Rakennuksen suunnitteli yksi maamme kuuluisimmasta uusrenessanssimestareista, arkkitehtuurikoulutuksensa G.T.H. Chiewitzin opissa saanut F.A. Sjöström. Laatokan Karjalassa sijainneen Kurkijoen kirkon ohella Lapinlahden kirkko oli ainoita Sjöströmin suunnittelemia puukirkkoja. Kirkon rakensivat kokkolalaiset rakennusmiehet mestari Johannes Storen johdolla.

Kirkon alkuperäinen paanukatto korvattiin v. 1912-1913 galvanoidulla pellillä. Perusteellisesti kirkko korjattiin v. 1955-1956 arkkitehti Kauno S. Kallion suunnitelmin, joissa mm. saarnastuoli muutettiin nykyiselle paikalle, permantokerroksen penkit uusittiin ja kirkko varustettiin sähkölämmityksellä. Viime vuosikymmenien korjauksissa kirkkoon on tehty useita pienempiä muutoksia. Näissä on mm. pyritty palauttamaan kirkon ulko- ja sisäväriys aiempaan asuunsa.

2.9.2016

2.9.2016

C. VANHA HAUTAUSMAA, PAARIHUONE JA VANHAN KIRKON MUIS-TOMERKKI

Valintaperuste: R, H, M

Valtakunnallisesti merkittävä, RKY v. 2009.

Lapinlahden vanha hautausmaa vihittiin käyttöön v. 1831. Aluetta laajennettiin vuonna 1858. Hautausmaa oli käytössä vuoteen 1887, mutta osa siitä otettiin käyttöön 1900-luvun sotien sankarihautausmaaksi.

Muu osa aluetta on metsäistä puistoa, jossa on jäljellä alkuperäisiä hautamuistomerkkejä. 1960-luvulla hautausmaa ympäröitiin nykyisellä puu-aidalla ja porteilla. Hautausmaahan liittyy sen pohjoispuolelle v. 1842-1843 rakennettu hirsipintainen ja koruton paarihuone.

Lapinlahden ensimmäinen kirkko oli suunniteltu intendenttikonttorissa Charles Bassin aikakaudella. Rakennustyöt Mykkälän maista erotetulle hiekkakentälle aloitettiin v. 1826, mutta kirkko saatiin käyttöön vasta v. 1834. 1840-luvun puolivälissä kirkkoon saatiin Mikael Toppeliuksen seinämaalauksia, jotka onnistuttiin kirkon purkamisen yhteydessä pelastamaan ja ovat nyt kansallismuseossa Helsingissä.

Uusklassiseen tyyliin rakennettu pitkänomainen, mitoiltaan n. 22x11 metrinen kirkko purettiin v. 1881 uuden kirkon valmistuttua. Hirret käytettiin kirkonkylän kansakoulun rakentamiseen. Kirkon paikalle v. 1951 pystytetyn muistomerkin suunnittelivat taiteilija Arttu Halonen ja maanviljelijä Taavetti Sormunen.

2.9.2016

D. VILJAMAKASIINI

v. 1859, korjauksia 1960-luvulla ja v. 1988

Valintaperuste: R, H, M

Valtakunnallisesti merkittävä, RKY v. 2009

Lainajyvästö- eli pitäjänmakasiinijärjestelmä on Lainajyvästö- eli pitäjänmakasiinijärjestelmä on peräisin Ruotsinvallan ajoilta. Isonvihan jälkeen maa oli suurelta osin saatettu autioksi ja tarvittiin erityisiä toimenpiteitä viljelyn edistämiseksi. Satovaihteluiden tasaamiseksi ryhdyttiin suunnittelemaan paikallisia pitäjänmakasiineja, joiden osakkaita olisivat paikkakunnan tilalliset. Rakennukset olivat suurehkoja, varkauksien varalta vankasti rakennettuja ja sijaitsivat kirkon tuntumassa.

Lapinlahden makasiini valmistui v. 1859 talollisten Johan Lustigin ja Adam Räihän urakoimana. Katto tehtiin kaksinkertaiseksi puolentoista tuuman laudoista, seinät punamullattiin, nurkkalaudat valkaistiin ja ovet maalattiin öljymaalilla valkoisiksi.

Kunnallishallinnon eriydyttyä kirkon toiminnasta 1860-luvulla siirtyi makasiinien valvonta kuntakokouksille, Lapinlahdella v. 1875. Omistus siirtyi kunnallisasetuksen mukaan manttaalikunnalle, joka v. 1950 lahjoitti rakennuksen kotiseutuyhdistykselle kotiseutumuseotiloiksi.

2.9.2016

E. VANHA KIRKONKYLÄN RAITTI

Vanhan kirkonkylänraitin varren rakennuksista ovat jäljellä sankarihautausmaan lounaispuolella Aarnila, Hirvola ja Räsälä. Sankarihautausmaan luoteispuolta rajaavat Apula, Mykkälä ja Törmälä.

F. AARNILA

Arkkitehti Leka 1930-luku

Valintaperuste: M

Kuuluu RKY v. 2009 aluerajaukseen

Ensimmäisenä kirkon suunnasta sijaitseva Aarnila on rakennettu 1930-luvun lopulla pappilan puretuista talousrakennusten hirsistä helsinkiläisarkkitehti Lekan piirustuksilla. Myöhemmin Aarnilan pihasauna jäi uuden tiejärjestelyn, Linnansalmentien alle.

Nykytila: Aarnila on korjausten tarpeessa.

2.9.2016

G. HIRVOLA

1800-luvun lopulla

Valintaperuste: M

Kuuluu RKY v. 2009 aluerajaukseen

Hirvola oli kunnan kanttorin Iisakki Hirvosen asuntona 1800-luvun loppupuolella, mutta rakennuksen tarkkaa ikää ei tiedetä. Rakennukseen tehtiin peruskorjaus ja autotalilaaajennus v. 1988 sekä uusittiin ulkokuoritus ja ikkunat.

Nykytila: Hirvolaa on uusittu hyvin paljon.

2.9.2016

H. RÄSÄLÄ

v. 1926

Valintaperuste: R, M

Kuuluu RKY v. 2009 aluerajaukseen

Räsälä on nimismies Robert Räsänen itselleen n. v. 1926 rakennuttama kaksikerroksinen asuin- ja virkatalo. Hirsirunkoisessa rakennuksessa on 1920-luvulla kirkonkyltiin muotiin tullut taitekatto sekä muistumana jugendajalta poikkipäädyn räystäään alle rakennettu parveke, joka näyttää olevan suosittu Lapinlahden vuosisadan alun rakennuksissa (vrt. Linnansalmen talo, Törmälä, Honkaharju).

2.9.2016

I. APULA

Valintaperuste: R, H, M

Kuuluu RKY v. 2009 aluerajaukseen

Apulan rakensi opettaja Väisänen asunnokseen. Hän piti talossa myös kunnan ensimmäistä kirjakauppaa. Kunta osti Apulan v. 1928 ja korjasi sen lääkärin virka-asunnoksi ja vastaanottotiloiksi. Tällöin rakennus sai nykyisen asunsa, mm. 1920-luvun klassisille tyypillisen avokuistin balusteripylväineen ja leveät ikkunoiden sivulaudoitukset.

2.9.2016

2.9.2016

J. MYKKÄLÄ

Valintaperuste: R, H, M

Kuuluu RKY v. 2009 aluerajaukseen

Mykkälän vanha nimi on Iivolanniemi sen ensimmäisen isännän Iivo Ollikaisen mukaan. Tämä myi tilan v. 1829

Juhana Mykkäselle, joka osti Väärnin pappilan vanhan tuvan hirret ja rakensi niistä nykyisen päärakennuksen eteläpäähän. Se toimi ensin kievarina isäntäväen asuessa pihalla sijainneessa toisessa rakennuksessa. Vuonna 1859 Juhana Mykkänen laajensi rakennusta tuvalla ja kahdella kamarilla. Kievarin pito päättyi Mykkälässä v. 1916, kun talollinen August Ollikainen teki Mykkälää edullisemman tarjouksen majatalon pitämisestä.

Rakennusta on myöhemmin muutettu ajanmukaiseksi, mutta pohjoispäädyn suuri tuupa on säilytetty. Mykkälän pihapiiriin kuuluu uudempia maatilarakennuksia ja vanha talousrakennus.

2.9.2016

K. TÖRMÄLÄ

Valintaperuste: M

Kuuluu RKY v. 2009 aluerajaukseen

Kirkonkylän taajaman kaukomaisemaan hyvin näkyvä Törmälä on nahkuri Juho Kettusen vuonna 1899 rakentama asuintalo. Nykyisen hahmonsa Törmälä sai 1920-luvun korotuksessa, jolloin harjakatto muutettiin taitekatoksi, ja rannanpuolelle rakennettiin samanlainen parveke poikkipäädynharjan alle kuin nimismiehen talossa.

Nykytila: Törmälä on maalattu vaaleaksi. Aiemmin se oli vihertävä.

2.9.2016

L. PAJUNIEMI

1800-luku.

Valintaperuste: M

Kirkon ympäristökokonaisuutta täydentävät maakunnallisesti merkittävät Pajuniemi ja Pääskypesä kirkolta Iisalmeen päin johtavan tien varrella. 1800-luvulla rakennettu Pajuniemi sijaitsee näkyvällä paikalla Pajuharjun alueella, jossa oli vähäistä mäkitupa-asutusta 1800-luvun puolivälin jälkeen. Pajuharju on rakennettu vaihteittain: vanhimpaa maantienpuoleista osaa on jatkettu vinkkeliosalla vuosisadan vaihteessa. Laajennuksen rakennutti tehtailija Konttinen, joka myös perusti rantaan kunnan ensimmäisen höyryvoimalla toimineen myllyn ja sahan.

Pihaan on rakennettu 1960-luvulla ulkorakennus ja sauna. 2000-luvulla kiinteistö on siirtynyt kunnalle, joka on tehnyt asuinrakennukseen laajan korjauksen.

2.9.2016

M. PÄÄSKYNPESÄ (PAJURINNE, TAVARA-TUPA)

1880- ja 1890-lukujen vaihde

Valintaperuste: (M)

Pääskynpesän vanhin osa on rakennettu 1880- ja 1890-lukujen vaihteessa. Vuonna 1900 kauppias Katainen laajensi rakennusta nykyiseen kokoonsa, jolloin rakennuksen ulkonurkkaukseen rakennettiin tuon ajan kaupoille tunnusomainen sisäänkäynti. Talo palveli 1990-luvulle asti kauppaliikkeenä, jolloin Lapinlahden kunta hankki kiinteistön ja korjautti rakennuksen käyttöönsä. Tällöin mm. kirkonpuolelle 1960-luvulla puhkautut suuret myymälän ikkunat palautettiin aiempien kaltaisiksi. 2000-luvulla rakennus on myyty yksityiselle asuinkäyttöön.

2.9.2016

N. KASURISEN PAJA

Hirsirakennus, siirretty pajaksi v. 1921

Valintaperuste: H, M

Kirkon lähistöllä sijaitseva ns. Kasurisen paja edustaa taajamissa harvinaisia, vanhoista elinkeinoista kertovia piharakennuksia, jotka ovat yleensä aittoja lukuun ottamatta kadonneet kirkonkylästä. Seppä Kusti Kasurinen oli v. 1921 ostanut asunnokseen kirkon lähistöltä yksikerroksisen 1800-luvun lopulla rakennetun hirsirakennuksen, jonka pihaan hän siirsi ostamansa vanhan riihen pajaksi v. 1921.

Kusti Kasurisen monipuolisen ja taitavan sepän maine levisi maakuntaan. Kiireisimpinä aikoina 1920-luvulla hänellä oli kaksi seppää takomassa ja apumiehiä 7-8. Tällöin pajaan rakennettiin kylkiäinen. Paja on ulkoasultaan ja sisätiloiltaan lähes alkuperäinen, mutta ahjo on purettu.

Pihapiiriin kuuluvat 1920-luvun lopulla korotettu asuinrakennus, hirsinen pariaitta 1900-luvun alusta ja muita ulkorakennuksia eri ajoilta.

2.9.2016

O. ASEMA-ALUE

Bruno Granholm v. 1902

Valintaperuste: R, H, M

Valtakunnallisesti merkittävä, RKY v. 2009

Asema kuuluu Kuopio–Iisalmi osuuteen Savon radasta, jonka rakentaminen oli aloitettu Kuopiosta v. 1898. Rataosuuden rakennusten suunnitelmat laati rautatiehallituksen arkkitehti Bruno Granholm. Asemat oli kokonsa ja merkittävyytensä mukaan jaettu luokkiin I-V sekä pysäkkeihin ja laitureihin.

Lapinlahden v. 1902 valmistunut asema on edustava kokonaisuus V-luokan asemasta, jossa on yhtenäinen rakennuskanta ja hyvin hoidettu asemapuisto. V-luokan

asemassa oli toisessa päässä asemapäällikön yhden huoneen ja keittiön kokoinen asunto ja toisessa päässä oli odotushuone ja pieni huone. Vuonna 1927 rakennusta laajennettiin alkuperäistä rakennustyyliä noudattaen.

Tällöin eteläpäähän tuli uusi odotussali ja asemapäällikön huonetta suurennettiin. Pihamaalla on alkuperäisistä talousrakennuksista navetta, liiteri, sauna ja maakellari eli kuoppa

Asemarakennuksen pohjoispuolella on tavaramakasiini ja jonkin matkan päässä henkilökunnan asunto ulkorakennuksineen. Kolme asuntoa käsittänyt rakennus on 1990-luvulla muutettu motellityyppiseksi majoitustilaksi. Lapinlahden kunta on hankkinut ja kunnostanut asemaalueen 1990-luvun lopulla.

2.9.2016

2.9.2016

2.9.2016

P. ARTTULA

Vanhin osa on rakennettu v. 1902

Valintaperuste: H, M

Asematien miljööseen kuuluvaa asema-aluetta vastapäätä sijaitseva taiteilija Arttu Halosen asuintalo Arttula on merkittävä ennen kaikkea kulttuurihistoriansa takia,

vaikkakin Arttu Halosen irtaimisto ehdittiin huutokaupata talon tultua myyntiin 2000-luvun alussa. Rakennuksen vanhin osa, tupa ja kamarit on rakennettu v. 1902.

Arttu Halonen osti talon v. 1919 ja laajensi sitä v. 1932 nykyiseen kokoonsa, jolloin pihan puolelle rakennettiin keittiö ja vieraseteinen. Arttu Halosen tuolloin taloon tekeissä muutoksissa näkyi kansallisromanttinen tyyli.

2.9.2016

Q. VESIVISKURI

Bruno Granholm v. 1902, siirto 1980-luvulla ja muutokset v. 1995

Valintaperuste: R, H, M

Lapinlahden aseman vesiviskuri on siirretty (1980-luvulla) Lapinlahden "Matin ja Liisan" huoltoasemalle matkailutarkoituksiin. Viskurirakennus kuului höyryveturiaikakauden rautateiden rakennustyyppeihin. Sen tornimaisessa tilassa sijaitsi suuri vesisäiliö, josta laskettiin ("viskattiin") vettä vetureihin.

Lapinlahden viskurin matalat sivusiivet olivat alun perin avonaiset halkokatokset. 1990-luvulla katokset muutettiin myymälätiloiksi ja seinät lasitettiin.

Viskuri muodostaa yhdessä Matin ja Liisan aseman pihalle siirretyn vanhan höyryveturin ja "Oulunkoulun" arkkitehtuuria edustavan huoltamorakennuksen kanssa nostalgisen, mutta samalla kunnan kulttuuriperinteistä kertovan autoliikenteen taukopaikan.

Nykytila: Vesiviskuri rautatieaseman alueella kesällä 2016.

2.9.2016

R. MEIJERIN YMPÄRISTÖ

Valintaperuste: R, H, M

Entiset meijerin rakennukset (meijeri sekä siihen liittyvät mylly ja vanha kunnantalo), Koivupiha, entinen kirkonkylän kansakoulu ja vanhan pappilan piharakennukset muodostavat kirkonkylän keskustassa kulttuurihistoriallisesti monipuolisen julkisten rakennusten miljöökokonaisuuden.

S. ENTINEN OSUUSMEIJERIRAKENNUS, ENTISEN MEIJERIN TOIMISTO- JA ASUINRAKENNUS SEKÄ MYLLY

Entinen Osuusmeijerirakennus v. 1907

Entisen meijerin toimisto- ja asuinrakennus, myöhemmin kunnantalotalo v. 1920

Mylly v. 1942 jälkeen

Valintaperuste: R, H, M

Lapinlahden v. 1905 perustettu Osuuskunta Osuusmeijeri oli saanut tontin kirkonkylän keskustasta manttaalikunnan maista vastavalmistuneen rautatien varrelta. Lapinlahden Osuusmeijeri aloitti toimintansa v. 1907 rakennetussa meijerirakennetussa.

Alun perin jugendtyylisen, tiilipintaisen rakennuksen pääjulkisivuissa oli kaksi holvattua ovisyvennystä, joissa oli tiilimuurauksen ohella käytetty hakattua luonnonkiveä. Kaariholvattujen ikkunoiden yläosat olivat tyylinmukaisesti pieniruutuisia. Vuonna 1916 rakennuksen takasivulle rakennettiin tiilirunkoinen voima-asema ja meijereille tyypillinen savupiippu (purettu 1980-luvun lopulla). Entisen toimisto- ja asuinrakennuksen siirryttyä konkurssin takia kunnan omistukseen, rakennettiin v. 1930 näitä varten meijerin rungon jatkoksi 1920-luvun klassismia edustava samankorkuinen osa (kts. alla entisen konttorirakennuksen siirtyminen kunnan omistukseen).

Myllyn ja meijerin puuosien tuhouduttua jatkosodan aikana tulipalossa, meijeri korjattiin perusteellisesti: jugend-piirteet hävitettiin ja julkisivut rapattiin kauttaaltaan, ikkunat muutettiin uusiasiallisen säännöllisiksi ja palossa tuhoutuneet vesikatot muutettiin aumakatoiksi. Eteläsivun lastaussilta ja tiiliseinäinen laajennus on nähtävästi tehty v. 1962 jälkeen. Myös pohjoissivuille on myöhemmin rakennettu matalia laajennuksia.

Meijeritoiminta päättyi rakennuksessa v. 1975. Rakennuksen siirryttyä kunnan omistukseen 1980-luvulla tilat ovat olleet pienteollisuus- ja asuinkäytössä.

Meijeriosuuskuntien toiminta oli 1900-luvun alussa hyvin monipuolista. Vuonna 1916 Lapinlahden meijeriosuuskunta rakennutti meijerin viereen puurakenteisen myllyn ja sikalan. Vuonna 1924 perustettiin Onkiveden rantaan myös saha ja sen yhteyteen voimalaitos, joka tuotti höyryä ja sähköä sahalle ja meijerille.

2.9.2016

Mylly ja meijerin puiset osat paloivat jatkosodassa v. 1942. Uusi tiilirunkoinen mylly rakennettiin funktionalismin hengessä tasaiseksi rapattuine julkisivuineen. Rakennuksessa on myöhemmin rakennettuja puurunkoisia laajennusosia.

Vuonna 1920 valmistui meijerille muhkea, osin kaksikerroksinen toimisto- ja asuinrakennus. Taitekattoisen hirsirakennuksen tilat oli jaettu kahteen päätyosaan, joita yhdisti keskellä valoisa, suuri kahvilasali. Meijerin mentyä konkurssiin v. 1929 rakennus siirtyi kunnan omistukseen, joka 1930-luvun lopulla muutti rakennuksen kunnantalokseen. Tällöin rakennuksen alle kaivettiin tila pannuhuoneelle ja huonekohtaiset uunit purettiin. Huonetiloja muutettiin, mm. suurta keskussalia pienennettiin. Ensimmäisen kerroksen asuntoon muutti kunnansihteeri ja yläkerran asuntoihin mm. kättilö/terveydenhoitaja. Myöhemmissä korjauksissa seiniä ja lattiaita levytettiin ja kattoja laskettiin.

Toiminta kunnantalona päättyi 1980-luvulla, jonka jälkeen rakennuksen tilat ovat olleet vuokrattuna. Viimeisin peruskorjaus (v. 2006) oli osin palauttava, mm. tällöin otettiin esiin salin korkea sivuiltaan viistetty sisäkatto. Julkisivuiltaan rakennus on säilyttänyt hyvin alkuperäisen myöhäisjugendin ilmeen. Rakennukseen kuuluva pitkä ulkorakennus on korjattu päärakennuksen peruskorjauksen yhteydessä.

2.9.2016

2.9.2016

2.9.2016

T. KOIVUPIHA, ENTINEN KAUPPA JA MEIJERIN ISÄNNÖITSIJÄN ASUNTO

vanhin osa rakennettu 1860-luvulla

Valintaperuste: R, H, M

Meijerin alueeseen kuuluva Koivupiha sijaitsee rautatien ylittävän, 1970-luvulla rakennetun Linnansalmentien katveessa. Aiemmin, ennen rautatien rakentamista, kirkonkylän vanha kirkkotie kulki talon sivuitse.

Asuinrakennuksen tarkkaa ikää ei tunneta, mutta se lieene rakennettu 1860-luvulla. Vuonna 1864 talon osti Lapinlahden ensimmäinen kauppias Petter Jääskeläinen, joka piti rakennuksessa kauppaa perillisineen 1900-luvun vaihteeseen.

Alkuaan rakennus oli nykyistä pidempi ja yksikerroksinen. Kaupan lisäksi siinä toimi kirkonkylän kieväri 1870-luvulla. Radan puoleinen pääty purettiin 1920-luvulla, ja rakennukseen tehtiin ullakkohuone. Rakennukseen tehtiin korjauksia 1950-luvulla, mm. ikkunat vaihdettiin.

1960-luvulle tultaessa kiinteistö siirtyi Lapinlahden Osuusmeijerille, joka muutti rakennuksen isännöitsijän asunnoksi. Myöhemmin kunta osti ja korjasi kiinteistön. Nykyisin se on jälleen siirtynyt yksityiseen asuinkäyttöön. Pihan kaksikerroksinen luhtityyppinen aittarakennus on rakennettu 1920-1930-lukujen vaihteessa.

2.9.2016

U. VANHA KANSAKOULU, NYKYINEN KUVATAIDELUKIO

Lääninarkkitehti Ferdinand Öhman v. 1883

Valintaperuste: R, H, M

Vuonna 1883 valmistunut yksikerroksinen puurakenteinen kansakoulu kuuluu maakunnan vanhimpiin säilyneisiin kansakouluihin. Sen hirret saatiin Lapinlahden ensimmäisestä, v. 1834 valmistuneesta kirkosta. Koulua on useaan kertaan muutettu ja laajennettu. Samoin koulukäyttö on muuttunut kansakoulusta, yhteiskoulun ja ala-asteen kautta lukioksi.

2.9.2016

V. ROVASTILAN VANHA RAKENNUSKANTA, NAVETTA JA AITTA

Valintaperuste: R, H, M

Lapinlahden seurakunta itsenäistyi v. 1858, mutta rovastin virka-asunto, johon kuului tuohon aikaan tarpeelliset maatalousrakennukset, saatiin rakennettua vasta 1880-luvulla. Hirsinavetta lahosi kuitenkin nopeasti, joten se korvattiin jo v. 1898 maanviljelijä Pekka Tikkasen suunnittelemana porakivinavetalla. Vuonna 1974, Eemil Halosen 100-vuotissyntymäpäivänä rakennukseen avattiin Eemil Halosen museo.

Rovastinpappilan vanha päärakennus purettiin 1960-luvun alussa ja paikalle rakennettiin v. 1963 kirkkoherran asunnon ja kirkkoherranviraston käsittävä rakennus (arkkitehti Tuomas Väyrynen), jota on v. 1976 laajennettu (arkkitehti Esko Laitinen).

Päärakennuksen vieressä on Tuomas Väyrysen lämpökeskukseksi 1960-luvulla suunnittelema rapattu rakennus. Rakennukset on myöhemmin myyty kunnalle ja muutettu päiväkotikäyttöön.

Aiemmasta pappilakulttuurista muistuttavat puistomainen piha, hirsinen aittarakennus, vanhat säleaidat ja pala viljelyksessä olevaa peltoa Linnansalmentien ja pihalueen välissä.

2.9.2016

2.9.2016

W.LINNANSALMEN KULTTUURIMAISEMA

Valintaperuste: (R, H, M)

Lapinlahden taajama sijaitsee metsäisen Haminanmäen länsirinteellä, joka kuuluu Viemäälle ulottuvaan harjuvyöhykkeeseen. Tätä molemmiin puolin kehystää järvivöhyke, jonka savipohjaiset rannat on tyypillisesti raivattu pelloiksi. Nämä avoimet kulttuurimaisemat, kuten Lapinlahdella Linnansalmen ja Lahdenperän alueet, luovat parhaimmillaan selkeän rajan taajamaan.

Linnansalmen kulttuurimaisema sijaitsee kirkonkylän pääkadun Linnansalmentien läntisenä päättenä. Salmen länsiranta on säilynyt maanviljelyskäytössä Linnansalmen ja Vanhanpihan pihapiirejä ympäröivine laitumineen, peltoineen ja niittyineen. Itärannalla ovat Valion tehtaat, Tervolan talo ja uudempaa omakotiasutusta.

Olennainen osa Linnansalmen kulttuurimaisemaa on savolainen järvimaisema, joka avautuu etelään Onkivedelle ja pohjoiseen kapeana, ruohikkoisena vesistönä. Kaakkoon, Onkiveden yli näkyy Väärnin pappilan maisema ja Väärninsaari. Salmen yli kulkee Martikkalaan ja Väisälänmäelle johtava tie, joka siltoineen on tehty 1960-luvulla.

Linnansalmi on Ollikkalan kylän vanhimpia asutettuja alueita, kirjallisia tietoja kiinteästä asutuksesta on 1500-luvulta lähtien. Linnansalmen nykyinen maisema kertoo erityisesti alueen elinkeinohistoriasta. Nimensä matala salmipaikka sai eräkaudella, jolloin se oli Olavinlinnan kruununvoudin omistuksessa. Loivien rantapeltojensa ylälinjaan sijoittuneet yksittäiset maatilapihiirit, Linnansalmi, Vanhapiha ja Ilvesniemi muodostavat tyypillisen yläsavolaisen järvenranta-asutustyyppin.

Peltojen rakenne ja savipitoisuus kertovat 1800- ja 1900-luvuilla seudulla yleisesti tehdyistä järvenlaskuista, joilla saatiin maata erityisesti niittyheinää varten. Teollisen aikakauden jalostuselinkeinoja edustaa taajaman puoleiselle rannalle 1950-luvulta jatkuvasti laajentuneet Valion tehtaat.

2.9.2016

X. LINNANSALMI, MAATILAKESKUS

Päärakennuksen ikää ei tunneta, navetta v. 1900.

Valintaperuste: (R, H, M)

Linnansalmen talo on Halosen taiteilijasuvun kantatila, jonka pirtissä syntyivät mm. serkukset Pekka (v. 1865), Eemil (v. 1875) sekä Arttu (v. 1885) Halonen. Monilukui-nen Halosen perhekunta joutuivat luopumaan talosta v. 1888 perimätiedon mukaan ruokavelkojen takia, mutta Eemil Halonen osti tilan takaisin v. 1908 ja asui tilalla vuo-teen 1919 ennen muuttamistaan Helsingin Siltasaareen.

Useaan kertaan laajennetun vanhan päärakennuksen tarkkaa ikää ei tiedetä. Tuvan puoli on alkuaan rakennettu savutuvaksi, jonka itäpäädyssä oli jo 1870-luvulla keittiö, isäntäväen makuuhuone ja eteinen. Eemil Halosen ostettua tilan, rakennusta jatkettiin ja korotettiin muuttamalla katto taitekatoksi. Itäpäähän tehtiin sali ja kaksi makuu-kammaria.

Rakennuksen keskelle tuli kaksikerroksinen kuistirakennelma, jonka toisessa kerrok- sessa oli kansallisromantiikan aikana muotiin tullut, katonharjan alle sijoitettu parve- ke. Itäpäätyyn tuli viihtyisä ateljeetila, jossa oli suuri päätyikkuna ja pohjoislappeella kattoikkuna (ikkunoitten rakenteet ovat säilyneet).

1940-luvulla taloon tehtiin peruskorjaus, jossa mm. vuorattiin hirsiseinät peiterimoi- tuksella, kuistin parveke poistettiin ja taloon asennettiin keskuslämmitys. Pihaan ra- kennettiin uusi maatilan päärakennus 1990-luvulla, jolloin vanha jäi tyhjilleen. Vanhaa rakennusta on sen jälkeen vähitellen korjattu pyrkien palauttamaan sen alkuperäinen asu.

Pihapiiriin kuuluu komea porakivinavetta, jonka rakensi v. 1900 tällöin tilan omistanut merikapteeni Ulrik Stenbäck. Navetassa oli parret 60 lehmälle, sikala ja talliosa. Ra- kenteellisesti ja teknisesti navetta oli edistyksellinen: perustukset kaivettiin kahden metrin syvyyteen ja juottokuppeihin tuli vesi automaattisesti vesijohtoa pitkin. Raken- nusta kunnostettiin 1940- ja 1950-luvuilla, jolloin sen asu hieman muuttui. 1990- luvulla tilalle valmistui uusi asuinrakennus.

2.9.2016

Y. VANHAPIHA

Vanhapihan tilan asuinrakennus on hirsirunkoinen, pohjakaavaltaan

tyypillinen talonpoikaistalo. Rakennusta on eri vaiheissa korjattu ja muutettu. 1900-luvun alussa rakennuksessa oli kaksi tupaa ja niitten välissä pienempiä huoneita. Pohjoispään tupa on myöhemmin purettu, mutta osia sen kivijalasta säilynyt.

Rakennuksen iästä ei ole löytynyt asiakirjatietoja, mutta v. 2004 tehdyn ajoituksen mukaan eteläpäädyn tuvan hirret ovat 1880-luvun lopulta ja muu osa rakennusta 1830-luvun lopulta.

Rakennusta korotettiin v. 1939, jolloin vinttiin tehtiin kaksi asuinhuonetta. Viimeisin entistävä peruskorjaus tehtiin 1990-luvulla. Vanhapihan tilalle siirrettiin vuosina 1992-1993 v. 1900 rakennettu Nerkoon kylän kansakoulu, jossa nykyisin toimii Arkkitehtuuri- ja ympäristökulttuurikoulu Lastu.

Lisäksi pihapiirissä on entinen navetta, joka 1990-luvulla kunnostettiin verstasrakennukseksi. Vanhapihan rakennuskannasta on lisäksi säilynyt hirsinen yksittäisaitta. Rantaan laskeutuvan vanhan pihatien varteen on 1990-luvulla rakennettu savusauna vanhalle saunanpaikalle.

2.9.2016

Z. VALION TEHTAAT

Linnansalmen itärannalla, kirkonkylän taajaman laidassa sijaitsevat Valio Oy:n Lapinlahden tehtaat. Tehtaat on rakennettu useassa vaiheessa 1960-luvulta lähtien.

Merkittävimmät osat tehdaskompleksista ovat Valion arkkitehtien Matti K. Mäkisen ja Kaarina Löfströmin suunnittelema.

2.9.2016

Å. TERVOLA

Tehtaiden lähetyvillä on taidemaalari Kalle Halosen(1899-1947) kotitalo Tervola, joka on säilynyt 1920-luvun asussaan. Rakennuksen ullakkokerroksessa on tallella Halosen ateljeehuone.

2.9.2016

2.9.2016

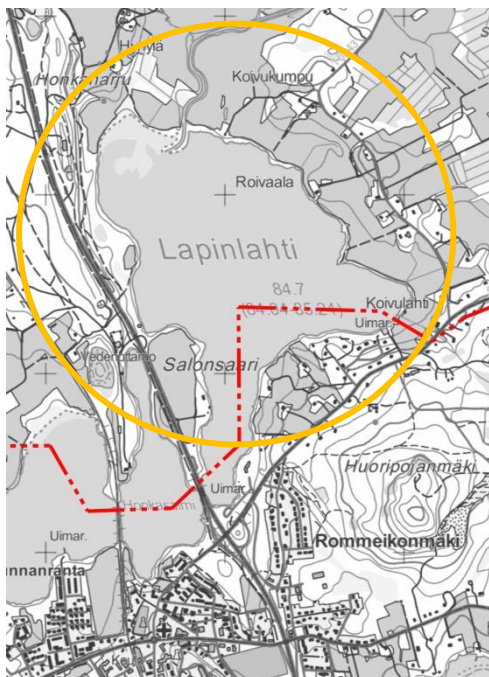
Ä. LAHDENPERÄ

Kirkonkylän pohjoispuolella on noin 4 km pitkä vesireitti,

joka alkaa Lapinlahti-nimisestä lahdesta ja johtaa Salonsalmen ja Honkasalmen kautta Linnansalmeen, jossa reitti aukeaa Onkivedelle. Lahdenperän kylän viljelysmaisema on muodostunut pari kilometriä pitkän Lapinlahden kumpuileville itä- ja pohjoisrannoille. Pohjoisesta lahteen laskevan Suurijoen laaja suisto on aikoinaan ollut tärkeä niitty-alue. Lännessä lahtea rajaa Honkaharju, joka on osa Siilinjärveltä Vieremälle ulottuvaa harjujaksoa.

Lahdenperän ympäri kiertävältä soratieltä, entiseltä Kuopio-Iisalmi tieltä, avautuu maisema erityisen hienosti. Nykyiselle paikalleen "viitostie" siirrettiin 1950-luvun lopulla. Lahdenperällä on useita vanhoja pihapiirejä ja edelleen toimivia maatiloja, joissa on eri-ikäistä rakennuskantaa, mm. Roivaala ja Koivulahti. Lahdenperän kulttuurimaisema on edustava esimerkki savolaisesta järvenranta-asutuksesta.

Huomio: Lahdenperän alue on maisemallisesti merkittävä. Suurin osa alueesta kuitenkin sijaitsee aluerajauksen ulkopuolella. Tällä alueella ei ole maakunnallisesti merkittäviä rakennuksia tai pihapiirejä. (Aluerajaus punaisella, Lahdenperän summittainen raja-
aus oranssilla.)

2.9.2016

Kirkonkylän yksittäiset kohteet

Ö. PORTAANPÄÄN KANSANOPISTO

Rakennusmestari Antti Pitkänen v. 1924.

Valintaperuste: R, H, M

Suomen itsenäistymisen jälkeen syntyi vapaan sivistystyön aatteisiin perustuva kansanopistoliike. Portaanpään kristillinen kansanopisto rakennutti Lapinlahden kunnan lahjoittamalle maalle puisen kaksikerroksisen päärakennuksen. Tämän tuhouduttua heti valmistumisensa jälkeen tulipalossa rakennettiin uusi v. 1924 kivirakenteisena.

Mitoiltaan ja hahmoltaan toistensa kaltaiset rakennukset suunnitteli kuopiolainen rakennusmestari Antti Pitkänen.

Rakennuksen tyyli edustaa sotien välisellä aikakaudella opisto- ja koulurakentamisessa hyvin suosittua klassismia. Rakennukseen tuli kasarmimaiset huoneet 8-12 oppilaalle, jotka myöhemmissä muutoksissa 1970-luvulla on jaettu pienemmiksi. Julkisivun erityispiirteenä on poikkipäädyn katon kaarimuoto. Ikkunat on vaihdettu 1970-luvulla.

Opistoon kuuluneet vanhat maatalousrakennukset on yhtä aikaa päärakennuksen kanssa tehtyä saunaa ja v. 1935 valmistunutta aittaa lukuun ottamatta purettu.

2.9.2016

2.9.2016

AA. SIRENIN KOULU, ENTINEN KIRKONKYLÄN KANSAKOULU

Arkkitehti J.S. Siren v. 1952-1954

Valintaperuste: R, H

Sirenin koulu edustaa kasvaviin kirkonkylään 1950-luvulla rakennettuja komeita kivi-kouluja, joista edelleen monet kuuluvat taajamien huomattavimpiin julkisiin rakennuksiin. Suunnittelijansa mukaan nimetty Sirenin koulu rakennettiin kansakouluksi meijerin vieressä olleen vanhan kansakoulun käytyä ahtaaksi.

Myöhemmin koulu on toiminut lukiona ja peruskouluna. "Sirenin koulu" kuuluu arkkitehti J.S. Sirénin myöhäiskauden suunnittelutöihin. Paremminkin hänet tunnetaan 1920-luvun klassismin merkittävimmän työn eli Eduskuntatalon suunnittelijana. Yhteistä molemmille rakennuksille on Sirenin huolellisesti mietityt detaljit.

L-muotoisen Lapinlahden koulurakennukseen tuli opetustilat aputiloineen. Luokat oli järjestetty ajalle tyypillisesti sivukäytäväratkaisun mukaan. Sirenin suunnittelemaa kolmikerroksista opettajien asuintaloa ei tontille rakennettu.

2.9.2016

2.9.2016

BB. VÄÄRNIN PAPPILA, KAPPALAISEN PAPPILA

Valintaperuste: R, H, M

Vääрни hyväksyttiin Iisalmen emäseurakunnan kappalaisen virkataloksi v. 1767. Nykyistä v. 1839 valmistunutta päärakennusta edeltänyt ensimmäinen pappilarakennus siirrettiin Mykkälän tilan kievarirakennuksen jatkoksi. Vuoden 1939 talonkatselmuksessa todettiin tilalla olleen 13 erillistä rakennusta ja että kappalainen oli saanut Väärnin tilan tyydyttävään kuntoon aiemmasta rappiosta.

Pohjakaavaltaan karoliinisen päärakennuksen julkisivuissa on säilynyt 1800-luvun alkuvuosikymmenillä vallinneet empiren piirteet: puolipyöreät "lunetti-ikkunat", leveät nurkkalautoitukset, T-karmi-ikkunat (vaikkakin uusittu 1980-luvulla), vaakalautoitus ja aumattu kattomuoto.

Alkuperäinen lautakatto on vaihdettu myöhemmin pärekatteeksi, joka on v. 1936 korvattu nykyisellä savitiilikatteella. Samalla eteläjulkisivuun tehtiin poikkipääty, joka mahdollisti kahden huoneen rakentamisen ullakkokerrokseen. Lasitettu umpikuisti on mahdollisesti alkuperäinen. Tiilinen, saunaosaston käsittävä laajennusosa on 1960-luvulta.

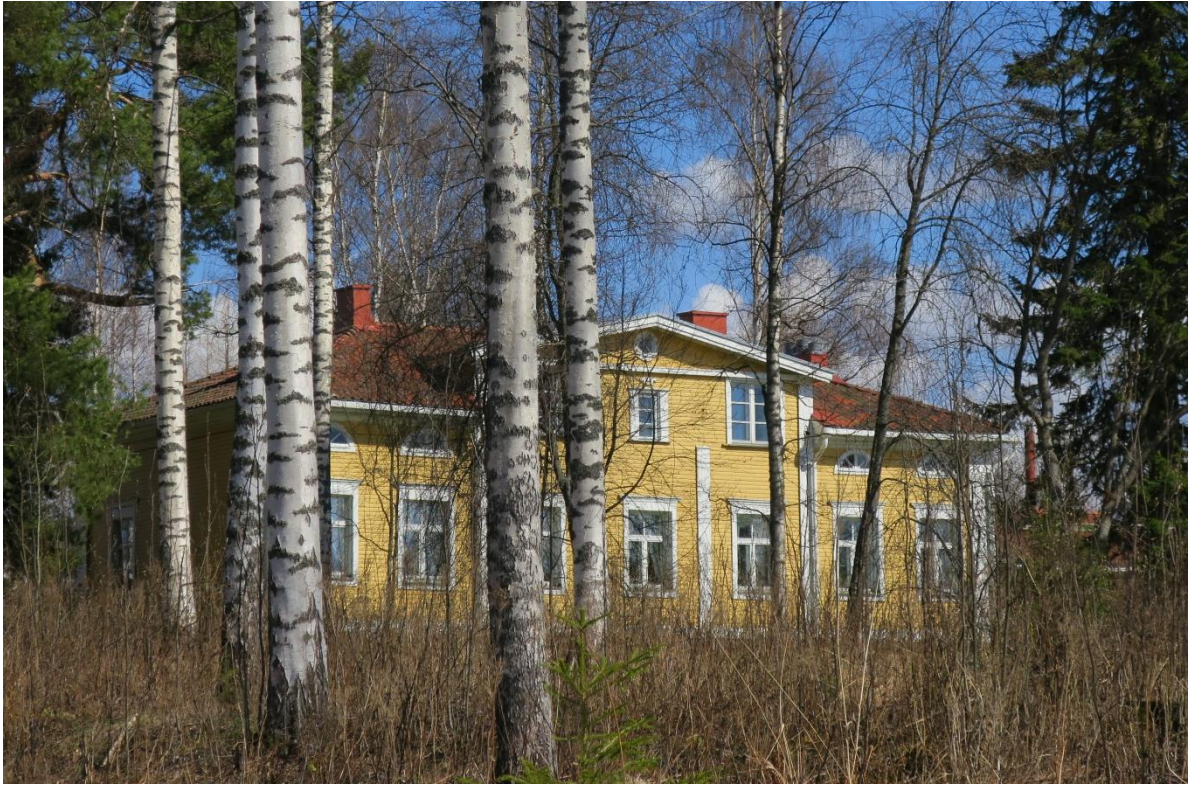
Pihassa sijaitsi aiemmin mm. v. 1858 rakennettu asuintupa, jossa Väärnin apupapit asuivat. Asuintuvassa syntyi myös Juhani Aho, tämän isän Gustaf Theodor Brofeltin ollessa Väärnissä apupappina.

Pihasta hieman sivummalla sijaitsee v. 1910 paikkeilla rakennettu pappilan entinen porakivinavetta. Vanhasta rakennuskannasta on jäljellä päärakennuksen tuntumassa suurehko tiiliholvattu maakellari sekä 1900-luvun puolivälissä osittain savitiilestä rakennettu piharakennus.

Väärnin aika pappilana päättyi v. 1994 kappalaisen muutettua talosta. Seurakunta myi kiinteistön yksityiselle, joka on huolellisesti ja osin entistäen kunnostanut rakennuksen v. 2007-2008.

2.9.2016

2.9.2016

Paikallisesti merkittävät kohteet ja alueet

Lapinlahdella on tehty useita aiempia rakennusinventointeja. Lapinlahti-Seura ry on ollut aktiivinen keräämään paikallista tietoa rakennuksista ja varsinkin tarinoita, jotka liittyvät rakennuksiin. Tämä paikallisen perinteen siirtäminen on hyvin arvokasta työtä. Tässä työssä paikallisoppaana avusti ansiokkaasti seuran Mirja Lehikoinen, jolta saatiin myös paljon aineistoa.

Tässä työssä rakennuksia arvotetaan rakennusperinnön näkökulmasta. Rakennusperinnön arvottamisen näkökulmasta jotkin aiemmin inventoidut kohteet ovat sellaisia, ettei niitä välttämättä enää inventoida yksittäisinä paikallisesti merkittävänä kohteita. Useat kohteet voivat kuitenkin muodostaa paikallisesti merkittäviä alueita, joilla on yhtenäisiä piirteitä. Nykyisin inventoinneissa myös yleisesti painotetaan entistä enemmän kokonaisuutta, esim. alueiden ja pihapiirien yhtenäisyyttä ja säilyneisyyttä.

Aiemmasta vuoden 1993 inventointia kuvataan seuraavasti:

Rakennuskulttuurin inventointi aloitettiin Lapinlahden kunnan kulttuurilautakunnan toimeksiantona vuonna 1989. Tällöin inventoitavaksi alueeksi rajattiin kirkonkylän kaava-alue. Työ kuitenkin laajennettiin seuraavana vuonna koskemaan myös kaava-alueen lievealueita ja lopulta koko kunnan aluetta. Haja-asutusalueen inventointi on jäänyt keskeneräiseksi ja kyliltä on kerätty lähinnä arvokkaimmat ja edustavimmat rakennuskohteet inventointiin mukaan joskin myös niissä on havaittu nyttemmin puutteita. Koko kunnan inventoinnissa on täytetty inventointikortit 188 kulttuurihistoriallisesti merkittävästä rakennus- ja aluekohteesta.

Tässä yhteenvedossa esitetään yleiskuvaukset kirkonkylän eri osa-alueiden rakennuskulttuurista ja vastaavat tiedot niistä haja-asutusalueiden kylistä, joista tiedot on tämän inventoinnin puitteissa kerätty, tiedot tutkimusmenetelmistä ja rakennuskohteiden luokitteluperusteista, kohteiden luettelot eri alueilta, kartat sekä tiivistelmät eri kohteista. Käytännön inventointityön on tehnyt Huk, tutkija Ismo Koponen kolmen vuoden aikana vuosien 1989-1992 välillä. Työtä on ohjannut kulttuurilautakunnan nimeämä työryhmä, johon ovat kuuluneet Hannu Puurunen (arkkitehtiasiantuntijana), Seppo Tikkanen (rakennustarkastaja), Pentti Seppänen (kulttuuriltk:n pj.) ja Sinikka Peltola (kulttuurisiht.). Inventointi on vuonna 1992 jäänyt loppuraporttia vaille kesken ja se on koottu valmiiksi kunnan omana työnä. Kokoamisen on suorittanut ympäristönsuojelusihteeri Salla Vaittinen, karttojen osalta maanmittausteknikko Jukka Tervonen ja yhdyshenkilönä on toiminut kansalaisopiston rehtori Timo Pitkänen. (Lapinlahti. Rakennuskulttuurin inventointi. Osa I. 1993, s. 1.)

Muita paikallisia kohteita käsitteleviä inventointeja:

Lapinlahden kirkonseudun asemakaavan muutokseen liittyen on laadittu vuonna 2014 Torinseudun rakennuskulttuuri-inventoinnin tarkistus. Työ on asemakaavatasoinen. (Eeva Martikainen 2014).

Lisäksi Lapinlahti-Seura ry on koonnut tarkistuksia ja rakennuksiin liittyviä tietoja eri vuosina. Tietoja ovat keränneet ja koonneet mm. HuK Mirja Lehikoinen, FM Veli-Matti Sormunen, rehtori Raija Pasanen ja FM Pia Kyyrö-Harju.

2.9.2016

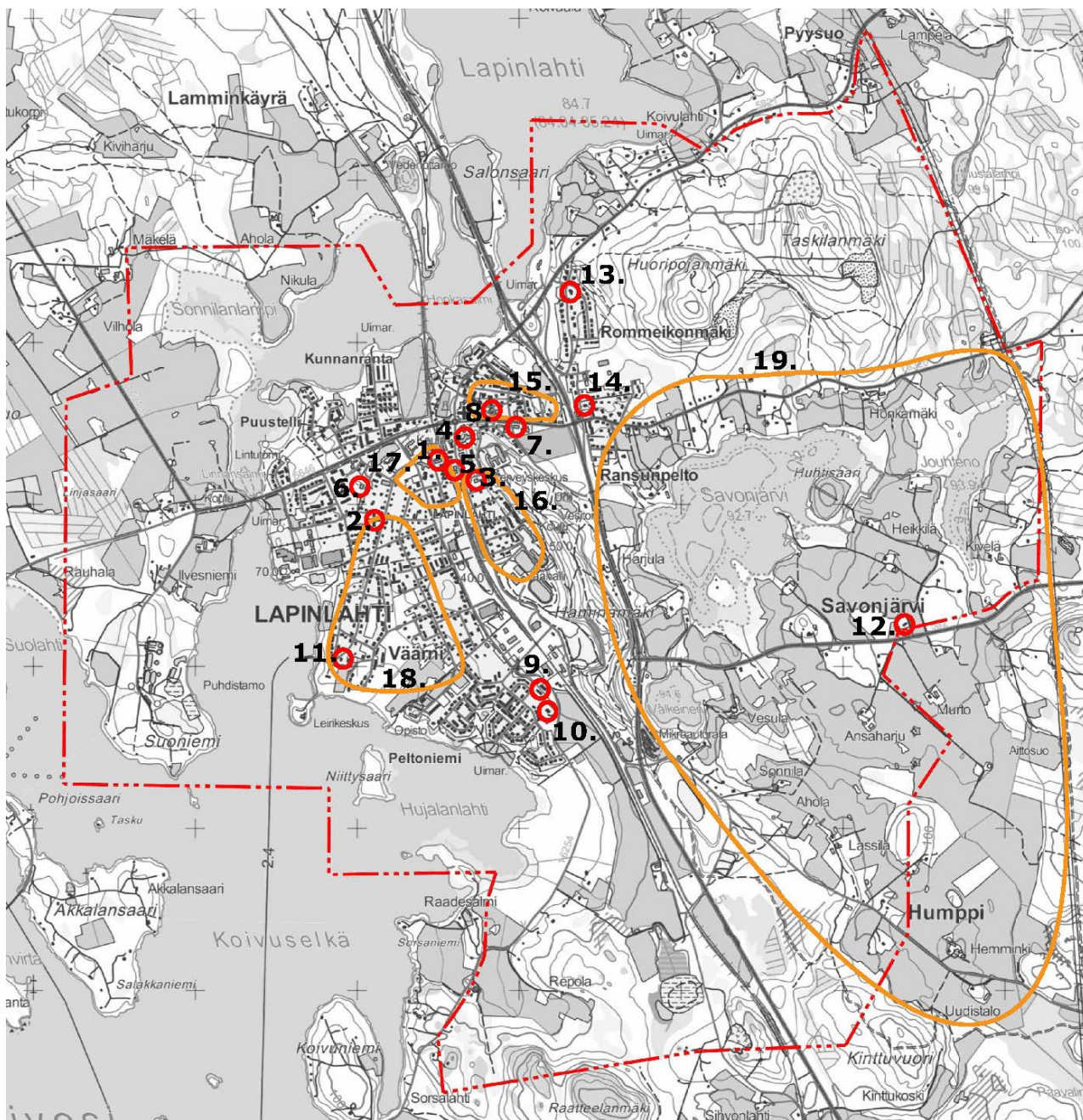
Paikallisesti merkittävät kohteet saatetaan käsitellä eri järjestyksessä kuin vuoden 1993 inventoinnissa, mutta aiemmin inventoitujen kohteiden numero liitetään aina kohteen tai alueen mukaan, jotta olisi helpompaa seurata kunkin kohteen kehitystä.

Aiemmin inventoiduista kohteista yksittäisistä kohteista on myös saatettu luoda alueita, joihin vuoden 1993 kohdenumerot liitetään. Tässä työssä kohteille on annettu uudet numerot, jotka viittaavat vain esittelyjärjestykseen.

Paikallisesti merkittävien kohteiden sijaintikartta:

1. Lapinlahden paloasema
2. Ortodoksinen rukoushuone
3. Entinen terveystalo
4. Kunnantalo
5. Valtion virastotalo
6. Riihiateljee
7. Liiketalo Linnari
8. Teuvola
9. Vanha Portaanpään tilan päärakennus ja entinen kunnalliskodin päärakennus
10. Entinen kunnalliskodin sairaala
11. Tuuttila ja Väärnin pappilan entinen navetta
12. Jussila
13. Käkikellotalot
14. Tiilinen asuinrakennus
15. Impantien-Kangaslahdentien alue
16. Haminamäen rinne (alue)
17. Keskustan 1900-luvun alun asuintalot (alue)
18. Juhani Ahon tien ympäristö (alue)
19. Savonjärven viljelysaukea (alue)

Paikallisesti merkittävien kohteiden sijaintikartta.

2.9.2016

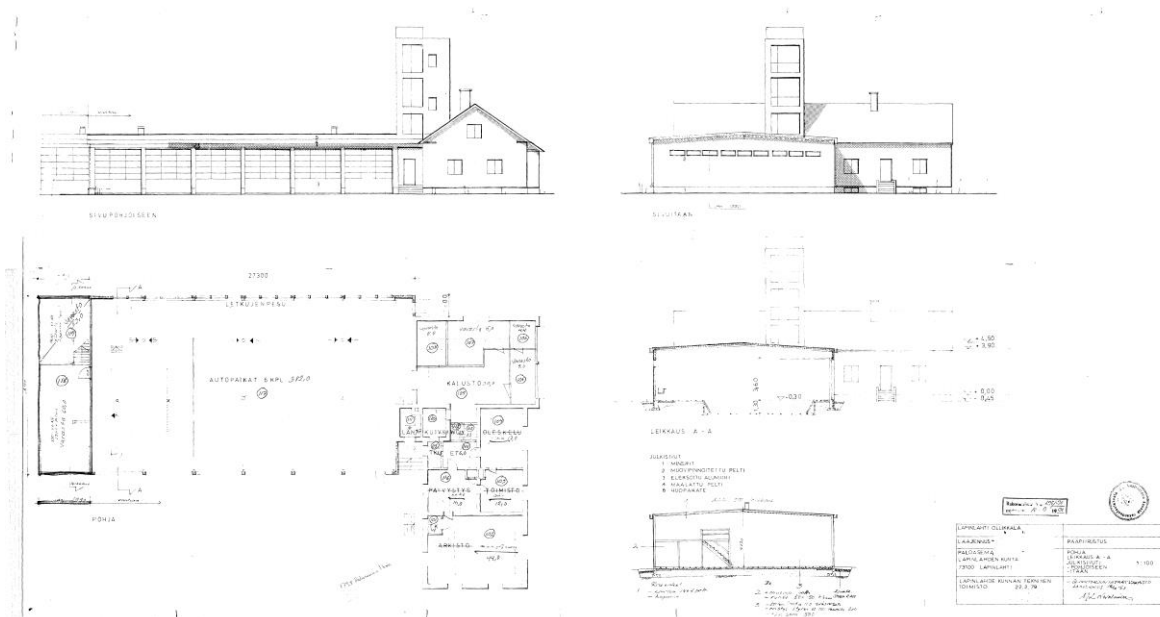
1. Lapinlahden paloasema

Lapinlahden paloasema on aiemmin inventoitu (Kirkonkylä 17).

Lapinlahden paloaseman rakentaminen on aloitettu vuonna 1950 Eero Partasen johdolla. Paloasema säilyi jälleenrakennuskaudelle tyypillisenä vuoteen 1979 saakka, jolloin paloasemaa laajennettiin alla olevan piirustuksen mukaisesti. (Suunnittelijan allekirjoitus on valitettavasti haalistunut.) Piirustukseen on lisätty vuoden 1989 öljyntorjuntavaraston laajennus, jonka allekirjoittajana on M. K. Nevalainen.

2.9.2016

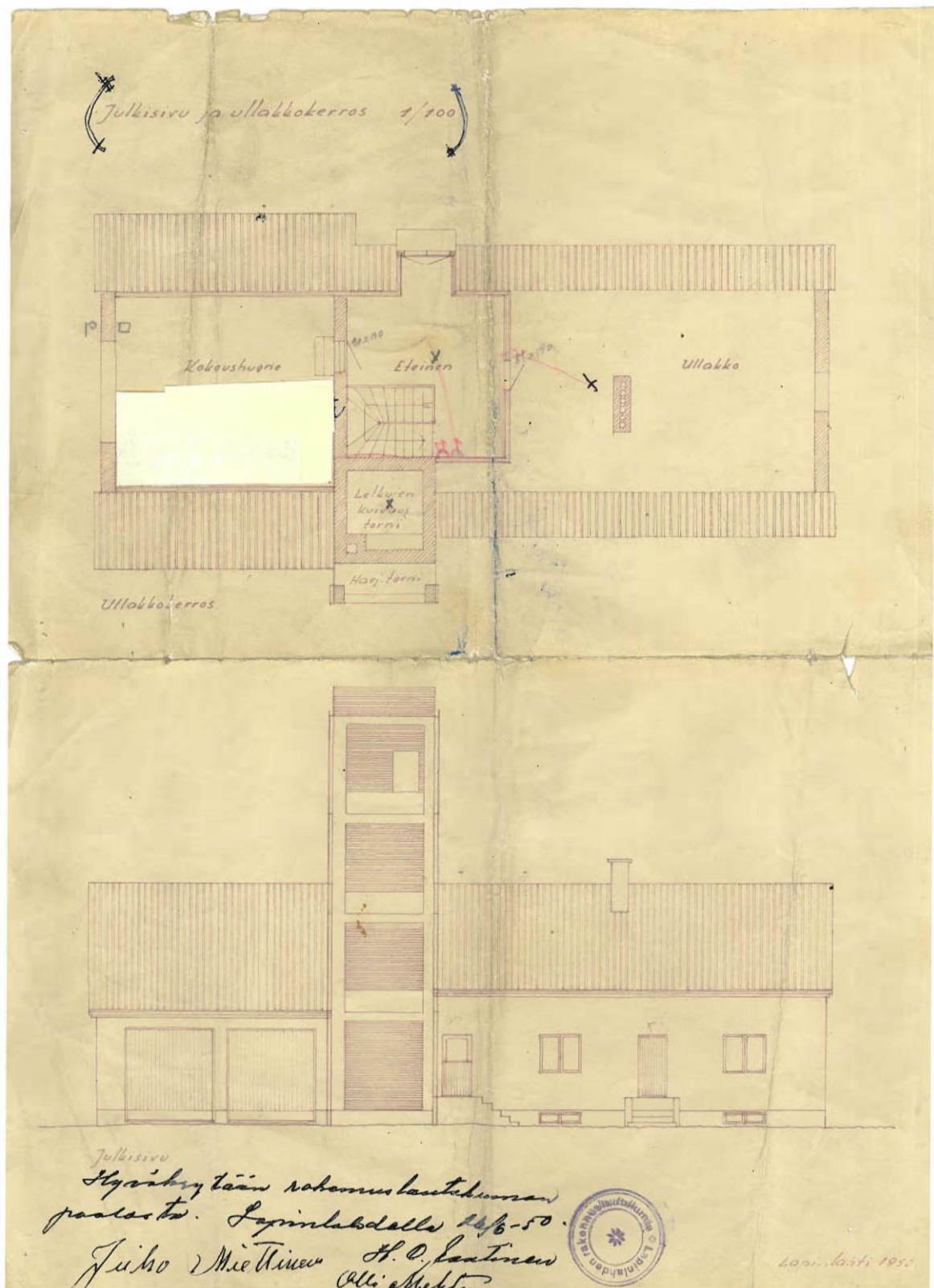
Betoniperustainen ja vaaleanpunertavaksi rapattu 1,5-kerroksinen paloasema on muodoiltaan tyypillinen. Harjakaton peltikate on ruskea. Ikkunat on vaihdettu ja muutenkin paloasema on muuttunut vuosien varrella huomattavasti, mutta alkuperäinen käyttötarkoitus on yhä nähtävissä letkunkuivatustornin ja nykyisen kahvio Tulikukon nimessä.

Paloasema edustaa jälleenrakennuskauden tyypillistä ja edustavaa paloasemarakentamista ja kehittyvän yhteiskunnan julkista rakentamista.

Arvoja: Harvinaisuus, edustavuus, historiallinen todistusvoimaisuus.

Pisteytys: 9 pistettä, tärkeä

2.9.2016

Vanha 1950-luvun piirustuksessa julkisivun lisäksi ullakkokerros.

2.9.2016

2. Ortodoksinen rukoushuone

Rukoushuone on aiemmin inventoitu (Kirkonkylä 50).

Rukoushuone sijaitsee Pekka Halosen tien ja Kaivotien välisessä kauniissa männikössä. Betonirakenteisessa kellaritilassa on seurakunnan tiloja. Rakennus on keltaiseksi maalattu ja sen jyrkkä monimuotoinen katto on kirkkaan punainen. Myös kupoli erottuu hyvin ristien lisäksi. Rakennus on kaunis ja säilynyt alkuperäisessä asussaan. Korjauksia on tehty vuosien varrella tarpeen mukaan.

Rukoushuone on valmistunut vuonna 1958 ja sen on suunnitellut arkkitehti Ilmari Ahonen. Ahosta avusti arkkitehti S. Savonius. Rukoushuone on pyhitetty Kaikille Pyhille. Siirtokarjalaisille ja heidän jälkipolvilleen rukoushuone toimii kokoontumispaikkana ja oman karjalaisuuden merkinä. Sosiaalisesti ja uskonnollisesti rakennus on tärkeä paikkakunnalla.

Rukoushuone on tyypillinen sotien jälkeen rakennettu ortodoksikirkko. Se edustaa siirtolaisten kotiutumista ja herkkää suhdetta omaan alkuperään. Arkkitehtuuri on erilaista ja siten piristävän erilainen muotokieleltään.

Arvoja: Tyypillisuus, edustavuus, alkuperäisyys, historiallinen todistusvoimaisuus.

12 pistettä, tärkeä

2.9.2016

3. Entinen terveystalo

Entinen terveystalo on aiemmin inventoitu (Kirkonkylä 28).

Entisen terveystalon on suunnitellut helsinkiläinen arkkitehtitoimisto Simberg-Saarnio vuonna 1947. Rakennus valmistui vuonna 1950. Rakennus sijaitsee rinteessä Kumminkujan varrella. Rinteessä on nykyinen suuri tiilinen terveyskeskus.

Rakennus on ajalleen tyypillisesti betoniperustainen ja pystyvuorattu. Se on malattu vaaleaksi. Harjakaton katto on maalaamaton konesaumapelti. Harjun puoleisessa 1-kerroksisessa osassa olivat vastaanottotilat ja kaksikerroksisessa siivessä oli asuintiloja kättilölle, vahtimestarille, terveysosastolle ja kodinhoitajalle. Kellarissa oli ajalleen tyypillisesti peseytymistiloja.

Entinen terveystalo edustaa tyypillistä jälleenrakennuskauden puurakenteista julkista rakentamista ja terveydenhuollon kehittymistä sotien jälkeen. Rakennustyyppistä on tullut nykyisin harvinaistuva, mikä vuoksi Lapinlahden entisen terveystalon säilyminen olisi tärkeää. Alueen asuinpienaloit muodostavat yhtenäisen aluekokonaisuuden.

Arvoja: Tyypillisuus, edustavuus, osin alkuperäisyys, historiallinen todistusvoimaisuus.

11 pistettä, tärkeä

2.9.2016

4. Kunnantalo

Kunnantalo sijaitsee komealla paikalla Lapinlahden keskustassa rinteessä Asematien varrella. Jyrkkäpiirteinen sijainti antaa pääsisäänkäyntiin juhlavuutta, jota rakennuksen selkeä arkkitehtuuri alleviivaa.

Kunnantalo on rakennettu vuonna 1981. Sen on suunnitellut arkkitehti Olavi Noronen. Hän on suunnitellut myös vuonna 1992 valmistuneen Lapinlahden kirjaston. Kunnantalon paikalta purettiin puurakenteinen 1900-luvun alkupuolella rakennettu entinen matkustajakoti, joka toimi loppuaikoina ravintola Yhteiskuntana. Lapinlahden kunta osti vuonna 1930 toimitalokseen osuusmeijerin asuinrakennuksen. Entinen meijerin isännöitsijän asunto toimi kunnantalona vuoteen 1981 saakka.

2-kerroksisen kunnantalon vaakasuuntaiset vaalealla korostetut nauhaikkunat ja tumma puhtaaksimuurattu tiilipinta edustavat ajalleen tyypillistä kunta- ja kaupungintalorakentamista. Niukkaeleinen arkkitehtuuri, tasokatot ja polveileva muoto saavat aikaan näyttävän ja edustavan kokonaisuuden, jota viereiset samantapaiset tummahkot tiiliverhoillut pankki- ja liikerakennukset jatkavat. Kunnantalo nousee kuitenkin ehdottomasti kadunvarren tärkeimmäksi tiilipintaiseksi rakennukseksi.

2.9.2016

Kunnantalo edustaa jylhää modernismia ennen tulevia 1980-luvun muita tyyliuuntauksia. Näyttävä kokonaisuus on aikansa ihanteiden ja tarpeiden mukainen rakennus.

Arvoja: Tyypillisuus, edustavuus, alkuperäisyys, historiallinen todistusvoimaisuus.

10 pistettä, tärkeä

2.9.2016

5. Valtion virastotalo

Valtion virastotalo sijaitsee Juhani Ahon tien varrella keskustassa. Sen naapureina on erilaisia julkisia tai liikerakennuksia. Rautatie kulkee rakennuksen toisella puolen.

Vuonna 1965 valmistunut virastotalo edustaa 1960-luvun ihanteita, sillä se on perustettu hyvin matalalle ja siinä on komea räystäsaihe ja pulpettikatto. 2-kerroksisessa osassa on myös kellarikerros. 1-kerroksisessa osassa on toiminut aikoinaan posti sekä Postipankki. Rakennuksessa on kellertävää puhtaaksi muurattua seinäpintaa sekä nauhaikkuna-aihetta korostamassa vaaleaksi rapattua seinäpintaa (aiemmin levytys). Räystäsaiheen vaaleta mineriittilevyt on korvattu profiilipellillä. Muutoksista huolimatta rakennus on edelleen selvästi tunnistettava aikansa rakennukseksi.

Virastotalo edustaa arkkitehtuuriltaan 1960-luvun selkeää modernismia sekä valtion virastorakentamista aikansa tarpeineen. Ajallisesti kerroksellinen rakennus on mielenkiintoinen kerros Lapinlahden julkiseen rakentamiseen.

Arvoja: Tyypillisuus, edustavuus, historiallinen todistusvoimaisuus, historiallinen kerroksellisuus.

9 pistettä, tärkeä

2.9.2016

2.9.2016

6. Riihiateljee

Riihiateljee sijaitsee Halosten Museosäätiön tontilla. Vieressä on Lapinlahden museo, joka avautuu vuonna 2017 uudistusten jälkeen. (Museorakennusta voidaan arvottaa vasta rakennus- ja korjaustöiden jälkeen.)

Rakennus on alun perin Nerkoon Uudispihan tilan riihi, ja se on rakennettu mitä todennäköisimmin 1800-luvulla. Vuosina 1903–10 Uudispihan omisti kuvanveistäjä Eemil Halonen, joka muutti riihen työskentelytilakseen. Riihi muuttui ateljeeksi, kun seiniin puhkaistiin suuri ikkuna ja kookas ovi.

1930-luvulla riihi siirrettiin Nerkoolta kirkonkylälle Eemil Halosen Jussi-veljen kodin Tervolan pihapiiriin. Rakennus palveli Eemilin kipsiveistosten varastona. Tervolan väki kutsui paikkaa kuvaliiteriksi.

Vuonna 1964 rouva Alli Halonen lahjoitti kipsiveistokset kotiseutuyhdistykselle, nykyiselle Lapinlahti-Seuralle. Riihi tyhjentyi kipseistä, kun ne siirrettiin viljamakasiiniin, josta ne siirrettiin Eemil Halosen museoon vuonna 1975. Vain Kuopion Minna Canthin patsaan kipsimalli oli liian kookas siirrettäväksi.

Syksyllä 1984 riihi siirrettiin nykyiselle paikalleen Halosten Museosäätiön tontille. Rakennuksesta alettiin käyttää nimeä Riihiateljee 2000-luvun alkupuolella.

Taidevalu 100 vuotta -juhlavuotena 2004 Lapinlahti-Seura kunnosti Riihiateljeen. Puutavaraa lahjoitti varpaisjärveläinen Lameco LHT Oy. Katto katettiin uudelleen vuonna

2.9.2016

2005. Artenomi, taidevalaja Elina Kannasmaa (tuolloin Hakala) kunnosti Minna Cant-hin alkuperäiskipsin vuonna 2006.

Nykyisin Riihiateljee on käytettävissä erilaisten tilaisuuksien pitopaikkana. (Lapinlahti-Seura ry:n puheenjohtaja Mirja Lehikoinen.)

Riihiateljee edustaa Halosen taidesuvun vaihteita Lapinlahdella. Aikanaan tavanomai-nen riipi sopi hyvin käyttötarkoitukseensa taiteilijalle. Ajallisesti kerroksellinen riipi on kunnostettu tyylikkäästi.

Arvoja: Tyypillisuus, edustavuus, osin alkuperäisyys, historiallinen todistus-voimaisuus, historiallinen kerroksellisuus.

11 pistettä, tärkeä

2.9.2016

7. Liiketalo Linnari

Liiketalo Linnari on aiemmin inventoitu 2014 Torinseudun rakennuskulttuuri-inventoinnin tarkistuksessa, jonka on tehnyt Eeva Martikainen. (kuva. Google Maps, 2016.)

Liiketalo Linnari sijaitsee Linnansalmentien varrella Lapinlahden keskustassa liikerakennusten naapurissa. Rakennus on Pertti Markkasen suunnittelema ja valmistunut vuonna 1985 (kohdeinventointilomake täytetty 25.6.2014).

Liiketalo Linnari edustaa 1980-luvun nousukauden liikerakentamista ja sille tyypillistä postmodernismia. Aumakatto sekä frontoni- ja pylväsarkadiaiheet muistuttavat klassistisia esikuviaan.

Liiketalo Linnari edustaa komeasti 1980-luvun yhdistetyn asuin- ja liikerakentamisen ihanteita keskustan liikerakennusten joukossa. Rakennus on tullut ikään, jossa aika luo arvoja.

Arvoja: Tyypillisuus, edustavuus, alkuperäisyys.

9 pistettä, tärkeä

2.9.2016

8. Teuvola

Teuvola on aiemmin inventoitu 2014 Torinseudun rakennuskulttuuri-inventoinnin tarkistuksessa, jonka on tehnyt Eeva Martikainen.

Teuvola sijaitsee Kasurisen pajaa ja entistä liikerakennusta vastapäätä Lapinlahden kirkonkylällä Impatien varressa (kohdeinventointilomake täytetty 25.6.2014).

Teuvola on muutettu vuosien varrella tarpeen mukaan runsaasti. Rakennuksen alkuperäinen jälleenrakennuskauden asu on jäänyt muutosten alle, mutta rakennukselle tyypillinen muoto on silti hahmotettavissa. Vaaleaksi maalatun puuverhoillun rakennuksen ympäristö on muuttunut huomattavasti mm. uusien asuinrakennusten myötä.

Teuvola edustaa tarpeen mukaan muokattua jälleenrakennuskauden (asuin- ja liikke)rakennusta. Rakennus on kuitenkin hyvin soveltunut erilaisiin käyttötarkoituksiin, mikä voidaan laskea sille kunniaksi.

Arvoja: Tyypillisuus, edustavuus.

8 pistettä, tavanomainen

2.9.2016

9. Vanha Portaanpään tilan päärakennus (ent. kunnalliskodin asuntola) ja ent. kunnalliskodin yleinen osasto

Vanha Portaanpään tilan päärakennus (ent. kunnalliskodin asuntola) ja ent. kunnalliskodin yleinen osasto on aiemmin inventoitu (Kirkonkylä 53 ja 54).

Entisen kunnalliskodin rakennukset sijaitsevat Ahventien ja Kivistöntien välissä. Rakennukset on maalattu punaisiksi ja ne sijaitsevat vierekkäin.

Vanha Portaanpään tilan päärakennus, ent. kunnalliskodin asuntola, nyk. asuinrakennus

Rakennus on vuodelta 1817 vanhan maatilakirjan mukaan. Se on ollut alun perin Petter Puurusen omistaman Portaanpään tilan päärakennus, jota on muokattu tarpeen mukaan aikojen saatossa.

Kunta on ostanut rakennuksen kunnalliskodiksi vuonna 1887, jonka jälkeen se toimi hoidokkien asuntona. Rakennus oli huonokuntoinen, ja tarkastajat valittivat asiasta. Rakennusta ei purettu, vaan se korjattiin kengittämällä ja uusimalla lattiat. Rakennus kunnostettiin 1900-luvun vaihteessa johtajan ja johtajattaren asunnoiksi. Vuonna 1937 rakennukseen tehtiin sisätilamuutoksia, mm. sosiaalitiloja, keittiö ja ruokailutila. Rakennusta korjattiin myös vuonna 1956. 1980-luvulla rakennus muutettiin varastoksi kunnalliskodin muuton vuoksi. Nykyisin siinä on asuntoja ja se on remontoitu mm. ulkoapäin.

2.9.2016

Entisen kunnalliskodin yleinen osasto, nyk. kolmen perheen asuinrakennus

2.9.2016

Portaanpään tilan vanha päärakennus kävi ahtaaksi, ja kunta päätti vuonna 1893 rakentaa uuden hoitorakennuksen Paavo Wäisäsen piirustusten mukaan. Rakennus on veistetty hirsistä vanhan rakennuksen koillispuolelle samansuuntaiseksi. Pihan puolelle tuli kaksi symmetristä sisäänkäyntiä ja rakennuksen kummassakin päässä oli suuret 60 m²:n tuvat.

Rakennus tehtiin huonosti ja siellä mm. veti. Rakennusta piti kunnostaa tarkastajan ohjeiden mukaan. Suurempi korjaus tehtiin vuonna 1936. Korjauspiirustukset laati rakennusmestari Olavi Puurunen arkkitehti A. Kalman luonnosten mukaan. Rakennukseen tehtiin mm. 14-metrinen laajennus, huonejako uusittiin, vanhat uunin purettiin ja uudet ulko-ovet sijoitettiin molemmiin puolin rakennuksen keskelle. Rakennusta peruskorjattiin vuonna 1956 rakennusmestari E. Partasen piirustusten mukaan. Kun kunnalliskoti muutti uusiin tiloihin, rakennukseen tehtiin kolmelle perheelle vuokra-asunnot E. Rönkön suunnitelmien mukaan.

Molemmat entisen kunnalliskodin rakennukset ovat ajallisesti kerroksellisia ja tarpeen mukaan remontoituja. Ne edustavat kehittyvän Suomen terveydenhuollon ensiaskeleita jo 1800-luvulta asti. Vaikka rakennukset ovat alkuaan eri-ikäisiä, ne edustavat samoja heikoimmista huolehtimisen arvoja. Hoito saattoi olla nykysilmin katsottuna kovaa, mutta siltikin kunnalliskodit edustavat hyvinvointi-Suomen alkutaivalta. Ne muodostavat kokonaisuuden, jossa samantapaisesti alun perin rakennettujen ja muokattujen rakennusten sama pitkäaikainen käyttötarkoitus tukee kokonaisuuden yhtenäisyyttä ja tarinaa.

Arvoja: Tyypillisuus, edustavuus, historiallinen todistusvoimaisuus, historiallinen kerroksellisuus.

10 pistettä, tärkeä

2.9.2016

10. Entinen kunnalliskodin sairaala

Entisen kunnalliskodin sairaala on aiemmin inventoitu (Kirkonkylä 55).

Entinen kunnalliskodin sairaala sijaitsee Peltoniementien ja Kivistöntien välissä n. 200 metriä entisen kunnalliskodin rakennuksista kaakkoon. Pihapiiriä ympäröi sankka puusto ja pensaikko. Pihapiirissä on uudehko autotalli.

Kunnan tuli rakentaa kunnalliskodille erillinen sairasosasto, sillä läänin köyhäinhoidon tarkastaja valitti asiasta. Sairaala valmistui vuonna 1922 rakennusmestari Eino Sorrin piirustusten mukaan Heikki Toivaisen urakoimana. Rakennus ajanmukaistettiin vuonna 1951 rakennusmestari E. Partasen piirustusten mukaan ja mm. vanhat uunit purettiin ja korvattiin keskuslämmityksellä. Myös huonejakoa muutettiin. Sairaalakäyttö jatkui vuoteen 1974, jolloin kunnalliskoti muutti uusiin tiloihin. Muutoksen vuokra-asunnoksi suunnitteli tuolloin kunnan rakennusmestari Edvin Rönkkö. Nykyisin rakennus on remontoitu yksityisasunnoksi.

2.9.2016

Entistä sairaalarakennusta on muokattu ajan mittaan monin tavoin tarpeen mukaan. Noppamainen pohja ja 1,5-kerroksinen massa muistuttavat 1920-luvun tyyppikoulu-rakentamista, vaikkakin ikkunat ovat pienempiä. Varsinkin puustoon päin oleva pääty on edelleen ajalleen tyypillisen oloinen. Nykyisin rakennuksen vaakaulkoverhous on maalattu vaaleankellertäväksi ja detaljit valkoisiksi. Jyrkkäharjainen katto on tumma. Pääsisääntuloikännin kohdalle on rakennettu poikkipääty, parveke ja terassimainen sisääntulo kaarineen ja portaikkoineen.

Ajallisesti kerroksellinen ja tarpeen mukaan muokattu entinen sairaalarakennus edustaa 1920-luvun nuoren Suomen kehittyvää sosiaali- ja terveydenhuoltoa.

Arvoja: Tyypillisuus, edustavuus, historiallinen todistusvoimaisuus, historiallinen kerroksellisuus.

10 pistettä, tärkeä

2.9.2016

11. Tuuttila ja Väärnin pappilan ent. navetta

Tuuttila ja Väärnin pappilan entinen navetta on aiemmin inventoitu (Kirkonkylä 46 ja 48).

Tuuttila ja entinen pappilan navetta liittyvät naapurissa olevaan Väärnin pappilaan. Rakennukset liittyvät yhteen Väärnin pappilan entisenä riihenä ja navettana, vaikka käyttötarkoitukset ovatkin muuttuneet. Rakennusten eteläpuolella on säilynyt pieni rantaan päin viettävä peltokaistale Väärnin pappilan pelloista.

Tuuttila on rakennettu alkuaan pappilan riiheksi 1850-luvulla. Se toimi riihenä vielä sotien jälkeen muutaman vuoden, kunnes Väärnin pappilan maista erotettiin siirtolaisille viljelyspalstoja. Tällöin Viljo Tuutti perheineen sai 7 ha:n tilan, jonka riihestä tehtiin asunto. Entisessä riihessä oli kaksi asuntoa, joista toinen oli vuokralla. Boris Tuutilla oli jälleenrakennuskaudella rakennuksessa myös lampunvarjostintehdas ja hän valmisti myös yhden talven koristemaalattuja ikkunaverhoja.

Rakennuksen ikkunat on uusittu vuonna 1972. 1980-luvun lopulla tehtiin suurempia sisätilamuutoksia ja rakennus myös viemäroitiin. Kate on uudehko. Rakennus on ajallisesti kerroksellinen ja sillä on mielenkiintoinen monipuolinen historia.

Entinen Väärnin pappilan lohkokivinavetta on puolestaan rakennettu 1800–1900-lukujen vaihteessa. ennen pappien palkat maksettiin maatalan tuotoilla, joten pappiloilla oli pakko olla maatila. Vähitellen pappien palkat alettiin maksaa rahalla, jolloin

2.9.2016

maanviljelyä ei enää tarvittu niin paljon. Palkanmaksun muutos vaikutti paljon myös rakennusperintöön ja rakennuskantaan.

Entinen navetta on ulkonäöllisesti muuttunut paljon pesulakäytön alettua. Pesulakäyttöön liittyvä mineriittilevytys on ajalleen tyypillinen tapa muodistaa rakennuksia.

Väärnin pappilan entinen riihi ja navetta liittyvät tiiviisti entiseen pappilaelämään. Rakennuksia on muokattu ajan mittaan tarpeen mukaan, mutta ne muodostavat toisiaan tukevan kaksikon. Toisaalta rakennusten alkuperäistä käyttötarkoitusta ei voi arvata ilman tietoa niiden historiasta. Toisaalta rakennukset ovat säilyneet juuri niiden joustavuuden vuoksi. Rakennukset edustavat kuitenkin 1800-luvulta peräisin olevaa vauraan maatalon rakennuskantaa ja pappilaelämää.

Arvoja: Tyypillisuus, edustavuus, osin alkuperäisyys, historiallinen todistusvoimaisuus, historiallinen kerroksellisuus.

11 pistettä, tärkeä

2.9.2016

12. Jussila

Jussila on aiemmin inventoitu (Alue 12 Savonjärvi).

Jussila sijaitsee Savonjärveä kiertävällä maisemallisesti erityisen kauniilla viljelysaukealla Savonjärven eteläpuolella Varpaisjärvelle vievän tien varressa.

Jussilan hirsirakentamiseen perustuvassa vanhassa maalaistalon pihapiirissä on säilynyt edelleen komea vuonna 1888 rakennettu päärakennus, kaksikerroksinen punaiseksi maalattu luhtiaitta vuodelta 1921, maalamattomat aitat vuosilta 1921 ja 1933 sekä navetta 1800-luvulta (uusittu 1910). Lisäksi pihassa on näyttävä maakellari. Maalit ovat haalistuneita ja rakennukset ovat muutenkin erinäisten korjausten tarpeessa, mutta esim. navettaa ollaan korjaamassa. Pihapiirin rakennusten katot ovat kunnossa ja muhkeat lohkokiviperustukset vuosiin nähden suorassa. Pihapiiriä korjataan ja sen tulevaisuus näyttää paremmalta kuin 1990-luvun inventoinnin aikaan.

2.9.2016

2.9.2016

Jussila edustaa perinteistä hirsirakentamiseen ja ihmis- ja eläintyövoimaan perustuvaa maataloutta. Pihapiiri on edustava ja merkittävä. Mukana on useita eri-ikäisiä harvinaistuvia rakennustyypppejä. Pihapiirin kokonaisuus on merkittävä.

Arvoja: Osin harvinaisuus, tyypillisuus, edustavuus, alkuperäisyys, historiallinen todistusvoimaisuus, historiallinen kerroksellisuus.

12 pistettä, tärkeä

2.9.2016

13. Käkikellotalot

Käkikellotalot sijaitsevat Kukkurantien ja Rommeikonmäentien risteyksessä. Ympärillä on ajallisesti kerroksellista asuinalueita ja komeaa puustoa.

Käkikellotalot on kytketty autokatoksilla. Rakennuksen on rakennettu tyypilliseen tapaan: perustus tummaksi maalattua betonia, ulkoverhous puhtaaksimuurattua punatiiltä, ikkunat tummat ja kate ruskeaa aaltomineriittilevyä. Jyrkän harjan alla on punaiseksi maalattua lomalautaa. 1,5-kerroksiset rakennukset näyttävät ulkoapäin hyväkuntoisilta ja näyttävät säilyneen alkuperäisessä asussaan.

Käkikellotalot olivat aikansa uutuus, joita on lähes joka kunnassa alueena. Lapinlahdella nämä rakennukset edustavat hienosti käkikellotalojen rakentamista ja 1970-luvun ideoita.

Arvoja: Tyypillisuus, edustavuus, alkuperäisyys.

9 pistettä, tärkeä

2.9.2016

14. Tiilinen asuinrakennus

Tiilinen asuinrakennus sijaitsee Karjalantien ja Nygrenintien risteyksessä. Ympäristössä on ajallisesti kerroksellista asuinalueita. Rakennus on pienessä rinteessä laajahkolla tontilla.

1960–70-lukujen nuukkaa modernia arkkitehtuuria edustava asuinrakennus on säilynyt hyvin alkuperäiseltä näyttävässä asussaan. Rakennus on ajalleen tyypillinen: 1. kerros on betoniperusteinen ja maalattu vaaleanruskeaksi, 2. kerros on verhottu puhtaaksi-muuratulla tummalla tiilellä tai vihreäksi maalatulla ulkoverhouslaudalla ja rakennuksessa on näyttävä tasakatto, joka nousee rakennuksen toisella puolella vinosti rinteeseen suuntaisesti. Ikkunat ovat tummat. Matala autotalli on liitetty asuinrakennukseen.

Aikansa rakennustekniikkaa ja arkkitehtuurin ihanteita edustava asuinrakennus on komea ja niukan tyylikäs ilmestys. Lapinlahdella on paljon ajallisesti kerroksellisia erikäisiä tiiliverhottuja asuinpientaloja, joita on ajan mittaan korjattu ja muutettu. Tämä rakennus on säilyttänyt ajan hengen hyvin.

Arvoja: Tyypillisuus, edustavuus, alkuperäisyys.

9 pistettä, tärkeä

2.9.2016

15. Impantien–Kangaslahdentien alue

Alueella on aiemmin inventoituja kohteita (Kirkonkylä 35 Pietikäisen kauppa, 37 Lisänurkkala, 38 Kasurisen paja, 40 Tikkala, 41 Pekkarisenmäki, 43 Ainola, 44 Kangaslahti, po. Kangaspuro, purettu 34 Hujala, 36 Kettusen nahkaliike, 39 Eeverttilä, 42 Asikaisen paikka). Alue on vuoden 1994 inventoinnissa Alue 5 Kirkon ja VT5:n välinen alue. Alue on ollut vuoden 1993 inventoinnissa laajempi, sillä alue on uusiutunut voimakkaasti viime aikoina ja siihen on laskettu myös maakunnallisesti merkittäviä kohteita. Maakunnallisesti merkittävät kohteet Kasurisen pajaa lukuun ottamatta sijaitsevat alueen itäpuolella.

Kirkon ja valtatie 5:n välinen alue on ollut kunnan ja Pajuharjun tilojen maita 1900-luvun vaihteessa. Alueelle palstoitettiin 1897 mäkitupalaispalstoja. Kunta palstoitti lisää tontteja vuonna 1907. Alueen asukaskunta koostui kauppiaista, käsityöläisistä, alemmista virkamiehistä sekä maatyöläisistä sekä monen talon apulaisista.

Alue kehittyi 1920-luvulla kirkonkylän kaupalliseksi ja liikenteelliseksi kesukseksi, hieman varakkaamman väen alueeksi. Alue kasvoi voimakkaasti, mikä sai vaatimaan alueelle rakennuskaavaa, joka saatiin sotien jälkeen vuonna 1953. Sodan jälkeen alueelle on rakennettu mm. jälleenrakennuskauden tyyppitaloja.

Alueen ensimmäinen tonttijako on edelleen havaittavissa, vaikka rakennuskanta on uusiutunut aina viime vuosiin saakka melko voimakkaasti. Vuoden 1993 inventoinnissa mukana olleista kohteista suuri osa on purettu. Alueen ilme on siis muuttunut paljon. Alue on kuitenkin ajallisesti kerroksellinen ja vanha kunnan keskus, jossa on yhä jäljellä aiemmin inventoituja kohteita.

Torinseudun rakennuskulttuuri-inventoinnin tarkistuksessa vuonna 2014 on inventoitu tämän alueen reunalta lisäksi Teuvola, joka on esitetty tässä työssä erikseen. Muita tällä alueelle sijaitsevia vuoden 2014 kohteita ovat Männikkö, Kangaslahdentie 25, Impantie 13, Impantie 10 = Pietikäisen kauppa, Tikkala ja Kasurisen paja sekä Jaakkola, joka on rakennettu 1978.

Alue edustaa Lapinlahden kirkonkylän kehitystä ja sen kaupallisen keskuksen kehittymistä ja osin siirtymistä valtatiemuutosten vuoksi. Ajallisesti kerroksisella alueella on useita vanhempia tarpeen mukaan muokattuja ja remontoituja asuinrakennuksia, jotka muodostavat toisiaan tukevan kokonaisuuden. Alueella on myös paljon viime vuosikymmenten rakennuskantaa, jonka alta on purettu paljon vanhaa. Tämä kehityskulku on hyvin tyyppillinen sotienjälkeiselle ajalle.

2.9.2016

Kasurisen paja.

Arvoja: Tyypillisuus, edustavuus, osin alkuperäisyys, historiallinen todistusvoimaisuus, historiallinen kerroksisuus.

10 pistettä, tärkeä

2.9.2016

Ainola.

2.9.2016

Asematieltä Tikkala.

2.9.2016

Impantie 13. Erittäin kauniissa kunnossa oleva rapattu jälleenrakennuskauden asuinrakennus, jossa on säilynyt hienoja detaljeja.

2.9.2016

Yllä Kasurinen ja alla työväentalo Impantieltä katsottuna.

2.9.2016

Impantie 10, ent. Pietikäisen kauppa.

2.9.2016

Kansantien varren talopari.

2.9.2016

16. Haminamäen rinne (alue)

Haminamäen alue sijaitsee Asematien länsipuolella. Alue muodostuu Asematieltä rinnettä kohti nousevien kujien varsille rakennetuista asuinpientaloista pääasiassa. Kujat ovat: Rohtokuja, Kumminkuja, Haminamäenkuja, Halosenkuja, Postikuja, Koulukuja ja Urheilukuja. Jo kujien nimet kertovat alueen historiasta ja rakennuksista. Alueella alkaa pohjoisesta entisestä terveystalosta (Kirkonkylä 28) ja päättyy urheilukenttään ja vuonna 1985 rakennettuun monitoimitaloon. Alueella sijaitsevat myös maakunnallisesti merkittävät Arttula ja Sirenin koulu. Rautatieaseman seutu on naapurissa.

Alue on kehittynyt hiljalleen raudan ja tiestön rakentamisen myötä. Alueen rakentaminen pääsi vauhtiin sotien jälkeen. Mm. Asema sai nimensä vuoden 1953 rakennuskaavassa, joka paljolti vaikutti alueen kehittymiseen. Alueella oli vain muutamia asuinrakennuksia (esim. Arttula ja puuseppä Kinnusen verstaas ja asuintalo) ennen 1940-lukua.

Alueen tärkeintä ydintä ovat ajallisesti kerrokselliset jälleenrakennuskauden pientalot, joita on yhä jäljellä kujien varsilla, vaikka uudempaakin rakennuskantaa on. Rakennuksia ja pihapiirejä on muokattu ajan mittaan tarpeen mukaan. Uudempi koulurakennus (1979 valmistunut D-talo) sekä monitoimitalo (1985) korostavat Sirenin koulun ja peruskoulun historiaa. Koulurakennusten viereiset Postikujan rivitalot liittyvät mielenkiintoisesti kokonaisuuteen myös modernin arkkitehtuurinsa vuoksi. Lisäksi Urheilukujan päätteenä näkyy rinteen päällä komean maamerkkinäisesti käpymäinen vesitorni. Monitoimitalon edessä on Eemil Halosen Kiekkonheittäjä-patsas vuodelta 1917.

Terveystalon ja Sirenin koulun ympäristö edustaa jälleenrakennuskauden pientaloasutusta vehreine pihapiireineen. Julkista rakentamista edustavat entinen terveystalo ja koulun alue. Alueelle on muutamia edustavia 1960-luvun tiilirakenteisia osin rapattuja asuinrakennuksia entisen terveystalon naapurissa. 1970-luvun rivitalot ovat ajalleen tyypillisiä. Ajallisesti kerroksellinen alue on mielenkiintoinen ja jälleenrakennuskauden pientaloalueena melko hyvin säilynyt. Entinen terveystalo ja koulun alue urheilukenttineen ovat vaikuttaneet alueen muutokseen ja kehittymiseen.

Arvoja: Tyypillisuus, edustavuus, osin alkuperäisyys, historiallinen todistusvoimaisuus, historiallinen kerroksisuus.

11 pistettä, tärkeä

2.9.2016

Asematien varressa oleva osin rapattu matalahko tiiliverhottu asuintalo on ajalleen tyypillinen. Taustalla ent. terveystalo.

2.9.2016

Haminamäen rinteen kujien jälleenrakennuskauden ajallisesti kerroksellisia pientaloja.

2.9.2016

Koulun viereisiä ajalleen tyypillisiä matalahkoja rivitaloja, joiden kattoja on muutettu harjakatoiksi. Rivitalojen moderni arkkitehtuuri on niukan vähäeleistä.

2.9.2016

Monitoimitalon edustalla oleva Eemil Halosen Kiekonheittäjä (1917). Käpymäinen torni on mäen maamerkinä.

2.9.2016

17. Keskustan 1900-luvun alun asuintalot (alue)

Keskustan 1900-luvun alun asuintalojen alue sijaitsee Juhani Ahon tien, rautatien, Artunkujan ja Eemil Halosen tien rajaamalla alueella. Vuoden inventoinnissa aluetta kutsutaan Radan länsipuoliseksi metsiköksi (Alue 3). Alueelta on aiemmin inventoitu yksittäisinä kohteina Tyynelä (Kirkonkylä 18, purettu), Tuiskula (Kirkonkylä 19), Koivula (Kirkonkylä 20, purettu), Ojala (Kirkonkylä 21), Mäntylä (Kirkonkylä 22, purettu), Vainikkala (Kirkonkylä 23), Varjola (Kirkonkylä 24) sekä Kotikangas (Kirkonkylä 25), joka rakennushistoriansa vuoksi kuuluu jälleenrakennuskauden pientaloihin ja siten Juhani Ahon tien ympäristön alueeseen.

Alue on kuulunut kirkkoherran virkatalo Ollikkalaan, josta on vuodesta 1931 erotettu asuintontteja. Alueella kasvoi vielä 1900-luvulla tiheä männikkö, josta vuoden 1993 inventointialueen nimi on peräisin. Alueen vanhimmat rakennukset ovat pääosin 1900-luvun alkupuolella. Mäkitupalaisuus laajeni 1900-luvun alussa, jolloin alueelle muutti eri alojen käsityöläisiä. Alue oli siis leimallisesti käsityövaltaisten ammattilaisten asuinalue, ns. tavallisen kansan aluetta.

Alue sijaitsee aivan Lapinlahden keskustassa, joten siihen on kohdistunut voimakkaita muutospaineita keskustan laajentuessa ja kehittyessä erityisesti 1900-luvun puolivälin jälkeen. Tähän nähden alueen tavallisten ihmisten asuinrakennukset ovat säilyneet verrattain hyvin. Alueen rakennukset ovat kuitenkin muuttuneet niin paljon, että niitä ei arvoteta yksittäin vaan toisiaan tukevana kokonaisuutena.

Alue edustaa 1800–1900-lukujen vaihteen ja 1900-luvun alun vaatimattomista asuinrakennuksista koostuvaa aluetta, jonka tarinahistoria on hyvin mielenkiintoinen. Rakennuksia on muokattu ajan mittaan yleisesti erittäin paljon, joten niistä ei voi ulkonäön puolesta nähdä välttämättä rakennuksen alkuperää tai ikää. Ajallisesti kerroksellisissa rakennuksissa on kuitenkin useimmiten jossain kehitysvaiheessa ollut perinteistä hirsirakentamista edustava osa, jota on alettu laajentaa tai muutoin muokata. Kehityskulku on tyypillinen elintason noustessa. Myös rakennustekniikan kehitys on luonut laajennustarpeita, esim. sisä-wc ja viemärointi sekä nykyisin sisälle rakennettavat peseytymis- ja saunatilat. Alueen rakennuskanta edustaa yleisesti perinteistä hirsirakentamista.

Tuiskulan (19) rakensi mäkitupalainen August Junnilainen vuonna 1930 pappilan vuokramaille. Rakennus on perustettu betonille, mutta se on hirsirunkoinen. Se säilyi lähes alkuperäisenä 1970-luvulle, jolloin päätyyn rakennettiin rakennusmestari Eero Partasen suunnitelmien mukainen ajalleen tyypillinen saunasiipi. Myös sisätilamuutoksia tehtiin.

Ojalan (21) vanhin osa on vuonna 1920-luvulla rakennettu hirsimökki, jota on laajennettu vuonna 1967 pohjoispäädyn rankorakenteisella osalla. Rakentajana oli rautatieläinen Aaro Katainen. Rakennusta on muutettu vuosien saatossa. Betonia on käytetty perustuksissa.

Vainikkala (23) on seppä Jooseppi Vainikaisen vuonna 1903 rakentama alkuaan yksi-kerroksinen isohko talo, jossa oli useita huoneita. Seppä on ollut varakas. Rakennuksen perustukset ovat harmaata graniittia, joten se edustaa perinteistä perustamista-paa. Lohkokivet olivat toki kalliimpia kuin luonnonkivet. Rakennus on hirsirunkoinen ja vuorattu. Suurin ulkonäköön vaikuttanut muutos on vuonna 1950 tehty yläkerran korotus, jolloin rakennuksesta tuli 1,5-kerroksinen kuin tyypillisesti jälleenrakennuskau-

2.9.2016

den pientaloista. Ikkunat on uusittu vuonna 1964. Vainikkala oli aikanaan edistyksellinen hoidettuine puutarhoineen, marjapensaineen ja jopa omenapuineen.

Varjola (24) on rakennettu vuonna 1800-luvun lopulla räätäli Jussi Pohjolan vuokramökiksi pappilan vuokramaalle. Pohjola myi vuokraoikeuden vuonna 1908 maalari Pekka Bymanille. Byman oli kätevä mies ja teki paljon korjauksia ja muutoksia. Varjola mm. laajennettiin vuonna 1922 itäpään huoneilla, ullakolle tehtiin lisätilaa keittiön ja kammarin verran vuonna 1933, vuonna 1955 koko rakennus remontoitiin lattiarakenteita myöten ja vuonna 1978 tehtiin sisäsauna ja -wc. Alun perin ikkunat olivat 6-ruutuiset.

Varjola harrastettiin kulttuuria soiton, laulun, Kalevalan lukemisen ja muun kirjallisuuden muodossa, mikä sopii hyvin Lapinlahden kulttuuripitäjään. Byman sai vaikutteita Lapinlahden ulkopuolelle suuntautuneilta työmatkoiltaan, sillä Byman oli taitava koristemaalari. Hänen töitään on ainakin ollut lähiseutujen vanhemmissa rakennuksissa.

Arvoja: Tyypillisuus, edustavuus, historiallinen todistusvoimaisuus, historiallinen kerroksisuus.

11 pistettä, tärkeä

Ojala on muuttunut vuosian saatossa.

2.9.2016

Tuiskulan nykyasua.

2.9.2016

18. Juhani Ahon tien ympäristö (alue)

Väärnin pappilan pellot olivat pitkään rakentamattomia, sillä pappila tarvitse ne maanviljelyyn. 1900-luvun alussa Väärnin pappilaan johti kärrytie, jota nykyinen Juhani Ahon tie noudattaa. Väärnin puustelli on erotettu omaksi tilakseen 1770-luvulla, kun Ollikkalan ja Kopolan kyliä jaettiin. Suuruudeltaan Väärnin puustelli oli 182 ha.

Väärnin pappilan alueella asui muutamia mäkitupalaisia 1900-lvuun alussa. Vuonna 1928 Väärnin vuokra-alueiden itsenäistäminen, ja näin muodostettiin vastaavat asunnotilat. Asutus laajeni vasta sotien jälkeen jälleenrakennuskaudella, kun alueelta erotettiin asuntotontteja siirtolaisille ja rintamamiehille. Väärniin saatiin pääasiassa lämpimiä tiloja, joilla oli valmista viljeltävää peltoa. Parhaiten jälleenrakennuskauden pihapiirejä on säilynyt Väärnin entisillä pelloilla.

Kartta: Lapinlahti. Kotiseutukirja, s. 114.

Juhani Ahon tien ympäristön alueelta on aiemmin inventoitu yksittäisinä kohteina Tuuttila (Kirkonkylä 46), Halosen paikka (47), pappilan navetta (48), Paavola (49) se-

2.9.2016

kä Kotikangas (25) Portaanpääntien ympäristöstä (Kotikankaan rakennutti rautateiden palveluksessa ollut rakennusmestari Tanskanen vuonna 1947.). Tuuttila ja entinen navetta ovat omana kohteenaan, mutta muutoin jälleenrakennuskauden pihapiirit kuuluvat tähän melko yhtenäisenä säilyneeseen ajallisesti kerrokselliseen ja ajan mittaan uudistuneeseenkin alueeseen.

Juhani Ahon tien ja Portaanpääntien ympäristön siirtolais- ja rintamamiesasuntotonttien alue alkaa etelästä Väärnin pappilasta ja jatkuu aina ortodoksisen rukoushuoneen pohjoispuolelle. Rukoushuone on ollut siirtolaisille tärkeä henkinen keskus. Tosin mitä lähempänä keskustaa ollaan, sitä vähemmän vanhaa rakennuskantaa on säilynyt.

Varsinkin Paavola on säilynyt todella hyvin. Paavolan hirsirakenteinen asuinrakennus edustaa harvinaisempaa hirsirakenteista jälleenrakennuskauden pientaloa. Useimmiten 1,5-kerroksiset noppamaiset asuinrakennukset ovat säästöbetoniperusteisia ja rankorakenteisia. Paavola edustaa vielä siirtymävaihetta, jossa hirsirakentamiseen perustuva perinteinen rakennustekniikka vaihdettiin tyyppitalojenkin myötä rankorakenteiseen rakennustekniikkaan.

Useimmiten jälleenrakennuskauden pientalojen pihapiirin rakennuskantaa on remontoitu tarpeen mukaan. Tyypillisiä muutoksia ovat mm. mineriittilevytykset, ikkunanvaihdot sekä matalammat lisäsiivet. Tällainen tyypillinen kehityskulku on vaikuttanut myös Juhani Ahon tien ympäristön alueella.

Alue edustaa sotien jälkeisen jälleenrakennuskauden suuria yhteiskunnallisia muutoksia siirtolaisten asuttamisen ja rintamiesten myötä. Lapinlahdelle asutettiin paljon siirtolaisia. Alue on tyypillisesti muuttunut ajan mittaan, mutta se on tunnistettavissa ja kohtuullisen yhtenäinen.

Arvoja: Tyypillisuus, edustavuus, osin alkuperäisyys, historiallinen todistusvoimaisuus, historiallinen kerroksisuus.

11 pistettä, tärkeä

Yleisnäkymää Juhani Ahon tien ympäristöstä.

2.9.2016

Paavolan vuonna 1946 valmistunut asuinrakennus sijaitsee Juhani Ahon tien varressa Iisakin kujan eteläpuolella. Rakennus on betoniperusteinen ja hirsirakenteinen. alkuperäiset 6-ruutuiset ikkunat edustavat jälleenrakennuskautta vanhempaa rakennusperinnettä.

Tienäkymää.

2.9.2016

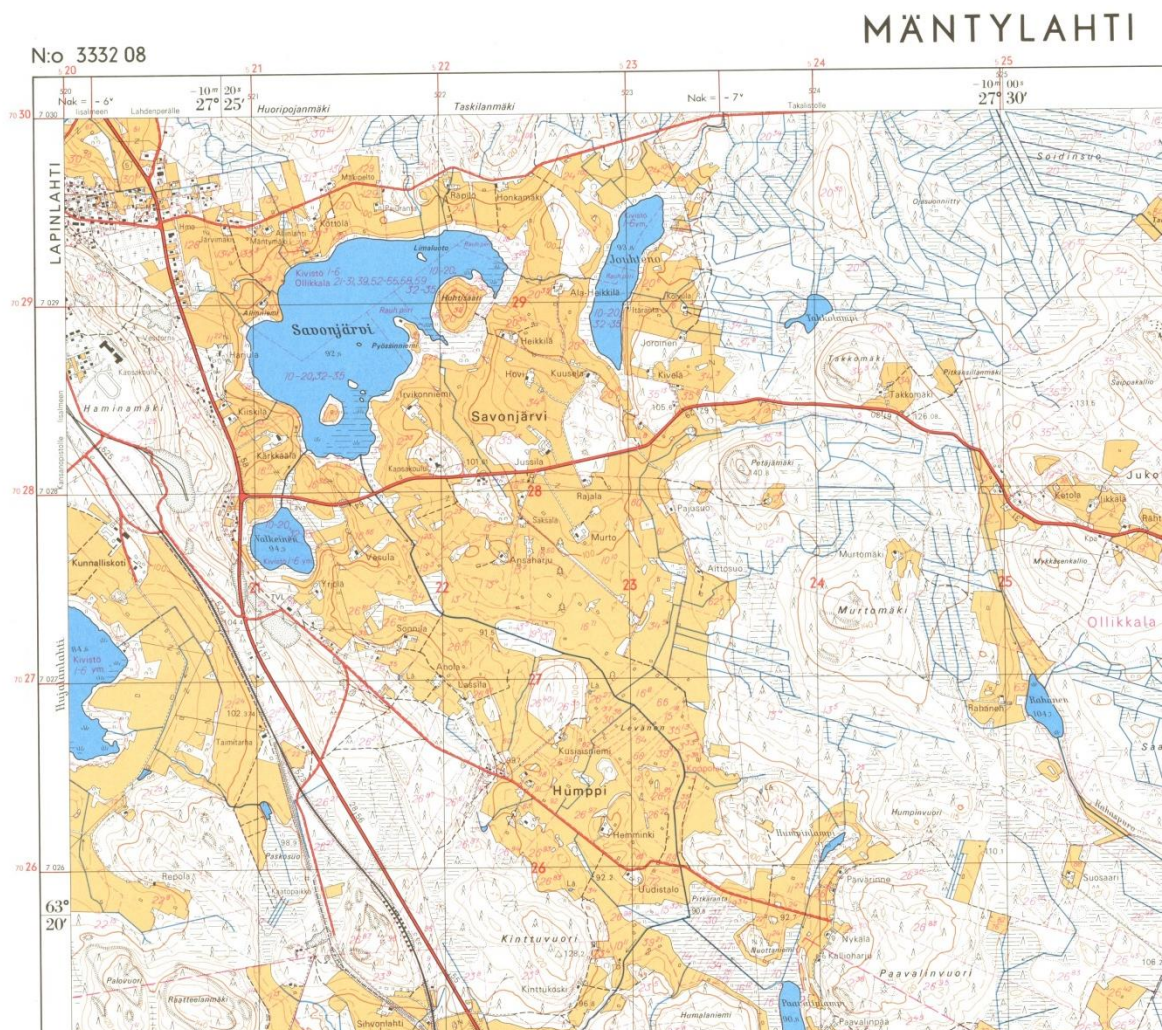
Näkymää Eemil Halosen ja Juhani Halosen teiden risteyksestä.

2.9.2016

19. Savonjärven viljelysaukea (alue)

Savonjärven viljelysaukean alue sijaitsee Savonjärven ympärillä. Savonjärveä ympäröi kaunis ja kumpuileva viljelysaukea, jolla on paljon eri-ikäisiä toiminassa olevia maatiloja sekä asutusta. Viljelysaukean maisemalliset arvot säilyvät maanviljelyn myötä.

Alueella on vuonna 1993 inventoitu kohde Jussila (Alue 12 Savonjärvi). Lisäksi vanhassa vuoden 1973 peruskartassa Jussilan naapurissa on kansakoulu. Nykyisin kansakoulu on yksityisen omistuksessa ja sen ympäristöön on rakennettu uusia rakennuksia. Savonjärven pohjoisrannalle asutettuun siirtolaisia sotien jälkeen.

Peruskarttaote 1:20 000 vuodelta 1973: 3332 08 Mäntylähti. Vanhat painetut kartat.

Vuoden 1973 peruskartassa peltoja on enemmän kuin nykyisin. Toisaalta ero ei ole kovin suuri, mutta varsinkin entisten siirtolaisten asutusalueella Savonjärven pohjoisrannalla on nykyisin vähemmän peltoa.

2.9.2016

Lapinlahden Savonjärven pohjoisosiin raivattiin kylmiä tiloja. Vain yksi tila oli lämmin eli sillä oli valmiiksi raivattua peltoa. Siirtolaisten historia antaa Savonjärven alueen kehitykseen lisää yhteiskunnallista näkökulmaa Suomen sotienjälkeisestä kehityksestä.

Kartta: Lapinlahti. Kotiseutukirja, s. 114.

Toiminnassa olevat maatilat, mm. jälleenrakennuskaudella perustetut tilat, ovat tyyppillisesti muuttuneet siten, ettei niitä inventoida yksittäin. Päärakennusta on saatettu muuttaa tai esim. navetta on voitu purkaa. Betonitiilinavetta on jälleenrakennuskaudella tyyppinen. Niitä alueella yhä on, mutta muutoin pihapiirin kokonaisuus ei tue muutosten vuoksi kohteen inventoimista yksittäin vaan osana erityisen komeaa ja maisemallisesti arvokasta Savonjärven kokonaisuutta.

Alueen maatilat ja asuinpaikat edustavat maatalouden tyyppillistä muutosta 1900-luvulla ja 200-luvun alussa. Sotien jälkeen syntyneet siirtolaisten asutustilat ovat tärkeä kerros alueen kehityksessä. Rakennuskanta edustaa näitä kehityskulkuja. Myös

2.9.2016

entinen vuoden 1973 peruskarttaan merkitty kansakoulu edustaa tyypillistä muutosta koulujen nopeine rakentamisineen, tyhjentyksineen ja keskittämisineen.

Arvoja: Tyypillisuus, edustavuus, osin alkuperäisyys, historiallinen todistusvoimaisuus, historiallinen kerroksisuus.

11 pistettä, tärkeä

Entinen kansakoulu ja Jussilan pihapiiri sijaitsevat Savonjärven eteläpuolella.

2.9.2016

Savonjärven maisemallisesti kaunista viljelysaukeaa metsikköineen.

2.9.2016

4 LÄHTEET

Heikki Rantatupa – Historialliset kartat. Suomen yleiskartta 1864–1873. Karta öfver Finland : Sektion D4 : sydöstra delen af Uleåborgs län med norra delen af Kuopio län. 1863. [http://www.vanhakartta.fi/historialliset-kartat/yleiskartat/suomen-yleiskartta-1864-1873/@mapview?handle=hdl_123456789_18598, lainattu 1.6.2016]

Laki rakennusperinnön suojelemisesta.
[<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20100498>, lainattu 4.5.2016]

Lapinlahti. Kotiseutukirja, toim. Leo Puurunen. Lapinlahti-Seura ry, 1994.

Lapinlahden rakennuskulttuurin inventointi. Osa 1. 1993. Lapinlahden kunta. Moniste.

Lapinlahti 1984, toim. Leo Puurunen. Lions Club Lapinlahti ry, 1984.

Lapinlahti-Seura ry:n aineistot. Sähköinen aineisto Mirja Lehikoiselta. Kirjoittajina mm. HuK Mirja Lehikoinen, FM Veli-Matti Sormunen, rehtori Raija Pasanen ja FM Pia Kyyrö-Harju.

Maanmittauslaitos: Vanhat painetut kartat. Peruskartta 1:20 000 vuosilta 1973 & 1991. Karttaruudut 3332 05 Lapinlahti ja 3332 08 Mäntylähti.
[<http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi>, lainattu 10.6.2016]

Museovirasto: Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY 2009. Lapinlahden kirkonseutu ja Lapinlahden rautatieasema. [<http://www.rky.fi>, lainattu 8.8.2016]

Pohjois-Savon kulttuuriympäristöselvitys osa 2. Pohjois-Savon liitto. Kuopio 2011. (kulttuuriympäristön asiantuntijaselvitys Arkkitehtitoimisto Hannu Puurunen, arkkitehdit Hanna Oijala ja Hannu Puurunen.)

Puurunen, Leo: Sattumia Lapinlahdelta, 1999.

Valokuvat: Jaana Tahkokorpi ja Kai Tolonen, ellei toisin mainita. 2.5.2016.

LAPINLAHDEN KUNTA

Meijeri ja Mylly

Korjattavuusarvio/Kuntoarvio, alustava

Tapio Rokkonen

1.3.2017

Sisällysluettelo

1	Tilaaja	2
1.1	Kohdetiedot	2
1.2	Toimeksianto	2
1.3	Tutkimusryhmä ja katselmuspäivät	2
1.4	Kuntoluokka (RT18-11061) soveltaen	3
2	Yhteenvedo, johtopäätös, toimenpide-ehdotukset	3
3	Kohdekuvaukset. Kohteiden historia lyhyesti.	4
3.1	Meijeri	4
3.2	Mylly	5
4	Yleistä tutkimuksesta	6
5	Ulkopuoliset havainnot	6
6	Ulkoseinät, molemmat rakennukset	7
7	Alapohjarakenteet ja kellari	8
8	Yläpohja ja vesikatto	8
9	Alustavat korjauskustannukset ja tilojen mahdollinen käyttö	9
9.1	Myllyrakennus	9
9.2	Meijerirakennus	9

Tapio Rokkonen

1.3.2017

Meijeri ja Mylly

1 Tilaaja

Eero Mykkänen
Tekninen johtaja
Lapinlahden kunta
Asematie 4, 73100 Lapinlahti
040-488 3701
eero.mykkanen@lapinlahti.fi

1.1 Kohdetiedot

Meijeri ja mylly
73100 Lapinlahti

Pinta-alatiedot: (tiedot saatu arviona Lapinlahden rakennusvalvonnasta)

Meijerirakennus: noin 1200 krm²
Myllyrakennus: noin 800 krm²

1.2 Toimeksianto

Lapinlahden kirkonkylän osayleiskaavaa päivitetään ja samalla pohditaan mylly ja meijerirakennusten jatkoa. Rakennuksista tarvitaan selvitys nykykunnosta. Hankkeen lähtökohta on rakennuksen vauriot ja niiden korjattavuus ottaen huomioon rakennuksen historia ja rakenteet.

Tiloihin käytiin tutustumassa FCG:n kuntotutkijan, RI (AMK) Jenni Ylikotilan ja RTA Tapio Rokkosen toimesta. Tutkimussuunnitelma tehtiin tutustumiskäyntien ja annettujen taustatietojen perusteella.

1.3 Tutkimusryhmä ja katselmuspäivät

FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy:n:

26.01.2017 alkukatselmus Tapio Rokkonen; RTA
22.02.2017 kuntokatselmus Jenni Ylikotila; kuntotutkija/RI (AMK) ja Tapio Rokkonen; RTA

Tapio Rokkonen

1.3.2017

1.4 Kuntoluokka (RT18-11061) soveltaen

Taulukko 1: Kuntoluokat

Kuntoluokka	Kuvaus
5	uusi, ei toimenpiteitä seuraavan 10 vuoden kuluessa
4	hyvä, kevyt huoltokorjaus 6...10 vuoden kuluessa
3	tyyydyttävä, kevyt huoltokorjaus 1...5 vuoden kuluessa tai peruskorjaus 6...10 vuoden kuluessa
2	välttävä, peruskorjaus 1...5 vuoden kuluessa tai uusiminen 6...10 vuoden kuluessa
1	heikko, peruskorjaukset heti tai puretaan 1...2 vuoden kuluessa

2 Yhteenveto, johtopäätös, toimenpide-ehdotukset

Meijeri ja Myllyrakennukset ovat kaukolämmössä ja vaihdin sijaitsee Meijerirakennuksessa.

Molemmat rakennukset (Meijeri ja Mylly) vaativat peruskorjausten lisäksi kosteusvauriokorjauksia, joiden tarkempi laajuus on selvitettävä kuntotutkimuksen avulla.

Rakennusten vesikatot ovat vuotaneet rakenteisiin. Meijerirakennuksessa on osalla kattoa tiilikate ja toisella puolen lapetta peltisaumakate. Molempien rakennusten vesikatot on uusittava.

Rakennusten julkisivurappaus on vaurioitunut kosteuden vaikutuksesta joka korjaamattomana aiheuttaa vaurioiden laajenemisen, ja myös turvallisuusriskin.

Meijerirakennuksen piiput ovat huonossa kunnossa ja vaativat korjaustoimenpiteitä. Piiput ovat turvallisuusriski.

Meijerirakennuksessa sijaitsevat asunnot ovat huonossa kunnossa ja vaativat korjaustoimenpiteitä.

Peruskorjauksen yhteydessä on uusittava myös molempien rakennusten rakennustekniikka.

Myllyn kylmäosa (mylly) rakenteet ovat pääosin kunnossa, mutta lämpimällä puolella on ulkoseinärakenteissa kosteuden aiheuttamia vaurioita.

Tapio Rokkonen

1.3.2017

Rakennusten rakenteissa mm. kosteudeneristeinä, paloeristeinä sekä kiinnitys- ja tasoitemateriaaleissa esiintyy haitta-aineita, jotka tulee kartoittaa ennen toimenpiteitä.

Mahdolliset korjaustoimenpiteet tulee tehdä laajemman kuntotutkimuksen ja erillisen korjaussuunnitelman sekä kustannusarvion perusteella.

Katselmuksen johtopäätöksenä voidaan todeta, että molemmat rakennukset ovat kuntoluokaltaan 1. Myllyrakennus on hieman paremmassa kunnossa kuin Meijerirakennus.

Molempien rakennusten kuntoluokka on 1.

3 Kohdekuvaukset. Kohteiden historia lyhyesti.

3.1 Meijeri

Entinen Osuusmeijerirakennus on rakennettu vuonna 1907 ja joka aloitti toimintansa samana vuonna.

Vuonna 1916 Meijerirakennuksen takasivulle rakennettiin tiilirunkoinen voimaselema ja meijerille tyypillinen savupiippu. Savupiippu purettiin 1980-luvun lopulla.

Vuonna 1920 rakennettiin kaksikerroksinen toimisto- ja asuinrakennus, joka edusti 1920-luvun klassismia.

Meijeri siirtyi 1929 Lapinlahden kunnan omistukseen, joka 1930-luvun lopulla muutti rakennuksen kunnantaloksi. Toiminta kunnantalona päättyi 1980-luvulla, jonka jälkeen rakennuksen tilat ovat olleet vuokrattuina.

Meijerin puuosien tuhouduttua jatkosodan aikana 1942, Meijeri korjattiin perusteellisesti; Jugend-piirteet hävitettiin ja julkisivut rapattiin kauttaaltaan, ikkunat muutettiin säännöllisiksi ja vesikatot muutettiin aumakatoiksi.

Eteläsivun lastausilta ja tiiliseinäinen laajennus rakennettiin vuoden 1962 jälkeen. Myös pohjoissivuille on myöhemmin rakennettu matalia laajennusosia. Meijeritoiminta päättyi rakennuksessa vuonna 1975.

Viimeisin peruskorjaus Meijerirakennukseen on tehty vuonna 2006.

Nykyisin Meijerirakennuksessa on yritystoimintaa sekä vuokra-asuntoja.

Rakennuksessa on osittain maanalainen kellaritila. Alimmassa kerroksessa on työskentely ja pajakäytössä olevia tiloja. Ylemmissä kerroksissa on asuntoja. Suurempia peruskorjauksia ei ole tehty. Ilmanvaihtojärjestelmää on päivitetty asentamalla muutamiin tiloihin ilmanvaihtokoneita.

Rakennus on massiivikivirakenteinen, 3-kerroksinen rakennus. Yläpohja- ja vesikattorakenteet sekä välipohjat on puurakenteisia. Ulkopinta on rapattu, myöhemmin rakennettu lisäosa (1962 jälkeen) on tiilipintainen ja pulpettikattorakenteinen.

Tapio Rokkonen

1.3.2017

Kuva 3.2; Meijerirakennus

3.2 Mylly

Vuonna 1916 Lapinlahden meijeriosuuskunta rakennutti meijerin viereen puurakenteisen myllyn. Myllyn puiset osat paloivat jatkosodassa v. 1942. Uusi tiilirunkoinen Mylly rakennettiin funktionismin hengessä tasaiseksi rapattuine julkisivuineen 1942 jälkeen. Rakennuksessa on myöhemmin rakennettuja puurunkoisia laajennusosia.

Myllyrakennuksessa toimii tällä hetkellä mm. Lapinlahden kunnan työpajatila sekä yrityksiä.

Kohteen pintoja on uusittu ja löytyneitä vaurioita korjattu, mutta suurempia peruskorjauksia ei ole tehty. Ilmanvaihtojärjestelmää on päivitetty asentamalla tiloihin ilmanvaihtokoneita.

Rakennus on massiivikivirakenteinen, 3-kerroksinen rakennus. Yläpohja- ja vesikattorakenteet sekä välipohjat on puurakenteisia. Ulkopinta on rapattu, myöhemmin rakennettu lisäosa on lautaverhoiltu.

Kuva 3.1; Myllyrakennus

Tapio Rokkonen

1.3.2017

4 Yleistä tutkimuksesta

Kohteessa tehtiin aistinvaraisia havaintoja, rakenneavauksia ei tehty eikä näytteitä otettu. Kaikissa tiloissa ei päästy käymään, mm. meijerirakennuksesta katselmoitiin ainoastaan yksi asunto.

5 Ulkopuoliset havainnot

Rakennuksen ulkopuoliset osat ovat pääosin alkuperäiset.

Molempien rakennusten perustuksissa ja meijerin kellarikerroksissa on viitteitä kosteudesta perustuksissa. Sokkeli on paikoin todella matala ja kosteus on vaurioittanut myös seinärappauksen alaosia. Piha-alueet olivat katselmushetkellä lumen peitossa, ja lunta oli kasattu rakennusten seinustoille. Katolta tulevat vedet tuodaan syöksytorvien kautta rakennuksen viereen. Osa kattovesistä on päässyt ulkoseinärakenteisiin ja aiheuttanut vaurioita (kuva 5.2).

Salaojajärjestelmän olemassaolosta ei ole tietoa.

Meijerirakennuksen vanhan osan perustukset ovat luonnonkivistä, laajennus osa betonista.

Kuva 5.1; Myllyrakennuksen seinien viereen on kasattu lunta, seinien alaosissa on kosteuden aiheuttamia vaurioita

Kuva 5.2; Meijerirakennuksen räystäät vuotavat. Seinärakenteissa on vaurioita.

Tapio Rokkonen

1.3.2017

6 Ulkoseinät, molemmat rakennukset

Ulkoseinärakenteena on pääosin massiivinen täystiilimuuri. Julkisivupinnat on pääasiassa rapattu. Molemmissa rakennuksissa on julkisivurappauspinnan vauriota.

Myllyn räystäät ovat lyhyet. Lyhyet räystäät lisäävät julkisivun kosteusrasitusta. Räystääslaudoituksissa on paikoin lahovaurioita.

Rappauspinta on paikoin rikki ja se on huonosti kiinni alustassaan. Tämä on myös turvallisuusriski, kun suuriakin rappauslaattoja voi irrota ja pudota maahan.

Sisäänkäyntien päällä olevat lipat ja parvekkeet ovat silminnähden vaurioituneet ja paikoin pahasti rapautuneet.

Myllyrakennuksen sisäpinnoilla on paikon näkyvissä runsaasti valumia ja kosteuden aiheuttamia vaurioita, paikoin jopa näkyvää mikrobikasvua (kuvat 6.2 ja 6.3).

Kuva 6.1; Julkisivurappaus on kärsinyt, räystäiden lyhyys lisää ulkoseinän kosteusrasitusta. Räystääissä on lahovaurioita.

Kuvat 6.2 ja 6.3; Sisäpinnoilla on näkyviä vaurioita (Myllyrakennus).

Tapio Rokkonen

1.3.2017

7 Alapohjarakenteet ja kellari

Meijerirakennuksessa on osittain maanalainen kellarikerros. Kellarissa on aistittavissa mikrobiperäistä hajua, sekä PAH-yhdisteille tyypillinen haju.

Pinnoilla on runsaasti näkyviä kosteuden aiheuttamia vaurioita sekä lattioissa että seinäpinnoilla. Maaperän kosteus on kapillaarisesti noussut seinärakenteita pitkin sekä ulkoseinissä, että kellarin väliseinissä.

8 Yläpohja ja vesikatto

Meijerin vesikattoa ja yläpohjaa päästiin tarkastamaan Työttömien tuki ry:n porrashuoneen kautta.

Vesikatteena on osalla lapetta tiilikate ja toisella puolella saumapeltikate. Vesikatto on huonossa kunnossa ja laajalla alueella on kosteuden aiheuttamia vaurioita puurakenteissa sekä yläpohjassa (kuvat 8.1 ja 8.2). Vesikate on uusittava koko rakennuksen osalta. Samassa yhteydessä on tarkastettava / uusittava vaurioituneet puurakenteet.

Myllyn vesikattoa ja kattorakenteita tarkasteltiin rakennuksen kylmän osan (myllyn puolelta). Kylmällä osalla kattorakenteet näyttivät päällisin puolin olevan kunnossa.

Lämpimän osan ulkoseinärakenteiden sisäpinnoilla on näkyvissä vaurioita. Seinärakenteiden sisäpinnat ovat paikoin levyrakenteisia.

Myllyn lyhyet räystäävät ovat vaurioituneet ja vedet pääsevät ulkoseinärakenteisiin. Kattorakenne vaatii korjaustoimenpiteitä.

Kuva 8.1; Meijerin yläpohjassa vesikattovuotojen aiheuttamia vaurioita.

Tapio Rokkonen

1.3.2017

Kuva 8.2; Meijerin tiilikatteen alueella olevia kattovesivuotovaurioita.

9 Alustavat korjauskustannukset ja tilojen mahdollinen käyttö

Tarkempaan tilojen suunnitteluun ja tilatarpeiden arviointiin tarvitaan molemmista rakennuksista (Myllyrakennus ja Meijerirakennus) ajan tasalla olevat piirustukset. Piirustuksien laatimista varten rakennuksista pitää tehdä mittakuvat.

9.1 Myllyrakennus

Tilojen käyttö soveltuu tämän hetkisen käytön mukaisesti pienyritystoimintaan sekä osa tiloista varastoina sekä työverstaina. Muuhun käyttöön rakennuksesta ei ole.

Rakennuksessa oleva mylly on omana tilanaan ja on osa rakennuksen historiaa, eikä siihen suuria muutoksia tarvitse tehdä.

Alustavat peruskorjaus- ja vauriokorjausten kustannukset (alv. 0 %):

1200 €/m² – 1500 €/m² noin 960 000 € - 1 200 000 €

9.2 Meijerirakennus

Tilojen kokonaisvaltainen käyttö on hankala ja vaatisi tilojen muuttamista sekä rakenteiden purkamista. Tilojen käyttäjien todellisen tilantarpeen uudelleen arviointi on tehtävä.

Tiloissa toimii pienyrityksiä, harrastustoimintaa, työttömien tuki ry sekä asuntoja.

1-kerroksen lattiapintojen korkeuserot vaihtelevat ja mikä vaatisi mahdollisten tilojen yhdistämisen jälkeen rakenteellisia muutoksia alapohjarakenteisiin.

Meijerin tilat soveltuvat jatkossa pienyritystoimintaan ja ns. käsityöammattilaisten työpaikoiksi.

Myöhemmin rakennetut laajennusosat tulisi purkaa.

Tapio Rokkonen

1.3.2017

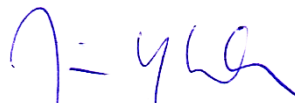
Alustavat peruskorjaus- ja vauriokorjausten kustannukset (alv. 0 %):

1500 €/m² – 1800 €/m² noin 1 800 000 € - 2 160 000 €

Kuopiossa 01.03.2017

Tapio Rokkonen
Tiimipäällikkö
RTA/rkm
FISE Kosteusvaurion
korjaustyönjohtaja/Vaativa
puh. 044 750 9901
VTT-C-1460-26-07

Jenni Ylikotila
Projektipäällikkö/kuntotutkija RI(AMK)
FISE Kosteusvaurion
korjaustyönjohtaja/Vaativa
puh. 044 750 5335

FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy
Rakennusterveys ja sisäilmasto/Kuopio

Raportin saa kopioida ainoastaan kokonaisuutena. Raportin osittainen julkaiseminen on sallittu ainoastaan FCG Oy:n antaman kirjallisen luvan perusteella.

Jakelu: 1 kpl Tilaaaja
1 kpl FCG:n arkisto

Lapinlahden osuusmeijeri

Rakennushistoriaselvitys

8.11.2017

Arkkitehtuuritoimisto Reijo Myllynen Oy

Linnansalmentie 85 73100 Lapinlahti, 0400-677911, reijo.myllynen@reijo.fi

Kannen vanhat valokuvat

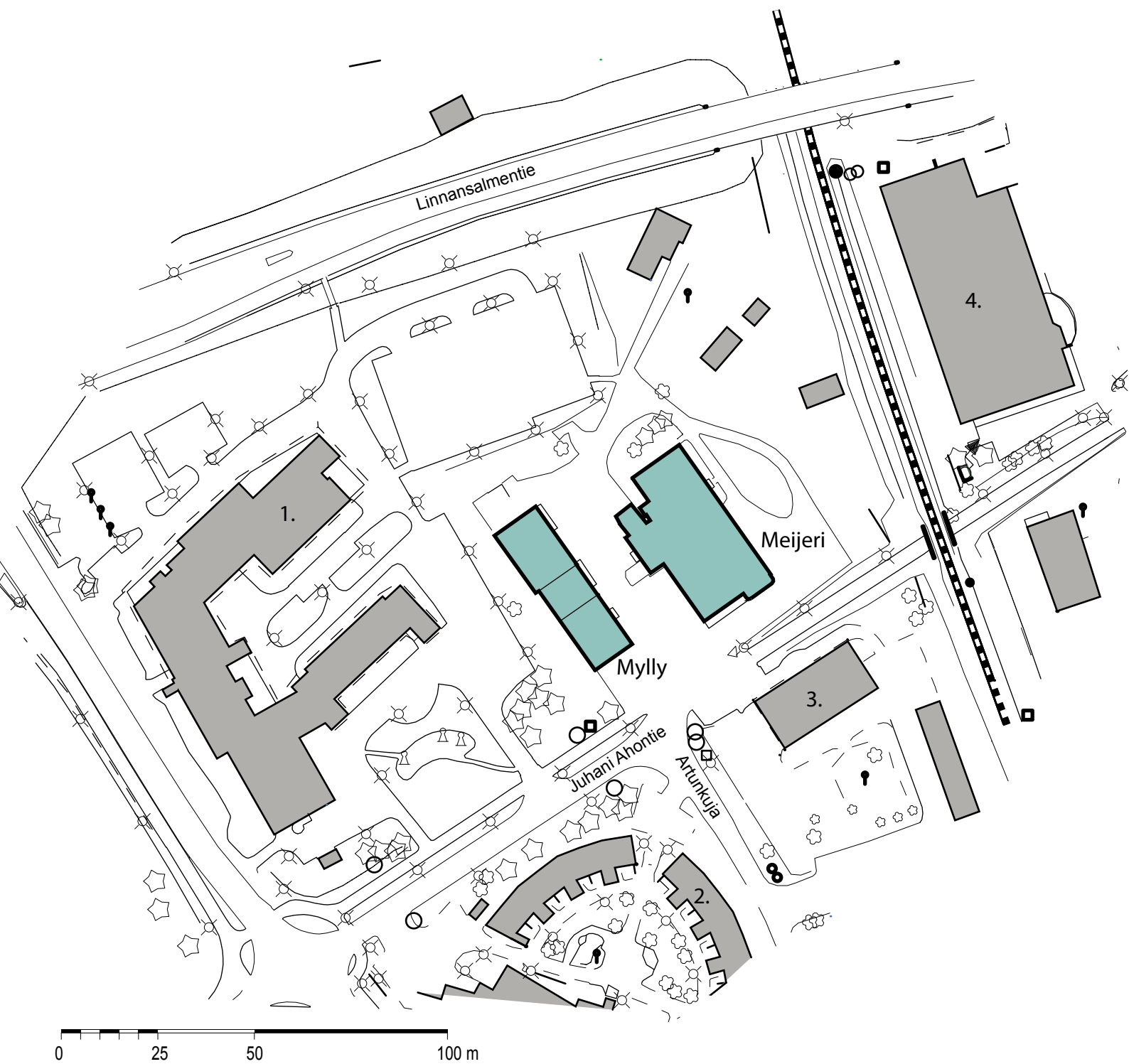
Punatiilinen meijerirakennus 1907: Lapinlahden osuusmeijeri 1906-1956 -teos

Laajennettu meijerirakennus 1927: Lapinlahden kunnanarkisto (LKA)

Kokonaan vaaleaksi rapattu meijerirakennus 1944: Lapinlahden osuusmeijeri 1906-1956 -teos

Sisällys

Esipuhe	5
Johdanto	6
Selvityksen tarkoitus	6
Selvityksen sisältö	6
Työmenetelmät ja lähdeaineisto	6
Aiemmat inventoinnit	6
Meijeri kyläkuvassa	7
Voin kotivalmistuksesta osuuskuntien valmistamaan meijerivoihin	10
Meijeri vuosilukuina	11
Rakennushistoria	12
Lapinlahden Osuusmeijeri perustetaan	12
Lapinlahden osuusmeijeri valmistuu vuonna 1907	13
Konttori- ja asuinrakennus valmistuu vuonna 1927	16
Tulipalon aiheuttamat muutokset 1940-luvulla	19
Emmental-juustola valmistuu vuonna 1953	20
Meijeriä laajennetaan vuonna 1959	20
Myöhemmät muutokset	20
Julkisivut	22
Sivu koilliseen	22
Sivu kaakkoon	23
Sivu lounaaseen	24
Sivu luoteeseen	26
Rakentuminen, tarkastelu kerrostasottain	28
Kellarikerros	28
Rakennusvaiheiden 1907 ja 1927 liitoskohta	29
Rakennusvaihe 1953, juustola	30
1. kerros, alempi leikkaustaso	32
1. kerros, ylempi leikkaustaso	33
Rakennusvaihe 1907	34
Rakennusvaihe 1916	36
Rakennusvaihe 1927	38
Rakennusvaihe 1944	40
Rakennusvaihe 1959	42
1990-luku tai myöhemmin	43
2. ja 3. kerrostaso	44
Rakennusvaihe 1907	45
Rakennusvaihe 1927	46
Rakennusvaihe 1944	49
1990 luku tai myöhemmin	52
Ullakon taso	54
Rakennusvaihe 1907	55
Rakennusvaihe 1927	56
Rakennusvaihe 1944	58
Säilyneisyys	60
Rakennusvaiheesta 1907, meijeri	60
Rakennusvaiheesta 1916, voima-asema	61
Rakennusvaiheesta 1927, asuntosiipi	62
Rakennusvaiheesta 1944, tulipalon jälkeen	64
Rakennusvaiheesta 1953, juustola	66
Rakennusvaiheesta 1959, vastaanotto-osasto	67
Kunnostettavuus	68
Yhteenvedo	69
Suosituks	69
Lähteet	70

1. Lapinlahden Lukio ja Kuvataidelukio
2. Jussinpihan päiväkeskus
3. Lapinlahden Käsityökeskus
4. S-market

Esipuhe

Rakennushistoriaselvitys koskee entisiä Lapinlahden Osuusmeijerin ja myllyn rakennuksia Lapinlahden keskustaajamassa. Selvitys on kaksiosainen. Tämä osa koskee meijerin rakennusta.

Rakennushistoriaselvityksen tilaajana on Lapinlahden kunta, jonka edustajana työtä on ohjannut tekninen johtaja Eero Mykkänen. Selvitystyö on tilattu osaksi meneillään olevan kaavamuutostyön tausta-aineistoa.

Rakennushistoriaa on selvitetty arkisto- ja kirjallisuuslähteistä ja säilyneisyys on selvitetty paikan päällä kohteessa. Dokumentointi toteutettiin syys-lokakuussa 2017.

Selvityksen on laatinut Arkkitehtuuritoimisto Reijo Myllynen Oy. Vastuuhenkilönä toimi suunnittelija Reijo Myllynen. Dokumentoinnin kohteessa ja säilyneisyyden/kunnostettavuuden arvioinnin teki Reijo Myllynen. Arkisto- ja kirjallisuuslähteiden selvitystyön teki FM Eeva Martikainen. Kunnostettavuuden arviointiin osallistui arkkitehti Arto Mattila.

Kiitämme Lapinlahden kunnan kiinteistöhuollon väkeä, jotka järjestivät pääsyn tutkittaviin tiloihin. Kiitämme selvitykseen tietoja antaneita henkilöitä ja käytettyjen arkistojen henkilökuntaa.

Lapinlahdella 8.11.2017

Arkkitehtuuritoimisto Reijo Myllynen Oy

Reijo Myllynen

Eeva Martikainen

Arto Mattila

Johdanto

Selvityksen tarkoitus

Selvitys liittyy Lapinlahden kirkonkylän osayleiskaavan päivittämiseen. Kaavaluonnokseen annetuissa lausunnoissaan Pohjois-Savon ELY-keskus ja Kuopion kulttuurihistoriallinen museo nostivat esille lisäselvityksen tarpeen meijerin ja myllyn rakennuksiin liittyen. Kaavaluonnokseen pyydettyä lausunnossa (28.4.2017) Pohjois-Savon Ely-keskus toteaa meijerin ja myllyn alueesta seuraavaa:

"Meijerin ympäristön arvokkaalla alueella olevaa myllyä ja meijeriä ei ole merkitty suojelumerkinnöillä kaavaan. Ne ovat kuntoarvion mukaan huonossa kunnossa, minkä takia niitä ei ole osoitettu SR-merkinnällä. Tämä alue tulisikin merkitä yleiskaavaan selvitysalueeksi, jonka rakennusten tuleva käyttö selvitetään asemakaavoituksen kautta [...]. Myllystä ja meijeristä tulisi teetättää rakennushistoriaselvitys ja pohtia keinot rakennusten säilyttämiseksi."

Kuopion kulttuurihistoriallinen museo lausuu meijeriin ja myllyyn liittyen (28.4.2017):

"Rakennus- ja maisemasuojelulinjaa voidaan pitää asianmukaisena. Meijerikokonaisuuden osalta suojelumerkintä on kuitenkin puutteellinen/epäselvä. Maakuntakaavatyön yhteydessä on määritelty maakunnallisesti arvokkaaksi kohteeksi: Entinen Osuusmeijerirakennus, entisen meijerin toimisto- ja asuinrakennus sekä mylly. Yleiskaavaluonnoksessa on suojelukohteena esitetty maakunnallisesti arvokas kohde: "Entisen meijerin toimisto- ja asuinrakennus (vanha kunnantalo)". Eli ilmeisesti suojelulla tarkoitetaan vain puurakenteista osaa. Museon näkemyksen mukaan myös kivirakenteiset osat (meijeri ja mylly) kuuluvat maakunnallisesti merkittävään, säilytettävään kokonaisuuteen."

Selvityksen sisältö

Lapinlahden osuusmeijerin ja myllyn rakennushistoriaselvitys on kaksiosainen. Kumpikin rakennus esitetään omassa osassaan. Johdanto-osuus on kummassakin osassa yhteneväinen. Johdannon jälkeen esitellään rakennuksen historia, joka on koottu arkistoaineiston, kirjallisuuden ja vanhojen valokuvien avulla. Seuraavaksi esitellään rakennuksen nykytilanne ja alkuperäisten rakennusosien säilyneisyys valokuvien kautta. Ensin esitellään rakennuksen julkisivut ja sen jälkeen sisätilat kerroksittain. Lopuksi esitetään rakennusvaiheiden säilyneisyys, yhteenveto ja annetaan suosituksia kunnostettavuuteen. Viimeiseksi on koottu luettelo käytetyistä lähteistä.

Työmenetelmät ja lähdeaineisto

Rakennusten dokumentointi ja arkistotyöt tehtiin syys-lokakuussa 2017. Tärkeimmät käytetyt arkistot ovat Elinkeinoelämän keskusliiton arkisto (ELKA) Mikkelissä ja Lapinlahden kunnan kotiseutuarkisto, joissa kummassakin on Lapinlahden osuusmeijerin arkistokokonaisuus. Vanhoja valokuvia on saatu käyttöön Lapinlahti-Seuralta ja Lapinlahden kunnan kotiseutuarkiston eri kokoelmista sekä kunnan kulttuurilautakunnan kuvakokoelmasta.

Lapinlahden osuusmeijerin ensimmäisten toimintavuosien arkistoaineistoa ei ollut käytössä tätä selvitystyötä tehdessä. Eniten tietoja rakennuksista on osuusmeijerin hallituksen kokouspöytäkirjoissa ja vuosikertomuksissa. Tosin rakennuksia koskevat tiedot mainitaan usein hyvin lyhyesti. Osaltaan rakennusvaiheiden ajoituksessa ja tutkimisessa ovat auttaneet vanhat valokuvat.

Lapinlahden kunnanarkistossa on osuusmeijerin vuosikertomuksia vuosilta 1909-49 ja ELKA:ssa on vuosikertomuksia vuosilta 1932-1988, mutta ei kattavasti kaikilta vuosilta. ELKA:n vuosikertomusten joukossa on myös vuonna 1956 ilmestynyt 50-vuotishistoriikki. Osuusmeijerin hallituksen ja osuuskokouksen kokouspöytäkirjoja on ELKA:ssa vuosilta 1928-1991.

Aiemmat inventoinnit

Lapinlahden kunnan laatimassa Rakennuskulttuurin inventoinnissa vuodelta 1992 meijerillä arvioidaan olevan maakunnallisesti rakennushistoriallista ja historiallista arvoa (II). Myllyä ei ole nostettu maakunnallisesti arvokkaiden kohteiden listalle, mutta sillä on katsottu olevan jonkinlaista kulttuurihistoriallista, historiallista ja maisemallista arvoa (III). Vuonna 2011 julkaistussa Pohjois-Savon kulttuuriympäristöselvityksessä (osa 2) rakennuksia ei käsitellä yksittäisinä, vaan ne liitetään Meijerin ympäristö -miljöökokonaisuuteen (MA1 24.103), johon kuuluu meijerin ja myllyn ohella niihin olennaisesti liittynyt vanha kunnantalo (alun perin meijerin konttorirakennus) sekä Koivupiha, entinen kirkonkylän kansakoulu ja vanhan pappilan piharakennukset. Selvityksessä niiden katsotaan muodostavan kirkonkylän keskustassa kulttuurihistoriallisesti monipuolisen julkisten rakennusten miljöökokonaisuuden. Meijerin ympäristön valintaperusteena selvityksessä on rakennushistorialliset, historialliset ja maisemalliset arvot.

Meijeri kyläkuvassa

Nykyisessä kylärakenteessa meijeri on menettänyt entisen merkittävän asemansa. Osuusmeijereistä muodostui usein kirkonkyläjen varsinaisia toimintakeskuksia. Meijerin sivuliikkeiksi perustettiin myllyjä, sahoja, pajoja, sikaloita, kahviloita. Meijerille kuljetettiin kermaa ja maitoa laivoilla ja sittemmin kuorma-autoilla. Kuten ajankuvaan kuului, meijerillä työssäkäyville henkilöille rakennettiin asuintilat meijerin yhteyteen. Nykyinen meijerimiljöö on muistuma tästä monipuolisesta toiminnasta, jota alueella on harjoitettu.

Kulttuurihistoriallisesti meijeri oli aikanaan merkittävä rakennusryhmä, joka sijoittui kylärakenteessa muiden tärkeiden rakennusten läheisyyteen. Se oli osa vanhaa kirkonkylää, johon kuului olennaisesti kirkko, kansakoulu, pappila ja kylän ensimmäiset kaupat ja pankit. Meijeri tehtiin kylän läpi kulkeneen pääraitin varteen, ja sen vierestä kulki vuonna 1902 valmistunut Kuopio - Iisalmi rautatie. Meijerirakennuksen arvonalennus tapahtui luonnollisesti kun meijeritoiminnot lakkasivat. Ajoneuvoliikennettä ajatellen meijeri jäi pussin perälle kun Linnansalmentielle valmistui ylikulkusilta ja Juhani Ahon tie muutettiin junaradan alikulkutunnelin kohdalta kevyen liikenteen väyläksi. Aikanaan toiminnallisesti keskeinen vastaanotto-osaston kuormasilta on nykyisellään takapihamaisen vaikutelman luova elementti.

Veljekset Karhumäki Oy:n ottama ilmakuva Lapinlahden keskustasta vuonna 1949. Meijerin rakennukset sijoittuvat kuvan vasempaan alalaitaan. Puinen konttorirakennus oli tällöin jo kunnantalon. Meijerin ja kunnantalon välistä kulkenut Juhani Ahon tie johti rautatien yli Säästöpankin kulmalle. LKA

Kuva ylhäällä

Juhani Ahon tie kohti meijeriä ja kylän keskustaa. Oikealla näkyvä keltainen puurakennus on vuonna 1920 valmistunut entinen meijerin konttori (myöhemmin muun muassa kunnantalon).

Kuva alla

Suunnilleen samalta kohdalta otettu kuva 1920-luvun lopulla. Oikealla näkyvä rakennus on Klaes Puurusen kauppa, sittemmin ylä-Savon osuusliikkeen myymälä. Vasemmalla on kirkonkylän kansakoulun ulkorakennuksia. Niiden takana näkyy meijerin ja mahdollisesti myllyn (vuonna 1916 valmistuneen) katto. LKA

Kuva ylhäällä

Rautatie jakaa kyläkeskustaa. Entisen liikekeskustan olennaisena osana ollut meijeri ja mylly ovat jääneet rautatien "väärälle" puolelle. Nykyisestä kylän keskuksesta on kevyenliikenteen yhteys Juhani Ahon tielle ja käsityöläisaukiolle alikulkutunnelin kautta. Ajoneuvoliikenne kiertää Linnansalmentien ylikulkusillan kautta.

Kuva alla

Meijeri nähtynä radan toiselta puolelta 1920-luvulla. Kuvan on ottanut J.F. Taavitsainen. (LKA)

Voin kotivalmistuksesta osuuskuntien valmistamaan meijerivoihin

1800-luvun puolivälin jälkeisessä Suomessa maidonjalostus alkoi kehittyä vähitellen tiloilla tehtävästä voin valmistuksesta kohti meijerivoin tuotantoa. Meijerillä tarkoitettiin vielä 1800-lopulla mitä tahansa huonetta, jossa valmistettiin maidosta voita tai juustoa. Tällaisia maidonkäsittelyhuoneita oli useilla kartanoilla ja tiloilla, jotka valmistivat voita omasta maidosta. Separaattori keksittiin vuonna 1878, ja Savon ensimmäinen separaattori hankittiin Joroisten Järvikylän kartanoon vuonna 1882. Järvikylä oli yksi Suomen meijeritoiminnan edistyneimmistä kartanoista 1800-luvun lopulla. Alkuun separaattorien käyttövoimana oli yleensä miesvoima tai hevoskierto, mutta pian myös höyrykone. 1880-luvun lopulla tuli kotikäyttöön sopivia käsikäyttöisiä separaattoreita, mikä mahdollisti laitteen hankkimisen joka taloon. Separaattorin keksiminen mullisti meijeritoiminnan täysin. Tämän koneellisen voirasvan erotuslaitteen avulla maidon jalostus laajemmalla alueella ja useammalta maidontuottajalta tuli kannattavaksi. Vähitellen osa tilameijereistä laajeni ostomeijereiksi, jotka keräsivät maitoa muilta tiloilta. Kun osuustoimintalaki annettiin vuonna 1901, alettiin perustaa myös osuusmeijereitä. Kuopio oli läänin hyvin laidunmaiden vuoksi yksi Suomen huomattavimmista voin tuotantoalueista jo 1860-luvulla. 1900-luvun alun uutuus, osuusmeijeritoiminta sai Pohjois-Savossa erittäin suopean vastaanoton, ja osuusmeijereitä alettiin perustaa ripeään tahtiin. Vähitellen Pohjois-Savosta tuli keskisuurten meijereiden aluetta, suurimpina meijereinä Kuopion Osuusmeijeri ja Ylä-Savon alueella Iisalmen osuusmeijeri. Maidontuotanto oli Ylä-Savon alueella vielä selvemmin pääelinkeino kuin Kuopion alueella, ja Ylä-Savon jokaisessa kunnassa oli oma meijerinsä. Vuonna 1935 Kuopion Osuusmeijeri oli Suomen neljänneksi suurin osuusmeijeri, ja Lapinlahden osuusmeijeri oli Pohjois-Savon seitsemänneksi suurin osuusmeijeri.¹

1 Kinnunen 2013, 269-274; Peltonen 2004, 92-106; Wirilander 2008, 227-229

Osuusmeijerin henkilökuntaa 1940-luvun alussa. Oikealla edessä isännöitsijä Kustaa Kaunisto, keskellä kuvaa Hannes Ryhänen, edessä oikealla Oskari Ryhänen. LKA.

Meijeri vuosilukuina

- 1905 Lapinlahden osuusmeijeri perustetaan. Meijerissä tehtiin kermasta voita.
- 1907 Ensimmäinen punatiilinen meijerirakennus valmistuu
- 1916 Puurunkoinen mylly valmistuu
- 1916 Uusi voimalaitos (ja piippu) rakennetaan
- 1920 Konttorirakennus valmistuu
- 1923 Saha valmistuu
- 1924 Sahan voimalaitos valmistuu
- 1927 Vaaleaksi rapattu asuinrakennusosa valmistuu
- 1929 Osuuskunnan konkurssi
- 1930 Uusi Lapinlahden osuusmeijeri perustetaan
- 1942 Meijerillä on tulipalo, jossa sen puuosia tuhoutuu. Puurunkoinen mylly palaa kokonaan.
- 1944 Osaa meijeristä korotetaan, kattomuoto vaihdetaan ja julkisivu rapataan vaaleaksi kaikkialta
- 1944 Uusi kivirunkoinen mylly valmistuu
- 1949 Meijeri ryhtyy vastaanottamaan myös maitoa
- 1953 Juustola rakennetaan. Siellä valmistetaan emmental-juustoa.
- 1953 Sikala rakennetaan
- 1959 Uusi lastaussilta rakennetaan
- 1964 Myllylle valmistuu varasto- ja autotalliosa
- 1966 Juuston valmistus lopetetaan
- 1969 Entisen juustolan tiloihin tehdään sauna-, pesuhuone- ja pyykkitupahuoneet.
- 1971 Aloitetaan tilasäiliökeräily
- 1975 Voinvalmistus lopetetaan, jonka jälkeen vastaanotettu maito myytiin Kuivamaito Oy:lle ja Osuuskunta Yhteisjuustolalle
- 1988 Meijerirakennukset myydään Lapinlahden kunnalle
- 1991 Meijeri sulautuu osaksi Kuopion osuusmeijeriä ja meijerin toiminta lopetetaan
- 1991 Meijerin tiloihin tehdään keramiikkapaja ja meijerimiljöö muutetaan käsityöläisten käyttöön. Alue ottaa kutsumanimekseen Käsityöläisaukio.

Tässä luettelossa esitetyt vuodet ovat kerätty selvitystyön yhteydessä eri lähteissä. Meijerin tai myllyn rakennuksiin liittyvät vuosiluvut on tarkentuneet arkistoaineiston avulla. Muita vuosilukuja ei ole tarkistettu.

Rakennushistoria

Lapinlahden osuusmeijeri perustetaan

Lapinlahdelle perustettiin maamiesseura vuonna 1902. Pian seuran perustamisen jälkeen syntyi ajatus myös osuusmeijerin perustamisesta. Seuran jäsenistä asiaa valittiin ajamaan toimikunta, jossa jäseninä olivat J. Jääskeläinen, P. Rönkä, J. Martikainen ja K. Tikkanen.² Osuuskunnan ensimmäisen hallituksen kokoonpanosta on vaihtelevia tietoja lähdeaineistossa. Lapinlahden osuusmeijerin 50-vuotishistoriikissa ensimmäisen hallituksen jäseniksi mainitaan maanviljelijät Aku Mykkänen, Juho Jääskeläinen, Juho Halonen, Juho Hujanen, ja Juho Martikainen, joista viimeisin toimi puheenjohtajana. Heinäkuun 15. päivänä ilmestyneessä Salmettaressa uutisoitiin, että Lapinlahden osuusmeijerin hallitukseen on valittu Juho Martikainen, Matti Korhonen, Emil Halonen ja Kalle Tikkanen.³ Lääninkuvernööri hyväksyi ja vahvisti noudattavaksi osuuskunnan säännöt 22. päivä heinäkuuta vuonna 1905.⁴

Uusi osuuskunta ryhtyi valmistelemaan oman meijerin rakentamista Lapinlahden kirkonkylälle. Se sai Senaatilta lainan osuusmeijerin perustamiseksi. Jotta lainan sai, tuli täyttää tietyt ehdot. Meijeri tuli sijoittaa hyvin kulkuyhteyksien varrelle, mutta kuitenkin tarpeeksi kauas muista rakennuksista tulipalovaaran vuoksi. ”Meijerirakennuksen tulee olla ajanmukainen ja mikäli mahdollista kestävästä aineista rakennettu sekä varustettu uudenaikaisilla, asianmukaisilla työkoneilla ja työtavoilla.” Etusija annettiin nimenomaan niille meijereille, joiden järjestysmuodoksi tuli osuuskunta. Lainahakemukseen tuli liittää tarkka tieto meijerin sijoituksesta, meijerin pohjapiirustus, selvitys rakennusaineista ja sisustuksesta kustannusarvioineen, selvitys meijerikoneista, selonteko meijerissä käytettävän veden laadusta, määrästä ja hankintatavasta. Lainan myöntämiseen vaikutti vielä valtion meijerikonsulentin lausunto, joka laadittiin rakentamispaikalla pidetyssä tarkastuksessa. Meijerinomistaja, jolle valtionlaina myönnettiin sitoutui noudattamaan tiettyjä määräyksiä, kuten sitä, että meijeriä hoitaa tarpeellisten meijeriopintokurssien ja asianosaisen meijerikonsultin hyväksymä henkilö, ja meijeritoiminnasta ryhdytään pitämään kirjanpitoa.⁵

Lainaa haettiin 30 000 markkaa ja Senaatti myönsi 18 000 markkaa. Senaatin talousosaston registraattorinkonttorin päätöslauselmassa sanotaan, että lainan saaneen osuusmeijerin tulee toimittaa maataloushallitukselle meijerirakennuksen pohjapiirustukset ja kustannusarvio meijerikonsulentin tarkastusta varten. Lapinlahden osuusmeijerin ensimmäisen osan piirustukset saattaisivat tästä päätellen olla maataloushallituksen kirjeenvaihdon joukossa. Tämän selvitystyön yhteydessä kirjeenvaihtoa ei tutkittu, koska alkuperäinen rakennusosa pystyttiin hahmottamaan meijerin pohjapiirustuksesta muiden dokumenttien perusteella.⁶

2 Savo, 9.5.1912.

3 Salmetar 15.7.1905.

4 Pohjois-Savo 26.7.1905.

5 Salmetar, 2.11.1904

6 Senaatin talousosaston yhteisistunto- ja jaostopöytäkirjat 1906 II, 16.2.1906, KA.

Lapinlahden Osuusmeijerin rakennuksesta painettiin kuva vuoden 1908 vuosikertomuksen kanteen.

Rakennustyöt alkavat vuonna 1906

Rakennustöiden valmistelut aloitettiin heti, kun laina oli varmistunut. Rakennustöitä valvomaan perustettiin rakennustoimikunta, johon kuului Aku Mykkänen, Juho Jääskeläinen, Juho Halonen ja Juho Martikainen. Rakennustoimikunnan kerrotaan käyneen katsomassa mallia Nilsin meijeristä. Mallia otettiin kuitenkin todennäköisesti meijerilaitteista ja huonejärjestelyistä, ei niinkään rakennuksen arkkitehtuurista. Nilsin osuusmeijeri oli hirsirunkoinen ja Lapinlahden osuusmeijeristä tehtiin tiilirunkoinen. Nilsin osuusmeijerin rakennustöissä neuvojana toimi meijerikonsulentti Snellman. Hänet mainitaan useissa 1900-luvun alkuvuosikymmenien lehtijutuissa, joissa käsitellään erilaisia maitotalouteen liittyviä asioita ja tilaisuuksia. Todennäköisesti myös Lapinlahden Osuusmeijrin rakennuksen suunnittelussa oli mukana meijerikonsulentti, mahdollisesti sama kuin Nilsissä. Olihan konsulentin mukanaolon määrännyt myös Senaatin talousosaston päätös. Konsulentilla oli tärkeä rooli huonetilojen suunnittelussa. Suuri yhteismeijeri oli aivan uusi rakennustyyppi Suomessa ja kokemuksia meijereiden laitteistoista ja tiloista ei vielä ollut. Esimerkiksi Nilsissä kävi niin, että konsulentti Snellman oli laatinut suunnitelmat rakennuksen huonetilojen tarpeesta ja koosta. Osuuskunnan hallitus oli kuitenkin päättänyt lyhentää rakennusta metrillä kummastakin päästä, jolloin meijerisali tuli hyvin ahtaaksi.⁷

7

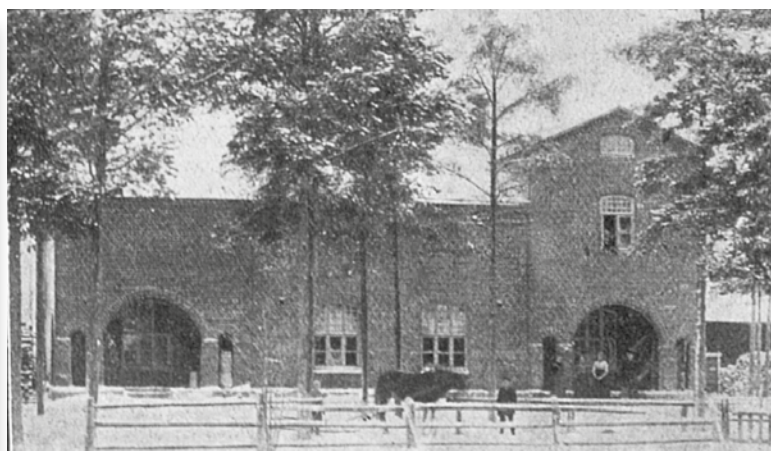
Kinnunen 1977, 19; Lapinlahden osuusmeijeri 1906-1956, 14..

Ilmoitus

Maanantaina ensi maaliskuun 12. p klo 1,15 tarjotaan vähimmän vaativalla Lapinlahden Osuusmeijerin kivijalan ja perustuksen tekohuutokauppatilaisuudessa kunnanhuoneella lähemmin ilmoitettavilla ehdoilla. Pohjapiirustus on halullisten nähtävänä maaliskuun 5. päivästä alkain kuntahuoneella. Samalla kehoitetaan halullisia tiilien hankkijoita tekemään kirjallisia tarjouksia 90.000 rakennustiilin laittamisesta. 1/2 tunnin miettimisaika pidätetään. Lapinlahdella
23 p. helmik. 1906

Hallitus

Pohjois-Savo 26.2.1906

Kodin kuvasto-lehdessä ollut Lapinlahden osuusmeijerin kuva vuonna 1914.

Lapinlahden osuusmeijeri valmistuu vuonna 1907

Pohjois-Savo -lehdessä helmikuun 26. päivä vuonna 1906 pyydettiin tarjousta meijerirakennuksen kivijalan ja perustuksen tekemisestä sekä tiilistä. Tarjousta meijerin muurauksesta pyydettiin kesäkuussa vuonna 1907. Samalla pyydettiin tarjousta jääsäiliön kivijalan tekemisestä.⁸

Lapinlahden Osuusmeijerin 50-vuotishistoriikissa on meijerin rakennustöissä hevosmiehenä olleen Eriikka Ryhäsen muistelmia meijerin rakentamisesta. Ryhäsen mukaan ”pohjalle kaivettiin syvät runtkuopat, jotka olivat ainakin 2 metriset. Niihin ajettiin nykyisen Osuuskassan maalta karkeaa soraa, jota olin omalla hevosellani toisten mukana ajamassa. Suurta hommaa se oli, paljon rakennusmiehiä ja paljon rakennustarpeiden ajajiakin. Rakennustiilet valmistettiin Pajulahdessa Pekka Kataisen tiilitehtaalla. Sieltä ne tuotiin lossilla lähirantaan ja siitä hevosilla rakennuspaikalle.” Ryhänen kertoo, että rakennus valmistui syyskesällä 1907, jonka jälkeen alkoi koneiden asennus. Ensimmäiset kermat tuotiin meijerille 2. päivä joulukuuta 1907. Samassa yhteydessä pidettiin osuuskunnan kokous.⁹

Vuonna 1907 valmistunut meijeri oli punatiilinen, osittain kaksikerroksinen rakennus. Sen arkkitehtuurissa oli jugendpiirteitä. Pääjulkisivua hallitsi kaksi holvattua ovisyvennystä kaarineen. Niissä oli käytetty tiilin ohella hakattua luonnonkiveä. Kaariaihe toistui ikkunoissa, jotka olivat yläosaltaan pieniruutuisia.

8

Pohjois-Savo, 26.2.1906; Savon Työmies 29.6.1907

9

Lapinlahden osuusmeijeri 1906-1956, 14; Otava 28.11.1907.

Tuotantoprosessi oli luonnollisesti pääasia meijerirakennuksessa, ja sen tähden rakennuksen arkkitehtuurista ei usein mainita meijereitä koskevissa historioissa. Vuonna 1993 Ympäristöministeriön alueiden käytön osasto julkaisi *Suomalainen meijerirakennus - koko kansan tehdas* -kirjan, jossa käsitellään suomalaisen meijerirakennuksen historiaa ja uudelleenkäyttömahdollisuuksia. Kirjassa meijerirakentamisen kultakaudeksi nostetaan vuosien 1900-1940 välinen aika. Tällöin tehdyissä meijereissä pyrittiin parhaaseen mahdolliseen rakennustapaan. Tuotantoprosessista lähtenyt vaatimus hygieniaan, valoisiin sisätiloihin ja kosteutta sietäviin rakenteisiin ohjasi kivirakentamiseen. Yleinen suositus oli rakentaa meijeri kivirunkoisena, jolloin se oli pitempi-ikäinen ja paremmin kosteutta kestävä verrattuna puurunkoiseen meijeriin. Tärkein osa rakennuksesta oli lattia. Sen tuli olla tukeva ja tiivis, helposti puhdistettava ja nopeasti kuivuva ja lisäksi sen tuli kestää maitoa. Suomen meijerilehdessä käsitellään vuonna 1906 Kuopion Pellervon ja Hankkijan mallimeijeriä, joka oli esillä samana vuonna pidetyssä Kuopion maatalousnäyttelyssä. Tässä kirjoituksessa kerrotaan, että Suomessa ei ole siihen mennessä pystytty tyydyttävästi ratkaisemaan kysymystä oikeasta lattiamateriaalista. Asfaltti oli todettu liian pehmeäksi, sementtilattia syöpyy maitohaposta ja kivilattia on epätasainen. Kirjoituksessa neuvotaan käyttämään "keinotekoisia lattiaaattoja". Käytännössä monet varsinkin maaseudun kyliin tehdyt meijerit tehtiin puurakenteisina, mutta Lapinlahdelle rakennettiin kestävämpi tiilirunkoinen meijeri. Meijereiden rakennusneuvonta oli meijerikonsulenttien ansiosta jo 1900-luvun alussa hyvin järjestettyä, ja todennäköisesti myös Lapinlahden osuusmeijeri on saanut neuvoja hyvään rakentamiseen meijerikonsulentilta.¹⁰

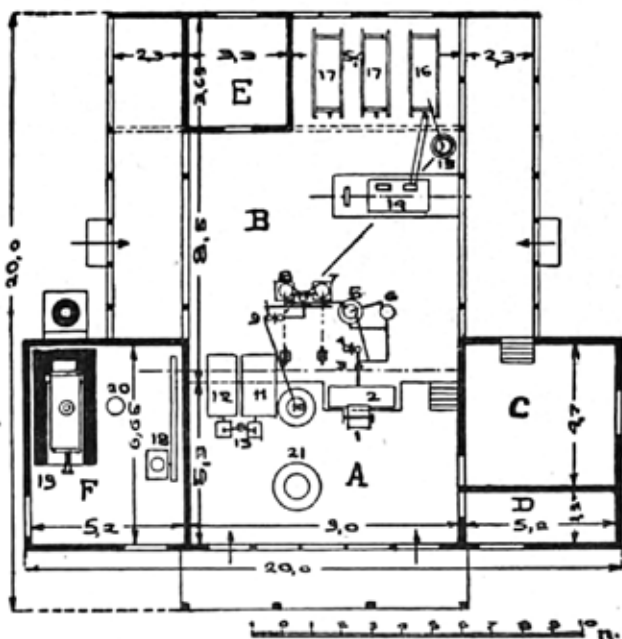
Ajan meijerirakentaminen näyttää yleisesti olleen arkkitehtuuriltaan hyvin vaihtelevaa. Huonejärjestyksen ja kunkin tilan tarvittavan neliömäärän määräsi tuotantoprosessi, mutta ulkoarkkitehtuuriltaan meijereissä oli vaihtelua. Tärkeä meijerihuoneiden suunnitteluun vaikuttanut asia oli luonnollisesti se, mitä meijeri tuotti. Juustoa tuottava meijerissä tarvittiin erilaisia työkoneita ja siten myös erilaisia työtiloja verrattuna esimerkiksi voimeijeriin, jossa tehtiin kermasta voita. Meijerirakentamisen esikuvat ovat todennäköisesti tulleet Saksasta ja erityisesti Tanskasta. Valtion meijeristinä ja sittemmin meijerikonsulenttina toiminut Albin Voss-Schrader oli tanskalainen ja joidenkin arvioiden mukaan käytännössä kaikki meijerimme toiseen maailmansotaan saakka oli rakennettu varioiden Voss-Schaderin piirtämiä meijereitä 1900-luvun alussa.¹¹

Meijerin keskeisin tila oli meijerisali, jonka katossa pyörivään valta-akseliin tuotiin voima höyrykattilasta konehuoneesta. Suomalainen meijeri -teoksessa meijerirakennuksen on jaettu kahteen tyyppiin: poikkisalityyppi ja junatyyppi. Lapinlahden osuusmeijerin ei voi varsinaisesti katsoa kuuluvan kumpaankaan tyyppiin. Junatyyppissä oleellista oli se, että meijerisali oli pitkittäin rakennusmassaan nähden, sen ulokkeena oli usein konehuone ja kuin vaunut seurasivat muut tilat, viimeisenä jäähuone. Poikkisalityypissä taas meijerisali oli rakennusmassan keskipisteessä siten, että meijerisalin kohta oli rakennuksessa leveämpi kuin muu runko ja usein sen päälle rakennettiin toinen kerros, jolloin rakennukselle tuli kartanomainen julkisivu. Lapinlahden osuusmeijerin meijerisali sijoittui keskelle rakennusta, ja sen kummallekin sivulle sijoitettiin tarvittavat aputilat kuten konehuone, laboratorio ja jääkellari.¹²

10 Jauhiainen & Tomminen 1993, 26-27; Suomen meijerilehti 3.11.1906, 457-458.

11 Jauhiainen & Tomminen 1993, 26-27.

12 Jauhiainen & Tomminen 1993, 29, 40-43.

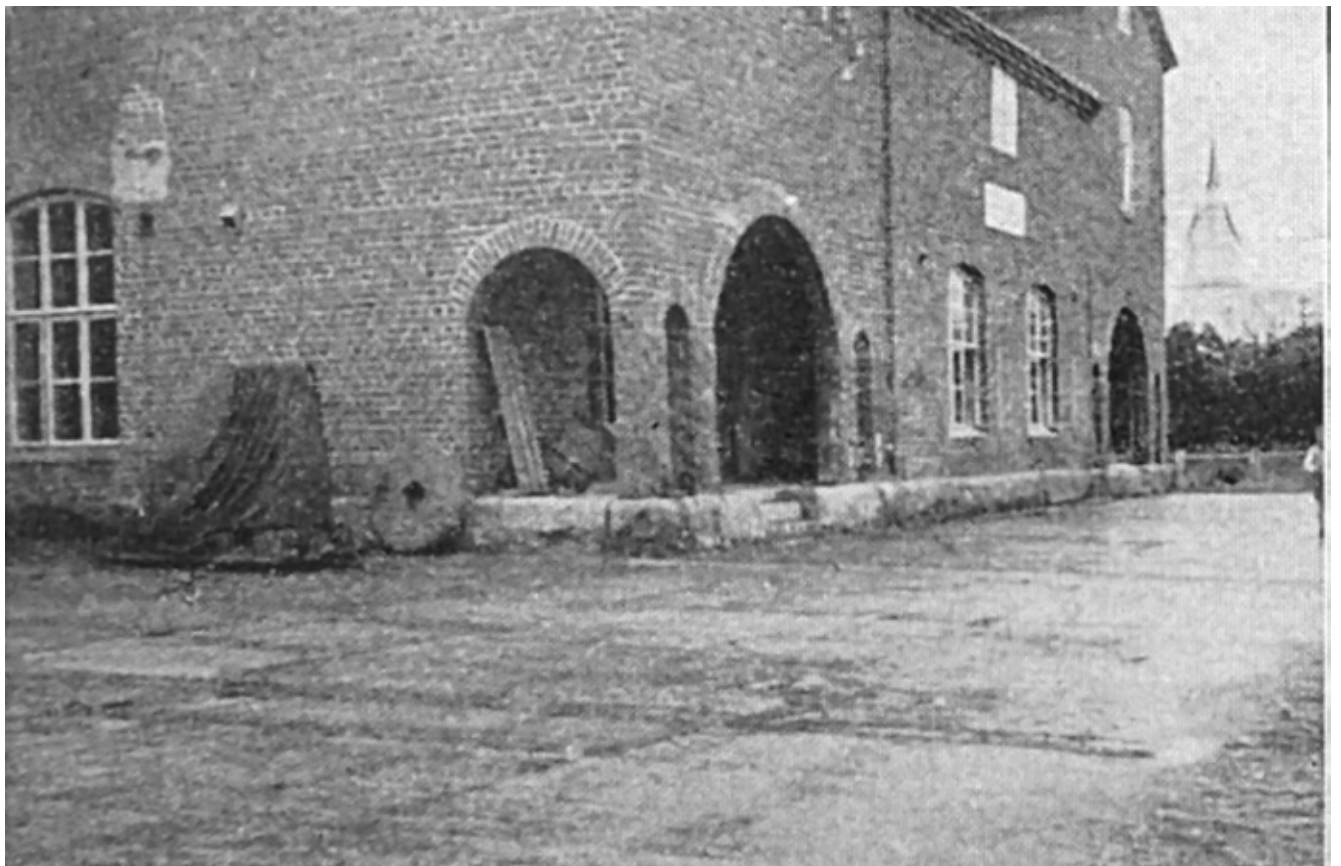
Suomen meijerilehdessä julkaistiin marraskuun 3. päivä vuonna 1906 pohjapiirros Kuopion maatalousnäyttelyssä olleesta mallimeijeristä. Siinä luetellaan meijerin huonetilat ja koneisto. Meijerihuoneet ovat:

- A - vastaanotto- ja punnitushuonetyösali
- B - työsali
- C - konttori- ja laboratorio
- D - astianpesuhuone tai varastuhuone
- E - jäähdityshuone
- F - konehuone
- G - hapatushuone

Lapinlahden osuusmeijerin huonetilojen sijoittumista voidaan verrata tähän mallipiirustukseen. Varsinainen työsali sijaitsee keskellä rakennusta ja sen kummallakin puolella sijaitsevat tarvittavat aputilat.

Lapinlahden Osuusmeijeri radan suunnalta nähtynä. kuva voidaan ajoittaa vuosien 1916 ja 1927 väliin. Kuvassa näkyy vuonna 1916 valmistuneen voima-aseman piippu, mutta ei vielä 1927 valmistunutta vaaleaksi rapattua asuinrakennusta. LSA.
 Alla Karjatuote-lehdessä ollut kuva vuodelta 1936. Meijerin takana hämöttää Lapinlahden kirkon torni.

Voima-asema rakennetaan vuonna 1916

Meijerin höyrykone päätettiin uusiksi kesäkuussa vuonna 1916, koska entiset koneet olivat käyneet liian pieniksi ja niiden myynti arvioitiin silloin kannattavaksi. Uudet koneet tilattiin Hankkijalta, mutta vasta tilaamisen jälkeen selvisi ettei koneet mahtuisi olemassa olleeseen konehuoneeseen. Konehuonetta ryhdyttiin laajentamaan elokuussa 1916. Uudet asennettavat laitteet olivat 60 hv höyrykone ja 70 m² kattila.¹³

Voima-asema oli sijainnut rakennuksen lounaisseinällä. Voima-aseman laajennuksessa purettiin konehuoneena toimineen huoneen luoteisseinä, ja uusi voima-asema rakennettiin siihen. Uusi voima-asema tehtiin tiilirunkoisena ja ilmeisesti rapattiin vaaleaksi jo vuonna 1916. Ainakin voima-asema näkyy vaaleaksi rapattuna seuraavassa rakennusvaiheessa 1920-luvun lopulla, jolloin asuinrakennus valmistui. Voima-asemaan kuului myös tiilirunkoinen piippu.

Konttori- ja asuinrakennus valmistuu vuonna 1927

Vuoden 1927 vuosikertomuksessa mainitaan, että *"viime heinäkuun 11 päivänä pidetyssä osuuskunnan kokouksessa tehdyn päätöksen mukaan rakennettiin meijerille kertomusvuoden lopulla uusi jäähuone ja sen päälle kaksikerroksinen asuinrakennus sementtitiilistä. Rakennus tehtiin rakennusmestari Matti Pitkäsén piirustusten mukaan ja antoi Pitkänen apuaan urakoiden sopimisessa ja töiden valvonnassa. Rakennus valmistui vuoden vaihteessa ja osoittaa rakennustili sen tulleen maksamaan Sml 190 447, 30."* Lapinlahden kunnanarkistossa Osuusmeijerin kirjeiden joukossa on vain yksi piirustus liitteen uuteen asuntorakennusosaan. Se on deltapiirustus pääportaasta, ja Matti Pitkäsén signeeraama marraskuussa 1927.

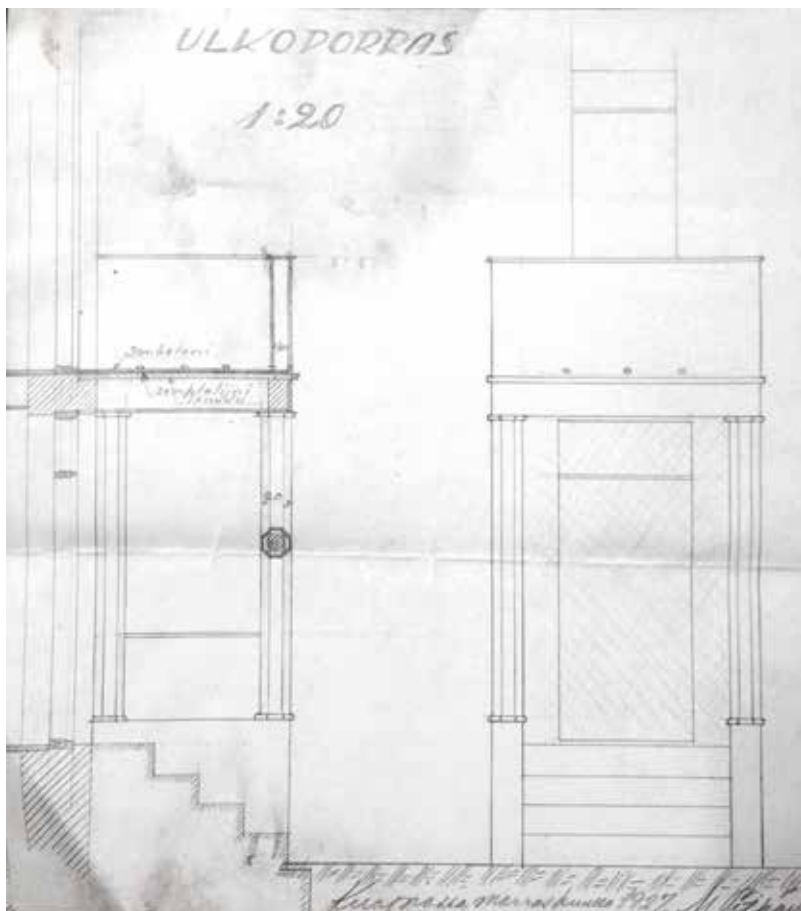
Asuinrakennuksen arkkitehtuurissa on nähtävissä 1920-luvun klassismin piirteitä. Pääsisäänkäynnillä oli pylväät, jotka olivat poikkileikkaukseltaan oktagonin muotoiset. Jugendtyylisistä kaari-ikkunoista oli siirrytty suorakulmaiseen ikkunamuotoon, mutta ikkunan yläosa oli edelleen pieniruutuinen. Julkisivut rapattiin vaaleaksi, ja tämän vuoksi uusi rakennusosa erottui vanhasta punatiilisestä huomattavasti.

Osuusmeijeri oli tässä asussaan aina 1940-luvun alkuun saakka. Osuusmeijerin vuosikertomuksessa on joitain mainintoja tehdyistä korjaustoista. Esimerkiksi vuonna 1933 tehtiin laboratorioon uusi lattia sekä sisustettiin ja kalustettiin mainittu huone kokonaisuudessaan. Uudet lattiat laitettiin myös kone- ja maitohuoneeseen. Vuonna 1937 laitettiin meijerin ja hapatushuoneen lattioihin lattialaatat ja päällystettiin hapatinhuoneet ja katto laatoilla. Usein vuosikertomuksissa on mainintoja: *"Pienempiä korjauksia ja uudistuksia on toimitettu tarpeen mukaan."*¹⁴

Lapinlahden osuusmeijeri ajautui konkurssiin vuonna 1929. Uusi osuusmeijeri perustettiin heti seuraavana vuonna, jotta toiminta jatkui miltei keskeytyksettä. Konkurssipesä myi rakennukset uudelle osuusmeijerille.

13 Kertomus Lapinlahden osuusmeijerin toiminnasta v. 1916, LKA.

14 Kertomus Lapinlahden uuden osuusmeijerin i. l. toiminnasta vuonna 1933, ELKA; Kertomus Lapinlahden uuden osuusmeijerin i. l. toiminnasta vuonna 1937, ELKA

Lapinlahden kunnanarkistossa Lapinlahden Osuusmeijerin kokoelmassa on vain yksi piirustus koskien meijerirakennusta. Se on rakennusmestari Matti Pitkäsén piirtämä konttori- ja asuinrakennuksen ulkoportaan detailippiirustus vuodelta 1927. LKA

Konttori- ja asuinrakennuksen työmaakuvia vuodelta 1927. Yläkuvassa työmiesten takana näkyy ensimmäisessä vaiheessa valmistuneen meijerin punatiiliseinää. Paikalta purettiin meijerirakennukseen liittynyt puinen osa (ks. kuva edelliseltä aukeamalta) Oikealla näkyvässä seinäosassa näkyy vaaleaa rappaista. Seinä on rapattu ilmeisesti siinä yhteydessä kun voima-asema rakennettiin ja rapattiin vaaleaksi. LSA

Alakuvassa tehdään perustuksia uuteen rakennukseen. Taustalla näkyy voima-aseman koillisseinä ja punatiilisen piipun alaosa. LKA

Lapinlahden Osuusmeijerin rakennus vuonna 1927 valmistuneen laajennuksen jälkeen. LKA
Alakuva on osasuurennos kirkon tornista otetusta kuvasta. LSA

Tulipalon aiheuttamat muutokset 1940-luvulla

Lokakuun 13. päivä vuonna 1942 osuusmeijerin mylly tuhoutui tulipalossa. Mylly sijaitsi meijerirakennuksen kupeessa, joten tulipalo levisi myös meijeriin. Vuoden 1942 vuosikertomuksessa tulipalosta kerrotaan, että irtaimistosta paloi kirnu ja kaksi moottoria sekä pienempiä esineitä kuten avaimia yms. työkaluja. Mylly irtaimistoineen tuhoutui kokonaan.¹⁵

Lähdeaineistossa esiintyy virheellistä tietoa koskien vuoden 1942 tulipaloa. Vuonna 1980 julkaistuun Lapinlahden Osuusmeijerin historiaan on painettu kuva tapahtumasta. Kuva on peräisin Lapinlahden kunnanarkistossa ns. kulttuurilautakunnan kuvakokoelmasta. Kuvaan liitettyssä tekstissä kerrotaan, että *"J.F. Taavitsainen ehti näpätä tämän harvinaislaatuksen kuvan Lapinlahden osuusmeijerin omistaman myllyn palosta jatkosodan aikana kesällä 1942."* Kuvassa oleva rakennus ei kuitenkaan voi olla osuusmeijerin mylly. Sen tiedetään sijainneen meijerin välittömässä läheisyydessä, jolloin myös meijerirakennus näkyisi kyseisessä kuvassa. Toisekseen meijerin ja myllyn tontilla ei ollut 1940-luvulla sellaista metsikköä tai maastoa (näyttää kynnöspelloilta) kuin tulipaloa esittävässä kuvassa on. Kolmanneksi tiedetään, että tulipalo alkoi lokakuun 13. päivä yöllä klo 1.30 ja valokuvan tulipalo roihuaa valoisan aikaan, pellon kasvustosta päätellen kesällä tai syyskesällä.¹⁶

Vuosikertomuksen mukaan tulipalosta saatiin palokorvausta noin 390 000 markkaa. Meijerin korjaustyöt aloitettiin heti ja osuuskunnan hallitus päätti, että korjaustöiden yhteydessä tehdään meijerin toiseen kerrokseen lisähuoneistoja hankkijan tekemien piirustusten mukaan.¹⁷ Meijerirakennusta siis korotettiin, jolloin siihen tuli osalta kaksi, osalta kolme kerrosta. Peltikatto ilmeisesti tuhoutui tulipalossa täysin, ja uusi katto tehtiin tiilestä. Rakennus myös rapattiin kauttaaltaan vaaleaksi tässä yhteydessä, ja ikkunat uusittiin. Vuonna 1907 valmistuneen osan kaari-ikkunat uusittiin tässä yhteydessä ja malli muutettiin uusasialliseksi ruutuikkunaksi.

15 Kertomus Lapinlahden Osuusmeijerin i.l. toiminnasta vuonna 1942, LKA.

16 Puurunen 1980, 19; Kulttuurilautakunnan kuvakokoelma, kuva nro 29, LKA.

17 Osuuskunnan hallituksen kokouspöytäkirja 5.11.1942, ELKA.

Osuusmeijeri palanut irtaimistoineen Lapinlahdella.

Toissayönä klo 1.30 ajoissa huomattiin tulen olevan irti Lapinlahden osuusmeijerin konehuoneessa. Paikalle hälytettiin useita palokuntia, mutta tulen valtaa ei kuitenkaan saatu rajoitettua, vaan suuri kaksikerroksinen meijerirakennus tuhoutui koneineen ja voima-asemineen miltei täydellisesti.

Tuli levisi myöskin puiseen myllyrakennukseen, joka paloi niinikään. Myllyssä olleet viljat saatiin pelastetuksi. Palossa tuhoutui myöskin meijerin isännöitsijän irtaimisto sekä meijerin henkilökuntaan kuuluvien irtaimistoa. Rakennus oli vakuutettu 1 milj. markasta, mikä ei kuitenkaan vastaa sen nykyistä arvoa.

Niinikään lienevät irtaimistot olleet vakuutettuja. Tulen irtipääsyn syy on toistaiseksi tuntematon.

Maaseudun tulevaisuus, 15.10.1942.

Vasemmalla vuonna 1956 ilmestyneen 50 -vuotishistoriikin kannen kuva meijeristä ja sen takana näkyvästä myllystä. Oikeassa ilmakuvassa meijerin ja myllyn rakennukset vuonna 1949. Kuva on osasuurennos alkuperäisestä Veljekset Karhumäki Oy:n ilmakuvasta, josta teetettiin myös postikortti. Veljekset Karhumäki Oy:n nettisivuilla on luettelo myös Lapinlahden yllä otetuista ilmakuvista ja kuva 6104 on päivätty 27.8.1949. Meijeriä vastapäätä näkyy vuonna 1920 valmistunut puinen konttorirakennus.

Emmental-juustola valmistuu vuonna 1953

1950-luvulta ei ollut käytettävissä vuosikertomuksia. Lapinlahden kunnan arkistossa olevan osuusmeijerin arkiston uusin vuosikertomus on vuodelta 1949, ja ELKA:n osuusmeijerin arkistokokonaisuudessa ei myöskään ole yhtään vuosikertomusta 1950-luvulta. Rakennusasioita käsitellään kuitenkin osuuskunnan hallituksen kokouksissa, joiden pöytäkirjat kuuluvat ELKA:n arkistokokonaisuuteen. Lisäksi eräissä Maaseudun tulevaisuuden artikkelissa, joka on julkaistu marraskuun 8. päivä vuonna 1952, kirjoitetaan Itä-Suomen meijeritoiminnan monipuolistumisesta ja juustoloiden rakentamisesta. Artikkelissa kerrotaan, että suunnitteilla on rakentaa myös Lapinlahden osuusmeijerin yhteyteen juustola, jossa valmistettaisiin 4 emmentaljuustoa päivässä. Juustolan piirustukset laadittiin Valion rakennusosastolla ja ne hyväksyttiin osuuskunnan hallituksen kokouksessa 12. marraskuuta 1952.¹⁸

Voima-asema oli jäänyt pois käytöstä 1949. Tällöin meijeri ryhtyi ottamaan tarvitsemansa voimavirran 1947 perustetulta Savon Voima Oy:ltä. Juustolan keittosali tehtiin entiseen konehuoneeseen ja juustokellari tehtiin entiseen jääkellariin ja kellarin laajennusosaan, joka sisältyi Valion rakennusosaston suunnitelmiin. Juustolalaajennukseen kuului myös käymiskellarin huoneet, jotka nykyisin ovat saunan ja pesutuvan käytössä. Laajennuspäädyn rakentamista varten neuvoteltiin pohjoisnaapurin kanssa rajapyykkien siirtämisestä. Liikemies Aku Väisäsen ja hänen vaimonsa Irja Väisäsen kanssa sovittiin niin, että kahta rajapyykkiä siirrettiin, toista pohjoiseen ja toista etelään. Täten saatiin säilymään lain edellyttämä suojaväli.¹⁹

Vuonna 1953 uusittiin myös konttorirapun veranta ja seuraavana vuonna rakennukset maalattiin kalkkimaalilla kahteen kertaan. Myös ikkunoiden ja ovien puitteet maalattiin.²⁰

Meijeriä laajennetaan vuonna 1959

Meijerirakennuksen vastaanottotilan laajennuksen suunnitteli rakennusmestari Uuno Järvinen. Laajennuksessa tehtiin uudet vastaanottotilat ja lastauslaituri. Samalla vanhan osan toiseen kerrokseen tehtiin henkilökunnan pukuhuone ja wc-tilat. Laajennusosan rakentamisen toteutti rakennusliike Immonen Oy.²¹

Lastauslaiturin laajennus on punatiilinen ja siinä on loivasti laskeva pulpettikatto. Entinen vuoden 1942 tulipalon jälkeen tehty lastauslaituri oli ilmeisesti jäänyt liian pieneksi. Myös kuljetusautot olivat kasvaneet kooltaan.

Myöhemmät muutokset

Meijerin tiloja ei ole laajennettu vuoden 1959 jälkeen. Kun emmental-juuston valmistus lopetettiin vuonna 1966, entisen juustolan käymiskellarin huoneet muutettiin sauna-, pesuhuone- ja pyykkihuonetiloiksi. Muutospiirustukset ovat vuodelta 1969 ja ne on signeerannut M. Pulkka. Voin valmistus lopetettiin meijerillä vuonna 1975. Sen jälkeen vastaanotettu maito kuljetettiin ja myytiin suoraan Kuivamaito Oy:lle ja Osuuskunta Yhteisjuustolalle, joiden omistajajäsen meijeri oli. Lapinlahden kunta osti kiinteistön vuonna 1988.²² Tässä yhteydessä ilmeisesti purettiin meijerin punatiilinen piippu. 1990-luvun alussa tapahtuneessa rakennemuutoksessa Lapinlahden osuusmeijeri sulautui osaksi Kuopion osuusmeijeriä, joka taas sulautui Osuuskunta Promilkiin (nykyisin Osuuskunta Itämaito).²³

1990-luvun rakennemuutoksen jälkeen meijerirakennuksiin sijoitettiin käsityöalan yrityksiä ja toimijoita. Alue nimettiin Käsityöläisaukioksi. Tässä yhteydessä rakennuksissa tehtiin joitain huonetilamuutoksia. 2000-luvulla yksittäisissä huoneissa on saatettu tehdä joitain kunnostustöitä.

18 Maaseudun tulevaisuus, 8.11.1952; Osuuskunnan hallituksen kokouspöytäkirja 12.11.1952, ELKA.

19 Osuuskunnan hallituksen kokouspöytäkirjat 3.9.1952, 10.4.1953 ja 8.1.1969, ELKA.

20 Osuuskunnan hallituksen kokouspöytäkirjat 12.9.1953 ja 20.5.1954, ELKA.

21 Osuuskunnan hallituksen kokouspöytäkirja 27.7.1959, ELKA

22 Kauppakirja, LKA.

23 ELKA:n laatimat tiiviit historiat arkistoluetteloiden yhteydessä: Lapinlahden osuusmeijeri ja Kuopion osuusmeijeri. ELKA; <http://www.itamaito.fi/etusivu>.

Laajennus 1959

Lastauslaituri rakennettu vuonna 1959. Sauna- ja pesutupatilat rakennuksen luoteispuolella on tehty vuonna 1969. Voima-asemaan liittynyt piippu on purettu 1980-luvulla. Siitä on jäljellä ainoastaan jalustaosa. Kuva vuoden 1988 vuosikertomuksesta, ELKA.

Julkisivut

Sivu koilliseen

Sivu koilliseen on julkisivu entisen meijerin piha-alueelle ja rautatietä vastaan. Kuvan etualalla on punatiilinen 1959 valmistunut vastaanotto-osaston laajennus. Punatiiliosa liittyy 1907 valmistuneeseen meijerin vanhaan osaan. Pitkän sivun puolivälistä alkaa 1927 valmistunut asuntosiipi.

Rakennuksen päämassan nykyinen aumattu kattomuoto on toteutettu myllyn vuonna 1942 tapahtuneen tulipalon jälkeen. Käsityöläisaukion sivulla ulkoseinää on korotettu niin, että kolmannen kerrostason tilat on saatu toteutettua. Vanhan valokuvan perusteella meijerin alkuperäinen vesikate oli saumattua peltiä. Nykyinen betonitiilikate on tehty 1940-luvulla.

Alkuperäinen meijerin julkisivu oli punatiiltä. 1927 valmistuneen asuntosiiven julkisivut tehtiin rapattuina punatiilisen vanhan osan rinnalle. Punatiilijulkisivu on rapattu todennäköisesti myllyn tulipalon jälkeisissä kunnostustöissä.

1907 valmistuneen meijerin sisäänkäyntien ja ikkunoiden kaariaukot on muutettu suorakaiteisiksi aukoiksi. 1927 valmistuneen asuntosiiven aukotus on säilynyt alkuperäisenä. Pääosa ikkunoista on uusittu 1990-luvulla. Rakennusvaiheesta 1927 on säilynyt muutama sisään-ulos aukeava 2-lasinen ikkuna.

Kuormasillalle on tehty lautaverhoiltu varastotila 1990-luvulla.

Parveke 1940-luvulta

1927 valmistuneeseen asuntosiiven sisäänkäynnissä oli avoimen parvekkeen kattama pilareille tuettu katos. Nykyinen betonirakenteinen katettu parveke on vuodelta 1953 olevan hallituksen kokouksen pöytäkirjan mukaan päätetty uusiksi. Selvityksessä oletetaan rakenteen olevan 1950-luvulta.

Asuntosiiven jatkeena on 1953 valmistunut matala rakennuksen osa, entinen juustolan siipi. Käynti juustolaan meijeristä oli kellaririlojen kautta. Juustolatoiminnan loputtu tiloihin valmistui 1969 saunatilat ja talopesula.

Sivu kaakkoon

Sivu kaakkoon avautuu nykyiselle käsityöläisaukiolle. Nykyisen rautiesillan valmistumiseen saakka meijerin tämä julkisivu avautui kylän pääraitille. Nykyiselle kevyenliikenteen raitille avautuvaa julkisivua hallitsee 1959 valmistunut punatiilinen meijerin vastaanotto-osaston punatiilinen julkisivu ja betonirakenteinen kuormasilta katoksineen. Vastaanotto-osaston julkisivun aukotus on pääosin säilynyt alkuperäisenä. Alunperin koko julkisiun pituiselle kuormasillalle on tehty lautaverhoiltu varasto 1990-luvulla.

1959 valmistuneen vastaanotto-osaston arkkitehtuuri ennakoi hyvin vasta 1960-luvulla yleistynyttä tyyliä.

Laatutekijöitä

Jo vanha meijerinosa edusti aikanaan korkealaatuista rakentamistapaa. 1959 valmistuneessa laajennuksessa on yhtälailla kiinnitetty huomiota kestäviin korkealaatuisiin materiaaleihin. Kuormasillan taso on päällystetty graniittilaatoilla. Tiilijulkisivun alaosa kuormasillalla on suojattu klinkkerilaatoituksella.

Sivu lounaaseen

Sivu lounaaseen avautuu meijeri- ja myllyrakennusten väliseen kujaan. Keskellä oleva korkea osa on 1907 valmistunutta meijeriä. Meijeriä korotettiin rakennusvaiheessa 1944 niin, että osaasa rakennusta on tiloja kolmessa kerroksessa. Meijerin alkuperäinen punatiilijulkisivu on peitetty rapauksella ja julkisivun aukotusta on muutettu. Julkisivumuutokset ja nykyinen aumattu kattomuoto ja betonitiilikate on tehty vuoden 1942 tulipalon jälkeisissä muutostöissä. Tälläkin sivulla meijerin alkuperäisessä tiilijulkisivussa oli kaariaukot. Korkeissa ikkunauakoissa on sisään-ulos aukevat ikkunat 1940-luvulta. Pienemmät ikkunat on uusittu todennäköisesti 1990-luvulla. Alkuperäisen meijerin perustukset ovat lohkopintaisia kivipelkkoja.

Matalampi julkisivultaan rapattu osa on 1916 valmistunutta voima-asemaa. Vanhan valokuvan mukaan voima-aseman julkisivu on alunperinkin tehty rapattuna. Vuoden 1942 tulipalon jälkeen voima-asemaa on korotettu ja kattomuoto on muutettu nykyiseksi harjakatoksi. Ikkunat ovat sisään-ulos aukeavia ikkunoita 1940-luvulta. Voima-aseman perustukset ovat betonia.

Punatiilinen rakennuksen matala osa ja kuormauskatos ovat 1959 valmistunutta vastaanotto-osastoa. Tällä sivulla vastaanotto-osastossa oli tiloja kahdessa kerroksessa. Suunnitelmapiiirustuksessa toiseen kerrokseen on merkitty laboratorio-tiloja. Vastaanotto-osaston perustukset ja kuormasilta ovat teräsbetonia.

Klassismia

Vuoden 1942 tulipalon jälkeen voima-aseman julkisivua on korotettu. Modernistisessa julkisivussa on säilynyt räystääslähtymän klassistinen muotorappaus. Päätyseinällä räystäään muotorappaus kääntyy konsolilaiheeksi. 1930-luvun valokuvan perusteella muotorappaukset on tehty 1916 valmistuneen julkisivun mallin mukaan.

Funktionalismia

Vuoden 1942 tulipalon jälkeen voima-aseman julkisivua on korotettu, aukotusta on muutettu ja sisäänkäyntiin on tehty siro teräsbetonikatos. Ikkunat ovat 1940-luvulta. Ulko-ovet on muutettu nykyisiksi teräsoviksi mahdollisesti 1990-luvulla. Nykyinen saumattu peltikate on tehty todennäköisesti juustolalaajennuksen yhteydessä 1953.

Ylemmässä valokuvassa näkyy voima-aseman jatkeena matala puurakenteinen vaja. Vaja on oletettu tehdyksi juustolalaajennuksen yhteydessä 1953, tietoa rakentamisesta ei ole voitu varmistaa. Vajan paikalla on voima-asemakäytössä täytynyt olla jotain rakenteita. Vajan lattian alla on järeää teräsputkistoa ja maahan upotetussa teräsaltaassa vanhaa poikkileikkaukseltaan pienempää teräsputkistoa. Putkistot liittyvät todennäköisesti meijerin käyttämän höyryvoiman tuotantoon. Vajan lattialankut näyttävät ennen 1940-lukua valmistetuilta.

Vajan perustukset ovat betonia. Peltikate on profilipeltiä. Vajan kattopellitys on tehty mahdollisesti 1990-luvulla.

Sivu luoteeseen

Sivu luoteeseen avautuu lukion pysäköintikentälle ja naapurikiinteistön pihapiiriin. Yllä olevassa kuvassa 1916 valmistuneen voima-aseman päädyssä olevan puurakenteisen vajan ja 1927 valmistuneen asuntosiiven jatkeena olevan 1953 valmistuneen matalan juustolaajennuksen välissä on 1916 valmistuneen voima-aseman piipun raunio. Piippu on purettu 1980- ja 1990-lukujen vaihteessa.

1927 rakennetun asuntosiiven julkisivun aukotus on säilynyt pääosin alkuperäisenä. Vuonna 1953 rakennettu juustola peittää julkisivun alaosan. Alkuperäisiä T-karmisia sisään-ulos aukeavia ikkunoita ei ole säilynyt. Alkuperäisistä ikkunoista on säilynyt vain kaksi pienikokoista ikkunaa. Ikkunoita on uusittu 1960- ja 1990-luvuilla.

Voima-aseman julkisivua on korotettu ja kattomuoto on muutettu nykyiseksi vuoden 1942 tulipalon jälkeen. Juustola on pääosin rakentamisaikansa asussa.

Kuvassa alhaalla näkyy nykyisen saunaosaston ja pyykkituvan sisäänkäynti. Asuntosiiven jatkeena oleva matala rakennuksen osa on 1953 valmistunut juustola. Juustolatoiminnan loputtua tilat on muutettu 1969 nykyiseen käyttönsä.

Vaikea kattomuoto

1927 valmistuneen asuntosiiven valmistuttua rakennuksen pohjamuoto oli U-muotoinen ja siipiosien väliin jäi pieni sisäpiha. 1953 osittain maan alle rakennettu juustolalaajennus täytti sisäpihan ja peitti osittain ympäröivien rakennuksen osien julkisivuja. Käynti juustolaan on ollut meijerin kellaritilojen kautta.

Sisäpihalle muodostunut vesikatto on muodoltaan vaikea. Kate on saumattu peltikate. Kattoon on jouduttu tekemään jiirejä ja taitteita. Kate on nostettu ylös rapatuille seinäpinnoille. Osa julkisivujen ikkunoista on jäänyt lähes kattopinnan tasoon.

Valokuvassa oikealla näkyy yksi rakennusvaiheesta 1927 alkuperäisenä säilyneistä ikkunoista (komero 211). Kuvassa oikealla näkyvä keittiön 320 ikkuna on uusittu 1990-luvulla.

Rakentuminen, tarkastelu kerrosta- ja osittain

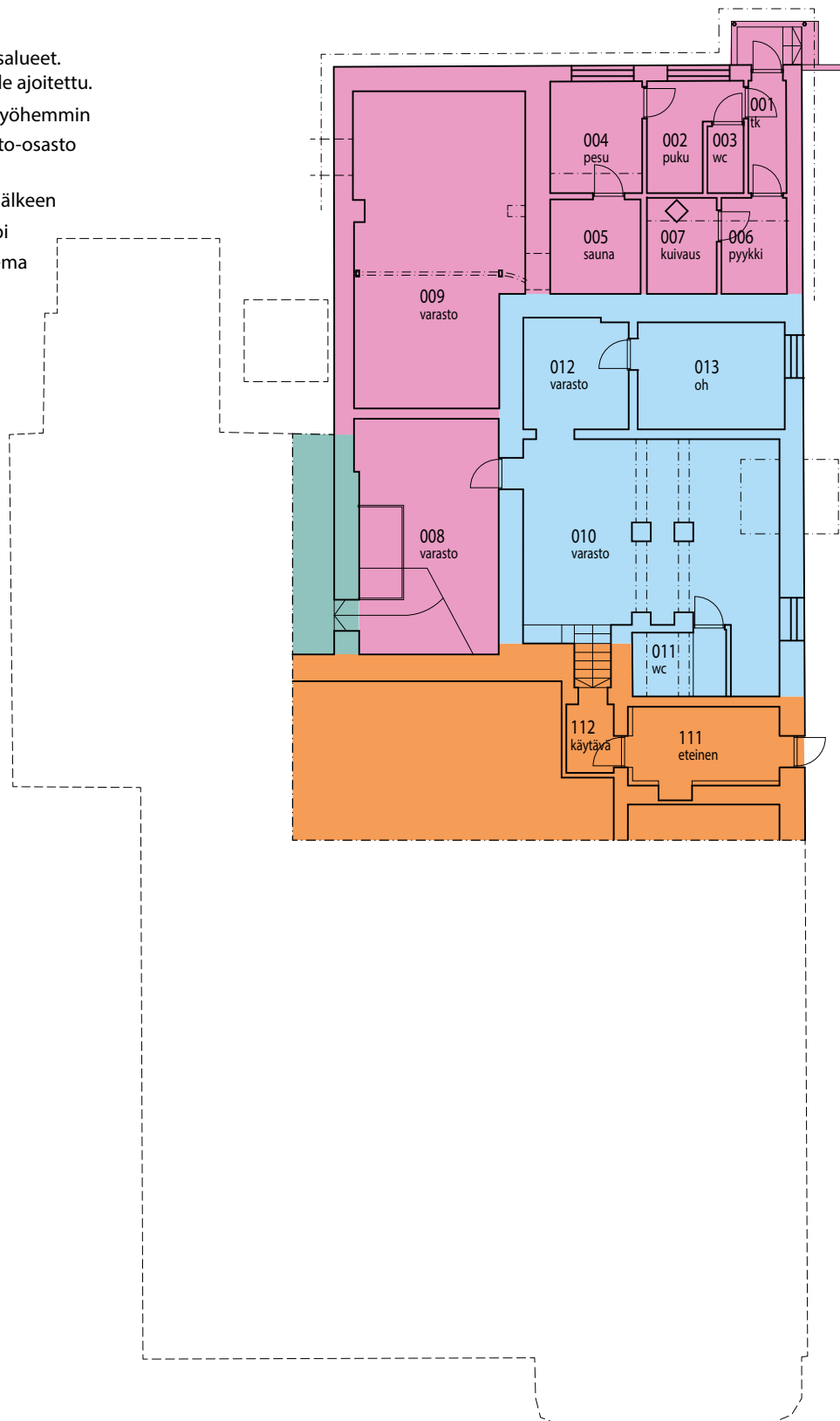
Kellarikerros

Rakennusvaiheet

Värillä on esitetty muutosalueet.

Yksittäisiä rakenteita ei ole ajoitettu.

	1990-luku tai myöhemmin
	1959 Vastaanotto-osasto
	1953 Juustola
	1944 Tulipalon jälkeen
	1927 Asuntosiipi
	1916 Voima-asema
	1907 Meijeri

0 5 10 20 m

Nykytilaa esittävä pohjapiirros on tehty vertaamalla nykytilan valokuvia ja vanhoja rakennuspiirustuksia. Mittatarkistuksia ei ole tehty. Kerrosta- ja osittain rakenteiden sijoittumista toisiinsa nähden ei ole tarkistettu. Päämitat on saatu kunnan toimittamasta asemapiirrostiedostosta.

Rakennusvaiheiden 1907 ja 1927 liitoskohta

1927 meijeriä laajennettiin jääkellarilla. Jääkellarin päälle tehtiin kaksikerroksinen asuntosiipi.

Kuva ylhäällä

Kuvassa näkyy rakennusvaiheen 1927 kellarista rakennusvaiheen 1907 ensimmäisellä kerrostatasolla olevaan käytävään 112 johtava porras. Kuvan väliseinä on rakennusvaiheessa 1907 ollut rakennuksen ulkoseinään. Uloseinän lohkopintaisia sokkelikiviä näkyy kuvassa oikealla. Uusi jääkellari on kaivettu alkupe-
räisen rakennuksen perustustason alapuolelle. Vanha perustus on tuettu betonista valetulla tukimuurilla.

Kuva alla

Rakennusvaiheessa 1927 jääkellariksi tehty tila. Rakenteet ovat lautamuotteihin valettua teräsbetonia. Välipohjalaatta on todennäköisesti yläpalkkilaatta. Jääkellarin puolella näkyvät palkit ovat liian harvassa kantamaan betoniholvia.

Rakennusvaihe 1953, juustola

Juustolan rakennussuunnitelmia ei ole selvityksessä löydetty. Osuuskunnan hallituksen pöytäkirjojen mukaan on vuonna 1953 päätetty rakentaa 250 m² kellaritiloja juustolaa varten. Toiminnallinen muutos on tehty entisen voima-aseman tiloissa. Voima-asema on muutettu juustolan käyttöön.

Kuvat yllä

Varasto 008. Rakennusvaiheessa 1917 tehdystä voima-aseman tilasta 114 on avattu yhteys kellaritiloihin. Voima-aseman tiilirakenteisen ulkoseinän ja kivistä tehdyn perustuksen läpi on avattu aukko. Aukosta on käynti lattiapintojen korkeuseron tasaavaan betonista valettuun luiskaan.

Kuva alla

Varasto 009. Rakennuksen pieni sisäpiha on kaivettu kellaritilan tekoa varten. Kellarin seinät on maalattu punatiilistä. Välipohja on osittain lautamuottiin valettu teräsbetoni-laatta. Tilan avarammassa peräosassa betoni-laatta ja sitä kannattanut betonipalkki on purettu. Betonirakenne on korvattu todennäköisesti puurakenteella (rakennetta ei ole avattu). Keskellä tilaa on rata-kiskosta hitsausliitoksin tehty tuenta. Tilan perällä seinässä on umpeen muurattu matala aukko. Nykyistä löylyhuonetta 005, entistä juustolaa, vastaan olevassa seinässä on matala umpeen muurattu aukko.

Rakennusvaihe 1953, juustola

Tiedot juustolasta perustuvat meijerin hallituksen pöytäkirjamerkintöihin. Juustolan rakennussuunnitelmia ei ole selvityksessä löydetty. Selvityksessä on löydetty vuodelta 1969 muutossuunnitelma juustolan tilojen muuttamisesta pesutiloiksi. Pesutilat on toteutettu suunnitelman mukaisesti.

Muutossuunnitelmassa on näytetty umpeen muurattavaksi aukko nykyisestä löylyhuoneesta 005 aikanaan jääkellariksi tehtyyn tilaan 012. Tämän perusteella selvityksessä on oletettu, että juustolatoiminta on rajoittunut nykyisten pesutilojen alueelle. Juustolaan on ollut yhteys meijeristä jääkellarin kautta ja omasta sisäänkäynnistään.

Kuvat yllä

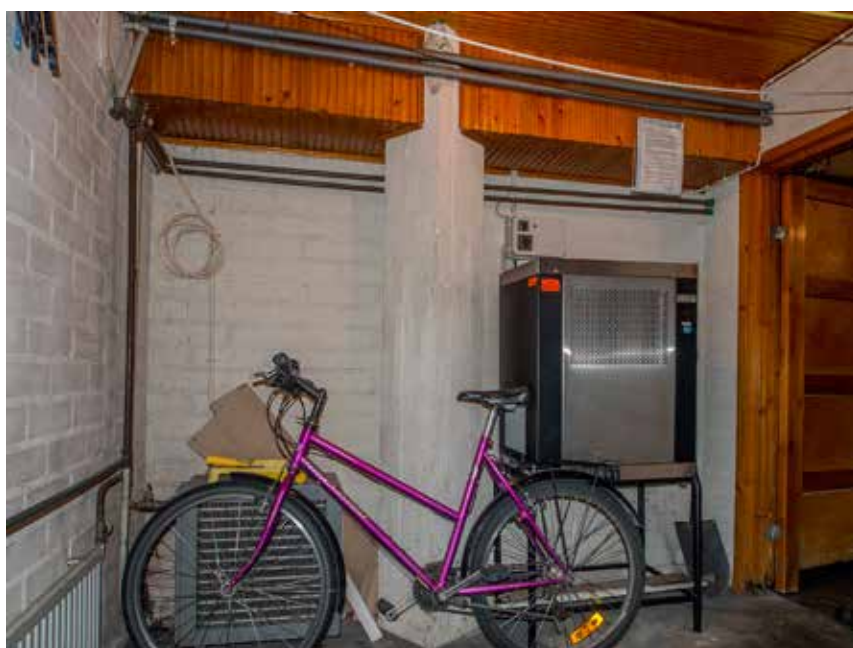
Pukuhuone 002. 1960- ja 1970-lukujen vaihteessa aikanaan laadukkaasti toteutettu saunaosaston pukuhuone. Maalattua puhtaaksimuurattua kalkkihiekkatiiltä ja huolellinen paneeliverhous. Puupinnat ovat lakattuja.

Kuva keskellä

Pyykkitupa 006. Asuntosiiiven yhteinen rakentamisaikanaan hyvin varustettu pyykitupa. Sisäkatossa on sama lakattu paneeli kuin pukuhuoneessa 002. Seinät on verhoiltu muovipaneelilla.

Kuva alla

Kuivaushuone 007. Kuivaushuoneessa on samaa lakattua paneeliverhous kuin pukuhuoneessa 002. Tilassa on suorakulmaisesta koordinaatistosta poikkeavasti sijoitettu betonipilari. Pilarin kannattama betonipalkki on todennäköisesti jatkunut teknisessä tilassa 009. Nykyisin betonipalkki on purettu teknisestä tilasta (tynkä näkyy seinässä). Diakonaaliin suuntaan sijoitettu pilari on esitetty pesutiloja koskevassa muutossuunnitelmassa vuodelta 1969.

1. kerros, alempi leikkaustaso

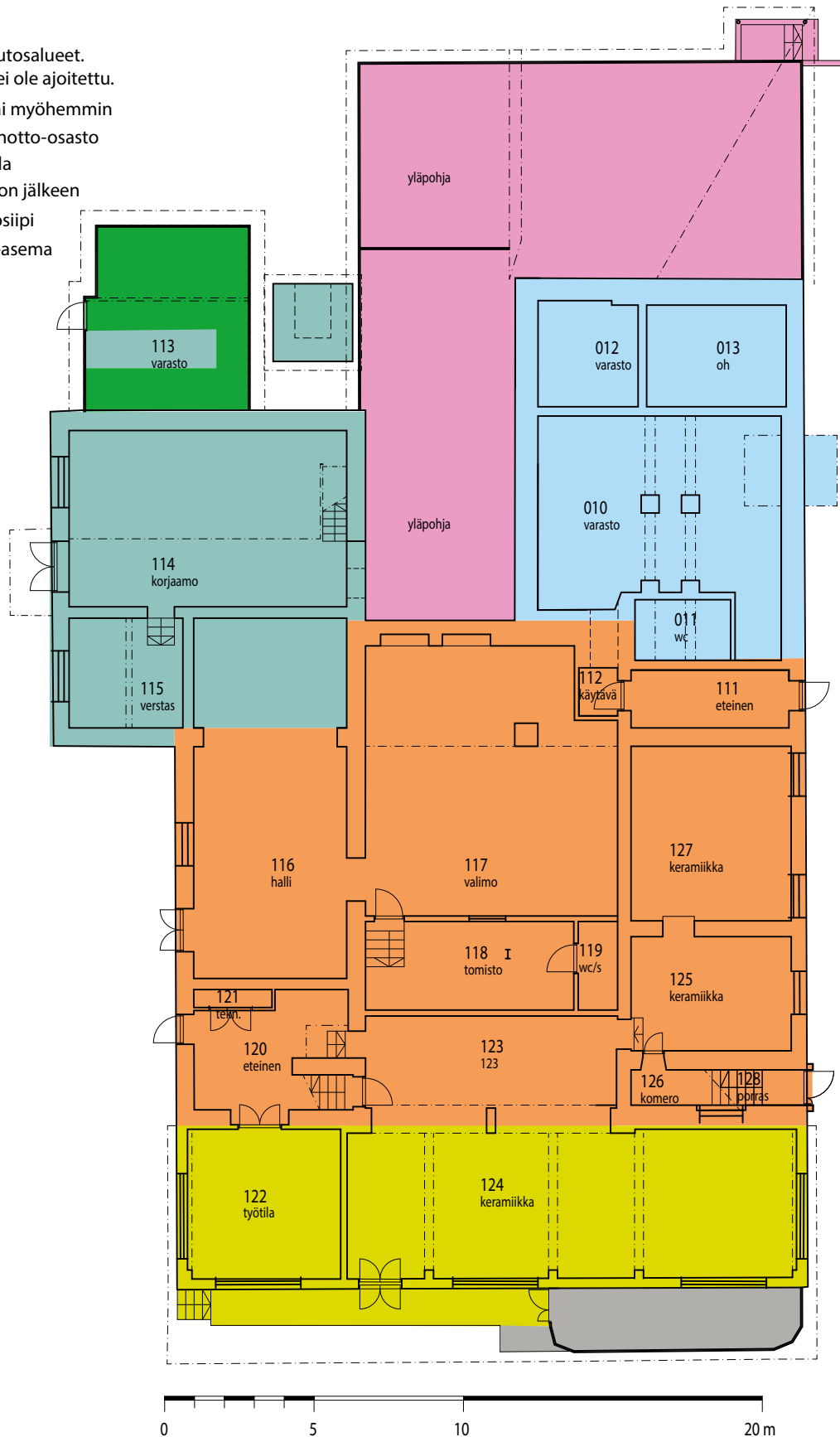
Lattiatasoissa on suuri vaihtelu rakennuksen pohjan alalla. Ensimmäinen kerros esitetään kahdelta eri korkeustasolta leikattuna. Tällä leikkaustasolla esitetään yhteys kellaritiloihin ja ensimmäisen kerroksen taso.

Rakennusvaiheet

Värillä on esitetty muutosalueet.

Yksittäisiä rakenteita ei ole ajoitettu.

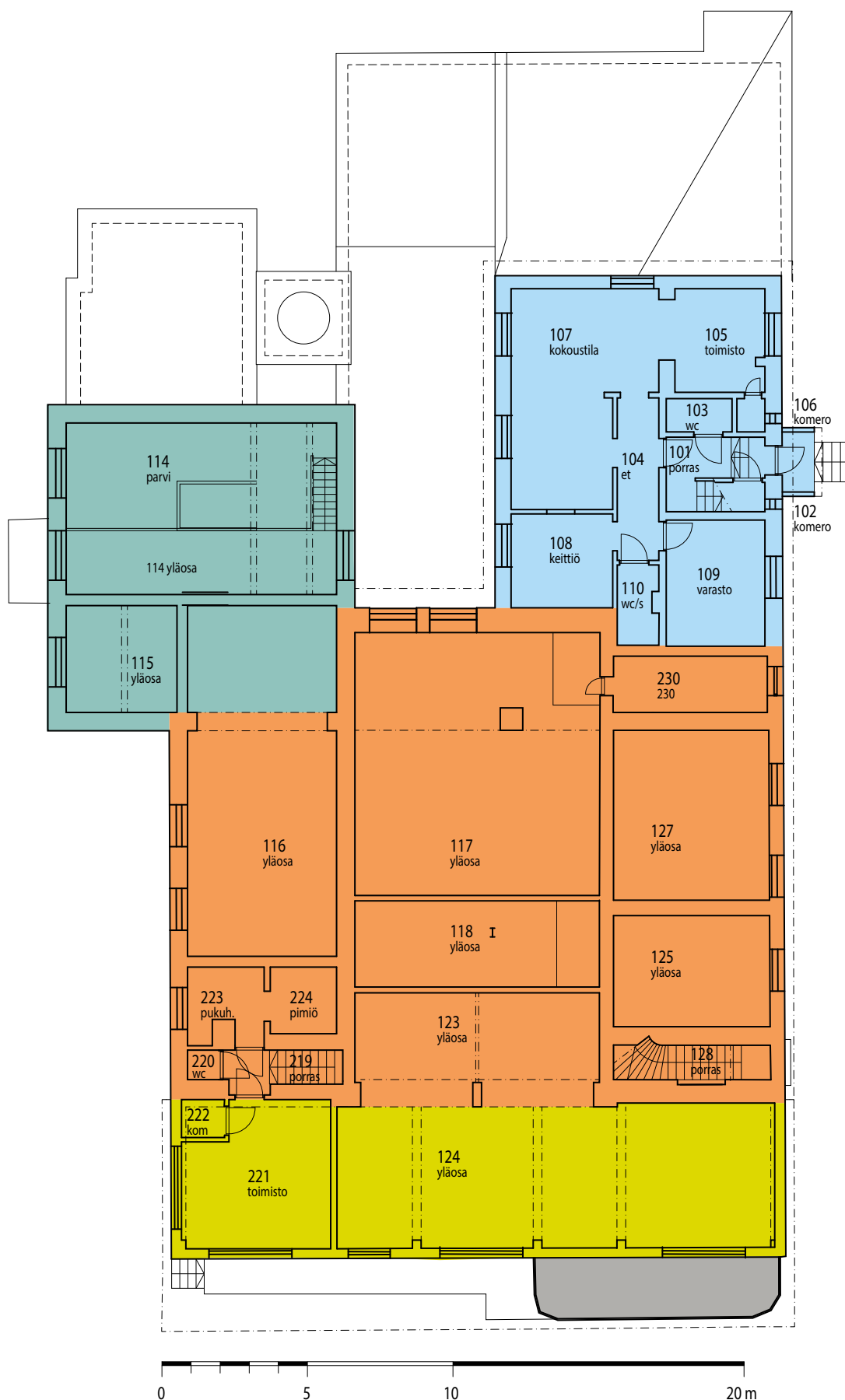
- 1990-luku tai myöhemmin
- 1959 Vastaanotto-osasto
- 1953 Juustola
- 1944 Tulipalon jälkeen
- 1927 Asuntosiipi
- 1916 Voima-asema
- 1907 Meijeri

Nykytilaa esittävä pohjapiirros on tehty vertaamalla nykytilan valokuvia ja vanhoja rakennuspiirustuksia. Mittatarkistuksia ei ole tehty. Kerrostasojen rakenteiden sijoittumista toisiinsa nähden ei ole tarkistettu. Päämitat on saatu kunnan toimittamasta asemapiirrostedostosta.

1. kerros, ylempi leikkaustaso

Tällä leikkaustasolla esitetään rakennuksen ensimmäisen kerroksen korkeissa osissa olevat toisen kerroksen tilat.

Nykytilaa esittävä pohjapiirros on tehty vertaamalla nykytilan valokuvia ja vanhoja rakennuspiirustuksia. Mittatarkistuksia ei ole tehty. Kerrostasojen rakenteiden sijoittumista toisiinsa nähden ei ole tarkistettu. Päämitat on saatu kunnan toimittamasta asemapiirrostedostosta.

117 valimo

Rakennusvaiheessa 1907 valmistunut meijerin keskeistä tuotantotilaa. Väliseinä oikealla on tehty todennäköisesti 1990-luvulla. Väliseinän kohdalla lattiataso nousee noin metrin valimon lattiatasoa ylemmäs. Alkuperäisessä vaiheessa tuotantotilat ovat olleet avoimessa yhteydessä toisiinsa ja lattiatasot ovat olleet yhtenevät. Porrastus on tehty todennäköisesti vuoden 1942 tulipalon jälkeen. Ilmakuva perusteella 1940-luvulla katusivulle on tehty kuormauskatos ja sisäänkäyntitaso näyttää korotetulta. Todennäköisesti rakennusvaiheessa 1916 hallitilaa on laajennettu, rajausta sisäkaton porrastuksessa.

Rakennusvaihe 1907

Selvitystyössä meijerin alkuperäisiä piirustuksia ei ole löydetty. Rakennusvaiheiden ajoitus perustuu mainintoihin tekstiasiakirjoissa ja harvoin säilyneisiin valokuviin. Käytössä olleissa valokuvissa ei näy meijerin ensimmäisen rakennusvaiheen julkisivuja lounaasen eikä luoteeseen. Vanhimma rakennusvaiheesta säilyneet rakenteet ovat pääosin uusimpien kerrosten peittämiä. Tilamuutoksista ei ole tietoa, koska alkuperäispiirustuksia ei ollut käytössä.

125 Keramiikka

Tässä tilassa ovat ainoat näkyvillä olevat rakennusvaiheesta 1907 säilyneet kappaholvit. Ratakiskojen varaan tehtyjä matalia tiiliholveja voi olla muissakin tiloissa. Tässä selvityksessä rakenteita ei ole avattu.

Tila on muilta osin perusteellisesti muutettu rakennusvaiheessa 1944. Alunperin tästä tilasta nousivat avoportaavat kaariaukollisen pääjulkisivun sisäänvetoon. Valokuvassa näkyvän avoportaavan perusteella tämä huoneta oli lämmittämätön. Alkuperäinen porras on purettu nykyistä porrasta tehtäessä rakennusvaiheessa 1944. Alkuperäinen lattiataso on korotettu nykyiseen tasoonsa todennäköisesti samassa yhteydessä..

120 eteinen

Nykyinen keramiikkapajan sisäänkäynti. Rakennusvaiheessa 1907 tällä alueella oli suurten kaariaukkojen rajaama sisennys julkisivussa.

Kuvassa keskellä näkyvä paksu ja portaatan 219 alustan tila ovat rakennusvaiheesta 1907.

Taustalla näkyvät lyhyet portaat johtavat keramiikkapajan tilaan 123. Selvityksessä on oletettu, että tilan 123 alueelle on rakennusvaiheessa 1944 on tehty tavarantoimitus-osasto ja lattiapintaa on korotettu kuormasilan tason mukaiseksi.

Tilan 120 betonilattia on todennäköisesti rakennusvaiheesta 1944.

111 eteinen

Nykyinen moottoripyöräkerhon toinen sisäänkäynti. Valokuvien perusteella tällä alueella oli rakennusvaiheessa 1907 sisäänkäynti. Kuvan oikean puoleisesta tiiliseinästä rakennus jatkui puurakenteisena. Puurakenteinen osa oli todennäköisesti kylmää varastotilaa.

Kuvassa vasemmalla näkyy alkupeistä lohkopintaista kivisokkeliä ja umpeen muurattu oviaukko. Tila on alunperin ollut korkea. Nykyinen betonivälipohja on tehty todennäköisesti 1940-luvulla. Tilan 230 puolelta näkyy, että oviaukko on ollut kaariaukollinen.

Rakennusvaihe 1916

Selvitystyössä voima-aseman alkuperäisiä piirustuksia ei ole löydetty. Rakennusvaiheen ajoitus perustuu mainintoihin tekstiasiakirjoissa ja harvoin säilyneisiin valokuviiin. Valokuvissa näkyy vain osia julkisivusta. Vuoden 1942 tulipalossa puurakenteet ovat tuhoutuneet. Voima-asema on säilynyt pääosin 1940-luvun asussa.

Kuvat yllä

Verstas 115. Verstaan lattiataso on sama kuin rakennusvaiheen 1907 meijerissä. Käynti verstaaseen on korjaamon 114 kautta. Korjaamon lattiataso on noin metrin alempana.

Kuvat alla

Varasto 113. Varaston puurakenne on mahdollisesti 1940-luvulta. Varastossa on todennäköisesti voima-aseman vanhoja laitteita (alla oikealla). Varaston lankkulattiassa on pieni luukku alustan tilaan. Lankkulattian alla on eri kokoisia osittain purettuja teräspukistojia. Keskellä alustan tilaa on terässi-lössä oleva tiuha putkitus. (alla vasemmalla). Putkitukset liittyvät voima-aseman toimintaa ja höyryvoiman käyttöön.

Piipun raunio

Meijerin toiminnalle keskeistä voiman tuotantoa parannettiin rakennusvaiheessa 1916 rakentamalla höyryvoimakäyttöinen voima-asema piippuineen. Kattilalaitos ei ole säilynyt. Joitain laitteiston osia on säilynyt varastossa 113 ja varaston lattian alla. Voimalaitoksen piipusta on säilynyt vain alaosa. Pippua purettaessa jalustaosa on jätetty purkamatta. Piippu ja jalusta ovat olleet punatiiliisiä. Vanhan valokuvan perusteella jalustaosan sisennetyt peilit ovat olleet rappatuja ja vaaleiksi maalattuja.

Rakennusvaihe 1927

Selvitystyössä asuntosiiven alkuperäisiä piirustuksia ei ole löydetty. Rakennusvaiheen ajoitus perustuu mainintoihin tekstiasiakirjoissa ja säilyneisiin valokuviiin. Valokuvissa näkyy vain osia julkisivusta. Vuoden 1942 tulipalossa puurakenteet ovat osittain tuhoutuneet. Henkilökunnan asuntojen rinnalle asuntosiipeen siirtyi viimeistään 1960-luvulla konttori ja kokoustiloja. Nykyisin asuntosiivessä on kolmen asunnon lisäksi yhdistysten toiminta- ja myymälätiloja.

Asuntojen tilajakoa ja käyttötarkoituksia on muutettu. Pintarakenteita on uusittu kokonaan, osittain vanhoja pintarakenteita on peitetty uusilla verhouksilla. Rakennusvaiheesta 1927 on näkyvillä enää vain puiset ikkunapenkit ja muutama komeroiden ja porrashuoneen pieni ikkuna. Muutoin ikkunat ja väliovet on lähes kaikki uusittu eri aikoina.

Kuva yllä

Kokoushuone 107. Väliseiniä on poistettu kun tämä tila on 1960-luvulla muutettu meijerin konttoriksi ja meijerin hallituksen kokoustiloiksi.

104 Käytävä

1920-luvun korkealaatuisen asunnon huonetiloihin käytiin ahtaahkon käytävän kautta. Sivun yläreunassa olevan kuvan mukaisesti avointa, eri huonetiloja yhdistävää, tilaa ei ollut.

Käytävän sisäkatossa näkyy rapattu kotelointi. Koteloissa on ylemmän kerroksen viemäreitä tai tätä kerosta palvelevia tuuletuskanavia. Rakentamisensa aikaan asunnoissa oli luonnollisesti painovoimainen ilmanvaihto. Tuuletushormit ovat pääosin säilyneet.

101 Porras

Portaan paneeliverhoukset, pinnakaitteet, käsijohteet ja puurakenteinen porras ovat säilyneet rakennusvaiheesta 1928.

Porrashuoneen seiniin on myöhemmin tehty levyverhous ja lattia- sekä askelmapinnat on verhottu muovimatolla.

Tilallisesti portaikko on säilynyt alkuperäisenä.

116 Halli

Rakennusvaiheessa 1907 rakennetun meijerin korkeaa tilaa. Meijerin toiminnan aluksi voima-asema saattoi sijaita tässä tilassa. Höyryvoimalaitoksen pienen tehon takia rakennettiin uusi voima-asema tämän tilan viereen rakennusvaiheessa 1916. Vuoden 1942 tulipalossa alkuperäiset puurakenteet ovat vaurioituneet. Rakennusvaiheessa 1944 ikkunat ja ulko-ovet on uusittu. Ikkunoissa todennäköisesti ollut kaariaukko on muutettu suorakaiteiseksi. Alkuperäisissä kaariaukollisissa ikkunoissa oli todennäköisesti pieniruutuinen ruutujako. 1940-luvulla pikku-ruutuja ei enää tehty.

Rakennusvaihe 1944

Tulipalo vuonna 1942 tuhosi voima-asemaa ja meijeriä. Tulipalon jälkeisissä kunnostustöissä uusittiin tuhoutuneita rakennusosia. Samalla tehtiin merkittäviä muutostöitä. Julkisivujen romanttinen punatiili peitettiin vaalealla rappauksella. Julkisivujen kaariaukot muutettiin suorakaiteisiksi. Asuntosiiven muutamia pikkuikkunoita lukuunottamatta kaikki ikkunat on tuossa vaiheessa uusittu. 1940-luvun ikkunat ovat tuotantotiloissa pääosin säilyneet.

123 Keramiikkapaja

Selvityksessä on vanhojen valokuvien perusteella oletettu, että rakennusvaiheessa 1944 on tilojen 118 ja 123 alueelle tehty vastaanotto-osasto. Lattiatasoa on nostettu sopivan kuormauskorkeuden saavuttamiseksi.

Yllä vasemmalla

Oletuksen mukaan 1940-luvulla tehdyt portaat.

Yllä oikealla

Eri-ikäisiä vastaanotto-osaston lattiapäällystyksiä. Isommat laatat ovat kivilaattoja rakennusvaiheesta 1944, pienemmät ovat klinkkilaattoja rakennusvaiheesta 1959.

Alla

Rakennusvaiheessa 1944 punaisesta graniitista tehty lattialaatoitus. Laatoitukseen on tehty lyijysaumaus.

Rakennusvaihe 1959

Rakennusvaiheessa 1959 tehtiin 1940-luvun muutostöissä muodostettuun vastaanotto-osastoon laajennus.

Rakennusrunko, pilarit, palkit sekä väli- ja yläpohjien laatat ovat paikalla lautamuottiin valettua teräsbetonia.

Yllä oikealla, 122 työtila

Rakennusvaiheen 1959 kaksikerroksisen osaan mahdollisesti laboratoriotilana ollut tila.

Yllä vasemmalla, 124 keramiikka

Rakennusvaiheessa 1907 tehtyä meijerin ulkoseinää vasten oleva betonipalkki johon laajennusosan kattoa kantava betonipalkkisto on tuettu.

Rakennusvaiheessa 1944 tälle paikalle oli tehty tavaran vastaanottoa varten betonirakenteinen lippa. Lippa on purettu rakennusvaiheessa 1959

Kuvat alla, 124 keramiikka

Rakennusvaiheessa 1959 tehty vastaanotto-osaston lattia laatoituksineen ja ikkunat ovat säilyneet.

1990-luku tai myöhemmin

Meijeritoiminnan lakattua tuotantotilojen käyttötarkoitukset muuttuvat. Asuntoihin tehdään pieniä kunnostuksia tai tilamuutoksia.

Yllä vasemmalla, 118 taidevalimon toimisto

Yhtenä avoimena tilana ollut meijerin keskeinen tuotantotila on jaettu väliseinillä muuttuneiden käyttötarkoitusten mukaan. Keraamiikkapaja ja pronssivalupaja on erotettu toisistaan. Lisäksi pronssivalusali on erotettu taidevalimon toimistotilasta väliseinällä. Kuvassa näkyvä ikkuna pronssivalusaliin.

Yllä oikealla, 114 moottoripyöräkerhon korjaamo

1916 voima-asemaksi tehty tila on korotettu nykyiseen korkeuteensa meijerin tulipalon jälkeen rakennusvaiheessa 1944. Rakennusvaiheessa 1953 tila muutettiin juustolan käyttöön. Tilassa oleva teräsrakenteinen parvi on todennäköisin rakennusvaiheesta 1953 peräisin oleva tekninen ritilätaso. Tilassa olevat ikkunat ovat ulko-ovea lukuunottamatta rakennusvaiheesta 1944.

WC tiloja,

Kuvat vasemmalta : 103 wc, 110 wc ja 119 wc/s. Olevia wc-tiloja on kunnostettu ja tilamuutoksien yhteydessä on muodostettu uusia wc-tiloja.

2. ja 3. kerrostaso

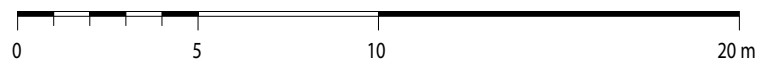
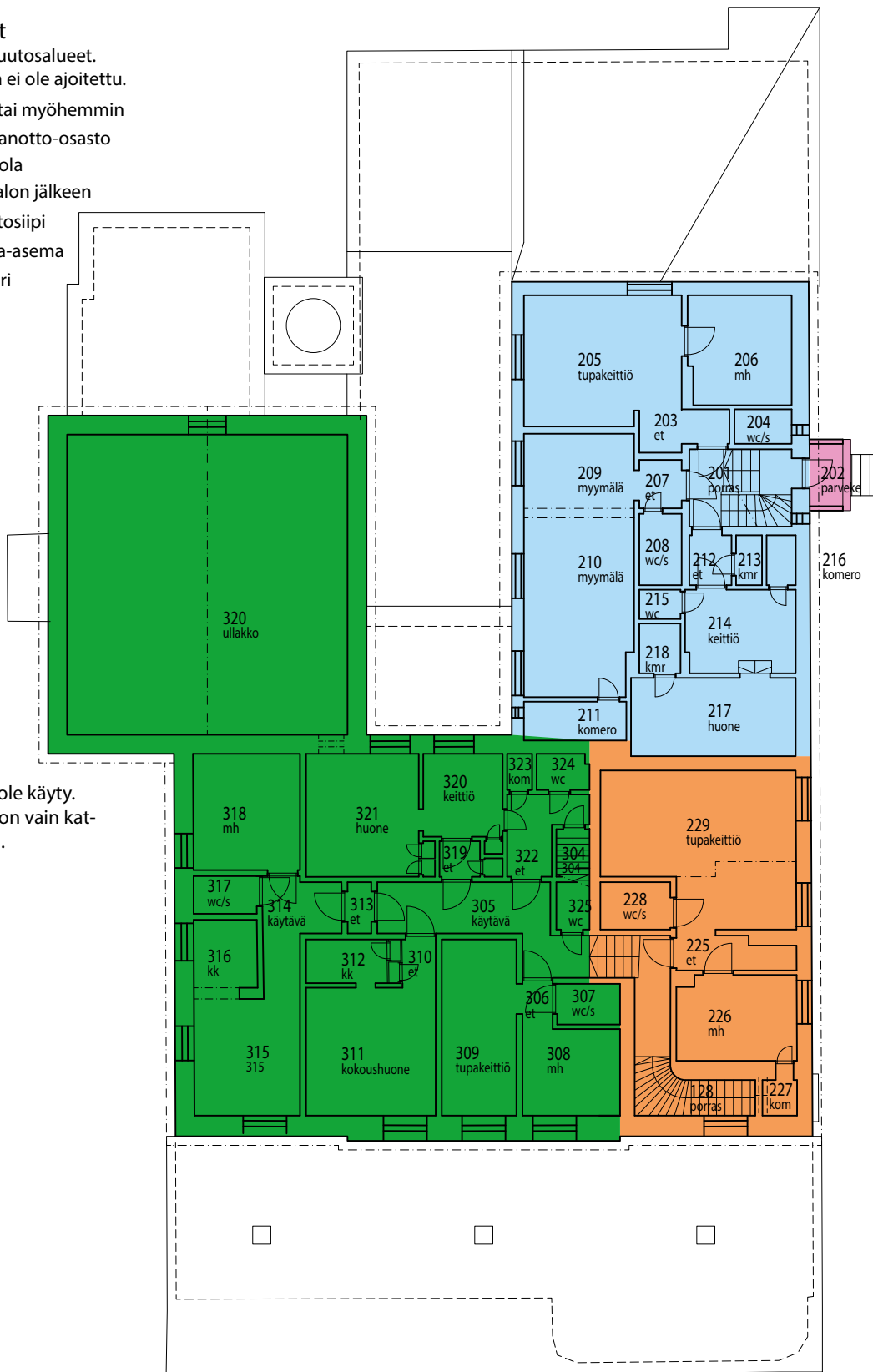
Rakennusvaiheet

Värillä on esitetty muutosalueet.

Yksittäisiä rakenteita ei ole ajoitettu.

	1990-luku tai myöhemmin
	1959 Vastaanotto-osasto
	1953 Juustola
	1944 Tulipalon jälkeen
	1927 Asuntosiiپی
	1916 Voima-asema
	1907 Meijeri

Ullakolla 320 ei ole käyty.
Käynti ullakolle on vain kat-
toluukun kautta.

Nykytilaa esittävä pohjapiirros on tehty vertaamalla nykytilan valokuvia ja vanhoja rakennuspiirustuksia. Mittatarkistuksia ei ole tehty. Kerrostasojen rakenteiden sijoittumista toisiinsa nähden ei ole tarkistettu. Päämitat on saatu kunnan toimittamasta asemapiirrostiedostosta.

Rakennusvaihe 1907

Rakennusvaiheen 1907 rakenteet ja tilat on lähes kautaltaan peitetty uudemmilla rakenteilla ja tilajakoja on muutettu.

Kuva yllä, 229 tupakeittiö

Tila on tehty rakennusvaiheessa 1907. Alunperin tähän tilaan on saattanut kuulua nykyinen viereisen asunnon huone 217. Tilan alkuperäisestä käyttötarkoituksesta ei ole tietoa.

Rakennusvaiheessa 1944 tila on todennäköisesti konttoritilana. Tässä tulipaloa seuranneessa rakennusvaiheessa alunperin kaariaukolliset ikkunat on muutettu suorakaiteisiksi. Nykyiset ikkunat on vaihdettu 1990-luvulla rakennusvaiheen 1944 T-karmi mallia mukaillen. Betoniset ikkunapenkit ovat 1940-luvulta.

Tässä tilassa vesikaton vuodon seurauksena pari sisäkaton haltex-laattaa on irronnut. Haltex-verhous on tehty helmiponttipaneeliverhouksen päälle.

Kuva oikealla, 230 komero

komero 230 ja eteinen 111 ovat olleet rakennusvaiheessa 1907 yhtenäinen korkea tila. Rakennusvaiheessa 1944 tila on jaettu kahteen kerrokseen betonista valetulla välipohjalla. Komeron käyttötarkoitusta ei tiedetä. Komerossa ovat ainoat säilyneet mahdollisesti rakennusvaiheesta 1907 peräisin olevat maalatut rappauspinnat.

Rakennusvaihe 1927

Asuntosiiiven rakennusvaiheesta 1927 on yllättävän paljon säilyneitä rakennusosia ja pintarakenteita. Ainoat lähes täysin 1920-luvun asussa säilyneet tilat ovat komeroita. Pintoja on päällystetty uudelleen ja värikytkästä on muutettu eri vaiheissa. Alkuperäisiä puupeiliovia listoituksineen ja osittain myös heloituksia on säilynyt. Porrashuoneen 201 paneeliverhoukset ja pinnakaiteet ovat säilyneet. Ikkunoiden puiset ikkunapenkit ovat säilyneet. Huonetilojen ikkunat on vaihdettu 1990-luvulla. Vain porrashuoneessa ja kolmessa komerossa on säilynyt rakennusvaiheen 1927 pienet ikkunat.

Kuvat yllä, 201 porras

Puurakenteinen porras pinnakaiteineen on säilynyt.

Kuvat vasemmalla, 212 eteinen

Tässä huoneistossa on eniten rakennusvaiheesta säilyneitä välivolia ja tilamuutoksia on tehty vähiten. Asunto on todennäköisesti alunperin ollut yhden huoneen pieni asunto. Asuntoon on jossain myöhemmässä vaiheessa liitetty huone 217.

214 Keittiö

Todennäköisesti 1920-luvulla pienten asuntojen yleisilme oli kuvassa näkyvän kaltainen, ahdas eteinen komeroineen ja pieni huone johon aukeaa useita ovia. Väliovet ovat rakennusvaiheesta 1927. Peiliovien peilijaoissa on vaihtelua. Vain huoneiston ulko-ovessa on säilynyt alkuperäinen monimuotoinen lista. Nykyiset kapeat listat on tehty todennäköisesti rakennusvaiheessa 1944. Sisäkatossa on todennäköisesti nykyiseen verhoukseen peittyneenä alkuperäinen paneelikatto. Lattian ja ikkunapenkkin muovimattoverhous on tehty 2010-luvulla.

Komeron sisustus on todennäköisesti alkuperäinen.

211 Komero

Tässä komerossa on säilynyt rakennusvaiheen 1927 väliovi listoineen ja heloineen, pieni ikkuna ja seinäpintojen kartonkipäällystys. Kartongin repeämästä näkyy rakennusvaiheesta 1927 tehty kevyen väliseinän rakenne, puurungossa vaakalau-
doitus. Kantavat väliseinät ovat pöytäkirjamerkintöjen perusteella betoniitiiltä.

207 Eteinen

Tässä eteisessä on säilyt peiliovi ja ovien vuorilistoitus rakennusvaiheesta 1927. Kuvassa näkyvä peiliovi johtaa nykyiseen wc-suihkutilaan 208.

Alunperin rakennuksessa ei ollut sisävessoja vaan käytössä oli ulkokuoneet. Wc:t on tehty todennäköisesti vasta rakennusvaiheen 1944 jälkeen..

Rakennusvaihe 1944

Vuoden 1942 tulipalon jälkeisissä kunnostus ja muutostöissä tehtiin merkittäviä muutoksia tuotantotilojen ulkoasuun ja tiloihin.

Punatiiliset julkisivut rapattiin, kaariaukolliset pieniruutuiset ikkunat vaihdettiin suorakaiteisiksi ikkunoiksi. Meijerin kattomuoto yhtenäistettiin. Rakennusta osittain korotettiin niin, että saatiin tiloja kolmanteen kerrokseen.

128 Porras

1940-luvun muutostöissä muutetaan sisäänkäyntejä. Nykyinen porrashuone 128 tehdään vanhoissa valokuviissa näkyvään meijerin sisäänvedettyyn kaariaukkojen rajaamaan julkisivusyvennykseen. Tästä portaasta on käynti toisessa kerroksessa olleisiin meijerin toimistotiloihin ja kolmanteen kerrokseen tehtyihin asuntoihin.

Porrashuoneessa ikkuna ja käsijohde ovat 1940-luvulta. Kuvassa oikealla näkyvä umpeen muurattu ikkuna on purettu rakennusvaiheessa 1959.

Porras on päällystetty muovimatolla ja porrashuoneen seinät on maalattu 1990-luvulla.

Porrashuoneen sisäänkäyntiin on tehty pieni portaaliäike. Myös liuskekivipäällysteiset ulkoaskelmat ovat todennäköisesti 1940-luvulta.

Porrashuoneen ulko-oven vieressä on toinen sisäänkäynti näyteikkunalliseen tilaan 125.

Yllä, 309 Tupakeittiö

Yksi huone ja tupakeittiö asunto rakennusvaiheessa 1944 tehdyssä meijerin korotusosassa. Nykyinen tilajako saattaa poiketa alkuperäisestä. Sisäkaton haltex-verhous, ikkunan betonista valettu ikkunapenkki ja lämpöpatterit ovat todennäköisesti 1940-luvulta. Seinien ja lattian pintarakenteita on uusittu myöhemmin. Ikkuna on uusittu ja tupakeittiö kalustettu todennäköisesti 1990-luvulla.

Alla, 315 olohuone

Kaksi huonetta ja keittokomero asunto 1940-luvulla korotetussa osassa. Sisäkaton haltex-verhous ja lämpöpatterit ovat 1940-luvulta. Muualla asunnossa on peiliovia listoituksineen 1940-luvulta. 1990-luvun muutostöissä ikkunat on uusittu, betoniset ikkunapenkit on laatoitettu, seinien rappauspintoihin on asennettu lasikuitukan-gas ja lattiat on päällystetty muovimatoilla.

Yllä, 321 Treenikämppä

Alla, 320 Keittiö

1940-korotusosaan tehty yhden huoneen ja keittiön asunto. Rakennusvaiheesta 1944 ovat säilyneet sisäkaton haltex-verhous, ikkunoista pienempi heloineen, betoniset ikkunapenkit, lämpöpatterit ja komeron ovet heloineen. Isompi ikkuna on uusittu 1990-luvulla. Seinien lastulevyverhoukset on tehty 1990-luvulla tai jo aikaisemmin.

1990 luku tai myöhemmin

Rakennuksen tiloja on kunnostettu ja niihin on tehty käyttötarkoitus- ja tilamuutoksia meijeritoiminnan loppumisen jälkeen. Kunnossapitotyöt ovat varmistaneet, että rakennus on käytössä. Käyttäjät puolestaan toteuttavat tilojen sosiaalisen valvonnan. Rakennuksen ja tilojen käyttö on kontrolloitua.

Yllä, 209 Myymälä ja 208 wc/s tila

Asuntosiiressä yhden huoneen ja keittiön asunto on 1990-luvulla muutettu yhdistyskäyttöön myymälätilaksi. Tässä huoneistoon on tehty ainakin tätä huoneistoa palveleva ilmanvaihtolaitos. Mahdollisesti 1960-luvulla tehty wc-tila on kunnostettu.

Alla, 205 tupakeittiö ja 204 wc/s tila

Asuntosiiressä yhden huoneen ja tupakeittiön asunto on kunnostettu 1990-luvulla

Yllä, 307 wc/s ja 309 tupakeittiö

1944 korotuosassa oleva yhden huoneen ja tupakeittiön asunto on kunnostettu 1990-luvulla

Oikealla, 214 keittiö ja 217 huone

Asuntosiiivessä oleva yhden huoneen ja keittiön asunto on kunnostettu 2010-luvulla.

Ullakon taso

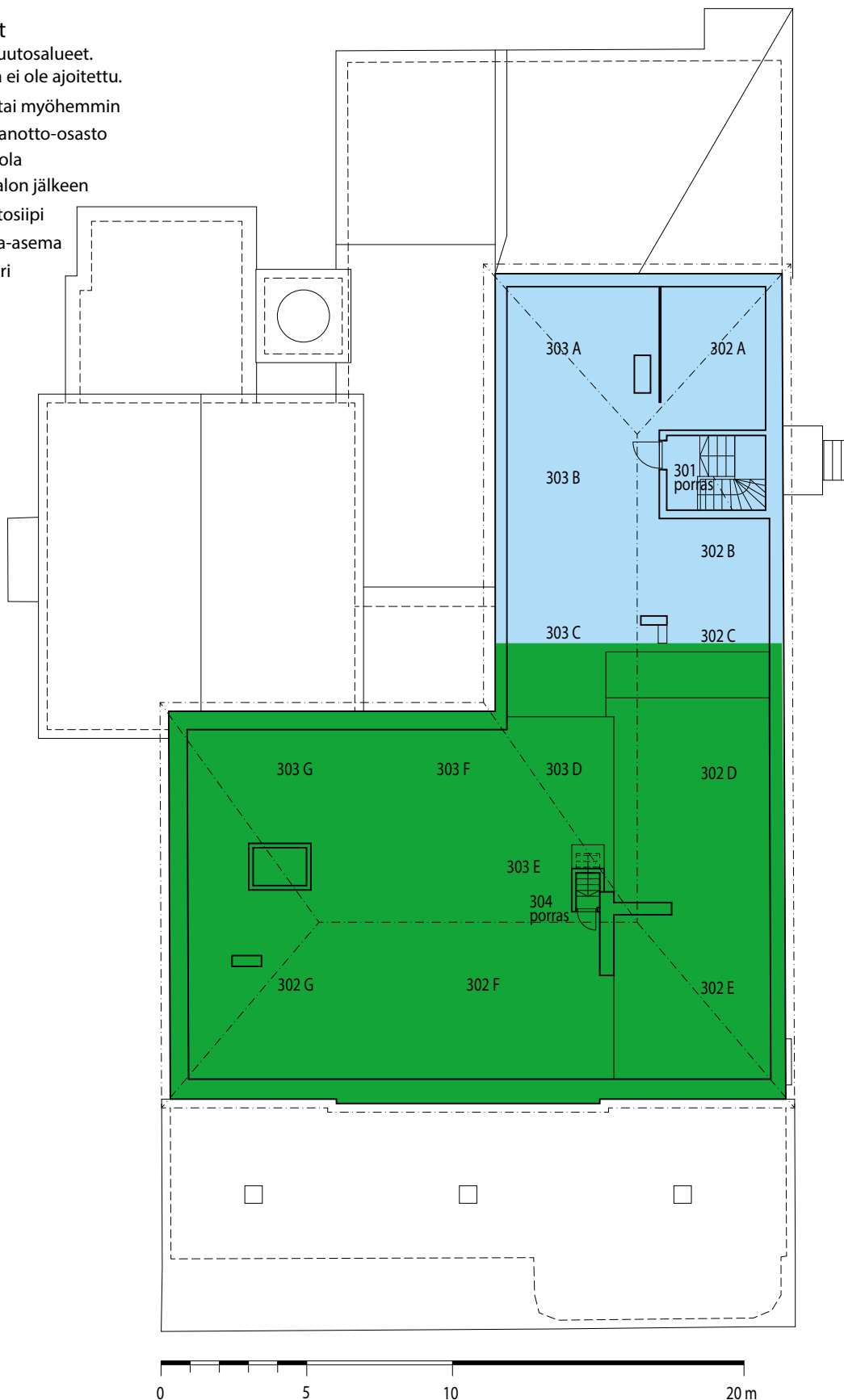
Nykyisessä

Rakennusvaiheet

Värillä on esitetty muutosalueet.

Yksittäisiä rakenteita ei ole ajoitettu.

- 1990-luku tai myöhemmin
- 1959 Vastaanotto-osasto
- 1953 Juustola
- 1944 Tulipalon jälkeen
- 1927 Asuntosiiپی
- 1916 Voima-asema
- 1907 Meijeri

Nykytilaa esittävä pohjapiirros on tehty vertaamalla nykytilan valokuvia ja vanhoja rakennuspiirustuksia. Mittatarkistuksia ei ole tehty. Kerrostasojen rakenteiden sijoittumista toisiinsa nähden ei ole tarkistettu. Päämitat on saatu kunnan toimittamasta asemapiirrostiedostosta.

Rakennusvaihe 1907

Alkuperäisestä meijerirakennuksesta on säilynyt joitain merkkejä ullakkotilassa.

Ylinnä, 302E Ullakko

Vuoden 1942 tulipalon jälki tilan 229 yläpohjaa tukevasa palkissa.

Keskellä, 302D Ullakko

Punatiilinen meijerin alkuperäinen ulkoseinän yläosa ullakkotilassa.

Kuvat alhaalla

1907 valmistuneen meijerin purettujen ikkunoiden puitteita on varastoitu eri paikkoihin ullakolle

Rakennusvaihe 1927

Asuntosiiiven porrashuoneen ylätasanne ja ullakkotila ovat pääosin säilyneet väritystä lukuunottamatta rakentamisaikansa asussa.

Kuvat täällä sivulla, 301 Porras

303B Ullakko

Ullakkotila rakenteineen on pääosin rakennusvaiheen 1927 asussa.

Keskellä, 303C Ullakko

Rakennusvaiheiden 1907 ja 1927 raja-kohta ullakolla. Punatiilirakenne vaihtuu betonitiileksi.

Alla, 303C Ullakko

Tiilirakenteen vaihdoskodassa vaihtuu myös kattotuolirakenne. Kuvassa olkealalla on rakennusvaiheen 1927 kattotuoli. Tulipalon jälkeen meijerin osalle vesikaton rakenteet on uusittu rakennusvaiheessa 1944. Osa rakenteista oli tuhoutunut ja rakennuksen kattomuotoa muutettiin kun korotus kolmanteen kerrokseen tulleet tiloja varten tehtiin. 1940-luvun kattotuoli on tehty hoikemasta puutavarasta eikä liitoksiin ole tehty loveuksia, naulaliitos on katsottu riittäväksi.

Rakennusvaihe 1944

Rakennusvaiheessa 1944 meijeri-osan kattomuoto muutetaan nykyiseksi vuoden 1942 tulipaloa seuranneissa kunnostus- ja muutostöissä.

303F Ullakko

Lape ja lapeikkuna entistä voima-asemaa vastaan.

307F Ullakko

Ullakkotila Myllyä vastaan olevassa päädyssä.

303G Ullakko

Ylävesisäilö vai avoin paisunta-astia?

302E Ullakko

Vuoden 1942 tulipalon jälkeen vesikate kehtiin betonikat-totiilista (hallituksen pöytäkirjassa nimenomainen päätös, että kate toteutetaan ilman aluskatetta!).

Tiilikate on osittain vaihdettu saumatuksi peltikatteenksi 1950-luvulla.

Tiilikatteeseen on tehty valoaukkoja lasitiilistä.

Yllä, 302D Ullakko

Ullakolle käyntiä varten tehdyn portaikon yläosa. Taustalla näkyvä hormiryhmä on todennäköisesti tehty vasta rakennusvaiheessa 1944.

Alla, 304 Porras

Rakennusvaiheessa 1944 tehdyn ullakolle johtavan portaikon ovi. Kuvassa näkyvä oven salvaksi asetettu höylätty lista on todennäköi-sesti rakennusvaiheesta 1927 peräisin oleva kattolista.

Säilyneisyys

Rakennusvaiheesta 1907, meijeri

Säilyneet alkuperäisen meijerin rakenteet ovat lähes kauttaaltaan uudempien rakenteiden ja uusien pintakerrosten peittämiä. Rakennusvaiheessa 1907 meijeri muurattiin punatiilistä. Harvojen selvitystyötä tehtäessä käytössä olleiden vanhojen valokuvien perusteella meijerin sisällä tiiliseinät olivat rapattuja, julkisivu oli punatiiltä. Osa alkuperäisistä puurakenteista on tuhoutunut vuoden 1942 tulipalossa. Tulipaloa seuranneissa kunnostustöissä tehtiin rakennusten ulkoasua ja sisätiloja koskevia suuria muutoksia. Muutostöissä on tyylillisistä syistä muutettu rakennuksen ulkonäköä. Tulipalon ja julkisivumuutosten takia kaikki ikkunat ja ulko-ovet on uusittu.

Ullakolla on säilynyt joitakin kaariaukollisten ikkunoiden puitteita. Puitteista näkyy vihreä, tai kellanvihreä väritys. Alkuperäinen kaariaukollinen julkisivu oli siis punatiiltä ja ikkunapuitteet vihreät. Ulko-ovista ei ole säilynyt vertailukohtaa.

Rakennusvaiheen 1907 meijerin julkisivut on täydellisesti muutettu, modernisoitu, rakennusvaiheessa 1944.

Yllä olevassa kuvassa näkyy tässä selvityksessä vanhimaksi säilyneeksi pintarakenteeksi oletettu tila. Rakennusvaiheessa 1944 on eteisen 111 paikalla ollut korkeampi tila jaettu välipohjalla kahteen kerrokseen. Yläpuolinen tila on matala ja näyttää, että tila on ollut käyttämätön muutostyön jälkeen.

Kuvassa näkyy umpeen muurattu kaariaukko. Rakennusvaiheessa 1907 tältä kohdalta on todennäköisesti ollut käynti valokuvissa näkyvään puurakenteiseen siipirakennukseen.

Kuvassa seinäpinnat ovat rapattuja. Seinät ja katto on maalattu peittävällä maalilla. Katon väri on rajattu alas seinälle. Väirajassa näkyy kapea tehosteraita.

Tässä tilassa olevista pinnoista on mahdollista selvittää meijerin sisätilojen väritystä 1940-luvulle asti.

Rakennusvaiheesta 1916, voima-asema

Rakennusvaiheesta 1917 toteutettua voima-asemaa on vuoden 1942 tulipaloa seuranneissa korjaus ja muutostöissä muutettu kuten rakennusvaiheen 1907 meijeriä. Vanhojen valokuvien perusteella voima-aseman julkisivut olivat rap-
puja punatiilisen meijerin rinnalla. Valokuvissa näkyy nytkin julkisivussa räystäään liittymässä olevat muotorappaukset. Muotorappausten täytyy olla rakennusvaiheesta 1944 koska voima-asemaa on tuossa yhteydessä korotettu ja katto-
muotoa on muutettu. Kunnostustöissä on kuitenkin toteutettu klassistinen muotoaihe vanha rakenteen mallin mukaan. Pitää huomata, että samoissa muutostöissä voima-aseman kaariaukolliset ikkuna-aukot on muutettu suorakaiteisiksi ja sisäänkäyntiin on tehty siro betonirakenteinen, moderni, lippa.

Voima-aseman piipusta on säilynyt rauniona piipun jalustaosa. Maassa raunion lähellä on joitakin todennäköisesti piip-
puun kuuluvia teräsosia.

212 Eteinen

Rakennusvaiheesta 1927, asuntosiipi

Rakennusvaiheesta 1927 säilyneisyyttä on runsaammin kuin varhemmista vaiheista. Tilajakoa ja tilojen käyttötarkoituksia on muutettu. Pieniä asuntoja on yhdistetty suuremmiksi. Asuntoja on muutettu 1960-luvulla toimisto ja kokoustiloiksi.

Muutostöiden yhteydessä on tehty vanhat pinnat peittäviä uusia pintarakenteita. Tiloihin on tehty levyverhouksia, pintoja on tapetoitu. Maalattua lasikuitukangasta on asennettu useimpiin tiloihin. Yllä olevassa kuvassa näkyy kokoushuoneen 107 patterin taustassa olevia pintakerroksia. Uusin pinta on lasikuitukangasta. Lasikuitukankaan alla näkyy maalattua rappauspintaa. Alunperin tiilirakenteiset seinät olivat todennäköisesti rapattuja ja maalattuja.

Osa vanhoista pintarakenteista on vain maalattu. Nykyinen hallitseva valkea sisäväri on tehty myöhemmissä muutostöissä. Alkuperäinen väri on todennäköisesti ollut monimuotoisempi.

Ikkunoita on uusittu 1960- ja 1990-luvuilla. Vain porrashuoneessa ja kolmessa komerossa on säilynyt pienet rakennusvaiheen 1927 ikkunat. Rakennusvaiheesta 1927 tehdyt puiset ikkunapenkit ovat pääosin säilyneet. Ikkunapenkeissä on paksut maalikerrokset. Osa puisista ikkunapenkeistä on päällystetty myöhemmin muovimatolla tai laatoituksella.

Osa alkuperäisistä väliovista, osittain myös heloitukset, on säilynyt. Tämän rakennusvaiheen väliovet ovat puurakenteisia peiliovia, peilijakoja on useita. Muutamissa välioissa ovat säilyneet myös alkuperäiset vuorilistoitukset.

213 Komero

301 Porras

110 wc

211 Komero

128 Porras

Rakennusvaiheesta 1944, tulipalon jälkeen

Vuoden 1942 tulipalon jälkeisissä korjaus- ja muutostöissä rakennuksessa tehtiin perusteellisia muutoksia. Julkisivujen tyyli muutettiin moderniksi. Punatiilijulkisivut rapattiin ja kaariaukot julkisivuissa muutettiin suorakaiteiksi. Toiminnallisesti suuri muutos on tapahtunut vastaanottotiloissa. Keskelle meijerin katusivua tehtiin kuomasilta ja katos. Kuormasilta katoksineen on purettu rakennusvaiheessa 1959 vastaanotto-osastoa tehtäessä. Meijeriä korotettiin kolmannen kerroksen tiloilla. Uudessa kerroksessa oli todennäköisesti vain asuntoja.

Rakennusvaiheesta 1944 ovat säilyneet lähes kaikki tuotantotilojen ikkunat heloituksineen. Asuntojen ikkunoita on uusittu 1960- ja 1990-luvuilla. Ullakolle on varastoitu lukuisia tämän rakennusvaiheen ikkunoista purettuja puitteita.

Rakennusvaiheesta 1944 on säilynyt väliviovia, heloituksia ja listoituksia. Osa väliovista on puurakenteisia peilioviovia, osa vane-rieverhouksisia laakaoviovia. Joitakin yksittäisiä kiintokalusteita on säilynyt.

321 Treenikämpä

310 Eteinen

320 Keittiö

312 Keittiö

306 wc

321 Treenikämpä
LEEA Painike

309 Tupakeittiö
Ripapatteri

308 Huone
Levypatteri

Rakennusvaiheesta 1953, juustola

Toiminnallisesti merkittävästä juustolatoiminnan aloittamisen rakennusvaiheesta on säilynyt vain julkisivu ja runkorakenteet. Entiset juustolan tilat on muutettu 1969 asuntoja palveleviksi saunaosastoksi ja pyykkituvaksi. Sauna- ja pyykkitilat ovat säilyneet pitkälti rakentamisaikansa asussa.

Rakennusvaiheesta 1959, vastaanotto-osasto
 Tuotantotilaa laajennettiin uudella vastaanotto-osas-
 tolla. Julkisivultaan laajennusosa on punatiiltä. Runko-
 rakenteet ovat paikalla valettuja teräsbetonirakenteita.
 Tämän rakennusvaiheen tilat ovat säilyneet pitkälti ra-
 kentamisaikansa asussa käyttötarkoituksen muuttumi-
 sesta huolimatta.

Kunnostettavuus

Tähän tehtävään ei kuulunut kuntotutkimusta. Selvitystä tehtäessä tehtiin yleisiä havaintoja rakenteiden kunnosta. Rakenteissa havaittiin paikallisia vaurioita jotka ilman korjaustoimia leviävät mahdollisesti nopeastikkin.

Rakennuksen säilymisen kannalta keskeinen kunnossapidettävä kohde on vesikatto. Betonitiilikate tihkuu vettä läpi saumoistaan. Väljä tuulettuva ullakko sallii vähäisten vuotojen tuottaman kosteuden kuivumisen. Vesikaton kantavat puurakenteet ovat pääosin kunnossa. Vesikatolle on tehty muutamia viemärituuletustorvien läpivientejä. Läpivientien juuripellitukset ovat puutteellisia ja vuotavat. Vuotokohtiin kosketuksessa olevat puurakenteet ovat vettyneet. Välittömästi korjattavia ovat vain läpiviennit ja niihin liittyvien mahdollisesti vaurioituneiden puuosien uusiminen. Pidemmällä aikavälillä vesikatteen uusiminen aluskatteelliseksi rakenteeksi on tehtävä. Kestävä rakenne olisi raakaponttialustaan asennettu alushuopaa jonka päälle nykyisen tiilikatteen voi latoa takaisin. Peltikatteisille osille olisi suositeltavaa tehdä vastaavalla rakenne uusilla betonitiilillä.

Rakennuksen U-muodon sisään jäävä alue on katettu saumatulla peltikatteella. Kattomuoto on vaikea, paikoin vesikatopinta nousee lähes ikunoiden alareunan tasaan. Selvitystä tehtäessä ei havaittu vuotoja. Kosteuden nousu liittyville ulkoseinäpinoille on paikoin irrottanut rappauksia. Pidemmällä aikavälillä vesikaton uusiminen hallitummin vedet ympäröivistä rakenteista pois johtaviksi on tarpeen.

Rakennusvaiheessa 1959 tehdyn vastaanotto-osaston vesikaton liittymä vanhaan meijerin ulkoseinään ei ole tiivis. Vastaanotto-osaston yläpohja on todennäköisesti lähes ilman eristeitä (aikanaan tuotantokäytössä lämmönhukka ei ollut ongelma). Nykykäytössä katolle kertyvä lumi sulaa ja sulamisvesi pääsee nousemaan vesikaton liittymässä ja vuotaa keramiikkapajan tilaan. Välittömästi korjattava on saumatun peltikatteen liittymä meijerin ulkoseinään. Pidemmällä aikavälillä on syytä selvittää entisen vastaanotto-osaston yläpohjan lämmöneristäminen ja vesikatteen uusiminen.

Tiilestä muurattujen savupiippujen latvat ovat pikaisen uusimisen tarpeessa. Muuraukset ovat rapautuneet ja tiiliä irtoaa piipuista. Rapautuneet piippujen latvat on purettava ehjään rakenteeseen asti ja muurattava uudelleen. Piippuja kunnostettaessa niihin on tehtävä toimivat juuripellitukset. Ainakin osassa piippuja juuripeltiä ei ole lainkaan ja piipun juuri on auki ullakkotilaan.

Betoni- ja punatiilirakenteiden ulkoseinien rappauksissa näkyy halkeamia. Halkeamat johtuvat todennäköisesti perustusten painumisesta tai routimisesta. Rappaushalkeamat voi kunnostaa ilman muita rakenteellisia kunnostuksia.

Kellaritilojen ulkoseinien vedeneristys on todennäköisesti nykymittapuun mukaan heikko. Selvitystä tehtäessä varsinaisia vuotoja ei havaittu. Jos vedeneristysten parantamista pidetään tarpeellisena on saman työn yhteydessä syytä toteuttaa kellariseinien lämmön- ja routaeristys sekä salaojituksen uusiminen.

Nykyinen LVIS-järjestelmä on toimintakuntoinen. Järjestelmässä on hyvin eri ikäisiä osia. LVIS-järjestelmän uusiminen jollakin pitkäjänteisellä aikataululla tulee olemaan tarpeen.

Sisäpuoliset rakenteet ovat pääosin käyttökuntoisia tilojen nykyisiin käyttötarkoituksiin. Kunnostustöissä pitää pyrkiä käyttämään vanhojen rakenteiden mukaisia uusia rakenteita. Kosteutta pidättäviä tiiviitä kerroksia on vältettävä. Esimerkiksi rakennusvaiheesta 1927 peräisin olevia puisia ikkunapenkkejä ei pidä päällystää muovimatolla, muovimatto nopeuttaa ikkunapenkin lahoamista.

1940-luvulla ja sitä ennen tehty rakennusosat ovat yleensä kunnostuskelpoisia. Ne ovat kestäneet jo nyt vähintään 70 vuotta. Ulkonäöltään vanhat ikkunat ja väliovet ovat rapistuneet. Ne on valmistettu laadukkaammalla tavalla kuin vastaavat nykyaikaiset. Näitä vanhoja rakennusosia voi kunnostaa pitkäikäiseen käyttöön toisin kuin niiden nykyisiä vastineita.

Rakenteissa saattaa olla haitallisia aineita sisältäviä tarvikkeita. Selvitystä tehtäessä havaittiin asbestia sisältäviä kuitusementistä valmistettuja levyverhouksia ja tuuletustorvia. Vanhoissa laitteistojen eristyksissä on todennäköisesti käytetty asbestia. Rakenteissa koskemattomina oleva asbesti ei ole välittömästi vaarallinen. Asbestipurku ja muu haitta-aineitten poistaminen on tehtävä kun muun työn takia rakenteita joudutaan avaamaan.

Rakennuksen tilat ovat kohtalaisen toimivia rakennuksen nykyisiin käyttötarkoituksiin. Rakennuksen säilymisen kannalta on ollut hyvin merkittävää, että meijerin tuotantokäytöstä poistuneisiin tiloihin on vakiintunut uudet käyttäjät. 1990-luvulla rakennuksessa oli vakiintumatonta luvatonta käyttöä. Nykyisin kaikki tilat ovat käytössä. Tilat joiden jatkuva kunnossapito laiminlyödään tai jotka ovat käyttämättöminä alkavat rappeutua nopeasti.

Yhteenveto

Lapinlahden osuumeijerin vanhin osa, joka valmistui vuonna 1907 on varmasti yksi Lapinlahden kirkonkylän vanhimmista kivirakennuksista. Meijerirakentamisen vaatimusten mukaisesti rakennusaineina käytettiin ajan parhaita materiaaleja. Ohjeita ja neuvoja rakentamiseen sai valtion meijerikonsulenteilta, jotka toimivat maataloushallituksen alaisuudessa. Osuusmeijeri myllyineen, kahviloineen ja konttoreineen oli 1900-luvun alun Lapinlahdella tärkeä toimija.

Meijerirakennuksessa on useita eri rakennusvaiheita. Kerroksellisen rakentumisen seurauksena meijerissä on monimuotoisia osia. Vanhimmat rakennusosat ovat vuodelta 1907. Laajennusosia tehtiin vuosina 1916, 1930, 1944 ja 1959. Sisätiloissa on tehty erilaisia huonetilamuutoksia monessa vaiheessa.

Meijerirakennuksen alkuperäisestä vaiheesta 1907 säilyneet osat ovat pääosin peittyneinä uudempiin rakenteisiin.

Voima-asema valmistui vuonna 1916. Suojaamaton voima-aseman piipun raunio on rapautumassa.

Asuntosiiven rakennusvaiheesta 1927 on kohtalaisen paljon säilyneisyyttä. Säilyneisyyttä on julkisivujen ja entisen jääkellarin lisäksi sisäpuolisissa pintarakenteissa, väliovissa heloituksineen, listoituksissa ja ikkunapenkeissä.

Vuoden 1942 tulipalon jälkeen rakennuksen ulkonäkö on perusteellisesti muutettu ja yhtenäistetty silloiseen modernin tyylin asuun. Rakennusvaiheesta 1944 on kohtalaisen paljon säilyneisyyttä. Rakennuksen julkisivut ovat täydentäviä rakennusosia lukuunotamatta tästä rakennusvaiheesta. Säilyneisyyttä on pintaverhouksissa, väliovissa heloituksineen, ikkunoissa heloituksineen, listoituksissa ja ikkunapenkeissä. Vuoden 1944 muutoksessa tehtiin tyyllinen ”korjaus”, jossa rakennuksen ulkoasu muuttui funktionaaliseksi. Tässä vaiheessa hävisi kokonaan alkuperäisen meijerin romanttinen tyyli eli punatiiliset ulkoseinät, pieniruutuiset ikkunat ja kaariaiheet.

Rakennusvaiheen 1953 juustolan tilat on perusteellisesti muutettu muuhun käyttöön.

Rakennusvaiheessa 1959 on toteutettu ulkonäöltään muusta rakennuksesta poikkeava julkisivultaan punatiilinen laajennus, joka on säilynyt pääosin rakentamisaikansa asussa huolimatta käyttötarkoituksen muutoksesta. Entisen vastaanotto-osaston kuormasillan betonirakenteet ovat rapautuneet. 1990-luvulla tähän laajennukseen on lisäksi tehty muun rakennuksen ulkonäöstä poikkeava lautaverhoilu laajennus.

Rakennuksen tilat ovat nykyisiin käyttöhinsä kohtuullisen hyvässä tai kohtalaisessa kunnossa. Rakennuksessa on alkanutta vaurioitumista, joka joltain osin edellyttää nopeaa kunnostustöihin ryhtymistä.

Meijeri on kulttuurihistoriallisesti merkittävä rakennusryhmä, joka on osa Lapinlahden teollistumisen historiaa. Maidonjalostukseen liittyvää teollista tuotantoa Lapinlahdella nykyisin harjoittaa Valion tuotantolaitos Onkiveden Linnansalmella. Laitoksen toiminta on luonnollisesti ihan eri luokkaa kuin 1900-luvun alun osuusmeijereiden, mutta sen taustalla on Lapinlahden kirkonkylän osuusmeijeri, joka erilaisten rakennemuutosten myötä sulautui osuuskunta ItäMaitoon, yhteen Valion omistajista.

Suositukses

Suosittelaa, että rakennuksesta tehdään kunnossapitosuunnitelma. Kunnostustyö voisi olla vaiheittain etenevä pidemmällä aikavälillä toteutuva suoritus.

Suosittelaa, että rakennuksesta tehdään ajantasaiset dokumentit (rakennuspiirustukset, LVIS-järjestelmien kuvaus, kuntokartoitus ja haitta-aineselvitys).

Ainakin 1950-luvulle rakennuksessa oli pelkästään painovoiman ilmanvaihto. Myöhemmin osaan tiloja on lisätty ainakin koneellista poistoilmanvaihtoa. Rakennusasetuksen ilmanvaihtoa koskevat määräykset ovat muuttumassa. Suositellaan, että selvitetään painovoimaisen ilmanvaihdon palauttamista / täydentämistä.

Suosittelaa piipun raunio kunnostamista varhaisen teollisuusvaiheen muistomeriksi.

Suosittelaa selvitettäväksi keinoja jolla käsityöläisaukiolle avautuvan julkisivun laatua voisi kohentaa. Punatiilinen rakennuksen osa, rapautuva kuormasilta ja lautarakenteinen varasto luovat takapihan vaikutelman käsityöläisaukiolle päin.

Lähteet

Arkistolähteet

Lapinlahden kunnan arkisto (LKA)

Kotiseutukokoelma, Lapinlahden osuusmeijeri

Kulttuurilautakunnan vanhat kuvat -kokoelma

Rakennuslupapiirustukset

Elinkeinoelämän keskusarkisto (ELKA)

Lapinlahden osuusmeijeri

Lapinlahti-seuran arkisto (LSA)

Senaatin talousosaston registraattorinkonttori, Kansallisarkisto (KA)

Yhteisistunto- ja jaostopöytäkirjat

Painetut lähteet ja kirjallisuus

Jauhiainen, Tapio & Tomminen, Hannu 1993. *Suomalainen meijerirakennus - koko kansan tehdas*. Alueidenkäytön osasto, Ympäristöministeriö, selvitys 10 /1993

Kinnunen, Eino 1977. *Nilsin osuusmeijeri 75 vuotta, 1902-1977*. Kiuruveden kirjapaino.

Kinnunen, Erkki 2013. *Savon historia V. Vastakohtien aika 1919-1944*. Savon säätiö.

Lapinlahti. Rakennuskulttuurin inventointi. Kaavoitus ja asuntotoimisto, Lapinlahti, 1993.

Lapinlahden osuusmeijeri 1906-1956. Kuopio, 1956.

Peltonen, Matti 2004. *Suomen maatalouden historia II. Kasvun ja kriisien aika 1870-luvulta 1950-luvulle*. Suomalaisen kirjallisuuden seura

Pohjois-Savon kulttuuriympäristöselvitys osa 2. Pohjois-Savon liitto, Kuopio, 2011.

Wirilander, Hannele 2008. *Savon historia IV. Uudistuksiin heräävä Savo 1870-1918*. Savon säätiö.

Virkkunen, Toivo 1993. Meijeri- ja myllytoiminnan vaikea aika. Teoksessa *Muistojen aarteita Lapinlahdelta ja vähän muualtakin*. Lapinlahden eläkeliiiton perinnepiirin haastattelut Helena Kauppinen. Kirjoitusten kokooja Aune Paldanius. Kuopion Liikekirjapaino Ky, 1994.

Puurunen, Leo 1978 (toim.) *Matin ja Liisan Lapinlahtea*. Lapinlahden kunta.

Puurunen, Leo 1980. *Lapinlahden osuusmeijeri 1905-1980*. Lapinlahden Osuusmeijeri.

Sanomalehtiartikkelit

Karjatuote 18.9.1936

Kodin kuvasto 11.1.1914

Maaseudun tulevaisuus 15.10.1942

Maaseudun tulevaisuus 8.11.1952

Otava 28.11.1907

Pohjois-Savo 26.2.1906

Pohjois-Savo 26.7.1905

Salmetar 2.11.1904

Salmetar 15.7.1905

Savo 9.5.1912

Savon työmiehet 29.6.1907

Suomen meijerilehti 3.11.1906

Internetlähteet

Lapinlahti-Seura ry:n internetsivut

<http://lapinlahtiseura.blogspot.fi/>

viitattu 26.10.2017

Osuuskunta ItäMaidon internetsivut

<http://www.itamaito.fi/etusivu>

viitattu 6.11.2017

Veljekset Karhumäki Oy:n näytekuvat

http://www.kulttuurisampo.fi/kulsa/collection.shtml?itemUri=http%3A%2F%2Fkulttuurisampo.fi%2Fannotaatio%23veljekset_karhumaki_kokoelma

viitattu 25.10.2017

Suullisia tietoja antaneet

Mirja Lehtikainen, Lapinlahti-Seura ry

Sähköpostit 20.10.2017

Hannu Heikkilä, tohtorikoulutettava, Suomen historia, Jyväskylän yliopisto

Sähköpostit 18.10.2017 ja 23.10.2017

Tekla 28.5.2018 § 33, liite no 14

Lapinlahden osuusmeijerin mylly

Rakennushistoriaselvitys

8.11.2017

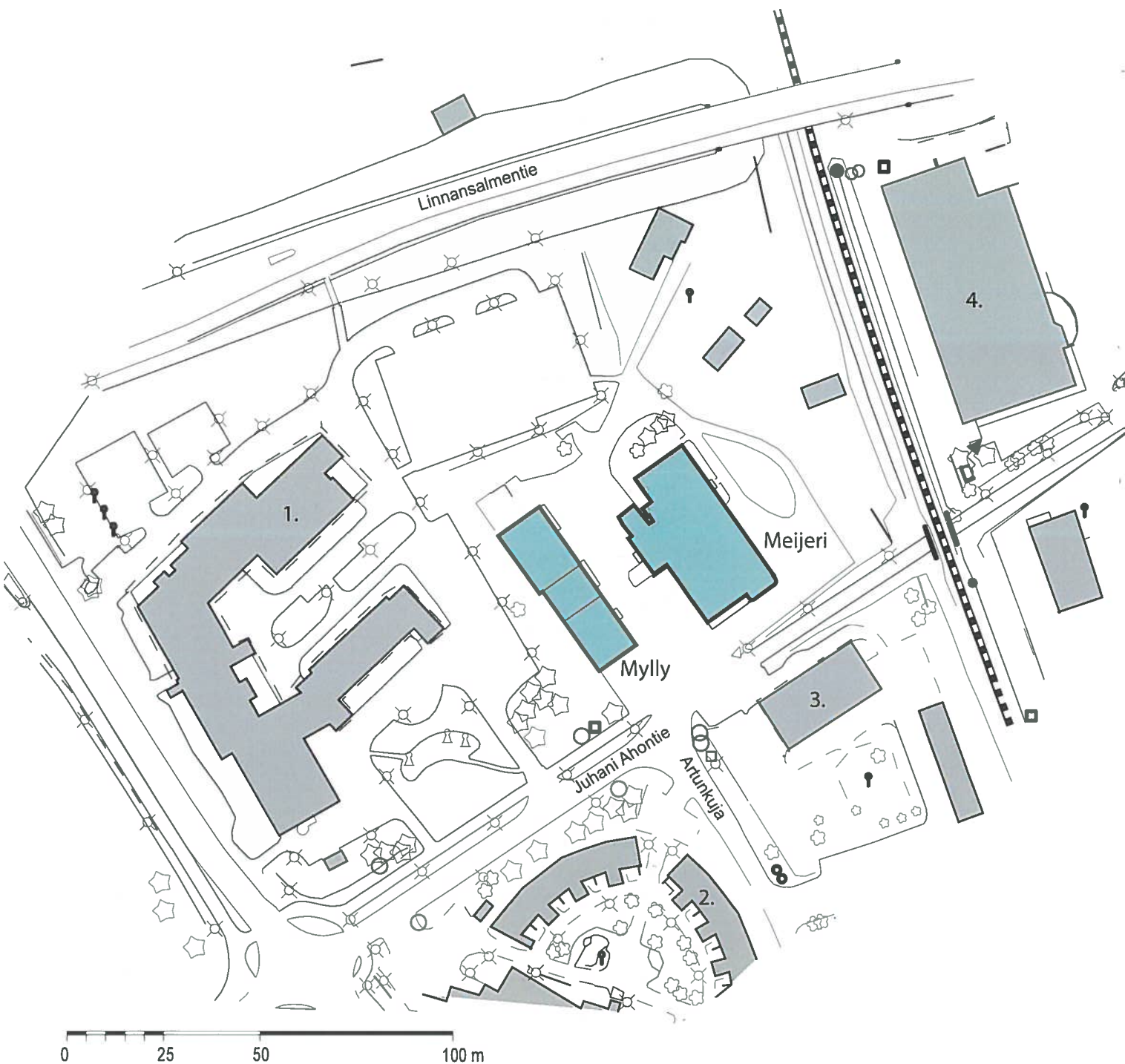

Kannen vanha valokuva

Mylly mahdollisesti 1950-luvulla: Lapinlahden osuusmeijerin vuosikertomus 1988 (ELKA)

Sisällys

Esipuhe	5
Johdanto	6
Selvityksen tarkoitus	6
Selvityksen sisältö	6
Työmenetelmät ja lähdeaineisto	6
Aiemmat inventoinnit	6
Meijeri kyläkuvassa	7
Voin kotivalmistuksesta osuuskuntien valmistamaan meijerivoihin	10
Meijeri vuosilukuina	11
Rakennushistoria	12
Osuusmeijerin yhteyteen mylly vuonna 1916	12
Vuoden 1942 tulipalo	13
Uuden myllyn rakentaminen vuonna 1944	14
Myllyä laajennetaan varasto- ja autotalliosalla vuonna 1964	14
Julkisivut	16
Sivut koilliseen ja luoteeseen	16
Sivut kaakkoon ja lounaaseen	17
Rakennusvaihe 1944	18
Rakennusvaihe 1964 / 1990-luku	19
Rakentuminen, tarkastelu kerrostasottain	20
Kellari- ja 1.kerros	20
Rakennusvaihe 1944	21
Rakennusvaihe 1964	24
2. kerros	26
Rakennusvaihe 1944, mylly	30
Rakennusvaihe 1964, varasto	31
3. kerros	32
Rakennusvaihe 1944, mylly	33
4. kerros	36
Säilyneisyys	38
Rakennusvaiheesta 1944, mylly	38
Rakennusvaiheesta 1964, kylmät varastotilat	39
Kunnostettavuus	40
Mylly	40
1964 varastosiiپی	40
Yhteenveto	41
Suosituksset	41
Mylly	41
1964 varastosiiپی	41
Lähteet	42

1. Lapinlahden Lukio ja Kuvataidelukio
2. Jussinpihan päiväkeskus
3. Lapinlahden Käsityökeskus
4. S-market

Esipuhe

Rakennushistoriaselvitys koskee entisiä Lapinlahden Osuusmeijerin ja myllyn rakennuksia Lapinlahden keskustaajamassa. Selvitys on kaksiosainen. Tämä osa koskee myllyn rakennusta.

Rakennushistoriaselvityksen tilaajana on Lapinlahden kunta, jonka edustajana työtä on ohjannut tekninen johtaja Eero Mykkänen. Selvitystyö on tilattu osaksi meneillään olevan kaavamuutostyön tausta-aineistoa.

Rakennushistoriaa on selvitetty arkisto- ja kirjallisuuslähteistä ja säilyneisyys on selvitetty paikan päällä kohteessa. Dokumentointi toteutettiin syys-lokakuussa 2017.

Selvityksen on laatinut Arkkitehtuuritoimisto Reijo Myllynen Oy. Vastuuhenkilönä toimi suunnittelija Reijo Myllynen. Dokumentoinnin kohteessa ja säilyneisyyden/kunnostettavuuden arvioinnin teki Reijo Myllynen. Arkisto- ja kirjallisuuslähteiden selvitystyön teki FM Eeva Martikainen. Kunnostettavuuden arviointiin osallistui arkkitehti Arto Mattila.

Kiitämme Lapinlahden kunnan kiinteistöhuollon väkeä, jotka järjestivät pääsyn tutkittaviin tiloihin. Kiitämme selvitykseen tietoja antaneita henkilöitä ja käytettyjen arkistojen henkilökuntaa.

Lapinlahdella 8.11.2017

Arkkitehtuuritoimisto Reijo Myllynen Oy

Reijo Myllynen

Eeva Martikainen

Arto Mattila

Johdanto

Selvityksen tarkoitus

Selvitys liittyy Lapinlahden kirkonkylän osayleiskaavan päivittämiseen. Kaavaluonnokseen annetuissa lausunnoissaan Pohjois-Savon ELY-keskus ja Kuopion kulttuurihistoriallinen museo nostivat esille lisäselvityksen tarpeen meijerin ja myllyn rakennuksiin liittyen. Kaavaluonnokseen pyydettyä lausunnossaan (28.4.2017) Pohjois-Savon Ely-keskus toteaa meijerin ja myllyn alueesta seuraavaa:

"Meijerin ympäristön arvokkaalla alueella olevaa myllyä ja meijeriä ei ole merkitty suojelumerkinnöillä kaavaan. Ne ovat kuntoarvion mukaan huonossa kunnossa, minkä takia niitä ei ole osoitettu SR-merkinnällä. Tämä alue tulisikin merkitä yleiskaavaan selvitysalueeksi, jonka rakennusten tuleva käyttö selvitetään asemakaavoituksen kautta [...]. Myllystä ja meijeristä tulisi teetättää rakennushistoriaselvitys ja pohtia keinot rakennusten säilyttämiseksi."

Kuopion kulttuurihistoriallinen museo lausuu meijeriin ja myllyyn liittyen (28.4.2017):

"Rakennus- ja maisemansuojelulinjaa voidaan pitää asianmukaisena. Meijerikokonaisuuden osalta suojelumerkintä on kuitenkin puutteellinen/epäselvä. Maakuntakaavatyön yhteydessä on määritelty maakunnallisesti arvokkaaksi kohteeksi: Entinen Osuusmeijerirakennus, entisen meijerin toimisto- ja asuinrakennus sekä mylly. Yleiskaavaluonnoksessa on suojelukohteena esitetty maakunnallisesti arvokas kohde: "Entisen meijerin toimisto- ja asuinrakennus (vanha kunnantalo)". Eli ilmeisesti suojelulla tarkoitetaan vain puurakenteista osaa. Museon näkemyksen mukaan myös kivirakenteiset osat (meijeri ja mylly) kuuluvat maakunnallisesti merkittävään, säilytettävään kokonaisuuteen."

Selvityksen sisältö

Lapinlahden osuusmeijerin ja myllyn rakennushistoriaselvitys on kaksiosainen. Kumpikin rakennus esitetään omassa osassaan. Johdanto-osuus on kummassakin osassa yhteneväinen. Johdannon jälkeen esitellään rakennuksen historia, joka on koottu arkistoaineiston, kirjallisuuden ja vanhojen valokuvien avulla. Seuraavaksi esitellään rakennuksen nykytilanne ja alkuperäisten rakennusosien säilyneisyys valokuvien kautta. Ensin esitellään rakennuksen julkisivut ja sen jälkeen sisätilat kerroksittain. Lopuksi esitetään rakennusvaiheiden säilyneisyys, yhteenvedo ja annetaan suosituksia kunnostettavuuteen. Viimeiseksi on koottu luettelo käytetyistä lähteistä.

Työmenetelmät ja lähdeaineisto

Rakennusten dokumentointi ja arkistotyöt tehtiin syys-lokakuussa 2017. Tärkeimmät käytetyt arkistot ovat Elinkeinoelämän keskusliiton arkisto (ELKA) Mikkelissä ja Lapinlahden kunnan kotiseutuarkisto, joissa kummassakin on oma Lapinlahden Osuusmeijerin arkistokokonaisuus. Vanhoja valokuvia on saatu käyttöön Lapinlahti-Seuralta ja Lapinlahden kunnan kotiseutuarkiston eri kokoelmista sekä kunnan kulttuurilautakunnan kuvakokoelmasta.

Lapinlahden osuusmeijerin ensimmäisten toimintavuosien arkistoaineistoa ei ollut käytössä tätä selvitystyötä tehdessä. Eniten tietoja rakennuksista on osuusmeijerin hallituksen kokouspöytäkirjoissa ja vuosikertomuksissa. Tosin rakennuksia koskevat tiedot mainitaan usein hyvin lyhyesti. Osaltaan rakennusvaiheiden ajoituksessa ja tutkimisessa ovat auttaneet vanhat valokuvat.

Lapinlahden kunnanarkistossa on osuusmeijerin vuosikertomuksia vuosilta 1909-49 ja ELKA:ssa on vuosikertomuksia vuosilta 1932-1988, mutta ei kattavasti kaikilta vuosilta. ELKA:n vuosikertomusten joukossa on myös vuonna 1956 ilmestynyt 50-vuotishistoriikki. Osuusmeijerin hallituksen ja osuuskokouksen kokouspöytäkirjoja on ELKA:ssa vuosilta 1928-1991.

Aiemmat inventoinnit

Lapinlahden kunnan laatimassa Rakennuskulttuurin inventoinnissa vuodelta 1992 meijerillä arvioidaan olevan maakunnallisesti rakennushistoriallista ja historiallista arvoa (II). Myllyä ei ole nostettu maakunnallisesti arvokkaiden kohteiden listalle, mutta sillä on katsottu olevan jonkinlaista kulttuurihistoriallista, historiallista ja maisemallista arvoa (III). Vuonna 2011 julkaistussa Pohjois-Savon kulttuuriympäristöselvityksessä (osa 2) rakennuksia ei käsitellä yksittäisinä, vaan ne liitetään Meijerin ympäristö -miljöökokonaisuuteen (MA1 24.103), johon kuuluu meijerin ja myllyn ohella niihin olennaisesti liittynyt vanha kunnantalo (alun perin meijerin konttorirakennus) sekä Koivupiha, entinen kirkonkylän kansakoulu ja vanhan pappilan piharakennukset. Selvityksessä niiden katsotaan muodostavan kirkonkylän keskustassa kulttuurihistoriallisesti monipuolisen julkisten rakennusten miljöökokonaisuuden. Meijerin ympäristön valintaperusteena selvityksessä on rakennushistorialliset, historialliset ja maisemalliset arvot.

Meijeri kyläkuvassa

Nykyisessä kylärakenteessa meijeri on menettänyt entisen merkittävän asemansa. Osuusmeijereistä muodostui usein kirkonkyläjen varsinaisia toimintakeskuksia. Meijerin sivuliikkeiksi perustettiin myllyjä, sahoja, pajoja, sikaloita, kahviloita. Meijerille kuljetettiin kermaa ja maitoa laivoilla ja sittemmin kuorma-autoilla. Kuten ajankuvaan kuului, meijerillä työssäkäyville henkilöille rakennettiin asuintilat meijerin yhteyteen. Nykyinen meijerimiljö on muistuma tästä monipuolisesta toiminnasta, jota alueella on harjoitettu.

Kulttuurihistoriallisesti meijeri oli aikanaan merkittävä rakennusryhmä, joka sijoittui kylärakenteessa muiden tärkeiden rakennusten läheisyyteen. Se oli osa vanhaa kirkonkylää, johon kuului olennaisesti kirkko, kansakoulu, pappila ja kylän ensimmäiset kaupat ja pankit. Meijeri tehtiin kylän läpi kulkeneen pääraitin varteen, ja sen vierestä kulki vuonna 1902 valmistunut Kuopio - Iisalmi rautatie. Meijerirakennuksen arvonalennus tapahtui luonnollisesti kun meijeritoiminnot lakkasivat. Ajoneuvoliikennettä ajatellen meijeri jäi pussin perälle kun Linnansalmentielle valmistui ylikulkusilta ja Juhani Ahon tie muutettiin junaradan alikulkutunnelin kohdalta kevyen liikenteen väyläksi. Aikanaan toiminnallisesti keskeinen vastaanotto-osaston kuormasilta on nykyisellään takapihamaisen vaikutelman luova elementti.

Veljekset Karhumäki Oy:n ottama ilmakuva Lapinlahden keskustasta vuonna 1949. Meijerin rakennukset sijoittuvat kuvan vasemman alalaitaan. Puinen konttorirakennus oli tällöin jo kunnantalon. Meijerin ja kunnantalon välistä kulkenut Juhani Ahon tie johti rautatien yli Säästöpankin kulmalle. LKA.

Kuva ylhäällä

Juhani Ahon tie kohti meijeriä ja kylän keskustaa. Oikealla näkyvä keltainen puurakennus on vuonna 1920 valmistunut entinen meijerin konttori (myöhemmin muun muassa kunnantalona).

Kuva alla

Suunnilleen samalta kohdalta otettu kuva 1920-luvun lopulla. Oikealla näkyvä rakennus on Klaes Puurusen kauppa, sittemmin ylä-Savon osuusliikkeen myymälä. Vasemmalla on kirkonkylän kansakoulun ulkorakennuksia. Niiden takana näkyy meijerin ja mahdollisesti myllyn (vuonna 1916 valmistuneen) katto. LKA .

Kuva ylhäällä

Rautatie jakaa kyläkeskustaa. Entisen liikekeskustan olennaisena osana ollut meijeri ja mylly ovat jääneet rautatien "väärälle" puolelle. Nykyisestä kylän keskuksesta on kevyenliikenteen yhteys Juhani Ahon tielle ja käsityöläisaukiolle alikulkutunnelin kautta. Ajoneuvoliikenne kiertää Linnansalmentien ylikulkusillan kautta.

Kuva alla

Meijeri nähtynä radan toiselta puolelta 1920-luvulla. Kuvan on ottanut J.F. Taavitsainen. LKA.

Voin kotivalmistuksesta osuuskuntien valmistamaan meijerivoihin

1800-luvun puolivälin jälkeisessä Suomessa maidonjalostus alkoi kehittyä vähitellen tiloilla tehtävästä voin valmistuksesta kohti meijerivoin tuotantoa. Meijerillä tarkoitettiin vielä 1800-lopulla mitä tahansa huonetta, jossa valmistettiin maidosta voita tai juustoa. Tällaisia maidonkäsittelyhuoneita oli useilla kartanoilla ja tiloilla, jotka valmistivat voita omasta maidosta. Separaattori keksittiin vuonna 1878, ja Savon ensimmäinen separaattori hankittiin Joroisten Järvikylän kartanoon vuonna 1882. Järvikylä oli yksi Suomen meijeritoiminnan edistyneimmistä kartanoista 1800-luvun lopulla. Alkuun separaattorien käyttövoimana oli yleensä miesvoima tai hevoskierto, mutta pian myös höyrykone. 1880-luvun lopulla tuli kotikäyttöön sopivia käsikäyttöisiä separaattoreita, mikä mahdollisti laitteen hankkimisen joka taloon. Separaattorin keksiminen mullisti meijeritoiminnan täysin. Tämän koneellisen voirasvan erotuslaitteen avulla maidon jalostus laajemmalla alueella ja useammalta maidontuottajalta tuli kannattavaksi. Vähitellen osa tilameijereistä laajeni osomeijereiksi, jotka keräsivät maitoa muilta tiloilta. Kun osuustoimintalaki annettiin vuonna 1901, alettiin perustaa myös osuusmeijereitä. Kuopio oli läänin hyvin laidunmaiden vuoksi yksi Suomen huomattavimmista voin tuotantoalueista jo 1860-luvulla. 1900-luvun alun uutuus, osuusmeijeritoiminta sai Pohjois-Savossa erittäin suopean vastaanoton, ja osuusmeijereitä alettiin perustaa ripeään tahtiin. Vähitellen Pohjois-Savosta tuli keskisuurten meijereiden aluetta, suurimpina meijereinä Kuopion Osuusmeijeri ja Ylä-Savon alueella Iisalmen osuusmeijeri. Maidontuotanto oli Ylä-Savon alueella vielä selvemmin pääelinkeino kuin Kuopion alueella, ja Ylä-Savon jokaisessa kunnassa oli oma meijerinsä. Vuonna 1935 Kuopion Osuusmeijeri oli Suomen neljänneksi suurin osuusmeijeri, ja Lapinlahden Osuusmeijeri oli Pohjois-Savon seitsemänneksi suurin osuusmeijeri.¹

¹ Kinnunen 2013, 269-274; Peltonen 2004, 92-106; Wirilander 2008, 227-229.

Osuusmeijerin henkilökuntaa 1940-luvun alussa. Oikealla edessä isännöitsijä Kustaa Kaunisto, keskellä kuvaa Hannes Ryhänen, edessä oikealla Oskari Ryhänen. LKA.

Meijeri vuosilukuina

- 1905 Lapinlahden osuusmeijeri perustetaan. Meijerissä tehtiin kermasta voita.
- 1907 Ensimmäinen punatiilinen meijerirakennus valmistuu
- 1916 Puurunkoinen mylly valmistuu
- 1916 Uusi voimalaitos (ja piippu) rakennetaan
- 1920 Konttorirakennus valmistuu
- 1923 Saha valmistuu
- 1924 Sahan voimalaitos valmistuu
- 1927 Vaaleaksi rapattu asuinrakennusosa valmistuu
- 1929 Osuuskunnan konkurssi
- 1930 Uusi Lapinlahden osuusmeijeri perustetaan
- 1942 Meijerillä on tulipalo, jossa sen puuosia tuhoutuu pahoin. Puurunkoinen mylly palaa kokonaan.
- 1944 Osaa meijeristä korotetaan, kattomuoto vaihdetaan ja julkisivu rapataan vaaleaksi kaikkialta
- 1944 Uusi kivirunkoinen mylly valmistuu
- 1949 Meijeri ryhtyy vastaanottamaan myös maitoa
- 1953 Juustola rakennetaan. Siellä valmistetaan emmental-juustoa.
- 1953 Sikala rakennetaan
- 1959 Uusi lastaussilta rakennetaan
- 1964 Myllylle valmistuu varasto- ja autotalliosa
- 1966 Juuston valmistus lopetetaan
- 1969 Entisen juustolan tiloihin tehdään sauna-, pesuhuone- ja pyykkitupahuoneet.
- 1971 Aloitetaan tilasäiliökeräily
- 1975 Voinvalmistus lopetetaan, jonka jälkeen vastaanotettu maito myytiin Kuivamaito Oy:lle ja Osuuskunta Yhteisjuustolalle
- 1988 Meijerirakennukset myydään Lapinlahden kunnalle
- 1991 Meijeri sulautuu osaksi Kuopion osuusmeijeriä ja meijerin toiminta lopetetaan
- 1991 Meijerin tiloihin tehdään keramiikkapaja ja meijerimiljöö muutetaan käsityöläisten käyttöön. Alue ottaa kutsumanimekseen Käsityöläisaukio.

Tässä luettelossa esitetyt vuodet ovat kerätty selvitystyön yhteydessä eri lähteissä. Meijerin tai myllyn rakennuksiin liittyvät vuosiluvut on tarkentuneet arkistoaineiston avulla. Muita vuosilukuja ei ole tarkistettu.

Rakennushistoria

Osuusmeijerin yhteyteen mylly vuonna 1916

Ensimmäinen myllyrakennus valmistui vuonna 1916 osuusmeijerin sivuliikkeeksi. Mylly rakennettiin puusta ja vuoden 1919 vuosikertomuksessa on maininta, että myllyä laajennetaan, koska "se oli tullut liian ahtaaksi".² Myllyn tarkka sijainti ei selviä käytettävissä olleesta lähdeaineistosta. Sen tiedetään kuitenkin olleen meijerirakennuksen läheisyydessä ja koska sitä ei näy vanhoissa valokuissa, jotka ovat otettu koillisesta tai kaakosta esimerkiksi 1920-luvulla, voidaan päätellä sen sijainneen lounaassa tai luoteessa meijeriin nähden. Lahdenperäläinen maanviljelijä Toivo Virkkunen muistelee meijeri- ja myllytoimintaa teoksessa Muistojen aarteita Lapinlahdelta. Virkkunen kertoo myllyn sijainneen "etelälänsikullalla, nykyisen myllyn vastapäätä". Luonnehdinta sijoittaa myllyn meijerin lounaissivulle. Tätä sijaintiarviota tukee myös vanha kivijalka, joka on vielä nähtävissä meijerirakennuksen lounaissivulla.³

2 Lapinlahden osuusmeijerin vuosikertomus 1919, LKA.

3 Virkkunen 1993, 50-52.

Lapinlahden osuusmeijeri rakentaa myllyn.

Lapinlahden osuusmeijeri on pitämässänsä kokouksessa viime lauantaina päättänyt rakentaa oman myllyn. Mylly tulee olemaan mahdollisimman uusiaikainen ja monipuolinen m. m. tulee siihen täydelliset ryynilaitokset, sihtaus, elevaattorit y. m.

Myllylaitokseen tarvittavat koneen y. m. laitokset on ostettu keskusliike Hankkijalta.

Sanantuoja 2.11.1915

Lapinlahden osuusmeijerin henkilökuntaa myllyssä noin vuonna 1935. Henkilöt vasemmalta Oskari Ryhänen, mylläri Otto Härmä, Aku Pietikäinen ja Hannes Ryhänen. LKA

Vuoden 1942 tulipalo

Puurunkoinen myllyrakennus tuhoutui tulipalossa vuonna 1942. Palo sai alkunsa meijerirakennuksen konehuoneesta, ja koska mylly oli käytännössä kiinni meijerirakennuksessa, joutui se tulen liekkeihin myös. Osuusmeijerin vuoden 1942 vuosikertomuksessa kerrotaan, että mylly irtaimistoiheen tuhoutui tulipalossa kokonaan.⁴

Lähdeaineistossa esiintyy virheellistä tietoa koskien vuoden 1942 tulipaloa. Lapinlahden Osuusmeijerin historiikkiin on painettu kuva tapahtumasta. Kuva on peräisin Lapinlahden kunnanarkistossa ns. kulttuurilautakunnan kuvakokoelmasta. Kuvatekstissä kerrotaan, että *"J.F. Taavitsainen ehti näpätä tämän harvinaislaatuisen kuvan Lapinlahden osuusmeijerin omistaman myllyn palosta jatkosodan aikana kesällä 1942."* Kuvassa oleva rakennus ei kuitenkaan voi olla osuusmeijerin mylly. Sen tiedetään sijainneen meijerin välittömässä läheisyydessä, jolloin myös meijerirakennus näkyisi kyseisessä kuvassa. Toisekseen meijerin ja myllyn tontilla ei ollut 1940-luvulla sellaista metsikköä tai maastoa (näyttää kynnöspelloita) kuin tulipaloa esittävässä kuvassa on. Kolmanneksi tiedetään, että tulipalo alkoi lokakuun 13. päivä klo 1.30 eli rakennuksen liekit leimusivat lokakuun yössä, kun taas valokuvan tulipalo palaa valoisan aikaan, pellon kasvustosta päätellen kesällä tai syyskesällä.⁵

Lääninhallitus oli sotatilasta johtuen kieltänyt uudisrakennusten rakentamisen kesäkuun 18. päivä 1941 lähtien. Lapinlahden osuusmeijeri anoi lupaa rakentaa uusi meijeri tuhoutuneen tilalle, ja lupa myönnettiin.⁶

4 Kertomus Lapinlahden Osuusmeijerin i.l. toiminnasta vuonna 1942, LKA.

5 Puurunen 1980, 19; Kulttuurilautakunnan kuvakokoelma, kuva nro 29, LKA.

6 Kuopion lääninhallituksen päätös, n:o 2393A. 27.9.1943, ELKA.

Osuusmeijeri palanut irtaimistoiheen Lapinlahdella.

Toissayönä klo 1.30 ajoissa huomattiin tulen olevan irti Lapinlahden osuusmeijerin konehuoneesta. Paikalle hälytettiin useita palokuntia, mutta tulen valtaa ei kuitenkaan saatu rajoitettua, vaan suuri kaksikerroksinen meijerirakennus tuhoutui koneineen ja voima-asemineen miltei täydellisesti.

Tuli levisi myöskin puiseen myllyrakennukseen, joka paloi niinikään. Myllyssä olleet viljat saatiin pelastetuksi. Palossa tuhoutui myöskin meijerin isännöitsijän irtaimisto sekä meijerin henkilökuntaan kuuluvien irtaimistoa. Rakennus oli vakuutettu 1 milj. markasta, mikä ei kuitenkaan vastaa sen nykyistä arvoa.

Niinikään lienevät irtaimistot olleet vakuutettuja. Tulen irtipääsyn syy on toistaiseksi tuntematon.

Maaseudun tulevaisuus, 15.10.1942.

Uuden myllyn rakentaminen vuonna 1944

Uuteen myllyyn päätettiin tehdä myös vehnämylly. Ensimmäisessä myllyrakennuksessa oli jauhettu ruista, ohraa, kauraa ja sekulia (ns. sekaviljaa).⁷ Myllyrakennus päätettiin sijoittaa tontille suoraan linjaan meijerirakennuksen "etusivun kanssa". Myllyn eteläpuolen nurkka tuli silloin koulun tontin rajalle.⁸

Uusi mylly rakennettiin Hankkijan piirustusten mukaan. Runko muurattiin sementtitiilistä ja rapattiin ulkoa vaaleaksi.

Myllyn koneiston hankkimisessa oli viivästyksiä vallitsevista poikkeusoloista johtuen. Vuoden 1944 vuosikertomuksessa kerrotaan, että myllyyn ei ole saatu muita koneita kuin ns. vasaramylly, ja sen käynnissäpito yksinään oli ososittautunut epätaloudelliseksi. Seuraavana vuonna myllyyn saatiin asennettua yksi kivipari ja puhdistus- ja ryynintekolaitteet, ja jauhatus aloitettiin lokakuun 22. päivä. Loppuvuodesta jauhettiin kauraa, ohraa ja ruista.⁹

Myllyä laajennetaan varasto- ja autotalliosalla vuonna 1964

Myllyä laajennettiin vuonna 1964 varasto- ja autotalliosalla. Laajennus tehtiin Kuopion Maanviljelysseuran rakennustöiden laatimien piirustusten mukaan. Piirustuksen nimiössä piirtäjäksi on merkitty P. Muraja, joka on todennäköisesti rakennusmestari Panu Muraja. Laajennusosan seinät tehtiin minerit-levyistä ja katteeksi tuli pelti. Osa laajennuksesta oli viljavarastona, jossa oli myös säkkielevaattori. Rakennuksen päätyy tuli autotalli, jossa oli tilat kuorma-autoille ja henkilöautoille.

1990-luvun alussa meijerille tehtiin käsityöläisten työtiloja ja koko meijerimiljöön otti nimekseen Käsityöläisaukio. Tässä yhteydessä myös myllyn tehtiin taiteilijoiden työtiloja, myymälä ja työpajatilat. Nykyisin rakennuksen tiloja käyttää Pyöräilyseuran Pyöräilyseuran ry ja Lapinlahden kunta.

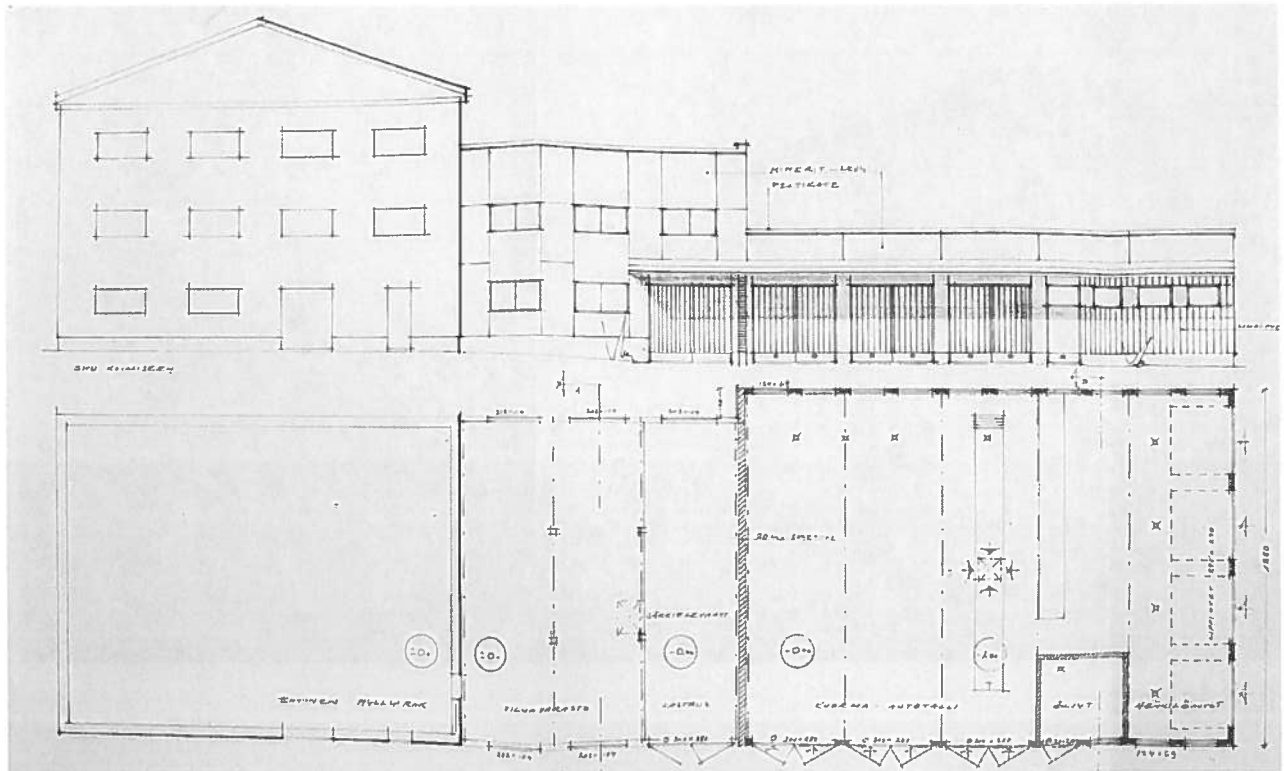
⁷ Kertomus Lapinlahden uuden osuusmeijerin i.l. toiminnasta v. 1932, ELKA; Kertomus Lapinlahden osuusmeijerin i.l. toiminnasta vuonna 1942, ELKA.

⁸ Osuuskunnan hallituksen kokouspöytäkirja 2.9.1943, ELKA.

⁹ Kertomus Lapinlahden osuusmeijerin i.l. toiminnasta vuodelta 1944, ELKA; Kertomus Lapinlahden osuusmeijerin i.l. toiminnasta vuodelta 1945, ELKA.

Lapinlahden osuusmeijerin mylly 1950-luvulla.

Myllyn laajennuksen piirustus vuodelta 1964. Laajennusosa suunniteltiin Kuopion Maanviljelysseuran rakennusosastolla (P. Muraja).

Viljaa lastataan Lapinlahden osuusmeijerin kuljetusautoon joskus 1980-luvulla. LKA

Julkisivut

Sivut koilliseen ja luoteeseen

Sivu koilliseen avautuu myllyn ja meijerin väliseen kujaan.

Korkea rapattu rakennuksen osa on rakennusvaiheessa 1944 valmistunut mylly. Myllyosan julkisivut ovat säilyneet pääosin rakentamisaikansa asussa. Ulko-ovet ja kaksi ikkunaa on uusittu 1990-luvulla. Matalampi pystylaudoitettu varastosiihi on valmistunut rakennusvaiheessa 1964. Varastosiihen julkisivuissa oli alunperin kuitusementtilevyverhous. Levyverhouksella varasto-osassa on mahdollisesti pyritty myllyn rapatun julkisivun kaltaiseen vaikutelmaan (syyt ovat voineet olla myös puhtaasti taloudellisia). Levyverhous on vaihdettu nykyiseen lautaverhoukseen 1990-luvulla.

Sivu luoteeseen avautuu lukion pysäköintikentän yli Linnansalmentien pengerrykseen. Näkymässä on etualalla 1964 valmistunut varastosiihi. Vuonna 1944 valmistunut mylly jää taustalle. Korkealta penkereeltä katsottuna korostuu piha-alueen "takapihamaisuus".

Sivut kaakkoon ja lounaaseen

Sivu kaakkoon avautuu nykyiselle käsityöläisaukiolle. Nykyisen rautiesillan valmistumiseen saakka myllyn tämä julkisivu avautui kylän pääraitille. Tämä julkisivu on säilynyt lähes alkuperäisessä asussaan. Alkuperäinen betonitiilikate on vaihdettu nykyiseksi saumatuksi peltikatteeksi vuonna 1952. Yksi alimman kerroksen ikkunoista on uusittu 1990-luvulla ja julkisivuun on lisätty nykyisen yhdistystoimijan kyltti.

Sivu lounaaseen avautuu lukion pihapiiriin.

Rakennusvaihe 1944

Julkisivut ovat pääosin säilyneet rakennusvaiheesta 1944. Vain kaksi ikkunaa ja molemmat myllyn ulko-ovet on uusittu 1990-luvulla

Vasemmalla ylhäällä

Myllyn varsinainen ulko-ovi lippoineen. Myllystä tehtiin 1940-luvulla pelkistetty moderni rakennus. Julkisivun aukotus säntillisen säännönmukainen. Ainoa poikkeava elementti on aikanaan nykyaikaisen rakennustekniikan mahdollistama siro ulokkeena tehty betonirakenteinen lippa. Ulokerakennne ei tarvitse "vanhanaikaisia" pilareita tuekseen. Pääovessa on ulko-ovina ollut alunperin julkisivun päällä kulkeneet liukuovet. Liukuoven kisko on säilynyt julkisivussa. Ovet on muutettu nykyisiksi saranaoviksi 1990-luvulla

Vasemmalla alhaalla

Rakennuksen kaikki alkuperäiset ikkunat ovat identtisiä. Ikkunat ovat sisään-ulos aukeavia. Ikkunat heloineen ovat säilyneet rakennusvaiheesta 1944. Osa puitteista on jostain syystä poistettu. Myllyn sisätiloihin on varastoitu kymmeniä irrotettuja puitteita.

Alla

Syöksytorvet ja räystäskourut on tehty todennäköisesti jo rakennusvaiheessa 1944, viimeistään 1950-luvulla kun peltikate on tehty.

Kuvassa näkyy betonisokkelin ja betonitiilestä muuratun julkisivun liitos. Pinnat jatkuvat suoraan ilman porrastusta. Rajauksena on vain väriraja.

Rakennusvaihe 1964 / 1990-luku

Rakennusvaiheessa 1964 tehtiin yksinkertainen varastorakennus myllyn tarpeeseen ja väkirehun varastointiin. Varastotila oli kylmää tilaa. Alkuperäinen julkisivuverhous oli kuitusementtilevyä. Nykyinen lomautaverhous on tehty 1990-luvulla.

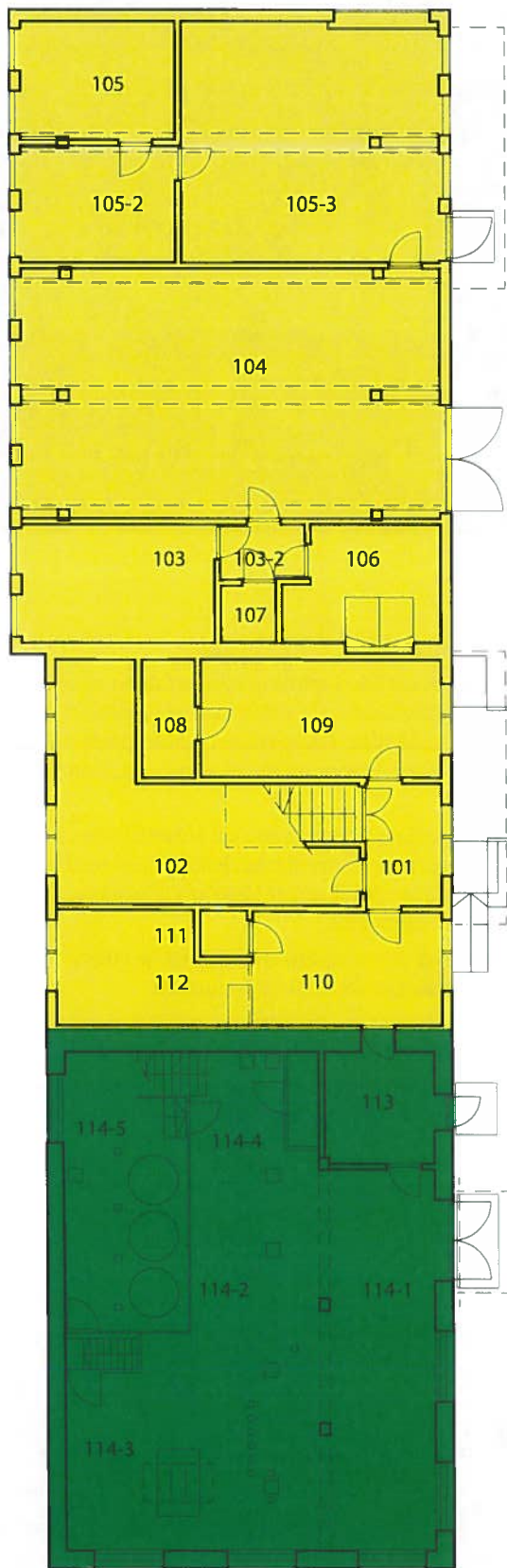
Varastosiiven matala ja korkea osa on erotettu tiilestä muuratulla palomuurilla toisistaan. Palomuurin päät muodostavat julkisivuun palokatkon. Vesikatolla palomuurin on pellitetty kuten peltikatto.

1990-luvulla tilat on muutettu lämmitettäviksi tiloiksi. Tässä yhteydessä pääosa ikkunoista on uusittu.

Alla vasemmalla

Sisäänkäynnin alueella julkisivua on muutettu nykyiseen käyttöön siirryttäessä 1990-luvulla, ikkunat ja ulko-ovi on uusittu.

Rakennusvaiheet

Värillä on esitetty muutosalueet.

Yksittäisiä rakenteita ei ole ajoitettu.

	1964
	1944

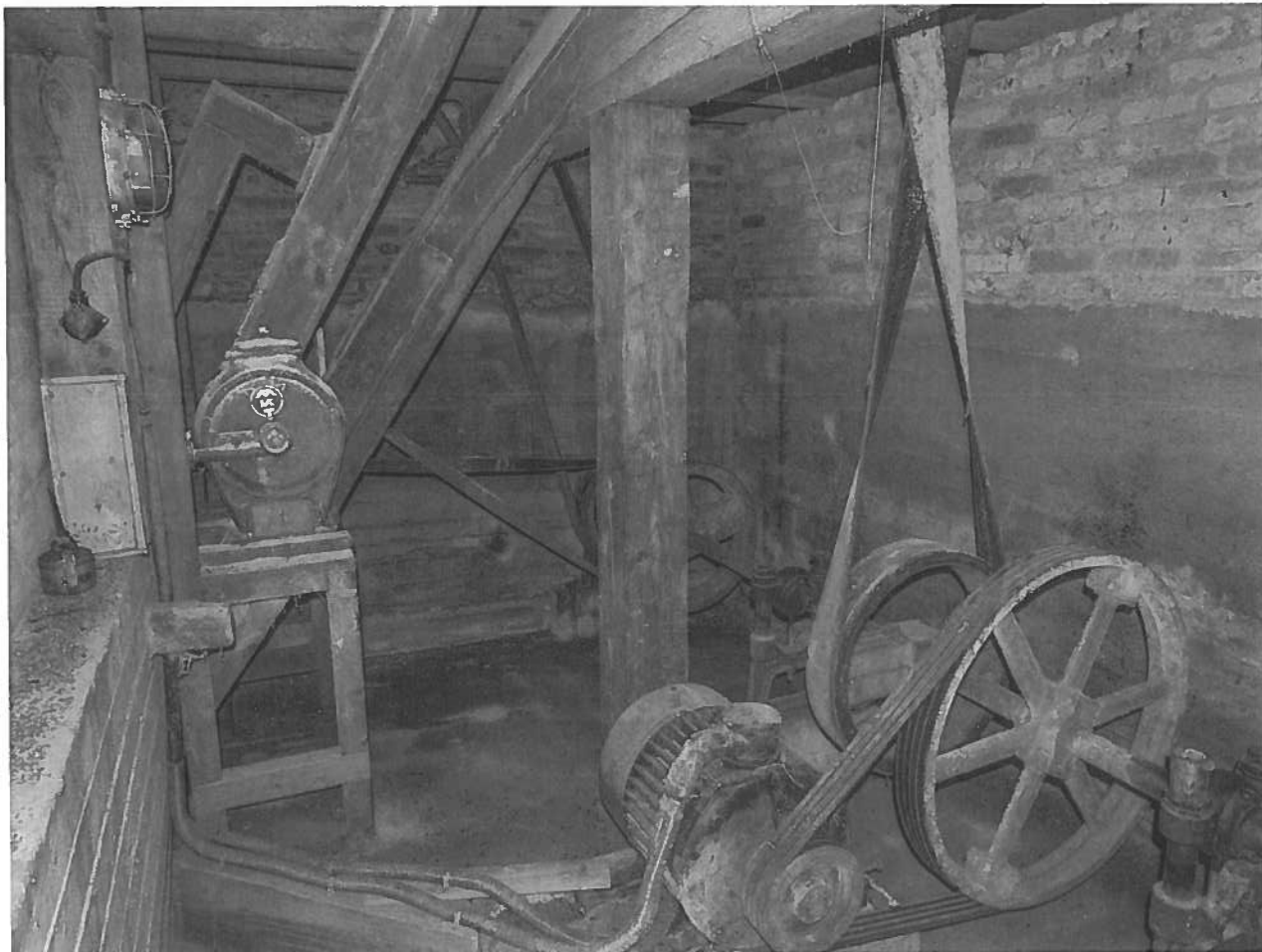
Rakentuminen, tarkastelu kerros- tasottain

Kellari- ja 1.kerros

Vuoden 1942 palaneen myllyn tilalle rakennetaan uusi myllyrakennus 1944.

0 5 10 20 m

Nykytilaa esittävä pohjapiirros on tehty vertaamalla nykytilan valokuvia ja vanhoja rakennuspiirustuksia. Mittatarkistuksia ei ole tehty. Kerrostasojen rakenteiden sijoittumisesta toisiinsa nähden ei ole tarkistettu. Päämitat on saatu kunnan toimittamasta asemapiirrostiedostosta.

Rakennusvaihe 1944

Tässä selvityksessä myllyn laitteiston osia ei ole pystytty nimeämään.

Kellarikerros

Laitetila 001 on myllyn laitteiston alimmainen kerrostaso.

Kuljettimien torvet ovat puuta. Sähkömoottoreiden voimansiirrossa on sekä kiilahihnoja että sileitä remmejä.

Ilma ei pääse käyttämättömässä tilassa vaihtumaan. Kellariseinästä ja alapohjasta kulkeutuva kosteus kuivaa huonosti. Vaikka rakennuksessa ei ole lämmitystä kosteuden jäätyminen ei näytä aiheuttaneen rapautumista.

Mylly, 1. kerros

Mylly laitteistoinen on säilynyt lähes täysin rakentamisaikansa asussa. Myllytoiminnan loputtua tilaan on varastoitu myllyn toimintaa kuulumatonta materiaalia. Lattia on valettu betonista. Ulkoseinät ovat kalkkimaalilla maalattua betoniiltä. Pilarit ja palkit ovat höyläpintaista käsittelemätöntä puuta.

Kuva viereisellä sivulla ylhäällä, mylly 114-1

Sisäänkäynnin alue myllyssä. Tuleva ja lähtevä tavaraliikenne myllyssä tapahtui tässä myllyn osassa. Rakennusvaiheessa 1964 tavara-liikenne siirtyi osittain varastosiipeen.

Kuvat viereisellä sivulla alhaalla, mylly 114-3

Jauhituksen purkutorvia ja kuljetintorvi tarkastusikkunoinen. Oikean puoleinen laite on todennäköisesti valssi.

Kuvat yllä, mylly 114-4

Myllyn portaikon alue ja käynti myllyn jauhinkivien alla olevaan laitetilaan.

Kuvat alla, mylly 114-2 ja 114-5

Myllyn jauhinkivien taso on muuta lattiapintaa noin 1,5 metriä ylempänä. Jauhinkivien tason alapuolella on myllyn kiviä pyörittävän laitteiston tila erotettu muusta huonetilasta vanerilla verhotulla seinällä.

Oikean puolisessa valokuvassa on yhtä myllynkiveä pyörittävä laitteisto. Myllynkivipareja on kolme.

Rakennusvaihe 1964

Tässä rakennusvaiheessa myllyn viereen tehtiin mylllyn verrattuna suuri varastosiipi. Varastotila on osittain kaksikerroksinen. Alun perin varatossa ei ollut lämmitettäviä tiloja. Myöhemmissä muutostöissä kaikki tilat on tehty lämmitettäväksi tilaksi.

113 Pakkaus

Oviaukko myllystä varastosiipeen on tehty rakennusvaiheessa 1964. Lämmitetty pakkaamon tila on tehty kylmän myllyn puolelle 1990-luvulla.

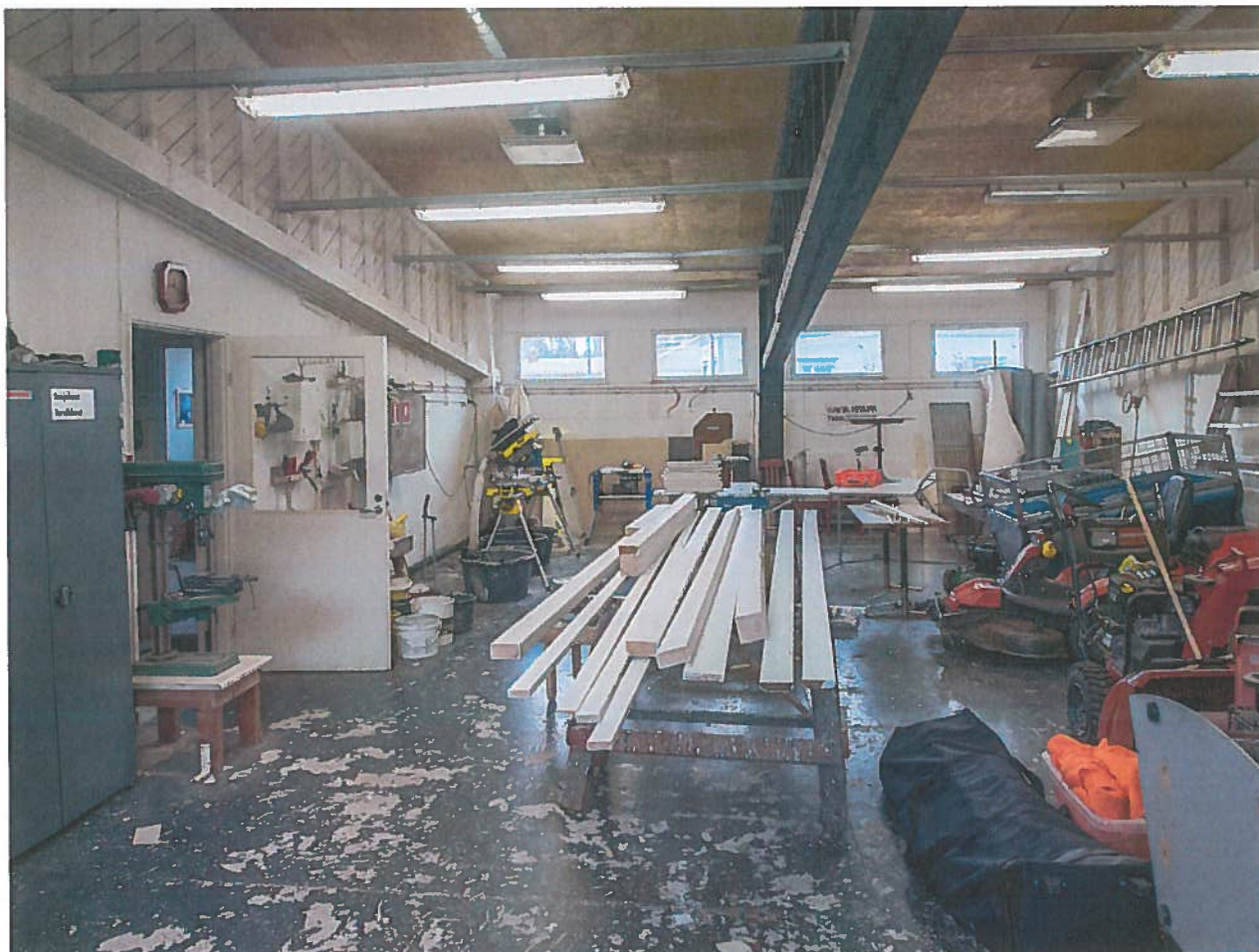
110 Kahvio

1990-luvun muutostöissä kylmään varastotilan osaan myllyn vastaan on tehty kahvio-, keittiö- ja wc-tilaa.

109 Toimisto

1990-luvun muutostöissä kylmästä varastotilan osasta tehty toimistotila.

104 Versta

Rakennusvaiheessa 1964 kylmäksi myllyn varastoksi tehtyä tilaa. Tila on muutettu lämmitettäväksi 1990-luvun muutostöissä. Tässä tilassa ovat näkyvissä rakentamisaikanaan suurijänneväliset ristikkorakenteet. Ristikot ovat paikalla sahatavarasta tehtyjä. Rakennusrunkoa on jäykistetty ristikoiden molemmissa päissä olevilla sokkelista ristikon alapaarteeseen yltävillä vinotuilla. Betoni lattia ja ikkunat ovat todennäköisesti alkuperäiset. Väliseinät, levuverhoukset ja yläpohjan mineraalivilla verhoaus on tehty 1990-luvulla.

106 Varasto

Kaksi- ja yksikerroksisen varastonosien lattiapinnoissa on tasoero. Eri korkuiset varaston osat on erotettu tiilestä muuratulla palomuurilla. Palomuurissa ollut oviaukko on peitetty. Lattiapinnat yhdistävä luiska muistuttaa varaston sisäisestä liikenteestä.

Rakennusvaiheet

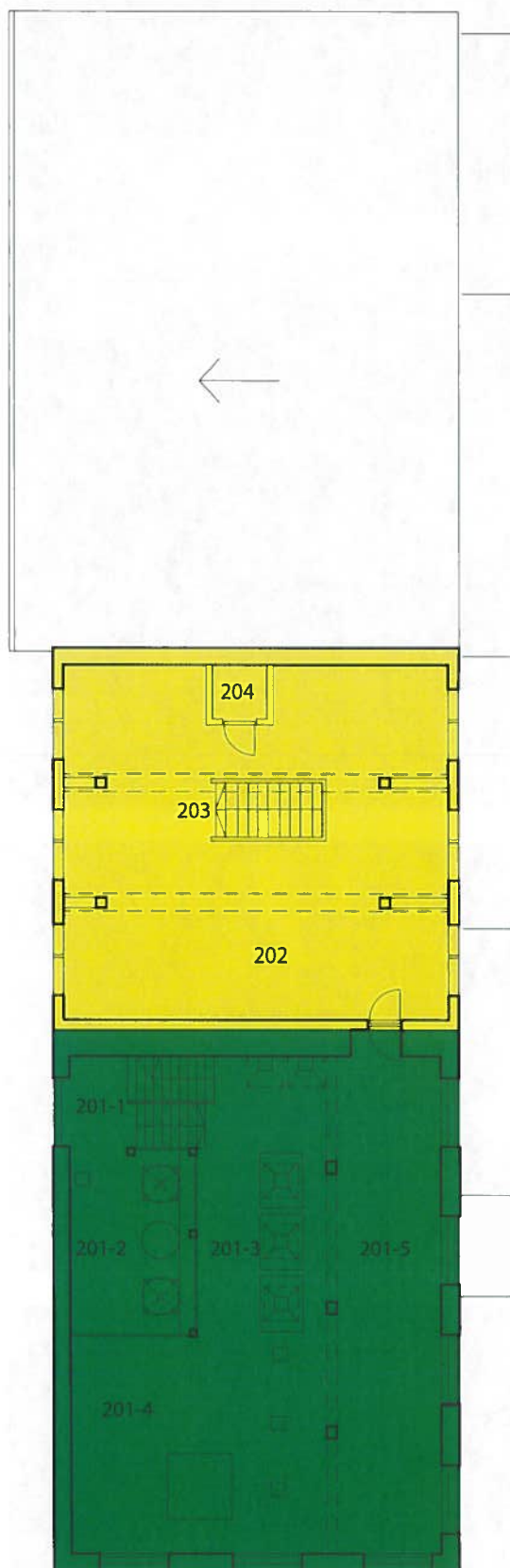
Värillä on esitetty muutosalueet.

Yksittäisiä rakenteita ei ole ajoitettu.

	1964
	1944

2. kerros

Mylly laitteistointeen on säilynyt lähes täysin rakentamiskanssa asussa.

0 5 10 20 m

Nykytilaa esittävä pohjapiirros on tehty vertaamalla nykytilan valokuvia ja vanhoja rakennuspiirustuksia. Mittatarkistuksia ei ole tehty. Kerrostasojen rakenteiden sijoittumista toisiinsa nähden ei ole tarkistettu. Päämitat on saatu kunnan toimittamasta asemapiirrostiedostosta.

Myllyn kivet

Tällä kerrostenasolla ovat myllynkivet, kolme paria kiviä.

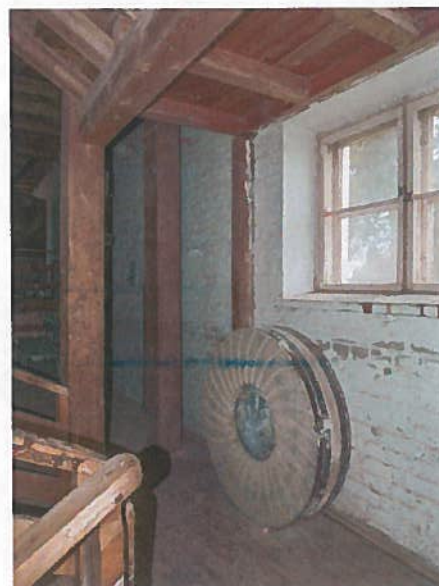
201-2 Mylly

Myllynkivet ovat muuta kerrostenasoa alemmalla, portaikon välitasanteen, tasolla.

Alla, 201-1 Porras

Vasemmalla portaikkoon. Etualalla näkyy vaijereista riippuvia kahvoja joilla säädetään myllyn toimintaa.

Oikealla. Yksi myllynkivi on pois paikaltaan jostain syystä.

201-3 Mylly

Myllyn laitteistoa toisessa kerroksessa myllynkivien tason vieressä.

201-4 Mylly

Monimutkaista puista kanavistoa. Kuvassa näkyvien vaijerien välityksellä on säädetty virtauksia putkistossa.

201-5 Mylly

Myllyn toiminnassa avoimena ollut tilaa. Taustalla näkyy rakennusvaiheessa 1964 tehty ovi kaksierokseiseen varastosiiven osaan.

Kuvassa näkyvä esineistö on kerätty tähän tilaan nykyisessä yhdistystoiminnassa. Esineistö ei liity myllyn toimintaan.

201-5 Mylly

Jotain myllyn laitteistoa on jossain vaiheessa purettu. Purettu laitteisto sekoittuu muuhun tilassa olevaan myllytoimintaa liittymättömään esineistöön. Taustalla varastosiiven toiseen kerrokseen johtava ovi.

Rakennusvaihe 1944, mylly

Myllyn sisätila ja rakenteet ovat säilyneet rakennusvaiheesta 1944.

Yllä

Alkuperäisen puurakenteen liitoksia. Pääkannatajia on jatkettu pilarien kohdilla. Orsissa on hammastettu liitos, lisäksi liitos on varmistettu terässiteillä.

Välipohjan kannattajat on jatkettu pääkannatajalla hammastetulla liitoksella. Liitoksissa ei ole terässiteitä. Puutavaran elämisen myötä liitokset ovat osittain avautuneet.

Keskellä

Välipohjaorret on tuettu betonitiilestä muurattuun ulkoseinään.

Alla

Todennäköisesti alkuperäinen valaisin myllyssä.

Rakennusvaihe 1964, varasto

Rakennusvaiheessa 1964 kylmäksi vastoksi tehty tila on 1990-luvulla muutettu lämpimäksi tilaksi.

Yllä ja keskellä, 202 Varasto

Rakennusrunko on rakennusvaiheesta 1964. Entisen varaston rakenteet on peitetty uusilla rakenteilla lukuunottamatta kantavia ristikkorakenteita ja lattiaa. Aikanaan suurijänneväinen kattoristikko on paikalla sahatarvarasta tehty rakenne. Levyverhoukset eristyksineen on tehty 1990-luvulla. Ikkunat ja väliovet on uusittu samassa yhteydessä.

Alla

Porras on rakennusvaiheesta 1964. Alunperin porras on ollut varaston kerrostasot yhdistävä avoporras. 1990-luvulla porras on väliseinillä erotettu omaksi tilaksi ja alemman kerroksen tasolle on tehty ovet.

Rakennusvaiheet

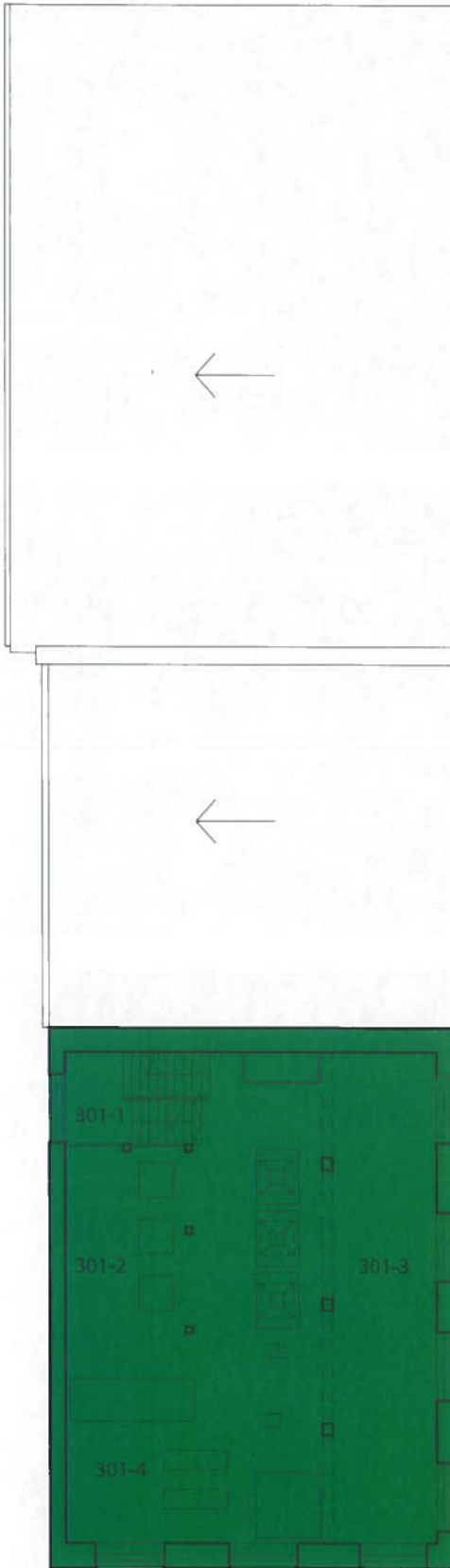
Värillä on esitetty muutosalueet.

Yksittäisiä rakenteita ei ole ajoitettu.

1964
1944

3. kerros

Mylly laitteistoinen on säilynyt lähes täysin rakentamisaikansa asussa.

0 5 10 20 m

Nykytilaa esittävä pohjapiirros on tehty vertaamalla nykytilan valokuvia ja vanhoja rakennuspiirustuksia. Mittatarkistuksia ei ole tehty. Kerrostasojen rakenteiden sijoittumista toisiinsa nähden ei ole tarkistettu. Päämitat on saatu kunnan toimittamasta asemapiirrostiedostosta.

Rakennusvaihe 1944, mylly
Myllyn sisätila ja rakenteet ovat säilyneet rakennusvaiheesta 1944.

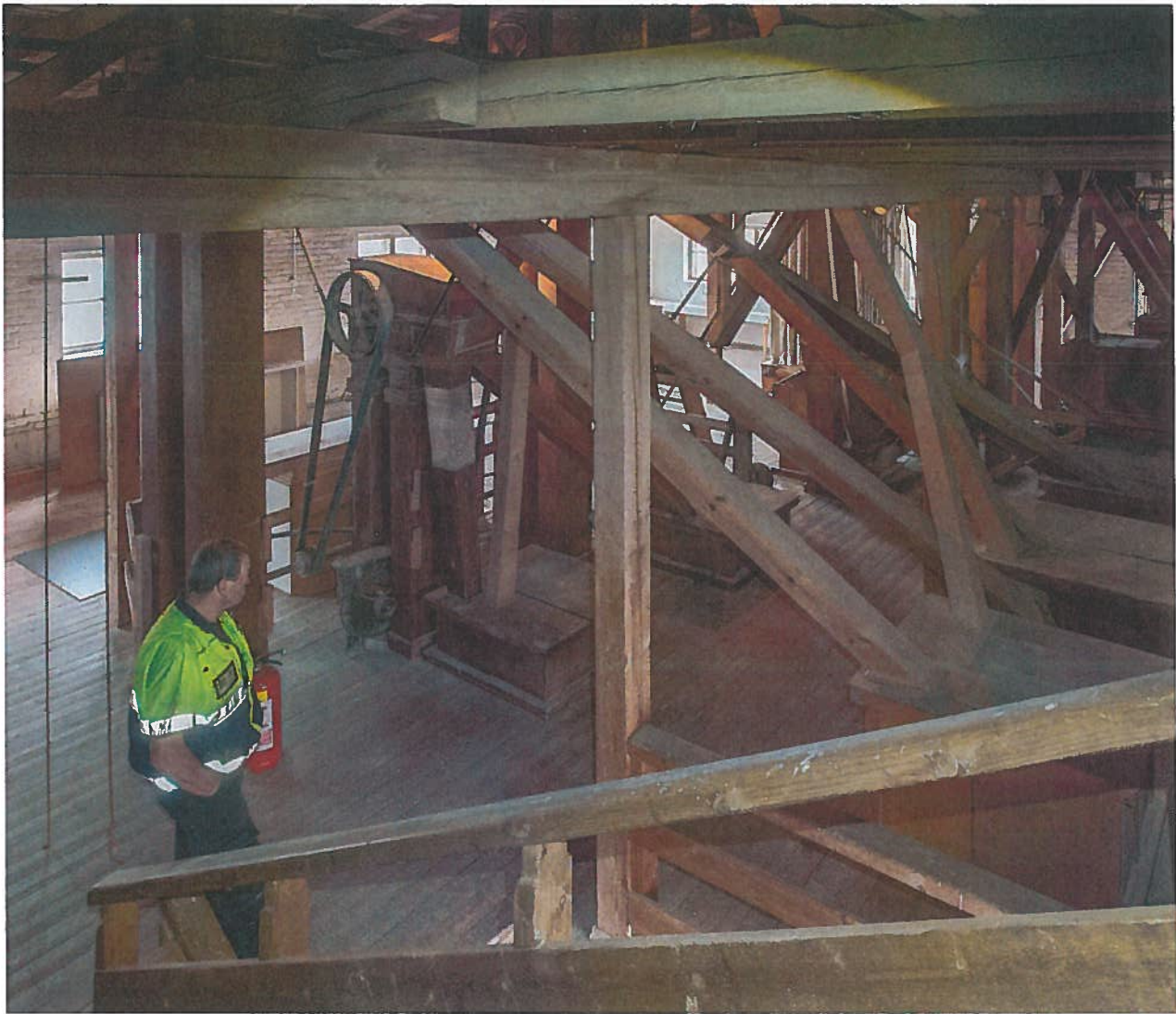
Yllä, 301-3 Mylly

Näkymä portaikosta kerrokseen. Ylemmillä kerrostasoilla laitteiston määrä vähenee.

Oikealla, 301-1 Porras

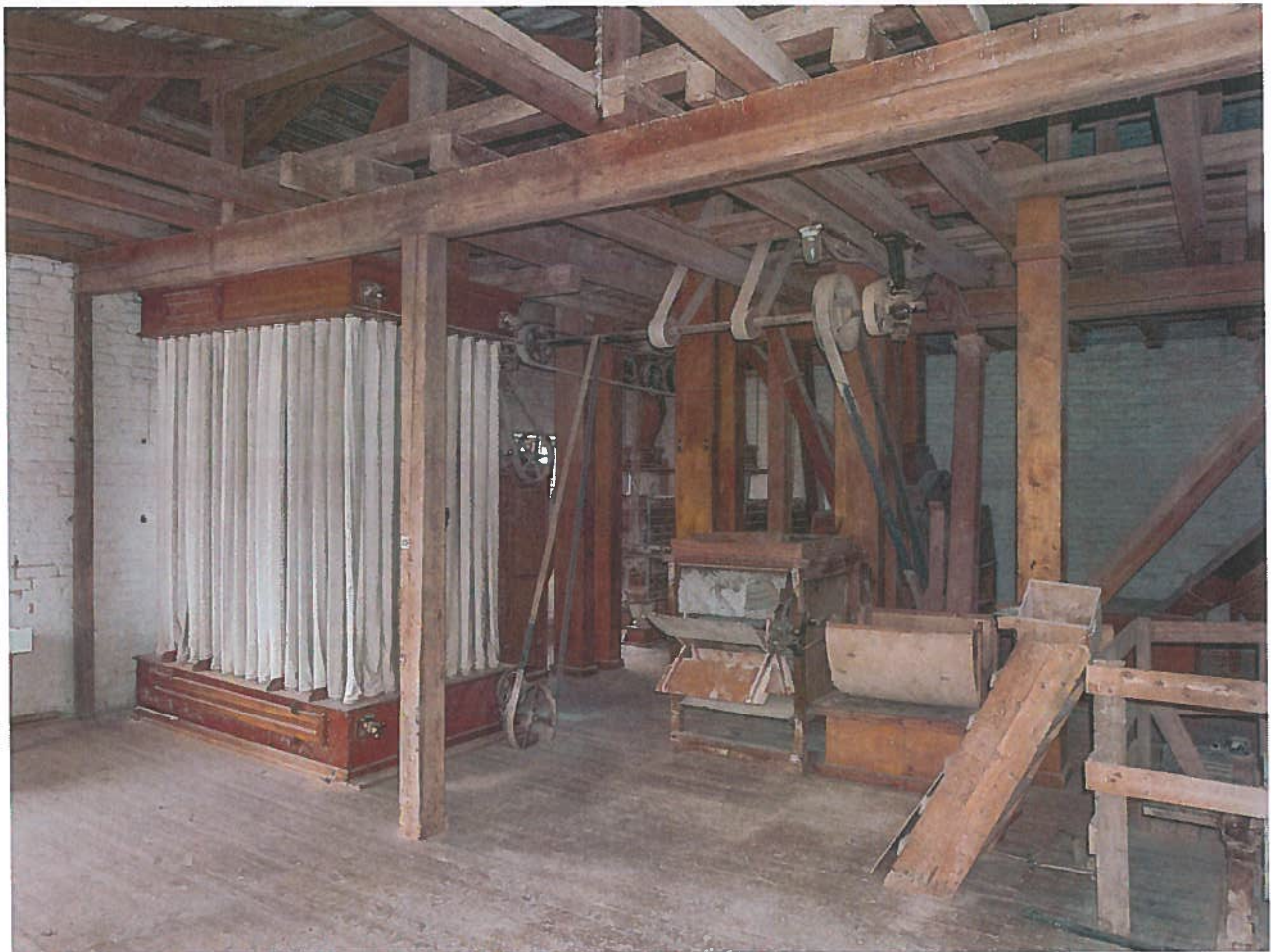
Kaksivartinen portaikko yhdistää myllyn kerrostasot. Kuvassa näkyy betonitiilitä muuratun ulkoseinän porrastus. Seinälle tulevan kuormituksen keventyessä tiiliseinän paksuus ohenee ylös noustaessa.

301-2 Mylly

Myllynkivien yläpuolella oleva laitteiston osa. Jauhatukseen menevä tavara on syötetty näistä torvista alapuolella oleville jauhinkiville ja valsseille.

Yllä, 301-4 Mylly
Suodatin

Keskellä, 301-3 Mylly

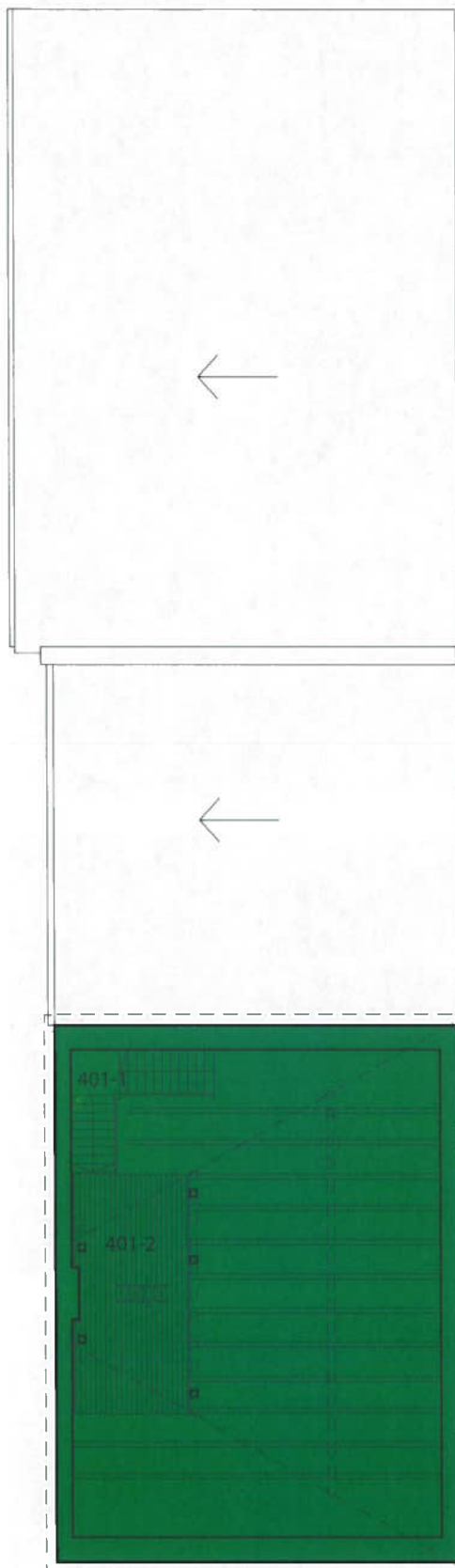
Vesikatto näkyy kerrosten välillä kolme. Nykyinen peltikate on tehty 1952. Alusrakenteena on käytetty betonilautoituksessa olleita lautoja.

Alkuperäiselle betonittilikatolle vesikaton kaltevuus on todennäköisesti huomattu liian loivaksi.

Alla, 301-3 Mylly

Kolmannella kerrosten välillä laitteistot vähenevät. Jostain toiminnallisesta syystä tälle kerrosten välillä on varattu vapaata lattia tilaa koska on päätetty tehdä tämä kerrostaso.

Rakennusvaiheet

Värillä on esitetty muutosalueet.

Yksittäisiä rakenteita ei ole ajoitettu.

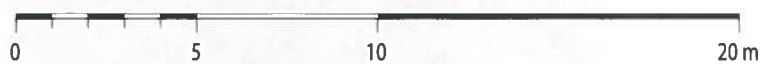

1964

1944

4. kerros

Mylly laitteistoinen on säilynyt lähes täysin rakentamiskanssa asussa.

Nykytilaa esittävä pohjapiirros on tehty vertaamalla nykytilan valokuvia ja vanhoja rakennuspiirustuksia. Mittatarkistuksia ei ole tehty. Kerrostasojen rakenteiden sijoittumista toisiinsa nähden ei ole tarkistettu. Päämitat on saatu kunnan toimittamasta asemapiirrostiedostosta.

Yllä, 401-2 Mylly

Laitteiston ylimmät osat ulottuvat lähes vesikattoon asti. Laitteiston huoltoa varten osalle neljättä kerrostasoa on tehty harvalaudoitus. Osa tasosta on avoimessa yhteydessä tasoon kolme.

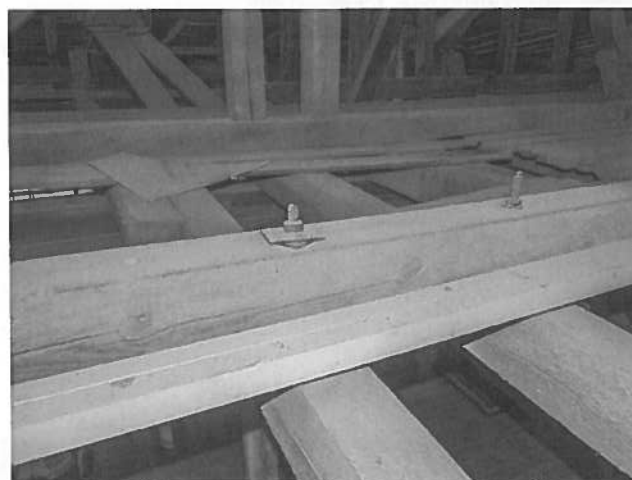
Tälle tasolle on varastoitu jotain jo myllyn toiminnan aikana laitteistosta poistettuja osia.

Keskellä, 401-2 Mylly

Orsistoja on tuettu toisiinsa myös pulttiliitoksilla.

Alla, 401-2 Mylly

Tilassa 303-1 olevan laitteen yläosa nousee tasolle neljä. Kuvassa näkyy vivusto jota käytetään vaijerien välityksellä kerrostasolta kaksi.

Säilyneisyys

Rakennusvaiheesta 1944, mylly

Mylly on säilynyt lähes rakentamisaikansa asussa julkisivultaan, tiloiltaan, laitteistoiltaan ja yksityiskohdiltaan. Kaksi ikkuna ja ulko-ovet on vaihdettu 1990-luvulla. Ikkunoista on jostain syystä poistettu sisempiä puitteita. Myllyn sisätiloihin on varastoitu kymmeniä ikkunapuitteita jotka todennäköisesti ovat näitä poistettuja puitteita.

Myllyyn oli alunperin tehty betonitiilikate. Kate on vaihdettu nykyiseksi peltikatteeksi vuonna 1952.

301-4 Mylly

Myllyn laitteisto lähes täysin rakennusvaiheesta 1944.

301-3 Mylly

Osa myllyn laitteistoon liittyvistä sähköasennuksista on rakennusvaiheesta 1944.

301-1 Porras

Ikkunoiden heloitus on pääosin rakennusvaiheesta 1944.

Rakennusvaiheesta 1964, kylmät varastotilat

Rakennusvaiheessa 1964 tehdyt kylmät varastotilat on perusteellisesti muutettu 1990-luvun muutostöissä. Aikaisemmin kylmä varastotila on muutettu lämmitettäväksi tiloiksi. Seiniin on lisätty eristeet, sisäpuolelle on tehty levyverhoukset ja julkisivujen sementtikuitulevyverhous on vaihdettu lomautaverhoukseksi.

Nykyisin näkyvimmit rakennusvaiheesta 1964 säilyneet osat ovat yläpohjaa kannattavat ristikot. Ristikot ovat sahavarasta paikalla rakennuttaja. Rakentamisen aikaan näiden ristikoiden jänneväli oli huomattavan suuri.

Täydentävissä rakennusosissa on vain vähän alkuperäisiä osia. Osa yksikerroksisen osan ikkunoista ja verstaan 105-3 ulko-ovi ovat mahdollisesti peräisin rakennusvaiheesta 1964.

Kunnostettavuus

Mylly

Tähän tehtävään ei kuulunut kuntotutkimusta. Selvitystä tehtäessä tehtiin yleisiä havaintoja rakenteiden kunnosta. Rakenteissa havaittiin paikallisia vaurioita.

Rakennuksen peltikatteessa ei selvitystä tehtäessä havaittu vuotoja. Räystäillä, julkisivussa ja sisätilan puolella, näkyy räystääslaudoituksessa reikiä ja sisäpuolella kattotuolien päissä kostumista. Räystäillä on peltikatteessa mahdollisesti vikoja jotka johtavat vettä rakenteisiin. Peltikatteen kunto on tarkistettava ja räystäslautojen lahoviat korjattava. Räystäskourujen ja syöksytorvien toiminta on varmistettava.

Betonitiilistä muurattujen ulkoseinien rappauksissa näkyy halkeamia. Halkeamat johtuvat todennäköisesti perustusten painumisesta tai routimisesta. Rappaushalkeamat voi kunnostaa ilman muita rakenteellisia kunnostuksia. Routimisen vähentämiseksi ulkoseinien vieruksen voi roudaneristää. Mahdollisen roudaneristysten yhteydessä salaojitus on tarkistettava / rakennettava.

Kellarissa, alimmalla myllyn laitteistotasolla, latita ja seinäpintoihin kertyvä kosteus ei pääse kuivumaan. Kellaritilan ulkoseinät ovat osittain betonista valettuja, osittain betonitiilistä muurattuja. Kellarin ulkoseinissä ei todennäköisesti ole vedeneristystä, eikä myllyn mahdollisesta salaojituksesta ei ole tietoa.

Mylly on sähköistetty, vesijohtoa ja viemärintä ei ole. Käyttämättöminä olevien myllyn laitteistojen jännitteetömyys on syytä varmistaa.

Rakennuksen säilyttäminen nykyisellään, kylmänä rakennuksena, on mahdollista ilman laajoja kunnostustöitä. Vesikaton ja kattovesien poiston kunnossapitäminen ovat tärkeimmät toimenpiteet.

Rakennuksen muuttaminen lämmitettäväksi on periaatteessa mahdollista muuttamalla yläpohja lämmöneristetyksi.

Rakennuksen muuttaminen johonkin toiseen käyttötarkoitukseen on hankalampi kysymys. Esimerkiksi asutuskäyttöön muutettaessa myllyn vanhoja rakenteita ei todennäköisesti pystyittäisi käyttämään hyväksi. Vanhat välipohjien puurakenteet jouduttaisiin purkamaan. Myllystä jäisi todennäköisesti tähteeksi pelkkä ulkoseinä.

1940-luvulla rakennusosat ovat kunnostuskelpoisia. Puurakenteet ovat kunnoissa. Ikkunat ovat ukonäöltään rapistuneet, mutta ne ovat edelleen kunnostuskelpoiset. Kunnostetuilta ikkunoilta voi odottaa yhtä pitkää käyttöikää kuin ne ovat jo tähän tullessa palvelleet.

Rakenteissa saattaa olla haitallisia aineita sisältäviä tarvikkeita. Selvitystä tehtäessä ei tehty havaintoja haitta-aineista.

Myllyn laitteisto

Myllyn vuonna 1944 valmistunut laitteisto on hämmästyttävän hyväkuntoinen ja lähes täydellisesti säilynyt kokonaisuus. Myllyn laitteisto on lähes siinä kunnossa kuinka se oli myllyä viimeksi käytettäessä 2010-luvulla myllärin jäädessä eläkkeelle.

1964 varastosiipi

Kylmäksi varastotilaksi aikanaan tehdyt tilat on 1990-luvulla muutettu lämmitettäväksi tiloiksi. Ulkoseiniin ja yläpohjaan on tehty lämmöneristys, alapohjat ovat todennäköisesti alkuperäiset maanvaraiset betonilattiat. Muutostöissä tilat on sähköistetty. Tiloja varten on tehty vesijohto- ja viemäriasennukset. Muutostöiden yhteydessä ainakin osaan tiloja on tehty koneellinen ilmanvaihto.

Nykyiseen käyttöön tilojen kunto on ilmeisesti riittävä.

Yhteenveto

Mylly on Lapinlahden osuusmeijerin ainoa säilynyt sivuliiketoimintojen rakennus. Osuusmeijerin sikalan ja sahan rakennukset on purettu. Mylly on olennainen osa osuusmeijerin kulttuurihistoriallisesti merkittävää rakennusryhmää ja siten osa Lapinlahden teollistumisen historiaa.

Myllyrakennus on hyväkuntoisena säilynyt 1940-luvun moderniin tyyliin kylmäksi tuotantotilaksi tehty yksinkertainen rakennus.

Myllyrakennus ja myllylaitteisto ovat säilyneet lähes alkuperäisinä, koska mylly on ollut käytössä 2010-luvulle asti.

Myllyrakennus on pääosin hyväkuntoinen. Havaituista vaurioista ei ole välitöntä vaaraa. Havaitut vaurioit on syytä kunnostaa vaurioitumisen etenemisen estämiseksi.

Myllyn yhteyteen kylmäksi varastotilaksi vuonna 1964 tehty laajennus on perusteellisesti muutettu 1990-luvulla, kun tilat on muutettu lämmitettäväksi.

Varastosiiven paikalla sahatavarasta tehdyt kattoristikot ovat rakennuksen omaleimaisin piirre.

Rakennuksen tilat ovat kelpoisia nykyisiin käyttötarkoituksiinsa.

Rakennusta lämmitettäväksi tilaksi muutettaessa on todennäköisesti käytetty työtapoja ja tarvikkeita joihin liittyy riski ilmavuodoista tai kosteuden tiivistymisestä rakenteisiin.

Suosituks

Suosittelaa, että rakennuksesta tehdään kunnossapitosuunnitelma. Kunnostustyö voisi olla vaiheittain etenevä pidemmällä aikavälillä toteutuva suoritus.

Suosittelaa, että rakennuksesta tehdään ajantasaiset dokumentit (rakennuspiirustukset, LVIS-järjestelmien kuvaus, kuntokartoitus ja haitta-aineselvitys).

Mylly

Suosittelaa selvityksen tekemistä Suomessa säilyneistä myllyistä Lapinlahden myllyn merkittävyyden selvittämiseksi.

Myllyn viimeisin mylläri on eläkkeellä. Suositellaan, että entisen myllärin tietojen avulla myllyn laitteistosta tehdään dokumentointi ja myllyn toiminnan kuvaus.

Suosittelaa myllylaitteiston käyttökuntoisena säilyttämisen selvittämistä. Myllyn laitteiston jaksoittainen käyttäminen todennäköisesti edistää laitteiston säilymistä. Jos myllyn museointi laitteistoiheen on mahdollista edistäisi jaksoittainen laitteiston käyttö siinäkin tapauksessa laitteiston säilymistä.

1964 varastosiipi

Varastosiiven kunnostaminen nykyvaatimusten mukaiseksi lämpimäksi toimintatilaksi on todennäköisesti kannattamatonta. Hyödynnettäviä osia ovat vain runkorakenteet joiden ympärille uudet rakenteet tulisi tehdä.

Jos alueella on tarvetta täydennysrakentamiselle on mielestämme mahdollista tehdä varastosiiven tilalle myllyn ja meijerin alueeseen sopiva uudisrakennus.

Lähteet

Arkistolähteet

Lapinlahden kunnan arkisto (LKA)

Kotiseutukokoelma, Lapinlahden osuusmeijeri

Kulttuurilautakunnan vanhat kuvat -kokoelma

Rakennuslupapiirustukset

Elinkeinoelämän keskusarkisto (ELKA)

Lapinlahden osuusmeijeri

Lapinlahti-seuran arkisto (LSA)

Senaatin talousosaston registraattorinkonttori, Kansallisarkisto (KA)

Yhteisistunto- ja jaostopöytäkirjat

Painetut lähteet ja kirjallisuus

Kinnunen, Erkki 2013. *Savon historia V. Vastakohtien aika 1919-1944*. Savon säätiö.

Lapinlahti. Rakennuskulttuurin inventointi. Kaavoitus ja asuntotoimisto, Lapinlahti, 1993.

Lapinlahden osuusmeijeri 1906-1956. Kuopio, 1956.

Peltonen, Matti 2004. *Suomen maatalouden historia II. Kasvun ja kriisien aika 1870-luvulta 1950-luvulle*. Suomalaisen kirjallisuuden seura

Pohjois-Savon kulttuuriympäristöselvitys osa 2. Pohjois-Savon liitto, Kuopio, 2011.

Wirilander, Hannele 2008. *Savon historia IV. Uudistuksiin heräävä Savo 1870-1918*. Savon säätiö.

Virkkunen, Toivo 1993. Meijeri- ja myllytoiminnan vaikea aika. Teoksessa *Muistojen aarteita Lapinlahdelta ja vähän muu- altakin*. Lapinlahden eläkeliiton perinnepiirin haastattelut Helena Kauppinen. Kirjoitusten kokooja Aune Paldanius. Kuopion Liikekirjapaino Ky, 1994.

Puurunen, Leo 1978 (toim.) *Matin ja Liisan Lapinlahtea*. Lapinlahden kunta.

Puurunen, Leo 1980. *Lapinlahden osuusmeijeri 1905-1980*. Lapinlahden Osuusmeijeri.

Sanomalehtiartikkelit

Maaseudun tulevaisuus 15.10.1942

Sanantuoja 2.11.1915

Internetlähteet

Lapinlahti-Seura ry:n internetsivut

<http://lapinlahtiseura.blogspot.fi/>

Suullisia tietoja antaneet

Mirja Lehtikoinen, Lapinlahti-Seura ry
Sähköpostit 20.10.2017

Hannu Heikkilä, tohtorikoulutettava, Suomen historia, Jyväskylän yliopisto
Sähköpostit 18.10.2017 ja 23.10.2017

Lapinlahden kunta
Tekninen lautakunta
Asematie 4
73100 Lapinlahti

Vastine Kirkonkylän osayleiskaavaehdotuksesta saatuun palautteeseen

LAUSUNNOT

Suomen metsäkeskus, Itäinen palvelualue

Maaseutuhallinnon yhteislautakunta

Palvelulautakunta

Ei huomautettavaa

Ympäristölautakunta

Lapinlahden pohjavesialueiden luokituksia ja rajoituksia ollaan parhailaan uudistamassa. Osayleiskaavaehdotuksessa on mukana Hamina-
mäki-Humppi pohjavesialueesta raja, joka perustuu alueella vuosina 2016-2017 tehtyyn rakenneselvitykseen. Raja on siitä vielä hieman muuttumassa, joten lopulliseen kaavakarttaan tulee laittaa aluerajauksen viimeisin versio.

Kaavaselostuksen sivulla 62 olevaa tekstiä EJ Jätteenkäsittelyalue tulee täydentää: ...asfaltin, betonin ja muiden jätteiden vastaanotto- ja käsittelyalue on osoitettu EJ-alueeksi.

Kaavaselostuksen sivulla 66 kohdassa Luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeä alue, on kohdenumerointi muuttunut kohteiden 22 ja 23 osalta. Luontoselvityksessä Räpilön puro on merkitty numerolla 22 ja Karhulan lehtometsä numerolla 23. Kohdenumerointi tulee korjata niin, että se vastaa luontoselvitystä.

Savonjärven eteläosan saarella kaavamerkintä RA-1/2 tulisi olla RA-1/3, koska saarella on rakennuksia kolmella eri tilalla.

Vastine: Korjataan pohjavesialueen raja muuttuvan rajauksen mukaisesti.

Täydennetään jätteenkäsittelyalueen osalta kaavaselostusta.

Luontoselvityksen liitekartassa Räpilän puron ja Karhulan lehtometsän numerointi on sama kuin kaavakartassa ja kaavaselostuksessa. Korjataan luontoselvityksen raportti, jossa numerointi on vaihtunut.

Korjataan Savonjärven saareen kohdistuva merkintä lausunnon mukaisesti.

Savon Voima Verkko Oy

Pyydämme lisäämään yleismerkintä ja -määräykset kohtaan EN aluetta koskevan pyynnön: Sähköaseman aidatun alueen 110 kV kytkinlaitteet on suojattava ylipitkältä puustolta. Puunpoiston mahdollisuus reunavyöhykealueelta on arviomme mukaan oltava 30 m nykyisistä kytkinlaitteistoista.

Muilta osin meillä ei ole lisättävää aiemmin v. 2017 annettuun lausuntoon.

Toivoisimme myös saavamme asemakaavasta sähköisen version järjestelmäämme (Auto Cad 2017 formaatti DWX tai DXF tai vanhempi-kin Auto Cad versio käy). Lähetysosoite asko.pennanen@savonvoima.fi Yhteyshenkilönä sähköverkostoon kuuluvissa asioissa toimii Asko Pennanen puh. 044 223 7438

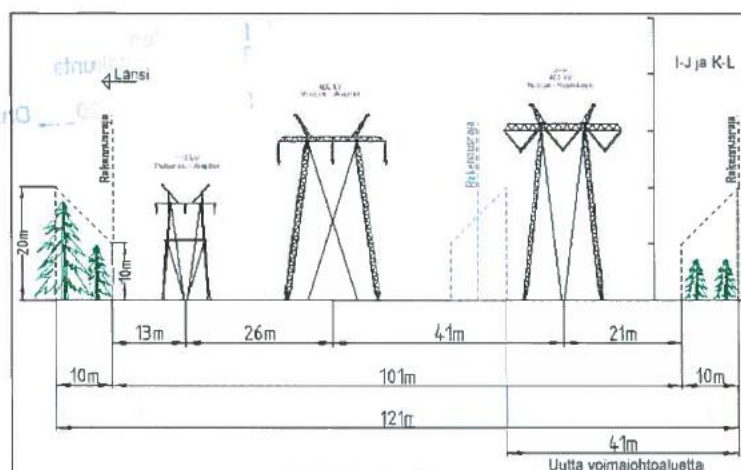
Vastine: Kaavaehdotuksessa EN-alue on osoitettu kiinteistörajojen mukaisesti (noin 2,9 ha). Itse kytkinlaitteet käsittävä aidattu alue on huomattavasti pienempi (noin 0,45 ha). EN-alue on niin laaja, että Savon Voiman omistamalla alueella voidaan puun poisto suorittaa lausunnossa esitetyssä laajuudessa. Täydennetään kaavaselostusta puuston poiston osalta.

Fingrid Oyj

Osayleiskaavan alueella sijaitsevat Fingridin 110 kV (kilovoltin) voimajohto Peltomäki - Alapitkä ja 400 kV voimajohto Vuolijoki - Alapitkä. Olemme toimittaneet tiedot voimajohdoista sekä lausuneet osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta 30.6.2016 ja osayleiskaavan luonnoksesta 28.4.2017.

Edellisen lausunton jälkeen on ilmennyt tarve uudelle 400 kV voimajohdolle, joka sijoittuisi nykyisen 400 kV voimajohdon Huutokoski-Alapitkä rinnalle. Tämä 400 kV voimajohtohanke Nuojua-Huutokoski on tärkeä osa tulevaisuudessa rakennettavaksi suunniteltua toista 400 kilovoltin voimajohtoyhteyttä Itä-Suomen suuntaan, eli niin sanotun "Järvinlinjan" vahvistamista. Viimeisimpien selvitysten perusteella sähkönsiirtotarpeiden arvioidaan kasvavan myös vuoden 2025 jälkeen siinä määrin, että nykyiset tai suunnitellut yhteydet eivät enää riitä.

Fingrid valmistelee Nuojua - Huutokoski 400 kV hankkeesta maakuntakaavoitusta palvelevaa taustaselvitystä, joka valmistuu vuoden 2018 aikana. Selvityksen valmistuttua uusi voimajohtovaraus esitetään merkittäväksi Pohjois-Savon maakuntakaavan tarkistukseen. Uuden voimajohdon sijoittumista on tutkittu vasta karkealla tasolla, mutta sen toteutusmahdollisuudet tulee turvata maankäytön suunnittelussa. Lausunnon kohteena olevan yleiskaavan alueella uusi 400 kV voimajohto sijoittuu alustavien tarkastelujen perusteella nykyisen 400 kV voimajohdon Vuolijoki-Alapitkä itäpuolelle. Osayleiskaavan alueella uutta voimajohtoaluetta tarvitaan noin 41 metriä. Voimajohtoalueen kokonaisleveys on siten tulevassa tilanteessa noin 121 metriä (kuva 2). Johtojärjestelyt, pylväspaikat ja tekniset ratkaisut tarkentuvat voimajohdon YVA- menettelyssä ja myöhemmin voimajohdon yleissuunnitteluvaiheessa.

Kuva 1. 400 kV voimajohtohanke Nuojua-Huutokoski, alustava poikkileikkaus yleiskaavan kohdalla.

Yleiskaavan alueella on asutuksen suhteen haastava suunnittelukohde (yleiskaavassa RA-alue), jonka osalta uuden voimajohdon sijoitusta ja poikkileikkauksratkaisua tutkitaan tarkemmin vasta hankkeen jatkosuunnittelussa.

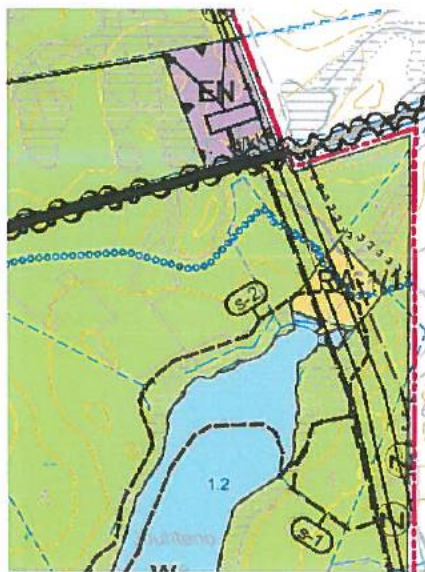
Uusi 400 kV voimajohtoreitti tulisi osoittaa kuitenkin yleiskaavassa. Esitämme, että tässä yleiskaavassa molemmat rinnakkaiset Fingridin voimajohdot esitetään seuraavalla merkinnällä:

Merkittävästi parannettava voimajohto

Tällöin merkinnässä on mustan viivan rinnalla punainen viiva indikoimassa suunnitteluntarvetta ja toisaalta tämä merkintä mahdollistaa voimajohdon tarkentuvat suunnitteluratkaisut. Yksi viiva riittää kuvaamaan myös nykyiset rinnakkaiset voimajohtoyhteydet. Uutta voimajohtoa kuvaava yleiskaavamerkintä on tulkittava näin yleispiirteisenä. Merkintä on tarpeellinen myös tulkittaessa s-2- alueen osan määräystä voimajohtoa toteutettaessa.

Voimajohtoalueen ympärillä oleva pistekatkoviiva on kaavateknisesti hieman epäselvä. Pohdimme, mikä merkintä on kyseessä (ote alla). Kuten edellä jo todettiin, voimajohto kannattaa pitää puhtaasti viivamerkintänä viivan yleispiirteisyyden vuoksi (ei suoja-aluetta tms. alueen osaa ympärille).

Kuva 2. Ote kaavaehdotuksesta.

Yleiskaavan merkinnöissä ja määräyksissä tai kaavaselostuksessa on hyvä todeta uuden voimajohdon suunnittelutilanne tämän lausunnon perustella. Lisätieto merkinnän taustoista on tarpeen osallisille, koska uuden 400 kV voimajohdon tarve ei ole ollut aiemmin esillä.

Fingrid Oyj:n voimajohdot ovat maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 22 § tarkoittamia voimajohtoja. Muiden kuin Fingrid Oyj:n omistamien voimajohtojen osalta teidän tulee pyytää erillinen lausunto voimajohtojen omistajalta.

Pyydämme lähettämään meille tietoa kaavan etenemisestä. Tätä kaavoitusasiaa Fingrid Oyj:ssä hoitaa Mika Penttilä puh. 030 395 5230.

Yleis- ja asemakaavat, joissa on Fingrid Oyj:n voimajohtoja tai muita toimintoja, pyydämme lähettämään lausunnonle mieluiten sähköisenä

osoitteeseen kirjaamo@fingrid.fi tai kirjallisena osoitteella Fingrid Oyj, Maankäyttö ja ympäristö, PL 530, 00101 HELSINKI.

Vastine: Muutetaan voimajohtojen merkintä Merkittävästi parannettavaksi voimajohdoksi sekä täydennetään kaavaselostusta lausunnossa esitetyillä tavalla.

Lapinlahden Vesi Oy

Mielestäni ne kohdat, joihin pyysimme muutosta luonnokseen, on korjattu ehdotukseen, joten Vesi Oy lausu enää mitään ehdotukseen.

Yleiskaavakartalta näyttää kuitenkin edelleen puuttuvan kolme jo rakennettua kevyen liikenteen väylää. Viime vuonna rakennettu Tunnelitie-osa Peltoniementietä kevyen liikenteen väylä, 90-luvulla Kumminkujan -Kansantien terveyskeskukselle johtava kevyen liikenteen väylä sekä 80-luvulla rakennettu Pekka Halosenttieltä taidekeskuksen sivu Suistamontielle johtava kevyen liikenteen väylä.

Vastine: Yleiskaavassa on osoitettu vain merkittävimmät tiet ja niiden kevyenliikenteen väylät. Kaavaehdotuksessa ei ole osoitettu lausunnossa mainittuja teitäkään kaavan yleispiirteisyydestä johtuen.

Kaavaehdotusta ei ole tarkoituksenmukaista muuttaa.

Lapinlahti-Seura ry

Arkkitehtuuritoimisto Reijo Myllynen Oy on tehnyt vanhasta meijeristä ja myllystä rakennushistoriaselvitykset. Niissä on otettu huomioon Lapinlahti-Seuran lausunnossaan 26.4.2017 esittämät näkökohdat. Selvitysten laatija suosittaa, että molemmista rakennuksista tehdään kunnossapitosuunnitelma ja että kunnostustyö olisi vaiheittain etenevä pidemmällä aikavälillä toteutuva suoritus. Myös muut suositellut toimenpiteet ovat mielestämme aiheellisia.

FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy:n 22.1.2018 päivätyssä kaavaselvostusehdotuksessa on joitakin tarkistettavia tietoja. Jos tiedot tulee kirjatuksi väärin, virheet siirtyvät eteenpäin. Pienetkin nimi-, vuosiluku- tai muut tiedot on syytä laittaa ajan tasalle. Esimerkiksi jo kaavaluonnoksen valmistelun aikana on tapahtunut muutoksia, joita on otettukin huomioon.

Ehdotamme tarkistettavaksi/korjattavaksi seuraavat asiat:

Perustiedot

2.7 Kulttuuriympäristö

Lapinlahden historia s. 28 (79)

Halosten Museosäätiö ei enää ylläpidä Lapinlahden Taidemuseota ja Eemil Halosen museon toimintaa. Korjaus esim. seuraavaan muotoon:

Halosten suvun suurta taiteellista perintöä vaalimaan on perustettu Halosten Museosäätiö, joka ylläpitää Taidemuseo Eemilin toimintaa.

Suomen yleiskartta 1864-1873 s. 29-30 (79)

Karttaan Ollikkalan kylän Linnansalmen länsirannalle merkityt kaksi talonpaikkaa voisivat olla vuoden 1870 henkikirjan mukaan Linnansalmi 36 ja Halola 37 (Vanhapiha, nyk. Lastu). Ilvesniemi on erotettu myöhemmin Linnansalmen tilasta.

Osayleiskaava ja sen perustelut

5.1.6 Kulttuuriympäristö

SR-1 Rakennussuojelukohde, maakunnallisesti arvokas s. 64 (79)

Lause "Aarnila ja Tervola ovat erittäin huonokuntoisia ja se sijoittuu Linnansalmentien penkan välittömään läheisyyteen" Korjaus seuraavaan muotoon, koska Tervola ei ole tällä paikalla: *Aarnila on erittäin huonokuntoinen ja se sijoittuu Linnansalmentien välittömään läheisyyteen.*

Vastine: Tehdään kaavaselvostuksen esitetyt korjaukset.

Pohjois-Savon ELY-keskus

Pohjois-Savon ELY-keskus on antanut lausunnon Lapinlahden kirkonkylän yleiskaavaluonnoksesta huhtikuussa 2017, ja lisäksi kaavasta on pidetty työneuvottelu marraskuussa 2017. Lausunnossa ja työneuvottelussa esille nostetut asiat on otettu huomioon osittain kaavaehdotuksessa. ELY-keskus pyytää kiinnittämään huomiota kaavaehdotuksessa vielä seuraaviin asioihin.

Suunnittelutilanne

Uudet valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet tulevat voimaan 1.4.2018. Tällä hetkellä vireillä olevat kaavat voidaan hyväksyä nykyisten voimassa olevien valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaisesti 30.9.2018 mennessä, mikäli kaavaehdotus on asetettu julkisesti nähtäville ennen uusien valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden voimaantuloa. Tämä asia tulee ottaa huomioon kaavaa valmisteltaessa ja on todettava myös kaava-selostuksessa.

Pohjois-Savon maakuntakaavan 2040 laadinnan 1. vaiheen tilanne sekä Ylä-Savossa käynnissä oleva rakennusjärjestyksen uudistaminen olisi hyvä todeta kaavaselostuksessa.

Vastine: Kaavaselostusta päivitetään, mikäli kaavan hyväksyminen menee kuluvan vuoden lokakuun puolelle sekä todetaan maakuntakaavan sekä rakennusjärjestyksen päivittämisen tilanteet.

Rakentaminen

Kaavaselostuksen mukaan kaikki suunnittelualueen rannat on rakennettu eikä uusia rantarakennuspaikkoja olla osoittamassa. Asiakirjoista olisi kuitenkin hyvä käydä ilmi, ettei kaavassa ole tutkittu rakennusoikeuksia rantavyöhykkeen osalta.

RA-merkintää koskevan kaavamääräyksen mukaan RA-paikalle on mahdollista rakentaa lomarakennus suoraan rakennusluvalla. Tämä tarkoittaa sitä, että jos kaava-alueella sattuisikin olemaan jokin rakentamaton rakennuspaikka, niin kaavan mukaisesti lomarakennuksen rakentaminen olisi kaavan voimaan tultua mahdollista, vaikka rakennusoikeuksia ei olisikaan tutkittu. Kaavamääräyksessä tulisi siten todeta, että merkinnällä on osoitettu olemassa olevat rantarakennuspaikat. Lisäksi, mikäli kaavassa osoitetaan RA-merkinnällä olemassa olevia saunarakennuksia ilman varsinaista loma-asuntoa, emätilatarkastelu tulisi olla tehtynä.

AM-alueen kaavamääräyksen, myös ohjeellisen maatilojen talouskeskusten osa-alueen, mukaan talouskeskuksen yhteyteen saa rakentaa rantasaunan. Niiden tilojen osalta, joilla rantasauna ei tulisi sijaitsemaan olemassa olevan asuinrakennuksen pihapiirissä tai joka ei liity ennen vuotta 1997 olemassa olleeseen asuinrakennukseen tai maatilaan, kaavassa tulisi selvittää emätilan rantarakennusoikeus.

Kun jatkossa halutaan rakentaa alueen rantavyöhykkeelle, edellyttää rakentaminen poikkeamista rantavyöhykkeen suunnittelutarpeesta (MRL 72 §), sikäli kun rakentamista ei ole osoitettu kaavassa. Emätilatarkastelu on tällöin tehtävä. Mutta kuten KHO:kin on usein toden-

nut, poikkeamismenettelyssä ei voida osoittaa yhtä tehokasta rakentamista kuin kaavassa voitaisiin osoittaa (kaavoitusvara).

Vastine: Täydennetään kaavaselostus maininnalla, että rantarakennusoikeutta ei ole selvitetty.

RA-merkinnän kaavamääräys on:

"Alue on tarkoitettu omarantaisten loma-asuntojen rakentamiseen. Rakennuspaikalle saa rakentaa lomarakennuksen, saunan ja tarvittavia talousrakennuksia. Rakennusten yhteenlaskettu kerrosala saa olla 80 k-m² + 3% rakennuspaikan pinta-alasta, enintään 250 k-m².

Luku kauttaviivan jälkeen osoittaa rakennuspaikkojen enimmäismäärän alueella."

Määräys ei mahdollista suoran rakennusluvan myöntämisen RA-alueelle. Yleismääräyksissäkään tästä ei ole mainintaa. Kaavaselostuksessa voidaan asiaa avata tarkemmin.

Ohjeellisen AM-merkinnästä poistetaan maininta rantasaunasta, koska kaikki ohjeelliset AM-merkinnät sijoittuvat etäälle rannasta. Kaikki 4 osoitettua ohjeellista maatilan talouskeskusta sijoittuvat ns. emätiloilille ja ovat siten ennen vuotta 1997 jo olleet olemassa.

Luonnonsuojelu

Kaavamerkinnoista puuttuu SL-alueen kaavamääräys, joka voisi olla esimerkiksi seuraava: 'Luonnonsuojelulain nojalla toteutettu tai toteutettava alue. Alueella sallitut ja kielletyt toimenpiteet käyvät ilmi luonnonsuojelualueen perustamispäätöksestä/rauhoituspäätöksistä. Niillä alueilla, joilla ei ole perustamispäätöstä/rauhoituspäätöksiä, on voimassa MRL 128 §:n mukainen toimenpiderajoitus luonnonsuojelualueen perustamiseen asti.'

Kaavakartalle tulee osoittaa myös uusi perustettu luonnonsuojelualue, jonka raja-alue vastaa Jouhtenon liito-oravametsää. ELY-keskus toimittaa alueesta kartan ja numeerisen rajauksen erikseen kunnalle ja kaavan laatijalle.

ELY-keskus toistaa työneuvottelussa esille nostamansa asian siitä, että MU-alueella sijaitseva paikallisesti arvokas kallio-alue osoitettaisiin luo-merkinnällä. Myös Humpinsuon luo-alueella voisi laajentaa aiemmin esitetyn mukaisesti eli sisällyttämällä suon ojittamaton osa suojavyöhykkeeseen luo-alueeseen.

Vastine: Täydennetään SL-alueen merkintää: "Luonnonsuojelulain nojalla toteutettu tai toteutettava suojelualue". Viittaus perustamispäätökseen on tarpeeton, koska ainut perustettu alue on maanomistajan esityksestä perustettu.

Kaksi muuta SL-alueita on vesialueita. Jos vesialueella ryhdytään toimenpiteisiin, joudutaan hakemaan ympäristölupa, jossa mahdolliset toimenpiteen luvitetaan. Päällekkäistä lupabyrokratiaa on tarpeellonta rakentaa.

Määräystä voidaan täydentää lauseella:

Huoripojanmäen alue on osoitettu MU-alueeksi kaavaehdotuksessa. Mäen itäreunalla on tapahtunut jo ottotoimintaa. luo-alue ei kuvaissi alueen arvoja, koska erityisiä kasvillisuuteen liittyviä arvoja alueella ei ole. Alueen arvot eivät kuitenkaan niin merkittävät, että alueelle tulisi merkitä aluetta paremmin kuvaava ge-merkintä.

Huoripojan suon on rajattu alueen inventoijan suosituksen mukaisesti arvokkaimmaltaan osalta. Tarvetta alueen rajauksen muuttamiseen ei ole.

Pohjavedet

Pohjavesialueen rajausta on päivitetty, ja siitä tulee osoittaa kaavakartalla viimeisin versio. Rajauksen muuttumisesta huolimatta suojavyöhykkeiden rajat tulee osoittaa 20.5.1987 tehdyn suojaluepäätöksen mukaisesti, kuten kaavaehdotuksessa on tehtykin. Suojavyöhykkeitä koskevat edellä mainitun päätöksen mukaiset määräykset.

On hyvä, että kaavaehdotuksessa on osoitettu uusia vaihtoehtoisia sijainteja huoltoasemille pohjavesialueen ulkopuolella. Kaavamääräyksiä olisi kuitenkin syytä tarkentaa pohjavesien näkökulmasta seuraavasti:

- TY-1-alueen kaavamääräyksen mukaan alueelle saa sijoittaa lämpökeskuksen. Kaavamääräystä olisi syytä tarkentaa siten, että alueelle saa sijoittaa lämpökeskuksen, jonka toiminta ei vaaranna pohjaveden laatua tai määrää.

Vastine: TY-1 alue sijoittuu pohjavesialueelle. Pohjavesialueen merkintä kieltää pohjaveden vaarantavan toiminnan. Ei ole tarkoituksenmukaista eikä tarpeellista antaa samalle alueelle useampaa päällekkäistä määräystä. Yksikin määräys riittää. Laitoksen luvituksen yhteydessä tullaan joka tapauksessa pohjaveden laatu turvaamaan.

- TP-alueen osalta kaavaselostukseen olisi hyvä lisätä tarkennus siitä, että alueelle saa osoittaa monipuolisia työpaikka-alueita, joissa voi olla toimisto- ja palvelutyöpaikkoja, ympäristöhäiriöitä aiheuttamatonta teollisuutta ja siihen liittyvää myymälätilaa sekä varastointia ja että tuotannollisen toiminnan on oltava rinnastettavissa ympäristövaikutuksiltaan toimistotyyppiseen työhön.

Vastine: Kaavaselostusta voidaan täydentää esitetyllä tavalla.

- LR-alueen kaavamääräykseen tulee lisätä, että alueella ei saa varastoida aineita tai materiaalia, joista voi liueta pohjavedelle vaaraa aiheuttavia haitta-aineita.

Vastine: Lisätään LR-alueen kaavamerkintään lausunnon mukainen määräys.

- Yleismääräyksien pohjavesialuetta koskeva määräys on syytä muuttaa muotoon "Pohjavesialueella ei saa imeyttää likaisia

hulevesiä" ja siirtää se jätevesien käsittelystä pohja- tai hulevesiä koskeviin määräyksiin.

Vastine: Muutetaan yleismääräyksiä esitetyllä tavalla.

Hulevedet, tulva-alueet

ELY-keskuksen luonnosvaiheessa antamat kommentit eivät tule esille kaava-aineistossa eikä niihin ole kirjoitettu vastinetta. ELY-keskus toistaa siten tältä osin luonnosvaiheessa antamansa palautteen.

Kaavaa varten laadittavina inventointeina mainitaan mm. hulevesiselvitys 2016, mutta sitä ei ole liitetty kaava-aineistoon. Selostuksessa todetaan yleispiirteisesti muun muassa, että pienvaluma-alueiden maankäytön muutosta tutkimalla on selvitetty yleiskaavan mukaisen rakentamisen vaikutusta alueen pintavesiolosuhteisiin. Nämä selvitykset olisi hyvä koota jonkinlaiseksi raportiksi, josta saisi selkeän käsityksen, mitä on tehty. Lapinlahdelle on tehty tulvavaarakartta, jonka voisi ainakin mainita hyväksikäytettynä suunnitelmassa kaavaselostuksessa.

Alinta rakentamiskorkeutta koskeva määräys on hieman epämääräinen, sillä siinä viitataan vesistöjen ylävesirajaan, jota lainsäädäntö ei tunne käsitteenä. Käsite on kuitenkin avattu määräyksessä. Vaihtoehtoinen kaavamääräys voisi olla esimerkiksi seuraava: Uusien rakennusten alin hyväksyttävä rakentamiskorkeus on vähintään keskimäärin kerran sadassa vuodessa toistuvan tulvakorkeuden tasolla. Onkiveden rannalla alin hyväksyttävä rakentamiskorkeus on vähintään korkeudella +86,75 m (N2000). Alimmalla hyväksyttävällä rakentamiskorkeudella tarkoitetaan sitä korkeutta, jolle vesi voi nousta ilman, että se vaurioittaa rakennusta.

Vastine: Hulevesiä on selvitetty pienvaluma-alueet sekä vesien kuluuunat sekä merkittävimmät pisteet, missä hulevedet purkautuvat vesistöön. Samalla on yleispiirteisesti selvitetty hulevesien, miten uusi maankäyttö vaikuttaa hulevesien määrään sekä esitetty alueet, missä hulevesiä voidaan käsitellä.

Mitään erillistä raporttia ei ole laadittu. Laaditut kartat on esitetty kaavaselostuksessa.

Lisätään kerran 200 vuodessa toistuvan tulvan tulvakartta kaavaselostukseen.

Ylävesiraja käsite on yleisesti käytetty kaavamääräyksissä, vaikka se ei ole juridinen käsite. Kerran 100 vuodessa toistuvan tulvan korkeus ei ole tiedossa Onkiveden ulkopuolisilla alueilla. Ylävesiraja mielletään tasoksi, mille veden tiedetään nousseen. Ei ole tarkoituksenmukaista muuttaa kaavamääräystä.

Kulttuuriympäristö, muinaismuistot

Meijeri ja mylly on merkitty asianmukaisin merkinnöin ja määräyksiin kaava-ehdotukseen. Myös muut aiemmin annetut kommentit kulttuuriympäristöön kohdistuvista kaavamerkinnöistä ja -määräyksistä sekä kaavaselostuksen osuudesta on täydennetty kaava-aineistoon.

ELY-keskuksella ei ole kommentoitavaa kaavaehdotuksesta kulttuuriympäristön osalta.

Kirjataan tiedoksi.

Melu ja muut häiriötä aiheuttavat kohteet

Kaava-aineiston liitteeksi olisi hyvä lisätä meluselvityksen liitekartat, kuten kaavaselostuksessa (s. 40) todetaankin. Lisäksi kaavaselostukseen olisi hyvä liittää ELY-keskuksen aiemmin esittämän mukaisesti teemakartta melulle herkistä kohteista ja melua aiheuttavista kohteista.

Vastine: Lisätään lopullisiin aineistoihin meluselvityksen liitekartat. Erillistä teemakarttaa häiritsevistä kohteista ei ole tarkoituksenmukaista laatia, koska tarkempaa melutieto niistä ei ole saataville.

Liikenne

Liikenne Ja infrastruktuuri -vastuualue toteaa, että uusien asuin- ja työpaikka-alueiden matkatuotokset on arvioitu ympäristöministeriön ohjeen mukaisesti, ja muutoinkin luonnosvaiheessa annetut kommentit on otettu huomioon kaavaehdotuksessa.

Kirjataan tiedoksi.

Kaava-aineiston liitteet

Kaava-aineistoon tulee liittää 16.11.2017 pidetyn työneuvottelun täydennetty muistio.

Vastine: Mainitaan muistio suunnitteluun liittyvänä asiakirjana.

Neuvottelutarve

Viranomaisneuvottelun tarvetta voidaan arvioida yhdessä, kun vastineet kaavaehdotuksesta saatuihin palautteisiin on laadittu.

MUISTUTUKSET

Lapinlahden Betania ry

Lapinlahdella, Kumminkuja 5, tontti nro 402-412-161-12, entinen terveystalo

Kiinteistön omistajana Lapinlahden Betania ry vastustaa rakennuksen määrittelemistä suojelukohteeksi uudessa Lapinlahden kirkonkylän osayleiskaavassa.

Suojelluksi esitetyn vanhan terveystalon entiset vastaanottotilat ovat lapsi- ja nuorisotyön käytössä. Terveystalon asunnot ovat vuokra-asuntokäytössä ja vuokratuloilla pyritään kattamaan kyseisen rakennuksen kulut.

Suojelukohteeksi määriteltäyn rakennukseen on kuitenkin viime vuosina ollut vaikea saada vuokralaisia, vaikka asuntojen neliövuokrat ovat selkeästi yleistä markkinahintaa alemmalla tasolla. Tälläkin hetkellä kuudesta asunnosta on vuokrattuna vain neljä ja välillä oli jaksot, jolloin vuokratuloja oli vain kolmesta asunnosta. Vuokralaisten saaminen kiinteistöön on vaikeaa, koska asunnot ovat lähes alkupeiräisessä kunnossa ja mm. pesutilat ovat yhteiset kellarikerroksessa.

Kiinteistöstä kokonaisuudessaan tulevat tuotot ovat nykyisellään erittäin pienet, koska asuntojen vuokraaminen on käynyt vuosi vuodelta haastavammaksi. Yhdistyksellä ei ole enää mahdollista toteuttaa asuntojen tai rakennuksen peruskorjausta. Yhdistyksessä on jo pitkään mietitty rakennuksen käyttötarkoituksen muuttamista ja ainakin osittain purkamista lähivuosina. Lisäksi rakennus luokitellaan esimerkiksi vesimaksujen osalta kerrostaloksi, joten vesimaksu on huomattavan korkea. Tämäkin osaltaan heikentää kannattavuutta. Rakennuksen paikalle olisi tarvetta laajentaa mm. parkkipaikkoja sekä esimerkiksi kehittää lapsi- ja nuorisotoiminnan tiloja tai laajentaa varsinaisia kokoontumistiloja. Yhdistyksen näkökulmasta kiinteistö on siis kääntymässä rasitteeksi. Yhdistyksellä ei ole mahdollista ylläpitää kiinteistöä vaan tavoitteena on kehittää ja vahvistaa edelleen varsinaista toimintaansa kuten diakonia-, lapsi- ja nuorisotyötä sekä lähetystyötä eri maissa.

Lisäksi yhdistyksen taloutta rasittaa vuonna 2015–2016 toteutettu varsinaisen kokoontumistilan remontti, jonka lainaa maksamme parhaillaan.

Suojelumääräykset edellyttävät suojelukohteen kunnossapitoa ja säilyttämistä suojelun edellyttämässä kunnossa; rakennuksen käyttöä siten, ettei sen kulttuurihistoriallista arvoa vaaranneta sekä rakennuksen entistämistä sekä rakennuksessa suoritettavien muutostöiden ja mahdollisen lisärakentamisen rajoittamista siten, ettei niillä vaaranneta suojelun tarkoitusta. Suojelupäätöksen päätarkoituksena on estää rakennuksen purkaminen. Yhdistyksen varat ja rakennuksen käyttötarve ei mahdollista tulevaisuudessa rakennuksen säilyttämistä ja sen edellyttämää kunnossapitoa, koska huoneistoista ei saa enää tulevaisuudessa juurikaan vuokratuloja. On selvästi nähtävissä, että lähivuosina vuokralaisten saaminen asuntoihin käy mahdottomaksi. Menneinä vuosina rakennuksen kunnossapito ja remontointi ovat ol-

leet mahdollista, kun vuokrataso on ollut lähempänä markkinahintaa ja asuntojen käyttöaste on ollut korkeampi.

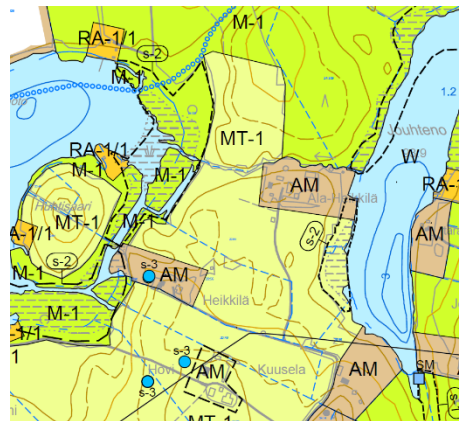
Kiinteistön omistajana Lapinlahden Betania ry vastustaa rakennuksen määrittelemistä suojelukohteeksi. Syitä ovat kiteytetysti seuraavat:

1. Vuokratulot ovat pienemmät kuin rakennuksen ylläpitokulut maksavat eikä yhdistyksen varat riitä pitämään rakennusta suojelun vaatimassa kunnossa.
2. Yhdistyksellä on varsinaiseen toimintaansa liittyviä tarpeita rakennukselle ja sen rakennuspaikalle, kuten lapsi- ja nuorisotoiminnan puitteiden kehittäminen, parkkipaikan sekä kokoontumistilojen laajentaminen.
3. Rakennuksen suojeleminen aiheuttaisi tulevaisuudessa yhdistykselle suuria esteitä sen toiminnan kehittämiselle sekä merkittävän taloudellisen taakan rakennuksen kunnossapito- ja remonttitarpeen vuoksi.

Vastine: Entinen terveystalo on luokiteltu paikallisesti arvokkaaksi rakennuskohteeksi. Muistutuksessa esille tuotujen seikkojen perusteella sr-2 merkinnän voidaan poistaa.

Korhonen Risto ja Päivi

Vaadimme talotonttia kaava-alueelle Heikkilänharju nimiselle tilalle, jonka pinta-ala on 4,3 ha joka on lohkottu omaksi tilaksi. Tällä paikalla talo ollut jo 1500-luvulla. En tiedä mikä lautakunta on luvan antanut. 1903 talo siirretty Kuuselaan. Nämä lähellä olevat vesiväylät on kaivurilla kaivettuja, onko tämä edes Rautapaikka, sammakon kuttupaikkoja.

Vastine: Tila rajoittuu Savonjärven yhteiseen vesialueeseen, joka on tosin tilan kohdalla laajasti umpeen kasvanut mutta kuten muistutuksessa todetaan osin kaivurilla avattua vesialuetta.

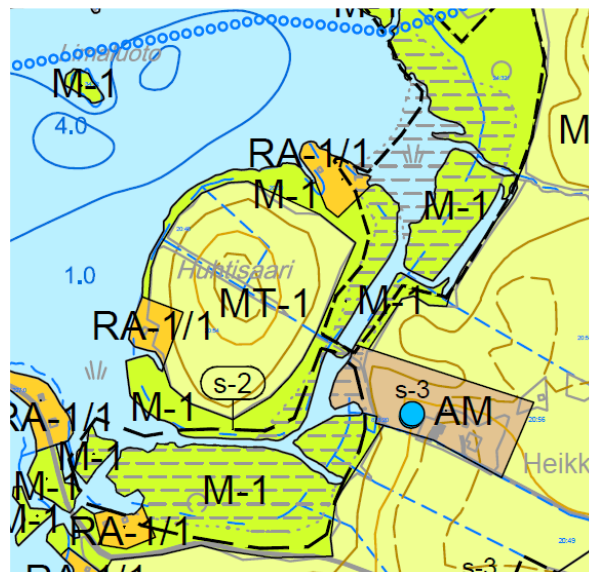
Pyydetty rakennuspaikka sijoittuu noin 100 m päähän avatusta uomasta, joten se sijoittuu rantavyöhykkeelle.

Kaavalla ei ole selvitetty rantarakennusoikeuksia, vaan kaavassa on vain osoitettu olevat rakennuspaikat sekä selvät emätilojen rakennuspaikat, joilla on selvästi vähintään yksi rantarakennuspaikka. Tässä tapauksessa on vähintäänkin epävarmaa, onko tilalla rantarakennusoikeutta jäljellä, ei rakennuspaikkaa voida osoittaa.

Martikainen Sulo Paavali

Kiinteistö 402-412-20-30 (Kuusela), Tonttialue on niemen kärestä vesijättömaata. Tähän ei voi rakentaa. Toivoisin, että tonttialuetta laajennettaisiin. Onko mahdollista saada tähän tonttialueeseen toinen tontti. Kahdelle lapselle.

Kiinteistö 402-412-2048 (Huhti). Tämä tontti kaavoitettaisiin rakennustontiksi. Tähän kiinteistötunnukseen yksi tontti, johon voisi rakentaa kesämökin

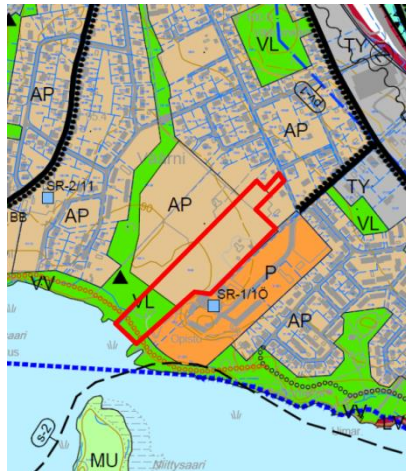
Vastine: Vastine:

Kaavalla ei ole selvitetty rantarakennusoikeuksia, vaan kaavassa on vain osoitettu olevat rakennuspaikat sekä selvät emätilojen rakennuspaikat, joilla on selvästi vähintään yksi rantarakennuspaikka. Koska tässä tapauksessa on vähintäänkin epävarmaa onko tilalla rantarakennusoikeutta jäljellä, ei rakennuspaikkaa voida osoittaa.

Olevaa rakennuspaikkaa voidaan hiukan laajentaa.

Lappalainen Seppo

En hyväksy Lapinlahden kirkonkylän osayleiskaavan päivittämisen kaavaluonnoksessa (23.3.2017) osoitettua AP-merkintää omistamaleni Aarnela (402-412-124-8)- tilan alueelle.

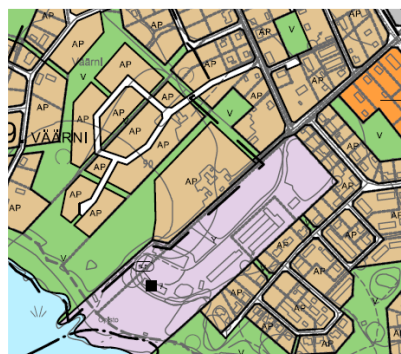

Vastine:

Tilan on voimassa olevassa yleiskaavassa osoitettu osin AP-alueeksi ja osin V-alueita. Asemakaavassa tila on osoitettu MT-alueeksi. Tilakeskusta ja ranta-alueita lukuun ottamatta, tilan alue on peltoa.

Laadittavan yleiskaava on yleispiirteisempi kuin voimassa oleva yleiskaava. Kun tämä huomioidaan, tilan osalta ei ole tapahtunut muutosta maankäyttöä osalta.

Maanomistajalle ei aiheudu yleiskaavasta mitään haittaa. Maankäytön muutokselle verrattuna voimassa olevaan yleiskaavaan ei ole mitään perustetta. Kaavaluonnosta ei tule muuttua.

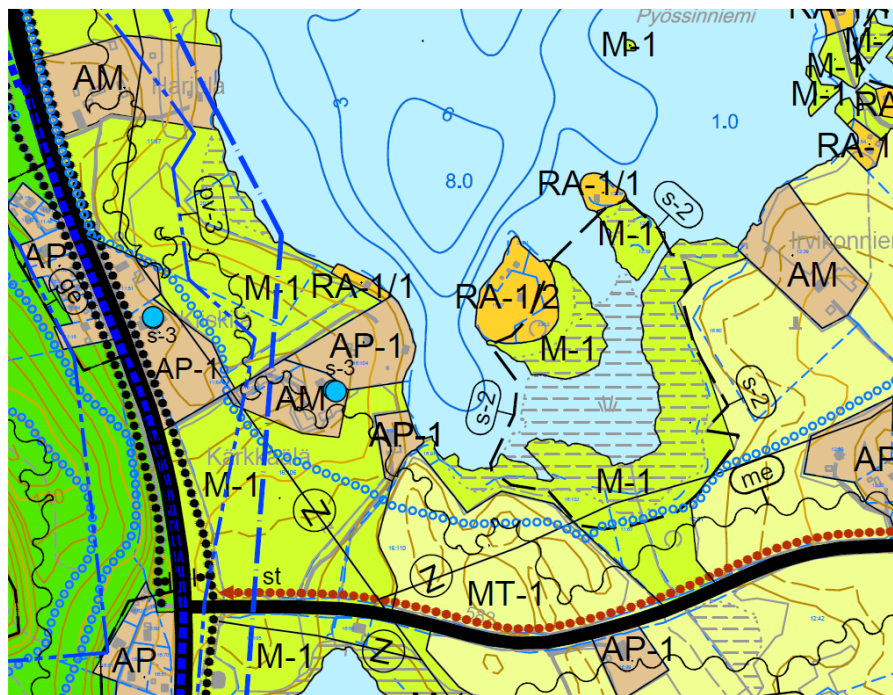

Martikainen Ossi

Esitän, että tilaani Harjula 402-412-11-67 kuuluvalla palstalla Savonjärven Kiiskinsaassa tulisi osoittaa vapaa-ajan asunnon ja ranta-saunan rakentamisen mahdollistava merkintä ja rakennuspaikka. Koko kyseinen palsta sijoittuu saassa parhaimmin rakentamiskelpoiselle, korkeammalle alueelle. Mahdolliset rakennukset ovat sijoitettavissa lainsäädännön ja rakennusjärjestyksen edellyttämällä tavalla.

Koska nyt tarkasteltavalla osayleiskaava-alueella on sijoittunut useita vapaa-ajan asuntoja ja saunarakennuksia mm. vesijättömaille, ahtaampiin rakennuspaikkoihin ja lähes rantaviivaan, tulisi kuntalaisten yhdenvertaisen kohtelun varmistamiseksi myös tällainen rakentamiseen hyvin soveltuva alue voida ottaa tarvittaessa rakennuskäyttöön.

Esitän myös, että samaan 402-412-11-67 Harjula-tilaan kuuluvalla palstalle Savonjärven eteläpään ja Varpaisjärventien välissä osoitettaisiin mahdollinen rakennuspaikka vapaa-ajan asunnolle ja/tai ranta-saunalle.

Vastine: Kiiskinsaassa on kolme tilaa, joista kaksi (230:1 ja :2) on muodostettu vesijätöstä. Kolmas tilan (11:67) on käsittää saaren keskiosan sekä osan vanhasta vesijätöstä. Vesijätöstä muodostetuilla tiloilla on lomarakennukset. Saaren "alkuperäisellä" osalla on talousrakennus ja tilan pinta-ala on noin 0,62 ha. Koska tiloja 230:1 ja :2 ei ole erotettu tilasta 11:67, voidaan saaren alkuperäiselle tilalle osoittaa rakennuspaikka. Muutetaan saaren merkintä RA-1/2:sta Ra-1/3.

Varpaisjärvelle menevän tien viereiselle palstalle ei voida osoittaa rakennuspaikkaa. Palsta sijoittuu alueelle, missä on hyvin leveä vesijättöalue sekä alue on muutoinkin hyvin alavaa.

FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Timo Leskinen'.

Timo Leskinen
aluepäällikkö, DI